

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / խմբագրութիւն եւ վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette, PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մէթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺՆԵԳԻՆ		Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ		20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և	» Եգիպտոս, Իրան	10 շ.		20 շ.
Ամերիկա		—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ		—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3 ՄԱՐՏ 1926

3 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻւ 92 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ո՞ՒՐ ԵՍ, ԿԱՅԷՆ

վերջապէ՛ս . . . Շաբաթ մը լուռ մնալէ, տասը օր ալ ուրանալէ եւ ստելէ յետոյ, Երեւանի համանուն անձեղը անուղղակի կը խոստովանի թէ ձերբակալութիւններ կատարուած են Հայաստանի մէջ:

Մեր տուած առաջին լուրին վրայ (Փետր. 14), «Երեւան» կը ճչար Փետրուար 19ին.

«Լուրը ծայրէ ի ծայր շինծու է». «բացարձակապէս կը հերքենք»:

Փութացինք տալ հարկ եղած պատասխանը (Փետրուար 21), յիշելով մեր աղբիւրներն ալ (ի հարկէ առանց քաղաքի անունը տալու, քանի որ խորհրդային վարչութիւնը ամէն բանէ առաջ ոստիկանական, լրտեսական կազմակերպութիւն է): Այն ատեն (Փետրուար 24), հետեւեալ տողերը գրեցին առանց կարմրելու.

«ձեր հրատարակած լուրը պաշտօնական սուտ մըն է, շինծու է: Եթէ ո եւ է ձերբակալութիւն կատարուած ըլլար, խորհրդային թերթերը անշուշտ արձագանգ պիտի ըլլային»:

Եւ քանի մը տող վարը, միեւնոյն քսութիւնը.

«Զանգուածային ձերբակալութիւն մը կրնայ ըլլալ միայն դաշնակ-մենշեւիկ հակայեղափոխական շարժումի մը առթիւ»:

Եւ ահա անփառունակ դարձ մը՝ կիրակի օրով (28 Փետր.): Սովորական վայրահաչութիւններէն յետոյ, «անկուսակցական» օրկանը, ուժ տալով իր լրտեսական երեւակայութեան, կը դիտէ որ մեր լրատուն «խորհրդային երկրի մէջ ապրող Դաշնակցականներէն մէկն է», հետեւաբար, «կրնանք կռահել որ Դաշնակցական դաւադիր կազմակերպութիւն մը կրնայ ձերբակալուած ըլլալ խորհրդային կառավարութեան կողմէ»: Ու դարձեալ.

«Եթէ Հայաստանի մէջ զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարուած են, այդ սարսափին ենթարկուած կրնան ըլլալ միայն դաշնակցական դաւադիրները երկրի մէջ»:

Ու վերջապէս, միշտ քարէ քար զարնուելով.

«Դաշնակցականի մը, կամ դաշնակցական կազմակերպութեան ձերբակալումով ժողովուրդը ահուսարսափի չի մատնուիր, ընդհակառակն աւելի կը հանգստանայ»:

Ինչո՞ւ. որովհետեւ «Դաշնակցութիւնը այժմ ալ կը մնայ ժողովրդի թշնամին»:

«իսկ ժողովրդի թշնամիներու ձերբակալութիւնը՝ եթէ եղած է իրօք, ատկէ թող սարսափին միայն դաշնակցականները»:

Այս անպատիւ նահանջէն յետոյ, երկուշաբթի օր, մենք արդէն ստացեր էինք երկու նոր նամակ, մէկը՝ Փետրուար 22 թուակիր, բոլորովին տարբեր քաղաքէ մը, միւսը Փետրուար 6 թուակիր, որ կը հաստատէր առաջին հեռագիրը: Ձերբակալութեանց լուրը բացարձակապէս ճիշդ է: ճիշդ է նաեւ «Երեւան»ի համար, միայն սա տարբերութեամբ որ, անոր ենթադրութեամբ, կալանաւորները «դաշնակ»ներ են, հետեւաբար ժողովուրդը ահուսարսափի մատնուելու պէտք չունի: Այսպէս կ'ընէին Թուրքերն ալ, — և երբ 1915 Ապրիլ 11ին, խումբ-խումբ գնտան նետելով կամ աքսորելով հարիւրաւոր մարդիկ, իբրեւ «կոմիտէճի», իբրեւ «մուզիր», եւ հանգստութեան յորդոր կարդալով ժողովուրդին:

Ո՞ւր ես, Կայէն: Եւ տակաւին մենք չյայտնեցինք նոր հալածանքին պատճառները: Չյայտնեցինք ո՛չ թէ ծածկելու համար, այլ որովհետեւ ի՛նկապէս չենք գիտեր: Արհամարհանքով կը մերժենք այս մասին եղած գարշելի ակնարկները: Ծածկելու, կեղծելու, ստելու վարժութիւնը փնտռեցէք ուրիշ տեղ, մանաւանդ ձեր բոլորտիքը, Երեւանէն մինչեւ «Երեւան»ի անձը:

Ուրեմն, հինգ տարի վերջն ալ, մարդիկը սարսափի տակ են տակաւին, եւ պարբերաբար կը շաչեցնեն Չեկային մտրակը, առանց անդրադառնալու որ, ճի՛շդ այդպիսի «քաջագործութիւններ»ու հետեւանքով պայթեցաւ 1921 Փետրուար 18ը: Հարիւրաւոր մարդիկ իրենց ազատութենէն կը զրկուին մէկ հրամանի վրայ, ժողովուրդի հանգստութեա՛ն համար,— համաձայն Երեւանի անճարակ փաստաբանին: Նոյնը Վրաստանի եւ Ատրպէճանի մէջ, ինչպէս կը հաղորդէր մեր թղթակիցը. «Հալածանքները համակովկասեան հանգամանք ունին»: Կը նշանակէ թէ տէրերը գոհ չեն ծառաներու գործունէութենէն, եւ քիչ մը աւելի եռանդ կը պահանջեն, հայ ժողովուրդին ողնայարը փշրելու համար:

Եւ, գործի վրայ երեւալու առիթներ չեն պակսիր: Եթէ դաւադրութիւն չկայ — և չկայ — ի՛նչ փոյթ. կարելի է ստեղծել. ո՞ղջ մնայ հոչակաւոր Լիժինի ոգին: Պոլշեւիկները — մանաւանդ անոնց հայ կապիկները — ընդունակ են այնպիսի «գործեր» սարքելու, որ աշխարհ կը զարմանայ: Եւ քանի ուժ ունին իրենց կոնակը — իրենց կամկար ձեռքերով քսանըչորս ժամ իսկ չեն կրնար կանգուն մնալ — կ'օգտուին առիթէն, կը հալածեն սանձարձակ լրբութեամբ: Եթէ դաւադրութեան մը փաստը ունենային, աշխա՛րհ պիտի դղրդացնէին առաջին օրն իսկ, մահացու հարուած մը տալու համար թշնամիներուն: Մինչդեռ, քաջութիւնն իսկ չունեցան տէր կանգնելու կատարուած բռնութեանց:

Երբեք այսքան հրէշ...ին համեմատութիւններ առած չէր Կայէնի ոգին, ո՛ր եւ է ժողովուրդի մէջ: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳՈՂ ՍԻՐՏԸ ԴՈՂ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Սօֆիայի «Արաքս»ը, վերլուծելով Հայաստանի եւ առհասարակ Անդրկովկասի մէջ կատարուած վերջին ձերբակալութեանց պատճառները, կը գրէ.

— «Ոչ մէկ բան այսօր կրնայ արդարացնել զանգուածային հալածանք մը, որովհետեւ այդ կրնար ըլլալ միայն ընդհանուր վտանգի մը պահուն, ներքին կամ արտաքին ճակատի վրայ»:

Մեր պաշտօնակիցը նոր հալածանքներուն իմաստը կը գտնէ պոլշեւիկեան հոգեբանութեան մէջ:

«Չի վայելելով ժողովուրդի վստահութիւնը, զուրկ բարոյական սնունդ յենարանէ, պոլշեւիք ղեկավարները միշտ իրենցինքնին կը զգան փուշի վրայ. կասկածը իրենց մէջ կ'ապրի ու կը մնայ հակառակ ամէն բանի: «Գող սիրտը դող» բացատրութիւնը ամենէն աւելի իրենց է որ պիտի պատշաճէր: Եւ ճիշդ ատոր համար ալ սիստէմաթիք կերպով հալածանքներ կը ստեղծեն, պահելու համար զանգուածները սարսափի տակ, եւ ապահովելու համար իրենց աթոռները:»

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐԸ

Կառավարական նախագծոյցը, որ անցած շաբաթ Ծերակոյտին ներկայացուած էր, ամբողջութեամբ քուէարկուեցաւ 21ի դէմ 268 ձայնով: Ամենէն աւելի վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ վճարումի վրայ գանձուելիք 100էն 1 ֆրանք 20ի տուրքը, որուն մեծ կարեւորութիւն կուտար ելմտական նախարարը պիւտճէն հաւասարակշռելու համար: Այս առթիւ Պ. Տումէր հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.—

— Վճարումի տուրքը մեզ պիտի փրկէ այն տագնապալի կացութենէն, որ ծանօթ է ձեզ: Այս տուրքին շնորհիւ գանձը անմիջական հասոյթներ պիտի ունենայ: 1926ի ելմտացոյցին մէջ ուշադրաւ բաց կայ: Ապրիլէն մինչեւ Դեկտեմբեր չորս անգամ թղթադրամ տպուեցաւ, ընդամէնը 17ուկէս միլիառ, ֆրանքը արագօրէն ինկաւ, առաջ 28 սանթիմ կ'արժէր, այժմ կ'արժէ 18 սանթիմ, մօտ 100էն 35 անկում: Եթէ շարունակենք նոր թղթադրամ տպել, մեր դրամին ամբողջական արժէքը կորսնցնելու վտանգին տակ պիտի ըլլանք: Պիտի շարունակե՞նք դարձեալ նոյն ձեւով տագնապը կասեցնելու համար: Բոլոր կուսակցութիւններն ալ համաձայն են ոչ պատասխանելու համար: Ամէն բանէ առաջ պիւտճէն պէտք է հաւասարակշռել: Երբ ամէն ամիս հասոյթէն 5—600 միլիոն աւելի կը ծախսենք, շուտով կը կլլենք գանձին հասոյթները եւ դարձեալ նոյն տագնապին կ'ենթարկուինք: Պէտք է նախապէս հրապարակէն քաշենք թղթադրամներուն մէկ մասը — որ այժմ 35 միլիառի կը հասնի, առանց որու՝ վտանգը ամէն օր մեր դուռը պիտի ըլլայ: Մենք ջանացինք ստեղծել կարգ մը հասոյթներ, որոնք մէկ կողմէ ելմտացոյցին բացը պէտք է գոցեն, միւս կողմէ ներքին փոխառութեան պարտքերը վճարեն հետզհետէ: Մենք ուզեցինք հին տուրքերու վրայ բարեփոխումներ ընել, որպէս զի նոր գրասենեակներու եւ պաշտօնեաներու պէտք չունենանք: Ուզեցինք գործերու քանակին վրայ դրուած տուրքը աւելցնել. սակայն բոլորը հակառակեցան ատոր: Ուստի որոշեցինք Ֆրանսայի մէջ կիրարկել վճարումի տուրքը (taxe sur les payements) որ գոյութիւն ունի Պելճիքայի մէջ եւ որ հետզհետէ վերոյիշեալ տուրքին տեղը պիտի բռնէ եւ անոնց ենթականերու թիւը 2 միլիոնէն կէս միլիոնի պիտի իջեցնէ: Այս կերպով հարկատուները աւելի նուազ չափման մէջ պիտի ըլլան ելմտական վարչութեան հետ: Այս տուրքը մեզի պիտի տայ այնպիսի հասոյթներ, զորս կարելի չպիտի ըլլայ հայթայթել ուրիշ միջոցներով: Եթէ նոր թղթադրամ տպենք, նոյնիսկ եթէ գոյութիւն ունեցողները չզեղչենք, ամէնէն պզտիկ դէպքէ մը մեր դրամը պիտի քայքայուի:

«Վստահ եմ, որ, եթէ ինծի միջոցներ տա՛ք, պիտի կրնամ ներկայ տագնապին առաջքն առնել եւ բնականոն վիճակի մը վերադառնալ: Եթէ Ծերակոյտը զիս պաշտպանէ, իմ ջանքերուս մէջ պիտի յաջողիմ. առանց այդ աջակցութեան, յաւակնութիւնը չունիմ յաջողելու, հետեւաբար եւ պիտի հրաժարիմ պաշտօնէս»:

Խօսեցաւ նաեւ վարչապետ Պ. Պրիան, որ յայտնեց թէ նոր տուրքերը խիստ ծանր բեռ մըն են ազգին համար: Կառավարութիւնը յարգեց իր խոստումը՝ անուղղակի տուրքերը աւելցնելու մասին: Սակայն պէտք է ընդունիլ որ ուղղակի տուրքերն ալ անհրաժեշտ են: Բայց սա՛ւ, բոլոր տուրքերն ալ, ուղղակի թէ անուղղակի, նեղացուցիչ են անոնց համար որ կը վճարեն զանոնք:

Ակնարկելով վաճառականներուն վերջին շաբաթներս տուրքերու դէմ կատարած բողոքի ցոյցերուն, վարչապետը յայտնեց որ այդ մարդիկը տակաւին նոր տուրքերը վերջնապէս չընդունուած, իրենց գիները կը բարձրացնեն, շահագործելով յաճախորդները:

Ծերակոյտը հետեւեալ նոր հասոյթները քուէարկեց.— ալքօլի վրայ՝ 100 միլիոն ֆրանք, աղ՝ 35 միլիոն, սուրճ՝ 50 միլիոն, ծխախոտ՝ 800 միլիոն, վճարումի տուրք՝ 2,400 միլիոն, մթերքներու փոխանցում՝ 200 միլիոն ֆրանք:

Ելմտացոյցը կրկին ղրկուեցաւ Երեսփ. Ժողովին, որ այս շաբթու քննութեան պիտի ենթարկէ ծերակոյտին ընդունած նոր տուրքերը:

ԲՈՂՈՔ ՆՈՐ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Ժամանակէ մը ի վեր յաճախադէպ դարձան տուրքերու դէմ բողոքները Փարիզի թէ գաւառի մէջ:

Այսօր ալ սրճարաններն ու մանր առեւտրականները ժամը 2 էն 4 պիտի գոցեն իրենց դուռները եւ բողոքի մեծ միթինկ մը պիտի գումարեն: Այս առթիւ մեծ ազդեր փակցուած են Փարիզի գլխաւոր փողոցներուն մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

Ասենաստոյգ տեղեկութեանց համաձայն, քրտական նոր և ուժեղ ապստամբութիւն մը ծագած է Պիթլիսի և Մուշի գաւառներուն մէջ: Թուրք զօրքերը անխնայ կը ջարդեն իրենց ձեռքը անցած կիներն ու ծծկեր երախաները:

Պիթլիսի մօտ պատմական Պօհտան-Սուի կամուրջը Քիւրտերու կողմէ խորտակուած է եւ 200 թուրք զինուորներ կոտորուած են, այս կամուրջին մօտ տեղի ունեցած կռուի ժամանակ: Քիւրտերը ամէն կողմ հրոսակային կռիւներ կը մղեն թուրք զօրամասերու դէմ:

Ապստամբութիւնը լայն ծաւալ չունի, բայց կը մղուի գանազան ուղղութեամբ, զբաղեցնելով բանակը:

Քիւրտերը հանդարտ են առ այժմ միայն Վանի շրջանին մէջ: Մեծ դէպքերու կը սպասուի գարնան:

Սելանիկ հսկողութեան տակ

Իտալական եւ սերպիական թերթերը կը գրեն թէ Զօր. Փանկալօս պաշարման վիճակի ենթարկած է Սելանիկը, ուր գացած էր վերջերս: Արդէն բաւական մարտանաւեր դիրք բռնած էին նաւահանգիստը. իսկ Ուրբաթ օր հասան չորս թորփիլահալածներ, որոնց թնդանօթները ուղղուած էին քաղաքին վրայ: Ցամաքային զինուորներն ալ վար դրուեցան զօրանոցներու մէջ: Օտար հիւպատոսները չէին կրնար հասկնալ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ: Բացարձակ գաղտնապահութիւն պատուիրուած է պաշտօնեաներուն: Աթէնքի մէջ զրոյց կը պտտի թէ ընդարձակ դաւադրութիւն մը սարքուած է բանակին մէջ: Դիկտատորը ձերբակալել եւ աքսորել տուած է զնդ. Մարմիրոսը, որ իր գլխաւոր գործակիցն եղած էր ասկէ առաջ:

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՑՈՅՑ ՄԸ

45 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Աշխատանքի Նախարարութեան մէկ շրջաբերականին համաձայն, Մարտ 1էն սկսեալ շինութեանց յանձնառուները իրաւունք պիտի ունենային գարնան և ամառնային եղանակին ինը ժամ աշխատցնելու բանուորները: Այս որոշումին դէմ բողոքելու, ինչպէս նաեւ օրավարձի յաւելում պահանջելու համար արհեստակցական միութեանց պատկանող և շինութեանց մէջ աշխատող բանուորները— որմնադիր, հիւսն, ներկող, դարբին, եւլն.— թիւով 15-20 հազար, առջի օր կէս օրին գործադուլ ըրին և հաւաքուեցան Աշխատանքի սակարանին և արհեստակցական միութեանց ուրիշ մեծ սրահներուն մէջ, ուր միթինկներ կազմակերպեցին և ճառեր խօսուեցան: Միթինկի պահուն սրահին մէջ տեղ չգտնող հազարաւոր բազմութիւնը փողոց ինկաւ և կարգ մը վայրերու մէջ շրջագայութիւնը գրեթէ դադրեցաւ: Ոստիկանական ուժեր խմբուած էին Ռէփիւպլիքի հրապարակը և Սէն-Մարթէնի ջրանցքին երկայնքը, արգիլելու համար բանուորներու համախմբումը: Ժամը 4ին ճառերը վերջացան: Աշխատանքի Լիկայէն պատուիրակութիւն մը մեկնեցաւ դէպի հանրօգուտ շինութեանց գործատէրերու գրասենեակը (ռիւ Լիւթէս) ներկայացնելու համար բողոքողներու պահանջները: Հազարաւոր բանթողներ ուզեցին ընկերանալ պատուիրակութեան, որուն վրայ թափոր մը կազմուեցաւ և ուղղուեցաւ դէպի Ռէփիւպլիքի հրապարակը, «Միջազգային»ը երգելով:

Ոստիկաններ եւ քաղաքապահներ փորձեցին արգիլել թափորին յառաջխաղացումը. սակայն չյաջողեցան եւ բազմութիւնը մտաւ Ռիւ Թիւրպիկօ:

Այդ պահուն օգնական ուժեր հասան եւ ցուցարարները երկու մասի բաժնեցին: Մէկ մասը սկսաւ յառաջանալ դէպի ռիւ տիւ Թանփլը, միւսը մտաւ ռիւ տէզ Արշիվ: Ճամբան քանիցս կռիւներ ծագեցան ոստիկաններուն եւ ցուցարարներուն միջեւ: Պատուիրակութիւնը յաջողեցաւ ի վերջոյ հասնիլ ռիւ Լիւթէս:

Ոստիկանական Տեսչութիւնը կը յայտնէ թէ ցոյցի պահուն վիրաւորուած են 45 ոստիկաններ, որոնց երեքը շատ ծանր վիճակի մէջ կը գտնուին: Ցուցարարներէն մօտ 100 հոգի վիրաւորուած կամ ծեծ կերած են:

Դիկտատոր մը պէտք է Անգլիոյ

Անգլիական բազմաթիւ թերթերու սեփականատէր լորտ Ռօթըրմիր "Տէյլի Մէյլ,,ի մէջ «Անգլիան Մուսոլինիի մը պէտք ունի» խորագրին տակ կը գրէ.— Հինգ տարիէ ի վեր Ֆրանսան պողպատի արտադրութեան կողմէ աշխարհի մէջ երրորդ տեղը կը գրաւէ, որով մեր տեղը բռնած է: Ամենէն ուշ երկու տարիէն Ֆրանսայի բուրդի ճարտարարուեստը պիտի գլէ անցնի Եօրքշայրի մեր գործարանները, որոնք աշխարհի մէջ առաջին տեղը կը գրաւէին: Ասկէ զատ, Ճաբոն անցեալ եղանակին մեզի հաւասար բամպակի հիւսուածեղէն արտադրեց: Գրեթէ ստոյգ և որոշ է որ այս տարուան վերջը, կամ ամենէն շատ յառաջիկայ տարուան վերջը Ճաբոն մեր տեղը պիտի գրաւէ, իբրև բամպակ արտադրող երկրորդ պետութիւն:

Մեր բոլոր ճարտարարուեստները հիմա օտար մրցակցու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԶՕՐԱՄԱՍԵՐԸ ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԷՋ

Փարիզի ռուսերէն «Ցնի» թերթին մէջ, գնդ. Ք. Ռուտին հետաքրքրական յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ «կարմիր բանակը ինչպէս որ է» վերնագրով։ Կը քաղենք ազգային զօրամասերուն վերաբերեալ հատուածը։

— «Խորհրդային զինուորական մամուլին մէջ, կ'ըսէ Ռուտին, յաճախ կարելի է գտնել հպարտ յայտարարութիւններ, թէ ազգային հարցը կարմիր բանակի մէջ լուծուած է այնպէս, ինչպէս չէ լուծուած «ո՛չ մէկ երկրի մէջ»։

Որոշուած է, որ ազգային հանրապետութիւններու եւ ինքնավար շրջաններու զօրակոչի ենթարկուած երիտասարդները զինուորութիւն ընեն այդ հանրապետութիւններու եւ շրջաններու մէջ կազմուած զօրամասերու մէջ։ Եւ, սակայն, նման զօրամասեր ամէն տեղ գոյութիւն չունին, իսկ ուր որ գոյութիւն ունին, անոնց կազմը մեծ մասամբ խառն է։ Ազգային տեսակէտէն աւելի վստահելի ըլլալու համար կ'աւելցուին ուրիշ վայրերու բնակիչներ։ Օրինակ, 5րդ հրացանաձիգ զօրաբաժնի (տփխլիս) մէջ, որ ըստ իր հիմնական կազմի ուկրայնական է, մտցուած են կեդրոնական Ռուսաստանէն բերուած զինուորներ։ 5րդ հրացանաձիգ զօրաբանակի մէկ մասի մէջ (պէլոռուսիոյ մէջ) դրուած են Վոլկայի շրջանի բնակիչներ եւայլն։ Պէտք է նաեւ աւելցնել, որ ուկրայնական եւ պէլոռուսական զօրամասերու հրամանատարական կազմը իր հիմնական մասով ազգային չէ։ Միայն վերջերս սկսուած են բանի ուկրայնացման եւ պէլոռուսացման փորձեր։

Աչ-սլաւ ազգային զօրամասերէն կարմիր բանակին մէջ կարեւորները հետեւեալներն են.—

1. Առաջին եւ երկրորդ վրացական հրացանաձիգ զօրաբաժինները, որ կեդրոնացած են Թիֆլիս ու Քութայիս։

2. Ատրպէճանի հրացանաձիգ զօրաբաժինը, Բագուի մէջ։

3. Հայկական հրացանաձիգ զօրաբաժինը, Երեւանի մէջ։

4. Թաթարական հեծելազօրքի զօրաբաժինը, որ 9րդ Խրիմի զօրաբաժին կը կոչուի եւ տեղաւորուած է Սիմֆէրոփոլի մէջ։

Ասոնցմէ զատ, կան աւելի մանր ազգային զօրամասեր Թուրքիստանի ժողովուրդներէ, Պուրիաթ-Մոնկոլներէ, Խըրխըզներէ, Քալմուքներէ, Վոլկայի գերմանացիներէ, Հիւսիսային Կովկասի լեռնականներէ, Եաքութներէ, Մոլտաւներէ, Քարէլներէ եւայլն։ Անոնք մեծ մասամբ մտցուած են ընդհանուր բանակի կազմակերպութիւններու մէջ, որոնք կը բաղկանան մէկէ աւելի ազգութիւններու ներկայացուցիչներէ, եթէ իրարու քով քովի կ'ապրին (օրինակ, 28րդ լեռնական հրացանաձիգ զօրաբաժինը կազմուած է հիւսիսային-կովկասի զանազան ժողովուրդներէն)։

Ըստ երեւոյթին, խորհրդային իշխանութիւնը այնքան ալ չի հաւատար ազգային զօրամասերուն. այդ կը հաստատուի այն իրողութեամբ, որ ամէն տեղ ուր գոյութիւն ունին ազգային զօրամասեր, միշտ պատրաստ կան եւ ռուսական զօրամասեր։ Օրինակ, Ատրպէճանի մէջ ազգային զօրամասէն զատ կայ եւ Բ. կովկասեան (համառուսական) զօրաբաժինը։ Վրաստանի մէջ տեղաւորուած են Ա. եւ Գ. կովկասեան զօրաբաժինները։ Ա՛լ աւելի շատ են ռուս զօրքերը Թուրքիստանի մէջ։

Կարմիր Բանակի ազգայնացման ծրագրին իրականացումը տեւաջ կը բերէ շարք մը անհեթեթութիւններ ու դժուարութիւններ։ Ազգային լեզուն գիտցող հրամանատարները բաւական չեն։ Այդ պատճառով մարզանքը եւ նոյն իսկ հրամանատարութիւնը կը կատարուի թարգմաններու միջոցով։ Հրամանատարը հրամաններ կ'արձակէ ռուսերէն, թարգմանը կը թարգմանէ եւ նո՛ր միայն հրամանը կը գործադրուի։ Պետական զինուորական հրատարակչութիւնը ծանրաբեռնուած է այլեւայլ ազգային լեզուներու թարգմանուած օրինագիրքերով, կանոնագիրքերով եւ ուրիշ զինուորական հրատարակութիւններով։ Այս առթիւ խորհրդային զինուորական գրականութեան մէջ աւելի եւ աւելի բարձր կը լսուի Կարմիր Բանակի մէջ մէկ լեզու,– ռուսերէնը մտցնելու պահանջը։»

ԹՈՒՐՔԵՒՀԵԼԼԷՆ ՎԷՃԸ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքերը մտահոգութեան մատնուած են նորէն, գաղթականներու փոխանակութեան հարցին առթիւ։ Փոխանակութեան Խառն Յանձնաժողովի նախագահ Սարաճօղլու Շիւքրի պէյ յայտարարած է թէ Յունաստան իրաւունք չունի գրաւելու Թուրքերու կալուածները, մանաւանդ որ Արեւմտեան Թրակիան բաժնուած է ո՛չ թէ Թուրքիայէն, այլ Պուլկարիայէն, համաձայն Նէօյիի դաշնագրին։ Երբ այս մասին պաշտօնական տեղեկագիր ստանանք, չպիտի վարանինք ամէնէն խիստ միջոցները ձեռք առնել։

Փոխանակութեան Խառն Յանձնաժողովը լուր առած է որ Կիւմիւլճինէի իսլամ հասարակութեան պետը, Հելլէնահպատակ Հօճա Հաֆըզ Սալիհ, Արեւմտեան Թրակիոյ կառավարչին հրամանով յայտարարութիւն մը հրատարակած եւ ամէն կողմ փակցուցած է։

Ահա այդ յայտարարութիւնը.— Լօզանի եւ Սեվրի դաշնագրին փոքրամասնութեանց վերաբերեալ տրամադրութեան համաձայն, Արեւմտեան Թրակիոյ իսլամներէն անոնք որ Թրքական հպատակութեան մէջ մնալ կը փափաքին, մինչեւ տարւոյս Օգոստոս 6ը, իրենց այդ փափաքը պարտաւոր են ներկայացնել կառավարութեան եւ այս պարագան հաղորդողները անգամ մըն ալ Յունաստան չվերադառնալու պայմանով, պարտաւոր են մեկնիլ Թուրքիա։

Այս պարագան ի տեղեկութիւն հաղորդելով իսլամ ժողովուրդին, ասոնցմէ հպատակութեան իրաւունքը պահել ուզողները, որոշեալ պայմանաժամէն առաջ իրենց խնդրագիրները պէտք է ներկայացնեն կառավարչութեան։ Սոյն պայմանաժամը լրանալէ յետոյ տրուած խնդրագիրները նկատողութեան չպիտի առնուին։

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻ գաւառին 100,000 ռուբլի յատկացուած է, պայտագործարան մը եւ զանազան արհեստանոցներ բանալու համար։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ձեռագրին մէկ էջը միայն գրել։

ՌԱՄԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՆ ՍՊԻՏԱԿ ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ

Այս խորագրով յօդուածաշարքի մը մէջ, «Պրոլետար», Ամերիկայի կարմիրներուն օրկանը, կը պատռէ ռամկավարներուն ճիւաղաբանական դիմակը։ Շարքը վերջացած չէ տակաւին։ Կ'ամփոփենք առաջին երկու յօդուածները (փետր. 13 եւ 20).—

Այն օրէն երբ Ռամկավար կուսակցութիւնը իր դիրքը խախուտ տեսաւ եւրոպական դիւլոմատիայի շէմքին առջեւ, իր զաւամ դէմքը դարձուց դէպի պոլշեւիկացած Հայաստան՝ արգիլելու համար իր վերահաս փլուզումը։ Ռամկավարներու այս անյուսալի դիմադարձը իր բովանդակ իմաստով կեղծիք մըն էր։ Քաղաքական առաջադրութիւնները եւ պահանջները առժամապէս մէկ կողմ ծրարելով, տնտեսական գետնի վրայ իրենց ներքին դիտաւորութիւնները կաղապարեցին «Հայաստանի վերաշինութեան օգնութիւն» բանաձեւին տակ։ Հօկ.երը շուտով գոյութեան իրաւունք ըստացան եւ դարձան Ռամկավարներու վերակենդանացման եւ շնչաւորման որպէս կարեւոր եւ կենսական ազդակ։

Ռամկավարները, ամէնէն առաջ, Հօկերու եռեւէ կ'ուզեն շահիլ քաղաքական կապիտալ եւ առտով հասնիլ այն նպատակին որուն գուցէ չկրցին հասնիլ իրենց աղերսանքի եւ ռոմանդիք քաղաքականութեան երգը հնչեցնելով կապիտալիստական սալոններուն մէջ։

Ռամկավար անհատէն նուազ դեր չի կատարեց ռամկավար մամուլը, Խորհրդային վարիչներու ընդգրկած վերաշինական ու քաղաքական ուղղութիւնը բարձր բռնելով Ռամկավար մամուլին մէջ։ Ասիկա ալ նման ուրիշներուն իր գաղտնիքն ունի։ Ռամկավարութիւնը՝ ներկայիս պայքարի մէջ է Դաշնակցութեան հետ՝ խլելու համար անկէ գաղութներու ղեկավարութեան պաշտօնը կամ անոր գերակշիռ ազդեցութիւնը։ Ուստի, իր կռիւը վստահօրէն մղելու եւ պարտութեան չի մատնուելու համար, անողղակի զօրավիգի մը պէտք ունի՝ այդ ալ բնականօրէն պէտք է ըլլայ Խ. Հայաստանը կամ անոր անուան անդադար հոլովումը։

Ցաւօղութիւն մը խիստ անհաւանական պիտի ըլլար, եթէ Ռամկավարները Դաշնակցականներուն նման բաց պայքարէին Խ. Հայաստանի դէմ։ Ժողովուրդը շատ շուտով իր ծոցին մէջ պիտի խեղդէր Ռամկավարութիւնը՝ որուն քաղաքականութիւնն ու դասը սնանկացած էր ու կորսուած՝ կապիտալիստական շահերու ցանցին մէջ։

Արտասահմանի մէջ, հայ բանւորութեան համար միանգամ ընդմիշտ պարզ պէտք է ըլլայ որ, Ռամկավարները Դաշնակցականներէն աւելի վտանգաւոր հակառակորդներ են։ Դաշնակցութիւնը ինքզինքը հռչակած է անհաշտ թշնամի Հայաստանի մէջ հաստատուած խորհրդային իրաւակարգին, եւ իրերու բնական բերումով, իր թշնամութիւնը կը զարգացնէ նաեւ գաղութահայութեան այն մասին դէմ՝ որուն դասակարգային շահերը ուղիղ կը համեմատին Հայաստանի այսօրուայ վարչաձեւին հետ։

Դաշնակցութեան գոռոզ, սակայն ընդմիշտ մնանկ անհաշտութիւնը Հայաստանի դէմ, գաղութահայ բանւորութեան համար կարծուածին չափ վտանգաւոր չէ։ Դաշնակցութիւնը իր «լուսայալ ընդդիմութիւնը» միշտ գգալի կ'ընէ. իր կռուի ախտավարակ փորձերը միշտ ճակատէն են, հետեւաբար, բանւորութիւնը կրնայ ճակատ յարդարել եւ ինքզինքը պաշտպանութեան դիրքին մէջ դնել. սակայն Ռամկավարներու համար պարագան նոյնը չէ։ Անոնք գառնուկի մորթով գայլեր են, որոնք բարեկամաբար կը մտնեն մեր պաշտպանութեան գծերուն։

Ռամկավարներու համար բանւորութիւնը եւ հասարակ ժողովուրդը շահագործուելիք տարրեր են։ Ռամկավարները չեն կրնար ընդմիշտ անգործ մնալ։ Աւելի ներկայանալուն պէս, անոնք կրկին պիտի մտնեն եւրոպական կայսերապաշտներու եւ դրամատէրերու ծառայութեան մէջ եւ իրենց հաւատարմութիւնը գործնականացնելու համար՝ պէտք պիտի ունենան նոյն այդ բանւորին ու ժողովուրդին անգիտակից դասակարգին նիւթական ու բարոյական անչափելի ղոհողութեանց։

Սխալ է կարծել թէ՝ Ռամկավարները վերդնահաստութեան ենթարկած են մինչ այժմեան իրենց քաղաքականութիւնը կամ փոխած են իրենց օրիէնտացիան։ Ռամկավարներու հետապնդած քաղաքական ուղին ու նպատակները, նոյնն են ինչ որ էին պատերազմէն առաջ ու պատերազմէն վերջ՝ զինադադարի երկար շրջանին։

Քաղաքականութեան մը փոփոխութիւնը անկասկած պիտի նըշանակէր Ռամկավարներու կուսակցութեան հաշուեյարդարը ընել։ Սակայն փաստօրէն փոփոխութիւն մը կայ Ռամկավարներու տակտիկային մէջ միայն. այդ ալ իրենց երեւութական, կեղծ հակումն է դէպի Խորհրդային օրիէնտացիան, պարզապէս երկարաձգելու համար ճակատագրական փլուզումը Ռամկավարութեան։

Ռամկավար կուսակցութիւնը մասսայական կուսակցութիւն մը չէ։ Ան յենած՝ է աննկարագիր, մեղկ, պատեհապաշտ ջոջ աղայական դասու շահագործող տարրերուն վրայ։ Այսպիսի տարրերու յարակցութիւնը ամրապնդելու եւ զօրաւոր կերպով շաղախելու համար, պէտք կայ նոր, կենդանի եւ գործող ուժերու. ատոնք ալ բնականաբար պիտի ըլլան գիրքերնին չճշդած, ասդ անդ տարուբեր հայրենասէր բազմութիւններ, որոնց հոգեբանութիւնը հիմնապէս կապուած է երկրին՝ Հայաստանին։

Ռամկավարներու իսկական գործը հոս է ուրեմն։ Նման բազմութիւններու ծառայութիւնը ապահովելու եւ համակրութիւնը գրաւելու համար անհրաժեշտ է, որ անոնց հոգիին ու սրտին ամէնէն թրթռուն ու դիւրազգած թելին զարնուի։ Եւ Ռամկավարները, պէտք է ըսել, իրենց սողոսկուն ճկունութեամբ կրցեր են գտնել այդ դիւրազգած լարը։

Հայաստանի «վերաշինութեան օգնութեան» շուրջ Ռամկավար ճահիճներէն բարձրացուած միօրինակ կռինչները ուրիշ բան չեն եթէ ոչ նոյն այդ թափառական, անդեկավար գաղթականութիւնը՝ բնազդական հայրենաբաղձութեան հանդրուաններէն անցնելով, կապել Ռամկավարութեան նպատակներուն եւ ցնորական ծրագիրներուն հետ։ Այլ խօսքով, Դաշնակցութենէն դուրս մնացած կամ անոր ընդդիմադիր մասը գաղութահայութեան, վերածել Ռամկավար կոյր մասսաներու։

Ռամկավարներու ներհակութիւնը ընդդէմ Դաշնակցութեան՝ իր մէջ ոչինչ ունի արժէքաւոր մեզ համար. ընդհակառակը, մրուած այդ մարտը շահարեր է միայն Ռամկավարներուն։ Անոնք կը ջանան Դաշնակցութեան դէմ իրենց մղած գոյամարտէն յաղթական դուրս գալ, որպէսզի, այս անգամ, Դաշնակցութեան տեղ, իրենք դառնան Հայաստանի «լուսայալ» ընդդիմադիրները։

Ծրագրուած նպատակներու մէջ, յետագային, Ռամկավարները պիտի յաջողի՞ն թէ ոչ, այդ մասին յետոյ կը խօսինք. սակայն մինչ այդ՝ առանց դոյզն երկմտութեան եւ կասկածի, կ'ամբաստանենք մեր Ռամկավար խմբագիրները, թէ սպիտակ դաւադրութիւն մը կը սարքեն Խորհրդային Հայաստանի դէմ։

ՊԱՐՍԿԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

(Մեր մասնաւոր թղթակիցէն)

Վարդանանցը. — կենսունակ միութեան մը գործունէութիւնը.— գերման գիտնականի մը ճայերէն դասախօսութիւնը. — Մալաթիոյ կուրանոց-որբանոցը՝ Թաւրիզի մէջ։

Թաւրիզ, 13 Փետր.

Վերջին քանի մը տարիներս Վարդանանց տօնը Թաւրիզի մէջ կը տօնուի մեծ հանդիսաւորութեամբ։ Մանաւանդ այս տարի շատ փայլուն տօնուեցաւ։

Փետրուարի 11ին, Արամեան թատրոնի մէջ։ Հոգեհանգիստէն յետոյ, հասարակութիւնը խռնուեցաւ թատրոնը, ուր ոչ թէ նստելու, կանգնելու տեղ անգամ չկար։

Սգահանդէսը, — որ կազմակերպուած էր Կեդրոնական, Արամեան եւ Հայկազեան դպրոցներու կողմէ — բացուեցաւ «Նորահրաշ» շարականով։ Երաժիշտ Լեւոն Գրիգորեանի քառաձայն երգեցիկ խումբը, մասնակցութեամբ լարաւոր նուագախումբի (Կեդրոնականի աշակերտներ) երգեց «Ո՛վ դու բարեկամ», «Լռեց ամպերը» եւ «Բամբ որոտան» ազգային երգերը։

Բանախօսեցին պ. պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան եւ Արամ Աչըւաճեան, ինչպէս նաեւ աշակերտ մը, բացատրելով Վարդանանցի նշանակութիւնը։ Եղան նաեւ արտասանութիւններ եւ մեներգ մը։

Ամէնէն վերջը խօսեցաւ Առաջնորդ Ներսէս արքեպսկ. բնորոշելով Վարդանանցը, իբրեւ մեր ազգային ինքնաճանաչութեան ամենամեծ տօնը։

Խօսքն ուղղելով հայ տիկիններուն եւ երիտասարդներուն, Ներսէս արքեպսկ. յորդորեց որ բարձր պահեն ազգային պատիւն ու գիտակցութիւնը։ Ապա շնորհակալութիւն յայտնեց պարսիկ կառավարութեան եւ ժողովուրդին։

Նոյն օրը, Վարդանանց յիշատակին հանդէսներ կատարուեցան նաեւ ամերիկեան Որբանոցի եւ Երիտ. Քրիստ. Ընկերութեան կողմէ։

Այս երկու հանդէսներուն ալ հրաւիրուած էր Առաջնորդը որ աւուր պատշաճի ճառեր խօսեցաւ։

*** Թաւրիզի Հայոց Կուլտուրական Միութեան երկրորդ դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ փետրուար 2ին։ Դասախօսն էր մանկավարժ պ. Կարապետ Պիօնեան, որ դասախօսեց «Եւրոպայի քաղաքակրթութեան տիրապետութիւնը» նիւթի մասին։

Պ. Դասախօսը իբրեւ աղբիւր ունեցեր էր նորագոյն գիտական հրատարակութիւնները, եւ որոնց վրայ աւելցնելով նաեւ իր սեփական դիտողութիւնները, կրցաւ յաջող եւ հետաքրքիր դարձնել

...ան հարցումներ, որոնց պատասխանեց Պ. Դասախոսը:

* * * «Կուլտուրական Միութեան» Վարչութիւնը բացած է նաեւ ժողովրդական լսարան մը, ուր պիտի դասախօսեն հետեւեալները.— Կարապետ Պիօնեան՝ Կենդանաբանութիւն, Ա. Յովհաննիսեան՝ Քաղաքական տնտեսութիւն, Երուանդ Աֆթանտիլեան՝ Կենդանական աշխարհի ծագումը, Յակոբ Տէր Յակոբեան՝ Հայոց պատմութիւն եւ գրականութիւն, Ա. Տէր Յակոբեան՝ Իրաւունքի ծագումն ու պատմութիւնը:

Վարչութիւնը ձեռնարկած է նաեւ երեկոյթ մը կազմակերպել մեծանուն Թատերագիր Գաբրիէլ Սունդուկեանի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ:

Պատուոյ երեկոյթ մը եւս պիտի կազմակերպուի ազգային վաստակաւոր գործիչ Մինաս Չերազի վաթսունամեայ գործունէութեան յոբելեանի առթիւ:

Ներկայ տարւոյ Մարտին կը լրանայ բանաստեղծ եւ մարտնչող հրապարակագիր Միքայէլ Նալբանդեանի մահուան վաթսունամեակը (1866 - Մարտ - 1926): Յուսա՞նք թէ արտասահմանի հայ գաղութներու մէջ պիտի կազմակերպուին յարգանքի երեկոյթներ անոր յիշատակին: Թաւրիզի մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին արդէն:

ՄԱՍԻՍ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐՈՒ ՈՒ ԳԻՏՈՒՆՆԵՐՈՒ

La Fondation Ella Sachs Plotz նպատակ ունի հիմնադրամ հայթայթել այն գիտուններուն, որոնք բժշկութեան եւ վիրաբուժութեան զանազան ճիւղերուն մէջ փորձեր ու գիւտեր կը կատարեն, Ամէն ազգէ բժիշկներ կրնան դիմել, խնդրագիրի մը մէջ որոշապէս ներկայացնելով իրենց փորձերուն նպատակը, պահանջուած դրամին քանակը: Դիմումները ընել Comité exécutif de la Fondation Ella Sachs Plotz, Dr. Francis W. Peabody, Boston City hospital, Boston (Massachusetts):

Այս հիմնարկութիւնը իր երկրորդ տարին է կը բոլորէ արդէն, եւ անցեալ տարուան 32 դիմումներուն վրայ՝ այս տարի 53 դիմում կատարուած է, 14ը Եւրոպայի եւ Ասիոյ զանազան կողմերէն, միւսները Միացեալ Նահանգներէն:

ԻՆՉ Է ՓՈԽՈՒԱԾ

Բագուի «Նէնի Ֆիքիր» թերթը ուշագրաւ մերկացումներ կը կատարէ Ատրպէյճանի գիւղերուն մէջ ճարակող հիւանդութեանց մասին:

—«Գիւղերու մէջ ամենէն շատ տարածուած են աչքի ցաւը (դրախօմա), քոսը, կարմրուկը, սիֆիլիսը եւ ականջի ցաւը, ատամնացաւը եւ նման շարք մը հիւանդութիւններ, որոնք մեծ աւերներ կը գործեն: Անոնց դէմ պայքարելու համար ոչ դեղ կայ, ոչ բժիշկ: Այդ պատճառաւ, գրեթէ բոլոր գիւղերուն մէջ հիւանդ գիւղացիներ ժողովրդական «հէքիմ»ներու կը դիմեն եւ ապաքինութիւն կը խնդրեն»:

Թուրք թերթը այս յայտնութիւններէն յետոյ, կ'առաջարկէ աւելցնել գաւառական եւ շրջանային հիւանդանոցներու եւ բուժարաններու թիւը:

ՃԱՀՃԱՏԵՆԴԻ դէմ կռուելու համար Հայաստանի մէջ այժմ կան եօթը կայաններ: Որոշուած է բանալ նոր կայաններ՝ Դարալագեազի գաւառին մէջ:

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ՝ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսայի մէջ պարտաւորիչ է բոլոր առեւտրական գործողութիւնները արձանագրել մասնաւոր տոմարներու մէջ, որոնք կը քննուին սնանկութեան պարագային կամ երբ տուրքի կնճռոտ խնդիրներու մէջ որ եւ է հակասութիւն կամ զեղծում նշմարուի: Հարկահաւաքը իրաւունք ունի ամէն տեսակ եւ զանազան պատճառներով պահանջել օրէնքին տրամադրած տետրակները:

Հայ արհեստաւորներն ու վաճառականները սովորութիւնը ունին իրենց գրպանի տետրակը իբր համարակալութեան տոմար գործածել եւ կամ իրենց հաշիւները կը գրեն զանազան թուղթերու վրայ, որոնք օրէնքի առջեւ իբր ապացոյց ծառայելէ աւելի ծանր պատասխանատուութեանց եւ հակասութիւններու տեղի կուտան:

Ճշմարիտ վաճառական մը պարտաւոր է գիտնալ իր առեւտրական գործողութեանց արդիւնքը որոշ շրջաններու մէջ, որպէսզի անյաջողութեան մը պարագային գործունէութիւնը դադրեցնէ, եւ իր հարստութենէն զատ, ուրիշին ալ հարստութիւնը վրայ տալով իրեն համար ծանր դրութիւն մը չստեղծէ: Առեւտուրը որքան ալ արդիւնաբեր ըլլայ, առանց կանոնաւոր համարակալութեան կրնայ միշտ զեղծումներու տեղի տալ: Օրինակ, աններելի սխալ մըն է վաճառականին համար իր ծախած ապրանքին իսկական գինը չկարենալ հաշուել: Առանց համարակալութեան չի կրնար գիտնալ այդ քանի որ զանազան փոքր ծախքեր կան զորս առանց հաշուելու եթէ շարունակէ, արդիւնքը անյաջողութիւն պիտի ըլլայ:

Խիստ տարածուած սխալ մըն է, մանաւանդ փոքր վաճառականներու եւ արհեստաւորներու մէջ, թէ համարակալութիւնը մինակ մեծ գործողութիւններու համար անհրաժեշտ է. մինչդեռ ամէն կարգի առեւտրականներու շահը կը պահանջէ որ պարզապէս գիտնայ իր հարստութեան արժէքը, իր փոփոխութիւնները, որպէսզի անոր համեմատ վարէ զայն:

Օրէնքով պահանջուած տետրակներն են.— Օրատետր, հաշուեկշռի տետր եւ ընդօրինակութեան տետր: Այս չի նշանակեր թէ վաճառականը կրնայ մինակ ասոնցմով գոհանալ: Այդ տետրակները գլխաւորներն են, որ եւ է պարագայի մէջ վաճառականին իրական դրութիւնը ցոյց տալու համար: Այս տետրակներու գոյութիւնը ապահովելու համար վաճառականը ստիպուած է ստեղծել զանազան երկրորդական, երրորդական տետրակներ, որոնք համարակալութեան ջիղերն են:

Թերեւս աւելորդ չէ յիշեցնել որ մինչեւ 1926 Մարտ 1 պիտի յայտարարուէին հետեւեալ տեղեկութիւնները իւրաքանչիւր թաղի հարկահաւաքին.—

Ա. Բոլոր արհեստաւորները.

1. Իրենց գործառնութիւնները (chiffre d'affaires)ը 1925ին:

2. Իրենց բոլոր ծախքը այդ արհեստին վերաբերեալ:

Բ. Բոլոր անոնք որ իրենց գործին բերումով վաճառական չեն համարուիր օրէնքով (բժիշկ, փաստաբան եւայլն), պէտք է յայտարարեն.

1. Իրենց շահը 1925ին:

2. Իրենց ծախքը այդ գործի վերաբերեալ (մանաւորելով):

Գ. Բոլոր անոնք որ եկամուտի տուրքին հարկատու են, իրենց 1925ի հասոյթը պիտի յայտարարեն:

Այն տուրքին հարկատու չեն, ամէն անոնք որ 50000էն պակաս գործառնութիւն ունին, անոնք որ forfait են, անոնք որ chiffre d'affaires-ը կը վճարեն իրենց բոլոր հասոյթներուն վրայ:

Գ. Թաշճեան

ՆՈՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

Թուրք թերթերը կը շարունակեն ողբալ տնտեսական տագնապին վրայ, որ ճիտզինէտէ սուր ճանգամանք կ'առնէ: «Ճումհուրիյէթ», Պոլսոյ քէմալական օրկանը, դիտել կուտայ թէ հողագործներն ալ յուսախաբ եղած են:

Անցեալ տարի հունձքը գէշ չէր, սակայն այսօր, մեր հողագործները մեծ յուսաբեկութեան մատնուած են: Որովհետեւ հունձքը չկրցան լաւ ծախել, ուրեմն վնասուած են: Ասկէ սա կ'ուզենք հետեւցնել թէ, չի բաւեր միայն հունձք ունենալ, այլ պէտք է նաեւ զայն ծախել գիտնալ:

Այնպէս կը թուի թէ, մեր ներկայ կացութենէն միայն հողագործը չէ որ կ'ազդուի: Մեր ներածող եւ արտածող վաճառականներն ալ միեւնոյն վիճակին մէջ կը գտնուին: Ասկէ զատ, կը զգանք թէ, մեր պիւտճէն ալ դժուարութեան մէջ կը գտնուի: Պետական գանձը, վճարումներուն մէջ չի կրնար կանոնաւորութիւնը պահպանել: Անցեալ տարի մեր ելմտական վիճակը աւելի կանոնաւոր էր, հակառակ որ տարի մը աւելի մօտ էինք պատերազմին: Այս տարուան դժուարութիւնները գլխաւորաբար անկէ յառաջ կուգան որ, մէկ կողմէ ծախքերը աւելցած են, իսկ միւս կողմէ կարգ մը հասոյթներ սպասուած արդիւնքը տուած չեն:

Մասնաւորաբար ելմտական կացութեան անցնելով, հոն ալ միեւնոյն դժուարութիւնները կը տեսնենք: Դրամատուները վարկի գործառնութիւններու մէջ, ամենամեծ վերապահութիւն կը ցուցնեն: Երկրագործական դրամատունը բաւական դժուար կացութեան մէջ կը գտնուի:

Եթէ ուշադրութեամբ մեր շուրջը դիտենք, պիտի տեսնենք թէ 1926—927 արտադրողական տարուան համար, Անատոլուի հողագործները շատ վարանոտ ընթացք մը ունին եւ արտադրողական գործի հանդէպ փափաք չեն ցուցներ: Ինչ որ բարեգուշակ նշան մը չէ:

Ուրիշ կառավարական թերթ մը, Խալք, քննելով գիւղական նոր օրէնքին տուած արդիւնքները, կը գրէ.

Գիւղի օրէնքը, երկու տարուան մէջ, հազիւ քանի մը շրջաններու եւ քանի մը գիւղերու մէջ սկսած է գործադրուիլ: Բոլոր տնտեսական, շինարարական, առողջապահական, կրթական եւ այլ կարեւոր գործերուն հարիւրին մէկը հազիւ կարելի եղած է գործադրութեան դնել, այն ալ 40—50 գիւղի մէջ, ուրիշ խօսքով մեր գիւղերէն հազարէն մէկին մէջ: Ինչո՞ւ: Որովհետեւ այսքան կատարեալ օրէնք մը կեանքի կոչելու համար, այնպիսի նիւթական միջոցներու պէտք կայ, զորս գիւղական պայմանները չեն կրնար գլուխ հանել: Այսպիսի մեծամեծ գործերու համար, առնուազն տասը գիւղի մէջ, երկրաչափ մը եւ մասնագէտ հողագործ մը պէտք է գտնուի: Արդ. նկատելով որ երկրին մէջ 50—60 հազար գիւղ կայ, հետեւաբար 5—6 հազար ալ մասնագէտներու պէտք ունինք:

Մեր կարծիքով, քանի որ մենք գիւղէն մեր պահանջքին առաւելագոյն բաժինը կը գանձենք, ուստի պարտաւոր ենք խորհիլ թէ գործնականապէս ի՛նչ պէտք է տանք անոր: Գիւղը, որ տարին 200 միլիոն կը վճարէ պետութեան, որչափ երջանիկ պիտի ըլլար, եթէ ինքզինքին ալ ճամբայ, դպրոց, մեքենայ կարենար տալ: Սակայն, ի՞նչ օգուտ որ մարդ արարածը այսպիսի հրաշք մը գործելու կարող չէ:

Աճիմէտ Ճէվտէթ պէյ, Իգտամի տէր եւ տնօրէնը, չարաչար յուսախաբ ըլլալով Պոլսոյ մաքսատունէն, կ'ըսէ. «Ուխտեցինք այլ եւս գործ չունենալ մաքսատան հետ»:

Գործառնութիւններու համար այնքան աւելորդ եւ անտեղի ձեւակերպութիւններ կան, որ ասոնց բոլորն ալ լրացնել բաւական ժամանակի կորուստ կը պատճառէ, մանաւանդ յոգնութենէն մարդուս վրայ հոգի չի մնար: Վա՛յ Ղալաթիա, վա՛յ Գարաքեօյ, «Հայտէ» Գուրու Չէշմէ, "Հայտէ" Պոլսոյ մաքսը, անկէ ալ տարրալուծարան: Չէք կրնար երեւակայել թէ, թուղթի մը որուն քով ըլլալը փնտռել գտնելու համար, ինչե՞ր կրեցինք: Ճիշդը ըսելով, այսպիսի բան Չինաստանի մէջ ալ չկայ: Այս [illegible] եւ բազմատեսակ մթերանոցները կարծես թէ Թուրքիոյ առեւտուրը հարուածել ուզող թշնամիներու կողմէ հնարուած են:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Սուրիոյ մէջ հրոսակային կռիւները կը շարունակուին: Մասնաւորապէս Դամասկոսի շուրջ խլրտումները անպակաս են: Էնկիւրիի հետ կնքուած վերջին դաշինքն ալ օգուտ չըրաւ: Վերջին անգամ դարձեալ մեծ թիւով ապստամբներ նշմարուած ըլլալով Դամասկոսի պարտէզներուն մէջ, Ֆրանսացիները յարձակեցան անոնց վրայ հրասայլերով: Հրոսակները փախան 10 մեռեալ ձգելով:

Հալէպի հիւսիսակողմը թուրքական զօրաւոր հրոսախումբ մը յաջողած ըլլալով սահմանագլուխը անցնիլ, քիւրտ կամաւորները սահմանէն անդին քշեցին զանոնք, թոյլ չտալով որ սուրիական գիւղերը մտնեն:

ԺԱՆՏԱԽՏԸ.— Ժանտախտը որ Փօնտիշէրիի հողամասին վրայ (Հնդկաստան) համաճարակ մը դարձած՝ անցեալ Նոյեմբեր ամիսէն ի վեր մեծ վախեր կը պատճառէր, Յունուարին սկիզբը մարած է, ընդամէնը 1039 վարակուածներու մէջէն 831 հոգի սպաննելով մէկուկէս ամսուան միջոցին: Համազօր է պզտիկ պատերազմի մը՝ Եւրոպայի մէջ, անկախութեան մէկ դատարանի՝ Թուրքիոյ մէջ, ձերբակալութեան հրամանի մը՝ Ռուսիոյ մէջ:

ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԳԻՆԸ.— Մոփասանի կենսագրութիւնը, 68,500 ֆրանք.— Պօտլէրի 221 նամակները 62,000 ֆրանք.— Անտրէ Ժիտի, Ա. Ֆրանսի, Վալէրիի ձեռագիրները, 19—33,000 ֆրանք:

ՎԵՑ ՄԻԼԻԱՌ ՀԱՒԿԻԹ

Մոսկուայէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ երկրագործական գործավարութեան ներկայացուցիչները Ամերիկայի մէջ յանձնառութիւն կնքած են յառաջիկայ վեց ամսուան ընթացքին Ռուսիայէն Ամերիկա ղրկելու 6 միլիառ հաւկիթ, 80 միլիոն փաունտ կարագ, 40 միլիոն հաւ, բադ, հնդկահաւ եւ վայրի թռչուններ:

ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Գարնան առաջին տերեւներուն հետ մենք, անցածներուն, կ'ողջունենք, գեղեցիկ շարժումները հայ զարթօնքին: Այդ զարթօնքը ինքնապահպանութեան եւ ինքնատպութեան առողջ երեւոյթն է, զոր ցոյց կուտայ արդէն փարիզահայ նոր գաղութը:

Կիրակի ցերեկ, Ֆլօրիա Ճաշարանին մէջ, «Զարփահաս Որբերու Միութիւնը» թէյասեղանի հրաւիրած էր, իր կազմութիւնը տօնելու համար, օրուան երեւելի դէմքերը եւ մամուլը: Թերեւս արգելիչ պատճառներ, ինչպէս դիտել տուին, ունէին մեր "մեծերը", որ չեկան. այլապէս կ'արժէր հեգնել իրենց բացակայութիւնը:

Երիտասարդ, եւ հետը անոնց, ես համոզուած եմ որ ամենէն պաշտելի Միութիւնն է՝ կը կազմեն անոնք, որբե՛րը: Միութիւնը՝ ամենէն վեր, ամենէն առաջ եւ ամենէն թանկագին: Սերունդ մը ունինք որբերու, որոնք, ցրուած բոլոր հայ գաղութներու ծոցը, ժառանգորդները կը մնան, իրենց անեղծ ու անձնուէր հոգիովը, մե՛ր պատմութեան: Պէտք է նկատել որ որբութիւն համազօր է ալ անհատականութեան, անկախ՝ զանազան պարտաւորութիւններէ, եւ հարկատու՝ ցեղին գոյութեան ազնիւ ցանկութիւններուն: Անհրաժեշտ է չխնայել ամէն աշխատանք այս եռանդուն, այս կրակոտ սաներու սերունդին, որ քաջալերուած, գտնէ իր խռովուած հոգիին խաղաղութիւնը, տա՛յ իր գարնան հրաշքները:

Ու «Յառաջ», երբ անվերապահօրէն այս երիտասարդ տարիքին կը նուիրէ ու պիտի միշտ նուիրէ իր «խօսքը», որ խանդավառած է այնքան երիտասարդ սերունդներ, երբե՛ք չի կորսնցներ իր հաւատքը գալոց բարի օրերուն՝ այս ծաղիկ տղոց համար: Ներկայ յուսախաբութիւնները, գնահատումները, ահաւոր թշուառութիւններու մէջ մեր գալարումը չեն նշանակեր թէ ա՛լ կորսուած է ամէն բան, թէ պարտուած ենք անդարման: Ուշադրութիւն ըրէք, Ֆրանսացիները կ'ըսեն. «Առաջ ցատքելու համար, պէտք է քայլ մը ետ առնել»: Այս օրերու երեւութապէս մեր ընկճուած վիճակը քայլ մը նահանջն է, պատրաստուելու համար յաղթական ոստումին: Թող ոչ ոք վհատի այս անելին մէջ. յիշեցէք արաբ զօրավարը, որ թշնամի ահագին ուժերու դէմ, երբ կը տեսնէ նահանջի ճամբան ծովով կտրուած, կը պոռայ զինուորներուն. «Մեր առջեւը՝ անողոք թշնամին, մեր ետեւը՝ ծով, յաղթութենէն զատ ուրիշ փրկութեան ճամբայ չկայ»: Մեր ետեւը՝ հայ ժողովուրդի պատմութեան հսկայ պատուարը, մեր առջեւը՝ ահաւոր տառապանքներու ծով մը,— միա՛յն մէկ մղում պիտի փրկէ ձեզ, տղա՛ք, — Յառա՛ջ:

Դուք, ապագա՛ն, պահանջեցէք ու զինուորագրեցէք մեր բոլոր ուժերը: Անիկա ձեր իրաւունքն է:

Տղա՛ք, ձեր ուխտը կատա՛ր:

* * * Թէյասեղանին վրայ զգայուն արտասանութիւններ եղան, ծիծաղներ ու երգեր, խանդավառ խօսքեր: Խոկապէս, որքա՜ն յուզիչ էր տեսարանը, երբ որբերը իրենց նշանածներովը եկեր՝ խոստովանանքը կ'ընէին իրենց հոգւոյն, ու անձնուիրութեանը: Արդէն յիսնեակ մը անդամներ ունի, եւ շուտով հարիւրի պիտի հասնի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Օր. ՆՈՒԱՐԴ ՀԱՐԻԿԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ԱՆԹՈՒԱՆ ՀԷՔԻՄԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
Փարիզ 28 Փետր. 1926

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ֆրանսայի ախոյեանական (Coupe de France)ի մրցումներէն դուրս բոլոր լիկաները կը կազմակերպեն շրջանային ախոյեանութեան մրցումներ: Այսպէս ալ Փարիզի լիկան որ Ֆրանսայի ամենազօրաւոր լիկան է, ամէն տարի կը կազմակերպէ Championnat de Parisն, վերապահուած Փարիզի շրջանին մէջ 20 քիլոմեթրի վրայ գտնուող խումբերու:

Այս տարի ախոյեանութիւնը կը բաժնուի 6 դասակարգի: Ա.ը որ ամենաբարձրն է, կը կոչուի Division d'honneur եւ կը բաղկանայ ութը խումբէ (Ռէտ-Սթար, Սթատ Ֆռանսէ, Ժէնէրօ, Վ.Իթրի, Ս. Ա. Փառի, Ջուիզերական, Օլէմփիքա եւ Գլիշ):

Բ.ը կը կոչուի Պատուոյ նախապատրաստական (Promotion d'honneur), որ կը բաղկանայ 12 խումբէ, ոչ նուազ համբաւաւոր (Կալիա, Շուազի, Կարէն, Ս. Օ. Էսթ, Ռասինկ եւայլն):

Գ.ը կը կազմեն 20 խումբեր, 1ère Division անուան տակ:

Չորրորդ դասակարգը 16 խումբ Promotion de 1ère: Այս դասակարգերուն մասնակցելու համար պայման է գոց դաշտ ունենալ: Ասկէ դուրս 60ի մօտ խումբեր կը կազմեն Ե. եւ Զ. բաժանումը Catégorie 2 անուան տակ, անոնցմէ հինգերորդը Série 1er եւ վեցերորդը Série 2ème կը կոչուին:

Այս մրցումներէն դուրս Լիկան կը կազմակերպէ յատուկ ախոյեանութիւններ՝ դրամատանց, դպրոցականներու, փոքրիկներու, մեծ վաճառատուներու եւ զանազան արհեստապետութեանց:

Ո՞ր բաժանման կրնան մասնակցիլ հայ միութիւնները: Ցեղիս Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մասնակցի վեցերորդին մրցումներուն:

Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ երկու տարիէ ի վեր միայն բարեկամական մրցումներ կ'ընէ, ամէն ջանք կը թափէ տիրանալու գոց մարզադաշտի մը: Երկու ամիսէ ի վեր նորութիւն չկայ, բայց մայիսին սկիզբը կը լրանայ պայմանաժամը:

Այս առթիւ կ'արժէ յիշատակել Ehco des Sportsի ֆութպոլի քննադատ Պ. Պէյքըրին նամակէն մաս մը.

«Իր ձեռք ձգած արդիւնքներով Հ. Մ. Ը. Մ. խումբը ապացուց թէ առաջնակարգ դասակարգ մըն է եւ յաղթած ըլլալով համբաւաւոր խումբերու, երբ ունենայ իր գոց մարզարանը եւ մասնակցի ախոյեանական մրցումներուն՝ հաւանաբար փայլուն դիրք գրաւէ: Իր ֆութպոլիստներուն քանակը եւ որակը կ'արժէ որ զբաղին իրմով:

Ի՜նչ բանի կը սպասեն մեր հարուստները «զբաղելու» համար:

Հ. Թ.

ՄԵՔԵՆԱՇԱՐԺ ԱՐՕՐՆԵՐՈՒ (դրակտոր) թիւը 113ի հասած է Հայաստանի մէջ: Այս արօրները բանեցնելու համար բացուած են վեցամսեայ դասընթացքներ, որոնց կը հետեւին գլխաւորապէս գիւղացի երիտասարդներ: Նոր կայաններ պիտի շինուին զանազան վայրերու մէջ,

թեան ծանր սպառնալիքին տակ են։ Դեռ չենք հաշուեր գերմանական արտադրութիւնը, որուն լրիւ գործունէութիւնը պիտի սկսի տարի մը վերջ։

Այն ատեն է որ պիտի հասկնանք թէ ի՛նչ խենդութիւն գործեցինք Տօուսի ծրագրին շնորհիւ վերակենդանացնելով տնտեսական գետնի վրայ մեր ամէնէն անհոյլի թշնամին՝ Գերմանիան։ Մեր ազգային տնտեսութեան պայմանները երկարօրէն ուսումնասիրելէ վերջ, այն համոզումը գոյացուցած եմ որ բան կարելի չէ յուսալ մեր Խորհրդարանէն, որովհետեւ ծախքերը թեթեւցնելէ աւելի նորեր կը ստեղծէ։ Անխուսափելիօրէն բռնադատուած ենք դառնալ դէպի Իտալիա։ Այդ երկիրը չէ՞ որ տնտեսական բացառիկ տագնապի մը յաղթեց՝ շնորհիւ մէկ մարդու հանճարին։ Բայց Անգլիոյ մէջ ունի՞նք պետական մարդ մը, որ նկարագրով, կարողութեամբ և քաջասրտութեամբ կարելի ըլլայ բաղդատել Մուսօլինիի հետ։

Լորտ Ռօթըրմիր կը ջատագովէ կազմել եռապետութիւն մը, որ լիազօրութիւն պիտի ունենայ վարելու Անգլիոյ տնտեսական և ելմտական քաղաքականութիւնը։

Ըսմէթ փաշա Կիլիկիա կ'այցելէ

Ըսմէթ փաշա շաբաթ օր մեկնած է Մերսին, ուր պիտի մնայ տասը օր. յետոյ պիտի այցելէ Ատանա, Տէօրթ-Եօլ եւ շրջականները. ծովու ճամբով պիտի երթայ Սէլէֆքէ, Ատալիա եւ Իզմիր, ուր շաբաթ մը մնալէ վերջ Էնկիւրի պիտի դառնայ։

Թոփգաբեանի խնդիրը փակուած

«Լքեալ» գոյքերու վարչութեան կատարած քնութեան հետեւանքով, հաստատուած է թէ Թօքաթլեան պանդոկը Հայոց Պատրիարքարանին վաքըֆ է, որով «լքեալ» գոյք չի նկատուիր։ Այս կերպով խնդիրը փակուած է եւ ազգային արժէքաւոր կալուած մը փրկուած։

Հրեայ պատուիրակութիւնը մեկնեցաւ

Քրիստափոր Քոլոմպոսի խնդիրը կը շարունակէ շփոթեցնել Պոլսոյ Հրեաները, որոնք յայտնի անձերէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը ղրկեցին Էնկիւրի. ասոնց մէջ են Նէսիմ Մազլիահ, Փրօֆ. Ավրամ Գալանթի, և փաստաբան Սիմոն Լէվի։ Ասոնք Էնկիւրիի մէջ պիտի ներկայանան Մ. Քէմալի եւ վարչապետին ու կասկած չկայ որ Թուրքիոյ բոլոր Հրեաները շուտով թրքացնելու խոստում տալէ վերջ պիտի դառնան Պոլիս։ Արդէն պատուիրակներէն Գալանթի Թուրքերէն թերթերուն մէջ յօդուած մը գրելով, կը յայտարարէ թէ ինք ո՛չ թէ «Թուրքերու բարեկամ» է, ինչպէս թերթ մը գրած էր, այլ «Թիւրք օղլու Թիւրք»։

Ղալաթիոյ, Բերայի եւ Շիշլիի 20,000 Հրեաներու անունով հեռագիր մը հրատարակուած է Թուրքերէն թերթերուն մէջ, ուր կ'ըսուի թէ իրենք խորապէս ազդուած են Պոլսոյ մամուլին կողմէ հրեայ համայնքին դէմ եղած հրատարակութիւններէն և կը պահանջեն որ կառավարութիւնը արագօրէն խնդիրը քննէ եւ յանցաւորները, եթէ կան, պատժէ։ Նոյնիմաստ հեռագիր մը ղրկած են նաեւ Գասըգիւղի 5000 Հրեաները։

Հայ բժիշկի մը առեւանգումը

Հեռագիրը հաղորդած էր թէ Տիւրզի ապստամբները Դամասկոսի մէջ առեւանգած են հայ բժիշկ մը։ Սուրիոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան այս մասին։

40-50 հրոսակներ գիշերանց մտան Տօքթ. Արմենակ Մէլքեանի տունը, որ Ֆրանսական պաշտպանութեան գիծէն դուրս, Մուհաճիրին թաղը կը գտնուէր, կողոպտեցին անոր 1500 հնչուն օսմ. ոսկին և առեւանգեցին բժիշկն ու եղբայրը, սարկաւագ Յովհաննէս Մէլքեանը։ Այս վերջինը նոյն գիշերն իսկ ազատ թողուեցաւ, սակայն բժիշկին մասին կարելի չեղաւ լուր առնել։ Բժիշկը ազատ ձգելու համար ապստամբները քանի մը հարիւր ոսկի եւ պահանջած են։ Ղրկուած է 100 ոսկի, սակայն չեն հաւանած։ Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Տօքթ. Մէլքեան ճէպէլը Տիւզ փոխադրուած է, ապստամբներու հիւանդանոցին մէջ ծառայելու համար։

Այս դէպքը մեծ յուզում յառաջ բերած է Դամասկոսի Հայերուն մէջ։ Բազմաթիւ քրիստոնեաներ ամէն օր կառախումբով Լիբանան կը մեկնին։ Կացութիւնը անստոյգ է։

Դամասկոսի մէջ 12-13000 Հայեր կային։ Վերջին դէպքերուն առթիւ ասոնցմէ հազիւ 3-4000 կրցած են հեռանալ քաղաքէն. մնացածները ուրիշ տեղ երթալու միջոց չունենալով, այժմ շատ խեղճ վիճակի մէջ են և միշտ մտահոգ։

Անգլիոյ եւ Ամերիկայի նաւային ուժերը

Գրեցինք թէ Անգլիա որքան կարեւորութիւն կուտայ իր օդային տորմիղին, որուն համար բացառիկ վարկ քուէարկեց անցեալ շաբաթ։ Լոնտոնի մէջ առջի օր հրատարակուեցաւ կապոյտ տետրակ մը, որուն մէջ մանրամասն տեղեկութիւններ կան Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ճաբոնի, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Ռուսիոյ և Գերմանիոյ նաւային ուժերուն մասին։ Այս ցանկէն կ'երեւայ որ Անգլիա 444 ռազմանաւ ունի, իսկ Միացեալ Նահանգները՝ 543։ Այս վերջինը աւելի շատ ընդծովեաներ և թորփիլահալածներ ունի, մինչ Անգլիա առաջին տեղը կը գրաւէ խոշոր մարտանաւերու մէջ։ Այսպէս, թէ Անգլիա և թէ Ամերիկա իւրաքանչիւրը 18 մարտանաւ ունին. աւելի գատ Անգլիա ունի չորս զրահաւոր, մինչ Ամերիկա զրահաւոր բնաւ չունի։ Անգլիա 47 յածանաւ ունի, Ամերիկա՝32, Անգլիա 172 թորփիլահալած ունի, Ամերիկա՝ 309, Անգլիա 56 ընդծովեայ ունի, Ամերիկա՝ 120։

Անգլիա ծրագրած կամ շինելու վրայ է երկու մարտանաւ և 15 յածանաւ, մինչ Ամերիկա 8 յածասաւ միայն կը շինէ։ Ճաբոն ունի վեց մարտանաւ, չորս զրահաւոր, 31 յածանաւ։ Շինուելու վրայ են ութը յածանաւեր։

Ի՞նչ կ'ուզեն դրամատէրերը

Խորհրդարանային դրութեան դէմ հալածանքը տարափոխիկ հիւանդութեան պէս կը ճարակի Մոսկուայէն մինչեւ Հռոմ և Լոնտոնէն Փարիզ։ Ֆրանսայի առեւտրականներու, հողատէրերու եւ գործատէրերու ներկայացուցիչները առջի օր Վակրամի սրահին մէջ միթինկ մը գումարելով, բանաձեւ մը քուէարկեցին, բողոքելու համար Խորհրդարանին դէմ, «որ կը ձգտի իրարու դէմ հանել վաճառականն ու հողատէրը, մինչ անոնք միացած են Ֆրանսայի մեծ շահերը պաշտպանելու համար, հակառակ քաղաքագէտներու մեքենայութեանց։ Անոնք ցոյց տուին թէ իրենք չեն կրնար կուսակցական կռիւներէ վեր պահել իրենք զիրենք եւ բարեկարգել ելմտական կացութիւնը։ Խորհրդարանային պետութիւնը անկարող է ու և է բան ընել ապրուստի սղութեան և դրամի անկումին դէմ։ Ուստի կը հրաւիրենք Ֆրանսայի պետական դրամատան տնօրէնն ու վարիչները, որ յենլով արտադրողներու հանդիսաւոր յանձնառութեանց վրայ, մերժեն նոր թղթադրամ տպել»։

Բանաձեւը քուէարկողները պատրաստակամութիւն կը յայտնեն ամէն զոհողութիւն ընել երկիրը փրկելու համար՝ պայմանաւ որ՝ 1.— Պետութիւնը լքէ անշահաբեր մենաշնորհները և ջնջէ բոլոր աւելորդ ծախքերը։ 2.— Խորհրդարանը բնաւ չխառնուի ելմտական գործերու։ 3.— Պետութեան առջեւ ներկայացուած արհեստապետութիւնները պէտք է բաշխեն տուրքերը և վարեն պետութեան պարտքերը ջնջելու սահմանուած գումարները։

Նիքոլա կախուած

Էնկիւրիի անկախութեան դատարանը վերջացուց լրտեսութեամբ ամբաստանուած Նիքոլայի, Քէնանի և Լիսանէտտինի դատավարութիւնը։ Նիքօլա մահուան դատապարտուեցաւ և մահապատիժը գործադրուեցաւ հինգշաբթի առաւօտ Էնկիւրիի մէջ։ Քէնան և Լիսանէտտին 15ական տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան։ Ուրիշ լրտես մը՝ Ֆախրէտտին՝ Թուրքիոյ սահմաններէն դուրս հանուեցաւ։

Ապտիւլ Քէրիմ յարձակողականի սկսաւ

Ապտիւլ Քէրիմ Մարտ 1ին մեծ յարձակողականի մը սկսաւ Ռիֆի ճակատին վրայ։ Ֆրանսացիներու կողմնակիցները մեծ պարտութեան ենթարկուեցան։ Արիւնալի կռիւներ տեղի ունեցան ամբողջ օրը։ Կը կարծուի թէ Ապտիւլ Քէրիմ մեծ ուժեր ունի իր տրամադրութեան տակ եւ օդերու տաքնալէն առիթ կ'ուզէ քաղել, իր վերջին փորձը կատարելու համար։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

Էտիրնէի քաղաքապետութիւնը գրաւած է Ֆընտըգլեանի ալիւրի մեծ գործարանը։

*** Թուրք քաղաքային նոր օրէնքը չարգիլեր թրքուհիի մը ոչ-իսլամի մը հետ ամուսնութիւնը։*

*** Պոլսոյ մէջ 138 օտար ընկերութիւն կայ, 35,570,000 ոսկի դրամագլուխով։*

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Լուարի Շրջանային կոմիտէն Սէն-Շամօնի մէջ Մարտ 7 կիրակի օր ժամը 14.30ին ժան տ'Արքի սրահին մէջ կը ներկայացնէ ՍԻԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻՒԸ կամ ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ։ Երգ, երաժշտութիւն եւ հայկական պարեր։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. փարիզի ընկերական ընդհ. ժողովը 12 Մարտ Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին։ Օրակարգ՝ Զեկուցում Սուրիոյ ընդհանուր կացութեան մասին եւ ընթացիկ հարցեր։

** Նոյն օրը կէս ժամ առաջ տեղի կ'ունենայ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը Շաբաթ իրիկուն, (6 Մարտ) ժամը 8ուկէսին Floria ճաշարանին մէջ։ Հասցէ՝ 61, Rue M. le Prince. Métro Odéon.

Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը՝ Շաբաթ երեկոյ, 6 Մարտ ժամը 8.30ին, 13, Rue de Londres. Օրակարգ՝ ընտրութիւններ եւ ընթացիկ հարցեր։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Դրօշակ» Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը վաղը, հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին. 2 Cours Lienteaux սրճարանի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Իշխան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը յառաջիկայ կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին. 2 Cours Lienteaux սրճարանի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ կարմիր խաչի ընդհ. ժողովը՝ կիրակի 7 Մարտ, առաւօտեան ժամը ճիշդ 9.30ին 2 Cours Lienteaux սրճարանին սրահը։

ԿԷՅՎԼԻ հայրենակիցներու ժողովը՝ Մարտ 7ին կիրակի ժամը 4ին։

36 Rue Polonceau. Métro Barbès Rochechouart.

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած «Ռոստոմ» Լսարանական միութեան կողմէ Զատկի Կիրակին, 4 Ապրիլ Salon du XVe 159 rue Lecourbe

ԾԱՆՕԹ.— Կը խնդրուի քոյր միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն նկատի առնել այդ օրը.

"ՀԱՅ. ՊԱՐԱՍՐԱՀ„Ի ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

Salle de la Museh մէջ կիրակի 7 մարտ 1926 ժամը 2ին 10, Rue du Général Brunet (19e)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JAZZ-FATTY

Ղեկ. Յոֆ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՄՈՒՏՔ 3 ՖՐԱՆՔ

ԹՈՒՐՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ինչպէս ծանուցած էինք, Պիւրհանէտտին պէյ «Փըթի ժուռնալ»ի թատրոնին մէջ ներկայացումներ պիտի տայ Մարտ 5էն 14, ցերեկոյթ՝ ժամը 2ին և 4ին, երեկոյթ՝ ժամը 9ին։

Իրեն հետ են Մէվլէվի Տէրվիշները եւ երեք պարուհիներ՝ Սենիէ հանըմ, Ֆէրիտէ և Նէզիհէ։ Պիտի ներկայացնեն «Վասփորի գիշերները», օրքեսթրով և խնճ սազով։ Գիները՝ 5էն 50 ֆրանք։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ՋՐՈՒՅՑԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ուղեցոյց առօրեայ խօսակցութեան, օրինակներով եւ ալփաբեթի բառերով

ԳԻՆ 75 ՍԵՆԹ

Կ'արժէ որ Ֆրանսա բնակող ամէն հայ գրպանը հատ մը ունենայ անկէ։

ԴԻՄԵԼ

H. Mamasian/ Massis Book store 137 1)2 East 27th st. New-York City U, S. A.

ՀԱՅ ԿԻՆԵՐՈՒՆ

Հայ Տիկիններու եւ Օրիորդներու համար իրենց տունը մեքենայի վրայ ԿԱՐԻ աշխատանք ունինք, օրական 20 ֆր. ապահով։ Դիմել 20 Rue de Bezons, Courbevoie.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Նոյեմզար Սահակեան, կը փնտռէ իր թոռը ըլլալ Նիֆցի (Իզմիր) Յովակիմ եւ Մարի Սիմոնեանի որդին Սիմոն այժմ 23 տարեկան, արհեստով շօֆէօր։ Իզմիրի դէպքերէն կորսուած է։ Սոյն տեղեկութիւն տուողին 500 ֆրանք նուէր պիտի տրուի։ Տեղեկացնել թերթիս խմբագրութեան կամ հետեւեալ հասցէին։

Monsieur Simon Agopian 48 Rue de la République. Puteaux Seine. 3-1

Բնիկ Մշոյ Չխարէթ գիւղացի Արամ Տէր Ներսէսեանը (Համասատան) կը փնտռէ իր եղբայրը Վարդան Տէր Ներսէսեանը, որ մինչեւ 1920 Պոլիս կը բնակէր (Չաքմաքճըլար Օննիկ Արգումանի տպարանը)։

Տեղեկացնել Լեւոն Տօնիկեանի, «Յառաջ»ի հասցէով։

Կը փնտռուի Օր. Սօֆինէ Քէօշէեան որ կը գտնուի Փարիզ։ Տեղեկացնել թերթիս վարչութեան։

Ճորճիի կինը Հռիփսիմէ Թուման եան կը փնտռէ իր քրոջ աղջիկը Հաճի Վարժապետի կինը Պէսնի- Զէյթունցի Հաճի Մարիամ, որ կը բնակէր Գարշը Օվա Մուրատ փոնարը. այժմ կը կարծուի ըլլալ Հալէպի գաղթականներու կայանը. — Գրել Dondikian Abonné Colbert 556, Marseille.

Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

Բնիկ Պիթլիսի Տատկու գաւառի Սասոն գիւղացի Խաչիկ Գրիգորեան կը փնտռէ իր Հօրեղբօրորդին, Ղազար Բարունակեանը, որ ընդհանուր պատերազմէն առաջ Պոլիս ամուսնացած էր եւ երկու զաւակ ունի։ 1917ին Ֆրանսա տեղափոխուած է։ Հասցէն իմացնողներուն պիտի նուիրուի 50 ֆրանք. գրել Nicolas Koutzoukian (Epicier) Sarkis Sarkissian/ Décines (Isère) France.

Բաբերդցի Արշալոյս Զարքոյեան կը փնտռէ եղբայրը Հայկ Զարքոյեանը որ 1922ին Սեբաստիայէն անցած է Եւրոպա որբերու հետ։ Կը կարծուի թէ Յունաստան, Եգիպտոս, Ֆրանսա կամ Ամերիկա է։ Այժմ 24 տարու է. հետն է Հօրեղբօր որդին, Մանուկ Զարքոյեանը։ Առաջին լուր տուողին մէկ տարուան «ՅԱՌԱՋ» եւ «ԴՐՕՇԱԿ» կը նուիրեմ։ «Հայրենիք»էն, «Փիւնիկ»էն եւ «Ալիք»էն կը խնդրուի հասցէն արտատպել։

Կը փնտռուի Պրուսա-Պիլէճիկի Թիւրքմէն գիւղացի Ցարութիւն Գարապաճաքեան կը փնտռէ իր քեռորդին՝ Նշան Արրաշ[...]եանը, 17 տարեկան, որ 192[...] Հալէպի որբանոցէն Ֆրանսա [...] խադրուած է ագարակներու աշխատելու համար։ Տեղեկ[...] E. Kassian 9 Rue de Pe[...] Martigues (B. de Rh.).

ՀՄԱՅԵԱԿ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

Երբեմն փրօֆէսէօր Կ. Պոլ[սոյ] իրաւաբանական Համալսար[անի]

Վերջնապէս Փարիզ [հաս]տատուած ըլլալով, կը ստ[անձ]նէ փոխանորդութիւնը [...] քային և ծովային ամէն տես[ակ] առեւտրական դատերու, [...] անձամբ կը վարէ Փարիզի Ա[ռեւ]տրական Դատարանին առ[ջեւ]։

Դիմել անձամբ կամ թղթ[ակ]ցութեամբ, իր բնակարա[նը] ամէն օր ժամը 9—1,

Rue Louis Philippe 15
Neuilly s/Seine (métro-Ma[...]
Tél. Wagram 96-05

ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՐԾ

Մածունի գործ մը, որ [...] ձգուի հիւանդութեան պա[տճառ]աւ, ՇՕՏԻՈՒ է խիստ դիւրա[...] չելի գինով մը։ Դիմել գօնիէ[...]

15, Rue, Rochechouart. M[...] Cadet. ժամը 5—6։

ՍԱԿԱՐԱՆ

2 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 ֆրանք	Léva	[illegible]
Դրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
» II	»	[illegible]
» III	»	[illegible]
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	[illegible]

Comptoir Parisien de change et de Cré[dit]
80, Rue Lafay[ette]

Le Gérant : H. TEURNI[ER]

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris(1[0])

խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration) 208 bis, Rue Lafayette
Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն) PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ
5
ՄԱՐՏ
1926

5 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 93 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԺԳՈՀՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԸ

Ցոյցեր, բողոքներ, խլրտում ամէն կողմ։

Ժամանակի նշան է։ Պատերազմը վերջացաւ, բայց անոր հետեւանքները կը տեւեն տակաւին, և աւելի որոշ ու վրդովիչ ձեւեր կ'առնեն ամէն օր։

Այդ կարգէն էր առջի օրուան խաղաղ ցոյցն ալ — վաճառատուններու փակումը — որ նախանշանն է ուրիշ աւելի ծանր տագնապներու։ Շաբաթներէ ի վեր երկունքի մէջ է Խորհրդարանը, ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար։ Վիճաբանութեանց ընթացքին, քանի մը անգամ մազի թելէ մը կախուեցաւ դահլիճին ճակատագիրը։ Վերջին մէկ տարուան ընթացքին, Ֆրանսա իրարու ետեւէ ասպարէզ քաշեց իր ելմտական տաղանդները, հին ու նոր հեղինակութիւնները, ելք մը գտնելու համար։ Ամէն անգամուն ալ, ծրագիրները ձախողեցան, և հիմա նոր փորձ մըն է որ կը կատարուի։ Առաջ, երկու խոշոր խմբակցութիւններ էին որ կը մաքառէին ճակատ ճակտի. զանազան փորձերու վիժումէն յետոյ, այսօր այնպիսի քաոս մը յառաջ եկած է, որ խմբակցութիւնները իրենք իրենց մէջ ալ պառակտած են, եւ կը թարթափին միջին ճամբաներու բաւիղին մէջ։ Բայց պէտք է վերջացնել — եւ այդ ուղղութեամբ կը տքնին քանի մը օրէ ի վեր, մինչեւ կիրակի ելքի մը յանգելու համար։ Երէկ պաշտօնակից մը կը հաշուէր թէ ամէն մէկ օրուան յապաղում քանի միլիոն ֆրանքի կը նստի։ Երբ Քայեօ ելմտական նախարար էր, կը ճգնէր վաւերացնել ոչ միայն 1925ի, այլ և 1926ի ելմտացոյցը, միանգամ ընդ միշտ պարզելու համար կացութիւնը, որուն մէկ բանալին ալ Անգլիոյ և Ամերիկայի ունեցած պահանջքներուն կարգադրութիւնն է, այսինքն կարգադրութեան ձեւը։ Մինչդեռ ահաւասիկ 1926ի երրորդ եռամսեակն է, և տակաւին առժամեայ վարկերով, ամսէ ամիս քուէարկուած գումարներով կը դառնայ պետական մեքենան։

Մտահոգութեան գլխաւոր պատճառը՝ նոր տուրքերն են, որոնք աւելի պիտի ծանրացնեն ապրուստի սղութիւնը։ Իսկ եկող գացող վարիչները ուրիշ ելք չեն գտներ, եթէ ոչ— կա՛մ նոր թղթադրամ հանել, կամ բազմացնել, բազմապատկել տուրքերը, չխնայելով ամէնէն անմիջական նիւթերուն, հասարակ ծխախոտէն մինչեւ սուրճն ու շաքարը։

Բայց ճգնաժամը երեւան կը հանէ այլապէս ուշագրաւ պարագայ մը։ Հետզհետէ կը շեշտուի դժգոհութիւնը՝ խորհրդարանական դրութեան դէմ որ, շատերու կարծիքով, բուն աղբիւրն է չարիքին։

Անշուշտ իւրաքանչիւրը իր խառնուածքին և զարգացման համաձայն կը վերլուծէ կացութիւնը։ Սակայն, կարելի չէ ժխտել մէկ պարագայ— յարաճուն յուսախաբութիւն մը՝ օրէնսդիրներու բազմութեան հանդէպ, և կարօտը՝ զօրաւոր թաթի մը, որ կտրէ-կապէ, վարէ և առաջնորդէ։ Սովորական երեւոյթ մը չէր առջի օրուան մեծադղորդ ժողովը՝ Սալ Վակրամի մէջ, ուր ճառեր խօսեցան խորհրդարանին և պոլիտիկոններուն դէմ։ «Խորհրդարանային պետութիւնը անկարող է որ և է բան ընել ապրուստի սղութեան և դրամի անկումին դէմ»։ Այս հոսանքին հետ քովնտի կը խլրտի «կուրծեր»ու շարժումը (ֆաշիսմ), որ արագօրէն կ'աճի ներքին կազմակերպութեամբ և մամուլով։ Անոնց օրկանը ամէն օր հրապարակաւ կը պահանջէ դիկտատոր մը նշանակել, իբրեւ փրկութեան միակ միջոց։ Հասարակ ժողովուրդին մէջ ալ խոր արմատ ձգած են ձանձրոյթն ու անվստահութիւնը։

Եւ միայն Ֆրանսան չէ որ կ'երերայ այս ճամբուն վրայ։ Անգլիոյ մէջ ալ Մուսօլինի մը կը փնտռեն ոչ թէ պատահական մարդիկ, այլ ազդեցիկ հոսանքներ, առեւտրական, ճարտարագործական եւ լրագրական խմբակցութիւններ, որոնք այսպէս կամ այնպէս տիրապետած են հրապարակին, իրենց գոյնզգոյն թերթերով։ Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ը, դեղին մամուլի տիպար ներկայացուցիչը, որուն օրական սպառումը յաճախ կ'անցնի մէկ միլիոնը, կը պահանջէ եռապետութիւն մը հաստատել, վարելու համար Անգլիոյ տնտեսական եւ ելմտական քաղաքականութիւնը։

Ուրեմն, դիկտատորական մականը օրհնութիւն կը համարուի երկու թունդ սահմանադրական երկիրներու, Անգլիոյ և Ֆրանսայի մէջ, միշտ «յանուն հայրենիքի գերագոյն շահերուն», որուն անունով երդում-պատառ կ'ըլլան ե՛ւ սեղանաւորը ե՛ւ հասարակ խանութպանը։ Ո՛ր եւ է գործնական արարք չկայ տակաւին, բայց գաղափարին արծարծումն ու ծաւալումն իսկ ժամանակի նշան է։

Եւ ճիշդ ատոր համար, ձախակողմեան հոսանքները, ամէն տեղ կը ցցեն «ֆաշիսմ»ի հեռանկարը, այս կամ այն բանաձեւը պաշտպանելու համար։ Գալիքը Մուսօլինի մը պիտի ըլլայ, — կ'ազդարարեն անոնք, կամ Լէնին մը։ Երկուքին հետ ալ չի կրնար հաշտուիլ արեւմտեան միտքը, բայց և չի գտներ անմիջական դեղթափ մը, եթէ ոչ կասեցնելու, գոնէ սահմանափակելու դժգոհութեան համաճարակը։

Մնաց որ, միայն տնտեսական-ընկերային չէ դժգոհութեան պատճառը, այլ և քաղաքական։ Հին ազգերը երիտասարդանալու շիճուկ կը փնտռեն, եւ ի զո՛ւր աջ ու ձախ կ'իյնան։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

«Խորհրդային Հայաստան» իր հաւատարիմներէն ալ կասկածիլ սկսեր է, Հօկերու կազմութեան առթիւ։ Խմբագրականի մը մէջ (Փետր. 16), կը դիտէ որ անոնք արթուն չեն հսկեր, և Դաշնակցականները «ճիգեր են անում խցկել իրենց գլուխները Հօկերի վարչական մարմինների մէջ»։

Ու կ'ազդարարէ (այս ազդարարութիւնը ուղղուած է նաե՛ւ Հօկի պատուիրակութեան).—

Բայց անբացատրելի է մեր բարեկամների այն միամիտ անփութութիւնը, որ ցուցադրում են նրանք հայ ժողովրդի ոխերիմ թշնամիների նկատմամբ: միթէ չե՞ն ըմբռնում ՀՕԿի արտասահմանեան այդ գործիչները, որ ներս թողնելով դաշնակներին, նրանք ոչ միայն քայքայում են ՀՕԿերը, այլեւ քաղաքական որոշ գոյն են տալիս ՀՕԿերին՝ եւ դարձնում են ՀՕԿերն արտասահմանեան բազմաթիւ ազգայնական հոսանքների մի նոր պատճէնը:

Այնքան որքան արտասահմանեան ՀՕԿերի ո եւ է ճիւղ չի կարողանում, կամ չի ցանկանում ըմբռնել կարեւորագոյն նշանակութիւն ունեցող այդ կողմը— համապատասխան ՀՕԿը պիտի համարուի Հայաստանի աշխատաւորութեան օտար մարմին: Ուրիշ ուղի չկայ:

Ի հարկէ։ Ո՞վ կը կասկածէր այդ մասին։

Այս նշանաւոր յայտնութենէն յետոյ, «Խորհրդային Հայաստան» կարգ մը գոհեիկ պատմութիւններ կը շարէ, որոնց առանձին պիտի պատասխանենք։

Արտասահմանի Հօկերու մասին վարդագոյն հէքեաթներ պատմելէ յետոյ, Փետրուար 18ին «Խորհրդային Հայաստան» հետեւեալ թղթակցութիւնը կը հրատարակէ Լէնինակէն (Թուրքիստան), որ իրենց դրախտին մաս կը կազմէ.

Այժմ ոչ միայն հասարակութեան շրջանակներում ՀՕԿը չի աշխատում, ոչ միայն նրա անունը չի լսւում, այլեւ կարծէք թէ մեր ՀՕԿն ինքն իրեն հաշուեյարդարի է ենթարկել: Այս ուղիղ ցրդ ամիսն է, ինչ մեր ՀՕԿը չէ ունեցել ոչ մի ժողով, անդամավճարները հաւաքող չկայ... Մեր ճիւղի վարչութիւնը դարձել քնում է, նոյն իսկ կեդրոնական վարչութեան գրութիւններին չի ուզում պատասխանել:

Փա՛ռք Աստծու, այնտեղ ալ «Դաշնակ»ներ չկան։

ՄԱՀ Պ. Ա. ՓԻՐԱԼԵԱՆԻ

Թիֆլիսէն մեզի կը գրեն թէ Փետր. 24ին մեռած է յայտնի գիւղատնտես Պ. Արտեմի Ստեփանովիչ Փիրալեան։ Հանգուցեալը Ալեքսանդր Քալանթարի, Աւետիս Սահակեանի եւ Վերմիշեանի հետ կը պատկանէր բարձրագոյն կրթութիւն ստացած գիւղատնտեսներու այն սերունդին, որ ուշադրական թուականներուն որոշ դեր կատարած է Կովկասի պետական կեանքին մէջ։ Իբրեւ մասնագէտ գիւղատնտես, Փիրալեան առաւելապէս զբաղած է գիւղացիներու անհայնագործութեան ուսումնասիրութեամբ եւ այդ մասին գիրք մըն ալ հրատարակած է։ Մինչեւ 1917 Թիֆլիսի քաղաքապետութեան խորհրդական եղած է։

1916ին, Կովկասի փոխարքան խորհրդակցական մեծ ժողով մը հրաւիրած էր տեղական ինքնավարութիւն (զեմստվօ) տալու համար Կովկասի ժողովուրդներուն։ Հայերու կողմէ այդ ժողովին կը մասնակցէին Փիրալեան, Խատիսեան եւ Վերմիշեան։ Կովկասի 56 գաւառներէն միայն 7ին մէջ Հայերը մեծամասնութիւն կը կազմէին։ Ժողովը որոշեց բաժանումները բարեփոխել այնպիսի ձեւով, որ հայաշատ գիւղեր եւ աւաններ միացուին եւ հայկական գաւառներու թիւը աւելնայ։ Կազմուեցաւ սահմանագծումի յանձնաժողով մը, որուն կ'անդամակցէին Փիրալեան, Աւետիք Շահխաթունի, Խատիսեան եւ Վերմիշեան։ Ասոնք մշակեցին ծրագիր մը, որ ետքէն 1917ի ռուս յեղափոխութենէն վերջ իբրեւ հիմ ծառայեց Կովկասի սահմանագծման։ Ծրագրին մէջ Ղարաբաղ, Լօռի եւ Ախալքալաք հայկական սահմաններուն մէջ առնուեցան։

Փիրալեան կը պատկանէր Ժողովրդական կուսակցութեան, բայց առաջին օրէն ինքզինք դրաւ Հայկական Հանրապետութեան տրամադրութեան տակ։ 1919ի Ապրիլին երբ Բաջազնունիի պատուիրակութիւնը Ամերիկա գնաց, Փիրալեան ընկերացաւ անոր իբրեւ ելմտական խորհրդական։ Հայաստանի խորհրդայնացումէն յետոյ Փիրալեան աշխատեցաւ դարձեալ երկրի մէջ իբրեւ գիտական մարդ։ 1922ին Փարիզ եկաւ, իր հետ բերելով Հայաստանի քարտէսը եւ ռոգումներու յատակագիծ մը, որ ետքէն հիմ դարձաւ Նանսէնեան ծրագրին։ Փիրալեան կ'ուզէր Փարիզի հարուստներուն ցոյց տալ Հայաստանի հարստութիւնները, շահագործուելիք հանքերը եւայլն։

Հ. Հանրապետութեան օրով գրած է «Հայաստանի տնտեսական նկարագրութիւնը», զոր յետոյ բարեփոխած է։ Այդ գործը կը մնայ անտիպ իր զաւկին մօտ, որ այժմ իրաւագիտութիւն կ'ուսանի Փարիզի մէջ։

ՔՐԱՍԻՆ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

Խորհրդային «Քրասնայա կազէտա»ն (25 փետր.) կը հաղորդէ, որ Քրասինը ծանր հիւանդութեան հետեւանքով, արձակուած է Լոնտոնի դեսպանութեան պաշտօնէն. տեղը նշանակուած է Պ. Ռոզէնկոլց։

Միլիոնատէր մը, որ կը կախուի

Հռոմէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Քօմէի մօտ ծառէ մը կախուած գտնուած է 50 տարեկան բազմամիլիոնատէր Իտալացի մը, Ճուզէփփէ Պօճճիանի անուն, որ նոր դարձած էր Ամերիկայէն։ Մարդուն գրպանէն երկու միլիոն լիրի թղթադրամ գտնուեցաւ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԱՆ ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑԸ

Ինչպէս ծանուցած էինք, մանր առեւտրականներն ու արհեստաւորները Չորեքշաբթի օր փակեցին իրենց դուռները, բողոքելու համար նոր տուրքերուն դէմ։

Ծրագրուած էր ամբողջ օրը փակել խանութները եւ միահամուռ համաձայնութեամբ։ Սակայն կարելի չեղաւ սպասուած արդիւնքը ձեռք բերել։ Մասնաւորապէս Փարիզի կեդրոն թաղերուն մէջ գործադուլը առտուն աննկատելի էր։ Մեծ պուլվարներու վրայ, Սէն Միշէլ, Շաթըլէ, Լաֆայէթ եւլն. խանութները գոցուեցան 2էն 4։ Հետաքրքիր էր տեսարանը, երբ արհեստաւորներէն յաճախորդները դուրս հանուեցան որոշեալ ժամուն։ Փարիզի ծայրաթաղերուն, մանաւանդ բանւորական եւ միջակորեար դասակարգի կեդրոններուն մէջ գործադուլը տպաւորիչ էր։ 18րդ, 19րդ եւ 20րդ թաղամասերուն մէջ խանութներու հարիւրին 95ը փակ էր։ Ամբողջ Փարիզի մէջ կէսօրէն վերջ փակուած խանութներու թիւը կը հաշուուի 60,000, այսինքն հարիւրին ութսուն։

Ոստիկանութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած էր, անկարգութեանց տեղի չտալու համար։ Ստուարաթիւ պահակախումբեր կը հսկէին մեծ վաճառատուններուն առջեւ։ Քանի մը փողոցներու մէջ եւ Երսի. ժողովի շէնքին առջեւ բանթողները ցոյցեր փորձեցին, սակայն ոստիկանները արգիլեցին եւ ո եւ է ուշագրաւ միջադէպ տեղի չունեցաւ։

Կէսօրէն վերջ միթինկներ տեղի ունեցան Սիրք տը Փարիի, Սիրք տ'Իվէրի եւ Միւթիւալիթէի մեծ սրահներուն մէջ։ Բազմաթիւ ճառախօսներ բացատրեցին այս գործադուլին իմաստը և քննադատեցին նոր տուրքերը։ Յետոյ առեւտրականներու պատուիրակութիւններ ներկայացան Աշխատանքի նախարարին։

Առեւտրականներու Արհեստակցական Միութիւն մը բանաձեւով մը կը բողոքէ Մարտ 3ի «անպատեհ գործադուլ»ին դէմ եւ կը յայտնէ թէ երկիրը ելմտական խիստ ծանր վիճակի ենթարկուած ըլլալով, հարկատուներու եւ մանաւանդ առեւտրականներու առաջին պարտականութիւնն է վճարել պահանջուած տուրքը։ «Գործադուլը կազմակերպողները անձնական փառասիրութիւններ և քաղաքական շահեր կը հետապնդեն»։

Բոլոր այս ցոյցերուն միակ եւ իրական շարժառիթը այն է որ, ինչպէս դիտել կուտար վարչապետ Պ. Պրիան Ծերակոյտին մէջ, խանութպանները կ'ուզեն իրենց ապրանքներու գինը բարձրացնել. տուրքերու խնդիրը պատրուակ է միայն։ Վերջին տուժողը դարձեալ սպառող ժողովուրդն է. խանութպանները իրենց վճարելիք տուրքը յաճախորդին վիզին պիտի փաթթեն։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կառավարական ելմտացոյցը Ծերակոյտին կողմէ ամբողջութեամբ քուէարկուելէ վերջ, կրկին երեսփ. ժողովին առջեւ բերուած էր։ Այս վերջինի ելմտական յանձնաժողովը քանի մը օր յատկացուց վերաքննութեան՝ ենթարկելու համար զայն, և ելմտական Նախարարին հետ բանակցելէ վերջ որոշ համաձայնութեան եկաւ պիւտճէին բացը գոցելու համար։ Ամէնէն կարեւոր տուրքը, որ վճարումներու վրայ դրուելիք հարկն է, երկար վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ նորէն, ի վերջոյ յանձնաժողովը ընդունեց 100ին 0,50ի զեղչել զայն, մերժելով կառավարութեան առաջարկած 1,20ի սակը։ Ասկէ զատ ընդունուեցաւ հետեւեալ յաւելումները ընել զանազան նիւթերու վրայ.— Ալքօլ՝ 100 միլիոն, սուրճ՝ 50, աղ՝ 18, շաքար՝ 200, ծխախոտ՝ 600, լուցկի՝ 50, մաքսատուրք՝ 400, նամակադրոշմ՝ 200, վճարման տուրք՝ 500 միլիոն ֆր. եւն։

Այս ծրագիրը առջի օր ներկայացուեցաւ երեսփ. ժողովին, ուր վիճաբանութիւնները կը շարունակուին տակաւին։

Սուրիոյ կռիւները

Վերջին լուրերու համաձայն կռիւները կը շարունակուին Սուրիոյ մէջ։ Հալէպի հիւսիսակողմը հրոսախումբ մը յարձակած էր Թէփէճիք գիւղին վրայ։ Բնակիչները ինքնապաշտպանութեան դիմելով յարձակողները դէպի Թրքական սահմանագլուխ քշեցին։ Հրոսակները տասը հոգի կորսնցուցին։ Արշիքապագի մէջ փախստականները գիւղապահներու սարքած թակարդին մէջ ինկան եւ հոն ալ երկու դիակներ ձգեցին։

Մուսթաֆա Հաճ Հիւսէյինի հրոսախումբը Պարիշայէն եւ Քիւֆրիւտէպանէն անցած ատեն չարչարեց բնակիչները փրկագին ստանալու համար։ Այս խժդժութեանց վրայ, սահմանի քիւրտ գիւղացիները զայրացած առեւանգեցին Սայիտ Ֆուատը, ուսուցիչ Ատանայի մէջ։ Տեղեկատու բաժնի սպան առեւանգեալը գտնելով իր տունը դարձուց։

ՆՈՐ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԸ

Ինչպէս ասկէ առաջ գրած էինք, կառավարութիւնը այս կիրակի՝ 7 Մարտ, նոր մարդահամար կը կատարէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Այս առթիւ արդէն թաղապետութեանց կողմէ մասնաւոր հարցարաններ ղրկուած են բոլոր տուները։ Այդ թուղթերը պէտք է լեցնել, արձանագրելով իւրաքանչիւրին — այր, կին թէ երախայ — մականունը, անունը, ծննդեան թուականը, ո՞ւր ծնած ըլլալը, ամուսնացած կամ ամուրի ըլլալը, ամուսնութեան թուականը, զաւակներուն թիւն ու տարիքը, գլխաւոր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒՔՈՒԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԱՆԳՈՐԾ ՄԱՐԴ

Բաւական ժամանակէ մը ի վեր տնտեսական ծանր տագնապ մը կ'անցընէ Գերմանիա։ Վերջին մէկ-երկու ամիսներու ընթացքին արդէն խոշոր համատութիւններ առած է տագնապը եւ ընդհանուր մտահոգութիւն կը պատճառէ թէ կառավարութեան եւ թէ ժողովրդական լայն շրջաններու։

Այս կացութիւնը բնական յետաշրջումն է գերման ճարտարարուեստի այն հսկայ վերելքին, զոր ցոյց տուաւ 1921—1923 թուականներուն, իբրեւ անմիջական արդիւնք մարքին անօրինակ թաւալման եւ անոր հետ կապուած բացառիկ աժանութեան, թէ աշխատանքի եւ թէ առհասարակ արտադրութեան ամէն կարգի ծախքերու։ Նոյն այդ պատճառով էր որ, գերման արտածումը աննախընթաց չափերու հասաւ այդ շրջանին։

Այդ տարիներուն գերման ճարտարարուեստին կենդանութեան ամէնէն ցայտուն ապացոյցը այն էր որ, ամբողջ Գերմանիոյ մէջ գործազուրկ բանւորներ գրեթէ չկային, մինչդեռ այսօր անոնց թիւը շաբաթէ շաբաթ, նոյն իսկ օրէ օր կ'աճի։

Քանի մը թիւեր պիտի պարզեն կացութեան աչհաւորութիւնը։ Առնենք, օրինակ, Պերլինը, որ կը պատկերացնէ նաեւ ամբողջ երկրին ընդհանուր կացութիւնը։ 1925 Յունիս ամսուն, 4 միլիոն ազգաբնակութիւն հաշուող այս մայրաքաղաքը ընդամէնը, 30 հազար անգործ բանուորներ ունէր։ Սեպտեմբեր ամսուն այդ թիւը բարձրացաւ 50 հազարի, Դեկտեմբերի սկիզբը՝ 100 հազարի (կլոր թիւերով), իսկ այժմ, Փետրուարի վերջը, արդէն հասած է գրեթէ 250 հազարի։ Նոյն համեմատութեամբ կ'աճի անգործ բանուորներու թիւը նաեւ ամբողջ երկրին մէջ։ Դեկտեմբերին անոնց թիւը 1ուկէս միլիոն էր, իսկ այժմ թերթերը 2ուկէս միլիոն կ'արձանագրեն։ Ու տակաւին վախճանը չերեւար, թէեւ կառավարական շրջանները եւ մամուլը այն կարծիքը կը յայտնեն թէ՝ անգործութիւնը արդէն իսկ իր գագաթնակէտին հասած է եւ այսուհետեւ, գարնան բացուելուն հետ մէկտեղ, աստիճանաբար պիտի նուազի։

Պէտք է նկատի առնել եւ այն պարագան, որ յիշեալ թիւերը եղած վիճակը ամբողջովին չեն պատկերացներ. որովհետեւ կը վերաբերին այն անգործներուն միայն, որոնք, պետութենէն օրէնքով սահմանուած նպաստը կը ստանան իբրեւ ապրուստի նուազագոյն միջոց։

Ուրեմն, գործազրկութեան տեսակէտէն Գերմանիան այժմ մինչեւ իսկ Անգլիան կը գերազանցէ զգալապէս։ Արդեօ՞ք այս երկրին մէջ եւս գործազրկութիւնը քրոնիկ հանգամանք պիտի ստանայ ու տարիներ պիտի տեւէ,— այդ ցոյց պիտի տայ արդէն մօտիկ ապագան։ (Անցողակի ըսեմ որ ճամբորդի մը կողմէ «Յառաջ»ի հաղորդուած այն լուրը թէ Պերլինի մէջ 250 անգործ հայ երիտասարդներ կը պտտին, չի համապատասխաներ իրականութեան, որովհետեւ հոս բոլոր Հայերու թիւը արդէն աւելի չէ, անոնք ալ մեծ մասով գործաւորներ չեն)։

Կառավարութիւնը շուտով արմատական միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, մեղմելու համար այս վիճակը։ Արդէն իսկ որոշ դիւրութիւններ կը տրուին (վարկերով, տուրքերու նուազեցումով, եւայլն) ճարտարարուեստային ապրանքներու արտածման համար, որ մարքին ամրապնդման հետ մէկտեղ խիստ զգալապէս պակսեր է, որովհետեւ արտադրութիւնը նոյն համեմատութեամբ սղած է։ Այսպէս, վիճակագրութեան մը համաձայն, 2—3 տարի առաջ Իտալիան Գերմանիայէն 20 անգամ աւելի մետաղեայ ապրանքներ կը գնէր, մինչդեռ հիմա համեմատութիւնը փոխուած է բոլորովին հակառակ ուղղութեամբ։ Ատով իսկ— գէթ մէկ մասով— բացատրելու է հարկաւ այն, որ Ֆրանսա ներկայիս ոչ միայն գործազուրկներ չունի, այլ եւ աշխատաւոր բազուկներ կը փնտռէ ամէն կողմէ։ Եւ սակայն այդ վիճակը Ֆրանսայի մէջ եւս անպայման հակառակ ընթացք պիտի առնէ, եթէ կարելի ըլլայ Ֆրանքն ալ ամրացնել։ Այդ պարագային բոլոր օտարականները իրենք իրենց պիտի հեռանան այդ երկրէն, ինչպէս եղաւ երկու տարի առաջ այստեղ։ Չեն սխալիր Ֆրանսացիներ այս անխուսափելի վիճակը նախատեսելով։ Այս պարագան նկատի առնելու են Ֆրանսայի մեր հայրենակիցները։

Գործազրկութիւնը մեղմելու համար ձեռք առնուած գլխաւոր միջոցներէն մէկն այն է որ աՀագին գումարներ կը սահմանուին տուներ կառուցանելու եւ, առհասարակ, շինարարական աշխատանքներու համար։ Միայն Փրուսիան այդ նպատակով յատկացուցած է արդէն 100 միլիոն մարք, որ յետոյ անկասկած պիտի բարձրանայ։ Խօսք կայ, որ այդ գումարը ամբողջ երկրին համար մէկ միլիառ մարքի պիտի բարձրացուի, այն ալ՝ միայն առաջիկայ ամիսներու ընթացքին, եւ եթէ աչքի առաջ ունենանք սա պարագան որ այդ նպատակով բոլոր տանտէրներէն եւ վարձակալներէն յատուկ տուրք կը գանձուի արդէն, ապա ուրեմն իրականութեան մօտ պէտք է համարել յիշեալ թիւը։ Այս ձեւով Գերմանիա միաժամանակ երկու խնդիր պիտի լուծէ.— մէկ օր՝ հազարաւոր նոր տուներ կառուցելով բնակարանային սուր տագնապը պիտի մեղմանայ աստիճանաբար, յետոյ՝ գործազրկութիւնը զգալապէս պիտի պակսի։

Գործազրկութիւնը մեղմելու պիտի ծառայէ նաեւ Գերմանիոյ կողմէ Խորհրդային Ռուսիոյ տրուելիք 300 միլիոն մարքի փոխառութիւնը։ Ասոր համար բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան, եւ աւարտելու վրայ են։ Փոխառութիւնը կը տրուի մասամբ 2 եւ մասամբ 4 տարուան համար, պայմանաւ որ, բացի գոհացուցիչ տոկոսէն, այդ ամբողջ գումարը Գերմանիոյ մէջ ծախսուի, յատկացուելու ամէն կարգի մեքենաներ գնելու գործին. (այդ ձեւով Խորհրդային կառավարութիւնը կը ձգտի վերահաստատել իր սեփական ճարտարարուեստը)։ Այս փոխառութիւնը պաշտպանութիւն կը գտնէ բոլոր կուսակցութիւններու կողմէ, հարկաւ ատոնց թիւին նաեւ ընկերվարականներու, որովհետեւ գէթ փոքր չափով պիտի նպաստէ ճարտարարուեստին եւ ատոր հետ նաեւ գործազրկութեան տագնապը մեղմելու։

Կը մտածեն նաեւ շարք մը ուրիշ միջոցներ,— տուրքերը թեթեւցնել, ապրուստի տարապայման սղութիւնը մեղմել, եւ այլն։ Անշուշտ այս առթիւ ալ Գերմանացիները յաճախ կը տրտնջան թէ Տօըսի ծրագիրը եւ հատուցումներ գլխաւոր պատճառներն են այս տագնապին։ Եւ ո՞վ կրնայ կռահել ասոնց հեռաւոր եւ մօտաւոր ծրագիրները։

Ամէն պարագայի մէջ, մէկ բան պարզ է.— հակառակ բոլոր այս տագնապներուն, Գերմանիա կը կազդուրուի օրէ օր եւ շուկը կէ իր կորացած մէջքը, ինչ որ կենսունակ եւ մեծ ազգերու յատկանիշն է։

Պերլին Մ. Ե.

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԱՍԻՆ

Գրած էինք թէ Փարիզի Արեւելեան կենդանի լեզուներու վարժարանին հայերէնի փրոֆէսէօր Պ. Ֆրէտէրիք Մաքլէռ Սթրազպուրկի համալսարանէն հրաւիրուած էր Հայաստանի մասին երեք դասախօսութիւններ ընելու։ Պ. Մաքլէռ խօսած է Սթրազպուրկի բողոքական Աստուածաբանական կաճառին մէջ եւ արդէն վերադարձած է Փարիզ։

Սթրազպուրկի Ժուռնալ տը Լ'Էսթը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ այս դասախօսութեանց մասին.—

Պ. Մաքլէռ շատ լաւ կը ճանչնայ հայ ժողովուրդը, որովհետեւ պատերազմէն քիչ առաջ Հայաստան ճամբորդած եւ հոն ապրած է։ Փրոֆէսէօրը չուզեց խօսիլ վերջին աղէտներու մասին, սակայն այսպէս թէ այնպէս այս ժողովուրդի պատմութեան մէջ ուշագրաւ դէպքեր են օտար արշաւանքները, աւերումները, ջարդերն ու բռնի խուժումները։ Դարերու ընթացքին Մոնկոլներ, Թուրքեր, Արաբներ, եւլն. ասպատակած են առաջաւոր Ասիոյ հարուստ լեռնադաշտերը։

Բայց ինչ որ իրապէս հիացումի արժանի է եւ որ անհասկնալի պիտի ըլլար եթէ չգիտնայինք թէ ինչ տոկունութիւն, ինչ յարատեւութիւն եւ աշխատանքի ինչ եռանդ կ'ոգեւորէ հայ ժողովուրդը, որուն քաղաքակրթութիւնը երեսուն դարու հնութիւն ունի,— այն է՝ որ հակառակ բոլոր դժբախտութեանց, ան միշտ կանգուն կը մնայ։ Հայ ազգին համար— կամ ինչ որ կը մնայ անկէ վերջին քառորդ դարու թրքական ջարդերէն ետք — կարելի է յուսալ լաւագոյն ապագայ մը եւ իբրեւ ազգ վերականգնում մը։

Հայը խիստ բազմածին ժողովուրդ է, աննկուն կորովով կապուած իր աւանդութիւններուն, իր կրօնքին եւ լեզուին. ապացոյց՝ այն բազմաթիւ գաղութները, զորս այս հալածական ժողովուրդը հաստատած է ո՛չ միայն Միջերկրականի աւազանի բոլոր երկիրներուն մէջ, այլ մինչեւ Հնդկաստան, Սումաթրա եւ Ամերիկա։

Ասկէ զատ իր պատմութիւնը կը ներկայացնէ փառայեղ շրջաններ, Թուրքերուն Հայաստան արշաւելէն առաջ։ Հաստատուած՝ մէկ կողմէ յունա-հռովմէական աշխարհին, որուն կեդրոնն էր Բիւզանդիոն, միւս կողմէ իսլամական արեւելեան երկիրներու միջեւ— Պարսկաստան, Միջագետք եւ մեծ Ասիան— բնականաբար իր քաղաքակրթութիւնը երկուքին ալ ազդեցութիւնը կը ցոլացնէ։ Սակայն հայ ժողովուրդի հարազատ հանճարը, քրիստոնէութեան իր մէջ մուտք գործելէն ի վեր, վարիչ դասակարգերու, մանաւանդ եկեղեցականներու շնորհիւ յայտնագործուած եւ արտադրած է ինքնուրոյն քաղաքակրթութիւն մը, արտադրելով գեղարուեստական գործեր, զորս կարելի է իրաւամբ բաղդատել Եւրոպայի ժամանակակից գեղարուեստին հետ։

Հարուստ հող եւ բարեխառն կլիմայ ունեցող այս երկիրները, որոնք կը գտնուին Կովկասի հարաւակողմը եւ Արարատ լերան բոլորտիքը, ջրհեղեղէն ի վեր խիստ գործօն քաղաքակրթութեան մը կեդրոն եղած են։ Երկար ատեն առատ բերքերու շտեմարանը եղած են։ Ասկէ է որ Եւրոպա հասան մեր բազմաթիւ պտղատու ծառերուն միջակուած տեսակները, զորս Հայերը ունէին յունական շրջանէն ի վեր։

Հոն ծնունդ առած են նոյնպէս մետաքսէ, բուրդէ եւ բամպակէ ասուեղները հիւսելու եւ կտաւեղէնները ներկելու արհեստները։ Ու, ի՜նչ գերագոյն փառք, դեռ այսօր վառ եւ ներդաշնակ գոյներով սիրուն գորգերը Հայաստանիններն են։

Ճարտարապետութեան մէջ հայ արուեստին կարեւորութիւնը խիստ մեծ է եւ ատոր ցայտուն մէկ ապացոյցը տալու համար, Պ. Մաքլէր, մոգական լապտերով, իր դասախօսութենէն վերջ ցոյց տուաւ գեղեցիկ շարք մը ճարտարապետական հրաշակերտներու, որոնց մէջ Վանի, Անիի, Էջմիածնի եւ ուրիշ վայրերու հետաքրքրական յիշատակարանները։ Իններորդ դարուն պատկանող այս շէնքերուն եւ տասներորդ դարուն Եւրոպայի մէջ տեսնուած եւ յաճախ «Բիւզանդական» կոչուած ճարտարապետութեան միջեւ մեծ նմանութիւններ կան։ Մանաւորապէս նկատողութեան արժանի է այն նմանութիւնը, որ կայ հայ եկեղեցիներուն եւ մեր Ալզասի Ռօզհայմի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցիին միջեւ։ Պ. Մաքլէռ զանոնք վարագոյրին վրայ քով քովի ցոյց տուաւ։

Նոյնպէս, եւ Պ. Մաքլէռ արդարացիօրէն պնդեց այս կէտին վրայ, հայ ժողովուրդի քաղաքային եւ կրօնական պատմութեան եւ աւանդութիւններուն ուսումնասիրութիւնը առաջնակարգ կապ մը կը կազմէ, արեւելեան քաղաքակրթութիւնները միացնելու համար Եւրոպայի հետ։ Ասկէ զատ հայ լեզուի ուսումնասիրութիւնը անհրաժեշտ տարր մըն է հնդկեւրոպական լեզուներու բաղդատական լեզուագիտութեան համար։

Պ. Մաքլէռի երեք դասախօսութեան ընթացքին տուած տեղեկութիւնները իր ունկնդիրներուն կազմել տուին գաղափար մը այն իրական արժէքին մասին, զոր ունին հայկական ուսումնասիրութիւնները գիտութեան բոլոր ճիւղերուն համար։

ՍԻՖԻԼԻՍԸ ԱՆԴԱԴԱՐ Կ'ԱՃԻ

Երկու բժիշկներ, Ժանսէլմ եւ Պիւրի ակադեմիային ներկայացուցին տեղեկագիր մը, որուն համաձայն սիֆիլիսը արագօրէն կ'աճի Ֆրանսայի մէջ։ Պատճառներէն մէկն է, կ'ըսեն, օտար գաղթականներու եւ Ֆրանսական գաղթավայրերու բնիկներուն ազդեցութիւնը, եւ յետոյ «պիզմութ»ի գործածութիւնը իբրեւ դարման եւ վերջապէս «Արսէնօպէնզօլ»ի վարկաբեկումը։

ՀԱՅԵՐԸ ՊՐԱՅԼԱՅԻ ՄԷՋ

ԱՆՑԵԱԼՆԵՐԸ ԵՒ ՆՈՐԵԿՆԵՐԸ

(Թղթակցութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի)

Պրայլա, 27 Փետր.

Պրայլան՝ Ռումանիոյ մեծ քաղաքներէն է, Դանուբի ափը։ Այս քաղաքին տնտեսական միակ խարիսխը իր նաւահանգիստն է, որու միջոցաւ տեղի կ'ունենայ ընդարձակ վաճառականութիւն, արմտիքի արտածում։ Առեւտրական հրապարակի տէրը գրեթէ օտարներն են։ Հրեաները իրենց ձեռքը կեդրոնացուցած են մանիֆաթուրայի եւ այլ վաճառականութիւնը, ինչպէս նաեւ բոլոր շահաբեր գործերը։ Յոյները նոյնպէս փայլուն դիրքեր գրաւած են. ունին շատ մը գործարանատէրեր, վաճառականներ եւլն։

Ռումանացիները մեծ մասով պաշտօնեայ եւ գործաւոր են. կան քիչ թուով վաճառականներ եւ արհեստաւորներ։ Հայերն ալ ունին քանի մը վաճառականներ եւ դրամատէրեր։ Թրքահայերէն ծանօթ են Պ. Խաչիկօֆը (արմտիքի մեծ վաճառական), նաեւ Իւղաբերեան, Պալըգճեան, Այնաւորեան եւլն։ Ռումանահայերը ունին կալուածատէր, ագարակատէր հարուստներ եւ առհասարակ բարեկեցիկ վիճակ։

Ապրուստը համեմատաբար աժան է։ Կլիման այնքան ալ լաւ չէ. ձմեռը խիստ եւ ամառը փոշոտ է։ Ժողովուրդին ֆիզիքականը վատառողջ է եւ երիտասարդ մահերու համեմատութիւնը չափէն աւելի։ Ռումէն ժողովուրդը բարի եւ վեհանձն է, ինչպէս նաեւ շռայլ եւ զուարճասէր։ Օտարականներուն եւ մանաւորաբար Հայերուն հանդէպ բարեացակամ եղած են։ Սակայն վերջերս փոփոխութիւն մը առաջ եկաւ անոնց ալ հոգեբանութեան մէջ։ Դժգոհութիւններ ծայր կուտան ժողովուրդի խաւերուն մէջ որ երթալով այլամերժ կը դառնան։ Կան անհատներ որոնք հրապարակաւ կը տրտնջան «Սթրէյնները (օտարական) եկան եւ մեզի հաց չմնաց»։ Աւելի լուրջ է կառավարութեան ընթացքը. վերջերս նոր սեղմումներ դրուեցան եւ օրէնքներ հրատարակուեցան մանաւորաբար օտար գործաւոր դասակարգին դէմ։ Անոնցմէ շատեր կարճ պայմանաժամեր ստացան, երկրէն հեռանալու համար, եւ արդէն շատեր մեկնած են իրենց հայրենիքը։ Այս պայմաններուն մէջ, ի հարկէ աւելի անտանելի պիտի ըլլար հայ աշխատաւորին վիճակը,— քանի որ հայրենիք մը ունինք չինական պարիսպներով։ Բարեբախտաբար օրուան կառավարութիւնը աւելի թոյլատու կը գտնուի մեզի հանդէպ։ Ասկէց մէկ ու կէս տարի առաջ եղերական պայմաններու մէջ արտաքսուեցան երկու արմաշական որբեր, որոնք իրենց ճարպիկութեան շնորհիւ յաջողեցան ճողոպրիլ ստոյգ մահուընէ եւ այսօր կը գտնուին հարեւան երկիր մը։ Այս խեղճերուն յանցանքը այն է որ թրքական բարբարոսութեանց երեսէն փախելով այս երկիրը մտած էին առանց «վիզէ»ի։

Պրայլայի մէջ ներկայիս ունինք 90 տուն եւ քանի մը տասնեակ ամուրի երիտասարդներ՝ ընդամէնը 300 հայրենակից։ Ասոնց 20 տունը տեղացի Հայեր են եւ կը ներկայացնեն Անիի գաղթականութեան մնացորդները։ Թրքահայերու ներգաղթը այս երկիրը սկսած է համիտեան սափններու օրէն եւ կը հանի[…] չեւ քէմալական վտանգը։ Կան[…] ւական թուով Շապին-գարա[…] սարցիներ եւ Քէմախցիներ, […] Պոլսեցի, Ռոտոսթոցի, Սեբաս[…] Արմտանցի, եւլն.։ Ասոնք մեծ[…] սով կօշկակար են. կան նաեւ […] նի մը նպարավաճառներ, փա[…] ներ եւլն։ Մտաւորականներու[…] մէ շատ աղքատ է մեր գաղ[…] իբր այդ ունինք երիտասարդ[…] ժիշկ մը՝ Պոլսեցի Տօքթ. Սմ[…] եան եւ քանի մը պաշտօնեա[…] նաեւ Ռումանահայ փաստա[…] մը, Արթին Յովհաննէսեա[…] երկրաչափ մը, Խնդիրեան։

Պրայլան ունի փոքրիկ [ե]կեղեցի մը 1856ին շինուած, […] Հայերու ձեռքով, եւ ծերանո[ց] հանայ մը։ Բոլոր Հայերը, հ[…] նորեկ, ազգ. տուրքի ձեւով ամիս բան մը կը վճարեն թէ[…] ղեցիին եւ թէ որբանոցին։

Տեղացի Հայերը արտաք[…] բեռոյթով օտարացած— ու[…] կ'երեւին։ Անոնք մեծ տաղ[…] օրերը կուգան հայ եկեղեցի[…] կէ դուրս անծանօթ կը մնան[…] Անիրաւութիւն է անդարձ կո[…] ած համարել մեր այդ եղբա[…] րը։ Անոնք դարերու ընթա[…] թէեւ կորսնցուցեր են մա[…] լեզուն եւ ազգային դիմա[…] բայց եւ այնպէս սիրտ եւ[…] կապուած են հայ եկեղեցի[…] պահած կարգ մը տոհմայի[…] ւաքնութիւններ։ Իջիր անոնց[…] գին խորը եւ պիտի գտնես […] մը՝ շունչ մը Արարատի եւ Ա[…] սի օդէն ու ջուրէն։ Չեն ապ[…] շրջապատի ապականիչ մթնոլո[…] կ'ամուսնանան առհասարակ […] կիներու հետ, մինչդեռ Նորե[…] մէջ վարակիչ օրինակ մը դարձ[…] օտարուհիներու հետ միութ[…]

Անցեալները հանդէպ[…] Ռումանահայերու, որոնք ար[…] վրդովումով մը կը պատմեն թէ[…] սած են շատ մը Նորեկ Հայեր[…] հայերէն գիտնալով հան[…] Թուրքերէն կը խօսին հան[…] վայրերու մէջ, եւ կ'աւելցնէ[ն]

— «Պարոններ երբ մեն[…] փախաքինք մեր պապերու […] սովիլը, կը վայլէ՞ որ դուք […] ազատ երկրին մէջ խօսիք թշ[…] ազգի մը լեզուն, ազգ մը որ […] բաւորներ ջարդեց մեր ազգ[…] ներէն»։

Ասիկա շառաչուն ապտակ […] է մեր կարգ մը վատասերածնե[…] Այստեղ չունինք քաղաք. կու[…] կերպութիւններ եւ կուսակց[…] շարժում. թէեւ կան բա[…] թուով դաշնակցական անհա[…] անկազմակերպ եւ ցիրուցա[…] տերազմէն առաջ, այստեղ գ[…] թիւն ունեցեր է ուժեղ կա[…] կերպութիւն մը 300ի չափ ը[…] ներով։ Հայաստանցի (վանեցի[…] չեցի) քանի մը հարիւր պա[…] կան եւ հայրենասէր գիւղա[…] գործաւորութիւն կ'ընեն եղբ[…] ւահանգիստը, ամէնն ալ բոլո[…] Հ. Յ. Դ. շուրջ։ Այն ատեն ու[…] են սեփական ակումբ, սրա[…] ժողովներ եւ բանախօսութի[…] Մեծ պատերազմը վեր ի վայր[…] ջեր է այս ամէնը։ Ուրիշ կու[…] ցութիւններու անունն անգամ […] հետեւաբար չկան եւ հատու[…] կան պայքարներ։

Անցեալ տարի ամառը Պոլ[…] շի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւ[…] Շ. Գարահիսարցիներու «Վ[…] հայրենակցական միութիւն[…] մումներ կատարեցին այստեղ […] նաճիւղեր ունենալու առաջա[…] սակայն երկու դիմումներն ալ […] հետեւանք մնացին։

Ե. ՕՀԱՆԵ[…]

ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱ՞Ն ԹԷ ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՈՐՋ

ԻՆՉՊԷՍ Կ'ԱՄԲԱՐՈՅԱՆԵՆ

(մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Ռեշդ, 10 Փետր.

Այստեղ ալ պոլշեւիկեան հիւպատոսարանները իրենց բոլոր հիմնարկութիւններով, առեւտրական տուներով կը ծառայեն դաւադրութիւններ սարքելու, խղճի վրայ բռնանալու, շրջապատողները ու պաշտօնեաները հրապուրելու, անբարոյացնելու։

Այս տեսակէտով նշանաւոր է մանաւանդ Ռեշդի հիւպատոսութիւնը։ Հիւպատոս Լեւիցկին իր ամբողջ գործունէութեամբ կը ձգտի լրտես-խառնակիչներ պատրաստելու, Իրմէ կը սորվին ու կը զգուին նոյն իսկ կոմունիստ պաշտօնեաներէն շատերը։ Այս մարդը Մոսկուայէն զրկուեցաւ որոշ յանձնարարութիւններով։ — փոքր ազգերու ինքնորոշման, խղճի ու խօսքի ազատութեան անունէն ճառող կարմիրներուն հանգիստ չեն տար Ռեշդի նման փոքրիկ հայութեան ինքնուրոյն կեանքը եւ մէկ հատիկ դպրոցը։ Լեւիցկին յատկապէս կ'աշխատի փակել հայկական դպրոցը եւ քայքայել Ռեշդի համայնքը։ Ատոր համար իր տրամադրութեան տակ ունի բազմաթիւ ձեռնարկներ եւ դրամ, զոր անխնայ կը շռայլէ։ Ան իր յաջող գործունէութեան համար իրաւունք ստացաւ տարի մը եւս մնալու այստեղ։ Եկած օրէն փորձեց տապալել Հոգաբարձութիւնն ու դպրոցը։ Ապարդիւն։ Ընտրութիւններու ժամանակ ամօթահար՝ փախուստի դիմեց։ Բայց ճեզուիտներու օրինաւոր ժառանգները յուսահատիլ չգիտեն։ Այս անգամ պոլշեւիկեան դպրոց մը բացաւ եւ հրամայեց ստորուկ պաշտօնեաներուն եւ հպատակներուն, որ անխտիր իրենց երախաները հանեն հայկական դպրոցէն եւ ուղարկեն նոր դպրոցը։ Ո՞վ կը համարձակէր հակառակիլ, մանաւանդ որ հիւպատոսը ներելի եւ աններելի ամէն միջոց կը փորձէր։ Մէկուն տղան բագուի մէջ ծանր հիւանդ է, վիրահատութեան պիտի ենթարկուի, մայրը պիտի երթայ. անցագիրը վիզէ չըներ, կը պահանջէ երախաները հանել միւս դպրոցէն եւ ուղարկել պոլշեւիկեան դպրոց։ Մինչեւ այս պահանջը չկատարուի, անցագիրը չի տար։ Ուրիշի մը պաշտօն կը խոստանայ, բայց շահագործելով խեղճին նիւթական կացութիւնը, ստորագրութիւն կ'առնէ թէ երախաները հայկական դպրոցէն պիտի հանէ եւ պոլշեւիկեան դպրոց պիտի դնէ։

Բարեբախտաբար միշտ հլու կամակատարներ չի գտներ, որ քանի մը ղրանի համար ծախու հանեն իրենց երեխաները եւ բարոյական արժանիքները։

Վերջերս նոյն հիւպատոսը երիտասարդ ու անփորձ դաշնակցականէ մը բարոյական այնպիսի ապտակ մը ստացաւ, որ մինչեւ պոլշեւիկեան արքայութեան գալը չպիտի մոռնայ։ Այդ երիտասարդը Թաւրիզեցի է— Իշխան Մելիք Խաչատրեան, 22 տարեկան է, ուսած՝ Թաւրիզի Հայկազեան Թամարեան դպրոցը։ 1922ին Երեւան անցաւ գործ գտնելու եւ իր ընտանիքին օգնելու։ Կասկածով բանտարկուեցաւ եւ երկու տարի ճաշակեց պոլշեւիկեան բանտի դառնութիւնները։ Ազատուելէ յետոյ, Բագուի վրայով անցաւ Ռեշդ։ Կ'աշխատէր իր մօրեղբօր՝ Ս. Վարդանեանի գործին մէջ. (Պոլշեւիկեան ապրանքներու փոխադրութեան մասնաւոր գործ)։ Պոլշեւիկները քանի մը անգամ պայման դրին թէ իրենց հետ գործ ունեցող հիմնարկութիւնները դաշնակցական պաշտօնեայ պահելու իրաւունք չունին։ Ս. Վարդանեանն իր գործէն չզրկելու համար հեռացաւ Իշխանը։ Քիչ յետոյ պոլշեւիկները զայն պաշտօնի հրաւիրեցին Բիւրօպրիսի գրասենեակը, անշուշտ շահագործելու նպատակով։ Երկու ամիս ծառայելէ յետոյ, կը յայտնեն որ ազատ է. բայց միւս օրը նոյն հիմնարկութեան մէջ գանձապահ կոմունիստ պարսկահայ Ցարութիւն Ցարութիւնեանը Իշխանին կ'ըսէ որ ինքը պիտի բարեխօսէ քարտուղար Բօրիս Աւետեանի որպէսզի նորէն այն պաշտօնին մէջ մնայ։ Այդպէս ալ կ'ըլլայ։ Իշխանը կը շարունակէ մնալ իր տեղը, եւ, համաձայն վերէն տրուած հրահանգի, կը հեռանայ դաշնակցական միջավայրէ, մինչեւ անգամ ներկայ չըլլար Դաշնակցութեան 35ամեակի տօնին։ Իսկ մինչ այդ նոյն Ցարութիւն Ցարութիւնեանը իր քրոջ Մարօի հետ Իշխանի սենեակը կ'անցնեն իրենց ժամանակը եւ կ'աշխատին մտերմութիւն առաջ բերել։ Առտու մըն ալ Ցարութիւնը, քարտուղար Բ. Աւետեանի հրահանգով (իր խօսքն է) կ'առաջարկէ նոր եւ գաղտնի պաշտօն մը,— մնալ Դաշնակցութեան շարքերը, բայց շարունակ զեկուցումներ տալ անոնց գործունէութեան մասին, մտերմութիւն ստեղծել ազդեցիկ Դաշնակցականներու հետ, մտնել մարմիններու մէջ, ուշադրութեամբ հետեւիլ, թէ անոնք ինչպիսի կապեր կը պահեն Երկրի հետ եւ ինչ նպատակներու կը ձգտին։ Ատկէ զատ, առիթ եղած ատեն կուսակցական ներքին կեանքի մէջ առաջ բերել պայքար եւ խլրտում։ Այդ ծառայութեան համար Իշխանին կը խոստանան ռոճիկը կրկնապատկել, գաղտնի բաժինէն տալ նոյնքան ռոճիկ, նաեւ ներկայացուցչական ծախքերու համար յատուկ գումար, որպէսզի կարողանայ «քէյֆ»եր կազմակերպել եւ այլ ծախքեր ընել որոշ նպատակներով։ Այսինքն ամիսը երկու հարիւր թումանէ աւելի ռոճիկ։ Ցարութիւնեանը բացէ ի բաց կ'ըսէ որ հացի խնդիր է, գաղափարը պէտք է մէկդի դնել եւ համաձայնիլ։ Կ'աւելցնէ թէ պոլշեւիկեան հիմնարկութիւններու մէջ պաշտօնեաներէն շատերը, որ այդքան «չաղ» ռոճիկներ կը ստանան, միայն պաշտօնի համար չէ, այլ հիւպատոսարանին ցոյց տրուած «յատուկ ծառայութիւններու համար»։

Իշխանը, իբրեւ պատասխան, վճռականօրէն կը թքնէ այդ հիմնարկութեան ղեկավարներու երեսին եւ կուտայ իր պատճառաբանեալ հրաժարականը, գրաւոր, (որու պատճէնը կ'ուղարկեմ խմբագրութեանդ հրատարակելու)։ Կը յայտարարէ թէ պոլշեւիկեան հիմնարկութիւնները առեւտրական անունի տակ զուտ լրտեսական որջեր են, եւ թէ ինք չի կրնար բարոյապէս այլանդակուիլ ու մեռնիլ։

Իշխանը այս օրերու հերոսն է դարձած արդէն եւ երիտասարդութեան ու պատանեկութեան բարի նախանձի առարկան։ Ամէնը այս չէ։ Ցարութիւնը, որ կ'աշխատէր Իշխանը լրտես դարձնել հայկական Ազէֆ, միւս օրը կը դիմէ անոր եւ թախանձագին կը խնդրէ որ այդ բոլորը իրենց մէջ գաղտնի մնայ, այլապէս պաշտօնէ պիտի հեռացնեն զինքը, պիտի խայտառակուի եւայլն։ Իշխանը այս անգամ «ակն ընդական» կը փորձէ։ Կը խոստանայ գաղտնի պահել, եթէ յայտնէ այն բոլոր հայ լրտեսները, որոնք հիւպատոսարանի գաղտնի բաժնին մշտական յաճախորդներն են...։

Թակարդն ինկած աղուէսը իր երկու թաթերը ազատելու համար, ստիպուած է երգել իր մեղեդին։ Դժբախտաբար այդ ցանկի մէջ հայ տիկիններու եւ օրիորդներու ալ տեղ կայ...։ Առ այժմ այդ անունները մենք ալ գաղտնի կը պահենք,

Այժմ պարզ է թէ ինչու գեղամ Սարգիսեանն ու Յովհաննէս Խաչատրեանը ցարական զօրավարի ռոճիկ ու դիւրութիւններ կը ստանան, իրենց թեւերուն տակ պահելով լրտեսներու փոհմակը։

Պոլշեւիկեան լրտեսական դըպրոցը անմոռանալի պիտի մնայ մարդկութեան այլասերման պատմութեան մէջ։

ԺԱՆ ՎԱԼԺԱՆ

ՍՈՉԻԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԸ

Սոչիի շրջանին մէջ 105 հայաբնակ գիւղ կայ եւ մօտ 27 հազար հայ բնակիչ։ Քաղաքը ապրող Հայերու թիւն է 1500։ Քաղաքի բնակչութիւնը մեծ մասամբ խորհրդային ծառայողներ, արհեստաւորներ եւ վաճառականներ են։ Հայ գիւղացիութիւնը գլխաւորաբար կը զբաղի ծխախոտագործութեամբ, մրգերու եւ եգիպտացորենի մշակութեամբ։

Հայերու տնտեսական վիճակը գէշ չէ։ Ծխախոտագործներն ու մրգերու մշակութեամբ զբաղողները մասամբ կեդրոնացած են համապատասխան արտադրական միութիւններու մէջ եւ մասամբ ալ կ'արտադրեն առանձին առանձին։

Տնտեսական կեանքի բարեյաջող վիճակին երբեք չի համապատասխաներ Սոչիի գիւղացիութեան մտաւորական մակարդակը։ Գիւղացիութիւնն իր կենցաղով նոյնիսկ յետամնաց է։ Քաղաքին մէջ կայ չորսամեայ հայկական դպրոց մը ուր կը յաճախեն նաեւ հարեւան գիւղերու երեխաները։ Գիւղերու մէջ կրթական աշխատանքները բաւական տկար են, եւ չեն կրնար շօշափելի օգուտ հասցնել յետամնաց զանգուածին։ Խրճիթ-ընթերցարաններ, գրադարաններ եւ այլ օժանդակ հիմնարկներ կան գիւղերու մէջ, բայց սահմանափակ են եւ չունին աչքի ընկնող գործունէութեան։

Մտաւորականութեան նախաձեռնութեամբ հիմնուած է «Հայարտուն», առայժմ թատերական երաժշտական եւ գրական բաժիններով։ Լուսբաժինը մտադիր է բանալ հայկական տպարան։ Տեղւոյս ծխախոտագործներու ընկերութիւնը սիրով յանձն կ'առնէ օժանդակել տպարանին։

ԿԵՍԱՐԻՈՑ առաջն. փոխանորդ Սերովբէ քահանայ հրապարակաւ ջերմ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Վիէնի Ազգ. միութեան եւ հասարակութեան, որ փութացած էին 400 Փր. զրկել որբերուն համար։

ՀԱՅ ԳԻՒՂ ՄԸ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Բանաստեղծ Հրանտ Նազարեանցի ջանքերուն շնորհիւ, Պարիի մէջ (Իտալիա) կազմուած է հայկական գիւղ մը, «Նոր Արաքս» անունով։ Բացուած է նաեւ գորգի գործարան մը։ Իտալական կառավարութիւնը յատուկ տաղաւարներ տրամադրած է, որոնք Հռոմէն ճամբայ հանուած են փետր. 5ին։ Փոխադրութեան ծախքը ստանձնած է Իտալիոյ երկաթուղիներու ընկերութիւնը։

Մօտ օրէն տեղի կ'ունենայ գիւղին պաշտօնական բացումը, որմէ յետոյ պիտի ձեռնարկուի դըպրոցի եւ եկեղեցիի հաստատութեան։

Այս առթիւ նախկին նախարար Լուծաթթի, հայ ժողովուրդի մեծ բարեկամը, խանդավառ ողջոյն մը ուղղած է բանաստեղծին. «Քու ազնուական ցեղիդ կրած տառապանքը իր նմանը չէ ունեցած աշխարհիս մէջ, բայց ազգերը հոգի մը ունին, եւ հոգին միթէ անմահ չէ՞։» Միեւնոյն ատեն, Պ. Լուծաթթի գրած է յօդուած մը որ արտատպուեցաւ իտալական թերթերուն մէջ։ Կը քաղենք քանի մը հատուածներ.

— «Երախտագիտական ողջոյն մը ուղղելու հաճոյքը կը զգամ Նախարար Չիանոյի, իր իսկ երկրէն, յանուն եւ թելադրութեամբ ամենատարաբախտ որդիներու Հայաստանի՝ որոնք կը թափառին աշխարհի մէջ։

Շատ տարիներէ ի վեր՝ մեծին Գլատստոնի վերջին փափաքին համաձայն, կը հետեւիմ տառապանքի ազգակին նահատակ ազգի մը, որ եւրոպական քաղաքակրթութեան պաշտպան կանգնած է Լեհաստանի նման։ Սակայն ոչինչ արժեցին քաջաբար դիմադրել դարաւոր վտանգները՝ նոյնիսկ վերջին պատերազմին ժամանակ...։ Յաղթութենէ վերջը՝ յաղթական գլխաւոր պետութեանց երախտագիտութեան պակսիլն աւելի սաստկացուց հայ ազգին թափառումն. զանոնք սիրայօժար ընդունեցին ամերիկեան մեծ Հանրապետութիւնը, Ֆրանսա եւ Իտալիա։

Այս գաղթականութիւններէն մէկը՝ մասնաւորապէս կիներէ եւ աղջիկներէ բաղկացեալ՝ ապաստանեցաւ Պարի, նշանաւոր բանաստեղծ եւ իր ցեղին գթոտ պաշտպան Նազարեանցի հովանաւորութեան տակ։ Գովեստի արժանի իտալացի մը, ճարտարապետ Վալէրիօ, աշխատութիւն կուտայ այս թշուառ աքսորականներու՝ արեւելեան գորգերու գործատան մը մէջ, որուն գեղեցկագոյն արտադրութիւններն Հռոմի մէջ ցուցադրուելով՝ դիւրաւ վաճառուեցան՝ չափաւոր շահ մըն ալ թողլով։ Կը պակսին առողջապահական բնակարաններ, անհրաժեշտ հանդերձանք եւ կահկարասի։ Այն ժամանակ մտածեցի խըղճամիտ բարեկամներու հետ՝ թէ հարկ էր փութալ օգնութեան։ Եւ որովհետեւ յաղթականներու եւ յաղթուածներու միջեւ բարի թել մը կայ, նախերգանք՝ ատելութիւններու վերացման, Գերմանիոյ կողմէ վնասուց հատուցման մէջ Տէօքէր տաղաւարներ կան, փոքրիկ շրջուն եւ առողջարար բնակարաններ։ Ելմտական նախարարութիւնը արդէն անոնցմէ կուտար ազգային գթութեան բարձր նպատակներու համար. մենք ալ խնդրեցինք այդ աստանդական Հայերու համար եւ ստացանք Ելեւմտ. Նախարարութենէն, որ հակառակ իր խիստ պաշտօնին՝ գթաց։ Բայց յետոյ փոխադրութեան ծախքի դժուարութիւնը կար. եւ Նախարար Չիանօ վեհանձնական եռանդով մը զայն ալ հոգաց։

Եթէ Հայաստանի ծերերը մեր հիւրընկալ ափերուն վրայ նուազ տխրութեամբ պիտի անցնեն իրենց դառն ծերութիւնը, եթէ ընկճեալ եւ ժամանակէն առաջ պառաւցած կիները պիտի վերստանան կորովը եւ լուսամտութիւնը՝ շարունակելու ծանր աշխատութեան կեանքը, եթէ հիւանդները պիտի առողջանան մեր արեւուն լոյսով եւ մեր եղբայրական սրտին ջերմութեամբ եթէ տժգոյն օրիորդներու շրթներուն վրայ պիտի վերածաղկի կեանքը եւ ժպիտը, մասամբ մը արդիւնաւոր են ատոր մէջ Վոլբի եւ Կոստանդ Չիանօ։

ՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԴԷՄ

Քանի մը շաբաթ առաջ, ես ալ ներկայ եղայ Ալֆորվիլի ժողովին, որ հիմը դրաւ Երիտ. Միութեան։ Պահ մը վերի յարկը ելայ, եւ սենեակի մը կիսաբաց դռնէն դժբախտութիւնը ունեցայ տեսնելու խումբ մը երիտասարդներ, նստած ծալապատիկ, թղթախաղի (խումար) զբաղած։ Անոնք ալ միեւնոյն գաւառի, միեւնոյն գիւղին տղաներն էին, բայց տարուած իրենց խաղով, եւ իրենց աչքերը գետնէն չէին վերցներ, նայելու համար թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ վարը, իրենց քթին տակ։

Շատ պատմութիւններ լսած եմ Ալֆորվիլի Հայերու խաղամոլութեան մասին. այդ պատճառաւ յաճախ պատահած են ընտանեկան կռիւներ, նոյն իսկ տեսած եմ զաւակներու տէր մայրեր, որոնք աղի արցունքներով լացած են ամուսիններու կողմէ խաղի մէջ տարուած իրենց վերջին խնայողութեան ետեւէն։ Եւ, քարացած, պահ մը այդ սենեակին առջեւ միջոց մը փնտռեցի որ կարելի ըլլայ փրկել մեր տղաքը իրենց այս մոլութենէն։ Այդ միջոցը — վարի սենեակի տղաքն են որ պիտի գտնեն. մէկ խօսքով՝ Նորակազմ Երիտ. Միութիւնը։ Գիտեմ, դիւրին չէ բուժել տարիներով արմատացած այդ ախտը. անվհատ եւ յարատեւ աշխատանք պէտք է։ Այս պարտականութիւնը Ալֆորվիլի Երիտ. Միութեան ուսերուն վրայ կը ծանրանայ։

Առաջին ժողովին կարծեմ երեսուն — քառասուն անդամ արձանագրուեցան, եւ հարիւրը անցնելու յոյսեր կան։ Այս փոքր գաղութին մէջ հարիւր հոգինոց ուժով շատ բան կարելի է փոխել, կը բաւէ որ յարատեւութիւնը չպակսի։

Գ. ԿԻՒԼԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳԱՂԹԱՅԻՆ ՕՐԷՆՔԸ

Օտարներու հետ ամուսնացած ամերիկուհիներուն թոյլատրուած չէ Ամերիկայի մէջ բնակիլ։ Ամերիկեան գաղթային նոր օրէնքը այնքան խիստ է։ Տիկին Փէկկի Հօլ Քինլի, որ չորս սերունդէ ի վեր ամերիկացի է եւ վերջերս ամուսնացած էր Անգլիացիի մը հետ, հրաման ստացաւ մեկնիլ Ամերիկայէն Մայիս մէկէն առաջ, քանի որ բոլոր այն ամերիկուհիները, որոնք 1922էն առաջ օտարականներու հետ ամուսնացած են, իրաւունք չունին բնակելու բուն իսկ իրենց երկրին մէջ։

ԹՐՔԱԿԱՆ ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐԸ

Թուրքիոյ ելմտական գործավարութեան որոշումով, փետրուար 28ին հրապարակէն վերցան 1էն 25 ղրուշնոց թղթադրամները, որոնց փոխարէն պղինձ դրամներ պիտի գործածուին։

Միւս կողմ, յանձնաժողով մը կազմուած է, արդի թղթադրամները հանրապետութեան դրամներուն հետ փոխանակելու համար։ Պաշտօնական շրջանակները կը հաւատան թէ տպագրելի թղթադրամները հիներու քանակութեան հաւասար ըլլալով, արժէքը չպիտի կորչի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Գաղութիս մէջ կան բաւական թիւով ընտանիքներ, որոնց յարաբերութիւնները շատ լաւ են։ Միշտ փոխադարձ այցելութիւններ կուտան եւ շատ անգամ իրենց խօսակցութիւններու նիւթերը կ'ըլլան ազգային զանազան խնդիրներ։ Երբ կը մտնես իրենց սեմէն ներս, առաջին պատեհութիւնով աչքիդ կը զարնէ հայկական եռագոյնը, իբրեւ խորհրդանշանը անկախութեան գաղափարին։

Գաղութիս մէջ հարսնիքներ եւս յաճախադէպ են, համեստ երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու միջեւ։ Տխուր երեւոյթներ ալ պակաս չեն։ Գտնուեցան ծնողքներ եւ խնամականներ որոնք իրենց աղջիկները նշանելէ եւ նշանածներուն խնայողութիւնները շռայլօրէն ծախսել տալէ յետոյ խոստմնադրուժ եղան։ Շատեր շահու աղբիւր նկատած են այս ձեւը...

*** Փետր. 21ի կիրակին Բաղմաշէնցիներու Վերաշինութեան Միութիւնը տուաւ իր ներկայացումը։ Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը։ Բաւական յաջող էր խաղը։

ՎԻՇԱՊ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԱՆԿԻՒՆ ՄԸ

Մօնթարժի կը գտնուի Փարիզէն մօտ երկու ժամ հեռու, Լուառէ գաւառին մէջ։ Պզտիկ գիւղաքաղաք մըն է, որ ունի ռետինի խոշոր գործարան մը ուր կ'աշխատին 6000 գործաւորներ։ Այս ահագին բազմութեան մէջ կան միայն 20 հայ ընտանիք եւ երեք չափահաս որբեր։ Գրեթէ բոլորս կ'աշխատինք միեւնոյն գործարանին մէջ։ Օրականնիս են 18-25 ֆրանք։ Գործարանատէրը տրամադրած է մասնաւոր սենեակներ, դիւրամատչելի գիներով։ Հոս հայ երկսեռ մանուկները կը յաճախեն ֆրանսական դպրոցներ, մոռնալով իրենց մայրենի լեզուն։ Ոչ եւ է կազմակերպութիւն մը չունինք, ազգային ոգին վառ պահելու համար։

Մօնթարժի — Մ. Գըլըճեան

ՄԱՐՍԻԼԻԱ.— Բալու-Հաւաւի Ուսում. ընկերութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը, փետր. 28ին բեմադրեց Պ. Պէշիկթաշլեանի «Արշակ Բ.»ը։

Դերակատարները, հակառակ իրենց անփորձութեան յաջողեցան, մասնաւորաբար վերջին տեսիլին մէջ ուր Արշակ Բ. ինքնասպան կ'ըլլայ Անյուշ բերդի բանտին մէջ։

Այս երրորդ անգամն է որ, «Արշակ Բ.»ը կը բեմադրուի Մարսէյլի մէջ։

Այս առթիւ գնահատելի են, մարզիչ Պ. Կիւրեղին ջանքերը։

Խ. Յ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Անցեալ Կիրակի, բացի առաջինէն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը ունեցան հետեւեալ մրցումները։

- Պահեստին մրցեցաւ Union Sportive Malakoff (1)ի հետ Croix d'Arcueilի մէջ 1—1 հաւասար արդիւնքով։

Երկրորդը St. Denisի մէջ 0—2ով յաղթեց U. A. Donisienի։

Երրորդ խումբը Մօնրուժի մէջ խաղաց U. S. Malakoff (2)ի հետ եւ 0ի դէմ 5 նշանակէտով պարտուեցաւ։

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻԻ ԽԱՂԵՐԸ

Այս Կիրակիի խաղերը պահեստին պիտի մրցի Vitryի դաշտին մէջ C. A. Vitry (1. H. C.)ի հետ։ Ժամադրավայր ժամը 2ին Métro Place St. Michel.

Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկրորդը նոյն դաշտին վրայ C. A. Vitry (2)ի դէմ։ Ժամադրավայր 12.30ին Métro Place St. Michel.

Մեր երրորդը Արժանթէօյլի մէջ կը խաղայ Football Club d'Argenteuil (3)ի հետ։

Բոլոր խաղացողներէն կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Չորեքշաբթիի թիւին մէջ վարէն վեր, 25րդ տող, «Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը մասնակցի 6րդի մրցումներուն»— պիտի ըլլայ «Հ. Մ.ը»։

եւ երկրորդական արհեստը։ Վաճառականները եւ անկախ գործի տէրերը պէտք է իրենց վաճառատան անունը, գործին տեսակը եւ հասցէն, իսկ բանուորներն ու պաշտօնեաները իրենց աշխատած տեղի անունն ու հասցէն արձանագրեն։

Փոքրիկ դեղին թուղթին վրայ պէտք է նշանակել թէ ձեր բնակարանին մէջ ըմպելի ջուր ունի՞ք, կա՞յ գործարան, կոյուղի, քանի՞ պատուհան ունիք փողոցի, քանի՞ բակի վրայ, առանց պատուհանի բնակելի սենեակ ունի՞ք եւ ի՞նչ բանի կը ծառայեն։ Ի՞նչ լոյս կը գործածէք՝ ելեկտրականութի՞ւն, կա՞զ, քարի՞ւղ, ինչպէ՞ս կը տաքցնէք ձեր բնակարանը՝ տաք օդո՞վ, շոգիո՞վ, կազո՞վ, ածուխո՞վ թէ ելեկտրականութեամբ։ Խոհանոցի համար ի՞նչ կը գործածէք՝ կա՞զ, փայտի ածո՞ւխ թէ քարածուխ։

Կապոյտ թուղթին վրայ պէտք է գրել ընտանիքի անդամներուն անունն ու տարիքը եւ ազգականութեան աստիճանը։ Նոյնպէս պէտք է արձանագրել ընտանիքի բացակայ անդամներու անունն ու տարիքը, այսինքն անոնց, որոնք ճամբորդութեան մէջ են կամ հիւանդանոցի մէջ կը դարմանուին։

Կը յանձնարարուի բոլոր Հայերուն, ինչ հպատակ ալ ըլլան, դեղին մեծ հարցարանին վրայ étranger բառին առջեւ արձանագրել Arménien, որպէսզի Ֆրանսայի Հայերու ճշգրիտ թիւը կարելի ըլլայ գիտնալ այս ձեւով։

Ղրկուած ապրանքները կը փճանան

Էնկլիզիէն կը հեռագրեն.— Լեմոնի և նարինջի արտածման մասին Ռուսիոյ կողմէ դրուած արգելքին առթիւ խնդիրը չէ գոցուած դեռ։ Փետր. 12ին, Օտեսա հասած «Պոլմիտա» շոգենաւով ղրկուած ապրանքները տակաւին վար դրուած են։ Եւ սակայն, ռուս դեսպանը իր յայտարարութեան մէջ ըսած է թէ՝ մինչեւ Փետր. 1 ստորագրուած վաւերագրերով ցոյց տրուած ապրանքները մինչեւ Փետր. 20 ռուս նաւահանգիստները կրնան հասնիլ եւ թէ՝ յապաղածները չպիտի ընդունուին։ Տրապիզոնի հիւպատոսը մինչեւ Փետր. 10, իսկ Պոլսոյ հիւպատոսը մինչեւ Փետր. 20 վիզայի գործողութիւն ըրած է։

Հակառակ հիւպատոսներուն վիզաներուն, ապրանքներուն առաքման հաւանականութիւն չկայ։ Ղրկուածներն ալ շոգենաւին մէջ կը փճանան։

Առեւտր. գործավարութիւնը՝ արտաքին գործավարութեան միջոցաւ դիմած է ռուս դեսպանատան՝ այն որոշումներու մասին, որ Ռուսերուն կողմէ ամէն կողմ ուրիշ տեսակ կը գործադրուին և անոնց հետեւանքը կ'ըլլայ թուրք վաճառականութեան փնասուիլը։ Գործավարութիւնը կը պահանջէ որ իրենց թուղթերը վիզա եղած ապրանքները ընդունուին Ռուսիա առանց թուականը նկատի առնելու, մանաւանդ որ վիզան կը նշանակէ ապրանքներուն ընդունուիլը։

Առեւտր. գործավարը այս մասին տեսակցած է նաեւ դեսպանին հետ։

Ֆրանսայի պարտքը

Ելմտական մասնագէտներէ բաղկացած պատուիրակութիւն մը Լոնտոն պիտի երթայ յառաջիկայ շաբաթ, անգլիական պարտքերուն մասին բանակցութեան մտնելու համար Պ. Չըրչիլի հետ։ Նախարար Պ. Տումէր Լոնտոն պիտի հասնի յառաջիկայ ուրբաթ օր եւ մինչեւ Մարտ 15 պիտի մնայ հոն, անձամբ վարելու համար բանակցութիւնները։

Արիւնալի կռիւ Վրացիներու միջեւ

ՄԱԹԷՆ կը գրէ.— Ֆրանսայի գաւառներէն Օտէնքուրի մէջ կիրակի օր պզտիկ կռիւ մը տեղի ունեցած էր օտար բանուորներու միջեւ։ Երկուշաբթի օր կռիւը վերսկսաւ նոյն մարդոց միջեւ և նոյն տեղը՝ քաղաքական խնդիրներու շուրջ վիճաբանութենէ մը յետոյ։ Պարզուեցաւ իրապէս վայրենի տեսարան մը։ Մօտ 60 Վրացիներ մասնակցեցան այս կանոնաւոր ճակատամարտին, ուր ամէն տեսակ զէնքեր գործածուեցան՝ բիրեր, երկաթէ ձողեր, ատրճանակ եւն։

Մարտիկներէն չորսը յուսահատական վիճակի մէջ են։ Մէկուն գլուխը ճեղքուած է. միւս երեքը ծանրապէս վիրաւորուած են գնդակներէ։ Ուրիշ 15 հոգի ծանր վէրք ստացած են։ Մէկ հոգի միայն ձերբակալուեցաւ։

Էյֆէլի շարժանկարը բռնուած

Գրած էինք թէ անցեալ շաբաթ Ֆրանսացի օդանաւորդ սպայ Բօլօ ամերիկեան սինէմայի ընկերութեան մը հաշւոյն օդանաւով Էյֆէլի աշտարակին տակէն անցնելէ վերջ արկածի հետեւանքով մեռաւ։ Շարժանկարի լուսանկարիչները արկածէն անմիջապէս յետոյ փախած էին և ոստիկանութիւնը չէր կրցած անոնց հետքը գտնել։ Առջի օր իմացած ըլլալով որ յիշեալները Ֆրանս շոգենաւով Ամերիկա կ'երթան, Փարիզի ոստիկանական տեսչութիւնը անթելով հրահանգ տուաւ շոգենաւի նաւապետին գրաւել լուսանկարները։

Նաւապետը պատասխանած է որ գրաւումը կատարուած է և Հավռ վերադարձին պիտի յանձնէ ոստիկանութեան։

Լոքառնոյի դաշնագիրը վաւերացուեցաւ

Լոքառնոյի դաշնագիրը շաբաթ մը վիճաբանութեան առարկայ դառնալէ յետոյ երեսփոխանական ժողովին մէջ երեքշաբթի օր վաւերացուեցաւ 71ի դէմ 413 ձայնով։ Վերջին ժողովին մէջ խօսեցան արտաքին յանձնաժողովի նախագահ Պ. Ֆրանքլէն Պույեօն որ ի նպաստ արտայայտուեցաւ և նախկին նախարար Պ. Մաժինօ, որ առաջարկեց չվաւերացնել։ Վարչապետ Պ. Պրիան կրկին ասպարէզ եկաւ և իր պերճախօսութեամբ համոզեց հակառակորդները, յաջողելով ստուար մեծամասնութիւն մը շահիլ։

Կայարանին մէջ ցոյց

Երկաթուղիի աշխատաւորները առենէ մը ի վեր օրավարձի յաւելում կը պահանջէին —տարեկան 7000 ֆր.։ Երեքշաբթի իրիկուն մօտ 600 աշխատաւորներ կա՛ռ տիւ Նօռի մէջ ցոյց մը կատարեցին «մեր 7000ը՝ մեր 7000ը, պոռալով։ Ոստիկանները ցրուեցին ցուցարարները, որոնք ժամ մը վերջ կրկնեցին ցոյցը։ Օգնական ուժեր գալով հանդարտութիւնը վերահաստատեցին։ Ցոյցի ընթացքին երկու ոստիկաններ վիրաւորուեցան։

ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՔԱՀԱՆԱՅ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

կաթողիկոսական պատուիրակութեան դիւանէն.—

Եւրոպայի Հայոց Նորակազմ թեմին օր օրի բազմապատկուող պահանջին գոհացում կարենալ տալու համար, քահանայական եւ վարդապետական ընծայացուներ կը փնտռուին, որոնք ոչ միայն լեզուագէտ ըլլան եւ քաջածանօթ եկեղեցական գիտելեաց, այլ նաեւ ի ձեռին ունենան իրենց բարոյական արժէքն ու մաքուր անցեալը հաստատող վկայականներ։

*** Ալֆորվիլի եւ Պուա-Քոլոմպի մէջ չափահասներու ֆրանսերէնի գիշերային դասախօսութեան համար ուսուցիչ կը փնտռուի, նախապատուութիւն պիտի տրուի տեղին վրայ կամ մօտերը բնակողներուն։ Դիմել յառաջիկայ երկուշաբթի, ժամը 5ին Հայ Եկեղեցիի Խորհրդարանը իրենց վկայագիրներով։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Լուառի Շրջանային կոմիտէն Սէն-Շամօնի մէջ Մարտ 7 կիրակի օր ժամը 14.30ին Ժան տ'Արքի սրահին մէջ կը ներկայացնէ ԱՒԱՐԱՅՐԻ ԱՐՇԻԿԸ կամ ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ։ Երգ, երաժշտութիւն եւ հայկական պարեր։

ՕՐ. ԺԱՆԷԹ ՉԱՄՈՒՐԼԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԱՃԷՄԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
Առնուվիլ-լէ-կոնէս 28 փետր. 926

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 12 Մարտ Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին։ Օրակարգ՝ Զեկուցում Սուրիոյ ընդհանուր կացութեան մասին եւ ընթացիկ հարցեր։ Հասցէ՝ Café Rocher (métro Odéon)

*** Նոյն օրը կէս ժամ առաջ տեղի կ'ունենայ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը։

Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը՝ վաղը երեկոյ, 6 Մարտ ժամը 8.30ին, 13, Rue de Londres. Օրակարգ՝ ընտրութիւններ եւ ընթացիկ հարցեր։

ՄԱՐՍԷՅԼի Հ. Յ. Դ. Իշխան Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը յառաջիկայ կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին. 2 Cours Lienteaux սրճարանի սրահը։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Շրջանային Կոմիտէի բոլոր խումբերին ու Պատանի Միութեան անդամներին ու համակիրները կը հրաւիրուին դասախօսութեան, յառաջիկայ երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին 2 Cours Lienteaux, սրճարանի սրահը։ Դասախօս ընկեր Մեսրոպ։

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ընկերական ժողովը՝ կիրակի 7 փետր. ժամը 9ին «Փլաս տիւ Բօն» թիւ 7 զաֆէ Սանդրի սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼի Հայ Կարմիր Խաչի ընդհ. ժողովը՝ կիրակի 7 Մարտ, առաւուան ժամը ճիշտ 9.30ին 2 Cours Lienteaux սրճարանին սրահը։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ Հայրենակցական միութեան ընդհ. ժողովը՝ վաղը իրիկուն, (6 Մարտ) ժամը 8ուկէսին Floria ճաշարանին մէջ։

ԿԷՅՎԷՐԻ հայրենակիցներու ժողովը՝ Մարտ 7ին կիրակի ժամը 4ին։
36 Rue Polonceau. Métro Barbès Rochechouart.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի ընիկ Քէսապցի 19 տարեկան Նեւտոն Մանճիկեան, որ ասկէ երկու տարի առաջ կը գտնուէր Փարիզ։ Տեղեկացնել Pharmacie V. Papazian Alexandrette (Syrie)

Տիկին Նոյեմզար Սահակեան, կը փնտռէ իր թոռը ընիկ Նիֆցի (Խզմիր) Յովակիմ եւ Մարի Անտոնեանի որդին Անտոն այժմ 23 տարեկան, արհեստով շօֆէօր։ Խզմիրի դէպքերին կորսուած է։ Ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 ֆրանք նուէր պիտի տրուի։ Տեղեկացնել թերթիս խմբագրութեան կամ՝ հետեւեալ հասցէին։

Monsieur Simon Agopian 48 Rue de la République. Puteaux Seine. 3-2

Կը փնտռուի Օր. Սօլինէ Քէօշէեան որ կը գտնուի Փարիզ։ Տեղեկացնել թերթիս վարչութեան։

Ճորճիի կինը Հռիփսիմէ Թումանեան կը փնտռէ իր քրոջ աղջիկը Հաճի Վարժապետի կինը Պէտնի- Զէյթունցի Հաճի Մարիամ, որ կը բնակէր Գարշը Օվա Մուրատ փոնարը. այժմ կը կարծուի ըլլալ Հալէպի գաղթականներու կայանը. — Գրել Dondikian Abonné Colbert 556, Marseille. Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

Ընիկ Պիթլիսի Տատկու գաւառի Սասից գիւղացի Խաչիկ Գրիգորեան կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդին, Ղազար Բարունակեանը, որ ընդհանուր պատերազմէն առաջ Պոլիս ամուսնացած էր եւ երկու զաւակ ունի։ 1917ին Ֆրանսա տեսնուած է։ Հասցէն իմացնողներուն պիտի նուիրուի 50 ֆրանք. գրել Nicolas Koutzoukian (Epicier) Sarkis Sarkissianի Décines (Isère) France.

Կը փնտռուի Պրուսա-Պիլէճիկի Թիւրքմէն գիւղացի Յարութիւն Գարապաճաքեան կը փնտռէ իր քեռորդին՝ Նշան Արրահամեանը, 17 տարեկան, որ 1923ին Հալէպի որբանոցէն Ֆրանսա փոխադրուած է ագարակներու մէջ աշխատելու համար։ Տեղեկացնել E. Kassian 9 Rue de Peuple, Martigues (B. de Rh.).

— Կը փնտռուի Շ. Գարահիսարի Անտրէաս գիւղաքաղաքէն քիւփճի Նիկողոսի որդին՝ Նշան Քիւփճեանը։ Տեղեկացնել իր քրոջ՝ Annie Manouguian, Aux Escalerines par Aubin. Aveyron. Կը խնդրուի արտատպել։

— Ընիկ Եօզղատցի Հմայեակ Աշճեան որ ընդհ. պատերազմէն առաջ անցած է Ֆրանսա, այժմ անյայտ կը մնայ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ իրենց տեղեկութիւնները հաղորդել իր քրոջ, Mme. Erchanic Kébabdjian, 20 Rue de Bezons, Courbevoie. (Seine).

— Ընիկ Եօզղատցի Յովհաննէս Վարդվարեան եւ Յարութիւն ու Յովսէփ Մաղաքեան եղբարք, որ 1915ին Սելանիկ կը գտնուէին։ Տեղեկացնել Պ. Զարեհ Քէպապճեանի. 20 rue de Bezons, Courbevoie (Seine) France. Արտասահմանի բոլոր թերթերէ կը խնդրուի արտատպել։

—Սելանիկի Մինասեան որբանոցէն Իզմիրցի Խոսրովուհի եւ Կարապետ Յակոբեան կը փնտռեն իրենց մայրը, Ոսկի Յակոբեան, որ Մարսիլիոյ կողմերը կը գտնուի եղեր։ Գրել՝ Sissak Soulian, St. Loup aux Grands Pins. Marseille.

— Կէյվէ-Էշմէէն Բարունակ Տօնիկեան, կը փնտռէ իր մօրաքրոջ որդին՝ Յարութիւն Յակոբեանը իր ընտանիքով միասին, որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան հաստատուած էին։ Կը խնդրուի տեղեկացնել թերթիս գրասենեակէն Հ. Սրապեանի։ Յունահայ թերթերէն (Նոր Օր եւ Ալիք) արտատպել։

ԳՏՆՈՒԱԾ.—

«Յառաջ»ի Փետր. 26ի թիւին մէջ Մշոյ Զխարէթ գիւղացի Աբրամ Տէր Ներսէսեանի փնտռած եղբայրը Վարդան Տ. Ներսէսեանը կը գտնուի Պուքրէշ։ Գրել իր անունով, c/o Danubiana, Str. Caimatei N. 7, Bucarest. (Roumanie).

ՍԱԿԱՐԱՆ
4 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	130[illegible]
Տոլար,	Dollar	27[illegible]
Մարք (ոսկի)	Mark	6[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	121[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	10[illegible]
Լէվա 100 հատր	Léva	19[illegible]
Դրախմի »	Drachme	30[illegible]
Լիր »	» Lire	108[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	121[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	518[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	137[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	2500[illegible]
» II	»	1750[illegible]
» III	»	1675[illegible]
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	14[illegible]

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER
Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH„

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ԿԻՐԱԿԻ 7 ՄԱՐՏ 1926

7 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 94 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՀԱՅԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ԵՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ: ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԷՔ ԲՈՂՈՔԵՐ...

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՋԱՐԴԵԼԷ ԵՒ ՑՐՈՒԵԼԷ ՅԵՏՈՅ

Ամենէ մը ի վեր, Թուրք թերթերը աւելի սաստկութեամբ կը հնչեցնեն Թուրքիոյ տնտեսական քայքայման ահազանգը:

Վերջին շաբթուան ընթացքին, մենք առիթ ունեցանք ուշադրաւ արտատպումներ կատարելու, որոնք ամփոփ գաղափար մը կուտան տիրող կացութեան մասին: Այսօր ալ կը հրատարակենք Ատանայի պաշտօնաթերթին ողբուկոծը, որ «Դէպի խորխորատ» խորագիրը կը կրէ: «Երկրագործական դրամատունը մինչեւ հիմա քանի գիւղի մէջ հազիւ հաստատած է: Մասնաւորապէս Ճիհանի գաւառին մէջ չկայ գիւղացի մը որ գրաւի ենթարկուած չըլլայ: Եթէ կառավարութիւնը արագ միջոցներ ձեռք չառնէ, Ատանան պիտի թշուառանայ:»

Աւելի առաջ, «Ճիւմհուրիյէթ», Պոլսոյ քէմալական օրկանը, պարզելով ընդհանուր տագնապը, դիտել կուտար թէ՝ միայն հողագործը չէ որ կը վնասուի, այլ եւ ներածող ու արտածող վաճառականները, թէ պետական ելմտացոյցը դժուարութեան կը մատնուի, դրամատուները վարկ չեն բանար եւլն.: Ու վերջապէս, նոյն ինքն Ալի Ճէնանի պէյ, Թուրքիոյ առեւտրական գործավարը, հաստատեց թէ ծանր տագնապ մը մը կը տիրէ Պոլսոյ առեւտրական հրապարակին վրայ եւ քար մըն ալ գլորեց օտար դրամատուններուն դէմ, որոնք դադրեցուցած են վարկը:

Ընդհանուր մտահոգութեան ուրիշ պերճախօս փաստ մը կուտայ «Պէօյիւք Եօլ», որ ֆրանսերէն «Թանին»ին յաջորդեց, Հիւսէյին Ճահիտի աքսորէն յետոյ: Խօսելով Ատանայի բամպակի արտադրութեան վրայ, (մօտաւորապէս տարեկան երկու միլիոն հակ կը հաշուէ, (Եգիպտոսի երկու անգամը), թերթը կը գիտէ որ շատ սուղի կը նստի: Առաջին պատճառը՝ աշխատաւորներու պակասն է: «Պէտք է աւելցնել Ատանայի նահանգին բնակչութիւնը: Պէտք է աշխատող ձեռքերու տեղափոխութիւն մը կատարել այս շրջանին մէջ, որուն հիւանդութիւնը բացառիկ սրութիւն մը ստացած է վերջին գաղթին հետեւանքով»:

Ուրեմն, ոչ-Թուրքերու դէմ սարքուած ջարդն ու աքսորն ալ չփրկեցին Թուրքիան, եւ հիւծախտը կը զարգանայ օրէ օր, իբրեւ հետեւանք նոյն այդ բարբարոսութեան: Ելմտացոյցը միշտ բաց ունի, գիւղացին պարտքի տակ է եւ գրաւի կուտայ իր գութանն ու լծկանը. դրամատուները վարկ չեն բանար, վաճառականները չեն կրնար գործել, — այս բոլորը պատահական երեւոյթներ չեն: Արմատացած վէրք մը, փտախտ մը կայ որ անդադար կը բանի, որդի պէս կը կրծէ Թուրքիոյ ներքին յօրինուածքը: Եւ դեռ ամէն բան երեւան հանուած չէ. տրուած լուրերուն աղբիւրներն ալ՝ թրքական են, աւելի ճիշդ՝ քէմալական: Քիչ շատ չէզոք թերթեր եւս կ'արտայայտուին. բայց միշտ ահուդողի տակ են, յիշելով անկախութեան դատարանի փորձանքը, որ քանի մը անգամ պայթեցաւ իրենց գլխուն:

Այս տագնապին ուրիշ մէկ երեսն է ոչ-Թուրք պաշտօնեաներու վտարման քաղաքականութիւնը, որ փոխանակ մեղմանալու, հետզհետէ կը սաստկանայ, յաճախ ծիծաղելի ձեւեր առնելով: Անօթութեան ախտանշան... Երեք տարիէ ի վեր կը մաքրագործեն, և տակաւին գոհ չեն: Խմբական արձակումէն յետոյ, ահաւասիկ անհատները կը հետապնդեն: Յատուկ լրտեսներ նշանակուած են, այս կամ այն ընկերութեան գրասենեակին մէջ մոռցուած ոչ-Թուրք պաշտօնեայ մը երեւան հանելու, և վայրերան կանչել արձակելու համար: Այժմ ուռկանը լարուած է օտար դրամատուններուն դէմ, որոնք միշտ կը վարանին իրենց փորձ պաշտօնեաները արձակել և անոնց տեղ անվարժ Թուրքեր տեղաւորել, վախնալով որ ամէն բան տակն ու վրայ կ'ըլլայ:

Ասոր ալ պատասխանը պատրաստ է, — կա՛մ ոչ-Թուրքերը կը ճամբէք եւ «Թիւրք օղլու Թիւրքեր» կ'առնէք, կամ կը ձգէք կ'երթաք: Այս սպառնալիքը կարդացողները այնքան յանդուգն են որ, չեն քաշուիր համոզել թէ՝ Թուրքերը սեղանաւորական գործերու մէջ ալ մասնագէտ եղած են վերջին տարիներու ընթացքին: «Չկայ գործ մը զոր չկարենան կատարել Թուրքերը»:

Անշո՛ւշտ: Ճիշդ ատոր համար ալ, դէպի խորխորատ կ'երթան ամէնէն բարգաւաճ նահանգները, Պոլիս, Այտըն, Ատանա, Պրուսա, որոնցմէ կաթ ու մեղր կը հոսէր պատերազմէն առաջ, միեւնոյն բարբարոսական իշխանութեան տակ: Հօգեվարք, խորխորատ, սնանկութիւն — ատոնք մեր բառերը չեն, այլ թրքական, այն ալ պաշտօնական:

Ջարդերու եւ տեղահանութեանց ճակատագրական ելքն է այս...: Քշելու, ցրուելու, կեղեքելու իմաստութեան պտուղը: Ահաւասիկ իրենք իրենց գլխուն մնացեր են, անկախ եւ սանձարձակ: Կը հրամանագրեն ու կը գործադրեն, առանց կանգ առնելու ո՛ր եւ է միջոցի առջեւ: Ժողովուրդը — այս անգամ բուն Թուրքը — կը տքայ բազմազան տուրքերու ծանրութեան տակ, ինչպէս համիտեան շրջանին:

Եւ սակայն՝ ո՛չ մէկ դարձ: Եւ լա՛ւ է որ այդպէս է, — այս գլխիվայր թաւալումը դէպի խորխորատ...: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՆՈՐԷՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԽՆԴԻՐԸ

«Դրօշակ» իր վերջին խմբագրականով նորէն կ'արծարծէ ներգաղթի խնդիրը, եւ պարզելով պոլշեւիկներու քաղաքականութեան ծալքերը, կը դիտէ.

«Այս չկամութեան բուն պատճառները դժուար չէ կռահել: Նախ խորհրդային իշխանութիւնը վստահ չէ եւ չի էլ կարող վստահ լինել, թէ գաղթականների փոխադրութեան եւ տեղաւորման կարիքները կարելի է ամբողջովին հոգալ արտաքին, հայկական կամ ոչ հայկական աղբիւրներից եւ երկիւղ է կրում, թէ այս գործին ձեռնարկելով՝ ինքն ստիպուած պիտի լինի պետական միջոցներին դիմել, որ անհրաժեշտաբար պէտք է տանի դէպի իր շռայլ ծախսերի, և ամենից առաջ կոմունիստական կուսակցութեան պահպանման համար կատարած ծախսերի, կրճատման: Թէ այս հեռանկարն ինչքա՛ն է սարսափեցնում Երեւանի վարչիններին — այդ երեւում է այն ողբուկոծից, որ նրանք բարձրացրին Յունաստանից Հայաստան փոխադրուած գաղթականների համար մի քանի տասնեակ հազար րուբլի յատկացնելիս: Այնուհետ՝ հայ բոլշեւիկները գիտեն, որ Հայաստանի ճահիճներն էլ սահման ունին, եւ եթէ իրենք լրջօրէն ընդառաջելու լինին ներգաղթի պահանջին, պէտք է վերջի վերջոյ հարկադրուեն գաղթականներին տեղաւորել Հայաստանի նախկին—թաթարական գիւղերում կամ հիմնուելով Չիչերինի ծանօթ յայտարարութեան վրայ՝ հարց յարուցանել, որ նրանց տեղ տրուի գոնէ Ազրբէջանի եւ Վրաստանին թողնուած հայկական գաւառներում: Երկու դէպքում էլ նրանք նախատեսում են վրացի և թաթար ընկերների դժգոհութիւնը, որովհետեւ փորձով գիտեն, թէ այս «միջազգայնականները» ի՛նչ ազգայնական եւ մանաւանդ հակահայկական թոյնով են վարակուած»:

Այս բոլորին եզրակացութի՞ւնը.

«Եթէ ուզում էք ներգաղթի խնդիրը շարժել մեռած կէտից, պէտք է ամենից առաջ առաջ խախտէք այն համոզումը, թէ կարելի է անվերջ խաղալ հայ ժողովրդի ճակատագրին հետ եւ անպատիժ մնալ: Այն օրը, երբ այս տեղի ունեցաւ, թէ՝ հող կը գտնուի հայ գաղթականներին բնակեցնելու և թէ միջոցներ նրանց փոխադրութեան եւ տեղաւորման ծախսերը հոգալու համար»:

ԱՐԴԱՐ ԲՈՂՈՔԸ

Խումբ մը մտաւորականներու ծանօթ բողոքին առթիւ, երէկ Պէլվիլէն ստացանք բուռն բողոք մը, հարիւրմէկ աշխատաւորներու ստորագրութեամբ: Տեղի անձկութեան պատճառաւ, կը քաղենք քանի մը հատուածներ.

— «Հերի՛ք է, որքան շահագործեցիք Հայ եւ Հայաստան անունը, դո՛ւք որ անոր անունով ոչ տառապանք կրած եւ ոչ պայքարած էք: Հերիք է որքան աղմկեցիք հրապարակը: փակեցէ՛ք ձեր բերանը, եւ ո՛չ մէկ խօսք այն մտաւորականութեան դէմ, որ ստեղծեց ներկայ Հայաստանը, եւ որ աքսորի եւ մահուան գնով կառչած է Միացեալ և Անկախ Հայաստանի նուիրական գաղափարին:

Բայց մանաւանդ ժողովուրդի անունով եւ ժողովուրդի առջեւ փակեցէ՛ք ձեր բերանը»:

ՊՈՒԱՆԻ ԴԱՀԼԻՃՆ ԱԼ ԻՆԿԱՒ

Ելմտական կնճիռը, որ ասկէ առաջ երեք անգամ վարչապետ և վեց անգամ ելմտական նախարար տապալած էր, երէկ առաւօտ տապալեց նաև Պ. Պուանի դահլիճը, որ կազմուած էր Նոյեմբեր 29ին: Երեսփ. ժողովը գիշերը մինչև լոյս նիստ գումարեց: Մերժուեցաւ սովորական ծխախոտը մէկ ու կէս ֆր.էն 2,25ի բարձրացնելու կառավարական առաջարկը: Այս պարտութենէն յետոյ օրակարգի վրայ եկաւ վճարման վրայ դրուելիք 100ին 0,50ի տուրքը: Ընկերվարական երեսփոխան Պլտուս երկար ճառով մը առաջարկեց ջնջել այս տուրքը, և յայտնեց թէ երկրին ելմտական վիճակը ներկայացուածին չափ ծանր չէ: Վարչապետ Պ. Պուան պատասխանեց որ կացութիւնը ծանր է. մօտ օրէն 4 միլիառ պարտք պէտք է վճարել, ասկէ զատ ամիսը 3-400 միլիոնի բաց կայ: Չկայ ուրիշ տուրք մը որ անմիջական հասոյթ հայթայթէ գանձին: Ժողովուրդը չի սիրեր տուրք վճարել, սակայն երբ ինքզինքը գտնէ կարելի պիտի ըլլայ հասկցնել իրեն թէ վճարելով պիտի ազատէ իր բռնկած տունը: Եթէ կառավարութիւնը հրաժարի, ի՞նչ պիտի պատահի վաղը: Ի՞նչ տեսակ կառավարութիւն պիտի գտնէք»: Պ. Ռաուլ Փերէ յայտարարեց որ եթէ դահլիճը այսօր իյնայ՝ վաղը սթէրլինը 150 ֆրանքի պիտի բարձրանայ: Խօսեցաւ նաև Պ. Պլում, յայտնելով որ ընկերվարականները հակառակ քուէ պիտի տան: Այս տուրքը քուէի դրուեցաւ և 221 դէմ 274 ձայնով մերժուեցաւ: Վարչապետը և բոլոր նախարարները սրահէն մեկնեցան անմիջապէս և գացին Էլիզէ, հանրապետութեան նախագահին մատուցանելու համար դահլիճին հրաժարականը:

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Վաճառական Ֆէլիքս Է փշթայն, որ խանութ ունի Պուլվառ Մաժէնթայի վրայ, երեք տարիէ ի վեր կը կենակցէր Օր. Ակաթ Բունցի հետ: Վերջերս վաճառականը լուր ղրկեց թէ որոշած է խզել յարաբերութիւնները: Օր. Ակաթ բացատրութիւն պահանջելու համար առջի օր գնաց վաճառականին քով, որ ուզեց ճամբել զայն. բայց չյաջողելով, վար իջաւ եւ ոստիկան կանչել տուաւ դռնապանին: Աղջիկը, որ յղի էր, ատրճանակը քաշեց եւ չորս հարուած պարպեց վաճառականին գլխուն: Յետոյ զէնքը իր վրայ դարձնելով, ուզեց պայթեցնել: Վաճառականը ողջ է, իսկ աղջիկը մեռաւ հիւանդանոց փոխադրուած ատեն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Երեսփ. ժողովը երեք օրէ ի վեր գիշերը ցերեկին խառնելով նիստ կը գումարէ՝ քննելու համար կառավարական ելմտացոյցը, որ ինչպէս գրեցինք, վաւերացուեցաւ ծերակոյտին կողմէ: Ընդունուեցաւ տուրքի պարտաւորիչ յայտարարութեան դրութիւնը: Ամէն հարկատու, տարուոյն վերջը պիտի յայտարարէ, երդումի ձեւով, թէ տարուոյն ընթացքին ի՛նչ հասոյթներ ունեցած է: Տուրքերու վարչութիւնը ասկէ վերջ իւրաքանչիւր հարկատուին անուանական հարցարաններ պիտի ղրկէ: Ուրբաթի ժողովին մէջ քննութեան առնուեցան սուրճի, շաքարի, աղի, ալքօլի վրայ նշանակուած նոր տուրքերը: Երկար վիճաբանութիւններէ յետոյ մերժուեցան սուրճի, շաքարի եւ ալքօլի վրայ պահանջուած տուրքերը:

Երեսփոխան մը առաջարկեց քարիւղի եւ շաքարի ներածումը պետական մենաշնորհ դարձնել— ինչպէս եղաւ վերջերս Թուրքիոյ մէջ: Այս խնդիրը նախապէս երբեք նկատի առնուած չըլլալով, ելմտական նախարարը առաջարկեց յետաձգել անոր վիճաբանութիւնը 15 օր, որպէսզի հարցը ուսումնասիրէ: Սակայն 254ի դէմ 262 ձայնով որոշուեցաւ անմիջապէս վիճաբանութեան ենթարկել այս խնդիրը:

Պ. Տումէր յայտնեց թէ խնդիրը շատ փափուկ է, մանաւանդ օտար երկիրներու հետ մեր առեւտրական յարաբերութեանց տեսակէտէն: Երեսփոխան Պ. Անժըրան դիտել տուաւ որ «Ֆրանսա իր քարիւղին 100ին 80 տոկոսը Ամերիկայէն և Անգլիայէն կը ներածէ: Մենաշնորհի խնդիրը կարելի կ'ըլլար նկատի առնել, եթէ մենք տէր ըլլայինք մեր ներածութեանց: Մինչդեռ հիմա եթէ այս դրութիւնը ընդունինք, օտար երկիրները ծանր փոխվրէժներու պիտի դիմեն»: Պ. Պոքանովսքի վիճաբանութիւնը քաղաքական գետնի վրայ փոխադրեց և հարց տուաւ կառավարութեան թէ արդեօք դէպի համայնացու՞մ կը դիմէ: Պ. Տումէր յայտարարեց թէ քարիւղի մենաշնորհը արդէն իրականին մէջ գոյութիւն ունի— կարգ մը դրամատէրերու ձեռքը: Պ. Մարկէն եւ առաւ մենաշնորհի իր առաջարկը, սակայն համայնավար Պ. Էրնէսթ Լաֆօն իւրացուց զայն: Խնդիրը քուէարկութեան դրուելով 159ի դէմ 249 ձայնով մերժուեցաւ:

Թուրքերէնը լատիներէն տառերով

Էնկիւրիէն կը գրեն թէ զօրաւոր հոսանք մը կայ լատիներէն տառերու գործածութեան համար: Այդ հոսանքը ուշագրաւ ձեւով մը կ'արտայայտուի խորհրդարանական շրջանակներու մէջ: «Լեզուի յանձնախումբը» որ պիտի կազմուի մօտերս, կրթական գործավարին հովանաւորութեամբ, մասնաւորապէս պիտի զբաղի այս հարցով: Յանձնաժողովը պիտի բաղկանայ ամէնէն հմուտ լեզուագէտներէն ու բանասէրներէն և պիտի կրնայ որոշումներ տալ բոլոր լեզուաբանական խնդիրներու մասին:

∴ Բագուի թրքաբանական համագումարին առթիւ, լեզուի, ուղղագրութեան եւ նոր այբուբենի մասին ժողով մը տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ, ուր խօսեցաւ ծանօթ բանասէր Պ. Հրաչեայ Աճառեան, Հայաստանի կրթական գործավարութեան անունով: Ժողովը սարքած էր թրքական նոր այբուբենի Երեւանի կոմիտէն: Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ, որով Հայաստանի Թուրք աշխատաւորութիւնը վճռապէս կը մերժէ արաբական այբուբենի բարենորոգումը եւ միաձայն կ'որոշէ ընդունիլ լատինական տառերը:

Ատրպէճանի ուսուցչական համագումարին մէջ ալ, Ֆարհատ Աղա Զատէ խօսեցաւ Թուրք լեզուի ուղղագրական խնդրի մասին եւ բացատրեց թէ արաբական տառերը չեն կրնար լուծել այդ հարցը, քանի որ պակասութիւնները չափազանց շատ են: Համագումարը երկուքի ձեռնպահութեամբ ընդունեց բանաձեւ մը, որով Ատրպէճանի Թուրք ուսուցչութիւնը կ'որոշէ ընդունիլ լատինական տառերը, եթէ նոյն իսկ տարբեր որոշում տայ Բագուի թրքաբանական համագումարը:

Ատրպէճանի Թուրք ուսանողութիւնն ու կոմունիստ երիտասարդութիւնն ալ նոյն իմաստով բանաձեւեր քուէարկեցին:

Արտաքսուած համայնավարներ

Հալէպի «Սուրիական Մամուլ»ը կը գրէ թէ Մարսիլիոյ մէջ իբրեւ համայնավար ձերբակալուելով արտաքսուած են հետեւեալ Ս. Դ. Հնչակեանները.— Արամ Իսավերտեան, Ս. Մակարեան, Գ. Մինասեան, Գ. Արզումանեան, Խ. Քուրէճեան եւ ուրիշներ:

Ուրիշ համայնավարներ

«Նոր Փիւնիկ» կը գրէ թէ Մեծն Լիբանանի կառավարիչին որոշումով պատերազմական ատեանին յանձնուած են ութը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ)

ԳԱՀԻՐԷ, 25 փետրուար.

Քանի մը ամիսէ ի վեր պղտորած է նորէն Եգիպտոսի քաղաքական կեանքը։ Եւ այժմ կը գտնուինք արդէն վճռական օրերու նախօրեակին։

Եգիպտոս կը պայքարի իր լիակատար ազատութեան եւ «բացարձակ» անկախութեան համար, ինչպէս կ'ըսեն իրենք։ Երբեմն դէպի դուրս, արտաքին ուժերու դէմ, եւ, երբեմն, երկրէն ներս, ներքին խոչընդոտներու դէմ, որոնք նոյն աշխարհէն կը բխին, մեծ մասամբ։ Դէպի ներս թէ դէպի դուրս, փայփայուած ու յամառօրէն — աւելցնենք նաեւ երբեմն իմաստուն եւ երբեմն ալ անմիտ կերպով — հետապնդուած նպատակը նոյնն է, — Ազատութիւնը։

Զափազանց հետաքրքրական են այն պայքարները զորս փոքր ժողովուրդները կը մղեն, մեր օրերուն, յանուն իրենց ազատութեան։ Այդ տեսակէտէն շատ օրինակներ կան ժամանակակից պատմութեան մէջ, որուն էջերը կը լեցուին փոքր ազգերու ազատագրութեան անդիմադրելի ալիքովը։ Ի՜նչքան յուսադրիչ է այս երեւոյթը մեզի՝ Հայերուս համար, եւ ի՜նչքան սփոփարար նորագոյն պատմութեան այս տաք շունչը՝ մեր ժողովուրդի պատմութեան այս մթին թուականներուն։

* * *

Եգիպտոսը, այդ փոքր, այսինքն թաթի տակ ինկած ժողովուրդներէն ամենէն հետաքրքրական դէմքն ունի, կարգ մը տեսակէտներով։ Ինչպէս ծանօթ է, անկախ է ան 1922 փետրուարէն ի վեր, իր սեփական վեհապետովը, իր ազգային կառավարութեամբը, խորհրդարանովը, ծերակոյտովը եւ յարակից հաստատութիւններովը։ Միայն սա տարբերութեամբ, որ իր քաղաքական ու տնտեսական կեանքին վրայ ունի բրիտանական հովանին, որմէ ստացած է իր անկախութիւնը, եւ որ սարքած եւ սեղմած է զայն կարգ մը քաղաքական եւ տնտեսական իրաւասութիւններով։

Տեղը չէ հոս ըսելու թէ ինչ բարիքներ բերած է բրիտանական շինարար ձեռքը այս երկրին մէջ, ամէն գետինի վրայ։ Իրականութիւնը այն է սակայն, որ, հակառակ պաշտպան ձեռքին բերած քաղաքական ապահով կացութեան (դէպի դուրս եւ դէպի ներս), հակառակ տնտեսական բարգաւաճ կեանքին եւ ազատ պայմաններուն, որոնք կրնան երազ ըլլալ ուրիշ փոքր եւ անկախ ժողովուրդներու, ինչպէս օրինակ «անկախ» Յունաստանի կամ Պուլկարիոյ համար, այո՛, հակառակ այս առաւելութիւններուն, եգիպտացի ժողովուրդը կը ձգտի դարձեալ «բացարձակ» անկախութեան, «կատարեալ» ազատութեան։

Ո՜րքան քաղցր է ազատութեան զգացումը, ո՛րքան անդիմադրելի պահանջ է ան մեր ժամանակին համար։

Այսօր, այդ պայքարի ընթացքին, ամենէն շահեկան մէկ փուլին առջեւն ենք։

Յիշեցնենք որ, 1924 նոյեմբերին, Սուտանի ընդհ. կառավարիչ եւ եգիպտական բանակի Սիրտարին սպանութեան հետեւանքով (Գահիրէի մէջ), ինկաւ Զաղլուլ փաշայի դահլիճը եւ իր հետ նաեւ իր կուսակցութիւնը, Վաֆտը, որուն նախագահն է միանգամայն։

Այդ օրերուն Վաֆտը, (ժողովրդական) փարկարեկ եւ ահաբեկ, իր դէմը գտաւ ընդդիմադիր երեք կուսակցութիւններու — Իթթիհատ, Սահմանադր. Ազատական եւ Ազգայնական — պլոքը, որուն ուժ տուին նաեւ մէկ քանի զօրաւոր անկախ դէմքեր։

Ու հալածանքն սկսաւ երէկի իշխանութեան դէմ, ինչպէս նաեւ վհատութիւնը՝ Վաֆտ կուսակցութեան շարքերուն մէջ, ուրկէ հեռացան երեւուն տարրերը, յաճախ խմբովին։ Ծանօթ երեւոյթ։

Քաղաքական ասպարէզը փակուած կը թուէր այլեւս երէկուան այդ հզօր կուսակցութեան տղջեւ։ Ու նոր դահլիճ կազմուեցաւ ներկայ վարչապետ Ահմէտ Զիվէր փաշայի (չէզոք եւ ծագումով չէրքէզ) նախագահութեամբ, եւ մասնակցութեամբ ընդդիմադիր կուսակցութիւններուն եւ անկախներուն։

Նոր կառավարութիւնը խաղաղեցուց մթնոլորտը, ընդունեց բրիտանական վերջնագրի ծանր պայմանները, ցրուեց Խորհրդարանը, հալածեց Վաֆտը, ձերբակալեց ու դատեց Սիրտարին սպանիչները, եւ վերջապէս ձեռնարկեց նոր ընտրութիւններու, երկիրն ու ժողովուրդը իր ափին մէջն ունենալու համար, կրթնելով բրիտանական բազուկին։ Բայց, ի զուր։

Երկու ընտրութիւններուն ալ, — անցեալ Մարտին եւ Մայիսին — փարկարեկ նկատուած Վաֆտը իր վրայ հաւաքեց քուէներու մեծամասնութիւնը։ Երկու խորհրդարաններն ալ, Վաֆտի գոյն ունէին։ Կառավարութիւնը, ճարահատ՝ ցրուեց երկուքն ալ, ու սկսաւ մշակել ընտրական նոր օրէնք, կարելի բոլոր նախզգուշութիւններով եւ սեղմումներով։

Վերջին, Մայիսի լուծման արքայական հրովարտակը չէր ճշդեր սակայն թէ ե՛րբ պիտի կատարուէին նոր ընտրութիւնները. անհրաժեշտ է որ Խորհրդարանը բացուի անպատճառ նոյեմբերի երրորդ շաբաթը չլրացած։

Պառակտումը սկսաւ կառավարութեան մասնակցող կուսակցութիւններուն միջեւ, որոնք սակայն դէմ էին Սահմանադրութեան բռնաբարման։ Ու ահա օր մըն ալ, Զիվէր փաշայի բացակայութեան, ու անոր անուանական հաւանութեամբը, Իթթիհատ կուսակցութիւնը ղեկը ձեռք առաւ, չէզոքացնելով բոլոր միւս տարրերը։

Վաֆտը գիտցաւ օգտուիլ առիթէն։ Մօտեցաւ երէկի քէնները եւ ի նպաստ Սահմանադրութեան իր պայքարին մէջ, լեզու գտաւ ընդդիմադիր եւ կառավարութենէն դուրս ձգուած կուսակցութեանց հետ։ Կազմուեցաւ կուսակցութիւններու նոր խմբաւորում, Սահմանադրութիւնը պաշտպանելու եւ խորհրդարանական կեանքը վերահաստատելու վճռական ու միակ նպատակով։

Մամուլը սաստկացուց պայքարը, ընդդիմադիր բոլոր տարրերը նախկին Խորհրդարանի գումարումը պահանջեցին, քանի որ նոր ընտրութիւն չէր եղած մինչեւ նոյեմբեր, որով լուծումը կը դառնար անվաւեր, իսկ լուծուած Խորհրդարանը պաշտօնի վրայ։ Որոշուեցաւ գումարել Խորհրդարանը։

Կառավարութիւնը գրաւեց Խորհրդարանի շէնքը, պաշարեց ամբողջ թաղը, ժողովին գումարումը անհնար դարձնելու համար։ Բայց ընդդիմադիրները յանկարծակիի բերին կառավարութիւնը. ժողովը գումարեցին նոյեմբեր 21ին, Գահիրէի առաջնակարգ պանդոկներէն Քոնթինանթալի մեծ դահլիճին մէջ, ուր հաւաքուեցան բոլոր երեսփոխանները, ծերակուտականներ, նախկին նախարարներ եւ երեք կուսակցութեանց ականաւոր անդամները։

Այդ ժողովին մէջ ապօրինի հռչակուեցաւ Զիվէր փաշայի կառավարութիւնը եւ որոշուեցաւ շարունակել Խորհրդարանի նիստերը, հակառակ կառավարութեան արգելքին։ Տրուած որոշումները, պահանջներու հետ միասին յանձնուեցան կառավարութեան։

Այս գումարումը խոշոր տպաւորութիւն թողուց հանրութեան եւ պաշտօնական շրջանակներու վրայ։ Տպաւորութիւնը աւելի շեշտուեցաւ, երբ երկու օր ետք, նոյեմբ. 23ին, արքայական ընտանիքին բոլոր իշխանները գումարուելով, համաձայն գտնուեցան Քոնթինանթալի մէջ բանաձեւուած պահանջներուն եւ մասնաւոր պատուիրակութեամբ մը ներկայացուցին իրենց բաղձանքները։

Ուրիշ երկրի մը մէջ յեղափոխութեան տանող առաջին ազդանշանը կրնար ըլլալ այս գումարումը։ Եգիպտոս մնաց, անշուշտ նաեւ պահեցին — խաղաղ եւ օրէնքի սահմանին մէջ։ Պայքարը շարունակուեցաւ եւ սաստկացաւ դուրսը։ Եւ կառավարութիւնը փորձեց փութացնել ընտրութիւնները։

Արդարեւ, ընտրական նոր օրէնքը որ տարիէ մը ի վեր ժողովէ ժողով կը շրջէր, վաւերացուեցաւ վերջապէս եւ հրամանագրուեցաւ դեկտ. 8ին։ Ընտրութեանց հրահանգ տրուեցաւ բոլոր գաւառները, ընտրական ցանկերը պատրաստելու, մարմինները կազմելու համար։

Հոս ալ ձախողութիւն եւ անակնկալ։

Կառավարական հրահանգը բախեցաւ գաւառական իշխանութեանց եւ անոնց պետերուն՝ միւտիրներուն, վճռական ընդդիմութեան։ Անոնք մերժեցին արձանագրութիւններու ձեռնարկել, ապօրէն եւ հակասահմանադրական նկատելով ընտրական նոր օրէնքը։ Միւտիրները խմբովին գործադուլ ըրին, հրաժարեցան, դատուեցան ու դատապարտուեցան, բայց երբեք տեղի չտուին։

Գեղեցիկ էր այս կեցուածքը Սահմանադրական իրաւունքներու պաշտպանութեան համար, երկրի մը մէջ մանաւանդ, որ դարերու ստրկութեան բեռն ունի իր ուսերուն վրայ։ Բայց, ըսինք որ քաղցր է ազատութիւնը եւ նուիրական են ժողովրդական իրաւունքները, նոյնիսկ նախնական ժողովուրդներու համար։

Գ. ԲԱԲԳԷՆ

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Քարիւղը մենաշնորհի վերածուած ըլլալով, «Սթանտարտ Օյլ» ընկերութիւնը 5 ուկես միլիոն տոլար հատուցում պահանջած է Թրքական կառավարութենէն։ Թուրք թերթերը կ'ըսեն թէ ընկերութեան կողմէ մթերանոցները գործածութենէ չպիտի դադրին, եւ համաձայնութիւն պիտի գոյանայ։

ԽԱՌՆԻԽՈՒՌՆ

(Հատուած մը նամակէ մը զոր ստացայ երէկ).

... Կը գրես թէ կ'անձրեւէ հոդ ու ծառերը վաղուց կը յօրանջեն։ Զար ու պղտոր ձեր հեղեղատը ըսկսած է կրկին խղել շրջապատի անդորրութիւնը ու թէ աչքերդ ալ կը յոգնին դէմի տրտում ու ժայռուտ սարերուն վրայ։ Օրը մութ է, կ'ըսես, ու ցուրտ ու պահերը ծանր գլխուդ վրայ։ Կը սպասես անձկութեամբ կիրակիին, գոնէ քաղաքին աղմուկով մխիթարուելու։ Գեղեցիկ կիներու աչքերուն նայելու. գոնէ տրտում նուագի մը պաշտպանութեան տակ՝ անհնար ու մեծ երազի մը ժպտելու համար։

Մարդոց իմաստութիւնը, ընկե՛ր, այդպէս ծանծաղ է միշտ։ Կը սպասեն անձկութեամբ Կիրակի օրուան։ Ե՛ս ալ, դո՛ւն ալ ու բոլորը։ Մուրացիկն ալ, սիրահարն ալ, բոլորը մէկ։

ԿԻՐԱԿԻ.— Ի՜նչ խարդախ բայց նաեւ ի՜նչ կախարդ հանգրուան՝ շաբաթուայ մը խոնջէնքէ ու ձանձրոյթէ յետոյ։ Ո՞վ է որ այս տղմուտ օրերուն չի յոգնիր՝ հանգստութեան իրաւունք չունենալու համար։ Ո՞վ է որ չի ձանձրանար՝ չսպասելու համար յոյսի պայծառ առտուան մը։ Սո՛ւտ կիրակի։ Ու բոլորս կը խեղդուինք սիրոյ ու գուրգուրանքի պակասէ։ Մառախուղին մէջ կը սպասենք ապագային։ Կը յուսանք կիրակիին։ — Ե՛կուր, ե՛կուր, ի՛շխանուհի, ա՜հ յոյսի հարս...

* * *

Ինչպէս արեւելեան անվախճան ու փոշոտ ճամբաներու վրայ վաստակաբեկ ուղեւորներ կը դիտեն հեռուն՝ կապոյտ մշուշին մէջ ուրուագծուող օթեւանը, երջանիկ սրտով ու յուզումէ թաց ու խոշոր աչքերով, այնպէս ալ մենք՝ դժբախտ ու միամիտ տղաք, շաբթուան մութ ու գորշ օրերուն մէջէն՝ կը դիտենք Կիրակին որ պիտի գայ...

Ու չենք մտածեր որ իւրաքանչիւր օր որ կը մեկնի՝ սիրոյ ու երիտասարդութեան կայծ մը կը տանի մեր մարմինէն։ Երջանկութեան ալիք մը որ աւազ սպառեցաւ դեռ ծովափը չի հասած։ Մեր աչքերէն՝ բարութեան ու գուրգուրանքի ճառագայթ մը զոր չկրցանք կամ չուզեցինք շնորհել մեր մերձաւորներուն։ Մեր շրթներէն համբոյր մը որ զլացանք մեր քրոջ կամ մեր պզտիկին եւ կամ սիրուհիի մը որ կը մեկնի, մեր ձեռքերէն գգուանք մը զոր ժլատաբար մերժեցինք անոր որ կը սպասէր...։

Ու օրերը կը սուլեն մեր գլխուն վրայէն ու կը սպասենք Կիրակիին։ Մեր առօրեայ խաւարին մէջ հեղձամղձուկ ու պարտասուն ու շատ դժբախտ։

Մէկը կ'ըսէ՝

— Ես ծարաւ եմ արկածի։ Ա՜հ, ձանձրացայ այս միօրինակ ժամերէն։ Քիչ մը վտանգ ու անձկութիւն։ Քիչ մը փուշ՝ երազի հետ։ Այս Կիրակի, ստորերկրեայ երկաթուղիին մէջ ինծի հանդիպիմ աղջկան...

Ուրիշ մը՝

— Այս ի՜նչքան աղմուկ, ի՜նչքան սուտ լոյս, ի՜նչքան կեղծիք՝ մարդոց դէմքերուն վրայ ու աչքերուն մէջ ու կեղծ գոյներ, պոռոտ ձայներ. Կիրակին գա՜յ, գիւղ երթայի՜... բացօդին մէջ...արձակ...

Ու բոլորը կը սպասեն Կիրակի օրուան...

Մինչդեռ պիտի բաւէր սիրոյ երգ մը լեցնելու համար շրջապատը երջանկութեամբ, պիտի բաւէր ծաղկեփունջ մը մեր սեղանին վրայ, սիրոյ բառ մը մեր շրթներուն...

Բայց բո՛լորս ալ կը սպասենք Կիրակիին— ե՛կուր, ե՛կուր, ո՛ռատաձեռն դըշխոյ, ա՜հ գեղեցիկ կախարդուհի...

* * *

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ։ Շատ ցուրտ է, երկինքը ծանր կը կշռէ վրանիս։ Ա՜հ, իրիկուն չըլլար։ Կ'անձրեւէ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ։ Ամբողջ օրը աշխատեցանք, օ՜հ, մարմիննիս խոնջ է ու նկուն, քիչ մը հանգիստ, յանուն Աստուծոյ, բ՛արի մարդիկ։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ։ Վերադարձանք բայց տունը մարդ չկայ։ Ո՛չ լոյս կայ, ո՛չ կրակ։ Պիտի հսկենք միս մինակ որ ննջելու ժամը գայ։ Ժամացոյցը թիք-թաք, թիք-թաք։ Կը ձանձրանանք։ Մէկը ըլլար որ սիրոյ խօսքեր ըսէր մեր ականջին ի վար։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ։ Հիւանդ ենք։ Երեսունըինը աստիճան ջերմութիւն ունինք, բայց մեզ խնամող չկայ։ Օ՜ ինչո՞ւ առաւօտ չըլլար որ հանգիստ սրտով մեր աղօթքը ընենք։

ՈՒՐԲԱԹ։ Պարտատէրը եկաւ դուռը ծեծեց։ Դրամ չունինք։ Դուրսը տեղատարափ կայ մեր կօշիկը ծակ է։ Երդիքը նոյնպէս ծակեր է ու անձրեւը չարութեամբ կ'իյնայ ներս։

ՇԱԲԱԹ։ Շատ յոգնեցանք ու մեզ վիրաւորեցին։ Ինչպէս տրտում ենք։ Բայց վաղը Կիրակի է։ Ի՞նչ պիտի բերէ Կիրակին մեզի։

Սիրուհին պիտի սպասէ իր սիրականին, ծառուղիի մը անկիւնը, բայց չար տղան չպիտի գայ. գուցէ գնաց «ուրիշի» մօտ։ Գուցէ ալ ետ չգայ բնաւ...

Մայրը պիտի յուսայ որ իր զաւակը տունը ուրախութիւն ու խաղաղութիւն պիտի բերէ, բայց անառակ որդին սպառեց իր գանձը խաղի մէջ, սնանկացաւ ու հիմա կը սլքտայ դրան մը առջեւ որ չի բացուիր՝ յանուն խարդախ համբոյրի մը...

Մանկիկը պիտի սպասէ իր կապոյտ աչքերով պուպրիկին զոր Հայրը խոստացաւ իրեն. բայց գինովը արբեցաւ նորէն, մինչեւ ուշ գիշեր կապելայի մը անկիւնը ու զայն փողոց նետեցին։ Ո՞վ պուպրիկ բերէ պզտիկին։

Ու քահանան պիտի սպասէ հանգուցեալի. բայց ո՞վ կը մեռնի այս օրերուն, երբ ամէն մարդ ուրախութեան ու յոյսի ծարաւ է...

Պիտի սպասեն բոլորը՝

Ան որ սիրոյ ծարաւ ունի, պիտի սպասէ արկածի, տառապողը՝ երջանկութեան, խռովածը՝ հաշտութեան ու հիւանդը՝ բժշկութեան...

Իսկ բանաստեղծը, մարդոց ամենէն երջանիկը, պիտի անցնի փողոցներէն՝ գլխահակ ու տժգոյն, սպասելով անոր որ չպիտի գայ...

Ու վաղը Կիրակի է։

Ու կը սպասենք որ Կիրակին գայ ընծաներով ու ծնծղաներով։ Ծաղիկներով ու երգերով։ Բայց բոլոր օրերը մէկ են։

— Ի՞նչպէս են, ե՛րիտասարդ, քու օրերդ, ցուրտ ու տղմո՞ւտ թէ պայծառ...

— Ես կ'ըսեմ որ երբեմն երկինքը այնքան ծանր կը կշռէ ուսերուս որ հողին տակը հանգչելու ցանկութիւն կ'ունենամ, իսկ երբեմն ալ այնքան թեթեւ (բուրումներու խաւի մը նման, պատարագի օրուայ եկեղեցիի առաստաղի մը նման), այնքան անուշ ու խռովիչ որ կը թուի թէ պիտի թռչիմ ծառերէն վեր, կապոյտին մէջ... թըռ, թըռ յիմար...

... Ու գիտե՞ս, վաղը իսկապէս Կիրակի է։ Նոր վերադարձայ աշխատանքէն։ Քիչ մը դուրս ելլեմ, փողոց։ Բազմութիւն կ'ըլլայ։

Չէ՞ որ վաղը Կիրակի է...

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՓԵՐԱ ՄԸ "ՍԵԴ

Կովկասի մէջ ծանօթ երաժիշ
մը, որ վերջերս Փարիզէն Երեւ
վերադարձաւ, իր մէկ բարեկամ
ուղղուած նամակով շահեկան տ
ղեկութիւններ կուտայ Հայ երա
ժշտական աշխարհի նորութիւնն
րու մասին։ Սիրով տրամադրու
ցաւ մեզի այդ նամակը, որուն կ
րեւոր կէտերը կուտանք ստորեւ

Հայերու մէջ եւրոպական ս
փանիշով առայժմ կան միա
երկու երգահան, Ալ. Սպենդիա
եան եւ Անուշաւան Տէր Ղեւոնդ
եան։ Առաջինը աւելի յայտնի
հայ հասարակութեան։ Ես կ
կ'առնեմ երկրորդին վրայ, որ
ւարտած է Պետրոգրատի հա
սարանը իբրեւ իրաւաբան եւ
երաժշտանոցը,իբրեւ աշակերտ հռ
չակաւոր ռուս երաժիշտ Րիմսկի
Կորսակովի։ Կարելի է առանց
փազանցութեան ըսել որ ան հ
Րիմսկի-Կորսակովն է իր երաժ
տական տաղանդով եւ գիտ
թեամբ։ Երեւանը նեղ կուգ
իրեն համար եւ նախընտրեց
Թիֆլիս, որուն Հայ Արուես
Տան վարիչն է, եւ ուր
երաժշտախումբը կը նուագէ
գործերը, որոնք գոհունակութ
կը պատճառեն շատ մասնագ
երաժիշտներու։ Ձմեռը հրա
ուած էր Մոսկուա եւ Պետրոգր
իր գրուածքները ներկայացնե
համար։ Թէ իր եւ թէ բոլ
ամբողջ ցաւը այն է, որ հ
չկայ այդ գրուածքները հրատ
րակելու, իսկ առանց ատոր կարե
չէ յուսալ որ անոնք տարածու
Եւրոպայի մէջ։ Արդէն վերջացու
ցած է օփերա մը «Սեդա» վերն
գրով, որու նիւթն առնուած
Շանթի «Հին Աստուածներ»
չորս գործողութեամբ, եօթը պատ
կերով եւ նախաբանով։ Այս՝ հա
կական առաջին ճշմարիտ օփերա
է, արժանի որ եւ է մեծ բեմի վր
տեղ գրաւելու։ Գրուած է բոլո
վին Րիմսկի-Կորսակովի երաժ
տական ոճով եւ եղանակով։ Եր
ժշտութեան բնոյթը սկզբէն մի
չեւ վերջը խստօրէն հայկական
«օրկեստր»ի կառուցուածքը՝ կ
տարեալ է եւ կրնայ մրցիլ ա
եւրոպական լաւագոյն երգահ
ներու գործերուն հետ։ Մ
բացառիկ արժանիքները կը ն
կայացնեն իր միւս գրուածքն
որոնց մէջ առաջին տեղը կը բռ
1. Շիրակի Ել.քիները, 2. Ա
թամար, խօսքեր Յովհ. Թում
եանի, երգեցողութեամբ հ
դերձ։ «Սեդա» օփերային մէ
ռանձնապէս աչքի կը զար
1. Հանդիսաւոր գնացքը
փայլուն եւ տպաւորիչ. 2. Թ
ւերժահարսներու պարը, շատ
դանի եւ ինքնուրոյն. 3. Որ
արեգակին, որուն կը մասնակց
նուագախումբը եւ երկու եր
ցիկ խումբ, հոյակապ։ Կը յ
միայն այդ քանի մը կտորնե
բայց կան բազմաթիւ հետա
քրքրական հատուածներ։ Ցանկալ
հրատարակուած տեսնել այս
լորը, իբրեւ թանկագին գա
հայ երաժշտական մշակո
բայց միջոց չկայ։ Կ'ուզէի
ւիրել արտասահման բնակող
բարեկեցիկ Հայերու ուշադ
թիւնը։ Հեղինակը իր շրջանը
ւարտած ըլլալով պատերա
սկիզբը, Փեթրօկրատի մէջ տպ
ուած են իր քանի մը գրուած
ները, բայց անկէ յետոյ ամբ
տասը տարի պատրաստած է ա
գեղեցիկ արտադրութիւններ որոն

*
* *

Առ որ անկ է

Ո՞վ ըսաւ որ դուք էք եղած փրկիչն ճամակ մահամերձին.
Ո՞վ ըսաւ թէ միտքն էր ձերին որ վերջ դըրաւ Ատելութեան,
դուք կը սրտէ՛ք, թո՛յն կը սըրսկէք ճշմարտութեանը բընական.
ցասո՛ւմն էր միայն, որ ձեզ խաբեց, խաբեցիք մեզ՝ դուք ձեր կարգին:

Այդպէ՛ս եթէ դուք կ'ըմբռնէք սեծ պատմութիւնն ընդհանրական,
Այդպէ՛ս եթէ դուք կը մըտնէք խո՛ր անդունդներն հոգիներուն.
Հայրենիքին, այդպէ՛ս եթէ դուք կը կըշռէք վիշտը անհուն,
ինձ լըսեցէ՛ք, իմ եղբայրնե՛ր, կը պաղատիմ ձեզ անսահման:

Այո՛, գիտեմ, մանուկ էինք անբանական եւ խենդ ու չար.
իմաստութեան կենսապարգեւ աստուածը դեռ չէինք ճանչնար.
Առանց միջատ մը մեռցնելու մենք զոհուեցանք անթիւ հազար,
ու մեր հոգին մեր մարմնին հետ փըշըրուեցաւ անգթաբար:

Բայց ծո՛վ արցունքթափելէ վերջ կրկին անգամ դառնանք ծառա՞յ...
Բայց արցունքի լոգանքէն վերջ նորէն անգամ լողանա՞նք դեռ.
կաղոնները, Ազատութեան համա՛ր մեռան սըրբանըւէր.
կռուելէ վերջը մենք չենք դըներ գլուխը մեր խաչին վըրայ:

Որքա՛ն ատեն, մենք կ'ունենանք մեր մէջ կիրքեր անմարդկային,
Որքա՛ն ատեն եղբայրը մեր ուզէ զոհել մեզ իր փառքին.
Որքան ատեն Թշնամին նենգ տէր կը դառնայ Հայ Աշխարհին,
մենք չենք հաշտուիր, ու կը պահենք Աքիլլէսի քէնը անգին:

Ա.

կը ծիան անտիպ: Բոլոր գրուածքներուն տպագրութիւնը մեծ գումար պահանջէ թերեւս. բայց կարելի է հրատարակել մաս-մաս, օրինակ «Շիրակի Էսկիզներ»ու տպագրութիւնը կը պահանջէ մօտ 500 րուբլի (6000 Ֆր.), «Հանգիստոր գնացքը», մօտ 600 րուբլի (7500 Ֆր.). «Ցաւերժահարսներու պարը» 300 րուբլի (3600 Ֆր.), երեք այդ գրուածքներու հրատարակութիւնը միասին՝ 1500 րուբլի (մօտ 17500 Ֆր.): Այդ գումարը նուիրողը անշուշտ չպիտի գըջայ, երբ տպագրութիւնը կատարուի Եւրոպայի մէջ եւ ներկայացուի ամէն տեղ: Տպագրել կարելի է Փարիզ, Պերլին, Լայպցիկ կամ Մոսկուա, ինչպէս որ կ'ուզէ նուիրատուն: Յոյս ունիմ որ այս դիմումը անուշադիր չանցնիր: Ցանկալի է որ Փարիզի բոլոր հայ թերթերը տեղեկութիւն հաղորդեն այս մասին:

X.

ՌՈՒՍԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Ռէշտէն պատահական թըղթակից մը կը գրէ մեզի.—

Պոլշեւիկեան առեւտրական հիմնարկութիւնները մեծ գործառնութիւն կը կատարէին Պարսկաստանի սահմանակից գաւառներուն, մանաւորապէս Ռէշտի մէջ: Կ'արտածէին մեծ քանակութեամբ բամպակ, բրինձ, չիրամ, կաղ եւայլն, գնելով շաքար, նաւթ, «մանիֆակտուր», լուցկի, երկրագործական գործիքներ եւ գերմանական զանազան ապրանքներ:

Անգլիացիներու հետ մրցելու համար կազմակերպեր էին փոխադրական կարաւաններ —ուղտերու եւ սայլերու: Վերջերս կացութիւնը փոխուեցաւ: Պարսիկ կառավարութիւնը կեդրոնական Պարսկաստանը սովէն ապահովելու եւ պոլշեւիկեան գործակալներու խաղերը սահմանափակելու համար, սկսաւ մեծ քանակութեամբ ցորեն եւ ալիւր տեղափոխել. փոխադրական բոլոր միջոցները պետութեան տրամադրութեան տակ դրուեցան: Այժմ պոլշեւիկեան հիմնարկութիւնները կանգ են առած եւ բաց աչքերով կը տեսնեն, թէ ինչպէս այս կողմէն ցորեն կը փոխադրեն, իսկ միւս կողմէ անգլիական ապրանք կը բերեն: Մեծ դժգոհութիւն կայ նաեւ չերվոնէցի շուրջը: Խորհրդային դրամատունը չի կրնար ղրան հայթայթել բոլոր պահանջատէրերուն: Պարսիկ վաճառականները ապրանք կը տանին կը ծախեն եւ ամեն տեղէն չերվոնէցը կը փոխադրեն դրամատան միջոցով, բայց այստեղ չեն ստանար: Չերվոնէցի արժէքն ինկած է 45 ղրանէն մինչեւ 32 ղրանի: Առեւտուրը կանգ է առած: Ինչով կը վերջանայ, յայտնի չէ...

ԴԷՊԻ ԽՈՐԽՈՐԱՏ

«ԱՏԱՆԱՅԻ ՀՈՂԱԳՈՐԾԸ
ՀՈԳԵՎԱՐՔԻ ՕՐԵՐ Կ'ԱՆՑՆԷ»

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ ուշագրաւ տեղեկութիւնները.—

Ատանայի պաշտօնաթերթը շատ տխուր գոյներով կը նկարագրէ վիճակը երկրագործին որ իր պարտքը վճարելու անկարող, հոգեվարքի օրեր կ'անցնէ: Դրամատուններու մէկ մասը իրենց վարկը դադրեցուցին, մնացեալները գրաւ դրուած կալուածները արգելքի տակ առին: Իր անասունները, աքօրները, գութանը «հաճզ» եղած երկրագործին մնացը միայն իրենը չէ, այլ եւ երկրինը:

Երկրագործական դրամատունը մինչեւ հիմա 20 գիւղի մէջ «հաճզ» դրած է. մանաւորապէս Ճիհանի մէջ գրաւի չենթարկուած գիւղացի չկայ: Այդ կերպով աղէտը ընդհանուր է: Եթէ կառավարութիւնը արագ միջոցներ ձեռք չառնէ, Ատանա, որուն երկրագործական յառաջդիմութենէն մեծ յոյսեր կան, պիտի թշուառանայ: Կացութեան վրայ գաղափար մը տանք օրինակներով: Մաս մը երկրագործներ 420 ղրուշէն եւ 5 ամիս պայմանաժամով բամպակ գնած եւ 280 ղրուշ կանխիկ դրամով ծախած եւ իրենք իրենց պարտքը վճարած են: Հրապարակէն 18 ղրուշի 4 ամիս պայմանաժամով ցորեն գնած եւ 11 ղրուշի ծախած են: 7 ղրուշով եւ ապահովութեամբ ցորեն ծախելով, չէքին 500 ղրուշի եւ մէկ տարի պայմանաժամով կրկին ապահովութեամբ հրապարակէն խողակ գնելով 350 ղրուշի ծախած եւ իրենց պարտքը վճարած են:

Գիւղացին պարտքը վճարելու համար իր ձեռքը գտնուած անասուններն իսկ կը ծախէ, եւ ասիկա լող վաճառականները դաշտերը ելլելով, շարունակ եզ կը գնեն:

Միւս կողմէ պէնզինի եւ քարիւղի տագնապով երկրագործական գործիքներն ալ չեն գործեր եւ աւելին այդ գործիքները պայմանաժամով գնուած ըլլալով, գործակալները դատ բացած են երկրագործին դէմ: Երկրագործական դրամատունը երկրագործներէն քանի մը հարիւր հազար ոսկի կը պահանջէ: Երկրագործական դրամատունը երկրագործին գործիքները ծախու հանելէ զատ, այս տարի դրամ ալ չտալով, կացութիւնը բոլորովին պիտի ծանրանայ:

Տագնապը շատ աղէտալի է: Ցրուած երկրագործներ պէտք է միանան եւ դարմանը խորհին:

Մեզի սպառնացող վտանգը չենք տեսներ: 100ին 280 տոկոսով մեր գտած դրամը մեր կացութիւնը չի սրբագրեր, այլ անծանօթ խորխորատ մը կ'առաջնորդէ: Շատ մը երկրագործներ իրենց արտը ձգելու պատրաստ են, եթէ արժանապատուութեան խնդիր չըլլայ այս իրենց համար:

Դրամատունները իրենց վարկը դադրեցուցին երկրագործին, բայց դրամատուններէ դրամ՝ առնելով 100ին 200 տոկոսով երկրագործին դրամ փոխ տուող վաճառականներ կան: Այս կարգի վաշխառութեան եւ խայտառակութեան վրայ կ'ըլլանք: Ասիկա ոճիր է.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ՝ ցորենի գիներու բարձրացման եւ արտածման թուլցման հետեւանքով, մեծ տագնապ կը տիրէ ճարտարարուեստի մէջ: Վարկի չգոյութեան հետեւանքով, 100ին 20 զեղչուած է ճարտարարուեստի զարգացման նախահաշիւը: Պ. Ռիքօֆ ճառի մը մէջ յայտարարեց թէ բամպակի, բուրդի, մորթի ներածման կրճատումը պատճառ պիտի ըլլայ որ շատ մը գործարաններ փակուին քանի մը շաբաթ: Պ. Քվիբինկ, անդամ ճարտարարուեստի բարձրագոյն խորհուրդին, իր կարգին ըսաւ.

— Պէտք էր ընդունէինք երկու ճամբաներէն մէկը, — կամ գոցել կարգ մը գործարաններ, եւ արձակել 70 հազար բանուորներ, կամ կեցնել գործարաններուն մէկ մասը, որոշ ժամանակի համար: Մենք երկրորդը ընտրեցինք:

Պ. Քվիբինկ աւելցուց թէ գերմանիա վարկեր սահմանած է գերման գործարանատէրերուն, Ռուսիոյ հետ առեւտուր ընելու համար. միւս կողմէ նոր բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան գերմանական կառավարութեան հետ, երկար պայմանաժամով փոխառութիւն մը կնքելու համար: Կը յուսացուի որ այս երկու խոլութիւնները բարուքեն կացութիւնը:

Պ. Պուխարին խօսելով երիտ. կոմունիստներու ժողովին մէջ, յայտնեց թէ լաւ չէ մեծ թուով բանուորներ ընդունիլ կուսակցութեան մէջ: «Շատ մը բանուորներ տակաւին տոգորուած չեն պրոլետարական գիտակցութեամբ: Ցրնտեսական դժուարութեանց առթիւ, անոնք պիտի ըսեն. «Այս ընկերվարութիւն չէ, քանի որ դէշ կ'ապրինք»: Ալ աւելի պիտի տրտնջան, երբ հարկ ըլլայ կրճատել արտադրութիւնը եւ արձակել բանուորներուն մէկ մասը»:

ՆՈՐԷՆ ԼՐՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Սան Ռէմոյի մէջ ձերբակալուեցաւ իտալացի հարիւրապետ մը, Ֆլորիկ, իբրեւ լրտես երկու կողմին համար ալ: Կարեւոր փաստաթուղթեր գտնուեցան վրան: Վերջերս Մարսէյլէն Սան Ռէմո գացած եւ ոստիկանութենէն օգնութիւն ուզած էր:

ՀԵԼԼԷՆ կառավարութիւնը խնդրած է անգլիական կառավարութենէն որ վեց անգլիացի սպաներ ղրկէ Յունաստան՝ զինուորական օդանաւորդութեան վարժարան մը հաստատելու համար:

ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ Ջորեքշաբթի օր մեկնեցաւ Ժընեւ, ուր ատեն մը մնալէ վերջ Նիս պիտի երթայ:

ԽՆԱՄԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Խորհրդային Հայաստան իր փետրուար 18ի թիւին մէջ կը հրատարակէ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը Մելքոնեան կտակի աւարառութեան մասին, «Բուրժուական բարեգործութիւն փարիսեցիական քղամիտով» խորագրին տակ: Կը քաղենք ամենէն հետաքրքրական մասերը:

Յօդուածագիրը յիշելով թէ ռամկավար օրկանները այժմ կը քննադատեն Մուշեղ Սերոբեանը, ազգին դէմ դատ բանալուն համար, կը գրէ.—

«Բայց խնդիրն այն է, որ բոլոր այդ ժամանակ Սերոբեանը գործել է որպէս «Ազգային Պատրիարքութեան» եւ Ռամկավար կուսակցութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ: Այլ խօսքով, նրա սպեկուլատիվ գործունէութիւնը կրել է կուսակցական բնոյթ: Այս է ամբողջ խնդիրը: Այն որ Սերոբեանը — քրէական տիպ է, այդ, ի հարկէ կասկածից դուրս է: Դեռ 1922ին պոլսահայ մամուլը շեշտում է առանձին ուժով հէնց այդ կէտը («Վերջին Լուր» 1922 Մարտ), դեռ այդ ժամանակ լուրեր էին պտտում, որ Եգիպտոսի հոգեւոր ներկայացուցիչը խոշոր գումարներ է մսխում կասկածելի վայրերում եւ նոյն իսկ քէյֆեր է անում հանրատուներում գիշերային թիթեռնիկների հետ: 1922ի հայ մամուլը մի քանի անգամ գետեղում է այդ լուրերը եւ պատասխանատուութեան կանչում ռամկավարներին:

...Առայժմ մեզ յայտնի է միայն այն, որ Մելքոնեան կտակից կտրուել եւ լափուել է արդէն 150,000 եգիպտական ոսկի, որ անում է մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար րուբլուց աւելի: Բոլոր մնացած խնդիրները մութ են մնում:

...Մեզ թւում է, որ այս հարցերի պատասխանը պարտաւոր են տալ կտրուկ կերպով ռամկավարների այն ջոջերը, որոնք անդադար ճառում են իրենց «Հայրենասիրութեան» մասին: Արշակ Չօպանեանը, Արտակ Դարբինեանը, Հրաչ Երուանդը, Թէրզիպաշեանը, ինքը Նորատունկեանը եւ բոլոր Նորատունկեանները պատասխանատու են բարեգործական կոչուող անպատասխանատու օրկանի բոլոր այն գործառնութիւնների համար, որոնք ուղղուած են հայ ժողովրդի դէմ: Նրանք շատ լաւ գիտեն, որ Հայաստանի գիւղատնտեսական դրամարկղը կարող է աւելի ապահով կերպով պահել Մելքոնեանի գումարը եւ նոյն իսկ երկու անգամ աւելի տոկոս տալ, քան այն անյայտ դրամատները, որոնց մէջ տարօրինակ «անփութութեան» հետեւանքով հալուել են ազգին թողուած բազմամիլիոն կարողութիւնները: Փոխանակ դիմելու քրէական բնոյթ կրող գործառնութիւնների, ռամկավար կուսակցութիւնը պարտաւոր էր ինքը հետեւել կտակի ճիշտ եւ իրական կիրառմանը՝ թէկուզ հէնց այն հասարակ սահմաններում, որոնք գծուած են բուրժուական օրէնսդրութեան կողմից:

Ի վերջոյ՝ Եգիպտոսում ապրող հայ ազգային «Ջոջերը» չպիտի մոռանան այն որ նրանք ապրում են հրաբխային Եգիպտոսում: Որ կը գայ մի օր, երբ Խորհրդային Հայաստանի աշխատաւորութիւնը ստիպուած կը լինի դիմելու եգիպտական դատարանի օգնութեանը եւ աջակցութեանը:

Ամենեւին չենք կասկածում, որ Մելքոնեանի «կտակն» էլ կը հալուի այնպէս, ինչպէս հալուել եւ անհետացել են ուրիշ բազմաթիւ «կտակներ»:

Պ. ՉԷՄՊՐԼԷՅՆԻ ՃԱՌԸ

Գերմանիա վերջերս դիմում կատարած էր Ժընեւ, Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելու համար: Այս առթիւ կարգ մը երկիրներու մէջ խնդիր եղաւ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդը ընդլայնել եւ իբրեւ մշտական անդամ անոր մէջ առնել ուրիշ պետութիւններ ալ՝ ինչպէս Լեհաստան, Սպանիա Պրազիլիա, որպէսզի Գերմանիա գերակշիռ ձայն չունենայ ազգերու արիսպագոսին մէջ: Անգլիա, Շուէտ եւ ուրիշ երկիրներ հակառակեցան ընդլայնումի գաղափարին, որովհետեւ Գերմանիա կը սպառնար իր թեկնածութիւնը ետ առնել այդպիսի պարագայի մը:

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովը երկուշաբթի օր արտակարգ նիստ կը գումարէ, արտայայտուելու համար Գերմանիոյ թեկնածութեան մասին:

Առջի օր Անգլիոյ արտաքին նախարար Սըր Օսթըն Չէմպրլէյն կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ այս առթիւ: Կուտանք գլխաւոր մասերը.—

Մենք Ժընեւ կ'երթանք տարբեր եւ յաճախ իրարու հակասական տեսակէտներով: Սակայն եթէ կ'ուզենք որ Ա. Դաշնակցութեան ազդեցութիւնն ու զօրութիւնը աւելնայ, անհրաժեշտ է որ Ժընեւի մէջ ամէն ազգ խօսի ոչ միայն իր լեզուով, այլ Եւրոպայի, նոյնիսկ աշխարհի լեզուով:

Գերմանիոյ, Ֆրանսայի, Պելճիքայի եւ Լեհաստանի վարչապետներն ու արտաքին նախարարները իրենց վերջին յայտարարութեանց մէջ խոստովանեցան թէ որքան փափուկ եւ դժուար է կացութիւնը: Բոլորն ալ չափաւորութիւն կը քարոզեն եւ կը փափաքին համաձայնութեան եզր մը գտնել: Անգլիա երբեք խնդրոյ առարկայ չէ ըրած Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդի ընդլայնումը: Անգլիոյ հանրային կարծիքը կը հակառակի գոյավիճակին մէջ փոփոխութիւն մտցնել, որովհետեւ կը վախնայ որ վտանգուին Լոքառնոյի դաշնագրով ձեռք բերուած արդիւնքները:

Անգլիա ներկայիս կը հետեւի Լորտ Քէսըրիկի Նափոլէոնեան պատերազմներէն յետոյ հետեւած քաղաքականութեան: Ի՞նչ է այդ քաղաքականութիւնը: Նախ՝ թոյլ չտալ որ աշխարհ կրկին ենթարկուի այն վտանգներուն, որոնց սարսափին տակ ապրեցաւ, յետոյ՝ այդ ապահովութիւնը ձեռք բերելէ վերջ երէկի թշնամին ընդունիլ Ազգերու խումբին մէջ եւ յարատեւ աշխատիլ հաշտութիւն, բարեկամութիւն, եւ ժամանակի հետ մտերմութիւն հաստատելու համար անոր հետ: Հետեւաբար Անգլիոյ ներկայացուցիչները Ժընեւի մէջ պիտի աշխատին չմասնակցիլ ոեւէ բանի, որ կը ձգտի վտանգել Լոքառնոյի ոգին եւ կ'արգիլէ Գերմանիան մտնելէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ:

Եթէ Լոքառնոյի դաշինքներուն մեր հաւանութիւնը տուինք, էական պայմաններէն մէկն ալ այն էր որ Գերմանիա մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ: Մեծապէս կարեւոր է այս պայմանը լրացնել:

Վերջացնելով Պ. Չէմպրլէյն յայտնեց որ կառավարութիւնը չուզեր ձեռքերը կապուած երթալ Ժընեւ, ուստի Խորհրդարանը ոչ մէկ որոշում պէտք է տայ որ կաշկանդէ պատուիրակները:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Կաթողիկոսական Պատուիրակութեան դիւանէն մեզի կը հաղորդեն թէ Եւրոպայի պատգամ. ժողովը պիտի գումարուի յառաջիկայ Մայիս 23ին: Մշակուած կանոնագիրը տպագրուելով, պիտի ղրկուի բոլոր շրջանները:

*** Վաւերացուեցաւ Արնուվիլի նորակազմ Թաղային Խորհուրդը:

*** Կաթողիկոսական Պատուիրակը անցեալ Ուրբաթ կէս օրուան ճաշի հրաւիրած ըլլալով «Փարիզի Խորհրդային Դեսպանատան առաջին քարտուղար քաղաքացի Փիրումեանն ու ՀՕԿի կեդրոնին անդամ Պ. Բաբաջանեանը, այս առթիւ կարգ մը յարաբերական գործոց մասին լուրջ խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան եւ փոխադարձ անկեղծ վստահութեամբ կարգ մը հարցերու լուծում տրուեցան»:

*** Կաթող. Պատուիրակը Լոնտոն մեկնեցաւ ուրբաթ նախադահելու երեսփ. ժողովի անդրանիկ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ այսօր: Մարտ 8ին դառնալով Փարիզ, Մարտ 10ին կը մեկնի ուղղակի Նիս, Մարսէյլ եւ Լիոն, թեմական գործերու կարգադրութեան համար: Փարիզէն իր բացակայութիւնը պիտի տեւէ երեք շաբաթ:

11 ՀԱԶԱՐ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ

Նիւ Եօրք նահանգի կառավարիչ Պ. Սմիթ Խորհրդարանին ուղղուած գրութիւնով մը կը խնդրէ որ անմիջապէս յանձնաժողով մը կազմուի, քննելու համար Միացեալ Նահանգներու մէջ հետզհետէ շատցող ոճիրները: Պ. Սմիթ դիտել կուտայ մանաւանդ որ սպանութեանց թիւը 1922ին 9500 էր, 1923ին 10,000ի, իսկ 1925ին 11,000ի բարձրացած է: Երեք միլիոն բնակիչ ունեցող Շիքակոյի մէջ 1925ին 389 սպանութիւն գործուած է, մինչդեռ նոյն տարուան ընթացքին 38 միլիոն բնակիչ ունեցող Անգլիոյ մէջ սպանութեանց թիւը 150 եղած է միայն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՊՈԼԷՆ.— Վերջերս տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէութեան դասախօսական Ա. ժողովը, Արշալոյս Երտ. Միութեան սրահին մէջ՝ ընկերներու եւ համակիրներու ներկայութեան: Դասախօսն էր ընկեր Պ. Հիսեան: Նիւթը՝ Ա. Ի՞նչ է յեղափոխութիւնը, Բ. Հայ ժողովուրդի քաղաքական ու տնտեսական կացութիւնը՝ քաղաքական կուսակցութեանց ծագումէն առաջ:

Խիկապէս գնահատելի է Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին այս ձեռնարկը, որ կը ձգտի զարգացնել նոր սերունդը, վառ պահելով ազատութեան ու հայրենիքի սէրը:

Գ. Զ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

"ԴՐՕՇԱԿ,, Թիւ 2 (փետրուար).— Դարձեալ ներգաղթի խնդիրը (Խմբ.). — Փետրուար 18ը — Թիւրք-Խորհրդային յարաբերութիւնները՝ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ. — Գանձակ-Ղարաբաղի վէճը՝ ՌՈՒԲԷՆ.— Վիեննայի Թուրք դեսպանատունը եւ քրտական խնդիրը.— Կովկասը եւ ազգային հարցը. — Թուրքիոյ շուրջը. — Կուսակցական կեանք.— Աշխատաւորական կեանք.— Ինտերնասիօնալը — Գաղութահայ աշխատաւորութեան (Թղթակցութիւն Երեւանէն):

հոգի, որոնց երկուքը հայ՝ Յարութիւն Մատոյեան եւ Հայկանուշ Պօյաճեան։ Ասոնք բանտարկուած կը մնան եւ կը մեղադրուին ժողովուրդը քաղաքացիական ներքին կռուի եւ ֆրանս. հոգատարութեան դէմ գրգռած ըլլալու յանցանքով։

Ձերբակալուած հայ մը

Աթէնքէն Պոլիս հասած Արթին անուն հայ մը ձերբակալուած է Թուրք ոստիկանութեան կողմէ։ Կ'ըսուի թէ իր վրայ գտնուած են 200 սթերլին և զանազան կարեւոր փաստաթուղթեր, որոնց մէջ Աթէնքի օտար դեսպանատան մը պաշտօնեաներէն մէկուն իրեն ուղղուած նամակը։ Ձերբակալուած է նաև Տանիշ պէյ անուն Թուրք մը։ Ասոնք կ'ամբաստանուին կեղծ փաստաթուղթեր շինելու յանցանքով, որոնք Աթէնքի օտար դեսպանատան մը մէկ պաշտօնեային միջոցաւ Անգլիացիներուն կը ծախուէին։ Ձերբակալուածները սուտ լուրեր կը հաղորդէին եղեր Թուրքիոյ քաղաքական և զինուորական կացութեան մասին։

Կը կարծուի թէ ձերբակալուածները կը պատկանին մեծ ընկերութեան մը, որ մասնաճիւղեր ունի Պոլսոյ, Աթէնքի և ուրիշ քաղաքներու մէջ։

Դատ իշխան Կարօլի դէմ

Ռումանիոյ հրաժարեալ գահաժառանգ իշխան Կարօլ 1918ին ամուսնացած էր Տիկին Լամպրինոյի հետ։ Այս ամուսնութենէն զաւակ մը ծնած էր. ետքէն կինը թողած էր կնքելու համար իշխանական ամուսնութիւն մը և ամուսնացած էր Յունաստանի Էլէն իշխանուհիին հետ։ Հիմա որ արքայական ժառանգութենէն հրաժարեցաւ և իշխանուհի կինն ալ ձգեց, իշխան Կարօլ Փարիզ եկած է և կ'ապրի ուրիշ կնոջ մը հետ։ Տիկին Լամպրինօ, որ Նէօյյի կը բնակի, Սէնի քաղաքային դատարանին առջև դատ բացած է իշխան Կարօլի դէմ, պահանջելով տասը միլիոն ֆրանքի հատուցում, իր զաւկին հանդէպ յանձնառութիւնները կատարած չըլլալուն համար։

Յոյն նախարարներ Իտալիոյ մէջ

Յունաստանի արտաքին նախարար Պ. Ռուֆօս և հաղորդակցութեան նախարար Պ. Թավուլարիս Հռոմի մէջ ընդունուեցան Իտալիոյ Թագաւորին և վարչապետ Մուսոլինիի կողմէ։ Այս առթիւ Սթէֆանի գործակալութիւնը զեկոյց մը հրատարակելով կ'ըսէ թէ Պ. Մուսօլինի և Պ. Ռուֆօս ունեցան խիստ մտերմական տեսակցութիւն մը, որ մօտ մէկ ու կէս ժամ տեւեց։ Երկու երկիրները, ինչպէս նաև Եւրոպան շահագրգռող գլխաւոր խնդիրները նկատողութեան առնուեցան։ Երկու պետական մարդիկը այսպէս հաստատեցին, որ շատ մը խնդիրներու մասին իրենց տեսակէտները համանման են։

Նախարարները անծանօթ զինուորին գերեզմանը և Պանթէոնը այցելելով ծաղկեպսակներ դրին։

Յունաստանի դիկտատոր Պ. Փանկալոս յայտարարած է թէ առաջին առթիւ ինքն ալ Հռոմ երթալով պիտի տեսակցի Մուսօլինիի հետ։ Երկու դիկտատորներու տեսակցութեան համար գետինը պատրաստուած է արդէն։ Փանկալօս ըսած է. «Կը հիանամ Իտալիոյ վրայ, որ Մուսօլինիի միջոցաւ հակախորհրդարանական կառավարութիւն մը ստեղծեց. մենք ալ այդ օրինակին կը հետեւինք»։

*** Սելանիկի մէջ Պ. Փանկալօսի ի պատիւ կազմակերպուած հանդէսներուն և հացկերոյթին ներկայ եղած են նաև Հայոց առաջնորդական փոխանորդը և քաղաքական ժողովի ներկայացուցիչները, քաղաքապետին հրաւէրով։

Յարձակում Դամասկոսի վրայ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ ֆրանսական զօրախումբ մը յարձակում կրեց Դամասկոսի մօտ. հրոսակները ետ մղուեցան, 58 դիակ ձգելով Չէրքէզներու առջև։

ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐԸ ԿՐՆԱ՞Ն ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅԻ ՀԵՏ

Թանի Պոլսոյ Թղթակիցը խօսելով Էնկիւրիի Ազգ. ժողովին կողմէ զուիցերական օրինագիրքի ընդունուելուն մասին, կը գրէ.—

Ասկէ առաջ ոչ-իսլամ մը Թրքուհիի մը հետ ամուսնանալու համար ստիպուած էր իսլամանալ։ Զուիցերական օրինագիրքը, որ նոյնութեամբ եւ առանց վիճաբանութեան ընդունուած է, կրօնքը ամուսնութեան արգելք կամ ապօրինութիւն չի նկատեր։ Ուրեմն Թրքական նոր օրինագիրքը արմատական կերպով պիտի փոխէ՞ Շէրիի ամէնէն հիմնական մէկ տրամադրութիւնը։ Թրքական նոր օրէնքը, իր լռութիւնով կ'ընդունի իսլամուհիի մը ոչ-իսլամի մը հետ ամուսնութիւնը։ Սակայն ստոյգ է որ երկրին ներկայ բարքերը այդ բանը չեն ընդունիր դեռ։ Որովհետեւ հակառակ Հանրապետութեան եւ իր նորութիւններու շարանին, իսլամին խիղճը կ'ըմբոստանայ դեռ այն գաղափարին դէմ թէ անհաւատ մը պիտի կենակցի իր քոյրերէն կամ աղջիկներէն մէկուն հետ։ Թուրք ազգին մեծամասնութիւնը անդրդուելի կը մնայ այս կէտին վրայ։ Հետեւաբար նոր օրինագիրքին տրամադրութիւնը կը մնայ թուղթի վրայ եւ չի թափանցեր սիրտերուն։ Ազգի մը ճակատագրին մէջ բարոյական օրինագիրքը նոյնքան կշիռ ունի որքան բուն խօսքը։ Ու տակաւին շատ տարիներ պիտի անցնին Թուրքիոյ մէջ, մինչեւ որ Թրքուհիի մը եւ ոչ Թուրքի մը ամուսնութիւնը կատարուի պաշտօնապէս։

ԱՆՁՐԵՒ, ՓՈԹՈՐԻԿ, ՁԻՒՆ

Քանի մը օրէ ի վեր սարսափելի փոթորիկ մը կը տիրէ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Մասնաւորապէս ծանր էր փոթորիկը Հինգշաբթիէն Ուրբաթ։ Փարիզի շրջականները քանի մը ժամ միայն տեւեց, պարզ նիւթական վնասներ պատճառելով, հեռագրական ձողեր տապալելով եւլն.։ Բայց Ֆրանսայի միւս մասերուն, եւ մանաւանդ ծովեզերքներու վրայ աղէտներ ծագեցան։ Շէրպուրի մէջ նոր շինուած եւ կիսաւարտ շէնք մը փլաւ եւ քարերը գացին ծակեցին ուրիշ տան մը տանիքը, վիրաւորելով քանի մը հոգի։ Սէթի մէջ ելեկտրական հոսանքը գադրեցաւ եւ զարաւոր ծառեր արմատախիլ եղան։ Մարսէյլի մօտ, Թոուա Լիւք գիւղին մէջ, հինգ տարեկան տղայ մը ջրանցքին մէջ քշուեցաւ եւ խեղդուեցաւ։ Թուլօնի մէջ, Սթատ Մայօլի նստարանները քանդուեցան, զատական նոր պաշտօնատան զմբէթը ճեղքուեցաւ 15 մեդր եւն.։

Շատ մը գաւառներու մէջ ձիւն եկած է, խափանելով հաղորդակցութիւնները։ Ծովային արկածներ ալ պատահեցան։ Շէրպուրի մէջ, հսկայ ալիք մը ողողեց Քիւնարտ ընկերութեան «Օզոնիա» շոգենաւը, ծանրապէս վիրաւորելով հինգ հոգի։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Կեղծ թղթադրամներու հեղինակներէն Մէգարա Թուրքիա ապաստանած ըլլալով, որոշուեցաւ խնդրել Էնկիւրիէն որ Փէշթայի դատական իշխանութեան յանձնուի իբրեւ քրէական յանցաւոր։

Ռազմանիւթի պայթում մը տեղի ունեցաւ, ուրբաթ օր Փրակայի ամէնէն բանուկ փողոցին մէջ։ 15 զինուոր եւ 10 քաղաքացի մեռան, 30 զինուոր եւ հարիւր քաղաքացիներ վիրաւորուեցան։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՊՕՔՍԻ ՄՐՑՈՒՄ

Այսօր, կէսօրէ վերջ ժամը 1,30ին պօքսի մեծ մրցում մը տեղի կ'ունենայ 28 ռիւ Նասիօնալ, Պիանքուռի հայկ. ճաշարանի ընդարձակ սրահին մէջ։ Հայ կռփամարտիկ Ալթաեան Իտալացի ախոյեան Քարսէրարիի դէմ, Թաթուլ՝ Ալզասցի Բրապսթի դէմ, Զարպհանէլեան՝ Զաւէնի դէմ և Մկրտիչ՝ Ստեփանի դէմ։ Խաղը կը խոստանայ շատ հետաքրքրական ըլլալ։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Auteuilէն կամ Porte de Versaillesէն առնել 32 թիւ թրամուէյը և իջնել Place Nationale, և կամ թիւ 1 թրամուէյով իջնել Bd. Jaurès կամ Porte de St. Cloud էն քալել 12 վայրկեան։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԽՈՅԵԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Coupe de France)

Այսօր Ֆրանսայի ազգ. բաժակի վերջին քառեակի (quarts de finale) մրցումները դէմ առ դէմ կը բերեն 335 մասնակցող խումբերէն ութը վերապրողները։

ՑՈՒՑԱՏԵՍԸ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 12 Մարտ Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին։ Օրակարգ՝ Զեկուցում Սուրիոյ ընդհանուր կացութեան մասին եւ ընթացիկ հարցեր։ Հասցէ՝

Café Rocher (métro Odéon)

*** Նոյն օրը կէս ժամ առաջ տեղի կ'ունենայ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ Թաղային կոմիտէի ընդանուր ժողովը՝ 11 Մարտ Հինգշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքավայրը։

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ» միութեան հերթական ժողովը՝ այսօր, կիրակի, 86 Rue Mouffetard, Métro St. Michel կամ Odéon։

Շապին Գարահիսարցիներու «ՌԱԶՄԻԿ» Հայրենակցական միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները կիրակի իրիկուն, 14 Մարտ, ժամը 8,30ին 40 Rue de Belleville։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ Շրջանային Կոմիտէի բոլոր խումբերն ու Պատանի Միութեան անդամներն ու համակիրները կը հրաւիրուին դասախօսութեան, վաղը երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին 2 Cours Lienteaux, սրճարանի սրահը։ Դասախօս ընկեր Մեսրոպ։

ԿԷՅՎԷԻ հայրենակիցներու ժողովը՝ այսօր կիրակի ժամը 4ին։

36 Rue Polonceau. Métro Barbès Rochechouart.

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ համհանգային միութիւնը հրապարակաւ իր շնորհակալիքը կը յայտնէ հետեւեալ հայրենակիցներուն եւ համակիրներուն, որոնք Պ. Պետրոս Կէմճեանի հարսնիքին առթիւ հաւաքած ու ղրկած են 310 ֆրանք. — Յովհաննէս Ղարիպեան, Օննիկ Թուրիկեան, Միհրան Էմիրխանեան, Տիկին Մարտիրոսեան 5ական ֆրանք։ Յովհաննէս Մարտիրոսեան, Արտաշէս Էմիրխանեան, Աւետիս Տիւրկէրեան, Յակոբ Յակոբեան, Օրիորդ Յակոբեան, Վահրամ Մազմանեան, Տիկին Հայկանոյշ Օտապաշեան, Աւետիս Քէշիշեան, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան, Պետրոս Փափազեան, Սահակ Խալալեան, Վահան Երանոսեան, Հայկ Տաղաւարեան, Խօսեցեալք, Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան 10ական ֆրանք։ Տիկին Սաթենիկ Շամլեան, բժիշկ Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան, Տիկին Երանոսեան 20ական ֆրանք։ Հայկազուն Փամպուքեան 30 ֆր. ու Տէր եւ Տիկին Պետրոս Կէմճեան 50 ֆրանք։ ԿՆԻՐ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ՕՐ. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

17 Մարտ Դշ. գիշեր ժամը 9ին Conservatoireի սրահին մէջ 2bis, Rue Conservatoire

կը մասնակցին յայտնի արուեստագէտներ եւ Օր. Բաբայեանի երգչախումբը։ Յունական, ռուս եւ եբրայեցերէն երգեր։

Մուտք 20, 15 և 5 ֆր.

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՇԱՎԻԼ Գ. Կ.— Ստացանք նոր բաժնեգինը։

ՄԱՐՍԷՅԼ ԳՈՐԾԿ.— Ստացանք 120 ֆրանք. երկու նոր բաժանորդներուն ղրկեցինք Մարտ 3էն։

ՄԱՐՍԷՅԼ ԱՒ. ԱՁ.— Ստացանք նոր հասցեադ։ Նախորդ պատասխանը ձեզի համար չէր։

ՄԱՐՍԷՅԼ Ա. Ք.— Ստացանք նոր վճարումդ։

ՏԵՍԻՆ Կ. Օ.— Ստացանք 225 ֆր.։ 205ը Բօն տը Շէրիի գործկ. հաշւոյն։ Թերթը ղրկեցինք Մարտ 3էն։

ՏԻԹՐՕՅԻԹ ՏՕՔԹ. Ս. Ք.— Ստացանք տասը տոլար։

ԼԱՆՍԷՅ, Ն. Գ.— Տպագրիչը չուզեր տպել եթէ կառավարական արտօնութիւն չըլլայ։

ՎԻԷՆ, Հ. Ս.— Ամբողջին համար 100 ֆրանք կ'ուզէ։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յ. Ք.— Ստացանք հասցեադ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Յարութիւն Լեփթերեան անուն որբը որ 1923ին Ֆրանսա եկած է եւ տարի մը աշխատած է Verrerie Blanche d'Anor (Anor-Nord) գործարանին մէջ։ Այս տղան հիւանդացած ըլլալով 1924 Հոկտեմբերին Փարիզ հիւանդանոց մը կը գտնուէր, անկէ ի վեր աներեւութացած է եւ իր մասին որ եւ է լուր չկայ։ Տեղեկագրեր իմացնել՝ Paris, Bd. des Italiens, 15, Near East Relief Ամերիկեան Նպաստամատոյցին գրասենեակը։

Կը փնտռուի ընիկ Քէսապցի 19 տարեկան Նեւառն Մահշիկեան, որ ասկէ երկու տարի առաջ կը գտնուէր Փարիզ։ Տեղեկացնել Pharmacie V. Papazian Alexandrette (Syrie)

Տիկին Նոյեմզար Սաչակեան, կը փնտռէ իր թոռը ընիկ Նիֆցի (Իզմիր) Յովակիմ եւ Մարի Ընտոնեանի որդին Ընտոն այժմ 23 տարեկան, արհեստով շոֆէօր։ Իզմիրի դէպքին կորսուած է։ Ստոյգ տեղեկութիւն տուողին 500 ֆրանք նուէր պիտի տրուի։ Ցեղեկացնել Թերթիս խմբագրութեան կամ հետեւեալ հասցէին.

Monsieur Simon Agopian 48 Rue de la République. Puteaux Seine. 3-3

"ՀԱՅ. ՊԱՐԱՄԱՀ,,Ի ՑԵՐԵԿՈՅԹԸ

Salle de la Museի մէջ

Այսօր կիրակի ժամը 2ին

10, Rue du Général Brunet (19e)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

JAZZ-FATTY

Ղեկ. Յուօֆ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

ՄՈՒՏՔ 3 ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅ ԿԻՆԵՐՈՒՆ

Հայ Տիկիններու եւ Օրիորդներու համար իրենց տանը մեքենայի վրայ ԿԱՐԻ աշխատանք ունինք, օրական 20 ֆր. ապահով։ ՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ԱՄԷՆ ԵՂԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ։ Դիմել Կարի Աշխատանքի Տան. 20 Rue de Bezons, Courbevoie.

ՊԱՏՐԱՍՏ ԳՈՐԾ

Մածունի գործ մը, որ պիտի ձգուի հիւանդութեան պատճառաւ, ԾԱԽՈՒ է խիստ գիւրամատչելի գինով մը։ Դիմել գօնսիէռժին 15, Rue, Rochechouart։ Métro Cadet. ժամը 5—6։

ԳՈՐԾԻ ՏԷՐԵՐՈՒՆ

Փորձ համարակալ մը, տուրքերու օրէնքին շատ հմուտ, պատրաստ է նպաստաւոր պայմաններով եւ այցելութեամբ կարգադրել գործի մարդոց եւ առեւտրականներու տոմարները։ Գրել Դ. Թաշճեան

84. rue Pouchet, Paris. Tél. Marcadet 0.54.

ՀՄԱՅԵԱԿ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

Երբեմն փրոֆէսէօր Կ. Պոլսոյ իրաւաբանական Համալսարանի

Վերջնապէս Փարիզ հաստատուած ըլլալով, կը ստանձնէ փոխանորդութիւնը ցամաքային և ծովային ամէն տեսակ առեւտրական դատերու, զորս անձամբ կը վարէ Փարիզի Առեւտրական Դատարանին առջեւ։

Դիմել անձամբ կամ թղթակցութեամբ, իր բնակարանը, ամէն օր ժամը 9—1,

Rue Louis Philippe 15 Neuilly s/Seine (métro-Maillot Tél. Wagram 96-05

ԳՐԱՏՈՒՆ Ա Շ Ճ Ե Ա Ն

ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ 1868ին

Հին եւ Նոր հրատարակութիւններ

Ամէնուն Տարեցոյցը Թէօդիկ 1926, 35 ֆրանք, Եղերաբախտ Յարուհին 1924 18, Դէմքեր Ա. Զօպանեան 1924, 20, Հայկական երգարան 10, Հայորդիներ Սիամանթօ, Գերեզմանք երիտասարդաց 5, Հայկական նամականի 12, Մանֆրէդ Լորդ Բայրն 5, Թագաւոր Ս. Իւշկեւիչ 5, Հաճի Մուրատ Տոլստոյ 6, Համլէթ Շէյքսփիր 8, Օթէլլօ Շէյքսփիր 15, Վէրթէր Կէօթէ 10, Ապերախտ Դրագիրը 4, Ե. Տէմիրճիպաշեանի կեանքն ու գործը 15, Ժէնըվիէվ Քրիսթօֆ Շմիտ 5, Լուռ Ցաւեր Գրիգոր Զօհրապ 8, Օմար Խայեամի քառասողթութիւնները 3, Բարեկենդանի անկուտինները 1, Ֆրանսական խօսակցութիւն 5, Բառարան. Ֆր. հայ. Մ. Նուպարեան 50,։ Եւ ուրիշ հազար ու մէկ տեսակ հայերէն զանազան գիրքեր զեղչեալ գիներով։ Հաւաքածոյի համար ամէն տեսակ գործածուած նամակադրոշմներու գնում և վաճառում։ Հասցէ՝

H. O. Achdjian 35 rue Saint Georges 35 Paris (9). 10-4

ՍՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐ

Նոր վարչութեանս բացառիկ կարգադրութեամբ, իր տրամադրութեան տակ ունեցած մեծ պողոտայի մը վրայ օդաւոր խոշոր շէնքի մէջ ունինք ամուրիներու համար առանձին մահճակալներով պառկելու տեղեր։ Խիստ մաքուր սպասարկութիւն։ Միայն օրական 2 ֆրանք 30 սանթիմ հիւրին վճարումով։ Թրամուէյով եւ շոգեկառքով հաղորդակցութիւն բոլոր վայրերու համար։ Համոզուելու համար մէկ այցելութիւն բաւ է։

Դիմել Նոր վարչութեանս 20 Rue de Bezons, Courbevoie. Tél. 39։

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Լ. Շանթի Ճամբուս վրայ ... ֆրանք, կինը 5, Դերասանուհի 9 եւ Դարձը 9, Զօպանեանի Թ... թի փառքը 5, Տոլստոյի Ճոզէֆին եւ Հայրենի քնարը 10, Մալ... կոբքիի Ֆօմա կորտիէֆը 10, Եսայեանի Վերջին բաժակը ... եւ Անձկութեան ժամեր 1,... յորդիներ 8, Ափրոդիտէ 10, ... կական երգարան 8, Երազ... 5, Փարիզէթ 6, Աշըգ Ղարիպ ... յերէն 6,30 թրք. 5), Աբրո... 6, Թէոդիկի 1926ի տարեցոյց... Ֆրանս. բառարան 50, Ֆրանսերէն խօսակցութիւն 5, Ինչպէս նաև ուրիշ ամէն տեսակ վէպեր, ... տերգութիւններ եւ զաւեշտներ ... փափաքողներուն գրացուցակ ... ղրկուի։ Կանխիկ վճարում կամ Contre Remboursement։ L. Mozian, 5, Ave. Quih... St. Mandé (Seine)։ 10-1

ՍԱԿԱՐԱՆ

6 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Դրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր »	» Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Չերվոնից	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
» II	»	[illegible]
» III	»	[illegible]
Թուրքիոյ Լոթը.	Lots turcs	[illegible]

Comptoir Parisien de change et de Crédit 80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire: SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 10 ՄԱՐՏ 1926

10 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 95 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՆՈՐԷՆ, ԿՈՎԿԱՍԻ ՉԵԿԱՆ Է ՈՐ ԿԸ ՎԱՐԷ ԵՐԵՒԱՆԸ ԳԻՇԵՐ ՑՈՐԵԿ "ԴԱՒԵՐ,, ՀՆԱՐԵԼՈՎ...

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱԽՏԱԽԱՂ

Ֆրանսական դահլիճին անկման զուգադիպեցաւ Ժընեւի արտակարգ ժողովը, որ հրաւիրուած է Գերմանիան Ազգերու Դաշնակցութեան անդամագրելու եւ ուրիշ ընթացիկ հարցեր կարգադրելու համար։

Ճիշդ այս պատճառով ալ, խոր մտատանջութեան մատնուած են Ֆրանսայի վարիչ շրջանակները։ Պահանջողներ կան որ ժամ առաջ լուծուի Նախարարական տագնապը, որպէս զի Ֆրանսա կարենայ ներկայանալ իր ամբողջ ազդեցութեամբ, և պաշտպանէ Լեհաստանի ու Սպանիոյ թեկնածութիւնը։ Պ. Պուանկարէն վրաժարումէն յետոյ Ժընեւ գնաց ու եկաւ, բայց ներկայ վիճակին մէջ, ոչ իրեն համար հաճելի է այդ պաշտօնը, ոչ ալ օգտակար՝ Ֆրանսայի դատին համար։ Պարզապէս կը փոխուէր, եթէ իր կռնակն ունենար Խորհրդարանին կատարեալ վստահութիւնը։

Ժընեւի ժողովը, թէեւ բացուած, պարզ քաշքշուքի մը երեւոյթն ունի այս միջոցին։ Ոչ մէկը կ'ուզէ լրջօրէն մօտենալ բուն կռուախնձորին. իսկ գժտութեան աղբիւրը, Գերմանիա, կ'օգտուի առիթէն, իր անդամակցութիւնը սակարկելու համար։ Մէկ օրէն միւսը, աւելի ուժգնութեամբ կ'ընդդիմանայ Լեհաստանի և Սպանիոյ մասնակցութեան, արժանապատուութեան եւ վստահութեան խնդիր յարուցանելով։ Գերմանիոյ տրամաբանութեամբ, արդար չէ, ճիշդ իր ընդունելութեան պահուն, ուրիշ երկու պետութիւններու եւս աթոռ տալ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին մէջ, հաւասարակշռութիւնը պահելու համար։ Մանաւանդ որ, այդ երկու պետութիւնները Ֆրանսայի պաշտպանեալներն են, եւ յայնպէս չկամ՝ Գերմանիոյ հանդէպ։

Իսկ Փարիզի մէջ, այնքան ամուր կառչած են երկու պետութիւններէն մէկն ու մէկը տեղաւորելու գաղափարին որ, կարճ կապել կ'ուզեն ներքին տագնապը։ Անգլիան չվշտացնելու համար, շատեր դիտել կուտան որ՝ եթէ Լեհաստանը Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ չմտնէ, պիտի հարկադրուի լեզու գտնել Մոսկուայի հետ, և ուժ տալ անոր քաղաքականութեան. ուրիշ խօսքով, պիտի քանդուի Ազգերու Դաշնակցութիւնը, որ միշտ փորձանքի ենթակայ է։ Աւելի յոռետեսներ ալ կան, որոնք նոր պատերազմի մը հեռանկարը կը տեսնեն իրերու ներկայ ընթացքին։ Այս տեսակէտին փողահարն է քաղքենի «Մաթէն»ը, որուն խմբագրապետը ողբագին աղաղակներ կ'արձակէ Ժընեւէն։ «Խաղաղութեան պահպանումը աւելի կարեւոր է քան վճարումներու վրայ հաստատուած տուրքը» (որուն հետեւանքով ինկաւ Պուանկարէի դահլիճը)։ Իսկ խաղաղութեան պահպանման պայմանն է— միշտ ֆրանսական տեսակէտով— մէկ-մէկ աթոռ տալ Լեհաստանի և Սպանիոյ, ինչպէս կը տրուի Գերմանիոյ։

Դժուար է նախատեսել թէ ո՛ւր պիտի յանգի այս բախտախաղը։ Թերեւս միջին ճամբայ մը գտնեն, Անգլիոյ միջամտութեամբ, ինչպէս կ'ըլլայ գրեթէ միշտ ի վեր, բոլոր ծանրակշիռ խնդիրներու համար։ Էականը այն է որ, տարուէ տարի, մթնոլորտը փոխանակ նօսրանալու, կը թանձրանայ, կը լեցուի հրավառ նիւթերով։ Քէները, մրցակցութիւնները կը տեւեն ու կը սրուին։ Երեւութապէս խաղաղ եւ սիրալիր, ներքնապէս հարեւան հարեւանի, խմբակցութիւն խմբակցութեան դէմ ռազմախաղեր կը փորձէ։ Կացութիւնը աւելի կը մթագնէ դժբախտ երողութիւն մը, — Ռուսիոյ և Մ. Նահանգներուն մեկուսացումը։ Առաջինը զէնքերը վար չէ դրած, եւ ամէն միջոցի կը դիմէ, Ազգերու Դաշնակցութիւնը քանդելու, կամ անոր դէմ աւելի զօրաւոր խմբակցութիւն մը հանելու համար։ Երկրորդը, տակաւին կը պահէ ծօրճ Ուաշինկթընի աւանդութիւնները, մայր մոխիրը չի թաթխեր, եւ միայն սեղանաւորական հաշիւներու առեն ասպարէզ կ'իջնէ իր ամբողջ կերպարանքով։ Գերմանիան ալ այս կարգին վրայ կը գտնուէր, բայց անհաւասիկ ներս մտնելու ճամբուն մէջ է, եթէ անակնկալ մը չպատահի, վերջին պահուն։

Ի հարկէ, միջազգային այս բախտախաղը թոյլ չի տար խոկալ ժողովուրդներու դաշնակցութեան մը վերածելու «Ազգերու Լիկա»ն, որ աւելի շատ պետութիւններու, վարիչներու ժողով մըն է, միեւնոյն հակամարտ հոսանքներով։ Աւելի պայծառ չէ միւսը, այն որ Մոսկուայի երազը կը կազմէ, եւ որ կը ձգտի Արեւելքը ճակատեցնել Արեւմուտքի դէմ։

Բոլոր արտաքին շպարները և նշանախօսքերը մէկդի դնելէ յետոյ, մէջտեղ կը մնայ տարբերու անփառունակ իրականութիւնը.— Աշխարհակալութիւն, ազդեցութեան կռիւ, տնտեսական աւար։ Կարմիրները ի զուր կը չքմեղանան այս միջազգային գօտեմարտին մէջ։

Ու այսպէս իրար հրելով-հրմշտկելով, անվրէպ պիտի յանգին այնտեղ ուրկէ կը խուսափին միշտ, թուղթի վրայ...։

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Բովանդակ Եւրոպայի մամուլը կը զբաղի Պուանկարէի դահլիճին անկումով, որ շատ ծանր ազդեց թէ հանրային կարծիքին եւ թէ դրամական հրապարակին վրայ։ Շաբաթ օր անգլիականը 130էն 136ի բարձրացաւ, իբրեւ հետեւանք դահլիճին հրաժարման։ Ֆրանքը միշտ իյնալու հակամէտ է։ Շատ յոռետես են անգլիական թերթերը,

«Թայմզ» դիտել կուտայ թէ կացութիւնը այնքան ծանր է որ, յուսահատական միջոցներ մտածողներ ալ պակաս չեն։

— «Այլանդակութիւն պիտի ըլլար որ Ֆրանսայի պէս հարուստ երկիր մը յուսահատութեան մատնուի։ Ֆրանսան չէ որ փորձի կ'ենթարկուի, այլ իր օրէնսդրական հաստատութիւններով իր կենսունակութիւնն ու կամքը արտայայտելու կարողութիւնը։»

Լոնտոնի մեծ թերթին կարծիքով, Ֆրանսայի ելմտական տագնապը հետզհետէ միջազգային կարեւորութիւն կը ստանայ եւ գլխաւոր խոչընդոտն է Եւրոպայի վերակազմութեան։

«Ուէսթմինսթր Կազէթ» (ազատական) կը դատապարտէ Ֆրանսայի մէջ դիկտատորութիւն հաստատելու ծրագիրը։ Ուրիշ ազատական թերթ մը, «Տէյլի Նիւզ», չափազանց խստութեամբ կ'արտայայտուի, «Դէպի անանկութիւն» խորագրով խմբագրականի մը մէջ.

—«Նոր տուրքերու վախը մղձաւանջ մը եղած է Ֆրանսայի վարթամ ընտրողներուն համար եւ ընտրողներուն վախը՝ ճակատագրական մտալլկում մը՝ երեսփ. ժողովին համար։ Այս վատութեան յառաջ բերած վիճակը հասկնալու համար՝ կը բաւէ յիշել որ դահլիճին անկումը յառաջ եկաւ հարիւրին կէս տուրքի մը առաջարկին վրայ»։

«Տէյլի Քրօնիքլ», Լոյտ Ճօրճի օրկանը, կը կարծէ թէ Ֆրանսայի քաղաքական եւ ելմտական քաոսը դէպի աջ եւ դէպի պահպանողական կուսակցութիւնը պիտի մղէ երկիրը։ «Տէյլի Մէյլ» խորհուրդ կուտայ որ Ֆրանսա ժամ առաջ ամրացնէ իր դրամը։

Տեղական թերթերն ալ նոյնքան մտահոգ են։ «Մաթէն» կը պնդէ ժամ առաջ լուծել տագնապը։

— «Եթէ մինչեւ երկու օր տագնապը չլուծուի, չափազանց պիտի դժուարանայ Ժընեւի մեր պատուիրակներուն դիրքը եւ Ֆրանսա դիւանագիտական ջախջախիչ պարտութիւն մը պիտի կրէ։»

«Էքօ տը Փարի», ազգայնական, ամբողջ մեղքը ձախակողմին վրայ նետելով, կ'եզրակացնէ.

— «Այն մարդը որ իր անձին շուրջը պիտի բիւրեղացնէ օրուան բոլոր ազգային բարիկամեցողութիւնները, մեծ անուն մը պիտի ունենայ պատմութեան մէջ»։

ԼՈՆՏՈՆԻ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Լոնտոնէն կը գրեն մեզի.— *Նորընտիր Երեսփ. ժողովին բացումը կատարուեցաւ Շաբաթ օր, նախագահութեամբ կաթող. պատուիրակ Պալաքեան եպիսկոպոսին։ Բացի երեսփոխաններէն, ներկայ էին նաեւ փոքր թիւով հայրենակիցներ։ Խանդավառ խօսքեր արտասանեցին օրուան նախագահը եւ կարգ մը երեսփոխաններ, կազմակերպական այս կարեւոր ձեռնարկին առթիւ։ Գաղութը հինգ վեց անհատներէ զատ, ամբողջութեամբ փարած է այս գործին եւ կը յուսանք մօտ ապագային ստանալ շօշափելի արդիւնքներ։ Մխանգամ ընդ միշտ փակուած է սնափական միջոցներով մասնակարարուող եկեղեցիին գործերուն միջամտելու հարցը։ Երեսփ. ժողովը աւելի նուիրական պարտք մը կատարելու համար ստեղծուեցաւ։ Ինչ կը վերաբերի Մխացեալին, անոր անունը շատոնց պատմութեան անցած է, քանի որ ա՛լ ոչ մէկ ասպարէզ կայ։ Ժողովի ընթացքին եղած յայտարարութիւններէն դատելով, նորընտիր Վարչութեան առաջին գործը պիտի ըլլայ գնել շէնք մը, վերածելու համար հայկական ակումբի մը։*

*** Հօկի պատուիրակութիւնը որ այսօր կը վերադառնայ Մանչէսթըրէն, Հայաստանի շարժանկարը պիտի ներկայացնէ Չորեքշաբթի իրիկուն։ Հօկի մասնաճիւղը որ տարիէ մը ի վեր ուշինչ ըրած է գաղութին մէջ, լուծուած ըլլալով ինքնաբերաբար, հիմերը ճարահատ նոր յանձնախումբ մը ընտրեցին ներկայացման աշխատանքներուն համար։ Բաւական պերճախօս է այս կէտը, որովհետեւ Հօկի մասնաճիւղը ուրիշ բան չէր բայց եթէ մեր համբաւաւոր Մխացեալը...։ Շատ հաւանական է որ նոր մասնաճիւղին գլուխը յանձնուի Երեսփ. ժողովին։*

ԿԻՐԱԿԻԻ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Ծանուցուած երեք մրցումներն ալ տեղի ունեցան Կիրակի օր։ Ամէնէն բախտաւորը եղաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին որ ոչինչի դէմ երկու նշանակէտ շահելով յաղթական վերադարձաւ մրցումէն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկրորդին և C. A. VITRY *2ի միջև տեղի ունեցող մրցումը 0—0ով վերջացաւ երկու կողմերու հաւասարութեամբ։*

Երրորդ խումբը որ կը խաղար Արժանթէօյլի մէջ, պարտուեցաւ Foutball Club d'Argenteuil *(3)էն, 1—3ով։ Բոլոր մրցումներն ալ անցան կարելի կանոնաւորութեամբ։ Մանաւորաբար պահեստի խաղացողներէն աւելի ներդաշնակ ու կարգապահ ոգի մը կ'ակնկալուի։ Պէտք է զգուշանալ նոյնպէս խաղի ընթացքին փոխադարձ դիտողութիւններէ։*

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Շաբաթ օր, դահլիճին անկումէն անմիջապէս յետոյ, Հանրապետութեան Նախագահը մեկնեցաւ Լիոն, ուր տարեկան տօնավաճառին բացումը կատարեց, Պ. Պրիան ալ Ժընեւ մեկնեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան արտակարգ նիստին առթիւ օտար պետական վարիչներու հետ տեսակցելու համար։ Նախագահ եւ վարչապետ արդէն երկուշաբթի վերադարձան իրենց ճամբորդութենէն եւ Նախագահը խորհրդակցութեան համար հետզհետէ ընդունեց Ծերակոյտի եւ Երեսփ. ժողովի Նախագահները, ինչպէս նաեւ Ելմտական յանձնաժողովներու Նախագահները և քաղաքական բոլոր խմբակցութիւններու պետերը։ Խորհրդակցութիւնները կը շարունակուին։

Միւս կողմէ, Երեսփ. ժողովի քաղաքական խմբակցութիւնները տենդագին գործունէութեան մէջ են։ Արմատական-Ընկերվարականներու մէջ երկու կարծիք կայ. առաջինը կը ձգտի միացեալ դահլիճ մը կազմել, Նախարարները առնելով այն 221 երեսփոխաններու մէջէն, որոնք շաբաթ օր դահլիճին ի նպաստ քուէ տուին։ Պ. Ֆրանքլէն Պույեօն ուժգնօրէն պաշտպանեց այս տեսակէտը։ Բազմաթիւ Ծերակուտականներ, որոնք այս հաւաքոյթին ներկայ էին, նոյնպէս համաձայն գտնուեցան խնդրին այս կերպ լուծումին։ Երկրորդ տեսակէտն է՝ դարձեալ ձախակողմեան դահլիճ մը կազմելու փորձ ընել, ընկերվարականներու օժանդակութեամբ։ Ի վերջոյ քուէարկուեցաւ բանաձեւ մը, որով կուսակցութիւնը հաստատապէս կ'որոշէ ուժ տալ միայն այնպիսի կառավարութեան մը, որ արտաքին քաղաքականութեան մէջ պիտի հետեւի Էռիօյի, Փէնլըվէի եւ Պրիանի 11 «Մայիս 1924 էն ի վեր հետապնդած քաղաքականութեան։

Հակառակորդներու շարքին մէջ խմորումներ կան Երեսփ. ժողովը լուծել տալու համար։ Ազգայնական երեսփոխան Թէթէնժէ առաջարկ մը ներկայացուց Երեսփ. ժողովի Նախագահութեան, որով կը խնդրուի Հանրապետութեան Նախագահէն, որ Ծերակոյտին համաձայնութեամբ լուծէ Երեսփ. ժողովը։

Այս անգամ Նախարարական տագնապը բաւական երկար պիտի տեւէ. եթէ կարելի չըլլայ կազմել զօրաւոր դահլիճ մը, հաւանաբար այդ միջոցին դիմուի։ Կը յուսացուի որ դարձեալ Պ. Պրիան կազմէ նոր դահլիճը։

ՆԱՆՍԷՆԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

Ազգերու Դաշնակցութեան վերջին ժողովին կողմէ նշանակուած յանձնախումբը, որ հինգ մասնագէտներէ կը բաղկանայ, իր քննութիւնները աւարտած ըլլալով, զեկուցում պիտի տայ Ժընեւի մէջ։ Այս առթիւ երէկ Ժընեւ գնաց Գաղթ. կեդր. Յանձնաժողովին ընդհ. քարտուղար Պ. Լեւոն Բաշալեան։

«Լքեալ» գոյքերու խնդիրը հետապնդելու համար, Գաղթ. կեդր. Յանձնաժողովին կողմէ Ժընեւ ղրկուած է յայտնի իրաւագէտ Պ. Մանտէլշթամ։

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ժընեւի մէջ բացուեցաւ Ազգերու Դաշնակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը Երկուշաբթի ժամը 3ին։ Կը Նախագահէր Ճափոնի պատուիրակ դերկոմս Իշի, որ յայտնեց թէ առաջին անգամն է որ ընդհ. ժողովը բացառիկ նիստ կը գումարէ, ընթացք տալու համար Գերմանիոյ դիմումին։

Փոքրիկ դադարէ մը յետոյ, ժողովը Նախագահ ընտրեց Փորթուկալի Ա. պատուիրակ Պ. Ալֆօնսօ Քօսթան։ Ընտրուեցան երկու յանձնաժողովներ, մէկը քաղաքական՝ որուն Նախագահն Պ. Չէմպըրլէյն, միւսը՝ ելմտական եւ վարչական Նախագահ՝ Պ. Լուշէօր։

Միաժամանակ նիստ կը գումարէ նաեւ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը, որուն օրակարգին վրայ 29 խնդիրներ կան.— Իրաքի, Սուրիոյ, Պաղեստինի հոգատարութեանց հարցերը, ու մանաւանդ Գերմանիոյ Ա. Դ. Խորհուրդին մէջ ընդունուելու խնդիրը։

Գերմանիոյ պատուիրակները Ժընէվի մէջ չեն գտած այն ջերմ ընդունելութիւնը, որուն կը սպասէին։ Գերման մամուլին կարեւոր մէկ մասը կը պահանջէ որ Գերմանիա ետ առնէ իր թեկնածութիւնը և պատուիրակներն ալ մեկնին առաջին կառախումբով։

ՆՈՐ ՈՃԻՐ ՄԸ ԹԱՒՐԻԶԻ ՄԷՋ

Թաւրիզի մեր թղթակիցը հրէշային սպանութեան մը պատմութիւնը գրած է, զոր հրատարակած ենք Գ. էջին մէջ։ Մեր թղթակիցը միեւնոյն առեն կը հաղորդէ հետեւեալ ցաւալի դէպքը.—

Փետրուար 18ին, ցերեկուայ ժամը 12ին Ալաշկերտցի ուսանող Վահան Խանամիրեանը դաշոյնը ձեռքը կը մտնէ ընկեր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ահա երկրորդ ամիսն է որ Անդրկովկասի եւ Հայաստանի մէջ հարիւրաւոր մարդիկ կ'առաջնորդուին Չէկայի նկուղները։ Եւ դեռ յայտնի չէ, թէ ինչքան պիտի աւելնայ այս դժբախտներուն թիւը, քանի որ այսօր մաքրագործումը կը շարունակուի։

Ինչո՞ւ այս բռնակալութիւնը։ Դժուար է ճշդութեամբ ըսել։ «Յառաջ» միամտօրէն հարցեր կ'ուղղէ եւ պատասխան կը սպասէ Երեւանի վարիչներէն, կամ «Երեւան» թերթէն... «Երեւան»ը իր դերին մէջ է, կամ ինքը լուր չունի, կամ իրաւունք չունի այդ մութ եւ ոճրապարտ ձեռնարկի մասին բառ արտասանելու։ Սխալ չէ երբ կ'ըսէ։ «Ոչ մէկ խորհրդային թերթ Հայաստանի մէջ իբր թէ կատարուած պանդուածային ձերբակալութիւններու եւ բանտարկութիւններու մասին լուր կուտայ»։ Եւ իսկապէս թերթեցէք հայերէն, թուրքերէն, վրացերէն, ռուսերէն-Անդրկովկասի բոլոր թերթերը եւ բա՛ռ չպիտի գտնէք թէ այսքան ու այսքան «հակայեղափոխական»ներ, կուլակներ բանտերն են լեցուած։ Արդեօք անո՞նք ալ չեն գիտեր անամօթ «Երեւան»ին պէս.— Անկարելի է, քանի որ հազարաւոր մարդոց բանտարկութիւնն ու աքսորը ոչ մսագործի ծախած ոչխարներն են, եւ ոչ ալ սոխի գլուխներ, որպէսզի աննշմար անցնի։

Այս լռութիւնը մէկ բան կը նշանակէ. կամ իրօք պանդուածային ձերբակալութիւններ չեն կատարուած եւ «Յառաջ» սուտեր կը հնարէ, եւ կամ հակառակը, եղած են ձերբակալութիւններ, աքսոր, թերեւս գնդակահարութիւններ ալ, բայց «յարմար» չէ խօսիլ անոնց մասին։

Դժբախտաբար սուտ չեն «Յառաջ»ի եւ փարիզեան ռուս թերթերուն տուած լուրերը, եւ եթէ «Երեւան» թերթի պնակալէզները տեղեկութիւն չունին, իր Երեւանի աշխատակիցներէն անոնք որ Չեկայի անդամ են, շատ լաւ գիտեն գործին էութիւնը։ Անոնք ինձմէ եւ ձեզմէ աւելի լաւ գիտեն որ Երեւանի, Ալեքպոլի, Թիֆլիզի, Գանձակի, Բագուի եւ այլն զնտանները լեցուն են եւ դեռ կը լեցուին հարիւրաւոր գիւղացիներով, բանուորներով, բատրակներով եւ բուրժուաներով, գիտեն որ իրենց տէրերը կացինը ձեռքը՝ կ'ուզեն սարսափ տարածել ամբողջ Անդրկովկասի, եւ մասնաւորապէս Հայաստանի մէջ...

Գիտեն, բայց չեն ուզեր խոստովանիլ եւ լրբօրէն հարցումներ կ'ուղղեն,— ո՞ւրկէ գիտէք, որո՞նք են կալանաւորները։ Եւ կ'ուզեն որ անուններ ալ տրուին, որպէսզի խակոյն իմանայ Անդրկովկասի Չեկան, եւ աւելի մոլեգնութեամբ շարժէ մտրակն ու կացինը։

Այդ անունները չպիտի ըսենք. թող մեր պատճառով մարդ չվնասուի։

Բայց, իսկապէս ո՞վքեր են ձերբակալութեանց զոհերը։ «Երեւան» կը պատասխանէ. «Դաշնակցականներ կամ դաշնակցական կազմակերպութիւն»։ Ենթադրենք թէ ճիշդ է այդ։ Ուրեմն կը խոստովանիք թէ դաշնակցութիւնը մեռած չէ, հաշուեյարդարի ենթարկուած չէ, հայրենիքէն վտարուած չէ, որու աւերակներուն վրայ ծածանէր միմիայն կարմիր դրօշակը։ Ուրեմն, սուտ են Ս. Համբարձումեանի՝ Հայաստանի վարչապետին պաշտօնական յայտարարութիւնները վերջին համագումարին մէջ թէ մեռած են թշնամի բոլոր կուսակցութիւնները։ Մենք չենք գիտեր Հայաստանի մէջ դաշնակցական կազմակերպութիւն կա՞յ թէ ոչ. ամէն պարագայի մէջ, չենք կրնար ենթադրել որ միայն Հայաստանի մէջ ձերբակալուած 700 հոգին դաշնակցականներ ըլլան։ Իսկ եթէ իրապէս Անդրկովկասի քանի մը հազար կալանաւորները դաշնակցականներ են, պէտք է խոստովանիլ առանց ամչնալու։ Երբ ամբողջ Հայաստանի մէջ ընդամէնը 2000 կոմունիստ ունիք, անոնց ալ կէսէն աւելին վարձկան պաշտօնեաներ, ա՛լ ի՞նչ փղձով, ի՞նչ երեսով կ'ըք չորքեր հայ ժողովրդի վզին։

Եթէ բոլոր զոհերը դաշնակցականներ են, այն ատեն կամ պիտի խոստովանիք թէ հինգ տարի իշխելէ յետոյ, նորէն դուք աւելի տկար էք քան դաշնակցութիւնը, կամ պիտի ընդունիք մեզ հետ, թէ ձերբակալութիւնները համահայկական են։ Երկու պարագային ալ դաշնակցութիւնը իրաւունք ունի հպարտ հաշուելու։ Երեւի մոռցեր էք փետրուարի 18ի պատմութիւնը։ Եթէ ձեռնոց կը նետուի հայ ժողովուրդին, ինչպէս եղաւ 1921 փետրուարին, երբ 1800 սպաներ կ'աքսորուէին եւ մտաւորականներ եւ ռազմիկներ կացինահար կ'ըլլային բանտերու մէջ, եթէ նորէն կը կրկնուի Աթարբէկովներու, Աւիսներու գարշելի ընթացքը, ուրեմն նոր փնցումներ կը պատրաստէք։

Եթէ Երեւանի մէջ կը կարծեն որ այս անպատկառ կեցուածքով սարսափի պիտի մատնուի հայ ժողովուրդը եւ քունէ պիտի տայ, կամ քանի մը տասնեակ, հարիւրեակ գնդակահարութիւններով պիտի կործանի դաշնակցութիւնը, միամտութիւն է։ Այդ կարգի փորձերը արդիւնք չունեցան Համիտէն մինչեւ Թալէաթը, Էնվէրը, Գալիցինն եւ Աթարբէկովը։

Նոր միջոց պէտք է, հանդարտեցնելու համար հայ ժողովուրդը։ Այդ միջոցը՝ ազատութիւնն է, որմէ իսկապէս կը սարսափին պօլշեւիկները։

ԿՈՎԿԱՍՑԻ

ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ ՏՕՔԹ. ԼԵՓՍԻՈՒՍԻ ՀԱՄԱՐ

Հանգուցեալ Տօքթ. Լեփսիուսի յիշատակին Փետրուար 5ին սգահանդէս մը կատարուած է Պէյրութի մօտակայ Ղազիրի մէջ, ուր Նիըր Իսթ Րիլիֆի հոգածութեան տակ որբանոց-արհեստանոց եւ գորգի գործարան մը կայ։

Հանդէսին նախագահն էր հաստատութեան տնօրէն Զուիցերացի Տօքթ. Քունցլէր, որ մահուան օրն իսկ հեռագիր ստացած էր։ Որբանոցը եւ ազգային վարժարանները փակուած են նոյն օրը եւ Ղազիրի հայութիւնը ամբողջութեամբ մասնակցած է սգահանդէսին։ Խօսած են Տօքթ. Լեփսիուսի Ուրֆայի գերմանական որբանոցի սաներէն Պ. Սեդրակ Ջալէն, Դարազչեան վրդ. եւ Պ. Յ. Թաշճեան։ Կորեւրու նուագախումբին ընկերակցութեամբ երգուած են տխուր երգեր։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ղրկել հին բաժնեգինները, առանց ազդի սպասելու։

ԴԻՄԱԿՆԵՐԸ ՎԱՐ

Այլեւս ոչ մէկ տարակոյս՝ որ արտասահմանի Հօկերը սահմանուած են պառակտելու հակախորհրդային կազմակերպութիւնները։

Քանի մը տարուան կեանքը եւ գործունէութիւնը վճռապէս կը հաստատեն այս ճշմարտութիւնը։ Հօկերը կազմակերպելու կամ եղած կազմակերպութիւնները քանդելու համար, արտասահման եկած ու գացած գործիչներու ծախքերը տասն անգամ աւելի շատ եղած են, քան Հօկերու հասոյթները։ Ալ չեմ յիշեր անհաշիւ վճարումները, որոնք կը բաշխուէին զանազան անհատներու, իբրեւ Հօկի գործիչ։ Կը հետեւի թէ Հայաստանի գլխին նստած սատրապները իսկապէս պէտք չունին արտասահմանի «կեղտոտ ձեռքերին» օգնութեան, ընդհակառակն խոշոր գումարներ կը մսխեն Հօկերը դարձնելու պառակտումի կատարելագործուած մեքենայ մը։

«Խորհրդային Հայաստան» փետր. 16ի խմբագրականը սեւէ տարակոյս չի թողուր այս մասին։

Արտասահմանի իւրաքանչիւր հայ անհատ, որ կը հետաքրքրուի Հօկի գործերով, պէտք է կարդայ այդ խմբագրականը, հաստատապէս համոզուելու համար թէ ինչ կը հետապնդեն մեր տնաբոյս փանջունիները։

Եթէ իրապէս Հայրենիքին օգնելու մտադրութիւնը տեղ բռնէր Երեւանի վարիչներու ուղեղին մէջ, Պոլիս կազմակերպուած Հայրենիքի Օգնութեան Մարմինը (ՀՕՄ) եւ անոր շարունակութիւնը արտասահմանի մէջ ամէնաուժեղ կազմակերպութիւնը պիտի դառնային այդ նպատակին ծառայելու համար. կազմակերպութիւն մը որ իր գործերը ապացուցած էր պերճախօս փաստերով։ Որովհետեւ այդ մարմինը այն չէր ինչ որ կ'ուզէին դարձնել, անոր հակադրեցին Հօկը։

Երեւանի վարիչները նոյն իսկ նեղութիւն չեն քաշած Պոլսոյ Հայրենիքի Օգնութեան պատմութիւնը իմանալու։ Ահա թէ ինչ գոհարներ կը կարդանք այդ նոյն խմբագրականին մէջ, Հօմի մասին. «... դեռ 1922ին դաշնակցականները մտնում են Պոլսի Հայրենիքի Օգնութեան Մարմնի մէջ եւ ամէն կերպ ձգտում են այդ տեղ կուսակցութեան քայքայուած դիրքերը վերականգնել...»

Եթէ այդ երանելի խմբագիրը իր շուրջը փնտռէր, պիտի գտնէր շատեր որոնք իրեն պիտի պատմէին որ Պոլսոյ Հօմը կազմակերպուած էր այն ժամանակ, երբ յայտնի չէր թէ ինք եւ իր ընկերները ո՞ր երկնքի տակ եւ ի՞նչպիսի բախտախնդրութիւններով կը զբաղէին։ Պիտի պատմէին իրեն թէ 1920ին մեծագոյն մասով դաշնակցականներն ու իր համակիրներն էին որ կազմակերպեցին Հօմը անկուսակցական գետնի վրայ եւ զուտ Հայրենիքին օգնելու դիտաւորութեամբ։ Եւ մինչեւ Պոլսոյ պարպումի թուականը —1922— աւելի քան 100,000 ոսկիի օգնութիւն ղրկուած է Հայաստան։ Վկա՛յ հաշուեմատեանները։

Սակայն, ինչպէս ըսի, անոնց փնտռածը օգնութիւնը եւ անոր քանակը չէ, այլ «մի՞թէ չե՞ն հասկանում նրանք, որ Հօկերու ուժը հէնց նրանումն էր, որ դրանք խորհրդային Հայաստանի համար ստեղծուած մարմիններ են...»

Ուրիշ խօսքով, այդ մարմինները հլու եւ հնազանդ ծառաներն ու գործիքները պիտի ըլլան, Հայաստանի խորհրդային սատրապներու մեքենայութեանց եւ եթէ «Հօկի ո եւ է ճիւղ չի կարողանում կամ չի ցանկանում ըմբռնել կարեւորագոյն նշանակութիւն ունեցող այդ կողմը —համապատասխան Հօկը պիտի համարուի Հայաստանի աշխատաւորութեան օտար մարմին»։

Երբ անոնք այսքան բացայայտ կերպով կը նետեն դիմակները, արտասահմանի հայութեան պարտքն է իր դիրքը ճշդել հանդէպ նման մարմիններու. կա՛մ գիտակցօրէն մնալ այդ մարմիններուն մէջ, ծառայելու համար մթին դաւերու, եւ կամ հեռանալ այդ ծուղակներէն եւ փնտռել ուրիշ ձեւ մը, որ իրապէս նպաստէ Հայրենիքի օգնութեան գործին, այնպէս ինչպէս երբեմն Պոլսոյ Հօմն էր։ Միջին ճամբայ չկայ։

Ընտրեցէք մէկը կամ միւսը։

Յ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ԹՐՔԱՑՈՒՄԸ

Կարգ մը Հրեաներու կողմէ իբրեւ թէ Սպանիա քշուած հեռագրի մը առթիւ, Թուրք թերթերը կը շարունակեն ահաբեկել հանրային կարծիքը։ Թերթ մը գրած է թէ Իզմիրի Հրեաները որոշած են երեք օրուան նուիրել Թուրք բանակին, Թուրք հանրային կարծիքին մէջ առաջ եկած գէշ տպաւորութիւնը փարատելու համար։ Այս սուտը կը հրատարակուէր այն պահուն, երբ Հրեայ պատուիրակութիւնը Էնկիւրի գացած էր, կառավարական շրջանակներուն յայտնելու համար Հրեայ ազգին հպատակութիւնը։ Ինչպէս նախատեսած էինք, Հրեաները չափէն աւելի զիջումներ ըրած են։

Ներքին գործավար Ճէմիլ պէյ այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է.— «Ընդունեցի Պոլսէն եկող Հրեայ պատուիրակութիւնը որ յայտարարեց թէ որոշած են հրաժարիլ Լօզանի դաշնագրին կարգ մը յօդուածներով Թուրքիոյ փոքրամասնութեանց տրուած իրաւունքներէն։ Բացատրեցին նաեւ թէ հրէական վարժարաններու մէջ իբր պաշտօնական մայր լեզու պիտի ընդունին թուրքերէնը, թէ բոլորովին իրարմէ զատած են կրօնական ու աշխարհական գործերը։ Ասկէ զատ որոշած են հրէական հոծ բնակչութիւն ունեցող թաղերու մէջ գտնուող հրեայ դպրոցները այդ թաղերու ծերերու ժողովներուն եւ հրէական բարեգործական հաստատութիւններն ալ մասնաւոր մարմնի մը կողմէ յանձնելու եւ այս կերպով խզել ամէն կապ Խախամարանի հետ։ Ցայտնեցին թէ Խախամարանը այսուհետեւ միայն կրօնական գործերով պիտի զբաղի։ Պատուիրակութիւնը իր վերջին խօսք կրկնեց ու հաստատեց թէ Թուրքիոյ բոլոր Հրեաները միացած են հրաժարելու համար Լօզանի դաշնագրին 42րդ եւ 44րդ յօդուածներէն եւ Պոլսոյ մէջ ժողով գումարելով, իրենց այս որոշումը տեղեկագրի ձեւով խմբագրելէ վերջ, պիտի մատուցանեն կառավարութեան»։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ բոլոր աշխատակիցներէն գրել թուղթին մէկ երեսը միայն։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄՈՒՏՔԸ

(ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Պերլինի մեր թղթակիցը կը գրէ.—

Հազար եւ մէկ խոչընդոտներու յաղթահարելէ յետոյ, գերման կառավարութիւնը յաջողեցաւ — պէտք է ըսել՝ հակառակ ժողովուրդի կարեւոր մէկ մասին համաձայնութեան — ստանալ խորհրդարանին հաւանութիւնը, Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելու համար։ Եւ սակայն մէկէն ի մէկ, Գերմանիոյ հետ միաժամանակ նաեւ Լեհաստանի, իհարկէ եւ Սպանիոյ եւ Պրազիլիոյ եւս մշտական աթոռ յատկացնելու առաջարկը, որ Ֆրանսական կառավարութենէն կը բխի, նորէն փոթորկեց գերմանիոյ քաղաքական եւ հանրային կարծիքը եւ վայրկեան մը թուեցաւ թէ այդ միջադէպով մինչեւ իսկ հարցական կը դառնայ Գերմանիոյ մասնակցութիւնը Ժընեւի ժողովին։

Եւ սակայն Գերմանիոյ դժգոհութեան բուն պատճառը Լեհաստանի կամ ուրիշ պետութեան մը առջեւ խոչընդոտներ յարուցանել չէ, այլ սուղի ծախել իր անդամակցութիւնը, քաղաքական առաւելութիւններ ապահովելով։ Արդէն յաջողեցաւ պարպել տալ Քէօլնի շրջանը։ Այժմ կը ջանայ որ գրաւուած Բ. եւ Գ. հողամասերն ալ — Ռենոսի ձախ ափը — պարպուին պայմանաժամէն առաջ։

«Ի՞նչ անհրաժեշտութիւն կայ այսուհետեւ գրաւուած պահելու Ռենոսի ձախ ափը, կը տրամաբանեն գերմանները, քանի որ Գերմանիան Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելով եւ Լոքառնոյի դաշինքը ստորագրելով, Ֆրանսայի սահմաններու ապահովութիւնը երաշխաւորուած է պետութիւններու ընդհանուր ուժերով։ Կա՛մ այն է որ Գերմանիոյ հանդէպ վստահութիւնը կը պակսի, ապա ուրեմն աւելորդ կը դառնայ անոր մուտքը Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ, եւ կամ եթէ կայ այդ վստահութիւնը եւ երաշխաւորուած է ապահովութիւնը, աւելորդ է գրաւուած պահել գերման հողերը, մանաւանդ որ այդ պարագան, ոչ միայն քաղաքական, այլ եւ տնտեսական եւ նիւթական ահագին բեռ մըն է գերման ժողովուրդին համար»։

Այսպէս կը պատճառաբանեն գերմանները եւ անհաւանական չէ որ վերջի վերջոյ յաջողին։ Անշուշտ Չէմպըրլէնի ազդեցիկ ձայնը կայ քաղաքական այս անցուդարձերուն մէջ։

Այսպէս կամ այնպէս, վարչապետ Լութէր եւ Շթրէզըման արդէն Ժընեւ գացած են, եւ նորէն պիտի հանդիպին Լոքառնոյի միւս դիւանագէտներուն։

Անշուշտ վէճերը պիտի հարթուին Ժընեւի մէջ, եւ, փոխադարձ համաձայնութեամբ, մէկ քայլ մը եւս առաջ պիտի երթայ աշխարհի խաղաղութեան դժուարին գործը։

Մ. Ե.

ՈՐԲԻ ՄԸ ԱՂԵՏԱԼԻ ՄԱՀԸ

Ճիպէյլի որբանոցի նախկին սաներէն բնիկ Աֆիոն Գարահիսարցի 17 տարեկան որբ մը՝ Ստեփան Թոփալեան կրակի վրայ ներկի տուփ մը տաքցուցած ատեն, հագուստները կը բռնկին եւ ողջ ողջ կ'այրի։ Ստեփան հոգին կ'աւանդէ ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ, իր որբ ընկերակիցներու գիրկին մէջ։

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրքերը նոյնութեամբ ընդունեցին Զուիցերիոյ քաղաքա[կան] օրինագիրքը, որ Եւրոպայի [...] մանման օրինագիրքերուն [...] մէկն նոյն է։ Սակայն [...] կան օրինագիրքին մասին [...] խստապահանջ են եւ ժողովր[դը] ահուսարսափի տակ պահելու [հա]մար, կարելի եղածին չափ [...] տրամադրութիւններ կը ծրագր[են] ամէն օր։ Վերջերս ընդուն[ուած] կարգ մը օրէնքներու համա[ձայն] մահուամբ պիտի պատժուին [...] անոնք, որոնք արդի վարչաձեւ[ին] հակառակ են եւ Էնկիւրի վար[իչ]ներուն կամ անոնց բարենորոգ[չա]կան ձեռնարկներուն դէմ [...] հակառակութիւն ցոյց կուտա[ն]։

Վճռաբանութեանց [...] Ցէրսիմի երեսփոխան Ֆէրի[տուն] Ֆիքրի պէյ առաջարկից [...] մահապատիժը։ Դատական [...] ծավալ Մահմուտ Էսատ պէյ [պա]տասխանելով ըսաւ.

— Հեղինակ մը կ'ըսէ [...] մահապատիժը ազգերու [...] դեղ մըն է։ Գիտէք որ անհամ[...] ամէն ատենի համար դեղ չեն [...] ծախեր, բայց անկիւն մը կը [պա]հեն իրենց պէտք եղած դեղը [...] ի հարկին կը գործածեն։ Ըն[...] ալ ազգերը մահապատիժը կը [...] ծածկեն անհանդիստ եղած [...]։ Եւ այն ատեն կը հանդ[...]։ Մահապատիժը չընդունող ազգ[եր] կը նմանին առանց դեղի մնացո[ղ] խեղճ մարդոց։ Պատժական նոր [օ]րէնքին մէջ գրուած մահապատ[ի]ժին նպատակակէտը ուղղակի [պաշտպան]ել է կառավարութեան եւ Թուր[ք] ազգին մեծ եւ բարձր շահերը։ [...] ըսէք թէ՝ մահապատիժով յեղա[փոխական] շրջման դէմ եղած յարձակու[մ]ներուն առաջքը կրնա՞յ առնու[իլ]։ Ոչ, բայց պէտք է գիտնալ [...] Թուրք ազգին եւ յեղաշրջման [...] եղեռնափորձ կատարողները [...] տեղն անպայման իրենց կեա[ն]քով կը հատուցանեն։

Ցեսականին մէջ ինչ որ [...] ըսուի, յանցանքի մը արդիւն[քը] կեանքով հատուցանելու եւ կեա[ն]քի մէջ հատուցանելու միջեւ [...] տարբերութիւն կայ։ Այս [...] պէտք է ականջի օղ ըլլայ [...] մնուն։ Թուրք ազգին մեծ զոհո[ղու]թեամբ յառաջ բերած մէկ յեղ[ա]շրջման դէմ ամենափոքր յարձ[ա]կում մը անպայման կեանքով [...] հատուցուի։

Իտալիոյ մէջ մահապատի[ժը] սա ձեւով կ'ըլլայ. — Դատա[պարտեալը] 2-3 քառակուսի մէ[թր] լայնքով ճերմակ սենեակի մը [մէջ] կը դնեն։ Առաստաղը՝ պատուհա[ն] մը կայ։ Մահուան դատապար[տ]ուած անձը ճերմակ շապիկ մը [կը] հագնի, եւ ոչ մէկ տեղի հետ [...] կ'ունենայ։ Չի կրնար խօսիլ։ [...]լական վիճակագրութեանց [հա]մաձայն այս դատապարտեալ[ները] 2-3 ամիս, առ առաւելն մէկ [...] տարի վերջ չմեռած վիճակի [...] գերեզման կը դնեն եւ գե[րեզ]մանի մէջ գլուխներուն զար[...] զարնելով անձնասպան կ'ըլլա[ն] կամ կը խենդենան։ Կը կար[ծուի] թէ այս պատիժը մարդկութ[եան] աւելի յարմար պատիժ մը [...]։ Ամէն պարագայի մէջ իբր [պա]տիժ մահապատիժի պահպան[ումը] երկրին շահերուն համապատա[ս]խան է։

Ազգային Մեծ Ժողովը [...] ժելով Ֆէրիտուն Ֆիքրի պէյի [...]

ԲԵՆՕ ԳԷԺՈՅԵԱՆ

ԱՆԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԿՆՈՋ ՄԸ ՀՐԷՇԱՅԻՆ ՈՃԻՐԸ

(մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Թաւրիզ, 22 Փետր.

Թաւրիզի Հայ գաղութը, բազմահազար յուղարկաւորներու մասնակցութեամբ, փետրուար 21ի կէսօրէ առաւօտ հողին յանձնեց, բենիամին (Բենօ) Գէժոյեանի թունաւորուած եւ յօշոտուած դիակը:

Գէպքին մանրամասնութիւններէն առաջ, կ'ուզէի ներկայացնել դժբախտ զոհին կեանքը:

Դժբախտ Բենիամին ծնած էր Հին-Բայազէտ, 1882ին: Նախնական ուսումը ստացած է Հայրենի քաղաքին մէջ: Յետոյ անցած է Բագու եւ իբրեւ բանուոր աշխատած էր նաւթահանքերու մէջ, մինչեւ 1914ի Հայկամաւորական շարժումը, երբ Դօր. Անդրանիկի կամաւորական Ա. գունդին մէջ կը մտնէ, օրբեւ յիսնապետ, հանդիսանալով զինակից Սմբատի: 1916—17ին, ռուս զինուորական իշխանութեան կողմէ կը նշանակուի Հին-Բայազէտի քաղաքապետ եւ բարեխղճութեամբ կը կատարէ իր պաշտօնը:

Արարատեան Հայութեան 1918ի օրհասական օրերուն գարնան, Հին-Բայազէտի պաշտպանութեան ղեկավար եւ հրամանատար Մակուեցի Մեսրոպ Աւետիսեանի օգնական կը նշանակուի: Նահանջէն յետոյ կ'անցնի Երեւան եւ կը հաստատուի Ախտայի գիւղերէն մէկուն մէջ: Իբրեւ զինուորական ուժ իր մասնակցութիւնը կը բերէ նաեւ 1921ի փետրուար 18ի ժողովրդական ապստամբութեան, որմէ յետոյ, հազարաւորներու հետ կուգայ Թաւրիզ, ապրելու համար իր տառապանքի եւ կենդանի նահատակութեան օրերը: Թաւրիզի մէջ, ժամանակ մը փուռի բանուոր դարձաւ, եւ ապա գնեց ձի եւ սայլակ մը, զբաղելով ապրանք փոխադրելու գործով՝ կայարանէն քաղաք: Այս գործը սուղի նստաւ իրեն: Դանր պարտքերու տակ ինկաւ, օրերով անօթի մնաց, կիսամերկ եւ թշուառ կեանք մը անցուց եւ ի վերջոյ, ձմրան ցուրտին, սախպուեցաւ երթալ Թաւրիզ-Ճիլֆի-Արտաբիլ պետական խճուղիներու վրայ իբրեւ բանուոր աշխատելու:

Թաւրիզէն հեռանալէ առաջ, ատեճան մը կ'ապահովէ իր կնոջ ապրուստը: Երբ կը հասնի իր տեղը, — Թաւրիզէն երկու օր հեռու Թրքական Խաքի գիւղը — կինը՝ Վարդանուշ, կը սկսի դաւաճանել եւ կենակցիլ Թուրք փաստաբանի մը՝ Միրզա Մահմատ Ալի Խանի հետ:

Որպէս զի փաստաբանը տէր դառնայ այս Հայ կնոջ, երկուքը միասին, փետրուարի սկիզբներուն 4 «կափիլ»ներու մէջ կը լեցնեն աղուէսի թոյնը (սթրիքնին) եւ կինը նամակ մը գրել կուտայ իր ամուսնոյն ըսելով. — «Սիրելի Բենօ ջան, ուղարկում եմ քեզ չորս

առաջարկը, նոյնութեամբ եւ ծափերով ընդունեց պատժական օրէնքը, որուն պատրաստութեան մէջ օրինակ առնուած են իտալական պատժական օրէնքները:

Օրէնքին մասնաւոր յօդուածին համաձայն հայրասպանները ու մայրասպանները կառափնատեղին բերուած ատեն՝ սեւ շապիկ հագած պիտի ըլլան, ոտքերը բոպիկ պիտի ըլլան եւ գլուխն ալ ծածկուած:

պարաշօկ քու ուզած ճաբերից, որոնք խմիր մի անգամից գիշերուայ ժամի 12ին» եւայլն: Ցաւարախտ Բենօն հաւատալով որ իր կինը իր ուզած դեղերն ուղարկած է, առանց որ է կասկածի կը խմէ եւ փետրուար 9ին չարաչար տանջանքով կը մեռնի:

Լուրը կը հասնի Թաւրիզ: Առաջնորդարանը մարդիկ կ'ուղարկէ որ դիակը բերեն: Փետրուարի 15ին դիակը քաղաքը բերին: Փետր. 19ին կատարուեցաւ զիազննութիւնը, որուն ներկայ էին առաջնորդական փոխանորդ Կարապետ Աւ. Քահանան, ոստիկանապետը, դատարանի անդամը, երկու Թուրք բժիշկներ եւ բժ. Յովակիմ Մելիքեան: Դիազննութիւնը կատարեց բժ. Սմբատ Եղիազարեանը: Կոկորդէն մինչեւ որովայնը պատռեցին դիակը, հանեցին ստամոքսը, թոքերը, սիրտը եւ բերանի վրայի փրփուրը: Այս բոլորը քննութեան ենթարկուեցան դեղագործ Ցէր եւ Ցիկին Եւէգեաններու ձեռքով: Թէ դիազննութիւնը եւ թէ ստամոքսի, սրտի եւ թոքերու քննութիւնը ցոյց տուաւ որ իրաւամբ Բենօն «սթրիքնին»ով մեռած է:

Ոստիկանութիւնը խիստ կերպով հետապնդեց ոճրագործ կինը եւ գործակիցները:

Թուրք փաստաբանը չկրնալով այլեւս պահել կինը, կը լքէ զայն: Կինն ալ ճարահատ կ'ապաստանի տաճկական հիւպատոսարանը, յայտնելով թէ պաշտպանութիւն կը խնդրէ, առարկելով որ ինքը նախապէս Բայազէտցի Թուրք ընտանիքի մը աղջիկ եղած է եւ Հայերը զինքը փախցուցած եւ հայացուցած են:

Թուրք հիւպատոսը հաւատ չընծայեր ոճրագործի խօսքերուն, մանրամասն քննութիւն կը կատարէ եւ ապա իր քարտուղար Մշեցի հազարապետ Խդէեթ-բէյական պէյին կը յանձնէ ոճրագործ կինը: Խդէեթ պէյն ալ նոյն ժամուն (փետրուար 20) ոճրագործը կառքով կը տանի եւ կը յանձնէ Թաւրիզի ընդհանուր Ոստիկանապետ փաշա խանին, որ իր կարգին բանտարկել կուտայ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Լիլաւայի Ս. Սարգիս եկեղեցին, որուն ընդարձակ բակը լեցուած էր բուռն բազմութեամբ: Դամբանական մը խօսեցաւ Վահէ Արծրունին, ներկայացնելով Բենօի կեանքն ու համեստ գործունէութիւնը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ Հայրենակցական միութիւններու կողմէ դագաղին վրայ դրուած էր մեծ պսակ մը:

Յուղարկաւորներու բազմութիւնը ընկերացաւ դագաղին, որ ամփոփուեցաւ Թաւրիզի Հայոց ազգ. գերեզմանատան մէջ: Առաջնորդը խիստ կերպով կը հետապնդէ, որպէսզի ոստիկանութիւնը հարկ եղած քննութիւնը կատարէ ոճրագործները պատժելու համար:

* * *

Փետրուարի 21ին, ցերեկուայ ժամի 12ին, Սալմաստեցի ունեւոր ընտանիքի մը միակ զաւակը, Լեւոն Արզումանեանը, խանութի մը մէջ, նարտ խաղալու ժամանակ, յանկարծամահ եղաւ: Մահուան պատճառները դեռ յայտնի չեն: Կ'ըսուի թէ կաթուած ունեցեր է, ուրիշներ ալ կը հաւատան թէ ինքզինքը թունաւորեր է:

ՄԱՍԻՍ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թիֆլիսի մէջ բնակարանի տագնապը լուծելու համար, որոշուած է յառաջիկայ հնգամեակին (1926—1930) շինել 63 հազար 8 հարիւր սենեակ, որ պիտի արժէ 1,276,000 րուբլի:

ՕՏԱՐ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

«Լը Փէօփլը», Փարիզի Արհեստակցական Միութեանց օրկանը, իր Նիբոակի թիւին մէջ ուշագրաւ յօդուած մը կը հրատարակէ օտար աշխատաւորներու մասին: Կը քաղենք էական մասերը.

— «Մեր կառավարութիւնը որոշ քաղաքականութիւն չունի օտար աշխատաւորներու հանդէպ: Կը ցանկամ որ տաժանելի դէպքեր խմանաք օր մը: Երեւակայեցէք, — Հիւսիսի եւ Փառը Քալէի ածխահանքերուն մէջ, օտար բանուորութիւնը ամբողջին գրեթէ 100ին 50ը կը կազմէ: Գրեթէ միշտ իրենց յատուկ աւաններու մէջ բնակելով, աշխատանքի մէջ ազգային խմբաւորումներ կազմելով, այս գործաւորները համարեա թէ ո՛ր եւ կապ չունին իրենց Ֆրանսացի ընկերներուն հետ: Ճշմարիտ գաղութներ կը կազմեն անոնք:

Խոշոր, շատ խոշոր սխալ մըն է այս:

Բայց ամէնը այս չէ:

Հանքային ընկերութիւնները կը մղեն զանոնք անդամակցիլ քրիստոնեայ սէնտիքայի մը, որուն պետերը լրագիր մը ունին Լիլի մէջ որ անդադար կը վարկաբեկէ մեր կազմակերպութեանց մարտիկները: Ոչ նուազ խոշոր սխալ մը:

Մինչդեռ բոլորին, եւ ամէնէն առաջ օտար բանուորներուն շահը կը պահանջէր որ ընկերութիւնները բոլորովին տարբեր քաղաքականութեան մը հետեւէին:

Օտար բանուորներուն շահը կը պահանջէ որ կարելի եղածին չափ յարաբերութիւն ունենան Ֆրանսացի գործաւորներուն հետ, անոնց հետ խառնուին թէ գործաւորական բնակավայրերուն եւ թէ աշխատանքի մէջ, մասնակցին արհեստակցական կանոնաւոր կազմակերպութեանց (սէնտիքաներու): Այս կերպով միայն բարեկամութեան կապեր պիտի հաստատուին տեղացիներուն եւ եկեղներուն միջեւ. կապեր որոնք աստիճանաբար պիտի զարգացնեն համերաշխութեան ոգին, առանց որու կը վախնամ որ ծանր միջադէպեր ծագին:

Ինչո՞ւ ընկերութիւնները կը յամառին բոլորովին տարբեր քաղաքականութեան մը հետեւիլ: Կը յուսամ թէ անոնք այնքան յիմար չեն որ խորհին թէ գործադուլի ատեն կրնան կրթնիլ օտար բանուորներու աշխատանքին: Եթէ այդպէս կը կարծեն, շատ աւելի մեծ սխալ մը կը գործեն, որովհետեւ չեն կրնար անգիտանալ այդ ընթացքին անխուսափելի հետեւանքները: Այդպիսի քաղաքականութիւն մը ուրիշ հետեւանք չպիտի ունենայ, եթէ ոչ օտարատեցութեան շարժում մը յարուցանել Ֆրանսայի աշխատաւորութեան մէջ:

ՎԿԱՅԱԿԱՆԻ ԿԵՂԾԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Սեդրաք Արգարեան անուն մէկը փաստաբան Գ. Սեդրաք Քարեանի վկայականը կեղծելով, Պոլսոյ փաստաբանական կաճառին դիմած է, դատարաններուն մէջ փաստաբանութիւն ընելու իրաւունք ձեռք բերելու համար: Կաճառին կարգապահական մարմինը կեղծարարութիւնը հաստատած ըլլալով, Սեդրաք Արգարեան դատի կանչուած է:

ՆՈՐ ԿԱԽԱՂԱՆՆԵՐ

Խարբերդի մէջ անցած շաբաթ կախաղան հանուած է Շահին օղլու Նօմէր, որ սպաննած էր ուսուցիչ Զէքի Ցիւնար Ալի պէյը, անոր համար որ չէչաւոր քրտական ապստամբութիւնը ծագելէն առաջ մատնութիւն բրած էր կառավարութեան, ապստամբութեան վերաբերեալ գաղտնիքները յայտնելով:

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կոմինտէրնի (Գ. Միջազգային) վերջին լայն ժողովին մէջ, Հուշակաւոր Զինովիեվը հետեւեալ ուշագրաւ յայտարարութիւններն բրաւ.

— «Կոմինտերնը պէտք է դառնայ աւելի միջազգային, ոչ թէ եւրոպական, այլ համաշխարհային: Կա՛մ մենք պէտք է փորձենք նուաճել ամբողջ աշխարհը, կամ բուրժուազիան կը փորձէ յարձակիլ մեր առաջին ամրոցին վրայ:

Արեւելքի մէջ մենք ունինք մեծ յաջողութիւններ, սակայն այստեղ եւս պէտք չէ տարուիլ պատրանքներով: Շանկայը, Քանտոնն ու Փեքինը տակաւին լայնածաւալ Չինաստան չեն նշանակեր, եւ վտանգաւոր պատրանք է ամբողջ Չինաստանի աշխատաւորութեան նուաճած-ները համարել արդէն յեղափոխական արդիւնաւորութեամբ համակուած:

Սակայն, կարելի չէ ձեռք բերուած յաջողութիւնները խոշոր չհամարել: Արեւելքի մէջ մենք կ'առնենք մեր առաջին քայլերը, կը գտնենք մեր առաջին յենարանները եւ կը ստեղծենք կոմունիստական կուսակցութիւններու կորիզը:

Բանուորական դասակարգի միասնականութիւնը կը նշանակէ բանուորական դասակարգի մեծամասնութեան նուաճումը: Կոմինտէրնի այժմեան խնդիրն է այդ միասնականութեան իրականացումը: Առաջ մեր խնդիրն էր հաւաքել, միացնել յեղափոխական փոքրամասնութիւնները, կանգ չառնելով պառակտման առջեւ: Այն ժամանակ մենք ստիպուած էինք պայքար մղել կոմունիստական կուսակցութեան գոյութեան համար: Այժմ այդ շրջանը անցեր ենք, այժմ մեր առջեւն է բանուորական դասակարգի միջազգային միասնականութեան վերահաստատման խնդիրը, բայց այդ պէտք է կատարուի ոչ թէ բարենորոգչութեան փտած հողին, այլ մեր առողջ, կոմունիստական հիմքի վրայ:»

ՀԻՆԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Փետրուար 13ին, Լէնինականի մէջ Պոլիգոնի երկրորդ աստ. դըպրոցի աշակերտները տօնեցին իրենց հինգ վաստակաւոր ուսուցիչներու երկարամեայ գործունէութեան յոբելեանը:

Յոբելեարներէն երկուքը— գրող Ատրպետը եւ մանկավարժ Յովհաննէս Տէր Միրաքեանը ծանօթ են իրենց գրական եւ մանկավարժական գործունէութեամբ: Միւս երեքն են— Մամբրէ Մկրեան վանեցի, մասնագէտ բնական գիտութիւններու եւ փորձառու ուսուցիչ, Սահակ Մովսիսեանը, Կարեցի (Մուշ-Պուլանըխ), ժողովրդական ուսուցիչ, եւ Պարոյր Բաբաեանը, լէնինականցի, երաժշտական բարձրագոյն կրթութեամբ, երգի վաստակաւոր ուսուցիչ:

Այս հինգ կրթական գործիչները իրենց բազմամեայ աշխատանքի ընթացքին կրթած են շատ մը սերունդներ, 80ական թուականներէն սկսեալ: Իրենց բազմաթիւ աշակերտներէն շատերը այժմ իրբեւ վարպետ ուսուցիչներ կ'աշխատին ամէն տեղ:

Աշակերտներու, յոբելեարներու աշակերտ-ուսուցիչներու եւլն. ներկայացուցիչներու կողմէ եղան կենսագրական զեկոյցներ, գնահատականներ եւ երախտագիտական արտայայտութիւններ, որոնց յոբելեարները պատասխանեցին շնորհակալութեան խօսքերով:

Հինգ յոբելեարներն ալ ունին 30 տարիէն ոչ պակաս, մինչեւ 45 տարուան գործունէութիւն եւ իրենց ամբողջ կեանքի ընթացքին տոկունութեամբ շարունակեր են իրենց աշխատանքը դպրոցական ասպարէզին մէջ:

Վերջին հինգ տարուան ընթացքին այս հինգ վաստակաւոր գործիչները կ'աշխատին Ամերիկեան Նպաստամատոյցի պատսպարած ծնողազուրկ երախաներուն համար, նուիրելով իրենց կեանքի վերջին տարիները անոնց դաստիարակութեան գործին:

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱԻԱՐԸ

Պոլսոյ «լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը գրաւած է կարգ մը նոր շէնքեր ալ, որոնց տէրերուն փախստական ըլլալը հասկցուած է: Այսպէս, «լքեալ» գոյքերու տնօրէնութեան փոխանցուած են Պոլիս, Պաղչէ Գաբու գտնուող եւ Գալուստ Կիւլպէնկեանի պատկանող «Սէլամէթ» խանը, Սուլթան Համամ. Թօփալեանի պատկանող մեծ խանը որ երեք յարկէ եւ 44 սենեակէ կը բաղկանայ: Այս սենեակներուն վարձքերը սկսած են գանձուիլ «լքեալ» գոյքերու տեսչութեան կողմէ:

Քննութիւն կը կատարուի նաեւ Սուլթան Համամ Փնտգլեանի սեփական խանին մասին, որու թուղթերը յիշեալ վարչութեան կողմէ յանձնուած են ոստիկանութեան: Քննութենէն վերջ պիտի գրաւուի այդ խանը, որուն արժէքը կէս միլիոն ոսկիէն աւելի կ'ենթադրուի:

* * *

«Լքեալ» գոյքերու տեսչութիւնը իր պաշտօնի ձեռնարկած օրէն՝ 1925 Սեպտ. 27էն մինչեւ 1926 Փետր.ի վերջ գրաւած է 225 կտոր լքեալ գոյքեր, որոնց մէջ կը գտնուին 81 տուն, 90 խանութ, 3 պանդոկ, 5 խան, 12 վաճառատուն, 7 թափուր գետին, 24 արտավայր, 25 մթերանոց, 10 գործարան, 14 սենեակ, 3 ափարթման, եւն.: Նախկին յաջուեյարդար յանձնաժողովին ջնջումէն յետոյ, անոր ձեռք գտնուած 141 կտոր կալուածներն ալ փոխանցուած են «լքեալ» գոյքերու տեսչութեան:

---

13 ՍՊԱՆԵՐ ԳՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

Մարտ 2ին Լէնինկրատի կեդրոնական բանտին մէջ գնդակահարուեցան 13 ռուս եւ Էսթոնիացի սպաներ, իբրեւ լրտես: Պատիժի թեթեւացում ստացան միայն 3 հոգի: Ուրիշ 33 հոգի երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտուեցան, իբրեւ տեղեկատու լըրտեսներուն:

Գնդակահարուածները տեղի ունեցան Չեկայի սովորական մեթոտներով. մահապարտները հանեցին իրենց զգեստները, եւ իւրաքանչիւրի քունքին ըւիվոլվէրի հարուած մը բաւական եղաւ:

ՖՐԱՆՔԵԼԻԹՈՒՐՔ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Ֆրանքօ-թուրք դաշնագիրը Թուրքերուն կարգ մը զիջումներ բրած ըլլալով, հիմա անոնք աւելի կատղած են եւ ամէն օր Թուրք հրոսախումբերու նոր ասպատակութեանց լուրեր կը հասնին Հալէպէն եւ շրջականներէն: Վերջին հեռագիրի մը համաձայն զինեալ Թուրք հրոսախումբեր տեղաւորուած են Այնթափի կողմերը: Մերսինի մօտ ալ ձերբակալուած են կարգ մը գերմաններ որոնք զէնքի մաքսանենգութիւն կ'ընէին:

ՕՐ. ՍՐԲՈՒՀԻ ՄԱՆՏԻԿԵԱՆ
Ե Ի
Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՁՈՒԼՃԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ
6 Մարտ 1926 Փարիզ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԼԸ ՓՈՒԶԷՆ.— Հօկի օրկանին մէջ կարդացի կարգ մը սուտեր, կեղծ ստորագրութեամբ:— Իբր թէ չէզոքներու կողմէ գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ Հօկի գործիչը, Ն. Ճ.: Իբր թէ Լը Փուզէնի եւ շրջակայ գիւղերու Հայ ժողովուրդը փութացած էր հրապարակային ժողովին: Ծայրէ ի ծայր սուտ: Շրջաններէն մարդ չէր եկած: Ցեղացի երիտասարդներ եկած էին 63 հոգի, որոնց 37ը դաշնակցականներ էին եւ 11ը չէզոք, քանի մը հատ ալ կարմրուկներ, որոնք հայերէն անգամ չեն գիտեր:

Հարցումներ եղան «ազատ եւ անկախ» Հայաստանի ներկայ կացութեան մասին, խօսքի, մամուլի ազատութեան, Յունաստանի Հօկի ապօրինութեանց մասին: Բանախօսը խուսափեցաւ առաջին կէտերէն, իսկ Յունաստանի Հօկին համար ըսաւ թէ ռամկավարներու ձեռքն է:

Զանց կ'առնեմ Թրքախօս «չավուշ»ի մը կատարած դերը: Ունկնդիրներէն անոնք որ ծանօթ էին Հօկի խաղական հանգամանքին, չարձանագրուեցան: Իմ ներկայութեանս միայն 14 անձեր գրուեցան: Մեր գաղութին թիւը 370—400ի կը հասնի, իսկ Հօկի անդամներ հազիւ 20—25 հոգի են, մաս մըն ալ զղջացած:

Բանուոր ԱԲՐՕ (Տարօնցի)

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ.— Ոստիկանութիւնը քանի մը օրէ ի վեր կ'արձանագրէ օտարականները, իրենց բնակարանները ներկայանալով: Անոնք որ ինքնութեան թուղթ չեն առած, մասնաւոր տուգանքի պիտի ենթարկուին: Այս առթիւ աւելորդ անգամ մըն ալ կը թելադրենք որ մեր հայրենակիցները անհոգութիւն չընեն:

Շատեր տեղական օրէնքներուն ծանօթ չըլլալով յաճախ նեղութիւններ կը կրեն: Այս մասին թէ ոստիկանութիւնը կը գանգատի եւ թէ կալուածատէրերը: Ուրիշ կարեւոր կէտ մը.— Երբ մէկը թաղէ մը ուրիշ թաղ կը փոխադրուի, պէտք է լուր տայ ոստիկանութեան:

Շատեր իրենց տանտիրոջ ծանօթ անձէն զատ, ուրիշ բարեկամներ ալ կը հիւրընկալեն սենեակին մէջ, 15-20 օրուան համար, առանց արտօնութիւն ստանալու, ինչ որ նորէն անախորժութեանց տեղի կուտայ: Այս առթիւ տանտէրներ մէկ գիշերուան համար առ նուազն 8 ֆրանք կը գանձեն: Իսկ եթէ տանտէրները անհոգութիւն ընեն, այն ատեն քաղաքապետութիւնը կը դատապարտէ:

Կ. Մ.

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ՕՐԻՆԱԿԸ՝ ՎԵՐԷՆ

Ինչպէս անցեալ դեկտեմբերին, Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան շքեղ օրուան պարահանդէսին ալ, յայտագիրն ու տոմսերը ամբողջովին ֆրանսերէն էին, առանց մէկ բառ հայերէնի: Կ'ուզէի գիտնալ թէ պարահանդէսը Ֆրանսացիներուն համա՞ր սարքուած էր: Քանի՞ Ֆրանսացիներ կային: Ուրեմն ինչո՞ւ կը մեղադրեն Հայ երիտասարդները որ իրարու հանդիպած ատեն կէս առ կէս կամ բոլորովին ֆրանսերէն կը խօսին: Կարելի չէ՞ր յայտագիրներն ու տոմսակներն ալ կէս առ կէս հայերէն գրել:

Ն. Պէրպէրեան

Եղիշէ Իշխանեանի բնակարանը եւ թէեւ խօսակցութենէ մը յետոյ, դաշոյնի երկու հարուածներ կը հասցնէ եւ կ'երթայ կը յանձնուի ոստիկանութեան:

Բժշկական օգնութեան շնորհիւ Եղիշէն կ'ազատի: Վահանը կը մնայ բանտը: Վէրքերը կը բուժուին:

Ոստիկանական առաջին տեղեկագրին համաձայն, Վահանը մտային հիւանդ է: Քննութիւնները կը շարունակուին:

Տիւրզիներու պայմանները մերժուած

Տիւրզիները Սուրիոյ մարզպան Պ. Տը Ժուվընէլի հաղորդեցին իրենց պայմանները, որոնք են՝ 1.— Սուրիոյ կատարեալ անկախութիւնը, 2.— Լիբանանի նախկին նեղ սահմաններու վերահաստատումը. 3.— Ֆրանսական զինուորներու սուրիական հողէն մեկնումը:

Պ. Տը Ժուվընէլ պատասխանեց թէ այսպիսի պայմաններ անընդունելի են, հետեւաբար անկարելի է այսուհետեւ որ և է բանակցութեան մէջ մտնել ապստամբներուն հետ, որոնք պարզապէս հպատակութիւն պէտք է յայտնեն:

⁂ Հոգատարութեանց յանձնաժողովը Հռոմի մէջ վերջացուց իր աշխատանքները և պատրաստեց տեղեկագիր մը, որ Ազգերու Դաշնակցութեան պիտի ղրկուի:

Միւս կողմէ «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ հաշտութեան բանակցութիւնները վարելու համար պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելած է դէպի Ճէպէլ, ընկերակցութեամբ գնդապետ Քաթրուի: Եթէ Սուլթան էլ Աթրաշ առանց պայմանի հաշտութիւն յայտնէ, լաւ ռոճիկ պիտի ստանայ: Իր փափաքն է Իրաքի կամ Տէր Զօրի մէջ հաստատուիլ, բայց Ֆրանսացիները պիտի պնդեն անշուշտ որ Ֆրանսայի կամ ֆրանս. հոգատարութեան տակ եղող երկիր մը հաստատուի: Զէյտ էլ Աթրաշ և միւս պետերը, որոնք պատերազմական ատեանի առջև հանուած են, ընդհ. ներումի պիտի արժանանան: Ֆրանսացիները հաւանաբար չպիտի պնդեն Պաքրին աքսորելու մասին, սակայն կասկածելի է որ համաձայնութիւն մը կարելի ըլլայ Տօքթ. Շահպէնտէրի հետ: Հպատակութենէն յետոյ ալ զինուորական գործողութիւններ անհրաժեշտ պիտի ըլլան դեռ, աւազակները վերջնականապէս վտարելու համար: Վերջապէս Ֆրանսա ձեռք պիտի առնէ վարչութիւնը, մինչև որ կատարեալ հանդարտացումը թոյլ տայ ընտրութիւններ կատարել և Սահմանադրութիւն մշակել:

⁂ Շաբաթ օր Դամասկոսի շուրջ տեղի ունեցած կռիւներուն մէջ ապստամբներէն սպաննուած է 156 հոգի և վիրաւորուած՝ 103: Սուլթան էլ Աթրաշ վիրաւորուած է օդանաւի ռումբէ մը:

Թուրքեւանգլիա վէճը

Թուրք թերթերը նորէն բորբոքած են Թուրքեւանգլիայ վէճին առթիւ և ռազմաշունչ հրատարակութիւններ կ'ընեն: Վերջին անգամ Յունաստան Պ. Փափան Պոլիս ղրկած էր, առկախ խնդիրները վերջնականապէս լուծելու լիազօրութեամբ. սակայն կ'երեւի թէ չէ կրցած համաձայնիլ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ: «Ագշամ» կ'ըսէ թէ՝ համբերութիւնը որքան ալ աստուածային ու դիւանագիտական ըլլայ, ամէն բանի պէս սահման մը պէտք է ունենայ: «Հելլէն կառավարութիւնը մեր առաջարկները չի կրնար եղեր ընդունիլ, որովհետև կարգ մը ներքին արգելքներ ունին եղեր: Մենք քանի Յունաստանի հանդէպ բարեկամական քաղաքականութեան հետամուտ կ'ըլլանք, անոնք այնքան թոյլ կը կարծեն մեզ: Պէտք է այլեւս հասկնանք այս պարագան և խոստովանինք: Հելլէնները միայն մէկ քաղաքականութենէ կը հասկնան, այն ալ գործի քաղաքականութիւնն է: Եթէ կ'ուզենք որ Պ. Փափա և իր տէրը դիկտատոր Փանկալոս Թուրքիոյ իրաւունքները ճանչնան և Թուրքերուն կալուածները վերադարձնեն, Արեւմտեան Թրակիոյ իսլամները թշուառութենէ և կեղեքումներէ ազատեն, պէտք է իսկոյն գրաւենք հելլէնական կալուածները: Ո'չ մէկ բանակցութիւն այնքան ազդու կ'ըլլայ, որքան փոխադարձութիւնը:

Եթէ հելլէնական կալուածները բաւարար չեն, պէտք է Յոյներու կալուածներուն մասին ալ միեւնոյն միջոցը ի գործ դնել, որովհետև Յունաստան առնելիք աւելի արժէք կուտայ: Ելքի ուրիշ միջոց չկայ: Եթէ Թուրքիոյ հանրապետական կառավարութիւնը, որուն վճռական կամքն ու կորովը արար աշխարհ զարմացուցած է, այսքան կենսական խնդրի մը մէջ ալ ներողամտութիւն ցուցնէ, բոլորը մեզի հետ մէկտեղ, նոյնիսկ Յունաստան և ամբողջ աշխարհ պիտի զարմանան: »

Մուսուլի խնդիրը

Անգլիոյ դեսպան Սըր Լինտսէյ Էնկիւրի մեկնած է կրկին, Մուսուլի խնդրին մասին Թէվֆիգ Րիւշտի պէյի հետ նոր բանակցութիւններ վարելու համար: Դեսպանը անգլիական նոր առաջարկներ կը տանի եւ յոյս կայ որ այս անգամ համաձայնութեան եզր մը կարելի ըլլայ գտնել:

Թուրքիա չուզեր Ժընեւ երթալ

Էնկիւրիէն կը հեռագրեն թէ գործավարներու Խորհուրդը Մարտ 8ին գումարուելով, որոշեց չընդունիլ Ազգերու Դաշնակցութեան նոր հրաւէրը՝ մասնակցելու Ժընեւի ժողովին, ուր պիտի քննուի Անգլիոյ նոր հոգատարութեան խնդիրը:

Թուրք թղթադրամները

Էնկիւրի որոշած է երկուք ու կէս և 25 ոսկինոցները վերցնել: Հաւանաբար կէս ոսկինոցներն ալ պիտի վերցուին:

ՊՈԼՍՈՅ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՓԱԿՈՒՄԸ

Պոլսէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Թուրք կառավարութիւնը փակել տուած է Պոլսոյ անգլիական աղջկանց բարձրագոյն վարժարանը (Հայ Սքուլ), անոր համար որ վարժարանին տնօրէնութիւնը չէ ուզած իբրեւ Թուրքերէնի ուսուցիչ ընդունիլ նախկին Թուրք սպայ մը: Կ'ըսուի թէ դպրոցին տնօրէնը դատի պիտի կանչուի, Թուրք իշխանութեանց հրահանգները գործադրած չըլլալուն համար: Պոլսոյ անգլիական շրջանակները մեծապէս յուզուած են այս դէպքին առթիւ:

ՊՈԼԻՍ ՄՏՆՈՂ ՀԱՅԸ

Պոլսոյ ոստիկանութիւնը կրկին ձերբակալած է Արամ անուն յանձնակատար մը, ծովային ոստիկաններէն Տանիշ էֆ.ն, եւ Ալնալը Չէշմէի մուխթար Յակոբը, որոնք դիւրացուցած էին Յակոբ անուն փախստականի մը Պոլիս մուտքը: Երեքն ալ Էնկիւրի պիտի ղրկուին, դատուելու համար:

ՄԱՀ Պ. ՄԱԹՈՍԵԱՆԻ

Նիսի մէջ մեռած է ծխախոտի ծանօթ վաճառական Պ. Մաթոսեան: Մարմինը պիտի փոխադրուի Պրիւքսէլ, հոն թաղուելու համար:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՕՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Սթանպուլաքիի դահլիճին անդամներէն 27 հոգի, որոնք այժմ արտասահման կը գտնուին, մահուան դատապարտուած են:

Տիար Աւետիս Եէտիգարտաշեան, Տիար Սերովբէ Եէտիգարտաշեան (Լոնտոն), Տէր եւ Տիկ. Հողոփէթ Եագուպեան եւ զաւակունք (Լոնտոն), Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Եազճեան, Այրի Տիկին Էլմոն Պալթիարեան եւ զաւակունք (Փարիզ), Այրի Տիկին Հնազանդ Եաղճեան եւ զաւակունք (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Հայկ Ճամուզեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թէլլեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկ. Ստեփան Փանոսեան եւ զաւակունք, Տիար Գրիգոր Բամպուքճեան, Այրի Տիկին Նուրիցա Կարապետեան եւ զաւակունք, Այրի Տիկին Նուրիցա Պօղոսեան եւ զաւակունք, Այրի Տիկին Ցուտու Տամլամաեան եւ զաւակունք, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Տէմիրճիեան եւ զաւակունք, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Նագաշեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Պուլտուգեան, Տէմիրճիեան, Ճամուզեան ընտանիքները եւ համայն պարագաները ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, կնոջ, քրոջ մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՖԻԼՕՐ ԵԷՏԻԳԱՐՏԱՇԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է 22 փետր. Բշ. առաւօտեան ժամը 10ին Բանկալթիի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, եւ մարմինը ամփոփուած է Շիշլիի Ազգ. գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ 12 Մարտ Ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին: Օրակարգ՝ Զեկուցում Սուրիոյ ընդհանուր կացութեան մասին եւ ընթացիկ հարցեր: Հասցէ՝

Café Rocher (métro Odéon)

⁂ Նոյն օրը կէս ժամ առաջ տեղի կ'ունենայ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը:

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ Թաղային կոմիտէի ընդհանուր ժողովը՝ 18 Մարտ Հինգշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքավայրը:

Հ. Յ. Դ. «ԴԷՐՈՐԴ-ՋԱՎՈՒՇ» խումբի ընդհանուր ժողովը շաբաթ 13 Մարտ ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple:

Հ. Յ. Դ. «Արմէն Գարօ» խումբի ընկերները սովորաբար ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ շաբաթ երեկոյ, 13 մարտ ժամը ճիշդ 8,30ին. 5 Rue de Londres 5.Métro Trinité:

Շապին Գարահիսարցիներու «ՌԱԶՄԻԿ» Հայրենակցական միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները կիրակի իրիկուն 14 Մարտ, ժամը 8,30ին 40 Rue de Belleville:

ՁԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը 13 Մարտ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Café du Métroի վերնայարկը, 95 Bld. St. Germain. Métro Odéon. Օրակարգ վարչութեան եռամսեայ զեկուցում, հաշուետուութիւն եւ կարեւոր գիտելիքներ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարեգին Քէօսէեան կը փնտռէ իր եղբայրը, Արամը, որմէ լուր չկայ Ատանայի վերջին գաղթէն ի վեր: Տեղեկացնել 38 rue Bisson, Paris (20e) կամ Յառաջի:

Կը փնտռուի Հաճի Սարգիս Աբրահամեան, Պրուսացի, կինը՝ Հաճի Արաքսի Աբրահամեան Մարաշցի և երկու զաւակները՝ Փոլինէ և Անժելինէ Աբրահամեանները որոնք մօտաւորապէս տարի մը առաջ Հալէպէն Պէյրութ և անկէց ալ Ֆրանսա փոխադրուած են: Տեղեկացնել Տիկ. Ովսաննա Գումրուեանի, N. E. R. Կորնթոսի որբանոցը Յունաստան:

Կը փնտռեմ հօրեղբայրս Սեղրակ Ներղէսեան, Բաբերդի Բասնդա գիւղէն. տեղեկութեանս համեմատ Բէօսթէնճէ քաղաքը կը գտնուի:

Առաջին տեղեկատուին 6 ամսուան «Յառաջ» կը նուիրեմ: Գրել Համբարձում (Միքիքիոս) Ներղէսեանի, 5 Rue Pradier, Paris 13. Կը խնդրուի «Նոր Արշալոյս»էն և «Արաքս»էն արտատպել:

— Կը փնտռուի Շ. Գարահիսարի Անտրէաս գիւղաքաղաքէն քիւփճի Նիկողոսի որդին՝ Նշան Քիւփճեանը: Տեղեկացնել իր քրոջ՝ Annie Manouguian, Aux Escalerines par Aubin. Aveyron. Կը խնդրուի արտատպել:

— Բնիկ Եօզղատցի Հմայեակ Աշճեան որ ընդհ. պատերազմէն առաջ անցած է Ֆրանսա, այժմ անյայտ կը մնայ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ իրենց տեղեկութիւնները հաղորդել իր քրոջ, Mme. Erchanic Kébabdjian, 20 Rue de Bezons, Courbevoie. (Seine).

— Բնիկ Եօզղատցի Յովհաննէս Վարդվարեան եւ Յարութիւն ու Յովսէփ Մաղաքեան եղբարք, որ 1915ին Սելանիկ կը գտնուէին: Տեղեկացնել Պ. Զարեհ Բէկպապճեանի. 20 rue de Bezons, Courbevoie (Seine) France. Արտասահմանի բոլոր թերթերէ կը խնդրուի արտատպել:

—Սելանիկի Միսաքեան որբանոցէն Իզմիրցի Խորասանճի եւ Կարապետ Յակոբեան կը փնտռեն իրենց մայրը, Ոսկի Յակոբեան, որ Մարսիլիոյ կողմերը կը գտնուի եղեր: Գրել՝ Sissak Soulian, St. Loup aux Grands Pins. Marseille.

— Կէյվէի-Էջմէէն Բարունակ Տօնիկեան, կը փնտռէ իր մօրաքրոջ որդին՝ Յարութիւն Յակոբեանը իր ընտանիքով միասին, որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան հաստատուած էին: Կը խնդրուի տեղեկացնել թերթիս դրաշարներէն Հ. Սրապեանին: Յունահայ թերթերէն (Նոր Օր եւ Ալիք) արտատպել:

Ճորճիի կինը Հոփփսիմէ Թումանեան կը փնտռէ իր քրոջ աղջիկը Հաճի Վարժապետի կինը Պէսնի- Ջէյթունցի Հաճի Մարիամ, որ կը բնակէր Գարշը Օվա Մուսաստ փոնարը. այժմ կը կարծուի ըլլալ Հալէպի գաղթականներու կայանը. — Գրել Dondikian Abonné Colbert 556, Marseille. Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել:

Բնիկ Պիթլիսի Ցտուկու գաւառի Սասնոյ գիւղացի Խաչիկ Գրիգորեան կը փնտռէ իր Հօրեղբօրորդին, Ղազար Բարունակեանը, որ ընդհանուր պատերազմէն առաջ գնիա ամուսնացած էր եւ երկու զաւակ ունի: 1917ին Ֆրանսա տեսնուած է: Հասցէն իմացնողներուն պիտի նուիրուի 50 ֆրանք. գրել Nicolas Koutzoukian (Epicier) Sarkis Sarkissian, Décines (Isère) France.

Կը փնտռուի Պրուսա - Պիլէճիկի Թիւրքմէն գիւղացի Յարութիւն Գարապաճաքեան կը փնտռէ իր քեռորդին՝ Նշան Աբրահամեանը, 17 տարեկան, որ 1923ին Հալէպի որբանոցէն Ֆրանսա փոխադրուած է ագարակներու մէջ աշխատելու համար: Տեղեկացնել E. Kassian 9 Rue de Peuple, Martigues (B. de Rh.).

ՍԱԿԱՐԱՆ

9 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 ցատր	Léva
Դրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելճ. ֆրանք	» Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARSCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82
Մէթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա եւ գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա եւ » Եգիպտոս, Իրան	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ
12
ՄԱՐՏ
1926
12 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 96 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ եւ ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՄԻ ԽԱԲԷՔ, ԲԱՑԷՔ ԴՈՒՌՆԵՐՆ ՈՒ ԲԵՐԱՆՆԵՐԸ ՈՐ ԱՄԷՆ ՄԱՐԴ ԻՄԱՆԱՅ ՍՈՒՏՆ ՈՒ ԻՐԱՒԸ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓԵՏՐԱԹԱՓ ԱՔԼՈՐՆԵՐ

Միշտ լուռ են խորհրդային թերթերը, վերջին ձերբակալութեանց մասին: Հրաման չունին գրելու, ճիշդ ինչպէս, համիտեան շրջանին, թուրք մամուլը հրաման չունէր խօսելու հայաշանքներու, յեղափոխական շարժումներու, ջարդերու եւ նման քաղաքական դէպքերու վրայ:

Ատոր փոխարէն, անսահման իրաւունք է տրուած նզովելու, հայհոյելու, սպառնալու: Մասնաւոր նշանախօսքեր ալ ունին, այսպիսի պարագաներու մէջ, վերէն տրուած պատգամներ, եւ անոնց հիման վրայ պարբերաբար ասպարէզ կը կարդան «անիծապարտ եւ եպերելի» տարրերուն, որոնք երէկ «կոմիտաճի»ներ էին, իսկ այսօր՝ «հակայեղափոխական» կը կոչուին:

Բայց լուռ են բուն ողբերգութեան մասին: Հարիւրաւոր մարդիկ ձերբակալուած, համալսարանի ուսուցիչներ անգամ կաշկանդուած են. ի՛նչ փոյթ. ո՞վ պիտի համարձակի ձայն բարձրացնել երկրին մէջ — ո՞վ կրնար խօսիլ Անատոլուի ջարդերու մասին: Իսկ երկրէն դուրս, փա՛ռք Ալլահին, ոչ գրիչ կը պակսի, ոչ թերթ, ոչ ալ, մանաւանդ, վարձք: Եւ որովհետեւ, Հայաստանի մէջ արգիլուած են ազատ խօսքն ու մամուլը, իսկ արտասահմանէն Հայաստան կրնան մտնել միայն իրենց սեփական թերթերը, ա՛լ ո՞վ պիտի հասկնայ սուտն ու իրաւը: Ի՛նչ ուզեն կը թխեն այնտեղ, ճերմակ, լայնատարած սաւաններու վրայ: Եւ քանի որ ազատ ես այստեղ ալ ուզածդ գրելու, հնարէ ու տպէ, կապոցներ շինէ եւ ղրկէ, որպէս զի աջ-ձախ ցրուեն եւ լուսաբանեն ժողովուրդը, սա համբերատար ու հա՛մր ժողովուրդը...:

Փաստե՞ր կ'ուզէք, առէք ո՛ր և է խորհրդային թերթ: Ահաւասիկ ամէնէն վաւերականը, «Խորհրդային Հայաստան»ը, որ շղթաները բերնին, թունաւոր նետեր կ'արձակէ աջ ու ձախ, առանց գոնէ ճիշդ նշան առնելու: Ամիսներ առաջ, դող ելեր էին, խմանալով որ արտասահմանի մէջ նոր թերթեր կը հանեն հոգեվա՛րք «Դաշնակ»ները: Բայց շուտ գտան գաղտնիքը, — իմպերիալիստական պետութիւնները իրենց գաղտնի վարկերէն դրամ են յատկացուցեր Դաշնակցութեան, որպէս զի պայքար մղէ խորհրդային իշխանութեան դէմ: Նոյն «Խորհրդային Հայաստան»ը ուրի՛շ հանճարեղ գիւտ մը կ'ընէ այս անգամ, գիշեբաջան տքնութեամբ. «դաշնակցութեան բիւրօն եւ ջոջերը ուղղակի կամ անուղղակի կերպով քաղաքական դիրեկտիվներ (ուղեցոյց, հրահանգ) են ստանում այս կամ այն մեծ պետութեան արտաքին գործերի մինիստրութիւնից»: Դեռ աւելին. Անգլիոյ մէջ «գործօն հակախորհրդային քաղաքականութեան ծրագրեր կան եւ այդ մտքով հրահանգներ են տրւում անգլիական իմպերիալիզմի բոլոր մեծ ու փոքր ծառաներին, աբձակւում են կապերից բոլոր տեսակի գամփռներն ու շնիկները: Այդ ցեղին են պատկանում մենշեւիկները, դաշնակցականներն ու մուսավաթականները»:

Թիֆլիզն ու Երեւանն ալ ունին իրենց Ֆէհիմ փաշաներն ու Շէֆիք փաշաները, որոնք օրուան քանիչորս ժամը գաղտնի տեղեկագիրներ կը մատուցանեն սարսափահար իշխանաւորներուն, որպէսզի միշտ վառ մնայ Չեկային կրակը, եւ կանգուն՝ մարզպաններուն արեւը:

Բայց ո՛չ. այդքան ալ վախկոտ չեն, գոնէ Երեւանի մէջ. լսեցէ՛ք, դարձեալ իրենց պաշտօնաթերթն է որ կը բարբառի.

— «Անշեղ, անընդհատ ու յամառ կերպով կը շարունակուի խորհրդային Հայաստանի սոցիալիստական շինարարութեան մեծ գործը, իսկ նեղ օրերու համար, մենք ունինք փորձուած, պատրաստի զէնքեր, որոնք խփում են ոչ պակաս շեշտակի: (21 փետր.):

Թշուա՛ռ, փետրաթափ աքլորներ որ ասպարէզ կը կարդան ոչ միայն կուսակցութեան մը, այլեւ ամբողջ հայ ժողովուրդին, կռնակ տուած ռուս եւ թուրք փաշաներու, օտարի թնդանօթին եւ հրացանին: Եթէ վստահ ըլլային որ գոնէ քանիչորս ժամ կը տեւէր իրենց իշխանութիւնը առանց այդ ուժերուն, անշուշտ այսքան չպիտի լրբանային: Խնդիրը այն է որ այդ վստահութիւնն ալ չունին. այնքան խոր է իրենց սարսափը՝ գալիքի մասին: Միասին կարդանք չնաշխարհիկ «Երեւան»ը, որ յանկարծ կարճ կապեց իր պայքարը՝ ձերբակալութեանց ԼՈՒՐԻն դէմ,— «Մեր հասկցածով դաւադրութիւն է նաեւ այն, երբ երկրի մը մէջ հակակառավարական կազմակերպութիւն կը պահուի, կը դաստիարակուի»: Ահաւասիկ իշխանութիւն մը որ, գիշեր ցորեկ մղձաւանջի տակ է, եւ ճիշդ ատոր համար ալ, ընդունակ ամէն ստորնութեան եւ բռնութեան: Համիտականութիւնը անհատական, պատահական երեւոյթ մը չէ, այլ ամբողջ ուղղութիւն մը: Եւ վա՛յ անոր որ երկիր կը կառավարէ կասկածի, երկիւղի տակ, իբրեւ ապահովութեան գօտի ունենալով ոչ թէ ժողովուրդին վստահութիւնը, այլ գաղտնի ոստիկաններու եւ լրտեսներու [illegible]րէշային ցանցը:

Ստելէ, գրգռելէ, սպառնալէ առաջ. ձեր բոլորտիքը նայեցէք անգամ մը, այնտե՛ղ, Երեւանի մէջ. նայեցէք բազմութիւններուն դէմքը, լսեցէք ձայները, եւ միտի՛ր ցանեցէք ձեր գլխուն, ա՛յ թշուառ մարդիկ:

Ձեկան փրկութեան պարան չէ, խեղդկա՛պ է ե՛ւ ձեզի համար:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԻՄԱՍՏ Է ՊԱՏՃԱՌԸ ՓՆՏՌԵԼ

Հայաստանի եւ առհասարակ Անդրկովկասի մէջ կատարուած վերջին ձերբակալութիւններուն առթիւ գրած խմբագրականի մը մէջ, Եգիպտոսի «Յուսաբեր»ը, գիտել կուտայ.

— «Անիմաստ պիտի ըլլար այս ձերբակալութիւններուն պատճառները որոնել: Բռնակալները բազմութիւններով զոհեր խլած են ոչ թէ յանցաւոր արարք մը պատժած ըլլալու համար, այլ որովհետեւ իրենց հոգիէն ներս կը կրեն անյաղթահարելի վախ մը, որ յարատեւօրէն գոհացում կ'ուզէ գտնել՝ միշտ նորանոր զոհեր խլելով: Այս ձերբակալութիւնները — դաժան, անտեղի եւ անխորհուրդ — եղած են երէկ, կը կատարուին այսօր ու պիտի ըլլան նաեւ վաղը, որովհետեւ միշտ կայ ու միշտ կենդանի կը մնայ սարսափը բոլոր անոնցմէ, որոնք իրենց կերպարանքով տակաւին կ'ուզեն «Աստուծոյ նմանիլ»:

ՔՐԻՍ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆ

Ահա եւ Քրիսը...: Իրարու եւեւէ, կը ծխրին ու կ'անհետանան չարաշուք լռութեան մը մէջ:

Այս յաղթանդամ կազմուածքն ալ չդիմացաւ անողոք ախտին, որ կը կրծէր իր կուրծքը աւելի քան մէկ տարիէ ի վեր: Հազիւ Պուլկարիոյ պայծառ երկինքէն Փարիզի թունաւոր ամպերուն տակ ինկած, կը հիւանդանար անզգուշութեան մը հետեւանքով: Երբեմն ոտքի վրայ, երբեմն անկողին, յետոյ բուժարան, ու վերջապէս — Երեքշաբթի գիշեր — գերեզման:

Քառասուն երեք տարեկան էր, միշտ ժպտուն եւ ինքնավստահ: Տակաւին հիւանդանոց չփոխադրուած, ծրագիրներ կը յղանար վաղուան համար: Ընտանեկան հոգերը չէին ցամքեցուցած յեղափոխական մարդը, որ ոգեւորութեամբ կը յիշէր հին օրերը:

Դժուար է, այսպէս քանի մը գիծերու մէջ ներկայացնել Քրիսը: Լայն հասարակութիւնը գիտէր ճանչցաւ Եըլտըզի մահափորձով (1905), որուն պատրաստութեան գլխաւոր գործակիցներէն մէկն էր, «Սիլվիօ Րիչչի»ն: Փորձը ձախողեցաւ. այս առթիւ դատեր ալ տեղի ունեցան, կուսակցական կարգապահութեան տեսակէտով. եւ Քրիսը մէկն էր որ մեղադրանքի ենթարկուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովին մէջ: Բայց, հակառակ բոլոր դառնութիւններուն, երբեք չզղջաց կուսակցութեան դէմ, եւ միշտ պատրաստ էր ո՛ր եւ է գործի, մանաւանդ տագնապի օրերուն:

Օսմ. Սահմանադրութեան շրջանին, առեւտուրով կը զբաղէր: Ապրիլ 11ին ինքն ալ ձերբակալուեցաւ իբրեւ «ըմպիչ» եւ աքսորէն դարձաւ շնորհիւ պուլկարահպատակութեան: Զինադադարին, նորէն մտաւ հանրային կեանքի մէջ, իբրեւ անդամ Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան եւ եռանդուն աջակից Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպութեան: Իզմիրի աղէտէն յետոյ, 1922ին, երբ Պոլիսն ալ վտանգի տակ էր, ամէն կերպով պատրաստ էր նորէն սպանէշին վրայ կանգնելու, բայց իր բարեկամները խորհուրդ տուին որ հեռանայ, եւ ակամայ քաշուեցաւ Ֆիլիպէ, ուրկէ եկած էր Փարիզ, 1924ին:

Հանգի՛ստ իր ոսկորներուն:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր ժամը 2ին Ֆօնթէնէպլօ-Ավօնի ֆրանսական եկեղեցիին մէջ եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Ավօնի գերեզմանատունը:

Կառախումբը առնել կառ. տը Լիօնէն ժամը 11,55ին:

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

(ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԻՒԱՆԷՆ)

ՔԱՆ ՕՏՏՕՆ ՊԱՐԳԵԼՈՒ ՀՐԱՄԱՆ.— Մարսիլիոյ Քան Օտտօյի Տնօրէնը կը հաղորդէ թէ վերջերս վեց ֆրանսացի պաշտօնական անձեր.— աշխատանքի եւ ներքին գործերու նախարարութենէն, քաղաքապետութենէն եւայլն, գացեր են Քան Օտտօ եւ յայտարարեր են թէ պէտք է փակել քէմփին ցրւումը:

Կաթող. պատուիրակը Մարսէյլ գնաց: Թեմական խորհուրդի անդամ Պ. Ներսէս Օհաննեանի հետ, այս խնդրին կարգադրութեան համար:

ՊԷՆԼԵԱՆ ԿՏԱԿԸ.— Լոնտոնի հայրենակիցներէն Եզրաս Պէնլեան որ 1925 օգոստոս 26ին մեռաւ, թողած է կտակ մը, որուն գործադրութեան ձեռնարկած է որդին, Պ. Եդուարդ Պէնլեան: Սոյն կտակէն պիտի կրնան օգտուիլ.— Ա.— Կեսարիոյ Ուսումնասիրաց Ընկերութիւնը 200 անգլ. ոսկի: Բ.— Հայ Բարեգործական Միութեան Ընկերութիւնը՝ 200 անգլ. ոսկի: Գ.— Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցը Պոլսոյ 100 անգլ. ոսկի:

Կաթող. պատուիրակին վերջին այցելութեան առթիւ, որոշուած է Կեսարիոյ Ուսումնասիրաց ընկերութեան բաժինը, 200 անգլ. ոսկին յատկացնել Կեսարիոյ Ս. Կարապետի վանքին որբանոցին, ուր 500 որբեր կը գտնուին ծայր աստիճան կարօտութեան մէջ: Իբր առաջին վճարում 50 անգլիական ոսկի ղրկուած է արդէն Կեսարիոյ Առաջն. փոխանորդին:

ԷՋՄԻԱԾՆԻ օգնութեան Կեդր. Յանձնախումբը հանգանակութենէն ցարդ գանձուած 725 անգլ. ոսկիէն 250 ոսկի հեռագրով ղրկեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, գործածուելու համար Մայրավանքի եւ հոգեւոր ճեմարանին անհրաժեշտ պէտքերուն:

ԼՈՆՏՈՆԻ Երեսփ. Ժողովը նոր վարչութեան անդամ ընտրած է հետեւեալ հոգի.— Պ. Պ. Ալալէմճեան, Ա. Խան Գորոեան, Ա. Շնորհքեան, Ա. Ունճեան, Մ. Պապաեան, Ա. Պոտիկեան եւ Ն. Պեարսեան:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԹՈՌԻ ԿՌԻՒԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Կռիւը սկսաւ մեծերուն միջեւ...: Մինչեւ այսօր բացի ժողովի պաշտօնական բացումէն, գործնական ոչ մէկ քայլ առնուած է: Ընդհ. Ժողովը դադարի մէջ է եւ բուն աշխատանքը կը կատարուի դուրսը՝ նրբանցքներուն մէջ: Վերջին նիստին Լեհաստան, Սպանիա եւ մասնաւորաբար Պրազիլիա բուռն կերպով պահանջեցին, որ իրենք եւս ընդունուին Խորհուրդին մէջ:

Պրազիլիոյ պատուիրակը Մէլլօ Ֆրանքօ հետեւեալը յայտարարեց.

— Պրազիլիա մնայուն աթոռ մը կը պահանջէ Խորհուրդին մէջ ամէն գինով: Եթէ չտրուի, Պրազիլիա չպիտի հաւանի որ Գերմանիա մնայուն աթոռ մը ունենայ: Պրազիլիա ինքզինքը կապուած չի նկատեր Լոքարնոյի դաշինքներով եւ կը ներշնչուի իր սեփական շահերէն, որով եւ իր «վէթօ»ի իրաւունքը պիտի գործածէ Գերմանիոյ հանդէպ, եթէ իր փափաքին գոհացում չտրուի:

Այս յայտարարութիւնները ընդհանուր ապշութիւն առաջ բերին: Ասոր վրայ Սպանիոյ պատուիրակ Քինօնէս տը Լէօն եւս աւելի քօղարկուած ձեւով, սակայն նոյն իմաստով յայտարարութիւններ ըրաւ:

Ֆրանս. պատուիրակ Պ. Փօլ Պօնքուր յայտնեց թէ Լոքառնոյի մէջ Ֆրանսա հանդիսաւորապէս խոստացած է որ Գերմանիա մնայուն աթոռ մը ունենայ, նոյնիսկ եթէ Գերմանիա հակառակի միաժամանակ ուրիշ պետութիւններու ալ աթոռ տրուելուն: Ֆրանսա պիտի կատարէ իր խոստումը եւ պիտի պաշտպանէ որ անմիջապէս աթոռ մը տրուի Գերմանիոյ: Այս յայտարարութիւնը լաւ տպաւորութիւն առաջ բերաւ: Հիմա որ Պ. Պրիան Ժընեւ հասած է, կը կարծուի թէ իր ճկունութեամբ պիտի կրնայ հաշտարար ելք մը գտնել:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

Հանրապետութեան Նախագահը նոր դահլիճի կազմութիւնը առաջարկած էր Երեսփ. Ժողովի Նախագահ Պ. Էրիօի, որ մերժեց ընդունիլ եւ յանձնարարեց կրկին իշխանութեան կանչել Պ. Պրիանը: Այս վերջինը երեքշաբթի ժամը 4ին ընդունեց կազմել նոր դահլիճը եւ նոյն գիշերը ժամը 2ին յաջողեցաւ իր նոր պաշտօնակիցներու ամբողջական ցանկը կազմել: Պաշտօնաթերթը առջի օր հրատարակեց այդ ցանկը: Նոր դահլիճին մէջ կը պահուին հին դահլիճէն ինը նախարարներ. դուրս ձգուած են միայն Փօլ Տումէր, Ռընէ Ռընու, Շօթան եւ Տալատիէ: Վերջին երեքը Էրիօի դահլիճին մաս կը կազմէին. հիմա այդ դահլիճին անդամներէն մարդ չէ մնացած Նոր Նախարարութեան մէջ: Ելմտական Նախարարութիւնը ստանձնեց Պ. Ռաուլ Փէռէ, Ներքին Նախարարութիւնը ընդունեց Պ. Մալվի, որ ասկէ առաջ աքսորուած էր Գերագոյն Ատեանին կողմէ: Նոր Նախարարութիւնը իր անդրանիկ ժողովը գումարեց չորեքշաբթի առաւօտ, խմբագրելու համար ծրագիրը, որ յառաջիկայ Երեքշաբթի օր պիտի կարդացուի Խորհրդարանին առջեւ:

Պ. Պրիան առջի գիշեր Ժընեւ մեկնեցաւ, մասնակցելու Ազգերու Դաշնակցութեան ժողովներուն, իբրեւ Ֆրանսայի առաջին պատուիրակ:

Այս իններորդ անգամն է որ Պ. Պրիան վարչապետ կ'ըլլայ: Առաջին անգամ Նախարար եղած էր 1906ին եւ 20 տարուան ընթացքին 15 անգամ կառավարութեան անդամ եղած է, վեց անգամ իբրեւ Նախարար, ինը անգամ ալ վարչապետ:

Անգլօ-թուրք վէճը

Պոլսոյ անգլիական դեսպան Սըր Ռօնալտ Լինտսէյ, որ Էնկիւրի գացած էր, Պոլիս դարձաւ: «Շիքակօ Թրիպիւն» կը գրէ թէ դեսպանը հապճեպով Էնկիւրի մեկնած էր Պոլսոյ անգլիական Հայ Սքուլի փակումին դէմ բողոքելու համար: Էնկիւրիէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ դեսպանը 2ուկէս ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցած է արտաքին գործավար Թէվֆիք Րիւշտի պէյի հետ: Դեսպանը Մուսուլի խնդրին մասին նոր առաջարկներ ներկայացուցած է, որոնք մերժուած են Թուրքերուն կողմէ:

Դամասկոսի կռիւները

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Դամասկոսի շուրջ տեղի ունեցած կռիւներուն մէջ Տիւրզիները լուրջ կորուստներ ունեցած են: Ծանրապէս վիրաւորուած է ֆրանսացի սպայ մը եւ սպաննուած են երկու զինուորներ: Տիւրզիներու կորուստն է աւելի քան 500 հոգի:

Թուրք-հելլէն վէճը

Գրած էինք թէ Հելլէն կառավարութիւնը Ազգերու Դաշ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՆԵՂՈՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

Քաղաքական Դէպքերը Եգիպտոսի Մէջ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ)

ԳԱՀԻՐԷ, 1 Մարտ

Նախորդ անգամ (տես Կիրակիի թիւը, ԽՄԲ.) ըսինք որ Եգիպտոսի ամբողջ գաւառը դէմ արտայայտուեցաւ կառավարութեան հրահանգին։

Ընտրութիւններու այս առաջին փորձին ձախողութենէն ետք, պարզ էր այլ եւս. երկիրը ընդդիմադիրներուն հետ էր. կառավարութիւնը մնացած էր մինակ, իր դէմ ունենալով բացի Իթթիհատ կուսակցութեան թերթերէն, եգիպտական բովանդակ մամուլը, կուսակցական համ չէզոք եւ վերջապէս ժողովուրդը, քաղաքներէն մինչեւ գիւղերը։ Բոլորը ահազանգը կը հնչեցնէին Ազգ. Սահմանադրութեան եւ հետեւաբար անկախութեան կորուստին առջեւ։ Այս մտահոգութիւնը կը ցոլացնեն հետեւեալ քանի մը տողերը, զոր կը գրէ մեծ ազդեցութիւն ունեցող թերթ մը, «Էլ Ահրամ»։

—«Ազգը, շնորհիւ իր ջանքերուն եւ միութեան, յաջողեցաւ անկախութեան պաշտօնական յայտարարութիւնը եւ սահմանադրութիւնը ձեռք բերել։ Բայց ազգը տեսաւ նմանապէս թէ այս նոյն անկախութիւնը քար առ քար քանդուեցաւ, մինչեւ չքանալու աստիճան, մինչեւ որ Բրիտ. մարզպանը յաջողեցաւ ուղղակի կառավարել երկիրը։ Գիւանգիտական աւանդութեանց դէմ երթալով, Լորտ Ճորճ Թագաւորին չներկայացուց իր հաւատարմագիրը։ Քննական պատոյտ մը կատարեց գաւառները։ Մենք 1914էն շատ ետ գացինք։ Ազգին գլխաւորներուն պարտականութիւնը չէ՞ մոռնալ իրենց տարակարծութիւնները, քէները եւ մրցակցութիւնները, իրականացնելու համար նորէն այն միութիւնը որ իրենց չահեցուցած է Անկախութիւնն ու Սահմանադրութիւնը։»

Հարուածին ծանրը կառավարութեան գլխուն՝ կ՚երթայ, բայց հակառակ այս բոլորին, Զիվէր փաշայի դահլիճը կը մնար անսասան։

Նոր փորձեր բրաւ ընտրութիւնները կատարել տալու համար արագօրէն, նոր միւտիրներ նշանակուեցան, երկար ու սիրալիր խորհրդակցութիւններ կատարուեցան գաւառական իշխանութիւններու հետ եւ որոշուեցաւ կրկին գործադրութեան դնել ընտրական նոր օրէնքը։

Այդ միջոցին է որ, Միացեալ կուսակցութիւններու կեդր. կոմիտէն, յայտարարութեամբ մը պօյքօթ հռչակեց ընտրութիւններուն դէմ։ Այս յայտարարութեան հետեւեցաւ մօտ 80 ծերակուտականներու կողմէ ստորագրուած պահանջագիր մը՝ կառավարութեան ուղղուած, որ կը բողոքէր նոր Օրէնքին դէմ, ամբաստանելով կառավարութիւնը Սահմանադրութեան բռնաբարումով։

Եւ վերջապէս, հրապարակ ղրկուեցաւ գերագոյն միջոց մը, Ազգային համագումարի մը հրաւէրումը, փետրուար 19ին, Մօհամէտ Մահմուտ փաշայի ապարանքին մէջ։

Անմիջապէս հրաւիրագիրներ ուղղուեցան եւ համագումարի կանչուեցան հետեւեալ անձերն ու մարմինները.— 1. Ծերակուտականները, 2. Լուծուած երկու խորհրդարաններու անդամները, 3. Երեք կուսակցութիւններու վարչական խորհուրդները, 4. Նախկին նախարարները, 5. Ցեղական դատարաններու եւ մեհքեմէներու իրաւաբանները, խառն դատարաններու եգիպտացի իրաւաբանները, 6. Գաւառական խորհուրդներու, քաղաքապետութեանց, գիւղական խորհուրդներու անդամները, 7. Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ Առեւտրական Սենեակներու վարչութեանց եւ Երկրագործ. Ընդհ. Սէնտիքայի խորհուրդին անդամները, եւ 8. Երկրագործ. արքայական ընկերութեան վարչ. խորհուրդին անդամները. այսինքն բովանդակ երկիրը՝ իր կազմակերպութիւններով եւ քաղաքական ու տնտեսական դէմքերով։

Կառավարութիւնը պահ մը փորձեց ընդդիմանալ, բայց շուտով «բարւոք» համարեց տեղի տալ, հսկողութեան տակ առնելով միայն համագումարի վայրը։

Եւ, առաջին անգամ ըլլալով յիշեց այն իմաստուն խօսքը թէ՝ «կառավարել՝ նախատեսել ըսել է», եւ համագումարի նախորդ օրն իսկ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ փութացնելու համար ընտրութիւնները եւ խորհրդարանական կեանքի վերահաստատումը, կը խափանուի ընտրական նոր Օրէնքը՝ 1915 դեկտ. 8ին հրամանագրուած, եւ թէ ընտրութիւնները պիտի կատարուին համաձայն հին օրէնքին։ Կառավարութիւնը կանխեց այսպէս համագումարին պահանջը։

Հետեւեալ օրը, 19ին, տեղի ունեցաւ համագումարը, հանդիսաւոր ու աննկարագրելի խանդավառութեան մթնոլորտի մը մէջ։ Հրաւիրեալները — 1200 հոգի — բոլորը անձամբ պատասխանած էին, բացի քանի մը հոգիէ, որոնք հեռագրով հաւանութիւն եւ չքմեղանք յայտնած էին։

Դիւանը կազմուած էր երեք կուսակցութեանց նախագահներէն, Սաատ Զաղլուլ, Ատլի Եկէն եւ Խալէք Սէրվէթ փաշաներէն։ Երբ բեմ բարձրացան ասոնք, խանդավառ ծափահարութիւններով ողջունուեցան, «կեցցե՛ն կուսակցապետները, կեցցէ՛ ազգը, կեցցէ՛ հայրենիքը, սահմանադրութիւնը» բացագանչութիւններով։

Բոլոր կեցաւ նախագահ Զաղլուլ փաշա։

Ցանկարծ լռուեցաւ աղմուկը, ու լսուեցաւ ժողովրդական պետին ձայնը. «Դուք հոս կը ներկայացնէք ազգը։ Միակ թերութիւնը զոր այս ժողովուրդը ունի յաչս նախարարութեան, այն է, որ ան կը ներկայացնէ իսկապէս ազգը եւ կը կազմէ ամենապայծառ արտայայտութիւնը ազգային կամքին, զոր կառավարութիւնը կը ժխտէ եւ կ՚արհամարհէ։ Բայց, ճշմարիտ է նաեւ այն որ ան՝ (կառավարութիւնը) իր գոյութիւնը կը պարտի այս արհամարհանքին։» Եւ մեծ ծերունին, իրեն յատուկ ժողովրդական պերճախօսութեամբ ու տաք շունչով, պատմական ըրաւ ստեղծուած կացութեան, մի առ մի թուելով Զիվէր փաշայի կառավարութեան բոլոր բռնաբարումները Օրէնքի եւ Սահմանադրութեան դէմ, եզրակացնելով թէ հիմակ որ նոր Օրէնքը ջնջուած է, պէտք է մասնակցինք ընտրութեանց, ազգային բաղձանքները իրագործելու համար։

Ճառը աւարտելէ ետք, Ատլի Եկէն եւ Սէրվէթ փաշա ողջագուրուեցան Զաղլուլ փաշայի հետ, ինչ որ խանդավառութեան եւ յուզումի նոր ալիք մը նետեց սրահին մէջ։

Ու յետոյ, սկսան վիճաբանութիւնները եւ ուրիշ ճառեր։

Աւելորդ է անոնց անդրադառնալ. էականը այն է որ համագումարը մեծ յաղթանակ մը եղաւ ժողովրդական հոսանքներուն համար։

Ժողովին մէջ իսկ պահանջներ բանաձեւուեցան եւ ականաւոր անձերէ բաղկացած պատուիրակութեամբ մը ներկայացուեցան վարչապետին, նամակով։

Համագումարը միաձայնութեամբ քուէարկած իր բանաձեւերով 1. Ուժ կուտայ կուսակցութեանց բողոքին՝ դահլիճին դէմ, անոր հակասահմանադրական արարքներուն պատճառով։ 2. Կը հրաւիրէ ժողովուրդը որ մասնակցի ընտրութեանց, ըստ 1924ի թիւ 4 Օրէնքին (հին օրէնք), վերահաստատելու համար խորհրդարանական կեանքը։ 3. Մինչեւ խորհրդարանի գումարումը, կը պահանջէ կախակայել 1926—27ի պիւտճէին գործադրութիւնը եւ պատասխանատու ո՛չ մէկ ձեռնարկ ընել։

* * *

Ահա կացութիւնը։ Դեռ չգիտենք թէ ինչ պիտի ըլլայ կառավարութեան դիրքը եւ վերջապէս Եգիպտոսի քաղաքական կեանքի վերջնական ընթացքը։ Բայց բաւական յստակ է, կարենալ տեսնելու համար որ համրուած են օրերը ներկայ կառավարութեան, որ առժամեայ մը հանգամանքին իջած է։ Ո՞վ պիտի յաջորդէ ներկայ դահլիճին. անշուշտ ան որ կը յաղթէ նոր ընտրութիւններուն մէջ։ Արդիւնքը պարզ է, ընդդիմադիրները պիտի գան գործի, վաֆտը առանձին թէ ձեռք ձեռքի միւս կուսակցութիւններուն հետ կամ անոնց գլուխը։ Հաւանական են այս վերջին պարագաները։ Անշուշտ, ասկէ ետք, շահեկան է ապագայ այն քաղաքականութիւնը՝ որ պիտի մշակուի, այս անգամ դէպի դուրս, դէպի Անգլիան, որուն գիտաւորութիւնը մշուշի մէջ փաթթուած է այս պահուս։

Արդարեւ, ի՞նչ կը մտածէ «Նենգամիտ Ալպիոնը»,— ոչ ոք գիտէ։ Բրիտանական մարզպան Լորտ Ճորճ Լօյտ կըդիտէ միայն, աւելի լուռ քան իր նախորդը՝ մարաջախտ Ալլէնպին։ Փակ են անոր շրթունքները ինչպէս Կիզէի Սփինքսինը, եւ անոր չափ ալ խորհրդաւոր։ Եւ, զարմանալի բան մեզ համար, որ խիկոյն մոայլամած կերպարանքներ կ՚աննինք կամ կը փափաքինք տեսնել նման դէպքերու առջեւ։ Մարզպանը նոյնիսկ այսպիսի օրերու... որսի կ՚երթայ, թէյասեղաններ կուտայ կամ սեղաններու կը մասնակցի, եւ պատահաբար ալ պաշտօնական այցելութիւն մը թագաւորին. ահա բոլորը։ Ան կը սպասէ. ուրիշ բան չենք կրնար ըսել նաեւ մենք։

Բայց, մինչեւ այդ, կարելի չէ յուզումով չդիտել պայքարի այն գեղեցկութիւնը, որ կը պարզուի փարաւոններու այս հայրենիքին մէջ, յանուն ժողովրդական իրաւունքներու։

Մեր ժողովուրդնու մեր հայրենիքը քի՛չ դասեր ունին առնելիք եգիպտացի ժողովուրդէն, որ հազիւ քանի մը տարուան սահմանադրական կեանք ունի։

Երջանի՜կ երկիր, որ երջանկագոյնին կը ձգտի. ազատ ժողովուրդ՝ որ բարձրագոյն ազատութեան կը ձգտի. իսկ մե՛նք, ինչ ընենք մենք որ երջանկութեան ստուերին, անոր հեռաւոր շուքին համար իսկ գետերով արիւն ենք թափեր եւ դեռ կը շարունակենք զոհաբերութիւնը։

Բայց ինչ ըսենք, որ ա՛յս պայմաններուն մէջ իսկ, «Հայ» իմաստուններ կան, Երեւանէն մինչեւ գաղութները ցանուած, որոնք կը խանդավառուին, գովասանքներ կը շռայլեն եգիպտացի «ճնշուած» ժողովուրդին ազատութեան պայքարին համար, բայց դատապարտութեան խօսք ունին եւ թունաւոր լեզու՝ հայ ժողովուրդի շնչելո՛ւ, գոյութեան պայքարին հանդէպ։

Ի՜նչ դժբախտ երկիր է Արարատի շուքին տակ ինկած հողը եւ ի՜նչքան աղճատուեր է ազատութեան զգացումը հայ սրտերէ ներս...,

Գ. ԲԱՐԴԻՆ

«ՌԱՄԿԱՎԱՐ ՈՐՈՎԱՅՆԻ ՄԷՋ ԶԱՐԳԱՑՈՂ ԻԺԸ»

«Պրոլետար», Ամերիկայի պոլշեւիկներուն շաբաթաթերթը, շարունակելով իր յայտնութիւնները ռամկավարներու «Սպիտակ դաւադրութեան» մասին, կը գրէ։ (27 փետր.).

—«Ի՞նչ են ըրեր Ռամկավարները մինչեւ այժմ Հայաստանի վերաշինութեան համար։ Ի՞նչ արժէք ունեցաւ իրենց ձրի կարգախօսը, որ այնքան դատարկ աղմուկ բարձրացուց գաղութահայ մամուլին մէջ։ Դժբախտաբար, դառն է մեզի վկայել թէ՝ Ռամկավարներուն վիլլուկը անճոռնի գերօ մը արժեց ու իրենց կարգախօսէն ալ դուրս եկաւ խոշոր ոչինչ մը։

Հայաստանն ու գաղութները խաբելու տխուր ծրագիր մըն էր այս, զոր գործադրութեան դրին Ռամկավարները հրապարակաւ եւ հարկ է ըսել թէ մասամբ յաջողեցան։

Ժամանակ եղաւ որ, գաղութներու մէջ, Հօկերը իրենց սեփական կալուածը դարձնելու ջանքեր թափեցին եւ անոնց մէջ մննել ուզողը կամ անոնց գործակցիլ ցանկացողը անպայման պէտք էր ռամկավար մկրտուէր։ Սպիտակ խեղկատակութիւն մըն էր ասիկա, որ տակաւին կը շարունակուի նոյն թափով ու նոյն եռանդով գաղութներու մէկ մասին մէջ։ Հասարակ ժողովուրդը իրազեկ չէ գործին ներքին ծալքերուն, ան կը նայի միայն եւ միայն հայրենիքի անունով կախուած ֆիրմային ու կ՚ընէ իր հայրենասիրական վճարքը։

Որպէսզի մեր մերկացումները ըլլան փաստացի, որոշ եւ անվիճելի, առնենք մեր անմիջական շրջապատը՝ Ցունաստանը, ուր Ռամկավարներու շահագործական վաստակը ծաւալ ստացաւ մեր հայ-նացքին առաջ։

Ռամկավարները Յունաստանէն Հայաստանի օգնութեան անունով, մինչեւ այժմ, Հայաստան ղրկած են շուրջ 3300 տոլար։ Այս գումարէն միայն 500 տոլարը Ռամկավարները տուած են, մնացեալը նուիրած են բանուորներն ու արհեստաւորները։

Հ. Օգնութեան կոմիտէներու չափ, նոյնիսկ աւելի, շանթաժի ենթարկեցին նաեւ Նորակազմ Կարմիր խաչերն ու Ներգաղթը։

Ցունաստանի հայ գաղթականներու տեղահանութեան մասին ուռուցիկ վայնասուն փրցուցին ու խուճապի մատնեցին այս կամ այն պաշտօնատարը, որպէսզի, Հայաստանի կառավարութիւնը ստիպուի ներս առնել այն տարրերը, որոնք ուղղակի բեռ եղած էին Ռամկավարական բարեգործական մարմիններուն վրայ։

Մենք կրնանք ըսել, թէ Ռամկավարներու ներկայացուցած ցանկը վերջին ներգաղթի սեզոնին՝ երբ եւ իսկ չէր համապատասխաներ Հայաստանի կառավարութեան առաջադրած պայմանին։ Հայաստան ուղարկուեցան հարիւրին 45 համեմատութեամբ բացարձակ կաղօտներ եւ աներդունակ տարրեր։

Մեր քննադատութեան գաղափարական մասէն զատ՝ չենք ուզեր խոել նշտրակը Ռամկավար շահագործութեան նիւթական մարզին մէջ եւս, քանի որ այդ գծին վրայ Ռամկավար վէրքը շատ խոր է եւ փտած։ «Պրոլետար»ի սուղ էջերը նեղ թուլատրէին այդ ընել՝ անկասկած ընթերցող ընկերները ուղղակի պիտի սոսկային ի տես այն բոլոր ձեւի մեխանիզմներուն, շահագործումներուն, որոնք տեղի կունենան յանուն Հայաստանի վերաշինութեան։

Երբ կը գտնուին մեր մէջ 25 ամեայ յեղափոխականներ, որոնք կը փորձուին ներողամիտ լինել Ռամկավար որովայնին մէջ զարգացող իժի գոյութեան, կամ կը խորհին թէ Ռամկավարներու բարոյական օժանդակութիւն ընծայելով զանոնք կարելի է հանել անհաշտ ընդդիմադիրներու՝ դաշնակցութեան դէմ, այսպիսիները կը սխալին դժբախտաբար։

Ռամկավարները կը պարսաւեն դաշնակցութիւնը ոչ թէ անոր համար որ, այս վերջինը Հայաստանի մասին քաղաքական հակոտնեայ վարքագիծ ունի ու անհաշտ կռիւ է յայտարարած հոն հաստատուած նոր իրաւակարգին դէմ, այլ կը վախնան թէ իրաւախոհական ո եւ է մերձեցում՝ ուղղակի դաշնակցութեան մէջ ձուլուելու դատավճիռը պիտի արձակէր Ռամկավարութեան համար։ Հետեւաբար, Ռամկավարութիւնը կլանուելով, Ռամկավար պաշտպօղուքները ստամոքսի ցաւէն պիտի տառապէին ու բերաննին չորս հովերուն բանային»։

ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Էնկիւրիի անկախութեան դատարանը դեռ չէ վերջացուցած գլխարկի դէմ ցոյց կազմակերպողներու դատավարութիւնը։ Այս առթիւ դատի կանչուած էին Տրապիզոնի կուսակալ Համտի պէյը եւ շարժումին վարիչներէն քանի մը կարեւոր անձեր։

Ասոնց բանտարկութեան շրջանը բաւարար նկատուելով, դատարանը անպարտ արձակեց զանոնք։ Դատարանը հիմա կը դատէ Մարաշի երեսփոխան Թահսին պէյը, որ ամբաստանուած է իբրեւ սպանութեան դրդիչ։ Մարտ 2ին Խարբերդի մէջ կախաղան հանուեցաւ Էկիլլի Նատիր օղլու Նուրի պէյը, որ քրդական ապստամբութենէն առաջ բանտարկուած էր, սակայն ապստամբներուն հասնելէն քանի մը օր առաջ բանտին դուռները կոտրելով փախած եւ հարիւր հոգինոց հրոսախումբ մը կազմելով կռուած էր թուրքերուն դէմ։ Նուրի պէյ օձիքը ձեռք տուած ըլլալով, Խարբերդի անկախութեան դատարանը մահուան դատապարտած էր զինքը։

Անկախութեան դատարաններու գործունէութեան շրջանը վեց ամիս եւս երկարաձգուած է, գործերու շատութեան պատճառաւ։

ԹՐՕՑՔԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Մոսկուայի լրագրութեան վարժարանին մէջ փակցուած ազդ մը կը ծանուցանէ թէ Լէոն Թրոցքի մօտ օրէն պիտի դասախօսէ յիշեալ դպրոցին մէջ, իբրեւ ուսուցիչ։ Թրոցքի մեծ հմտութիւն ունի ռուսերէն եւ օտար թերթերու մասին եւ ինք է որ փափաք յայտնած է դասախօսելու։ Թրոցքի պիտի շարունակէ իր միւս պաշտօնները։

ՀԱԼԱԾԱՆՔԸ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԵԱՆՑ

ՄԵԾԵՐԷՆ ՑԵՑՈՅ՝ ՓՈՔՐ...

Պերլին, 8 ...

Մուսոլինի-Շթրեզէման ... տորական մենամարտին արձ... ները տակաւին կը շար... դրադեցնել պետական եւ ... յին միտքը թէ՝ այս երկ... հագրգռուած երկիրներու ... դուրը, արտասահմանի մէջ ... մը օր առաջ գերման Սոցի... մոկրատ կուսակցութեան ... նական օրկանը, «Փորվարց» ... ձայնողական յօդուած մը հ... բակից Մուսոլինիի ընդ... քաղաքականութեան դէմ, ... նոյն ատեն կոչ մը ուղղելո... րիկայի հանրային կարծիքի... բարոյապէս անթոյլատրել... այս վերջին երկիրը Մու... հանդէպ այնչափ գիջող ... պարտքերու կարգադրու... խնդրին մէջ, եւ անն... նպաստէ փաշիստի աշխար... լութեան։ Այս կոչը կենդ... ձագանգ գտած է արդէն ... եան ըեկավար շրջաններու ... սին կողմէ։ Շարք մը ծերա... կաններ, որոնց մէջ Քինկ ... րիշներ, արդէն իսկ յայտ... են թէ՝ ծերակոյտին մէջ ... տի քուէարկեն Իտալիոյ ... ք՚րու վճարման օրինագծի... զէնքեր չմատակարարելու ... փաշիստ աշխարհակալութե...

Շթրեզէմանին յաջորդ... ւստրիոյ վարչապետը, իսկ ... Լեհաստանի նախարարներ... ուր կ՚արտասանեն ի նպաս... սոլինեան քաղաքականութ... ընդդէմ Գերմանիոյ։

Անշուշտ Թիրոլի գերման... րամասնութեան հանդէպ ... գործադրած ճնշումները եւ ... ման քաղաքականութիւնը ... մըն էին միայն եղած հա... տութիւնները հրահրելու ... բայց ատով մէկտեղ իր սր... մէջ կը մնայ ազգային ... մասնութիւններու խնդիրը ... հանրապէս եւ գերման... մասնաւորապէս։

Պատերազմէն առա՛ջ ... ման փոքրամասնութիւնն... գալի թիւ մը կը կազմէին ... նական եւ Արեւելեան Եւր... ինչպէս նաեւ Պալքաններ... եւ սակայն Վերսայլի դա... եկաւ նորանոր անդամներ ... այս ժողովուրդին կենդա... մէն, զանոնք արուեստա... կցելով դրացի երկիրներ... ռանց հաշուելու Զուիցերի... մանները, ինչպէս եւ գու... մանաբնակ Աւստրիան, որո... ցումը իր մայր երկրին ... թահարելի արգելքներու ... դիպի յաղթական պետու... րու կողմէն, դրացի Լեհ... Չեխոսլովաքիան եւ Իտալիա... կը հաշուէն քանի մը միլ... գերման բնակչութիւն, ... անմիջապէս սահմանամերձ ... ներուն մէջ։ Միայն Չեխօ-Ս... կը հաշուէ 3ուկէս միլիոն ... ներ։ Այսպէս ահա ծուա... այս մեծ ժողովուրդին մա... յաղթական դրացիները։ Ա... մանո՛ւ որ մեր երկրին ալ ... ճակի մը մատնուած է, ... բօրէն» եւ զօրաւոր «հզօր... ներու աջակցութեամբ։

Ահա թէ ինչպէս կը ... դրուի ազգերու ինքն... սկզբունքը. եւ ինչ որ ուշ... օտար ազգեր կլանելու ... խարհակալութեան մէջ հր... կուգան երեկուան անազ... ճնշուած ժողովուրդները։

Գերմանիա, հիմնուելով ... դաշնագրերու վրայ —կը պ... գերման փոքրամասնութ... ազգային մշակութային ...

գծին անվիճար պաշտպանումը եւ կը բողոքէ բռնի ձուլման քաղաքականութեան դէմ: Ճիշդ է, հին, կայսերական Գերմանիան ալ իր կարգին մեծ յանցանքներ ունեցած է այս գետնին վրայ. բայց այդ պատճառ մը չէ որ յառաջադէմ մարդկութեան ջերմ համակրանքը այսօրուան ճնշուածներուն կողմը չըլլայ, դեռ մէկդի թողլով այն պարագան որ՝ այս վերջինները իրենց մշակոյթով շա՛տ աւելի բարձր են իրենց տիրողներէն:

«Չիք չարիք առանց բարեաց». Իր կողքին վրայ զգալով այս ամէնը, Թերեւս Գերմանիոյ որդեգրելիք քաղաքականութիւնը ազգային փոքրամասնութեանց խնդրին մէջ օգտակար ըլլայ նաեւ ուրիշ երկրաց ազգութիւններուն համար: Եւ սակայն ոչ մէկ ազգային փոքրամասնութեան օրէնք ու համաձայնութիւն ի վիճակի է արմատապէս բուժելու վէրքը: Առանց սեփական հայրենիքի եւ հարազատ իշխանութեան փրկութիւն չկայ: Այս գիտակցութիւնը միս եւ արիւն պիտի դառնայ ամէն մէկուս մէջ: Մ. Ե.

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԶԻՆՈՒՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յունաստանի արտաքին եւ պատերազմական նախարարներու միջեւ գոյացած համաձայնութեան մը վրայ, պատերազմական նախարարը հրահանգած է պաշտօնական իշխանութեանց որ, Աթէնքի եւ Սէլէրի դաշնագրերու փոքրամասնութեանց վերաբերեալ տրամադրութեանց համաձայն, 1913 թուականէն սկսեալ զանազան դաշնագիրներով Յունաստանի թողուած հողամասերուն վրայ բնակող Հայերէն անոնք միայն որոնք արձանագրութեան ձեւով եւ պանգուածօրէն հելլէնահպատակ դարձան, ենթակայ են զինուորական ծառայութեան:

Նոյնպէս, զինուորական ծառայութեան ենթակայ են, օրինական ճամբով հելլէնահպատակութիւնը ընդունած Հայերը:

Իրենց ընտանիքներով Յունաստան ապաստանած Հայերը, որոնք բնակչութեանց փոխանակութեան ենթակայ են, չեն կրնար նոյնիսկ կամաւոր արձանագրուիլ, քանի որ ոչ մէկ օրէնք կամ դաշնագիր զանոնք հելլէնահպատակ կը դարձնէ:

Հայ գաղթականները նոյնպէս ենթակայ չեն 13 Փետր. 1925ի հրամանագրի տրամադրութեանց, որոնք կը վերաբերին՝ փոխանակութեան ենթակայ եւ առանց որ եւ է ձեւականութեան, Թուրքիոյ հետ կնքուած ժողովուրդներու պարտաւորիչ փոխանակութեան համաձայնութեան հիման վրայ հելլէնահպատակ դարձած յոյն գաղթականներու զինուորագրութեան հարցին:

ՀԱՅԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆԸ

Յունաստան սկսած է ամբողջ երկրին մէջ հանգանակութիւն կատարել, օդային տորմիղը զօրացնելու համար: Յունաստանի հայ գաղութը եւս կը մասնակցի հանգանակութեան: Կիւմիւլճինայի Հայերը 10,000 դրախմի խոստացած են այս առթիւ կազմուած յանձնախումբին: Անկէ զատ յանձնախումբը հրապարակին վրայ դիրք ունեցող կարգ մը բարեկեցիկ Հայերու ալ պիտի դիմէ, որպէսզի բացէն նպաստեն: Կիւմիւլճինայի թաղական խորհուրդը քաղաքին Հայերուն վրայ բաշխում կատարած է, 10,000 դրախմին հաւաքելու համար:

ԱՍԻԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ՄԸ

Յառաջիկայ Օգոստոս 1ին Նակազաքիի մէջ պիտի գումարուի Ասիական մեծ համաժողով մը, որուն պիտի մասնակցին Թուրքիա, Պարսկաստան, Աֆղանիստան, Հնդկաստան, Չինաստան եւ Ճափոն: Մօտ 150 պատուիրակներ ներկայ պիտի ըլլան ժողովին: Համասիական այս շարժումին դրդիչներն են ծրինեւի Ճափոնցի եւ Հնդիկ աշխատաւորական պատուիրակները: Նախապէս որոշուած էր այս առաջին համաժողովը գումարել Շանհայի մէջ, սակայն Չինաստանի խռովութիւններուն պատճառաւ այդ վայրը անյարմար կը նկատուի: Նախապատրաստական ժողով մը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 15ին, օրակարգը պատրաստելու համար: Օտար տիրապետութեան տակ գտնուող Ասիացի շատ մը ազգերու ներկայացուցիչներ թելադրած են ազգային բոլոր խնդիրները քննել եւ կարգ մը յեղափոխական որոշումներ տալ: Պատուիրակները ընդհանրապէս Անգլիոյ հակառակ Հնդիկներ, օտարատեաց Չինացիներ, հակաճափոն Քորէացիներ, հակամերիկեան Ֆիլիպպինցիներ պիտի ըլլան:

Պատուիրակներու ընդհանուր թիւը պիտի հասնի 150 հոգիի:

Ճափոնի համասիական ընկերութեան նախագահ Եունիչիրօ Եմադամա այս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է.

— Համաժողովին նպատակն է վիճաբանութեան ենթարկել Ասիոյ քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային խնդիրները: Մեր վիճաբանութիւնները աւելի ազատ պայմաններու տակ տեղի պիտի ունենան քան Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ: Ընկերութեան եւ համաժողովին նպատակն է Ասիոյ մէջ միութիւն եւ խաղաղութիւն ձեռք բերել, եւ այդ կերպով աջակցիլ աշխարհի խաղաղութեան: Մեր գործը բոլորովին անպաշտօն է, սակայն կը յուսանք որ մեր վիճաբանութիւնները պիտի ազդեն մեր կառավարութեանց քաղաքականութեան վրայ եւ պիտի արթնցնեն հանրային կարծիքը: Համաժողովին վարիչները շատ զգոյշ պէտք է ըլլան իրենց գործունէութեան մէջ, որովհետեւ զանազան ազգերու կողմէ պիտի գան այնպիսի պատգամաւորներ, որոնք միեւնոյն տեսակէտը չունին ասիական հարցերու մասին: Այն համոզումը ունիմ, որ մեր վիճաբանութեան գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ արեւմտեան ազգերու տիրապետութեան տակ գտնուող ժողովուրդներու ազատագրումը: Ընձնապէս ես այն կարծիքը ունիմ, որ ասիական երկիրներու ազատագրումը ո եւ է օգուտ չպիտի տայ: Ասիոյ ցեղերուն մեծագոյն պատասխանատուները իրենք՝ ասիական ժողովուրդներն են, ինչպէս նաեւ այն կարգ մը գժբախտ պարագաները, որոնք դարերէ ի վեր կը տեւեն:

Չինաստանի պատուիրակները —մօտաւորապէս 50 հոգի— պիտի բաղկանան համալսարանի փրոֆէսէօրներէ, երեսփոխաններէ եւ օրագրողներէ: Նոյնպէս կարեւոր պատուիրակութիւն մը պիտի գայ Թուրքիայէն, որովհետեւ Թուրքերը կը փափաքին մեծ կշիռ ունենալ Ասիոյ գործերուն մէջ եւ վերջերս ալ Ճափոնի հետ համաձայնութիւն մը կնքեցին այս նպատակով:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀՕԿԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոն, 9 Մարտ

Անցած շաբաթ փարիզէն քաղաքս եկաւ Հօկի շրջուն գործիչը, Ե. Ճ., կազմելու համար մասնախումբ մը, որպէսզի հանգանակութիւն կատարէ «Ֆրանսահայ տան» մը շինութեան օգտին: Այս առթիւ ժողովի հրաւիրած էր կոմբիզիի անդամները եւ Դաշնակցական մը՝ Տօքթ. Կ. Գըլըճեան: Որոշեալ օրը հրաւիրեալներուն հետ մեր ընկերն ալ կ'երթայ Ազգ. Միութեան խորհրդարանը, իր կարգ մը հարցումներուն պատասխանը առնելու յոյսով: Բայց գործիչը կը բացակայէր, եւ հրապարակի վրայ էին Հօկի քանի մը գործակալները: Թէ որքան ժողովրդականութիւն կը վայելէ ներկայիս Հօկը քաղաքիս մէջ, կարելի է հետեւցնել սա՛ իրողութենէն, որ իր սկզբնաւորութեան ունէր 250 անդամ, իսկ այսօր հազիւ 25 անդամ կը հաշուէ: Միւսները տեսնելով որ Հօկի վարչութեան անդամները կուսակցական պրօպագանդի եւ պայքարի միջոց դարձուցած են հայրենիքի օգնութեան գործը, հեռաքաշ քաշուեցան:

Երբ տեսան որ Հօկի միջոցաւ չպիտի կրնան խաբել ժողովուրդը, «Մարտունի» անուն լսարանական միութիւն մը կազմելու ձեռնարկեցին: Սակայն բացման հանդէսին իսկ զուրս տուին իրենց գոյնը եւ ընդհանուր հակակրանքի են՛ արժանացան: Արդէն քանիմեց հոգի միայն ներկայ եղան հանդէսին:

Այս ձեռնարկն ալ յաջողած չըլլալով, հիմա այդ պարոնները «Ֆրանսահայ տան» վարչութեան մէջ մտած են եւ գործի վրայ են: Այս խաղերուն խառնուած է նաեւ Ազգ. Միութեան նախագահ Պ. Ս. Փափազեան, որ վերոյիշեալ ժողովի օրը կը հրաւիրէ ներկաները վարչութիւն ընտրել: Տօքթ. Գըլըճեան կ'առարկէ որ այդպիսի սահմանափակ շրջանակի մէջ կարելի չէ ընտրութիւն կատարել, լաւագոյն է ժողովրդական ընտրութիւն կատարել եւ համազգային գոյն տալ ձեռնարկին: Պ. Փափազեան պատասխանած է թէ Ե. Ճ.ի կողմէ լիազօրութիւն ստացած է ընտրութիւնը այդ կերպ կատարելու, հետեւաբար չի կրնար ժողովրդական քուէարկութեան դիմել: Ասոր վրայ Տօքթօրը սրահէն կը մեկնի:

Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ ընտրուած մարմինը իր հաւաքած դրամէն մաս մըն ալ Լիոնի մէջ վար պիտի դնէ, որպէսզի տպարան մը բանան գաղութին մէջ եւ գործի հանեն ծանօթ լրագրող մը:

Պ. Թիւլպէնտճեան

ԱՆԱԽՈՐԺ ԻՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — Քանի մը տղաք տուն կը դառնան ուշ ատեն: Երբ հայաշատ փողոցէ մը կ'անցնին, կը սկսին անճոռնի աղաղակներ բարձրացնել: Ցիրոզ ազմուկին վրայ, պահակները կը հասնին եւ զանոնք կը ձերբակալեն. յետոյ հասցէները առնելով կ'արձակեն: Քանի մը օր վերջ ոստիկանութիւնը կը հրաւիրէ զանոնք եւ ամէն մէկէն 25 ֆր. տուգանք կը գանձէ: Անշուշտ ասիկա խրատ մը պիտի ըլլայ ամէնուն համար:

Սէն Շամոն   Կ. Մոմճեան

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ բոլոր աշխատակիցներէն գրել Թուղթին մէկ երեսը միայն:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 7ին Հ. Յ. Դ. Լուառի Շրջանային Կոմիտէն, Սէն Շամոնի ամէնէն ընդարձակ եւ շքեղ սրահին մէջ ներկայացուց «Քաջն Վարդան»ը: Դուրսի դրան վրայ կը ծածանէր հայկական եռագոյնը ֆրանսական դրօշին հետ միասին:

Սրահը ամբողջովին լեցուած էր եւ շատեր տեղ չգտնելով ոտքի վրայ մնացին: Շրջակայ քաղաքներէն ալ եկած էին:

Մինչեւ այս օր հայկական այսպիսի համախմբում բնաւ տեղի չէր ունեցած այս գաղութին մէջ: Ներկաները կարգապահութեամբ կը հետեւէին հանդէսին: Բեմին վրայ կը փայլէր Քաջն Վարդանի նկարը եւ Հ. Յ. Դ. խորհրդանշանը:

Դերակատարները շատ յաջող էին: Կ. Մ.

*** Այս ներկայացման մասին ստացանք երկրորդ թղթակցութիւն մը, որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Սէնթ Էթիէնէն աւելի քան հարիւր հոգի եկած էին, իսկ Լօռէթէն՝ քսանը հինգ հոգիէն աւելի:

Վերջին վարագոյրը իջնելէ անմիջապէս վերջ, կրկին բացուեցաւ եւ բեմին վրայ աւելի քան քառասուն երիտասարդներ, եռագոյնի երիզ մը բռնած, դրօշակը իրենց կողքին, ըրին իրենց մուտքը Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: Յուզումի գերագոյն վայրկեան մըն էր, երբ ընկեր Յ. Մէնէտեան կարդաց ի դիմաց բոլորին իրենց երդումի բանաձեւը:

Շուշանիկ իր ձեռքն ունէր միշտ դրօշակ մը, յատակը Արարատ լեռը գծուած եւ անոր բարձունքին Հ. Յ. Դ. զինանշանը եւ հայկական եռագոյնը իրարու փաթաթուած, զոր Սէնթ Էթիէնի երկու ընկերները գծած եւ նուէր բերած էին:

Վարագոյրը բացուելէ առաջ ընկ. Արմենակ Գույումճեան յաջողապէս արտասանեց Մ. Վարանդեանի «Հայ Հերոսներ»ը, որուն վրայ աւելցուցած էր գրուագ մը, վերջին հայկական պատերազմին մէջ ինկած աւագ ընկերներու մասին:

Տէր եւ Տիկին Վահան Յակոբեան եւ Օրիորդ Նազելի Ս. Գրիգորեան, աւելի քան տասը տեսակ պար խաղացին, յաջող եւ շնորհալի:

ՌՕՄԱՆ.— Մարտ 7ին Ռօմանի Հայ համայնքը ամբողջութեամբ ժողով գումարեց, կազմելու համար Ազգային Միութիւնը: Երկար ու դէմ վիճաբանութիւններէ յետոյ կազմուեցաւ միութեան վարչութիւնը, անդամակցութեամբ Պ. Պ. Զարեհ Սօլաքեանի, Արրահամ Փափազեանի, Քերովբէ Թաշճեանի, Յարութիւն Վարդանեանի եւ Սարգիս Պիլալեանի: Ծրագիրկանոնագիրը պատրաստելով պիտի հաղորդուի Լիոնի Ազգային Միութեան, որուն հետ պիտի կապուի:

*** Երիտասարդ ուսուցիչ-բանաստեղծ Պ. Արսէն Եաճէմեան մեր քաղաքը հրաւիրուելով, բանախօսեց հայրենիքի եւ անկախութեան մասին: Յորդորեց հետեւիլ գերման մեծ բանաստեղծի նշանաւորին՝ «Գերմանիան ամէն բանէ վեր»: Ժողովուրդը գոհ տպաւորութեամբ բաժնուեցաւ սրահէն:

Ս. Պիլալի

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ղրկել ցիրս բաժանորդներ, առանց ազդի սպասելու:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՁԷՋՈՔԻ ՄԸ ԲՈՂՈՔԸ

Այս պահուս ամէն մարդ քաղաքագէտ կ'ըլլայ է: Բայց ի՞նչ ըսել սա 14ներուն, որոնք իրենք զիրենք իբր նկարչական եւ մտաւորական միութեան անդամ մկրտել տալէ յետոյ, սկսան Հայհոյել Դաշնակցութեան «չէֆ»երուն դէմ:

Ես իբր չէզոք՝ հեռուէն դիտելով, այս վրանբաց խայտառակութիւնները, երկու խօսք ունիմ իրենց ըսելիք: Պարոննե՛ր, կ'ափսոսամ, կը խղճամ ձեր վրայ որ, պատուելիական համարձակութեամբ մը, ձեր մօյկերէն վեր ելնելով, կը հասնէք ձեր կոչումին եւ ուղղութեանը: Պ. Չերազը երբ վաղեմի ազգային գործիչ կը յարգեմ, սակայն իր գործելու ժամանակը շատոնց անցած է, եւ հիմա լաւ կ'ընէ որ հանգստանայ:

Խօսքս ձեզի Պ. նկարիչներուդ ուղղելով, կը հարցնեմ թէ, ո՞ր ազգին մէջ տեսնուած է որ «առթիստ»ները քաղաքականութեամբ զբաղին:

Անկէ զատ, դուք որ, փարիզի մէջ «Անի» անունով նկարչական միութիւն մը կազմեցիք, լաւ չըլլա՞ր որ ձեր նիւթին գործերովը զբաղիք, եւ ձեր կազմելիք արուեստի ծրագիրը ժողովուրդին պարզէք: Եւ քանի որ փարիզի հայ նկարչական միութիւն անունով կը պարծենաք եւ անոր մենաշնորհը առած էք, պէտք է հասարակութեան առջեւ հաշիւ տաք թէ, ի՞նչ պատճառաւ կարգ մը ծանօթ եւ կարող հայ նկարիչներու եւ նաեւ ապագայ խոստացող կարգ մը նկարչութեան ուսանողներու երեսին պինդ գոցած էք ձեր միութեան դուռները: Արդեօք ձեր յարմար դատած նկարիչները ամէնքն ալ առաջին գծին վրա՞յ կը գտնուին: Հո՞ս ալ էնդրիկ, հո՞ս ալ շուկայի կեղտոտ հաշիւներ:

Յ. Վաղարշակ

ԿԱՐՕՏ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՕԳՏԻՆ

(Բարեգործականի գրասենեակէն)

Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութիւնս ներկայ տարուան համար, այս երրորդ տարին ըլլալով, գումար մը քուէարկած է հայ մտաւորականներու օգնութեան յանձնախումբին տրամադրութեան տակ դրուելու համար, որպէսզի կարելի ըլլայ ժամանակաւոր հանգամանք ունեցող եւ անմիջական ու ստիպողական պարագաներու մէջ օգնութիւն ընձեռել վաստակաւոր հայ մտաւորականներու: 1924ին տրամադրուած 10,000 ֆրանքին տեղ, այս տարի 20,000 ֆր.ի գումար մը յատկացուած է Հ. Մ. Օգ. յանձնախումբին, որուն անդամներն են Ցեարք Տ. Կամսարական՝ Ատենապետ, Լ. Բաշալեան՝ Ատենադպիր, Տօքթ. Վ. Թորգոմեան, Մ. Բաբաջանեան եւ Լ. Կիւմիշկէրտան:

Յանձնախումբը, իրեն գծուած սահմանին մէջ, կրցած է կրական ծառայութիւններ մատուցանել 1925ին այնպիսի անձերու, որոնք մեր գրականութեան ամէնէն սիրելի եւ յարգելի անունները կը ներկայացնեն, ինչպէս եւ Թուրքիոյ մէջ նահատակուած մտաւորականներու մէկ քանի ժառանգներուն, եւ կարգ մը ուսուցիչներու, գրագէտներու, արուեստագէտներու եւն. որոնք, առանց Բարեգործականին տրամադրած միջոցներուն, անտանելի կացութեան մը մէջ պիտի գտնուէին: (Կնիք)

«ՅԱՌԱՋ».— կարելի՞ էր իմանալ նպաստընկալներուն անունները:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ԿՐՆԱՅ ՄՐՑԻԼ ՖՐԱՆՍ. ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

Տեղական թերթի մը մէջ, Հ. Մ.ի վարիչ Վ. Հ. կ'աւետէ՛ր թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն արգիլուած է մրցիլ F. F. F. A.է վաւերացուած խումբերուն դէմ:

Բացարձակապէս սուտ է, քանի որ Հ. Մ. Ը. Մ.ն ալ վաւերացուած է Ֆէտէրասիոնի 4873 թուակիր գրութեամբ, եւ միայն սխալ հասկացողութեան մը արդիւնք էղածը: Պ. յօդուածագիրը անպատճառ l'Autoի եւ Echo des Sportsի մէջ կարդացած ըլլալու է Հ. Մ. Ը. Մ.ի վաւերացումը:

Գալով Շուազիի խնդրին, Հ. Մ. Ը. Մ.ն է որ պահանջած է այդ խումբին պատժուիլը եւ Paris-Football պաշտօնագիրին մէջ արձանագրուած է «Sur réclamation de U. G. Arménienne», եթէ Ֆէտէրասիոնը պատժէր Հ. Մ. Ը. Մ.ի հետ մրցող խումբերը անոնց թիւը 200ը կ'անցնի, եւ խումբ չի մնար Ֆրանսայի մէջ...

***

ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ կէս օրէ վերջ Պրիւքսէլի Parc Josaphateի գեղեցիկ մարզադաշտին վրայ Պրիւքսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ տեղական լաւագոյն խումբերէն Bourse-Football Club մրցումը 2ի դէմ 2 նշանակէտով հաւասար վերջացաւ: Պելժ խումբը որ ծանօթ է մարզական շրջանակներուն մէջ, իր մէջ ունէր երեք միջազգային խաղացողներ:

Խաղը լաւ անցաւ եւ գրեթէ միշտ նպաստաւոր հայ խումբին, որուն մէջ փայլուն խաղ մը ունեցան բերդապահ՝ Օտապաշեան, յետապահ՝ Մկրտիչեան (Փարիզէն), Պաքըրճեան, եւ կեդրոնի միջնապահ՝ Զ. Մաճառեան: Երեքն ալ Պոլսոյ հայ խումբէն: Միւս խաղացողներն ալ լաւ էին, բայց փորձի պակասը զգալի էր: Մասեհեան ալ, միջնապահը, ապագայ կը խոստանայ:

Ինչպէս բոլոր հայ խումբերուն մէջ, հոս ալ տկար կողմը եղաւ յառաջապահ գիծը ուր նշանակելի խաղ մը ունեցաւ Զ. Մաճառեան, թէ խաղը բաժնելով եւ խաղակերպով: Յոյս ունինք որ Պրիւքսէլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը փայլուն դիրք մը գրաւէ Պելճիքայի մարզական շրջանակներուն մէջ: Հ. Թ.

***

ՆՈՐ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Մարտ 14ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը պիտի ունենան հետեւեալ մրցումները.—

ԱՌԱՋԻՆԸ St. Maurի մարզարանին մէջ կը խաղայ V. G. A. St. Maur (1 B)ի հետ ժամը 1.30ին: Ժամադրավայր Bastille 11,45ին:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ Bezons Quaiի մէջ կը մրցի Bezons A. C. (2)ի, հետ ժամը 2ին. Ժամադրավայր Pte. Champerret ժամը 12.30ին:

ԵՐՐՈՐԴ խումբը կը խաղայ C. A. Paris (3)ի դէմ Vitry S. Seineի մէջ ժամը 3ին:

Ժամադրավայր St. Michel ժամը 1,45ին:

*** Երկու շաբաթուան հանգիստէ մը վերջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խառն խումբը այս Կիրակի ժամը 3ին կը մրցի Stad de Parisի պահեստիին հետ, St. Ouenի իր սեփական դաշտին վրայ:

Ժամադրավայր Pte Clignancourt ժամը 1.30ի:

«Հ. Մ. Ը. Մ.»ի Փարիզի մասնաճիւղը խորին կսկիծով կը հաղորդէ անփոխարինելի կորուստը իր Կեդրոնի զարմօն անդամներէն՝

ՔՐԻՍ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆ», մանկավարժական ամսագիր, Ա. տարի Թիւ 1 (1926 Մարտ 1): Յօդուածներ ունին Ն. Աղբալեան, Լ. Շանթ, Բ. Թաշեան, Գ. Թագւորեան եւն,: Տարեկան բաժնեգին 6 շիլին: Հասցէ՝ Ecole Arménienne, rue Abou-Dardar, Alexandrie (Egypte):

նակցութեան նկատառման յանձնած էր Մարիցայի տելթային մասին Թուրքիոյ հետ ունեցած վէճը։ Թուրք պատուիրակութիւն մը, Շիւքրի Գայա պէյի նախագահութեամբ, Էնկիւրիէն ճամբայ ելած է դէպի Ժընեւ, թրքական տեսակէտը պաշտպանելու համար։

Թուրքիոյ գորգագործութիւնը վտանգուած

Թուրք մամուլը մտահոգութեան մատնուած է նաեւ գորգագործութեան տագնապին առթիւ։ Այս արհեստին շնորհիւ տարեկան վեց միլիոնի հարստութիւն մը կը մտնէր, որ այժմ վտանգուած է շնորհիւ Յունաստանի մրցակցութեան։ Պոլսոյ «Վագըթ»ն է որ կը պատմէ։

Համայնավար եւ արքայական դէմ դէմի

Երեքշաբթի գիշեր Ֆրանսացի համայնավարները հրապարակային բանախօսութիւն մը սարքած էին Սօսիէթէ Սավանթի մէջ, խօսելու համար Խորհրդային երկիրներու մտաւորականներու կեանքին մասին։ Բանախօսները, որոնց մէջ Ժագ Սատուլ, հազիւ թէ բեմին վրայ երեւցած էին, երբ մօտ 200 արքայականներ բիրերով եւ ատրճանակներով յարձակում գործեցին անոնց վրայ «դաւաճա՛ն, դաւաճա՛ն» պոռալով։

Անհելի խրարանցում մը առաջ եկաւ. համայնավար եւ արքայական իրար փաթթուեցան։ Աթոռները ջարդ ու փշուր եղան, աթոռները խորտակուեցան, վերջապէս սրահը ռազմադաշտի երեւոյթ առաւ։ Քիչ յետոյ ոստիկաններ հասնելով մեծ դժուարութեամբ յաջողեցան դուրս հանել հանդիսականները։ Սատուլ նուաղած վիճակի մէջ դուրս հանուեցաւ եւ միթինկը տեղի չունեցաւ։ Քանի մը արքայականներ ձերբակալուեցան։

Թրքաթաթարական համագումարը

Փետր. 26ին Բագուի մէջ բացուեցաւ Թրքաբանական համագումարը, որուն կը մասնակցէին 300 պատուիրակներ։

Ժողովը բացաւ Ատրպէյճանի գործկոմի նախագահ Աղամալի օղլին, որ ըսաւ. «Եթէ Ատրպէյճանցիները, Թիւրքմէնները, Ուզպէկները և Նախկին Ռոմանովեան կայսրութեան բոլոր մանր ժողովուրդները սկսան ապրիլ, շնչել ու մտածել,— այդ եղաւ հոկտեմբերեան մեծ յեղափոխութեան կամքով։ Ատրպէյճանը երջանիկ է որ աշխարհի առաջին գիտական Թրքաբանական համագումարը կը բացուի իր հայրենի հողին վրայ։ Թուրք-թաթարական ազգութիւններու պատմութեան մէջ, երբեք չէ եղած այնպիսի մեծ դէպք, որպիսին է այդ ժողովուրդներու ներկայացուցիչներու համագումարը»։

Դիւանի ընտրութենէն յետոյ, խօսեցաւ Ատրպէյճանի վարչապետը Մուսաբէկով, որ սովորական ողջոյններէն յետոյ, յայտնեց թէ համագումարին առջեւ դրուած են գործնական հարցեր,— 1.- Անմիջական սերտ կապ հաստատել Խորհրդային երկրէն դուրս գտնուած գիտական-մշակոյթի աշխարհի հետ, 2.- Օգնել տեղագրական ընտրութեան, 3.- Ուսումնասիրել Թուրք-թաթարական ժողովուրդներու ընկերային կեանքը։

Խօսք առաւ նաև Պ. Պավլովիչ, Մոսկուայի արեւելագիտութեան կաճառին պատուիրակը.— «Թրքաբանական այս համագումարը մեծագոյն դէպքն է Թուրք-թաթար ժողովուրդներու պատմութեան մէջ։ Համագումարը ոչ միայն մտաւորականութեան, այլ եւ ժողովրդական լայն զանգուածներու ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրէ այն անկատար բառագիտութեան, ուղղագրութեան և այբուբէնի վրայ, որոնք խոչընդոտ են հաղորդակից ըլլալու քաղաքակրթութեան։ Համագումարը պիտի դառնայ Թուրք-թաթար ժողովուրդներու յեղափոխական մեծ արշաւանքի, գրոհի սկիզբը 'տգիտութեան ճիպրալթարներուն եւ Փոքր Արթիւրներուն դէմ»։

Կարելի՞ է նամազ ընել գլխարկով

Ռամազանին մօտենալուն առթիւ, կրօնական գործերու նախագահը շրջաբերական մը ուղղած է բոլոր միւֆթիներուն եւ կը յայտնէ թէ՝ գլխարկը ազգային գդակ մը ըլլալով, մզկիթներու մէջ գլխարկով նամազ ընելու մէջ ոեւէ անպատեհութիւն չկայ։ Մզկիթներուն մէջ շատեր գլուխնին թաշկինակ կապելով միօրինակութիւնը կը խանգարեն, մինչդեռ գլխարկով կարելի է նամազ ընել եւ ասիկա կը յանձնարարուի ժողովուրդին։

Հարիւրին 64 անկուսակցական

Փետր. 23-24ին վերջացան Վրաստանի խորհուրդներու ընտրութիւնները 9 գաւառի և 11 շրջանակի մէջ։ Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ ընտրութիւններուն կը մասնակցէին ընտրողներու 60 առ 100ը։ Ընտրուած են 537 հոգի, որոնց 60ը կին։ Կուսակցական տեսակէտով, 93ը պոլշեւիկ են, 48ը թեկնածու, 47ը երիտասարդ կոմունիստ, մնացած 339 հոգին (64,3 առ 100) անկուսակցական։

Ատանայի եկեղեցին առասպելը

Ատանայի կուսակալութիւնը իբրև «լքեալ» գոյք ութը տարուան համար վարձու տուած է տեղւոյն հայոց եկեղեցին որ սինէմայի և թատրոնի վերածուած է։ Յայտնի է թէ հայ եկեղեցիներու մէջ կը թաղուին կրօնականներն ու հարուստ կամ բարեգործ հայրենակիցներ։ Թատրոնի վարչութիւնը պեղումներու ատեն կարգ մը գանկեր գտած է եկեղեցիին բակին մէջ։ Այս սովորական դէպքը առիթ տուած է Ատանայի և Պոլսոյ Թուրք թերթերուն կարգ մը առասպելներ հիւսել, գինադադարէն վերջ յիշեալ քաղաքին մէջ պատահած «ջարդ»երու մասին։

Այսպէս, Թուրք թերթի թղթակիցը չէ կրցեր համբել եկեղեցիին տակէն ելած գանկերը, որոնք Թուրքի գանկ են եղեր...։ Թղթակիցը չըսեր սակայն թէ ի՛նչէն հասկցեր է Թուրքի գանկ ըլլալը, և ուժ տալով երեւակայութեան, հետեւեալ առասպելը կը պատմէ.— Գրաւման միջոցին այդ եկեղեցիին մէջ կը տիրապետէր Շիշմանեան անուն հայ քոմիթէճի մը և հակառակ ֆրանս. վարչութեան, անկախ կառավարութիւն մը հաստատած էր։ Եկեղեցիին մէջ ատեան մըն ալ կազմուած էր, ու մեկուսի տեղեր բռնուած Թուրքեր այդ ատեանին առջեւ չարչարանքներով մահուան կ'ենթարկուէին։ Դատապարտուած անձին գլուխը ծակէ մը ներս մտցնելով գլուխը սապարով կը կտրուէր։

Այս առթիւ քէմալական «Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ.— Եթէ այդպիսի եկեղեցի մը Ամերիկայի մէջ գտնուէր և այդ եկեղեցին 300 Ամերիկացիներու գլուխները ելած ըլլար, Ամերիկայի մէջ մէկ Հայ իսկ ողջ չէր մնար, բոլորն ալ կը բզքտուէին. մինչդեռ Թուրքիոյ Հայերը ազատ համարձակ կ'ապրին, մարդ չդպիր իրենց». եւլն։

Թրքուհիներու ըմբոստութիւնը

Հօճաներէն և յետաշրջական տարրերէն յետոյ հիմա ալ Պոլսոյ Թրքուհիները սկսած են ըմբոստանալ Էնկիւրիի բարենորոգչական ձեռնարկներուն դէմ։ Կարգ մը Թուրք կիներ Պոլսոյ մզկիթներուն և բազմամբոխ վայրերուն մէջ սկսած են քարոզութիւններ ընել եւրոպականացման շարժումին դէմ։ Ոստիկանական տեսչութիւնը արդէն քննութիւն կը կատարէ հանրային կարծիքին մէջ գրգռութիւն առաջ բերող այս հերոսուհիներու մասին և բոլոր պահականոցներուն հրամաններ տուած է ձերբակալել այսպիսիները։ Երկու օրուան մէջ ոստիկանատուն բերուած են քանի մը կիներ, որոնց մասին դատական հետապնդում տեղի պիտի ունենայ։ Անշուշտ Էնկիւրիի անկախութեան դատարանին առջեւ պիտի հանուին։

⁂ Իզմիրի Քէմալ փաշա գաւառին թաղապետութիւնը վճռաբար արգիլած է կիներու «քըվրաք» եւ լայն «շալվար» հագնիլ, իրենց գլխուն «էօրթմէ» առնել եւ «թէփէլիք» դնել։ Կիները կրնան «մանթօ» կամ «չարշաֆ» հագնիլ, երեսները բաց ըլլալու պայմանով։ Նոյնպէս, արգիլուած է էրիկ մարդոց «ապա», «չէբկէն», կարճ «շալվար» հագնիլ, «սիլաճըլըք» եւ «քօլան» գործածել։ Էրիկ մարդիկ անպայման «ճաքէթ» բանթալոն, քափոթ եւայլն. պիտի հագնին։ Արգիլուած է «քիւլհանպէյ»ի տարազը կրել։ Հագուստին կերպասը ընտրել՝ հագնողներուն ճաշակին ձգուած է, բայց մինչեւ Ռամազանի Պայրամը, ամէն այր եւ կին պէտք է վերը որոշուած ձեւով հագուին։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի ընկերական ընդհ. ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ իրիկուան ժամը 9ին։ Օրակարգ՝ Զեկուցում Սուրիոյ ընդհանուր կացութեան մասին եւ ընթացիկ հարցեր։ Հասցէ՝

Café Rocher (métro Odéon)

⁂ Կէս ժամ առաջ Քրիստափոր խումբի ժողովը։

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ Թաղային կոմիտէի ընդհանուր ժողովը՝ 18 Մարտ Հինգշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքավայրը։

Հ. Յ. Դ. «ԳԷՈՐԳ-ՉԱՒՈՒՇ» խումբի ընդհանուր ժողովը վաղը շաբաթ ժամը 8.30ին, 131 Fbg. du Temple:

Հ. Յ. Դ. «Արմէն Գարօ» խումբի ժողովը վաղը շաբաթ երեկոյ, ժամը 8,30ին. 5 Rue de Londres Métro Trinité։

Շապին Գարահիսարցիներու «ՌԱԶՄԻԿ» Հայրենակցական միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները կիրակի իրիկուն 14 Մարտ, ժամը 8,30ին 40 Rue de Belleville։

ՉԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Café du Métroի վերնայարկը, 95 Bld. St. Germain. Métro Odéon. Օրակարգ վարչութեան եռամսեայ զեկուցում, հաշուետուութիւն եւ կարեւոր գիտելիքներ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՓԱՐԻԶ, Պ. Զ.— Ստացանք նոր վճարմնեան։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ս.— Ստացանք 40 ֆրանք։

ԼԱԼՎԱՏ, Շ. Հ. Ստացանք մանդատփոստը։

ԿՈՐՆԹՈՍ, Թ. Ա. Ստացանք չէքը։

ՎԱԼԱՆՍ, Ն. Ս.— Ստացանք 48 ֆրանք։ Կարդադրեցինք։

ՄԱՐԹԻԿ Գործ.— Ստացանք 150 ֆր.։ Թիւքերը ղրկուած են։

ՖԻԼԻՊԷ, Գործ. — Կարգադրեցինք։ Սոֆիա ղրկեցէք։

ՇԻՐԱԶ, Ս. Ս.— Ստացանք չէքը։

ՍԷՆԹԷ ԹԻԷՆ, Ս. Խ.— Ստացանք եռամսեան։

ՊԵՐ Մ. Տ. Մ,— Ստացանք բաժնեգինը։

ՄՕՆԹԷ-ԼԻՄԱՐ, Ս. Թ.— Նոյնպէս։

ՏԵՍԻՆ, Ա. Ն.— Նոյնպէս։ Կը ղրկուի մարտ 3էն։

ՓԱՐԻԶ, Ա. Եղբ.— Ստացանք չէքը։

ՎԻԵՆ, Գործ. Ստացանք 125 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶ, Օ. Մ.— Ստացանք բաժնեգինը։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ, Լ. Տ.— Փնտռտուքը ոչ միայն տպուած, այլ եւ գտնուած է։ Տես Մարտ 5ի թիւը։

ԼԻՕՆ, Ս. Թ.— Չարժեր դրագիլ։

ՎԱՐՁՈՒ ՄԵԾ ՍԵՆԵԱԿ, մէջը ջուր, կազ եւ լոյս։ Դիմել 17 Rue Damesme, մէթրօ Place d'Italie.

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարեգին Քէօսէեան կը փնտռէ իր եղբայրը, Արամը, որմէ լուր չկայ Ատանայի վերջին գաղթէն ի վեր։ Տեղեկացնել 38 rue Bisson, Paris (20e) կամ Յառաջի։

— Բնիկ Սամսոնի Թէրմէ քաղաքին Աղասի Քէօսէեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ երկու աղջիկները, Ոսկին եւ Արուսեակ Փափազեան քոյրերը, որոնք 1922ին Սամսոնէն Յունաստան ղրկուած են, Նպաստամատոյցի որբանոցները։ Նոյնպէս Սամսոնցի Մատթէոս Մելքոնեան անուն 16 տարեկան պատանին որ նախապէս Խալքիս եւ յետոյ Սիրայի որբանոցը կը գտնուէր. 1924ի միջոցները Աթէնքի Ֆիքս Թաղէն լուր առնուած է իր մասին։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի միջոցով։ Կը խնդրուի «Նոր Օր» եւ «Ալիք» թերթերէն արտատպել։ 3—1

Կը փնտռուի Հաճի Սարգիս Արրահամեան, Պրուսացի, կինը՝ Հաճի Արաքսի Արրահամեան Մարաշցի և երկու զաւակները՝ Փօլինէ և Աննլինէ Արրահամեանները որոնք մօտաւորապէս տարի մը առաջ Հալէպէն Պէյրութ և անկէց ալ Ֆրանսա փոխադրուած են։ Տեղեկացնել Տիկ. Ովսաննա Գումրուեանի, N. E. R. Կորնթոսի որբանոցը Յունաստան։

Կը փնտռեմ հօրեղբայրս Սեդրակ Նէրգէսեան, Բաբերդի Քառնըգա գիւղէն. տեղեկութեանս համեմատ Քէօսթէնճէ քաղաքը կը գտնուի։

Առաջին տեղեկատուին 6 ամսուան «Յառաջ» կը նուիրեմ։ Գրել Համբարձում (Մերկերիօս) Նէրգէսեանի, 5 Rue Pradier, Paris 13. Կը խնդրուի «Նոր Արշալոյս»էն և «Արաքս»էն արտատպել։

— Բնիկ Եօզղատցի Հմայեակ Աշճեան որ ընդհ. պատերազմէն առաջ անցած է Ֆրանսա, այժմ անյայտ կը մնայ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ իրենց տեղեկութիւնները հաղորդել իր քրոջ, Mme. Erchanic Kébabdjian, 20 Rue de Bezons, Courbevoie. (Seine).

— Բնիկ Եօզղատցի Յովհաննէս Վարդվարեան եւ Յարութիւն ու Յովսէփ Մաղաքեան եղբարք, որ 1915ին Սելանիկ կը գտնուէին։ Տեղեկացնել Պ. Զաբէհ Քէպապճեանի. 20 rue de Bezons, Courbevoie (Seine) France. Արտասահմանի բոլոր թերթերէ կը խնդրուի արտատպել։

ԳՈՐԾԻ ՏԷՐԵՐՈՒՆ

փորձ Համարակալ մը, տուրքերու օրէնքին շատ հմուտ, պատրաստ է նպաստաւոր պայմաններով եւ այցելութեամբ կարգադրել գործի մարդոց եւ առեւտրականներու տոմարները։ Գրել՝ Գ. Թաշճեան 84 rue Pouchet, Paris.
Tél. Marcadet 0.54.

ՍԱԿԱՐԱՆ
11 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Դրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e

ՅԱՌԱՋ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10°).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մէթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ԿԻՐԱԿԻ 14 ՄԱՐՏ 1926

14 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ Թիւ 97 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԴԻՄ

ԻՆՉ ՈՐ ԿԸ ՄՍԽԷՔ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ ՊԱՌԱԿՏԵԼՈՒ, ՅԱՏԿԱՑՈՒՑԷՔ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՐԻՒՆԻ ՀՈՏ ԿՈՒԳԱՅ

Ծանր են Սուրիայէն հասած լուրերը, ինչպէս կ'երեւայ քիչ անդին:

Ապստամբները ազդարարագիրներ ղրկած են օրթոտոքս Պատրիարքին եւ իսլամներու կրօնապետին, ու կը սպառնան վրէժ լուծել քրիստոնեաներէն, առանձնապէս Հայերէն, զանազան պատրուակներով: «Հայ կամաւորներու» յաւիտենական պատմութիւնն է որ կը շահագործուի, կրակին վրայ իւղ լեցնելու համար: Կը կրկնուի խաղ մը որուն երկար ատենէ ի վեր վարժուած ենք Թուրքիոյ մէջ:

Եւ ճիշդ ասոր համար, խորապէս կը ցաւինք: Արաբ ժողովուրդը, ապստամբ թէ չէզոք, պէտք է հասկնայ, վերջապէս, որ ինքն ալ չարաչար տուժեց գաղտնի դաւերու հետեւանքով, երբ դեռ թրքական իշխանութեան տակ էր: Հայ ժողովուրդը ի՞նչ մեղք ունի զինուորական գործողութեանց մէջ, կամ ի՞նչ շահ կրնայ ունենալ Սուրիոյ ազատագրական շարժումը խանգարելու: Հայե՞ր կան ոստիկան - զինուորներուն մէջ.— կա՛ն եւ իսլամներ, աւելի շատ և աւելի գործօն: Մխիթարական է որ գոնէ այս կէտը ապստամբներուն ուշադրութեան կը յանձնէ արաբական խոշոր օրկան մը, «Էլ Ահրար»:

«Մենք կը դատապարտենք ըմբոստներու սպառնալիքները Դամասկոսի քրիստոնեաներու թաղերուն հանդէպ, քանի մը հայ կամաւորներու իսլամներուն տուները յարձակած ըլլալուն համար: Կը դատապարտենք, որովհետեւ խնդիրը կրօնքի հետ ո և է կապ չունի, և ոչ ալ հայ կամաւորները տեղացի քրիստոնեաներուն հետ կապ ունին: Եթէ ենթադրենք թէ տեղացի քրիստոնեաներուն մէջ կը գտնուին ըմբոստներու հակառակորդներ, ինչպէս կ'ըսուի ըմբոստներու նամակներուն մէջ, պէ՞տք է որ բոլոր քրիստոնեաները պատասխանատու նկատուին իրենցմէ քանի մը անհատներու ընթացքին պատճառով: Միթէ իսլամներուն մէջ չկա՞ն ըմբոստներուն հակառակորդներ, և կարելի՞ է այդ պատճառաւ բոլոր իսլամները պատասխանատու նկատել:»

Տարրական տրամաբանութիւն մըն է այս է, բայց պէտք է կրկնուի միշտ, որպէսզի ընդհանրանայ ու արմատանայ: Արեւելքի մէջ, մարդիկ տակաւին գերի են մոլի նախապաշարումներու, չեն կրնար զանազանել անհատական ձեռնարկն ու ամբողջ ժողովուրդի մը բռնած դիրքը, եւ վճիռներ կուտան, ոճիրներ կը գործեն վայրկեանի ազդեցութեան տակ: Ոչ միայն Սուրիոյ, այլ եւ ամբողջ արտասահմանի մէջ հայկական մամուլը և ազգային կազմակերպութիւնները բացարձակապէս դէմ են կամաւորական շարժումի, կամ ո՛ր եւ է հակարաբ արտայայտութեան: Անոնք յայտնապէս, շեշտակի կը պաշտպանեն մէկ տեսակէտ,— չխառնուիլ հիւրընկալ երկրի ներքին գործերուն. ոչ ապստամբներուն հետ՝ հոգատար իշխանութեան դէմ, ոչ ալ այս վերջինին հետ՝ առաջիններուն դէմ: Ամէն ժողովուրդ բացարձակ տէրն է իր ճակատագրին:

Կարելի՞ էր սպասել աւելի բնական դիրք:

Այս տեսակէտէն մեկնելով, Սուրիոյ մէջ յատկապէս պայքար մղուած է, որպէս զի Հայերը կամաւոր կամ զինուոր չգրուին, թէեւ այդպիսի հրաւէրներ կ'ուղղուին ամէն ազգի: Բայց, ի՞նչպէս կարելի է կեցնել ամէն մէկ անհատ, որ այդ քայլին կը դիմէ ստիպման տակ, իր խառնուածքին հետեւանքով, կամ ապրուստի համար:

Ահաւասիկ մեր դիրքը, շիտակ եւ բացորոշ: Բայց նոյնքան շիտակ եղա՞ծ են սուրիական շարժման կարգ մը վարիչները, Տոքդ. Շահպէնտէրներն ու ընկերները, որոնք այլանդակ, արխնածարաւ պատմութիւններ տարածեցին մինչեւ Ամերիկա: Այդ նոյն մարդն չէ՞ր որ, իբրեւ նախագահ Դամասկոսի ժողովրդական կուսակցութեան, յայտարարեց թէ Հայերը 10,000 հոգինոց բանակ մը կազմած են, Տիւրզիներուն դէմ կռուելու համար: Տակաւին քանի մը շաբաթ առաջ, քստմնելի ծանուցագիր մը կը հեռագրուէր Հռոմ, Ազգերու Դաշնակցութեան Հոգատարութեանց Յանձնախումբին, իմացնելու համար թէ Հայերը 5—600 հոգի ջարդած են Սուրիոյ մէջ...:

Պայքարի այս ձեւերը պատուաբեր չեն ազատասէր ժողովուրդի մը համար:

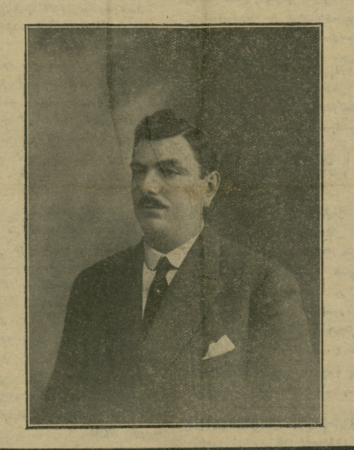
Արիւնի հոտ կուգայ այս խաղերէն, որոնք թրքական թակարդները կը յիշեցնեն, դժբախտաբար:

Յեղափոխական վարիչ մը, ամէն բանէ առաջ, արդար պիտի ըլլայ, լուրջ և պաղարիւն: Գրգռիչ սուտերը ուրիշ հետեւանք չեն ունենար, եթէ ոչ արատաւորել Սուրիոյ ազատագրական շարժումը, և դարձնել զայն կրօնական մոլեռանդութեան ասպարէզ մը, տեսակ մը «ճիհատ»: «Եթէ ըմբոստները գործադրեն իրենց սպառնալիքը, պիտի ապացուցանեն թէ կը շարժին միայն կրօնական մոլեռանդութեամբ» («Էլ Ահրար»):

Այդ պարագային, մե՛ղք թափուած արիւնին:

Բայց մենք շատ լաւ գիտենք որ այդ չէ Սուրիոյ յեղափոխականներուն նպատակը:

Ուրեմն, իրենց պարտքն է թօթափել սխալական ունակութիւնները և թեթեւցնել մթնոլորտը: Շ.

ՔՐԻՍ ՖԵՆԵՐՃԵԱՆ

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ օր, ընկերներու եւ մտերիմներու շրջանակի մը մէջ, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Ֆոնթենէպլօ-Ավօնի գերեզմանատունը (Փարիզէն գրեթէ 1ուկէս ժամ հեռու): Մեզի կը հաղորդեն թէ Տիկին Գալուստ Կիւլպէնկեան, որ իր ծախքով ապաքինարան ղրկած էր դժբախտ երիտասարդը, ստանձնած է նաեւ յուղարկաւորութեան ծախքերը: Խումբ մը բարեկամներ հանգանակութեան ձեռնարկած են, գերեզմանը շրջափակելու եւ յիշատակարան մը զետեղելու համար:

ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Գ. էջին մէջ հրատարակած ենք Սուրիոյ թերթերուն տեղեկութիւնները՝ Դամասկոսի վերջին անցուդարձերու մասին: Վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ՝ ապստամբները երկու սպառնալից նամակներ ղրկած են՝ մէկը՝ Յոյներու Պատրիարքին, միւսը՝ Սուրիոյ իսլամ կրօնապետին, ծանր ազդարարութիւններ ընելով: Առաջին նամակին մէջ ապստամբները կ'ըսեն.—

«Մենք պիտի ուզէինք բաւականանալ միայն պատերազմելով մեր վրայ յարձակող զինուորներուն դէմ, բայց անոնք քրիստոնեաներուն (Հայերուն) արտօնեցին որ կողոպտեն ըմբոստներու հետ ո և է առնչութիւն չունեցող խաղաղ իսլամուհիները, և արգելք հանդիսանան Մէյտանի թաղին մէջ անոնց երթեւեկին:

Աստուած վկայ, եթէ Ֆրանսացիները չփոխեն իրենց այս գործելակերպը, այս նամակը ձեզ հանելով անոր բովանդակութիւնը տեղեկացուելէն յետոյ, պիտի ստիպուինք նոյնութեամբ փոխարինել և յարձակիլ (հայաբնակ քրիստոնեայ թաղերու) և նոյն իսկ ուրիշ քրիստոնեայ թաղերու վրայ, որոնք կը հակառակին ըմբոստութեան շարժումին»:

Երկրորդ նամակն ալ գրեթէ նոյն բովանդակութիւնն ունի, եւ կ'աւելցնէ.

«Կը փափաքինք որ ձեր մեծութիւնը համոզէ Ֆրանսական կառավարութիւնը որ չշեղի օրինական միջոցներէ և չպղծուին իսլամ տուները: Թող անոնք պատերազմին միայն մեզի, ըմբոստներուս դէմ: Թող որոշեն անոնք վայրը և մենք պատրաստ ենք պատերազմելու հոն անոնց հետ միասին»:

Այս առթիւ արաբական «Էլ Ահրար» թերթը խմբագրական մը գրելով, կը մեղադրէ ապստամբները, եղած սպառնալիքներուն համար: Կը քաղենք էական մասերը.

«Հայերը կամաւոր արձանագրուած են, ինչպէս արձանագրուած են Չէրքէզներ: Եթէ նկատի առնուէր ըմբոստներու նամակներուն մէջ յայտնուած սկզբունքը, պէտք պիտի ըլլար յարձակիլ նաև իսլամ թաղերու վրայ միեւնոյն ժամանակ, իսլամ Չէրքէզներէն վրէժ լուծելու նպատակով, ինչպէս որ կը սպառնան յարձակիլ քրիստոնեաներու թաղերը, քրիստոնեայ հայ կամաւորներէն վրէժ առնելու համար: Բայց քանի որ Հայերը, ինչպէս Չէրքէզները կը գործակցին կառավարութեան, առանց կրօնական հանգամանքի, սխալ պիտի ըլլար ուրիշները անոնց գործողութիւններուն պատասխանատու նկատել»:

Վերջին լուրերու համաձայն, Դամասկոսի Հայերը նորէն սկսած են Պէյրութ գաղթել կարաւաններով: Իսլամ Արաբներ ալ կը հեռանան: Անցեալ օր անգլիական թերթերը կը ծանուցանէին թէ օտարականները հրաման ստացած են հեռանալ. բայց Պէյրութէն պաշտօնապէս հերքուեցաւ այս լուրը:

ՍԷՐԷՋԻ իշխանութեանց կողմէ զինուոր առնուած հայ որբերը ազատ արձակուեցան, Թրակիոյ առաջն. փոխանորդին դիմումներուն վրայ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԺԸՆԵՒԻ ԱԹՈՌԱՄԱՐՏԸ

Երկար վիճաբանութիւններէ, սպառնալիքներէ եւ դիւանագիտական այլազան խաղերէ յետոյ, կարելի եղած էր լուծումի եղանակ մը գտնել: Լոքառնոյի դաշինքները ստորագրող պետութիւնները համաձայնած էին որ Գերմանիան անմիջապէս մտնէ Ազգերու Դաշնակցութեան եւ անոր Խորհուրդին մէջ, նոր մնայուն աթոռներ ստեղծելու առաջարկը յանձնուի մասնախումբի մը, որ մինչեւ սեպտեմբեր ամիսը պիտի քննէ խնդիրը, իսկ Լեհաստանի տրուի անմիջապէս ոչ մնայուն աթոռ մը Խորհուրդին մէջ: Այս վերջին կէտին դէմ չբողոքեցին գերման պատուիրակները, բայց ժամանակ խնդրեցին մտածելու համար: Գերման վարչապետ Տօքթ. Լութէր ժամը 5ին Պ. Չէմպըլէյնի մօտ գալով յայտնեց թէ Գերմանիա չընդունիր առաջարկուած պայմանները: Այս պատասխանէն վերջ համաձայնութեան ամէն յոյս կորսուած է գրեթէ: Այս ձեւով ջուրը պիտի իյնան նաեւ Լոքառնոյի դաշինքները, քանի որ անոնց վերջնական ըլլալուն համար պայման դրուած էր Գերմանիոյ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունուիլը: Պ. Չէմպըլէյն երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ օտար թղթակիցներու հետ, եւ վախ յայտնեց որ եթէ Գերմանիա չփոխէ իր որոշումը, ո՛չ մէկ լուծում կարելի է յուսալ:

Պ. Պրիան եւս ընդունեց թղթակիցները, որոնց յայտնեց թէ կացութիւնը շատ ծանր է եւ չգիտեր թէ ինչ պիտի պատահի վաղը: Լոքառնոյի դաշինքը կնքող բոլոր պետութեանց պատուիրակները գաղտնի նիստ գումարեցին Պ. Պրիանի սենեակը: Գերմանիոյ մերժումը դիւանագիտական շրջանակներու մէջ մեծ ապշութիւն առաջ բերաւ:

Սպանիական կառավարութիւնը դիտել տուած ըլլալով որ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ Շուէտի բռնած դիրքը բարեկամական չէ հանդէպ Սպանիոյ, Շուէտ խստիւ բողոքեց այս դիտողութեան համար եւ յայտնեց թէ սկզբունք մըն է որ կը պաշտպանէ եւ նկատի չունի այս կամ այն պետութիւնը:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

«Թան»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը գրէ.—

Թէեւ Չէմպըլէյնի եւ Մուսօլինիի Ռափալլոյի տեսակցութեան իսկական բնոյթը ճշդիւ չգիտցուիր, սակայն ատիկա կրկին Թուրքիոյ մէջ արթնցուց իտալական սպառնալիքի մը գաղափարը, պատրաստ՝ զինուոր ցամաք հանելու Անատոլուի եզերքները: Անգլիերէն եւ իտալերէն թերթերու կարգ մը մեկնութիւններն ալ կ'արդարացնեն թուրք քաղաքական շրջանակներու մէջ անմիջական, ինքնաբուխ եւ խորունկ կերպով առաջ եկած այս վախը: Արդարեւ տեսակցութենէն օր մը վերջ, «Ուէսթմինսթըր Կազէթ» առանց քաշուելու կը գրէր բաց կերպով թէ ֆաշիստներու աչքը դէպի Անատոլու ուղղուած է: Թերթը կ'աւելցնէր թէ քանի որ թուրք նաւատորմ գոյութիւն չունի, քանի որ եուկօսլավ նաւատորմը դեռ նորածին է և հելլէն նաւատորմը մեծ դեր մը չի կրնար կատարել, Իտալիա ներկայիս արեւելեան Միջերկրականի մէջ մեծագոյն նաւային պետութիւնն է, «մանաւանդ որ Երկոտասան կղզիները ռազմագիտական իտէալ խարիսխ մը կը ներկայացնեն Անատոլուի վրայ արշաւելու համար:» Այս յօդուածին առթիւ «Քօրիէռէ տէլլա Սէրա» կը գանգատէր թէ մեծ պատերազմէն յետոյ Իտալիոյ ո և է գաղութ կամ հոգատարութիւն չտրուեցաւ, «մինչ մեր երկիրը մեզի նեղ կուգայ»:

Նկատելի է որ պատերազմէն ի վեր Նոր Իտալիա արմատապէս փոխեց իր տնտեսական առանցքը եւ իր պատմութեան հին մէկ էջը կրկնելով, աչքերը ուղղած է դէպի Միջերկրականեան Մերձաւոր Արեւելքի ցամաքային եւ ծովային ճամբաները, հո՛ն՝ ուր ատենօք ծաղկած էին Ճենովայի, Ֆիօրէնցայի եւ Վենետիկի հանրապետութիւնները: Քանի մը տարիէ ի վեր իտալական նաւարկութիւնը զարմանալիօրէն աճած է արեւելեան ջուրերուն մէջ: Այս պահուս արդէն Սեւ Ծովուն մէջ տիրապետողը իտալական դրօշն է: Էնկիւրիի մէջ պատրաստուած վիճակագրութիւն մը կը հաստատէ թէ իտալական շոգենաւերը գրեթէ անգլիականին հաւասար եւ ֆրանսականին կրկինն են Թուրքիոյ մէջ: Նոյնպէս Պաղեստինի և Սուրիոյ նաւահանգիստները օտար դրօշակներով այցելող շոգենաւերը առաւելապէս կը պատկանին «Լօյտ Թրիէսթինօ»ին և «Սէրվիցի Մարիթիմի»ին: Մէկ խօսքով, ուրիշ ո եւ է ազգէ աւելի Իտալիան Արեւելքի մէջ տեւական ջանք կը թափէ իր տնտեսական ծաւալումն ու ազդեցութիւնը տարածելու համար: Օրինակ, Հռոդոսի մէջ, անցած տարի մեր այցելութեան ատեն տեսանք հսկայական նոր շինութիւններ: Թուրքիա չէ մոռցած նաեւ որ Լօզանի մէջ իտալական պատուիրակութիւնը պնդեց անպայման պահել

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ՋԱՐԱԳՈՒՇԱԿ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ՆԵՐՔԻՆ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐ.— ԹԱԼԱՆ ԵՒ "ԺՈՒՌՆԱԼ,,

Անձնական նամակէ մը եւ ճամբորդներէ կը քաղենք հետեւեալ ուշագրաւ տեղեկութիւնները.—

Պոլսոյ ազգային գործերը երբեք այսքան անկերպարան վիճակ առած չէին։ Փտութիւնը այն աստիճան խորացաւ, որ ներսէն սկսաւ քայքայումը, առանց դուրսէն որ եւ է յարձակումի պէտք մնալու։

Կարելի է ըսել թէ, այսօր կատարեալ ամայութիւն կը տիրէ Պատրիարքարանի շրջափակին մէջ։ Տեղապահը մինակ մնացած է իր զոյգ մը գործակատարներուն հետ, — Պ. Յ. Մոստիչեան եւ Ա. Տէր Աչարմեան։ Բոլորը, բոլորը քաշուեցան մէկիկ մէկիկ, եւ դառնացած։ Քաշուած են նոյնպէս բոլոր ջոջերը, այն ալ գայթակղալից պարագաներու տակ։

Արդէն ուրիշ կերպ չէր կրնար ըլլալ, որովհետեւ մարդոց նպատակն է ագարակի պէս վարել հանրային գործերը, առանց հաշիւի մասին խորհելու։ Թօքաթլեանի գայթակղութիւնը պարզապէս եկաւ պալարը պայթեցնելու։ Ընկէ առաջ դեռ ի՜նչ աղտեղութիւններ կան մութին մէջ։

Եւ որովհետեւ քայքայումը այլ եւս անպարտելի է, Պատրիարքարանի վարիչները յուսահատական պայքարի մը սկսած են, իրենց աթոռը չկորսնցնելու համար։ Մինչեւ հիմա ապահով էին, հակառակ թերթերու եւ հանրութեան ուժգին բողոքներուն։ Մարդիկ տասնոց չեն տար այս տեսակ «պարապ» խօսքերու, քանի որ գիտեն թէ պայմանները շատ աննպաստ են ո եւ է գործնական քայլի համար։ Արդէն այս զէնքն էր որ մինչեւ հիմա շահագործուեցաւ ի հաշիւ սփիւռքի։

Վերջերս, սակայն, կացութիւնը փոխուեցաւ։ Պատրիարքարանի դէմ ելան ազդեցիկ, խածան անձեր, որոնց հետ կարելի չէ կատակել։ Դժգոհները, Բերայի Թաղ. Խորհուրդին նախաձեռնութեամբ, սկսան ժողովներ գումարել, տապալելու համար վարչութիւնը։ Բայց կը թուի թէ չյաջողեցան, որովհետեւ պլօքը կազմուած էր խայտաբղէտ եւ իրար չէզոքացնող տարրերէ։ Մէկտեղ եկած էին թէ անաչառ քննադատները, եւ թէ անոնք որ փորի ցաւ ունին։

Վարչութիւնը, տեսնելով ընդդիմադիրներուն այս փորձերը, սկսաւ իր կարգին պայքար բանալ անոնց դէմ։ Եւ որովհետեւ բարքերը խիստ ապականած են, միջոցներու մէջ խտրութիւն չդրուեցաւ։ Պատրիարքարանի շրջանակներէն տարածայնեցին թէ, ընդդիմադիրները դիմած են կառավարութեան, որպէս զի միջամտէ եւ իբր «լքեալ» գոյք գրաւէ Թօքաթլեան պանդոկը։ Եւ իբր ապացոյց յիշեցին Թուրքերէն թերթերուն հրատարակութիւնները։ Կարելի չէ, անշուշտ, ստուգել այս ամբաստանութեան ճշտութիւնը։ Իրողութիւնն է որ, իրենց բարի սովորութեան համաձայն, Թուրք լրագիրները օրերով զբաղեցան Թօքաթլեանի խնդրով, եւ պնդեցին թէ շէնքը «լքեալ գոյք» է։ Թերեւս ալ ճիշդ ըլլայ վերը յիշուած ամբաստանութիւնը։ Մարդիկ այնքան ինկած են, որ ընդունակ են ամէն ստորնութեան։

Բայց վարչութիւնն ալ պակաս չմնաց, եւ նոյն իսկ կոտրեց մրցանիշը, ժուռնալիզմութեան ասպարէզին մէջ։ Ինչպէս գիտէք, կալուածոց Հոգաբարձութեան իրաւագէտ-խորհրդականը ամենագեղեցիկ ձեւով «ժուռնալ» մը հրատարակեց Թուրքերէն «Աքշամ»ի մէջ։ Նամակին իմաստը շատ պարզ էր.— Ձեր ծառաները՝ Տեղապահը եւ Քաղաք. Ժողովին անդամները, հաւատարիմ են բարեխնամ կառավարութեան։ Մինչդեռ ընդդիմադիրները, որոնց անցեալը ծանօթ է, կ'ուզեն այս «հաւատարիմ ծառա»ները նետել եւ իրենք անցնիլ անոնց տեղը, որպէս զի դաւաճանեն պետութեան դէմ...։

Ապտիւլ Համիտի ժամանակ իսկ, կարելի չէր աւելի գռեհիկ եւ աղտոտ ժուռնալ խմբագրել։ Եւ այս՝ ՏԵՂԱՊԱՀԻՆ ՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ, — ԸՍԵՆՔ ԱՒԵԼԻՆ — ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ։

Յատկանշական պարագայ մը յիշեմ.— Երկու օր առաջ, Թերթերու մէջ գրել կուտան թէ Տեղապահը հրամայած է Պատրիարքարանի եւ Թաղական խորհրդարաններու պատէն կախել «մեր փրկարար Կազի փաշային մեծադիր պատկերը», իսկ երկու օր յետոյ, ծանօթ «ժուռնալ»ին մէջ կը խօսին իրենց հաւատարիմ գործունէութեան մասին։

Ըսել կ'ուզեն թէ, եթէ քննադատողները պաշտօնի գլուխ անցնին, վար պիտի առնեն «մեծ ազատարարին» պատկերը, եւ անկէ յետոյ ինչե՜ր, ինչե՜ր չպիտի ընեն։

Զարմանալի է որ, հայ մամուլը գրեթէ լուռ անցաւ այս անլուր ստորնութեան վրայէն։ Կ'երեւի թէ չհամարձակեցան ճակատ առ ճակատ չափուիլ վարժ «խաֆիէ»ներու հետ։ Դիւրին բան ալ չէ ինքզինքը ենթարկել այս տեսակ յանդգնութեան մը հետեւանքներուն, երբ ծանօթ են պայմանները։ Պ. Թօփալեանի պէս մէկը, որուն ամբողջ հոգը եղած է դրամ դիզել եւ զուարճանալ, քիչ մնաց զոհ պիտի երթար իր յանդգնութեան։

Ահա թէ որքա՜ն ապականած են բարքերը, Բիւզանդական սահին մայրաքաղաքին մէջ։ Եւ միամտութիւն է սպասել որ, այս ապականութենէն բարիք կը ծնի։ Ընդհակառակն, քանի օր անցնի, այնքան նեխութիւն երեւան պիտի գայ։ Եթէ մինչեւ հիմա մեռելային լռութիւն մը կը տիրէր, պատճառը այն էր որ Պատրիարքարանի վարիչները չէին նեղուեր իրենց շահագործումին մէջ, եւ ազատօրէն կը ծախսէին ու կը կշտանային։ Իսկ հիմա՞, արդէն իսկ իրարանցումի մատնուած, իրենց գոյնը դուրս կուտան։ Դիւրին բան չէ մնաք բարով ըսել հանդստաւէտ աթոռներուն. եթէ մինչեւ հիմա դրամի նեղութիւն ունէին, քանի որ հալեցնելիք կտակ չմնաց, ներկայիս այդ տագնապն ալ փարատած է։ Ողջ մնայ Մելքոնեան կտակի խնամակալութիւնը, որ հանգստեան տարեթօշակ կապեց ծերակերներուն։

Այս խոշոր պատառէն է որ չեն ուզեր զրկուիլ։ Սակայն այլ եւս չպիտի կրնան աւելի երկար շարունակել մենատիրութիւնը, նոյն իսկ ստոր միջոցներով եւ «ժուռնալ»ներով։ Վարչութեան առեւտուրը, որուն համար կ'ըսեն թէ «ո՛չ խիղճ ունի, ոչ մեղք», շուարուն, չորս կողմ ինկած է, գործակից ճարելու համար։ Բայց ամէն տեղ դուռ կը գոցեն անոր երեսին, որովհետեւ գայթակղութիւնը այլ եւս չի պարտկուիր։ Արամ Գարակէօզեանինման մեծահարուստ մը, որ իրենց կուռքն էր, հրապարակաւ եւ խիստ կերպով քննադատեց Վարչութիւնն ու իր «արժանաւոր» Նախագահը։ Նոյն ձեւով կ'արտայայտուին գրեթէ բոլոր մեծատունները։

Լուրջ պատճառներ կան մտավախութեամբ դիտելու այս պայքարներուն վախճանը։

ԱՔՍՈՐՈՒԱԾ ՉՈՐՍ ՀԱՅԵՐԸ

Ամենքէն Ընափի աքսորուած չորս կասկածելի Հայերու մասին Ապահովութեան տնօրէնութիւնը նոր քննութիւն մը բացած է եւ ազգային իշխանութեան տեղեկացուցած է թէ քննութեան արդիւնքը աննպաստ է աքսորականներուն համար։ Կառավարութիւնը միանգամայն յայտնած է որ եթէ աքսորականները կ'ուզեն արտասահման մեկնիլ, պատրաստ է անցագիր տալու։

ՖՐԱՆՔ-ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ

Էնկիւրիի մէջ անցեալ ամիս Սուրիոյ մարզպանին կնքած համաձայնագիրը Փարիզ հասած ըլլալով, ներկայիս կը քննուի արտաքին նախարարութեան մէջ իրաւագէտներու կողմէ։

Այս դաշնագիրը յաւելուած մըն է 1921ին Ֆրանքլէն Պույոնի կնքած համաձայնագրին եւ շատ մը կէտերու մէջ, մանաւանդ Թուրք զինուորներու դէպի Մուսուլ փոխադրութեան մասին էական ո եւ է փոփոխութիւն չկայ։ Ֆրանսական թերթերը դիտել կուտան թէ Արեւելքի մէջ շահեր ունեցող օտար տէրութեանց հակառակ ո եւ է տրամադրութիւն չըկայ նոր համաձայնագրին մէջ, որ առաւելապէս ներշնչուած է Ազգերու Դաշնակցութեան սկզբունքներէ եւ նախապէս կայացած համաձայնութիւններէն։ Կէս պաշտօնական շրջանակներու մէջ այն կարծիքը կը տիրէ թէ Ֆրանսա կարգ մը շահեր ապահոված է, միաժամանակ գոհացում տալով Թուրքիոյ օրինաւոր պահանջներուն։

ՄԻ ՀՐԱՊՈՒՐԷՔ...

Նիւ Եօրքի գերագոյն դատարանին առջեւ քանի մը օր առաջ հետաքրքրական դատավարութիւն մը տեղի ունեցաւ։ Տիկին Էվլինէր Պրուսթըր դատ բացած էր սինեմայի նշանաւոր դերասանուհի Օր. Քօրըլիս Փալմըրի դէմ, որ իբրեւ հիւր քանի մը ամիս իրենց տունը բնակելէ յետոյ, գրաւած էր իր ամուսինին սիրտը եւ անոր հետ միասին փախած Հօլլիվուտ, շարժանկարի ոստանը։ Տիկինը 200000 տոլարի հատուցում կը պահանջէ օրիորդէն, իր ամուսինը ձեռքէն խլած ըլլալուն համար։ Դատարանը իրաւացի գտաւ տիկնոջ պահանջը եւ 200 հազար տոլարի դատապարտեց Օր. Փալմըրը, որ ներկայիս Պ. Պրիւսթըրի հետ միասին շարժանկար մը կը խաղայ «Ամուսնական հաւատարմութեան ?» մասին։

ՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԷՋԵՐ՝ ՉԻՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵՆԷՆ.—

ՄՏԱԾՈՒՄ ՄԸ

Թիփիկներու վրայ եղեամն է նստեր... ու, այժմ, անոնք կիներու բրնձափոշիով ճերմկած դէմքերուն կը նմանին։

Եւ ես, պատուհանէն, զանոնք դիտելով, կը խորհիմ թէ մարդ առանց կնոջ, տերեւաթափ ծաղիկի մը կը նմանի։

Ու գիս գրաւող դառն տրտմութենէն խոյս տալու համար, շունչովս, եղեամին վրայ, իմ մտածումս կը նօթագրեմ։

ՀՈՂԱԳՈՐԾԻՆ ԹԱԽԻԾԸ

Ցամքաբար, թեթեւօրէն ձիւնն է իջեր հողին վրայ, թիթեռնիկներու խուռն երամի մը պէս։

Հողագործը՝ վաղուց արդէն պատէն կախեր է իր բահը եւ իրեն այնպէս մը կուգայ որ անտեսանելի թելերով կը սեղմուի իր սիրտը։

Տրտում է ան, որովհետեւ հողն իր բարեկամն էր... եւ երբ կը ծռէր անոր վրայ յուսալից հունտը անոր վստահելու, ան՝ իր թաքուն մտածումներն ալ կը թափէր անոր գոգը... Եւ յետոյ՝ երբ հունտը ծիլ արձակել սկսէր, ան՝ իր մտածումները ծաղկած կը գտնէր այդտեղ։

Եւ հիմակ —ո՜ սուկում— հողն ահա կը պահուըտի ձիւնէ քօղի մը տակ...

Փոխադրողը՝ այս քերթուածները զետեղած է «Անանուն հեղինակութիւններու» շարքին մէջ։

*
**

Կտոր մը՝ Նորընտիր ակադեմական Փօլ Վալերիի «Հմայքներ» քերթողագրքէն։

ՄԵՂՈՒՆ

Խայթոցդ ըլլայ, դեղձան մեղո՛ւ,
Աղուաբարակ թէ մահատու,
Կողովիս վրայ քնքշենի
Նետած եմ երազ մը ժանեկի։

Սառ գեղանին ծիծէն խայթէ՝
—Սէրը մեռած... կամ կը նիրհէ—
Ու թող կարմիր բան մը ինձմէ
Միսին վրայ փայլատակէ...

Կարօտն ունիմ վաղ տանջանքին.
Լաւագո՛յն է ցաւը ուժգին
Զարչարանքին տեղ մրափուն...

Զգայարանքս եղի՛ր դուն,
Փուճ գրգիռովն այս ոսկիէ
Առանց որուն՝ սէրը նիրհէ։

*
**

Մտածումներ ու հատուածներ, սպանիացի տարագիր գրագէտ Ունամունօէն.—

Հաւատքը չէ որ մարտիրոսներ կը ստեղծէ, այլ մարտիրոսներն են որ հաւատքը կը կերտեն։

Արուեստը՝ գերագոյն ճշմարտութիւնն է, այսինքն այն ճշմարտութիւնը՝ որ ստեղծուեցաւ հաւատքին ուժով։

Մեր գաղափարները չեն որ յոռետես կամ լաւատես կը դարձնեն մեզ, այլ մեր յոռետեսութիւնը կամ լաւատեսութիւնն է որ մեր գաղափարները կը կաղապարէ։

Ապագայ չկայ, գոյութիւն ունեցած չէ բնաւ։ Ճշմարիտ ապագան՝ այսօրն է...

Խաղաղութիւնը սուտ է, եւ համակ քնէութիւն։ Ես՝ ո՛չ ուրիշներուն եւ ո՛չ ալ իմ անձիս հետ խաղաղ ապրիլ չեմ ուզեր։

Ո՛չ զգացումը կրնայ միթթարութիւնը ճշմարտութեան փոխել, ո՛չ ալ բանականութիւնը կրնայ ճշմարտութիւնը միխթարութեան փոխել։

Ցիմարութիւնը՝ երբ հաւաքական է, երբ ամբողջ ժողովուրդի մը կամ ամբողջ մարդկային սեռի մը ուժն է, կը դադրի յիմարութիւն ըլլալէ։

*
**

Քերթուած մը՝ Ռապինտրանաթ Թակօրէն.—

ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՍՄԻԿԸ

Ո՜, այդ յասմիկը, այդ յասմիկն սպիտակ։

Ես ինքզինքս կը զգամ այն առաջին օրուան պէս, երբ ձեռքերս լեցուցի այդ յասմիկով, այդ սպիտակ յասմիկով։

Ընկէ վերջ ես սիրեցի արեւը, երկինքն ու հողը կանանչազարդ։

Ու լսեցի գետին մրմունջը՝ որ կը ճեղքէր կէս գիշերուան խաւարը։

Աշնանային վերջալոյսեր եկան դէպի ինձ, ուղեդարձի մը վրայ, ամայի տափաստանին մէջ, խօսեցեալ կոյսի մը նման որ կը բանայ քօղը, իր սիրականն ընդունելու համար։

Եւ սակայն քաղցր է տակաւին յիշատակը առաջին սպիտակ յասմիկին զոր երկար ատեն պահեցի ձեռքերուս մէջ, երբ երախայ էի։

Շատ մը շէնշող օրեր վայելեցի կեանքիս մէջ, խնդացի զուարճասէր ընկերներու հետ, սիրարբուքի գիշերներով։

Անձրեւոտ, գորշ առտուները, ես, կիսաձայն, երգեցի շատ մը սին երգեր։

Վզիս անցուցի Պաքուլայի դրասանգը, հիւսուած սիրոյ ձեռքերով։

Եւ սակայն սիրտս կը յուզուի դեռ յիշատակովը այդ առաջին, նորածիլ յասմիկին, որ իմ ձեռքերս կը լեցնէր, երբ երախայ էի տակաւին։

ՎԱՀՐԱՄ ՍԵԽՈՒՆԻ

ՓԱԿԵ՞Լ ԹԷ ՊԱՀԵԼ

Այս խորագրով յօդուածի մէջ, «Խորհրդային Հայաստան» կը գրէ (19 փետրուար).—

Գորգի արհեստանոցը գոյութիւն ունի 1924ի վերջերէն։ Սկիզբը կ'աշխատէին 66 բանուորուհի եւ 5 բանուոր ծառայողներ։ Սակայն 1924 սեպտեմբեր ամսին արհեստանոցի գզզրան եւ մանրան բաժիններու փակման հետեւանքով — այժմ արհեստանոցին մէջ կ'աշխատին 40 բանուորուհի եւ 5 բանուոր ծառայող. Իբրեւ բաժնետէրեր՝ ՀՍԽՀ Կոմունալ բանկն ու Երեւանի գաւ. գործկոմը մինչեւ այսօր պահեր են արհեստանոցի գոյութիւնը։ Սակայն յիշեալ հիմնարկները երբեք չեն հետաքրքրուած արհեստանոցի արտադրութեամբ եւ գորգի կառուցուածքով։

Իր գոյութեան օրէն ի վեր արհեստանոցը չունի իր արտադրութեան անհրաժեշտ սպառման շուկայ եւ շնորհիւ հսկայական վերադիր ծախքերու, արտադրուած գորգերն արժէքէն աւելի սուղի կը նստին եւ այսպիսով զգալի վնաս կ'ընէ արհեստանոցը. ուստի մեր բաժնետէրերը վախնալով, որ իրենց դրած գումարը կրնայ կորսուիլ, կ'աշխատին որքան կարելի է հեռու մնալ այդ արհեստանոցէն եւ կը հրաժարին այլեւս որ եւ է նիւթական օժանդակութիւն հասցնելէ՝ արհեստանոցը փակելու հարց դնելով։

Սկիզբները կարգ մը հիմնարկութիւններ եւ մանաւանդ Հօկը կ'ուզէին իրենց տրամադրութեան տակ առնել արհեստանոցը, բայց վերջերս եղած խորհրդակցութեան մը ժամանակ, նոյն հիմնարկները բացասական կարծիք յայտնեցին արհեստանոցը շարունակելու մասին։

Փետր. 17ին ժողովի մը մէջ որոշուեցաւ արհեստանոցը չփակել եւ խնդիրը յանձնել գործավարներու Խորհուրդին ուշադրութեան։

ՃԱՄԲՈՐԴԸ ԵՒ ՇՈՒՆԵՐԸ

Թարգմ. Չէխէրճեան
(Օրուան խաչակրութեան առթիւ)

Շատ հին ժամանակ, ուխտաւոր մի ճամբորդ, դուրս էր գալիս հայրենիքից եւ գնում դէպի Աւետեաց երկիրը։ Ճամբորդը միայնակ էր, կամքը՝ հաստատուն, վճռական, անխախտ, ուխտը՝ սրբազան։ Նապարհը երկար էր, հազար ու մի դժուարութիւններով լեցուն, բայց նա վստահ էր իր նպատակի իրագործման։

Առաջին պատահած գիւղում շները յարձակւում են՝ նրա վրայ։ Ճամբորդը սկսում է պաշտպանւել, շարժում է իր ձեռնափայտը, քարեր է վերցնում գետնից եւ շպրտում դէպի շները։ Ճամբորդը որքան եռանդով պաշտպանւում է իրան, նոյնքան եւ աւելի կատաղում են շները, հանգիստ չտալիս նրան, երկար ժամանակ հետեւում են նրան գիւղի բոլոր փողոցներում, գնալով շատանում եւ այնպիսի մի աղմուկ-աղաղակ հարայ-հրոց բարձրացնում, կարծէք խկի այս մարդը եկել է այս գիւղը, եւ կամ աւելի շուտ ողջ աշխարհը կործանելու։ Մեծ պայքարով ազատւում է ի հարկէ շներից եւ շարունակում ճանապարհը։

Երբ երեւում է երկրորդ գիւղում՝ նոյն տեսարանն է տեղի ունենում իր բոլոր մանրամասնութեամբ. նոյն յարձակումն ու գոռում-կոչումը, նոյն պաշտպանողական դիրքն ու նոյն պայքարը եւ շների նոյն կատաղութիւնը։ Նոյն պատկերն է կրկնւում եւ երրորդ, չորրորդ եւ այլ գիւղերում, երկար ժամանակ խլում ճամբորդից։

Մի օր էլ ճամբորդը չափազանց յոգնած նստում է ամայութեան մէջ հանգստանալու համար եւ խորասուզւում մտքերի մէջ։ Յիշում է թէ էն ե՞րբ էր, որ դուրս է եկել իր հայրենիքից, ո՞ր տեղ է գտնւում այժմ, սարսափում է յիշելով որ չափազանց հեռու է դեռ իր նպատակից եւ որ իր ճանապարհի մի տասներորդն անգամ դեռ չէ անցել։ Բաւական երկար խորհելուց յետոյ ասում է ինքն իրան, «Ես, վրադ հաչող ամէն մի շան ու շան լակոտի քարեր շպրտելով եւ ժամերով աննպատակ պայքար մղելով նրանց դէմ, ապա լաւ գիտցիր, որ ընդ միշտ ճանապարհին պիտի մնաս եւ երբեք էլ նպատակիդ հասնել չես»։ Վճռում է այլեւս երբեք կարեւորութիւն չտալ հաչող շներին։ Եւ այս նոր որոշումը կիրառում է հէնց առաջին գիւղում։

Երբ շները տեսնում են նրան, նման միւս գիւղերի շների, յարձակւում են նրա վրայ։ Ճամբորդը այս անգամ, համաձայն իր որոշման, ո՛չ միայն է շարժում, ո՛չ քարեր շպրտում, շարունակում է իր ճանապարհը՝ իբրեւ թէ չի տեսնում է շներին եւ ո՛չ էլ լսում նրանց հաչոցը։ Նոյն ձեւով եւ նոյն ընթացքով անցնում է ճամբորդը դրանից վերջը պատահած բոլոր գիւղերից։ Ամէն մի գիւղում շները տեսնելով ճամբորդին, դուրս էին ցատկում բներից, հաչում նրա վրայ, հետեւում նրան մի քանի քայլ, ապա այս անտարբեր արհամարհոտ ընթացքը տեսնելով, դժգոհ ու զզջահար կրկին քաշւում իրանց բոյները։

Այս ընթացքով, երբ ճամբորդը վաղուց թողել էր վերջին գիւղը եւ հանգստանում էր այն

...ֆիւղի հեռաւոր սահմաններուն, համատարած խոր լռութեան մէջ, կրկին լսուած է հեռուէն մի շան խուլ հաչոցը: Ականջ դնելով այս խուլ ձայնին, ճամբորդը ժպտում է եւ ասում ինքն իրան, «Եթէ առաջուայ պէս վարուած լինէի, այժմ ո՛վ գիտէ թողուցածս որ գիւղի շներն հետ կուի բռնուած պիտի լինէի»:

Կեանքի մեծ դժուարութիւնները յաղթահարելու նախապատրաստուած ճամբորդը՝ երբեք չէր անդրադարձել մարդկային փոքրութիւններին վրայ, որոնք անձնամեծ արգելքը պիտի հանդիսանային իր նպատակին, եթէ փոքրութիւնը նրանց դէմ եւս մաքառելու այդ արմատական միջոցը խրատած չլինէր իրան:

Հանգիստ եւ ուրախ տրամադրութեամբ ճամբորդը վեր է կենում տեղից, վերցնում իր ձեռնափայտը, շարունակում ճանապարհը ինքն իրան հետեւեալ տողերը մտմտալով:—

Ոտներով լեցուն աշխարհի միջին
Մէկ կ'ուզես ճամբիլ քո նպատակին,
Ուշ մի դարձրու ճայող շներին,
Հանդարտ ընթացիր քո ուղիղ ճամբին:

Այս մտք էր իր նպատակին,
Արդէն երեւում էին Արեւմտեան երկրի գեղեցիկ լեռները:

ԱՐՕ

ՄԻՇՏ ՄՏԱՀՈԳ

Մեր վերջին թուով յայտնեցինք թէ թուրքերը մտահոգ են որ գործադրութիւնն ալ իրենց ձեռքէն կ'ելլէ: Այս առթիւ Պոլսոյ «Վաքըթ» կը գրէ.—

«Պատերազմէն առաջ, Յունաստան հազիւ 10-15 հազար ոսկեդրամ արժէքով գորգ կ'արտածէր: Մինչդեռ հիմա արտածումի արժէքը հասեր է 100-120 հազար ոսկիի: Ուրիշ խօսքով, երբ մեկ կողմէն մենք 10 տարուան միջոցին մեր արտածումին մէկ երրորդը կը կորսնցնենք, միւս կողմէ Յոյները նոյնչափ ժամանակուան մէջ իրենց արտածումը կը տասնապատկեն: Իսկ երբ նկատի ունենանք այն պարագան որ Յունաստան Անատոլուէն գացող յոյն գաղթականներուն նիւթական օժանդակութիւն ալ կ'ընէ գործագործութիւնը քաջալերելու համար, այն ատեն դիւրաւ կրնայ հասկցուիլ թէ, յունական գորգի արտածումը շուտով պիտի աւելնայ:

Յոյներու կեծտարարութեան դէմ կռուելու համար, պէտք է արգիլենք մեր ընտիր բուրդերուն դէպի Յունաստան արտածումը:»

ՀԻՆ ԱՐՁԱՆ ՄԸ

Պոմպէյայի մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին գտնուեցաւ պռօնզէ հին արձան մը, որ կը ներկայացնէ յոյն մարզիկ փանթարքսոը, ըմբշամարտի ողիմպիականն հերոսը: Արձանը փոխադրուեցաւ Նափոլիի թանգարանը եւ հաստատուեցաւ որ մեծ արձանագործ Փիտիասի գործն է: Արձանը շատ լաւ վիճակի մէջ է:

ՊԷՏԷՎԻՆԵՐՈՒ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆ

Երուսաղէմէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Անդրյորդանանի մայրաքաղաք Ամմանի մէջ Պէտէվիններու ապստամբութիւն մը ծագած ըլլալով, անգլիական զօրագունդ մը ղրկուած է, հրասայլերու ընկերակցութեամբ: Պէտէվինները յանկարծակի յարձակած են կէրայի պահականոցին վրայ, սպաննելով քանի մը հոգի:

ՀՕԿԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԸ ԱՅՑԼԻՈՑ ՄԷՋ

Լոնտոնէն կը գրեն մեզի.—

Հայաստանի շարժանկարը ներկայացուեցաւ Չորեքշաբթի իրիկուն: Ներկայ էին մօտ 200 հայրենակիցներ, բացի քանի մը օտարներէ: Բանախօսեցին Հօկի պատուիրակները: Կարծես մասնաւոր ձգտում մը կար կարելի եղածին չափ վարդագոյն ցուցնելու ներկայ Հայաստանի վիճակը եւ մոռցնելու այն ինչ որ կատարուեր է ներկայ իշխանութենէն առաջ: Արդէն միամտութիւն էր սպասել որ Երեւանի պատուիրակները պիտի համարձակէին խոստովանիլ թէ ներկայ վարիչները կը շարունակեն 1918էն սկսուած աշխատանքները:

«Երբ մենք Երեւան մտանք, կ'ըսէր, Պ. Վարդանեան, չգտանք կարմիր թշերով հայ երախաներ. համատարած թշուառութիւն էր ամէն կողմ, դիակներ փողոցներում եւ սով երկրի մի ծայրից միւսը»: «Իսկ հիմի, ըստ բժ. Կամսարականի, բնակչութ կեանք է ստեղծուել մեզ համար եւ անհամեմատ լաւ ենք շնորհիւ քաղաքական նոր պայմաններին»: «Երէկ չունէինք մենք մեր քաղաքականութեան նպաստող քաղաքական պայմաններ, որովհետեւ չէինք կարող սպասել որ Ցարիկները կամ Եւրոպան ստեղծէին այդ պայմանները. իսկ այսօր, մենք ունենք անկախ երկիր եւ յանցաւոր կը լինենք եթէ չաշխատենք մեր յառաջդիմութեան համար: Մեր ապատագրման գործը ամբողջացնելու համար բոլորս պէտք է նուիրուենք այդ նպատակին» (Վարդանեան):

Բժիշկ Կամսարական թուեց այն հիմնարկութիւնները որոնք ստեղծուե՛ր են Նոյմ. 29էն յետոյ կամ այն միջոցները զորս կառավարութիւնը ձեռք առեր է կռուելու համար համաճարակներուն դէմ: Պ. Կ. Միքայէլեան յիշեց որ հայ ժողովուրդը «իրագործել է իր դարաւոր երազը եւ տիրել իր սեփական հայրենիքին, իր անկախութեան. Հայաստանի բնակչութեան հարիւրին 86ը հայութիւն է կազմում, ինչ որ աննախընթաց է. մենք դեռ եւս չգիտենք թէ այն վեց վիլայէթների մէջ որոնք կորցրել ենք Թուրքիոյ մէջ, մենք երբ եւ իցէ մեծամասնութիւն ունեցե՞լ ենք»:

«Հայաստանը մէկն է կովկասեան երեք եղբայրակից հանրապետութիւններէն. Անդրկովկասը եռաթեւ մի ձի է որ արշաւում է եւ պէտք է աշխատենք որ մեր ձին ետ չմնայ: Ցաւալի է որ մենք բոլորս մեր հայրենիքում չենք, բայց ապահով եղէք որ հայ ժողովուրդը գտել է իր ուղիղ ճանապարհը»:

Չերկարենք մէջբերումները, որովհետեւ յիշուածները բաւական պերճախօս են: Պատուիրակները աչքէ անցուցին վերջին տասնեակ տարիներու հայ պատմութիւնը, բայց մոռցան յիշել թէ ինչպէս կատարուեցաւ «հայ ժողովուրդի դարաւոր երազին» իրագործումը, բուն հայկական պետութեան հիմնարկութիւնը:

*** Շարժանկարը պիտի ներկայացուի նաեւ հայասէր անգլիական միութիւններու առջեւ, շաբթուան ընթացքին: Պատուիրակները Ամերիկա կը մեկնին յառաջիկայ շաբաթ: Լոնտոնի ներկայացման զուտ հասոյթը եղած է մօտ 50 ոսկիլին:

ՍԵԼԱՆԻԿԻ Հայերը որոշած են 100,000 տրախմիով մասնակցիլ Յունաստանի օդային տորմիղին ի նպաստ կատարուած հանգանակութեան:

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Աշխատանքի գործավար Խ. Յովսէփեան հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է «Խորհրդային Հայաստան»ի խմբագրին, տիրող անգործութեան մասին (20 փետր.).—

Ներկայիս մեզ զբաղեցնող հրատապ խնդիրներէն մէկն է գործազրկութեան դէմ պայքարը: Հակառակ անոր որ Հայաստանի մէջ արդիւնաբերութիւնը խոշոր չափով կը զարգանայ, կը զարգանան նաեւ պետական առեւտուրը, գործակցական շարժումը եւ գիւղատնտեսութիւնը, որոնք խոշոր քանակով բանուորական ուժ կը գործածեն, գործազրկութիւնը հրատապ չափերով կ'աճի. 1924 Հոկտեմբեր մէկին Հայաստանի մէջ գործ ունէին 17,610 հոգի, իսկ 1925 Հոկտեմբերին՝ 30,773 հոգի. այսպիսով մէկ տարուայ ընթացքին Հայաստանի մէջ զբաղած բանուորական ուժն աճած է 13,000 հոգի: Սակայն ատոր զուգընթաց գործազրկութիւնն աւելի մեծ համեմատութեամբ կ'աճի. այսպէս՝ 1924 Հոկտեմբեր 1ին Հայաստանի մէջ կար ցուցակագրուած 2052, իսկ 1925 Հոկտեմբերին 5004 գործազուրկ:

Բացի այն պատճառներէն որոնք գոյութիւն ունին խորհրդային հանրապետութիւններուն մէջ, Հայաստան ունի իրեն յատուկ պատճառներ, որոնք զարկ կուտան գործազրկութեան աճման: Առաջինը՝ ներգաղթն է, երկրորդ պատճառը որբերն են, որոնք որբանոցներէն կ'ելլեն եւ գործ կը փնտռեն. իսկ երրորդ պատճառը այն է որ չքաւոր գիւղացիները շարունակ կեդրոնները կուգան եւ գործ կը փնտռեն:

Այսպէս, ուրեմն, գործազուրկներու թիւը շարունակ կ'աճի եւ ոչ մէկ հեռանկար չկայ թէ պիտի յաջողինք վերցնել զայն:

Միւս կողմէ, հակառակ անոր որ զարգացող արդիւնաբերութիւնը, եւ գործակցական շարժումը գիւղատնտեսութիւնը բանուորական ուժի մեծ պահանջ կը ներկայացնեն, մենք Հայաստանի մէջ մասնագէտ գործազուրկ չունինք:

Անցնող 1924-25 ելմտական շրջանին Աշխատանքի գործավարութիւնը յաջողեցաւ լայն աշխատանքներ կազմակերպել եւ գործազուրկներուն լայն օգնութիւն ցոյց տալ:

Սակայն 25-26 տարեշրջանին հեռանկարը այնքան ալ մխիթարական չէ:

Համաձայն Համամիութենական ժողկոմխորհի որոշման, 1925-1926 ելմտական տարեշրջանին Անդրկովկասի համար գործազրկութեան դէմ պայքարելու նպատակով յատկացուած է 300 հազար ռուբլի, մինչ անցեալ տարի յատկացուած էր 600 հազար ռուբլի: Այդ 300 հազարին հարիւրին 15ը, այսինքն՝ 45 հազար ռուբլին յատկացուած է Հայաստանին: Այս գումարով ոչ մէկ հնարաւորութիւն կայ գործազուրկներու համար լայն հանրօգուտ աշխատանքներ կազմակերպելու: Դիմում կատարուած է, մեր միջոցները ուժեղացնելու համար:

Աշխատանքի գործավարութիւնը որոշած է իր տրամադրութեան տակ եղած 45 հազար ռուբլիի հարիւրին 50ը յատկացնել հանրօգուտ աշխատանքներու, հարիւրին 25ը կոլլեկտիվներուն եւ հարիւրին 25ը որակեալ ուժ պատրաստելու համար:

Անցեալ տարի հանրօգուտ աշխատանքներ կազմակերպուած են միայն Երեւան եւ Լենինական քաղաքներուն մէջ: Աշխատանքներու շատ չնչին մասը միայն կատարուած է գաւառներու մէջ:

Նկատի ունենալով, որ չքաւոր գիւղացիները մեծ չափով քաղաքները կուգան աշխատանք փնտռելու, եւ այսպիսով գործազուրկներու թիւը կ'աւելնայ, Աշխատանքի գործավարութիւնը հարկ դատած է այդ հոսանքը դադրեցնելու համար հանրօգուտ աշխատանքի որոշ մասը, հարիւրին 50էն ոչ պակաս, կազմակերպել գիւղերու մէջ: Իսկ առ այժմ Երեւան քաղաքին մէջ գործազրկութիւնը մեղմացնելու նպատակով շուտով կը սկսին հասարակ բանուորներու համար կազմակերպուած հանրօգուտ աշխատանքները:

ՀԱՅԵՐԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Սուրիոյ Թերթերուն մէջ կը կարդանք.—

Խուլամ բնակչութեան մէջ նոր գրգռութիւններ ծայր տուեր են Հայերու դէմ: Փետր. 17ին Միտանի մէջ տեղի ունեցած կռիւներուն մասնակցած են եղեր նաեւ հայ կամաւորներ եւ իբր թէ կտրած են խուլամ կիներու ականջներն ու թեւերը, եւ զանոնք բռնաբարած: Երեկոներուժողով մը գումարուեցաւ քաղաքապետարանին մէջ և նոյն օրն իսկ 30 հայ կամաւորներ զինաթափուեցան եւ ոստիկանութեան հրամայուեցաւ խուզարկել անոնց բնակարանները: Այս պարագան քաջալերեց օր մը առաջ սարսափած խուժանը որ սկսաւ յարձակիլ անզէն Հայերու վրայ եւ անգթօրէն ծեծել: Նոյնը կ'ընէին նաեւ ոստիկանները:

Կէս օրէ վերջ ժամը 2ին, Հայերու դէմ հանուած հրամանը փոխուեցաւ, ֆրանսական զօրքերը ցրուեցին ամբոխը եւ շնորհազուրկ Հայերը իրենց նախկին դիրքերը վերադարձան, զինաթափուածներու մէկ մասին զէնքերը ետ վերադարձուած է: Հրահանգ տրուած է կամաւորներուն կրակելու բոլոր անոնց վրայ, որոնք կը համարձակին դպչելու իրենց:

Կացութիւնը ճակատագրական է Հայերու համար և մտահոգիչ ոչ միայն ներկայի, այլ և ապագայի համար: Կը տիրէ աննախընթաց գրգռութիւն մը Հայերու դէմ, քրիստոնեայ Արաբները պակաս դժգոհ չեն Հայերէն:

ԷՆԿԻՒՐԻԻ ԴԱՏԱՐԱՆԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Էնկիւրիի անկախութեան դատարանը իր կազմութեան թուականէն.— 1925 Մարտ 7էն մինչեւ 1926 Մարտ 7 դատած է 256 դատի հետ առնչութիւն ունեցող 1669 ամբաստանեալներ, որոնցմէ 669 դատապարտած եւ 776ը անպարտ արձակած է: Այս 669 անձերէն 76ը ի ներկայութեան եւ 52ը ի բացակայութեան մահուան, 7ը մշտնջենական թիապարտութեան, 9ը ազգային սահմաններէն դուրս վտարուելու եւ միւսները, 15 օրուան բանտարկութենէ մինչեւ 15 տարի թիապարտութեան դատապարտուած են: Մնացեալ 29 դատերու մէջ գտնուող 234 ամբաստանեալներու դատավարութիւնը կատարուելու վրայ է:

Ասոնցմէ զատուած 18 ամբաստանեալներ յանձնուած են տեղական սովորական դատարաններու, իսկ ուրիշ 18 ամբաստանեալներ ալ մեռած են:

Վերոյիշեալ թիւերը կը պատկանին աւազակութեան, պարզ եւ քաղաքական յանցանքներու: Ատենը ասոնցմէ զատ աւարտած է նաեւ զինուորական խնդիրներու վերաբերեալ եւ 1894 ամբաստանեալներու 1503 դատերէն 502ը եւ 1694 ամբաստանեալներու մասին վճիռ արձակած է, իսկ մնացեալ 200 հոգիի դատը պիտի տեսնուի: Մէկ տարուան ընթացքին դատարան յանձնուած դատական թուղթերուն թիւը կը հասնի 5779ի եւ ասոնց 5440ին մասին վճիռը տրուած է: Մնացեալ 339 թուղթերը իրենց պատկանած տօսիէներուն մէջ դրուած են:

ԻՆՉՈ՞Ւ ՓԱԿԵՑԻՆ ՀԱՅ ՍՔՈՒԼԸ

Հեռագիրը հաղորդած էր թէ Թուրքերը փակած են Պոլսոյ անգլիական աղջկանց վարժարանը՝ Հայ Սքուլ: Վերջին թղթաբերով առնուած Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Հայ Սքուլը փակուեցաւ, անոր համար որ տնօրէնը դասաւան չէր մտցուցած կրթական տնօրէնութենէն ղրկուած ուսուցիչ Բասըմ պէյը՝ առարկելով

— Մեր դպրոցը աղջկանց վարժարան է, դուք այր էք: Մեր դպրոցին վարչութիւնը արգիլած է այր ուսուցիչներու պաշտօնավարութիւնը, ուստի ձեզ չպիտի ընդունինք:

Տնօրէնը մտիկ չէ ըրած Թուրք ուսուցիչին բողոքները, իսկ կրթական քննիչին ալ յայտնած է որ Բասըմ պէյ գինով էր:

Կրթական նախարարութիւնը կրկնակի ազդարարութիւններով պահանջած է ընդունիլ Թուրք ուսուցիչը եւ 24 ժամ պայմանաժամ տուած է: Տնօրէնին գրաւոր մերժողական պատասխանին վրայ դպրոցը փակուած եւ արտօնագիրն ալ ետ առնուած է: Թուրք պաշտօնական մարմինները չեն ընդունած այս խնդրին կարգադրութեան համար անգլ. դեսպանատան կողմէ ղրկուած պաշտօնեաները:

«ԼՔԵԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՃՈՒՐԴ

Մերսինի Տէֆթէրտարութիւնը աճուրդի հանած է աստղաձագործ Նազարէթի 3000 ոսկինոց, աստղաձագործ Յարութիւնի 4250, Մանուէլեան Յակոբի 4900, Տօքթ. Բէճէլեանի 3000, բուճը սեղանաւոր Կարապետի 2 հազար, Մուխթար Միհրանի 2 հարիւր, Թարտուսցի Թորոսեանի 4900, Կիւլպէնկեանի կնոջ Շուշանիկի 4900 ոսկինոց կալուածները:

*** Փախստական Յակոբի կնոջ, Սկիւտար, Խճաթէ, Չիֆթէ քավաքի տունը, Գասնիկ Մանուկեանի, Գատըգիւղ, Նէլ Տէյիրմենի եւ Լեւոն Փափազեանի ամուսնոյն Գատըգիւղ, Մօտայի տուները վարձու պիտի տրուին «Լքեալ» գոյքերու տնօրէնութենէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Վալանսի մէջ քանի մը շաբաթ առաջ կազմուեցաւ բոլորովին նոր ծրագրով թատերախումբ մը որ պիտի պատկանի գաղութին միայն, եւ պարբերաբար ներկայացումներ պիտի տայ Վալանսի ինչպէս եւ շրջակայ հայաշատ գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ:

Թատերախումբին առաջին նպատակը ըլլալով ծառայել միայն թատրոնին եւ գեղարուեստին, կը յուսանք որ գաղութն ալ իր կարգին, պիտի գիտնայ միշտ զայն քաջալերել թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս:

Թատերախումբը արդէն կը պատրաստուի իր առաջին ներկայացումը՝ «Վարդան Մամիկոնեան»ը խաղալ յառաջիկայ շաբաթ գիշեր 20 Մարտ, սինէմա ՕԷՆ Լուիի սրահին մէջ, Նորաբաց դպրոցի օգտին:

Կիրակի 7 Մարտ, Փօլիկոնի գեղեցիկ մարզարանին մէջ Վալանսի Հայ Մարմնամարզական Միութիւնը ունեցաւ մրցում մը Լիոնի Հայ Մարմնամարզականին հետ: Այս վերջինը ըլլալով ուժեղ եւ աւելի լաւ կազմակերպուած՝ մէկի դէմ երեքով պարտութեան մատնեց Վալանսի խումբը:

Մրցումէն վերջ Վալանսի Մ.Մ.ը թէյասեղանի հրաւիրեց Լիոնի մարզիկները: Արտասանուեցան բաժակաճառեր եւ երգուեցան հայկական երգեր:

Քանի մը շաբաթէ ի վեր տեղս հասած է քահանայ մը: Մօտերս գաղութին մէջ հանգանակութիւն մը պիտի կատարուի, որպէսզի որքան կարելի է շուտ բացուի մատուռը եւ փոքրիկ դպրոց մը:

Վալանս Ա.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Մեզի կը հաղորդեն թէ Փարիզի Հայ Ուսանողական Միութիւնը կազմակերպած է դասախօսութիւններու շարք մը, որ նպատակ ունի ծանօթացնել հայ գրական կեանքը: Առաջին դասախօսն է Ա. Չօպանեան, որ պիտի խօսի Թլկատինցիի կեանքին ու գործին մասին, Մարտ 29ին, Երկուշաբթի երեկոյ «Սօսիէթէ Սավանթ»ի D սրահին մէջ:

Ուսանողական Միութիւնը ձեռնարկած է նաեւ զուտ ուսանողական դասախօսութիւններու, որոնց առաջինը պիտի կատարէ Շաւարշ Նարդունի՝ նիւթ ունենալով «գրականութեան քաղաքականութիւնը»: Դասախօսութեան թուականը կը ծանուցուի մօտ օրէն:

Այս առթիւ Միութիւնը կոչ կ'ընէ բոլոր այն ընկերներուն, որոնք իրենց շրջանը աւարտած ըլլալով հանդերձ կը փափաքին իրենց մասնակցութիւնը բերել այս ձեռնարկին: Կը խնդրուի իրենց դասախօսութեան նիւթը ներկայացնել հետեւեալ հասցէին.—

Mlle A. T. 221 Rue de Tolbiac, Paris (13e)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ.Ը ՉԻ ՄՐՑԻՐ

Ուրբաթի «Էքօ տէ Սբօր»ի մէջ նամակ մը հրատարակուած է «Հայերը Չմնացի՛» խորագրին տակ: Կ'ամփոփենք գլխաւոր մասերը, եզրակացութիւնը ձգելով ընթերցողներուն.—

«Կիրակի օր Հ. Մ.ին Ա. եւ Բ. խումբերը պիտի մրցէին Club St. Victorի երկու խումբերուն դէմ, պահեստին Հ. Մ.ի դաշտին վրայ եւ առաջինները St. Victorին: Հայերը որոնք վերջինն են վեցերորդ դասակարգին ախոյեանութեան եւ վստահ թէ պիտի պարտուին, չեկան: Իսկ մեր պահեստին ալ, որ Bagatelle գացած էր ժամը 2ին, vestiaire չէ գտած հանուելու:

«Սքանչելի... հակառակորդները յաջորդ օրն իսկ Ֆէտէրասիոն կը ղրկեն մրցման արդիւնքը, որը կը յայտարարեն նաեւ մարզական թերթերու մէջ, Հ. Մ. յաղթական 5-0ով»:

«Անձնապէս կը զարմանանք որ այս միայնութիւնը ունեցող օտար միութիւններ լաւ ընդունելութիւն կը գտնեն ֆրանսական մարզական թերթերու մէջ:

«Մինակ մենք չենք որ հաճելի չենք գտներ Հ. Մ.ի անդամներուն եւ նախագահին Պ. Հարիկեանի այս ընթացքը:

ԿԱՄՊԱՐ

Քարտուղար Club St. Victorի

Գասթէլ-Օրիծծօ կ՚ըսէ, որ Անատոլուի ափէն քանի մը գրկաչափ միայն հեռու է։ Գիտէ նաեւ թէ Լերոս կղզին օդային եւ նաւային զօրաւոր խարիսխի մը վերածուած է, ինչ որ բնաւ համեմատական չէ Երկոտասան կղզիներու պաշտպանութեան հետ։ Ահա՛ թէ ինչու Թուրք Հանրապետութիւնը բնականօրէն կը տարուի ինքզինքին հարցնելու թէ ի՛նչ կը նշանակեն իր եզերքներուն դիմաց կատարուած այս ռազմական պատրաստութիւնները։

Թղթակիցը յետոյ կը յիշէ թէ երբ 1914ին Մուսօլինի յայտարարեց որ Իտալիա այսուհետեւ աչքերը Արեւելք դարձուցած է, Մուսթաֆա Քէմալ պատասխանեց թէ Թուրքիա գիտէ իր իրաւունքներն ու անկախութիւնը յարգել տալ։ Իսկ այսօր Թուրք թերթերը դիտել կուտան ֆաշիստներուն թէ անցած են այն օրերը, ուր Թուրքիա, Պարսկաստան եւ ուրիշ երկիրներ կրնային գաղթավայրեր դառնալ։ Իտալացիները փոխանակ գաղթավայր փնտռելու, թող փնտռեն այնպիսի պետական մարդեր, որոնք կարենան հասկնալ թէ Արեւելքի ժողովուրդներուն հետ պարկեշտօրէն առեւտուր պէտք է ընել, եթէ այդ երկիրներու նախանձելի յաջողութիւններէն պէտք ունին։

25 Թուրք մահուան դատապարտուած

Պոլիսէն առնուած հեռագիր մը կ՚ըսէ թէ 25 Թուրքեր մահուան դատապարտուած են անկախութեան դատարանին կողմէ՝ իբրեւ մեղսակից Թիրանի (?) դէպքերուն։

ԱՆԳԼԻԱ ՏԷՐ ԿԸ ՄՆԱՅ ՄՈՒՍՈՒԼԻ

Շուէտի պատուիրակ Պ. Ունտէնի տեղեկագրին վրայ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը հաստատեց որ Թուրքիոյ և Իրաքի սահմաններուն մասին 1925 Դեկտ. 16ին իր տուած որոշումը վերջնական հանգամանք ստացած է, քանի որ Անգլիա Իրաքի հետ կնքած նոր համաձայնագրով յանձն կ՚առնէ 25 տարի մնալ Միջագետքի մէջ։

Անգլիական կառավարութիւնը նոյնպէս Խորհուրդին ներկայացուցած է յիշատակագիր մը Իրաքի քրտական գաւառներուն մասին։ Որոշուեցաւ այս յիշատակագիրը ղրկել Հոգատարութեանց Յանձնախումբին, խնդրելով որ յարմար դատած դիտողութիւնները հաղորդէ իրեն։

Վրացիին դատապարտութիւնը

Գրած էինք թէ Փետր. 1ին Մէլիցէ անուն Վրացի մը Փարիզի ռուսական հիւպատոսարանին մէջ ծեծած էր ընդհ. քարտուղար Պ. Եաքուպովսքին։ Այս դէպքին դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ հինգշաբթի օր։ Վրացի նախկին սպան յայտնեց թէ ինք յարձակեցաւ անոր համար որ քարտուղարը յայտնած էր թէ Վրաստան մտնելու իրաւունք ձեռք բերելու համար պէտք էր խորհրդային իշխանութեան հանդէպ իր համակրութեան ապացոյցը տալ եւ յայտնել ցանկը իր այն հայրենակիցներուն, որոնք Ֆրանսա եւ Լեհաստան ապաստանած են։ Պ. Եաքուպովսքի պատասխանեց թէ ինք միայն ազդարարած էր Մէլիցէին որ Վրաստան դարձողները քանի մը ամիս հսկողութեան կ՚ենթարկուին։ Մէլիցէ չզղջաց իր ըրածին համար, միայն ցաւ յայտնեց որ այդ միջադէպը տեղի ունեցաւ, Ֆրանսայի մէջ, որ իր երկրորդ հայրենիքն է։

Դատարանը մէկ ամիս բանտարկութեան եւ մէկ ֆրանք տուգանքի դատապարտեց Վրացին։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի մէջ շաբթուս տեղի ունեցաւ Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային ընկերութեան վեցամսեայ ժողովը։ Կը մասնակցէին 15 ընկերութեանց պատուիրակներ։ Որոշուեցաւ այս տարի Դեկտ. 5ին տօնել «Ոսկեղէն կանոնի կիրակին», ի նպաստ Մերձաւոր Արեւելքի որբերուն և գաղթականներուն։ Ընդհանուր քարտուղար Պ. Կօրտըն Պէրրի տեղեկագիր մը կարդաց և յայտնեց որ անցած տարի «Ոսկեղէն կանոնի կիրակի» օրը 1,250,000 տոլար հանգանակուած է յիսուն երկիրներու մէջ։

Հինգշաբթի իրիկուն հացկերոյթ մը տրուեցաւ Հաճեան ճաշարանին մէջ, որուն ներկայ էին Պ. Պ. Պէրրի, Քէրթըն Կրէյս, Քրաֆթ Պօնար, Խատիսեան, Նորատունկեան եւն։ Քէրթըն Կրէյս, որ Սուրիայէն կը դառնայ, շատ աննպաստ տեղեկութիւններ տուաւ այնտեղի Հայերուն կացութեան մասին։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՔԱՅՔԱՅՈՒՄԸ

Էնկիւրիի «Թուրք Սէտասը» թերթը, շատ տխուր գոյներով կը պատկերացնէ Թուրքիոյ կարգ մը շրջաններու տնտեսական քայքայումը։ Թերթը կ՚ըսէ թէ Ֆուլլաքի, Պոտուրումի, Ֆէնէքէի, Ատալիայի և Սէլէֆքէի նաւահանգիստները քայքայուած և աւերակ եղած են։ Այս շրջանի գլխաւոր բերքն է ձիթապտուղն ու ձիթաիւղը, բայց ձիթահան մեքենաները հին են եւ իւղը մաքրելու համար պէտք է որ Իտալիա երթայ։

Այդ շրջանին միակ դրամատունը Երկրագործական Դրամատունն է, որուն արգիլուած է վաճառականներուն վարկ տալ, ուստի առեւտրականները պարտաւոր են Հրեաներուն դիմել եւ 100ին 40—50 տոկոսով վարկ ստանալ։ Իսկ Հրեաները իրենց վարկը կը ստանան իտալական պանքաներէն։ Ջաղացք ալ չկայ։

Պոտուրումի շրջանի ծառերը հիւանդ են եւ շատ մը լեմոնի եւ նարինջի ծառեր փճացած են։ Հոս ալ ձկնարանները աշխատող չկայ եւ սպունգի ճարտարարուեստը լքուած է։

Ֆէնէքէի շրջանը կեդրոնն է բամպակի. բայց այս շրջանի բնակիչները ամբողջ ջերմ ունին։ Բոլոր տուները քայքայուած եւ աւերակ են ու շրջանը ամայի է։ Հոս ստիպումով գաղթականներ պիտի բերուին եւ բնակութիւն պիտի հաստատուի։

Նաւահանգիստն ալ աւերակ է եւ ո եւ է նաւ առանց վտանգի ոչ ապրանք կրնայ պարպել եւ ոչ ալ բեռ առնել։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

«Լ.Ք.Ե.Ա.Լ.» գոյքերու վարձքերէն 4-500,000 ոսկի անգանձելի մնացած ըլլալով, պարտք ունեցողներուն ազդարարագիր ղրկուած է, մինչեւ տասը օր վճարելու համար. հակառակ պարագային դուրս հանուելով իրենց գոյքերը «հաճզ»ի տակ պիտի առնուին։

*** Զանազգալէի Տէֆթէրտարութիւնն ալ ի վաճառ հանած է Գրիգոր Տիւլկէրեանի, ժամագործ Մանուկի և կնոջը Տիրուհիի, Ալիքսանի որդի Սահակի, Կարապետի որդի Յովհաննէսի կնոջ Եղիսաբէթի, Պաղտասարի որդի Խաչիկի կնոջ Հայկուհիի, Սարգիսի դուստր Կիւլէնիայի և ժառանգորդներուն և բեռնակրապետ Սերովբէի կնոջ Մաննիկի սեփական լքեալ տուները։

Այրի Տիկին Աղաւնի Ֆէնէրճեան, Այրի Տիկին Մատլէն Ֆէնէրճեան, Այրի Տիկին Արաքսի Ֆէնէրճեան (Ֆիլիպէ), Այրի Տիկ. Արուսեակ Խաչխաչեան, Պարոյր և Ատրինէ Խաչխաչեան, Այրի Տիկ. Լիա Աղաճանեան, Սուրէն Աղաճանեան, Եդուարդ և Բիւզանդ Կարապետեան իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որ հաճեցան ներկայ ըլլալ ողբացեալ

ՔՐԻՍ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

յուղարկաւորութեան և իրենց վշտակցութիւնն յայտնել այս առթիւ։

Հ. Մ. Ը. Մ. Ի ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՄՐՑՈՒՄԸ

Այս օր զանազան վայրերու մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ը չորս խումբ կը հանէ որոնք կը մրցին իրենց համարժէք խումբերու հետ։

Գլխաւոր մրցումը տեղի պիտի ունենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա.ի և Olympique de Paris Ա.ի միջև, ժամը 2ին Stade Bergèyreի մէջ, փոխանակ Stade de Parisի, ինչպէս ծանուցուած էր նախընթաց օր։

Stade Bergeyre կը գտնուի Փարիզի ծոցին մէջ, Butte Chaumontի կից և հաղորդակցութեան շատ մը միջոցներ ունի։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ Թաղային կոմիտէի ընդհանուր ժողովը՝ 18 Մարտ Հինգշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքավայրը։

Հ. Յ. Դ. ԽԱԺԱԿ խումբի ժողովը՝ շաբաթ, 20 Մարտ՝ ժամը 8,30ին, թիւ 5 սրճարանը։

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Երիտ. Միութեան երկրորդ ընդհ. ժողովը՝ յառաջիկայ 20 Մարտ շաբաթ գիշեր ժամը ճշդագոյն 8.30ին Café Rocherի սրահը 128 Bd. St. Germain métro Odéon. Օրակարգ՝ Կանոնագրին վաւերացումը։

Շապին Գարահիսարցիներու «ՌԱԶՄԻԿ» Հայրենակցական միութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները այսօր կիրակի իրիկուն ժամը 8,30ին 40 Rue de Belleville։

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ «Յառաջ» կը ծախուի Պիւռնիշօնի քէօշկին մէջ, ճիշդ մեծ պաղպարին դիմացը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Գարեգին Քէօսէեան կը փնտռէ իր եղբայրը, Արամը, որմէ լուր չկայ Ատանայի վերջին գաղթէն ի վեր։ Տեղեկացնել 38 rue Bisson, Paris (20e) կամ Յառաջի։

— Պրուսայի Մեծ-Նոր Գիւղացի Ֆիլօր Պէյնիցի Սարգիսեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները, Թագուհի եւ Մարգրիտ, նաեւ իր քրոջ աղջիկը Համեստիկ Քալայճի Կարապետեան՝ Պրուսայի Միջագիւղէն, կորսուած ընդհանուր աքսորին Մուսուլի ճամբաներուն։ Գրել՝ Hagop Sarkissianի 7 rue de Tournon Paris (6e).

«Յուսաբեր»էն կը խնդրուի արտատպել։

— Կէյվէի-Էջմէէն Բարունակ Տօնիկեան, կը փնտռէ իր մօրաքրոջ որդին՝ Յարութիւն Յակոբեանը իր ընտանիքով միասին, որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան հաստատուած էին։ Կը խնդրուի տեղեկացնել Թերթիս գրասենեակէն Հ. Սրապեանի։ Յունահայ թերթերէն (Նոր Օր եւ Ալիք) արտատպել։

— Բնիկ Սամսոնի Թէրմէ քաղաքին Աղասի Քէօսէեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ երկու աղջիկները, Ոսկին եւ Արուսեակ Փափազեան քոյրերը, որոնք 1922ին Սամսոնէն Յունաստան ղրկուած են, Նպաստամատոյցի որբանոցները։ Նոյնպէս Սամսոնցի Մատթէոս Մելքոնեան անուն 16 տարեկան պատանին որ նախապէս Խալքիս եւ յետոյ Սիրայի որբանոցը կը գտնուէր. 1924ի միջոցները Աթէնքի Ֆիքս Թաղէն լուր առնուած է իր մասին։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի միջոցով։ Կը խնդրուի «Նոր Օր» եւ «Ալիք» թերթերէն արտատպել։ 3—1

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, տեղւոյն Տրամաթիքը մեծ պատրաստութեամբ և պատմական շքեղ հագուստներով, յառաջիկայ շաբաթ գիշեր, 20 Մարտ, ժամը 8ին, սինէմա Սէն Լուիի մէջ, կը ներկայացնէ ՔԱՋՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ, Աւարայրի Արծիւը, ազգ. մեծ ողբերգութիւնը։

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	Mark	[illegible]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լեվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր » »	Lire	[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	[illegible]
» II	»	[illegible]
» III	»	[illegible]
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs	[illegible]

Comptoir Parisien de change et de Crédit 80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS 208bis, Rue Lafayette Paris

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57 - 82

Մէթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 17 ՄԱՐՏ 1926

17 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 98 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՎԵՑ ԱՄԻՍԷ Ի ՎԵՐ ՍՈՒՐԻԱՆ ԿԸ ՀԵԽԱՅ ՄՏԱՀՈԳ ԵՒ ԹՇՈՒԱՌ Ի՞ՆՉ ԸՐԱՒ ԲԱԽՏԱԻՈՐ ՓԱՐԻԶԸ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԻՐՔԵՐ ԵՒ ԿԱՐԿՏԱՆՆԵՐ

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ միջին ճամբայ մը գտնուեցաւ, Ժընեւի մէջ, ծանօթ աթոռամարտը լուծելու համար: Մէկ շաբթուան տագնապը, որ կը սպառնար վտանգել ոչ միայն Գերմանիոյ մասնակցութիւնը, այլ և Լօքառնոյի դաշինքը, սահմանափակուած է առ այժմ. թէեւ Պրազիլիա կը պնդէ իր առաջարկին վրայ:

Ինչպէս բացատրած ենք առենին, ամբողջ վէճը Գերմանիոյ շուրջը կը դառնայ, ուրիշ խօսքով, յաղթականի եւ պարտեալի հոգեբանութիւնն է որ կը պղտորէ մթնոլորտը: Գերմանիա Լօքառնոյի դաշնագիրները ստորագրած ատեն, այն համոզումն ունէր թէ պիտի կրնայ Ազգերու Դաշնակցութեան անդամագրուիլ և միայն աթոռ ունենալ անոր խորհուրդին մէջ, առանց ո և է կաշկանդումի: Անգամ մը ներս մտնելէ յետոյ, կը յուսար հետզհետէ արժեցնել իր տրտունջները, գոնէ արեւելեան սահմաններու մասին, որոնց երբեք չէ համակերպած: Պերլինի մէջ միշտ նկատի ունին այս հեռանկարը,— Ալզաս-Լօռէնի կորուստը փոխարինել հարաւ-արեւելքէն, մաս մը հող ետ առնելով Լեհաստանէն և Չեխո-Սլովաքիայէն: Լօքառնոյի դաշինքէն առաջ, յատկապէս կը շեշտուէր այս պարագան, պաշտօնապէս եւ հրապարակաւ: Ետ առնելու ձեւն ալ' խրատաբարութիւնն էր: Երկար բանակցութիւններէ յետոյ, Լօքառնօն եկաւ անուշի կապել այս խնդիրն ալ: Անկէ ի վեր, բոլորը անհամբեր կը սպասէին Գերմանիոյ մուտքին: Դիմումը եղաւ, բայց ահա նոր անակնկալ,— ուրիշ թեկնածուներ ալ, Սպանիա և Պրազիլիա, դիմեցին Գերմանիոյ հետ միաժամանակ, զայն հակակշռելու առաջադրութեամբ: Ֆրանսա ուժ կուտար այս պահանջին: Անգլիա, միշտ վերապահ, խորհրդաւոր ժպիտներ կ'արձակէր թէ մէկուն եւ թէ միւսին: Պերլինի պատուիրակները կը սպառնային քաշուիլ: Երէկուան պարտեալը ինքն իր մէջ ուժ կը զգար այս քայլը առնելու, յիշեցնելով Լօքառնօն, բայց մանաւանդ հանրային կարծիքը, որ ակամայ հաւանած է դաշնագրին ստորագրութեան: Այս թեկնածուներն ալ նոյնքան անհաշտ էին: Ուրեմն, մելամը հազիւ չորցած, պիտի չքանար մագաղաթներու նոր դէզ մը, որ խաղաղութեան ամէնէն մեծ գործը հռչակուեցաւ ամէնուն կողմէ...

Վերջին պահուն կարկտան մը գտնուեր է, որուն մանրամասնութիւնները կուտան օրուան հեռագիրները, առանց սակայն, փարատելու յոռետեսութիւնը: Նորէն բորբոքած են կիրքերը, մանաւորապէս Գերմանիոյ մէջ, ուր ոչ միայն Լութէր-Շթրէզման դահլիճին, այլեւ Նախագահ Հինտէնպուրկի հրաժարման խօսքերը կը պտտին: Կարգադրութեան նոր ձեւը յաջողի թէ ոչ.— խնդիրը այն է որ կանխակալ կարծիքները, փոխադարձ ատելութիւնները լայն ասպարէզ գտած են նորէն:

Եւ հասկնալի է: Հին մրցակցութիւնը, տեւտոնեան եւ լատինական աշխարհակալութեան կռիւն է որ գլուխ կը ցցէ: Վերջին երկու տարուան ընթացքին, Գերմանիա զգալապէս շտկեց իր դիրքը, եթէ ոչ պատիւը: Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելով, նոր հեռանկարներ կ'ունենայ, որուն իրականացումը երբեք հաճելի չէ երէկուան յաղթականներուն: Այս վերջիններն բաւական շոյեցին զայն, պատերազմի վտանգ մը պակսեցնելու դիտումով: Բայց Պերլին միայն ձեւի համար չէ որ Ժընեւ կ'երթայ. ան ալ ակնկալութիւններ ունի, և, ուրիշ գոհացումներու կարգին, գոնէ կը սպասէ որ գաղթավայր կը յատկացնեն իրեն, հոգատարութեան ձեւով, ինչպէս ունին Ֆրանսան (Սուրիա), և Անգլիան (Պաղեստին, Միջագետք): Այս մասին տրամադրութիւններ յայտնուած են Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ, թէեւ Ժընեւի աթոռամարտը կը ձգտի փակել այդ դուռը: Մնաց որ, կողմնակի ձեւերու ալ պէտք չկայ: Ահաւասիկ Իտալիան, որ հրապարակաւ կ'ընդդիմանայ այդ պահանջին, պնդելով որ առաջ իրեն գոհացում տրուի, գաղութ մը սահմանուի...: Ուրիշ խօսքով, յաղթականները ոչ միայն համաձայն չեն իրենք իրենց մէջ, այլ և գոհ չեն իրենց վաստակէն:

Այս պայմաններուն մէջ, անշուշտ միամտութիւն է խաղաղութիւն սպասել թուղթի դէզերէ: Այդ պարագան իրենք ստորագրողներն ալ գիտեն. բայց գոնէ կը սպասուէր որ քիչ մը երկար տեւէր մեղրալուսինը: Մինչդեռ, գնդասեղի հարուած մը, թէթեւ քայլ մը արիւն կը պղտորէ:

Կը հետեւի թէ, կիրքերը աւելի զօրաւոր են քան մագաղաթները և ո'ր և է կարկտան չի կրնար փարատել ահաւոր մղձաւանջը, նոր պատերազմի մը պայթումը:

Կարկտաններով վտանգը հեռացնելու փորձն իսկ, վտանգին ծանրութիւնը կ'ապացուցանէ:

Ի՛նչ խօսք որ, անստուգութիւնն է խաղաղութեան մեծագոյն խոչընդոտը: Արդ, մինչեւ հիմա կատարուած փորձերը չկրցան քիչ մը պայծառացնել քաղաքական հորիզոնը, եւ իւրաքանչիւր ժողով փոխանակ մօտեցնելու կը հեռացնէ մրցակիցները:

Որքա՞ն պիտի տեւէ այս վիճակը...: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՇՏ ՊՂՏՈՐ

Մասնաւոր նամակէ (Մարտ 3) մը կը տեղեկանանք, թէ Արաբները պօյքօթ յուչակած են Հայերուն դէմ, Դամասկոսի դէպքերուն առթիւ: Դրգռութեան գլխաւոր պատրուակն է, միշտ, կամաւորներու խնդիրը: Սուտ լուրերն ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ: Այսպէս, գրոյցի մը համաձայն, մօտ ութ հազար ֆիւրտեր եւ նոյնքան (.ˆ.ˆ) Հայեր զինուորագրուած են, 7—10 սուրիական ոսկի վճարումով...:

Այս առթիւ Աթէնքի «Նոր Օր»ը կը գրէ.

«Ինչպէս ամէն գաղութ, սուրիահայութիւնն ալ անգործներու բազմութիւն մը ունի: Ահա այդ անգործներն են որ կ'երթան խըտացնել ֆրանսական բանակին շարքերը: Աւելի ճիշտ պիտի ըլլար ըսել,— այդ անգործներուն տգիտութիւնն է որ կը շահագործեն Եւրոպացիները, որոնք դրամով մարդ գնելու առեւտուրը ընդհանրացուցին համաշխարհային պատերազմէն ասդին»:

Թերթը պարզելով այս կացութեան վտանգները, կ'առաջարկէ որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գերագոյն Մարմինը դիմէ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան, վերջ տալու համար անճար ժողովուրդներու շահագործման (զինուորագրութիւն եւլն.):

ԲԺԻՇԿ, ԲԺՇԿԵԱ ԶԱՆՁՆ ՔՈ...

կը թափին մէկ-մէկ, աշնան տերեւներու պէս:

Ահա մէկն ալ, — Տոքդ. Պօղոս Քօլօլեան, —երեսուն տարիէ ի վեր Փարիզ կը բնակի. բայց տակաւին գաղափար չունի ոչ հրապարակագրութեան, ոչ ալ տարրական բարեկրթութեան վրայ:

Նախ պատմենք մեր «մեղք»ը, որպէս զի ըսի-ըսաւի տեղի չմնայ: *Յառաջ*ի հրատարակութենէն երկու ամիս յետոյ, բարեկամ մը, որ միեւնոյն ատեն մտերիմն է Տոքդ. Քօլօլեանի, կը յանձնարարէր թերթ ղրկել անոր հասցէին: Սկսանք ղրկել Հոկտեմբեր 8էն: Փետր.ի առաջին շաբթուն, հայրենակից մը նամակ մը կ'ուղղէր մեզի, պատմելով թէ դժբախտ երիտասարդ մը, որ ֆրանսական հիւանդանոցէն դուրս հանուած էր, բժիշկի մը քննութեամբ եւ կարմիր խաչի քարտուղարին յանձնարարականով ղրկուած է Տոքթ. Քօլօլեանի, որպէս զի կարգադրութիւն մը ընէ դեղերուն համար, իբրեւ բժշկապետ, բայց բժիշկը ճամբած է հիւանդը:

Զնայելով որ նամակագիրը շատ վստահելի էր, հրատարակութիւնը յետաձգեցինք մէկ շաբաթ, մինչեւ որ Բարձր Հայքի Հայրենակցական Միութիւնն ալ նոյն պատմութիւնը հաղորդեց պաշտօնապէս: Ու տեղ տուինք տրտունջին, իբրեւ «Նամակ Խմբագրութեան»: (*Յառաջ* 10 փետր.): Ամբողջ գրուածքին մէջ, ուր Քօլօլեանի անունն ալ ջնջուած է, ահա անոր վերաբերեալ մասը: (Իր պատասխանը հիւանդին).— «Մենք չենք կրնար խնամել այս տեսակ հիւանդները. մասնաւոր հիւանդանոցներ կան»: Քանի մը օր վերջը *Յառաջ*ը ետ կուգար իբրեւ refusé: Արգահատեցանք: Ըսել ի՞նչ ունէր — կրնար երկտող մը գրել եւ պարտաւոր էինք հրատարակել: Թերթը դադրեցնելով, նամակով մը ներկայացուցինք չորս ամսուան հաշիւը (Հոկտ. 8— փետր. 12): Ուրբաթ կէսօրին (12 Մարտ), կը ստանայինք նամակ մը, ուր Տոքդ-որը իր գանգատները կը յայտնէր: Նամակը հրատարակութեան սահմանուած չէր (կը հրատարակէինք եթէ ուզէր), եւ այնքան խեղճուկրակ դիտողութիւններ կ'ընէր, որ մեր խմբագիրը ուզեց անձնապէս պատասխանել եւ լրջօրէն լուսաբանել: Եթէ հրատարակութեան սահմանուած ըլլար իսկ, պէտք էր սպասել մինչեւ կիրակի, երբ լոյս կը տեսնէ *Յառաջ*ի յաջորդ համարը: Եւ ահա, թերթուկի մը մէջ որ Ուրբաթ իրիկուն կամ Շաբաթ առտու լոյս կը տեսնէ, կը կարդանք գարշելի նամակ մը: Կը հասկնաք անշուշտ խարդախութիւնը, — առանց գիտնալու թէ *Յառաջ*ը տեղ պիտի տա՞յ իր գանգատին թէ ոչ, առանց սպասելու արդիւնքին, — օր առաջ, եթէ ոչ միեւնոյն ատեն, միեւնոյն ժամուն ափ կ'առնէ ուրիշ դուռ մը:

Ի՞նչ կ'ըսէ այդ նամակին մէջ,— քսութիւններ որոնց պատասխանը կրնայ առնել ո՛ր եւ է ատեն, եւ հրապարակաւ (Մենք ի զուր խնայեցինք իրեն, քիչ մը յարգանք մնացած ըլլալով հեռուէն հեռու): Այս թեթեւսօլիկ պարոնը զոր անձամբ չենք ճանչնար եւ որ, հակառակ իր համբաւին, պարզ արարողապետի պաշտօն մը վարէ փարիզի սալոններուն մէջ, այս ջղագարը, որուն կոպտութեան եւ հրէական շահախնդրութեան պատմութիւնները ամէնուն բերանն են, ուզեր է դաս մը տալ «Յառաջ»ին...

Մեղաւորը մենք չենք, եթէ այդ անճարակ փորձը կը պայթի իր գլխուն, հասարակ Ասիացիի մը աստիճանին իջեցնելով զինքը: Մենք նորէն խորհուրդ կուտանք որ, բանգէտի հովեր առնելէ առաջ, սորվի թշուառներու, անճար հիւանդներու հետ վարուելու եղանակը, որ գիտութեան մարդու մը եւ բարեկիրթ քաղաքացիի մը առաջին «գիտելիք պարտիք»ն է:

Շարունակեցէք ստոսատել պարահանդէսի սալոններուն մէջ, պզտիկ, փոքրոգի՛ մարդիկ, որ ձե՛ր իսկ սերունդը կ'արատաւորէք, յիմարաբար:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ԶՈՀ ԱՐԿԱԾԻ

Մարսէյլէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ երկուշաբթի առտու Մարսէյլիոյ արուարձան Պառասի էլէկտրօ-քիմիական գործարանին մէջ աշխատող երկու հայ բանուորներ՝ Կուջաեան՝ (Կճայեան ?)45 տարեկան և Զամպաքճեան (?)՝ 27 տարեկան, հալոց մը լեցնելու զբաղած էին, երբ հալոցի մը կափարիչը պայթեցաւ և մէջի «սիանիւր տը սօտիում»ը թափեցաւ երկու բանուորներուն վրայ: Կուջաեան քանի մը վայրկեանէն մեռաւ սոսկալի տանջանքներով, իսկ Զամպաքճեան անմիջապէս դարմանատուն փոխադրուեցաւ, յուսահատական վիճակի մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԹՈՌԱՄԱՐՏԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Երեք օր երեք գիշեր խորհրդակցութիւններէ եւ վիճաբանութիւններէ յետոյ կարելի չեղաւ ճամբայ մը գտնել բացուած անելէն: Սըր Օ. Չէմպըրլէյն, Պրիան եւ Վանտէրվէլտ իրենց բոլոր դիւանագիտական տաղանդը գործածեցին՝ համոզելու համար գերման պատուիրակները, որոնք վերջին օրը փոքրիկ զիջումներու հաւանեցան: Տենդագին գործունէութեան մէջ էր նաև Տամներու ժողովը: Գերման պատուիրակները կարգ մը հարցումներ ուղղած են Նախագահ Հինտէնպուրկի, որուն պատասխանը վճռական դեր պիտի կատարէ:

Ազգերու Դաշնակցութեան Ընդհ. Ժողովը երէկ առաւօտ լիակատար նիստ գումարեց զբաղելու համար այս խնդրով:

Շուէտի պատուիրակը Ունտէն, որ ՝մինչեւ վերջը դէմ էր Լեհաստանի թեկնածութեան, վերջապէս հաւանեցաւ չհակառակիլ, պայմանաւ որ Գերմանիա ալ հաւանի ոչ-մնայուն աթոռ մը տալու Լեհաստանի:

Վերջին պահուն Շուէտ և Չեխօսլովաքիա տրամադրութիւն յայտնեցին հրաժարիլ Խորհուրդին մէջ իրենց ունեցած աթոռներէն, թոյլ տալու համար որ Լեհաստան գրաւէ իրենց տեղը: Կը կարծուի թէ այս ձեւով Գերմանիա իրաւունք չպիտի ունենայ ո և է բողոք ընելու: Կը մնայ միայն համոզել Պրազիլիան, որ դեռ կը յամառի իր վէթօն դնել Գերմանիոյ ընդունելութեան դէմ, եթէ միաժամանակ իրեն ալ աթոռ մը չտրուի Խորհուրդին մէջ:

Հայ գաղթականներու խնդիրը Ժընեւի մէջ

Ժընեւէն կը գրեն թէ շաբաթ կէս օրէ յետոյ Ֆրանսացի պատուիրակ Պ. Փամսի նախագահութեամբ նիստ գումարած է այն յանձնաժողովը, որ Ազգերու Դաշնակցութեան 6րդ ընդհ. ժողովին փափաքին համաձայն՝ Խորհուրդին կողմէ նշանակուած էր, ուսումնասիրելու համար հայ գաղթականներուն Հայաստան հաստատուելու արհեստագիտական եւ ելմտական կարելիութիւնները: Յանձնաժողովը պիտի պատրաստէ ամբողջական տեղեկագիր մը, որ Խորհուրդին պիտի ներկայացուի ներկայ նստաշրջանի ընթացքին:

«Առաջ մենք, յետոյ Գերմանիան»

Հռոմէն կը հեռագրեն թէ՝ պաշտօնական թէ անպաշտօն շրջանակները եւ մամուլը բացարձակապէս հակառակ են որ գաղութի մը հոգատարութիւնը յանձնուի Գերմանիոյ, առանց նախապէս գոհացնելու Իտալիոյ հողային պահանջները: Պրիան այդպիսի խոստում մը ըրած է Գերմանիոյ, բայց կը հաւատեն թէ Իտալիա թոյլ չպիտի տայ որ գործադրուի այդ խոստումը: Կիսապաշտօնական «Թրիպունա» կ'ըսէ թէ Իտալիան պէտք է ամէնէն առաջ նկատի առնուի, հոգատարութեան բաժանուած ատեն: «Թոյլ տալ որ Գերմանիա իբրեւ հատուցում ստանայ այն ինչ որ Իտալիոյ կը պատկանի ամէնէն առաջ, պիտի նշանակէ Իտալիոյ վճարել տալ այդ գործողութեան ծախքը: Ճիշտ է որ այդպիսի բաներ կ'ըլլային Վէրսայլի մէջ եւ այլուր, 1919—1923, բայց այսօր՝ ոչ:»

Յունաստան կը սպառազինուի

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Մուսօլինիի հաւանութեամբ Իտալիա 10 միլիոն տոլարի փոխ մը բացած է Յունաստանի, պատերազմական ռազմանիւթ ապսպրելու համար:

Ճիհան եւ Սիհան գետերը միացած

Կիլիկիայէն առնուած տեղեկութիւններու համաձայն Սիհան գետը Ատանայի շրջանին մէջ 4ուկէս մեդր բարձրանալով յորդած և միացած է Ճիհան գետին: Երկու գետերուն միջեւ գտնուող բոլոր գիւղերը ողողուած են, վնասուած են 120,000 արտավար տարածութեամբ մշակուած հողեր:

Փճացած է 50,000 արտավար ցորենի բերք: Ողողուած հողերէն 50,000 արտավար բամպակի մշակութեան համար պատրաստուած էր: 12 գիւղեր ջուրերու տակ մնացած են: Ատանա քաղաքին շատ մը թաղերը, կառավարական շէնքը, բարձրագոյն վարժարանը, թանգարանը եւն. ողողուած են: Քաղաքին դիմացի կողմն ալ ջուրերու մէջ մնացած է: Երկու տուն փլած է: Վնասները շատ կարեւոր են:

Առաջին անգամը չէ որ Կիլիկիոյ պատմական երկու գետերը կը միանան:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ ՄԻՇՏ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

Երկու ճարոնական թորփիլահալածներ ուրբաթ կէս օրէ վերջ Փէյ-Հօ գետն ի վեր կը նաւարկէին, երբ Թաքուի նաւահանգիստին առջեւ քանի մը չինացի զինուորներ յանկարծակի կրակ բացին ճարոնական մարտանաւերուն վրայ, վիրաւորելով երեք ճարոնցի, որոնց մէկը սպայ: Նաւերը ինքնապաշտպանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Պ. Արշակ Չօպանեանին

Կարդացի ձեր պաշտպանողականը՝ իբրեւ պատասխան՝ ծանօթ բողոքին ամթիւ «Յառաջ»ի գրած խմբագրականին։ Այդ պաշտպանողականը աւելի կընմանէր անելի մը մէջ ինկած մարդու մը անյաջող թարթափումներուն։

Դուրս գալու համար անելէն, դուք ձգեր էք ուղիղ ճամբան, որուն պիտի հետեւէր իւրաքանչիւր պարկեշտ մարդ, ու մտեր էք անծանօթ արահետներու մէջ, որոնց ծայրը անյոյս լաբիւրինթոսն է։

Կարդալով ձեր պաշտպանողականը, կուշտ մը ծիծաղեցայ, երբ տեսայ թէ ձեր թղթէ պատնէշը կազմուած է չորս բառերու մէջ ամփոփուած Հայոց պատմութենէն, սկսեալ Արշակունիներէն մինչեւ... այժմու նորօրինակ սատրապները...։

Բայց թողունք այս անյաջող փորձը, որովհետեւ անոր թափանցիկ քօղին տակէն ուրիշ բան կ'երեւայ, աւելի մռայլ եւ աւելի սեւ — անձնական կիրքեր յագեցնելու ցանկութիւն մը։

Արդարեւ, շատ դէշ շարժառիթէ մը առաջնորդուած էք։ Հակառակը պնդելու փորձ մի ընէք, որովհետեւ թոյլ չպիտի տամ որ ապացուցանելու համար նոր լաբիւրինթոսի մը մէջ մտնէք. այդ յոգնութիւնը ես յանձն պիտի առնեմ։

Դուք զանազան դասեր առիք եւ ստորագրութիւններ մուրացիք, «մտաւորականներու» բողոք մը հրատարակելու մանաւանդ Աճառեանի դէմ։ Եւ այդ ստորագրութեանց շարքին մէջ դրիք այնպիսի անուններ, որոնց համար Թրքահայերը պարզապէս «Համիտ ձագեր են»։ (Մանրամասնութիւններուն համար դիմեցէք Անդրանիկին, ան կը պատմէ ձեզի)։

Խնդրեմ ըսէք, Պ. Աճառեան ձեռք կամ գիր աւելի՞ մեծ վնաս պատճառեց Հայ ժողովուրդին, քան այն բոլոր աղարտները զորս կատարեցին ձեր պաշտպանած ու ընկերած սատրապները սկսելով 1918էն։

Մի՛ փախչիք. համբերութիւն ունեցէք լսելու։

Շատ հին օրերու չեմ երթար, յիշեցնելու համար ձեզի թէ ինչպէս Հայ ժողովուրդի ամբողջական բնաջնջման սպառնալիքի օրերուն, Հայաստանի արդի վարիչները լծուեր էին մէկ աշխատանքի մը, — քայքայել այն կազմակերպութիւնը որ յենարան պիտի դառնար Հայ ժողովուրդի ֆիզիքական փրկութեան։ Չպիտի պատմեմ թէ ի՛նչպէս, Բագուի ճակատագրական գոյամարտի օրերուն, երբ անոնք յայտնապէս գիտէին թէ քաղաքին անկումը ոչ միայն պիտի բնաջնջէ հոն կեդրոնացած 150 հազար Հայութիւնը, այլ եւ պիտի ոչնչացնէր Հայաստանի լեռներուն ու ձորերուն մէջ կեդրոնացած ամբողջ Հայութիւնը, Մոսկուայի հրամանով կամ իրենց որոշումով, ամբողջ պաշարը, ռազմամթերքը ու պաշտպանութեան բոլոր միջոցները լեցուցած շոգենաւերը, 1918 Յուլիս 30ի գիշերը լոյս առաւօտուն Թուրքերու աչքին առջեւ կը չուէին, դէպի Աստրախան։ «Երբ անտառը կը վառի համաշխարհային յեղափոխութեան համար, ի՞նչ նշանակութիւն ունին Հայ ժողովուրդի նման տաշեղները»։ Ու նման շատ մը արարքներ որոնք թաղուած են պատերազմին լաբիւրինթոսին մէջ։ Անցնինք աւելի որոշ կէտերու.—

Ա.— 1920 Մարտ 2ին, Սամսոնի մէջ կը ստորագրուէր համաձայնագիր մը Քէմալի եւ Պոլշեւիկներուն միջեւ, հաւանութեամբը ու գիտակցութեամբը ձեր սատրապներուն, դաշնագիր մը որուն անմիջական հետեւանքը պիտի կրէին Հայ ժողովուրդը եւ Հայաստանը։

Բ.— 1920 Օգոստոս ամսուն Բագուի մէջ գումարուեցաւ, Արեւելեան Համագումար մը, որուն կը մասնակցէին Էնվէր, Նուրի եւ Խալիլ փաշաները, տեղերահոչակ ջարդարարները, եւ անոնց հետ կողք կողքի՛ նստած էին ձեր այսօրուան կուռքերը։ Այդ համագումարին մէջ էր որ վճռուեցաւ Հայաստանի վրայ յարձակելու ծրագիրը, գործադրութիւնը յանձնարարուելով քէմալական բանակին, ի հարկին՝ օժանդակութեամբ պոլշեւիկեան բանակին։

Գ.— Հայաստանի կառավարութեան կողմէ փութապարձ համաձայնութեամբ մը եւ կամովին իշխանութիւնը պոլշեւիկներուն յանձնելէ յետոյ, կատարուեցան վայրենի թալաններ ու կոտորածներ։ Աւելին, նորեկները ջարդարար Թուրք սպայ մը — կեղծ պոլշեւիկ մը — իրենց հետ առած, մտան բանտը եւ սկսան կացնի հարուածներով ու բիրերով ջախջախել Հայ մտաւորականներու եւ զինուորականներու գանկերը։

Դ.— Հայ ժողովուրդի պաշտպանութեան ուժերէն 1500ի չափ սպաներ ձերբակալուեցան եւ աքսորուեցան աջ ու ձախ։

Ե.— Աղճատուեցան Հայ լեզուն ու գրականութիւնը, Հայ նորագոյն սերունդին եւ նախորդ սերունդներու միջեւ պատմական եւ աւանդական կապը միանգամ ընդ միշտ կտրելու համար։

Զ.— Կիլիկիոյ պարպումի ատեն, երբ ձեր ազգակիցներէն 150 հազար հոգի, զրկուած մարդկային բոլոր հնարաւորութիւններէ, չէին կրնար ապաստան մը գտնել իրենց գլուխը հանգչեցնելու համար, սատրապները պաշտօնապէս եւ հրապարակաւ Քէմալը կը շնորհաւորէին եւ անոր ձեռքը կը սեղմէին, երեւի Հայ ժողովուրդը իր բոյներէն ու օճախներէն փախած ըլլալուն համար։

Է.— Հակառակ Սուրիոյ Հայ ժողովուրդին բռնած խիստ չէզոք ընթացքին, ձեր սատրապներու պաշտօնական օրկանը կը հրաւիրէ որ Հայ բանուորները միանան Սուրիոյ մահմետականներուն եւ վռնտեն «ֆրանսական իմփերիալիզմը» Սուրիայէն։

Բազմաթիւ աղիտաւոր արարքներէն մէկ քանին միայն յիշեցի։ Անոնք ոչ թէ տեսական ազգարարութիւններ կամ յայտարարութիւններ են, այլ գործնական քայլեր, որոնք շատ սուղի նստան Հայ ժողովուրդին։ Պ. Չօպանեան, այս աղիտաւոր եւ բարոյականէ զուրկ քայլերէն ո՛ր մէկուն դէմ բողոքի ձայն բարձրացուցիք, ոչ թէ բազմաստորագիր, այլ նոյն իսկ միայն ձեր ստորագրութեամբ։

Չունիք այդպիսի քայլ մը, որովհետեւ ձեզի համար մեծ կարեւորութիւն չունէր Հայաստանի եւ Հայ ժողովուրդի շահը. չունիք, որովհետեւ ձեր սատրապները մինակ չեն, անոնց ետին կայ օտար ուժ մը, որուն առջեւ խոնարհիլ սորված էք դարերէ ի վեր. այդ օտարուժը ինչ տեսակի գլխանոց ալ անցնէ ձեր գլուխը, ձեզի համար ընդունելի կը համարուի. հոգ չէ թէ որքան արտառոց երեւնայ ձեր գլխուն վրայ։

Այս բոլորը կ'ապացուցանեն թէ՛ դուք չէք առաջնորդուիր Հայ ժողովուրդի շահերով, այլ պարզապէս այդ պատրուակին տակ կ'ապաստանիք, ձեր ստոր կիրքերուն ընթացք տալու համար, ի հարկէ մի միայն այնպիսիներու դէմ, որոնց ետեւը օտար ուժ եւ օտար սուրին չկայ, որպէս զի «թէմէննահ»ի կենալը պարտականութիւն սեպէք։

Իսկ այս բոլորին յատակը ի՞նչ կը մնայ, գիտէ՞ք Պ. Չօպանեան, ՍՏՐՈՒԿԻ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՍՏՐՈՒԿԻ ԱՂՏՈՏ ԿԻՐՔ։

Ցտեսութիւն։

Յ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԵՒ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐԸ

(Մեր մասնաւոր թղթակիցէն)

ՎԻԷՆՆԱ, 15 Մարտ

Վիէննայի Մխիթարեան միաբանութեան վանքին եւ շէնքին նորոգութեան համար ծախսուած է շուրջ 1000 անգլիական ոսկի։ Այդ ծախքին մաս մը հոգացած են Հայ ուխտաւորներ, մաս մըն ալ, որ ներկայիս բաց կը մնայ, շուրջ 200 անգլ. ոսկի— պիտի հոգացուի զանազան հանդէսներով, ներկայացումներով, եւայլն։ Այս նպատակին համար Աւստրիացի կաթոլիկներէ կազմուած է յանձնախումբ մը, որուն, կը մասնակցին 7րդ թաղամասի քաղաքապետը եւ ուրիշներ եւ որ յաճախ կը կազմակերպէ հրապարակային դասախօսութիւններ, ներկայացումներ, եւայլն։

Վերջերս այդպիսի հանդէս մը կազմակերպուած էր, Պոլսոյ Մխիթարեան վարժարանի 100ամեակին առթիւ (1825-1925)։ Ներկայ էին 1000էն աւելի գերմաններ, որոնց մէջ՝ ամբողջ Աւստրիոյ համար նշանակուած կարտինալ Տօքթ. Պիֆֆլ, նախորդ վարչապետ Տօքթ. Զայփել (նոյնպէս հոգեւորական), նախկին նախարարներ, բարձրաստիճան հոգեւորականներ, ուսուցչապետներ, քաղաքապետութեան եւ խորհրդարանի անդամներ, եւ շատ շատեր։

Միջանկեալ պիտի ըսեմ, որ թէեւ այժմ վարչապետը Ռամէկն է, սակայն, իրականութեան մէջ Աւստրիոյ արտաքին եւ ներքին քաղաքականութիւնը կը վարէ Զայփէլը, հանրածանօթ աստուածաբան, հոգեւորական եւ քաղաքական գործիչ մը ամբողջ Աւստրիոյ մէջ։ Անոր ազդեցութիւնը մեծ է ամէն քայլափոխին։ Աւստրիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մէջ ոչինչ կը կատարուի առանց իր գիտութեան։

Նախորդ վարչապետը՝ ողեւորութեամբ խօսեցաւ Մխիթարեաններու մասին, տուաւ անոնց համառօտ պատմութիւնը, անոնց հեռանալը Թրիէստէն եւ Աւստրիոյ մէջ հիմնուիլը, առանձնապէս ծանրացաւ անոնց տպարանի մասին. «Մխիթարեան տպարանը ոչ միայն կը ծառայէ իրենց՝ Հայ ժողովուրդի պէտքերուն, այլ եւ Աւստրիոյ. այնտեղ կը տպագրուին գերման գիրքերուն հետ աշխարհիս զանազան ազգերու լեզուներով հրատարակութիւններ, ինչ որ պատիւ մըն է Մխիթարեաններուն ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ համար»։

Շեշտելով անոնց 100ամեայ գործունէութիւնը Թուրքիոյ մէջ— նկատեց, որ անոնց դպրոցներու դռները բաց են եղած բոլոր յարանուանութեանց երեխաներուն առջեւ, անգամ գերման աշակերտներ հիւրընկալած են, եւ գերման լեզուի եւ մշակոյթի առաջին կարապետներն են եղած։ Անոնք գործած են ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ Կովկասի եւ Պարսկաստանի(?) մէջ։ Շեշտեց թէ գերմանները, յատկապէս Աւստրիացիները Արեւելքը ճանչցած են Մխիթարեաններու միջոցով, եւ ատոր համար, Մխիթարեան միաբանները արժանի են եւ արժանի պիտի ըլլան ամբողջ Աւստրիոյ համակրանքին։

Զայփէլի կարծիքով, Վիէննայի մէջ Մխիթարեան տպարանը, եւ Արեւելքի մէջ անոնց գերման գործունէութիւնը պիտի ամրացնէ Աւստրիոյ եւ Արեւելքի կապերը, մշակոյթի ասպարէզին մէջ։ Անդրադառնալով Հայկական կոտորածներուն, ըսաւ թէ ջարդերու առաջին լուրին վրայ Աւստրիոյ քրիստոնեայ բնակչութիւնը խորապէս ցաւ զգաց, աւելի քան Հայ ժողովուրդի «բարեկամները»։

«Անհանդուրժելի էր, որ քրիստոնեայ եւ անմեղ ժողովուրդ մը խողխողուէր, սակայն, Աւստրիան ի վիճակի չէր ընդդիմանալու։ Ու այսօր ալ թէեւ Աւստրիան փոքր է, հնարաւորը պիտի ընէ Աւստրիոյ մշակոյթի յառաջապահներուն իր պաշտպանութիւնը ցոյց տալու»։

Վերջապէս, գովեց Մխիթարեան Հայերու աշխատասիրութիւնը, անոնց թափած ջանքերը, ջերմագին խօսքը ուղղեց անոնց, եւ ցանկութիւն յայտնեց, որ այսուհետեւ ա՛լ աւելի խորանան իրենց հանրօգուտ աշխատանքներուն մէջ, իսկ ատոր համար, կաթոլիկ գերմանները պէտք է որ գուրգուրան այն վանքին վրայ, որ կը գտնուի Վիէննայի մէջ, եւ ու կը պատրաստուին երիտասարդ վանականներ՝ գերման ոգիով։

Զայփէլի ճառը արժանացաւ խանդավառ ծափերու։

Մխիթարեաններու կողմէ, Հ. Ալէքսանդր Մատիկեան, քանի մը խօսքով ջերմ շնորհակալութիւններ յայտնեց Զայփէլին եւ ներկայ բարձրաստիճան հիւրերուն, ըսելով. «Մենք ոչ միայն կաթոլիկութեան միսիոնարներն ենք, այլ նաեւ Աւստրիոյ մշակոյթի ռահվիրաները»։

Այնուհետեւ, գերման մը յիշեցուց թէ եկեղեցին նորոգութեան պաց մը կայ, որ Վիէննացիները պէտք է աշխատին փակել, քանի որ այդ Վիէննայի պատիւն է ու պարտականութիւնը։

Փոքր ընդմիջումէ մը ետք, երգեցիկ խումբ մը (Arminius) քանի մը երգեր հնչեցուց Կարլ Գրիտլի Գրիւէրի ղեկավարութեամբ։

*** Պզտիկ խորհրդածութիւն մը։ Անհրաժեշտ է որ Մխիթարեան միաբանութիւնը նման հանդէսներուն չանտեսէ տեղիս Հայ գաղութը։ Հազար օտարներու մէջ, ինչո՞ւ Հայերն ալ չգտնուէին։ Երկրորդ, քանի որ Մխիթարեան միաբանութիւնը այսքան յարգանք կը վայելէ Վիէննայի մէջ, լաւ չէ՞ որ քիչ մը ընդարձակեն իրենց գործունէութեան մարզը, եւ գերման ժողովուրդին ծանօթացնեն Հայ ո՛չ միայն հին, այլ եւ նորագոյն պատմութիւնը, մարտիրոսագրութիւնը, եւ ձգտումները։ Առիթներ շատ կան, միայն պէտք է օգտագործել։

Վ. ԱՍՏՂՈՒՆԻ

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ մէջ սպաննուած Սարգիսեան անուն Հայու մը սպանիչը մահուան դատապարտուեցաւ. երկու մեղսակիցներն ալ՝ 10 տարի թիապարտութեան։ Դատապարտեալները պիտի հատուցանեն նաեւ զոհին բնակարանէն կողոպտուած իրերը։

ՔԱՐԻՒՂԻ ԱՐՔԱՆԵՐՈՒՆ ԿՌԻՒԸ

ՄԷԿԸ ՀԱՅ, ՄԻՒՍԸ ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ

Եւրոպական թերթերը մեծ բեւռութիւն կու տան քարիւղի թագաւորներուն միջեւ ծագած կռիւին, որ ծանր համեմատութիւններ առած է։ Վերջերս առիթ ունեցանք կարգ մը թարգմանութիւններ կատարելու։ «Քօթիտիէն»էն կը քաղենք հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները,—

Երեսուն տարի առաջ, երկու անծանօթներ ընկերութիւն մը կը հաստատէին, Ճավայի քարիւղը շահագործելու համար։ Մէկը Հոլանտացի էր, Հէնրի Տէթէրտինկ, միւսը՝ Հայ մը, Գալուստ Կիւլպէնկեան։ Ձեռնարկը շատ զարգացաւ, այնպէս որ հսկայ Ատլանտեան Օյլը սկսաւ ծռիլ նայիլ։ Առաջարկեց ձուլել իր երիտասարդ մրցակիցը։ Երկու ընկերները մերժեցին։ Այս յանդուգն սկզբնաւորութեան հետեւանքով, գիւցազնական պայքար մը սկսաւ Խաղաղականի բոլոր հրապարակներուն վրայ. բայց Րոքֆէլլըր, հակառակ իր բոլոր միլիոններուն, չկրցաւ գլուխ ելլել իր հակառակորդներուն հետ։ Փոխանակ զգետնելու, մղում տուաւ անոնց։ Շատ չանցած հոլանտական «Րօյըլ Տըչ» ընկերութիւնը միացաւ անգլիական «Շէլ Թրանսփորթ»ին։ Երկուքը մէկ կլանեցին ուրիշ ընկերութիւն մը, որ ձեռնարկներ ունէր Մեքսիքայի մէջ։ Յանդգնութիւնը աւելի առաջ տանելով, նոյնիսկ քարիւղաբեր հողեր գնեցին Մ. Նահանգներուն մէջ, եւ զանոնք շահագործեցին ամերիկեան դրամագլուխներով։

Վերջապէս, քսան տարին չլրացած, երկու յանդուգն ընկերները արդէն գլուխն էին հսկայ Թրըսթի մը որ քանի մը միլիառ դրամագլուխ ունէր, Ֆրանսայի եղմտագոյցէն աւելի բարձր պիւտճէով մը, քարիւղատար նաւերու հսկայ տորմիղով մը, եւ նաւթահորեր ունենալով ամէն տեղ,— քարիւղի միթխարի կայսրութիւն մը որուն վրայ արեւը մայր չի մտներ երբեք։

Վրայ հասաւ պատերազմը. Հոլանտացին եւ Հայը կրցան ճարտարօրէն դաշնակիցներուն կողմը բռնել։ Իբրեւ վարձք, Սան Ռէմոյի համաձայնութեամբ, պահ մը խոստում ստացան շահագործելու Ալժերիոյ, գաղութներու, Ռումանիոյ, Ռուսիոյ, նոյնիսկ Թուրքիոյ մէջ գտնուած քարիւղները։ Ամերիկացիները նորէն քարիւղի ամենամեծ հայթայթիչներն էին աշխարհի մէջ, բայց իրենց շտեմարանները շուտ կը սպառէին եւ հաշիւ կ'ըլլար թէ առու մը գերի պիտի դառնան իրենց մրցակիցներուն։

Բնականաբար, ամերիկեան խմբակները իրար անցան։ Նոր պայքար մը սկսաւ։ Եւ ահա թշնամի կայսրութեանց պետերը յեղափոխութիւններ յարուցին Մեքսիքայի մէջ, Ցոյները զինեցին Թուրքերուն դէմ, վարեցին եւրոպական դիւանագիտութիւնները՝ Ժէնեւայի խորհրդաժողովին մէջ։ Կառավարութիւնները եւ ժողովուրդները, առանց գիտնալու, կը հնազանդէին քարիւղի թագաւորներուն պատուէրներուն։ Փառքի օրեր էին։ Մտերիմներու շրջանակին մէջ, Հէնրի Տէթէրտինկ քարիւղի Նափոլէոնը կը հռչակուէր, իսկ Կիւլպէնկեան՝ անոր «Թալէյրան»ը։

Բաղդատութիւնը շատ ճիշ
ինչպէս որ մեր պատմութ
մէջ Թալէյրան "որդեգրեցա
փոլէոնի հետ, Կիւլպէնկեան
Տէթէրտինկի թշնամի դար
Քաշուեցաւ Րօյըլ Տըչի վարչ
խորհուրդէն։ Եւ այժմ պատե
հրատարակուած է երկու նա
ընկերներուն միջեւ։

Կիւլպէնկեան, որ բաժին
Թըրքիշ Փեթրոլիըմի մէջ կը գ
գտաւ թէ վնասուած է Մո
քարիւղի մասին կնքուած փ
համաձայնութիւններէն, եւ
պահանջէ ջնջել զանոնք։ Կը
Մերիկայի մէջ, պատակտում
բերած է Վէնէզուէլայի քա
ընկերութեան վարչական խոր
դին մէջ եւ կը ջանայ գայ
Րօյըլ Տըչի ձեռքէն։ Վերջա
խուլ պայքար մը բացուած է
սական քարիւղներու մասին։

Թերեւս ա՛յդ է երկու թշ
եղբայրներուն միջեւ ծագած
ճին բուն պատճառը։ Զատ
նական պատճառներով, Սըր Հ
Տէթէրտինկ ատենէ մը ի վեր
ճախ կը ծանուցանէ մահմեդ
պոլշեւիկեան իշխանութեան
տալուտ անկումը։ Եւ պայք
կազմակերպէ ռուսական քարիւ
դէմ, վարչաձեւի փոփոխութ
փութացնելու համար։ Մինչ Կի
պէնկեան միշտ կողմնակից եղա
խորհրդային իշխանութեան
համաձայնելու։ Ինքն էր որ
տարի առաջ, Րօյըլ Տըչի խորհ
յանձնել տուաւ ռուսական ք
րիւղի արտադրումը եւ այս զա
նի համաձայնութեան յանձն
ծական յայտնութիւնն էր որ
խողեցուց Ճենովայի խորհրդա
ժողովը։ Պ. Կիւլպէնկեան անտեսե
գտնէ իր ընկերակցին անհաշտ
թիւնը։ Անկէ առաջ եկաւ գժտ
թիւնը եւ յետոյ խզումը
այժմ բացէ ի բաց պատերա
սկսած է երկու աշխարհներ
միջեւ։

«ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ ԸՐԱԾԸ ՄԵԾ ԲԱՆ ՄԸ Է

Փետրուար մէկէն ի վեր
սերը արգիլած էին Թրք. ապր
ներու Ռուսիա արտածումը։ Թ
կառավարութիւնը ձեռնարկ
կատարած ըլլալով, Մօսկուա
մը մասնակի թոյլտուութիւն
րած եւ արտօնած է, որոշ ապր
ներու Ռուսիա արտածումը։

Սահմանուած հրահանգին
մաձայն, Ռուսիա մուտքը ար
ուած է հետեւեալ ապրանքներ
— Նարինջ, լեմոն, ընկոյզ,
զին, չամիչ եւ թուզ։ Ասոնց
րէն կարելի է Ռուսիա դրկել
տեւեալ ապրանքները.—
բամպակ, թիֆթիկ, կենդանի
կենդանիի մորթեր եւ կաշի
գորգեր, ծխախոտի տերեւներ
զակ, հում մետաքս, «կիթ
խողկաղին եւ խողկաղինի փոշ

Պոլսոյ «Վաքըթ»ը այս
թիւ ցաւ կը յայտնէ որ
սերու արտօնութիւնը
բնոյթ միայն ունի եւ կ'ըսէ. «
սերուն այս արտօնութիւնը
սահմանափակութիւն պատճառած է
ճառականներուն, որովհետեւ
նէն աւելի կը սպասէր որ
նի եւ նարինջի նման թաց
ներու համար արտօնութիւն
տրուէր։ Ինչպէս յայտնի է,
կարգի ապրանքները պէտք է
տով ձեռքէ հանուին, որով
կարելի չէ ուրիշ երկիր
զանոնք։ Մինչդեռ այն ապր
ները, որոնց արտածումը
ուած է, կարելի է ուրիշ երկ
ղրկել։ Հետեւաբար Ռուսերուն
րածը մեծ բան մը չէ։ Կը
սակայն որ, վերջ ի վերջոյ
սերը պիտի արտօնեն բոլոր
ապրանքներու Ռուսիա արտած

ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ ԵՐԱԽԱՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

ՁԱՐՀՈՒՐԵԼԻ ՊԱՏԿԵՐ

Քանի մը ամիսէ ի վեր, խորհրդային իշխանութիւնը նորէն կը զբաղի անապաստան երախաներու խնդրով։ Հայաստանի մէջ ալ հանգանակութիւն բացուած է։

Այրի Տիկին Լէնինի ջանքերով, վերջերս յանձնաժողով մը կազմուած էր, այս մասին ուսումնասիրութիւն կատարելու եւ դարման գտնելու համար։ Պատրաստուած տեղեկագրին համաձայն, Ռուսական Հանրապետութեանց Միութեան հողին վրայ, (Ուքրայնա, Սպիտակ Ռուսիա, Կովկաս եւ Թուրքիստանի մէկ մասը), պոլշեւիկեան յեղափոխութենէն առաջ կար 30 հազար պատսպարուած որբ։ 1918ին կար 75 հազար լքեալ երախայ, 1919ին 125 հազար, 1920ին 400 հազար, 1922ին (սովէն յետոյ) 600 հազար։

Եւ այս՝ միայն կրթական նախարարութեան պատսպարաններուն մէջ։ Դժուար է ճշգրիտ թիւ մը տալ ներկայի մասին.— կը գրեն «Փրավտա» եւ «Իզվեստիա»։ Զանազան մանկատուններու մէջ կը գտնուին 228 հազար երախաներ։ Կ'ենթադրուի թէ 250 հազար թափառական եւ անապաստան երախաներ կան որոնք փողոցը կ'ապրին, գիշերը կամուրջներու տակ, գերեզմանատուներու, կայարաններու աւերակներու եւ նաւահանգիստներու մէջ կը պառկին։ Այս ձմրան սկզբնաւորութենէն ի վեր, այդ լքուած մանուկներէն բազմութիւններ դէպի հարաւային գաւառները եւ Սիպերիա կը խուժեն, շրջաններ «ուր հաց կայ»։ Ցեղական խորհուրդները կը յայտարարեն թէ չեն կրնար մանուկներու այս բազմութեան մէկ քառորդն իսկ պատսպարել։ Աւելի քան 25 հազար պզտիկներ արձանագրուած են երկաթուղիներու երկայնքը։ Անոնք կ'ապրին զարհուրելի պայմաններու մէջ։ Որբը, պոռնկութիւնը, բոլոր մեղքերը աւերներ կը գործեն անոնց մէջ։ Բազմաթիւ պատսպարուած մանուկներ վարակուած են սեռային հիւանդութիւններով կամ թունաւորուած՝ քօքայինով։

Միշտ բուն Ռուսաստանի մասին խօսելով, այժմ կայ 4000 տուն, գաղութ եւ դարմանատուն՝ լքուած մանուկներու համար։ Այս հաստատութիւնները եղածին կէսն իսկ չեն կրնար պատսպարել։ Մնաց որ, պաշտօնական մամուլը ինք կը խոստովանի թէ մանուկները կը փախչին պատսպարաններէն, ինչպէս ժանտախտէն («Իզվեստիա», 3 Մարտ)։ Ցրտաքը հոն կը կոտտակուին ցուրտ եւ աղտոտ ննջարաններու մէջ, միշտ փակուած, խեղդուկ սնունդով, ենթակայ՝ ամէն տեսակ միջամտութիւններու։ Պետութիւնը տարեկան 40 միլիոն կը ծախսէ այս պատսպարաններուն համար։ «Արհեստանոցները այնպէս են որ, կը գրէ «Իզվեստիա», ոչ միայն մարդ բան չի կրնար սորվիլ, այլ եւ մանուկները կը կորսնցնեն աշխատելու ընդունակութիւնը եւ կ'ապականին»։

ՆԱՃԻՐԻ ՈՐԲԱՆՈՑ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑԸ

Լիբանանի բարձունքներուն վրայ գեղատեսիլ աւան մըն է Նաճիրը, ուր 50-60 տուն Հայեր կան, բոլորն ալ Հաճընցի, որոնք Կիլիկիոյ պարպումէն վերջ եկած են հոն։ 1919էն ի վեր հոն հաստատուած է Նպաստամատոյցի որբանոցը, ուր պատսպարուած են 500է աւելի որբուհիներ եւ քանի մը տասնեակ որբեր։ Որբանոցին մօտ կայ գորգի արհեստանոց մը, բացուած 1923ի գարնան, որբանոցին տնօրէն Տօքթ. Քունցլէրի ջանքերով, եւ համեստ դրամագլուխով— 180 տոլար։ Այժմ արդէն արհեստանոցը ունի 110 տեզգեահ, որոնց վրայ կ'աշխատին 150 վարպետ բանուորուհիներ եւ 300ի չափ ալ սկսնակներ, այս վերջինները 13-14 տարեկան, որոնք կէս օրէ վերջ միայն կ'աշխատին, առաւօտը դասերու յատկացուած ըլլալով։

Վերջին տարուան մէջ արհեստանոցը արտադրած է մօտ 20000 տոլար արժէքով գորգեր, որոնք արտածուած են Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա, Պելճիքա, Զուիցերիա, Եգիպտոս եւլն։ Այս գորգերը կրնան մրցիլ պարսկական ընտիր գորգերու հետ։

Որբանոցին մէջ բացուած է կոյրերու բաժին մը, ուր 89 կոյր որբեր եւ որբուհիներ կը դաստիարակուին եւ գիտութեան նորագոյն մեթոտներու համաձայն գրել կարդալ կը սորվին։ Անկէ զատ կը ստանան նաեւ երաժշտական կրթութիւն եւ կազմած են յատուկ նուագախումբ մը։

Նաճիրի որբանոցին որբերէն 50-60 հոգի կը հոգացուին ողբացեալ Տ. Քթ. Լեփսիուսի գերման հիմնարկութեան հայթայթած միջոցներով։

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ԼԱՏԻՆԵՐԷՆՈՎ

Թուրք թերթերը սկսած են զբաղիլ լատինական տառերու խնդրով, որ նորէն օրակարգի վրայ է, Բագուի Թրքաբանական համագումարին առթիւ։ Պոլսոյ «Ագշամ»ը քննելով այս խնդիրը կը գրէ.— «Լատինական տառերը ընդունելու կուսակիցներ երկու պատճառ ցոյց կու տան։ Առաջին, անոնք կ'ըսեն թէ մեր տղաքը աւելի դիւրութեամբ Թուրքերէնը կը սորվին։ Երկրորդ, Եւրոպացիներն ալ այս կերպով Թուրքերէնը շուտ կը սորվին եւ Թուրք մտքի արտադրութիւնները անծանօթ չեն մնար արեւմտեան քաղաքակրթութեան։ Անկէ զատ, տպագրութիւնն ալ կը դիւրանայ եւ կը կատարելագործուի։

Հակառակորդները կ'առարկեն թէ, գիրն ալ ազգային մշակոյթի մէկ տեսակը կը կազմէ, ուստի եւ չենք կրնար քմահաճօրէն փոխել զայն։ Անկէ զատ, եթէ լատին տառերը ընդունինք, այն ատեն մեր անցեալին հետ մտքի կապերը բոլորովին պիտի խզենք։ Այն ատեն բոլոր Թուրքերէն գիրքերը պէտք պիտի ըլլայ լատինական տառերով նորէն տպագրել ինչ որ անկարելի է։ Եւ յիսուն տարի վերջ եկող սերունդը բոլորովին անծանօթ պիտի մնայ մեր անցեալին։ Ճարոնական տառերը մերիններէն շատ աւելի դժուար ըլլալով հանդերձ, Ճարոնցիները չփոխեցին զայն։ Բայց սակայն արգելք մը չեղաւ անոնց յառաջդիմութեան։ Ինչպէս կը տեսնուի, երկու կողմն ալ զօրաւոր փաստեր ունի իր տեսակէտը պաշտպանելու համար։ Ասոր համար չենք կարծեր որ կառավարութիւնը, առանց երկար բարակ խորհելու, լոկ որոշումով մը լատին տառերը ընդունի։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ դրկել հին բաժնեգինները, առանց ազդի սպասելու։

ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ԸԼԼԱՅ

Մարսէյլէն ստացանք ընդարձակ բողոք մը, 242 ստորագրութեամբ։ Կը հրատարակենք էական մասերը.—

Մենք ստորագրեալներս՝ Մարսէյլի շաքարի գործարանի, Սէն Մարսէլի, P. L. M.ի, Նաւահանգիստի, Սէն Լուիի, Ճամբաներու եւ այլ շինութիւններու աշխատող բանուորներս՝ օրին կարդացինք փարիզահայ խումբ մը մտաւորականներու ծանօթ բողոքը։

Մենք բացարձակապէս անկուսակցական բանուորներս այդ բողոքին մէջ ուզեցինք կարդալ, հայրենասիրական թմրած զգացումներու պոռթկումը, թէեւ ծուռ ու մուռ ճամբաներով, եւ բոլորովին սխալ հասցէի ուղղուած։ Մեզի համար կարեւորը այն էր որ համազգային խիղճը կրկին արթննար ու գար ասպարէզ։

Կ'անայինք հարցնել թէ ո՞ւր էին անոնք, երբ Մշեցի Մարտօին, Վանեցի Վարդօին, Կարնեցի Կարօին, Խարբերդցի Յարօին, Հայաստանցի Մըրտօին ու Մկօին դրամով, արիւն-քրտինքին անունով փարիզի մէջ լոյս տեսնող հայատառ «Երեւան»ը յանդգնեցաւ Թուրքը գոհ ներկայացնել։

...Բայց բոլոր հիները կը մոռնանք. ահա նոր առիթ մը, իրենց մարդկային, մտաւորական արժանապատուութիւնը փրկելու, արդարասիրութիւնը ապացուցանելու...։ Երկրէն չարագուշակ լուրեր կը հասնին, վեց հարիւրէ աւելի հայ եղբայրներ ձերբակալուած են «ի հաճոյս Մոսկուայի եւ Անգորայի...»։ Ո՞ւր մեր մտաւորականները, այն քաղաքին մէջ (Փարիզ) ուր կ'ապրիք դուք, տասնեակ մը տարիներ առաջ, երբ համիտեան բռնութիւններու լուրերը կը հասնէին, որքան ցասման փոթորիկը կը պայթէր Ժորէսներու, Քիյառներու, Փրէսանսէններու եւ Անաթոլ Ֆրանսներու արդարակորով բերաններով։

Այժմ ոչ Համիտը կայ, ոչ անոնք. «հայրենաշէն», «մեր» կառավարութիւնն է որ արենակիցները կը ձերբակալէ ու կ'աքսորէ. արենակից ու «զգայուն» բողոքներ խմբագրելու վարժ մեր մտաւորականութիւնը ինչո՞ւ կը լռէ, ինչո՞ւ երկու չափ երկու կշիռ. ինչո՞ւ այս միակողմանի, անարժան դիրքը...։

Այո՛, աշխատաւորին ձայնն է այս. ձեր առաջին բողոքը կատարելէն յետոյ, եթէ «հայրենաշէն» կառավարութեան այս անլուր եւ վերջին բռնակալութեան դէմ ալ չբողոքէք, կ'ապացուցանէք որ Նոյեմբեր 29ի տօնին մէջ ոչ թէ հայրենիքի վերակենդանութեան գաղափարը կը տօնէք, այլ ստրկական խունկն է որ կը ծխէք։

Սո՞ւտ ենք, մեր ըսածները հակառա՞կ են ճշմարտութեան, թո՛ղ խօսի, թող անգամ մըն ալ բողոքէ հայ մտաւորականութեան փարիզեան թեւը... որպէս զի հայ ժողովուրդը տեսնէ ամէն բան յստակ, դիմակները պատռած, իրերը իրենց իսկական գոյնով...։

(Ստորագրութիւններ)

ՀԱՅՐԵՆԻՐ ՁԵՌՆԱՍՈՒՆԸ.— Վիէննայի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ՝ Սահակ Վրդ. Դէորգեան, Պալաքեան Եպիսկ.ի առաջին ձեռնասունը, որ հազիւ քանի մը ամիսէ ի վեր Վիէննա կը գտնուէր իբրեւ «հոգեւոր հովիւ», զանազան անպարոյականութիւններու հետեւանքով խայտառակուած եւ շունչը Սթրազպուրկ առած է... Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՈՎ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդի անդամներէն Պ. Ֆրանս Լորան առաջարկեց հսկողութեան տակ առնել օտար լեզուով խմբագրուած յայտարարութիւնները։

Թերթերը գիտել կու տան թէ ներկայ վիճակով, ոստիկանական տեսչութիւնը ուրիշ բան չի կրնար ընել, եթէ ոչ թարգմանել տալ այդ յայտարարութիւնները, պատը փակցուելէ յետոյ։ Այս առթիւ «Տէմփս» կը գրէ.

—«Ուշադիր դիտող մը պիտի զարմանայ տեսնելով պատերը փակցուած այլազան լեզուներով ազդերու բազմութիւնը։ Օտար գաղութները, որոնք այնքան բազմաթիւ են մայրաքաղաքին մէջ, շատ օրինաւոր պատճառներ ունին իրենց մայրենի լեզուով խօսելու իրենց հայրենակիցներուն։ Բայց հանրային շահը կը պահանջէ զգուշական միջոցներ ձեռք առնել, եւ օտարականները պէտք չէ վախնան ասոր համար։ Արդարեւ, անընդունելի է որ ֆրանսական հիւրընկալութենէն օգտուող մարդիկ կարենան զանազան ազդանշաններ տալ, հանրային ապահովութեան հակառակ ցոյցեր յարուցանել գրեթէ անպատիժ։ Համայնավարութիւնը, որ գործակիցներ կը փնտռէ այդ օտար գաղութներուն մէջ, կրնայ օգտուիլ քարոզութեան այդ միջոցէն, ուր միացած են հրապարակային յայտնութիւնն ու գաղտնապահութիւնը։ Քաղաքապետական խորհուրդի անդամը կ'առաջարկէ օրէնք մը քուէարկել տալ խորհրդարանին, որով իրաւասութիւն տրուի ոստիկանութեան՝ կանոնի տակ առնել ազդերու հրապարակումը եւ թոյլ չտալ որ պատը փակցուի ո եւ է օտարալեզու ազդ, եթէ անոր դիմացը դրուած չէ ֆրանսերէն բնագիրը ամբողջութեամբ։ Պէտք է բաւական ծանր պատիժներ հաստատել, եթէ խաբէական բաներ գտնուին թարգմանութեան մէջ, ինչ որ անզգուշ պիտի դարձնէ զգուշութիւնը։ Կը յուսանք թէ հարցին ծանրութիւնը չպիտի վրիպի ոչ Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին, ոչ ալ խորհրդարանին ուշադրութենէն եւ թէ շուտով ազդու տնօրինութիւն մը պիտի ըլլայ։

ՈՒԹԸ ԺԱՄԵԱՅ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Երկուշաբթի օր, Լոնտոնի մէջ բացուեցաւ ժողով մը, որուն կը մասնակցին Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Պելճիոյ աշխատանքի նախարարները։ Ժողովը պիտի քննէ Ուաշինկթընի պայմանագրութեան վաւերացման խնդիրը, օրական ութը ժամ աշխատանք հաստատելու մասին։

Քաղքենի մամուլը մասնաւոր ուշադրութիւն կը հրաւիրէ այս խորհրդակցութեան վրայ, շեշտելով թէ տնտ. քիչօգտութիւն պիտի ըլլայ՝ եթէ Ֆրանսա աճապարէ առանձին գործադրել այս օրէնքը, ինչպէս եղաւ առեւտրական նաւատորմին մէջ, մինչ Անգլիա չհետեւեցաւ իր օրինակին։ Երեսփոխանական ժողովը արդէն ընդունած է Ուաշինկթընի պայմանագրութիւնը վաւերացնող օրինագիծը, որով —օրական ութ եւ շաբաթական 48 ժամ կը սահմանուի աշխատանքը։ Օրինագիծը ծերակոյտին յանձնուեցաւ Յունուար 15ին։ Այս առթիւ, Փարիզի առեւտրական սենեակը նորէն դիմում կատարած է, որպէսզի օրինագիծը մերժուի, եւ, տեւէն պարագային մէջ, պայմանագրութիւնը չվաւերացուի, մինչեւ որ զայն չհաստատեն այն պետութիւնները որոնց հետ Ֆրանսա կրնայ մրցակցութեան մէջ գտնուիլ առեւտրական տեսակէտով։ Ասպէս եղած է միայն Գերմանիոյ հանդէպ. բայց, Անգլիա, Պելճիա եւ մնացեալ ազգերն ալ տակաւին չեն վաւերացուցած պայմանագրութիւնը եւ պատրաստ չեն երեւար հաստատելու։ Դեկտ. 21ին, Պելճիոյ ճարտարագործական կեդր. կոմիտէն նամակ մը կ'ուղղէր վարչապետին, պահանջելով որ օրական ութը ժամեայ օրինագիծը վաւերացուի երբ մեծ դրացիները վաւերացնեն յետոյ միայն. Իտալիան եւ Աւստրիան ալ այդ պայմանով հաւանութիւն յայտնած են։

Պայմանագրութեան տեւողութիւնը առնուազն տասը տարի է։

"ԹԱԼԱՆՃԻ,,ՆԵՐ... "ԽԼՈՒՐԴՆԵՐ,, ԵԻՆ.

Խնամիները կը շարունակեն իրար բամբասել, սիւնոյն ատեն փչելով «դաշնակ»ներուն դէմ։ «Խորհրդային Հայաստան» իր փետր. 26ի խմբագրականով կարճ ու ազդու պատուէրներ կուտայ Հօկի ղեկավար մարմիններուն, որպէս զի ճշդեն իրենց դիրքը... Ռամկավարներուն հանդէպ։ Ահա թէ ի՛նչ կ'ըսէ.

«Դաշնակցականների հետ միաժամանակ գործում են նաև մի քանի ռամկավարներ։ Դրանք ևս կատարում են վերջին հաշւով միևնոյնը —միմիայն այլ ձևով։ Ռամկավարները ցանկանում են մտնել Հօկերի մէջ որոշ կուսակցական նկատումներով։ Ռամկավարներու մտադրութիւնն է՝ անկենդան և անգործունեայ հիմնարկութեան վերածել Հօկը։ Եւ հասկնալի է ինչու։ Ռամկավարներն արտասահմանում ունեն իրենց առանձին կազմակերպութիւնը։ Այդ «Բարեգործական միութիւնն է, որը վարում է երկդիմի քաղաքականութիւն, Խորհրդային Հայաստանի նկատմամբ։ Մեր տեղեկութիւնների համաձայն ռամկավարների այդ «բարեկամութիւն»ը զուգել (յափշտակել) է Խորհրդային Հայաստանին պատկանելիք կտակներն ու ֆօնդերը»։

Թերթը շեշտելով թէ «Բարեգործականի ջոջերը» Ստեփանեանի, Խերեանի եւլն կտակները փոխանակ յանձնելու Հայաստանի, կը գոհանան ընդհանուր խօսքերով եւ ճառերով, կը շարունակէ.

«Այդպիսի բնոյթ է կրում մասնաւորապէս «Ապագայ»ի տնօրէնի —Թէրզիպաշեանի փաստաբանութիւնը։ Եւ այդ միևնոյն Թէրզիպաշեանն էլ մտել է Փարիզի Հօկի կեդրոնական վարչութեան մէջ։ Սա ի հարկէ անընդունելի երեւոյթ է։ Նա, ով արդարացնում է «Բարեգործական»ի թալանչիական քաղաքականութիւնը և արգագործում օրը ցերեկով կատարուած կողոպուտը, իրաւունք չունի տեղ բռնելու Խորհրդային Հայաստանին օժանդակող ո և է կազմակերպութեան մէջ։ Խլուրդները ոչ մի օգուտ չեն կարող տալ հասարակական շէնքի այն կազմակերպութեան, որը նպատակ է դրել իրապէս և ոչ խօսքով միայն օգնել Խորհրդային Հայաստանի աշխատաւորութեանը։

«Ահա ինչու Հօկի ղեկավար մարմինները պիտի աւելի կտրուկ կերպով որոշեն իրենց վերաբերմունքը դէպի Թէրզիպաշեանների երկդիմի գործակցութիւնը»։

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒՄԸ

Ելմտական նախարարութիւնը զեկոյց մը հաղորդեց տեղական թերթերուն, որուն համաձայն 1925ի ուղղակի տուրքերուն վրայ 1925 դեկտ. 4ի օրէնքով հաստատուած յաւելուածական հարկերը ամբողջութեամբ պիտի գանձուին 1926 Յունուար 1էն սկսեալ։ Ապրիլ 30էն* յետոյ, 10 առ 100 յաւելում պիտի պահանջուի մնացորդ պարտքերուն վրայ։ Պէտք է ժամ առաջ կատարել վճարումները, առանց սպասելու որ հարկահաւաքները ստիպեն կամ սպառնալիքի դիմեն, անմիջապէս գործադրելու 100ին 10 յաւելումը։

«ԼԻՊԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՒԱՐԸ

Մերսինի Տէֆթէրտարութիւնը ծախու հանած է մասաճառ Նազարի, զարթիէլ Մկրտիչի, Բօյաճեան Արթինի, Մուխթար Հաճի Միհրանի քեռայր Եղիայի, Չալըքըու օղլու Արթինի, Րէճէպեան Նազարէթի, ոսկերիչ Յովհաննէսի, Կէօնճի Պօղոսի կնոջ Շահէնեանի, մասավաճառ Սարգիսի, Պամաճը Տիգրանի եւ նպարավաճառ Մարտիրոսի «լիպալ» տուները, Մանուէլեան Յակոբի վաճառատունները եւ Միհրան Ուրֆանեանի, երկաթագործ Մալաղեանի թափուր գետինները եւ Ջէլէպեան Մկրտիչի գործարանը։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ բոլոր աշխատակիցներէն գրել թուղթին մէկ երեսը միայն։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. (Ա) OLYMPIQUE (1)

ՖՐԱՆՍԱՑԻՔ ՅԱՂԹԱԿԱՆ 2-5ով

Որոշեալ ժամէն քառորդ մը վերջ և հազարի մօտ բազմութեան մը ներկայութեանը երկու խումբերը դաշտ եկան հետեւեալ կազմով.—

Հ. Մ. Ը. Մ. (ճերմակ).— Տէվճեան, Մկրտիչեան, Ռուբէն, Արծիւեան, Վիթալիս, Գամէր, Շահին, Ս. Կարապետեան, Կ. Կարապետեան, Ասատուր, Գրիգորեան։

Օլէմբիք (կանանչ).— Կառէ, Պանչէ, Մաքառ, Պառօն, Տիբուա, Տըլուա, Վիէյ, Սթուպէլեր, Շարբանթիէ, Էթիէն, Իւրսիւլ։

Սկիզբը Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբը անմիջապէս սկսաւ տիրապետել, բայց առանց արդիւնքի։ Ֆրանսացիները կազմակերպուելէ վերջ, անցան մեր գիծերուն մէջ, առանց արդիւնքի։ Հայկական վայրէջք մը՝ նոյնպէս։ Կանանչները նորէն եկան և օգտուելով փոքր փառէ մը գնդակը ձգեցին մեր բերդին մէջ, շահելով նշանակէտ մը։

Կանանչներու դէմ բէնալթի մը քաշեց Կ. Կարապետեան, բայց ո և է արդիւնք չտուաւ։ Քիչ մը խաղէ վերջ Ֆրանսացիները կրցին նշանակէտ մը եւս ընել։ Տէվճեան թէև թոյլ սկսաւ, գեղեցիկ խաղարկութիւն մը ունեցաւ, բռնելով դժուարին «շութ»եր։ Հայ յառաջապահները չկրցին շատ մը առիթներ օգտագործել։

Երկրորդ կիսախաղին հայ խումբը քիչ մը տիրապետելէ վերջ սեղմուեցաւ։ Արծիւեան յետսապահ դարձաւ, Ասատուր միջնապահ և Մկրտիչեան յառաջապահ։ Այս փոփոխութիւնը արդիւնք չտուաւ և ընդհակառակը տագնապալի վայրկեանի մը Արծիւեան ձեռքով կեցուց գնդակը, ուսկից «բէնալթի» և նշանակէտ մը եւս։ Ալ յոյս չի մնաց շահելու, բայց Օլէմբիքի դէմ «բէնալթի» մը՝ այս անգամ Ռուբէնը քաշելով փրկեց պատիւը։

Հինգ վայրկեան մնացած Ֆրանսացիները հինգերորդ և անմիջապէս վերջը Հայերը երկրորդ և վերջին նշանակէտը ըրին։ Եւ մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութեամբ 2 ի դէմ 5 նշանակէտով։

Հայ մարզիկներէն ոմանք որոնք փայլուն խաղ մը ցոյց տուած էին C. A. S. G.ի դէմ, մինակ դուրս եկան այս անգամ։ Իրենց գլխաւոր թերութիւնը ճշգրիտ ու կանոնաւոր փասերու պակասն էր։ Ասոր փոխարէն Ֆրանսացիները խաղցին շատ ճկուն, արագաշարժ ու նախաձեռնել փասերով։ Աչքի կը զարնէր մանաւանդ անոնց օրինակելի [illegible], որով գրեթէ ոչ մէկ կոպիտ խաղի տեղի չտուին։ Պէտք է խոստովանիլ միւս կողմէ որ դատաւորը շատ կողմնակալ ու [illegible] դուրկ եղաւ ի վնաս Հայերուն։

թեան համար քանի մը ռումբ արձակեցին և քշուեցան: Փեքինի ճարոնական դեսպանը այս յարձակումին դէմ բողոքեց չինական կառավարութեան մօտ և պահանջեց որ խիստ միջոցներ ձեռք առնուին նմանօրինակ դէպքերու կրկնութիւնը արգիլելու համար: Չինական կառավարութիւնը պատասխանեց թէ միջադէպը թիւրիմացութեան մը հետեւանքով առաջ եկած է: Փեքինի բոլոր օտար դեսպանները ալ հրահանգ տուին իրենց նաւատորմերու հրամանատարներուն, որ Փէյ-Հօի եզերքի իրենց հպատակները պաշտպանեն: Նոյնպէս դիմեցին չինական կառավարութեան, յիշեցնելով 1901ի դաշնագրին պայմանները:

Կը կարծուէր թէ միջադէպը այս ձեւով պիտի փակուի երբ յանկարծ դէպքերը աւելի ծանրակշիռ հանգամանք մը ստացան և շաբաթ օր ֆրանս., անգլ., իտալական և ամերիկեան նաւային ուժերու հրամանատարները որոշեցին վերջնագիր գրկել Մուքտէնի նաւատորմին և Թաքուի ամրոցին հրամանատարներուն, պահանջելով որ երեքշաբթի օրուընէ սկսեալ դէպի Թիէն-Ցին ազատ երթեւեկի արգելք չըլլան: Այս վերջնագրին յանձնումը յետաձգուեցաւ:

Ամերիկեան, անգլիական և իտալական թնդանօթակիրները Թիէն-Ցին գացին. ֆրանսական թնդանօթակիր մը և ճարոնական թորփիլահալած մը Թաքու մեկնեցան արգիլելու համար որ Քուօ-Մին-Զունի բանակը փակէ գետին մուտքը օտար նաւերու առջև: Ամերիկեան և ճարոնական թորփիլանաւեր և անգլիական «Քարլայլ» տրէտնօթը Թաքուի բացերը դիրք բռնած են՝ թնդանօթները ուղղած յիշեալ նաւահանգիստին վրայ: Կացութիւնը անստոյգ է:

Թախիններու սակագինը

Գրած էինք թէ քաղաքապետական ժողովի որոշումով գիշերը ժամը 11էն յետոյ թաքսիներու գիները կրկնապատկըւած են: Ժողովը իր վերջին նիստին մէջ նկատի առաւ խորհրդական Պ. Էմիլ Մասսարի մէկ տեղեկագիրը, որ կ'ըսէ թէ այս յաւելումը լաւ արդիւնք չէ տուած, որովհետեւ ժողովուրդը տեսնելով գինին սղութիւնը, չուզեր թաքսի նստիլ: Պ. Մասսառ կ'առաջարկէ 100ին 50 յաւելում միայն ընել և ասկէ զատ թըրամուէյներն ու օթօպիւսները ուշ ատեն բանեցնել: Վիճաբանութիւնը չէ վերջացած տակաւին:

Հայ բժիշկը ազատ թողուած

Գրած էինք թէ Տիւրզիները Դամասկոսի մէջ կողոպտած և առեւանգած էին հայ բժիշկ Արմենակ Մելիքեանը: Սուրիոյ թերթերը կը գրեն թէ Տօքթորը ազատ ձգուած է, վճարած ըլլալով պահանջուած փրկագինը:

Երկաթուղիի անուեի արկած

Նիւ Եօրքէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Քօսթա-Ռիքայի մէջ Սան Ժօզէի մօտ զբօսական կառախումբ մը գիծէն դուրս ելլելով երեք վակոններ 50 ոտք բարձրութենէ մը Վիտիլլօ գետին մէջ ինկած են: 248 հոգի մեռած և 93 հոգի վիրաւորուած են: Մասնաւոր կառախումբեր ղրկուած են դէպքին վայրը օգնութեան համար: Այս աղէտը մեծ յուզում յառաջ բերած է Ամերիկայի մէջ, ուր հանգանակութիւններ կը կատարուին աղէտեալներու ընտանիքներուն օգնելու համար:

Մաթէօթթիի դատավարութիւնը

Երէկ Իտալիոյ Քիէթի քաղաքին մէջ սկսաւ Մաթէօթթիի սպանութեան դատավարութիւնը: Մաթէօթթի ընկերվարական երեսփոխանը բուռն պայքարող մըն էր ֆաշիստ իշխանութեան դէմ և երեսփոխանական ժողովի բեմէն քանիցս քննադատած էր Մուսոլինին և ֆաշիստական մեթոտները: Իր ընդդիմախօսութիւնը աւելի բուռն հանգամանք առաւ, երբ երիտասարդ գործիչը պահանջեց որ չեղեալ նկատուին 1924ի երեսփոխանական ընտրութիւնները: Այս ճառէն քանի մը օր վերջ ֆաշիստները 1924 Յունիս 14ին առեւանգեցին Մաթէօթթին և թոպահար սպաննեցին զայն: Այս սպանութիւնը մեծ յուզում յառաջ բերաւ ոչ միայն Իտալիոյ, այլ Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ, ուր ընկերվարական և ազատական տարրեր բողոքի միթինկներ սարքեցին այս առթիւ: Ֆաշիստ կառավարութիւնը ոճիրը ծածկելու համար երկար փորձեր ընելէ յետոյ, ի վերջոյ ստիպուեցաւ ձերբակալել ոճրագործները, որոնց խոստովանութիւններէն յայտնուեցաւ որ սպանութիւնը կազմակերպուած էր շատ վերէն, մինչեւ իսկ Մուսոլինին պատասխանատու կը նկատուէր: Ամբաստանեալներն են Տումինի, Վօլփի և Փութաթօ:

Այս յայտնութիւնները ատեն մը սպառնացին քաղաքական տագնապ յառաջ բերել Իտալիոյ մէջ: Հիմա ֆաշիստները զգուշական միջոցներ ձեռք առած են, Քիէթա ոստիկանական սեծ ուժերով պաշտպանուած է: Ոճրագործներուն պաշտպանութիւնը ստանձնած է նոյն ինքն Ֆարինաչչի, ֆաշիստ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը: Մաթէօթթիի ընտանիքը հրաժարած է դատախազ ըլլալէ և միայն ընդհ. դատախազն է որ կը ներկայանայ իբրև ամբաստանող կողմ: Տարակոյս չկայ որ այս դատավարութիւնը պարզ ձեւակերպութիւն է և ոճրագործները աժան պիտի պրծին:

ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՆՏԵՂԵԱԿ...

Թուրք թերթերը կը շարունակեն ողբալ երկրին տնտեսական խեղճութեան վրայ: «Իգտամ» կը տրտնջայ որ Պոլսոյ մէջ հողերու եւ կալուածներու արժէքը հետզհետէ կ'իյնայ.

«Մանաւանդ բուն Պոլսոյ կողմը բոլորովին անարժէք կը դառնայ: Շուտով Ղալաթիոյ շատ մը կալուածներն ալ իրենց արժէքը պիտի կորսնցնեն:

Միւս կողմէ, տեղական արտադրութիւններու մէջ շատ ետ մնացած վիճակ մը կը պարզենք: Այն ազգը, որ ամէն բան Եւրոպայէն բերել տալու ստիպուած է, իր ապագայի մասին կը մտատանջուի: Ասիկա այնպիսի վիճակ մըն է, որ կրնայ մեզ սնանկութեան տանիլ: Մեր ներածումները անբաղդատելիօրէն շատ ըլլալով, հետզհետէ մեր թղթադրամին արժէքն ալ կ'իյնայ: Այնպիսի նախնական բաներու դրամ կուտանք որ, կարծես թէ քաղաքակիրթ ազգ չենք: Դժբախտաբար մենք նորածին եւ ամէն բանի անտեղեակ ցեղի մը կը նմանինք: Արհեստներու պատմութիւնով զբաղած չունինք: Վերջերս ռուս պոլշեւիկներէն փախչելով մեր երկրին մէջ ապաստան փնտռող բաւական թիւով արհեստագէտ ճերմակ Ռուսեր կային: Սակայն մենք չկրցանք զանոնք մեր մէջ պահել եւ անոնցմէ օգտուիլ: Այս առթիւ մեր ցոյց տուած տխմարութեան ի՞նչ ըսելու է»:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌՈՍՏՈՄ Թաղային կոմիտէի ընդհանուր ժողովը՝ վաղը հինգշաբթի իրիկուն սովորական հաւաքավայրը:

Հ. Յ. Դ. ԽԱԺԱԿ խումբի ժողովը՝ շաբաթ, 20 Մարտ՝ ժամը 8,30ին, թիւ 5 սրճարանը:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի ենթակօմիտէին համակրական ժողովը՝ 21 Մարտ Կիրակի կէս օրէ յետոյ ժամը 2ին: Պիտի դասախօսէ ընկ. Հ. Ուզունեան:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Երիտ. Միութեան երկրորդ ընդհ. ժողովը՝ յառաջիկայ 20 Մարտ շաբաթ գիշեր ժամը ճշդապէս 8.30ին Café Rocherի սրահը 128 Bd. St. Germain métro Odéon. Օրակարգ՝ Կանոնագրին վաւերացումը:

ՌՈՍՏՈՄ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ միութեան վիճաբանական ժողովը շաբաթ 20 Մարտ ժամը 9ին 131 Fbg. du Temple. Նիւթ՝ Հօկը:

ՓԱՐԻԶ և արուարձանները բնակող Քղեցիներէն կը խնդրուի իրենց անունն ու հասցէն ղրկել Haroutyun Papazianի 4 Place Jean Jaurès, Montreuil (Seine)

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՓ

ՓԱՐԻԶ, Հ. Գ.— «Կը փնտռուի»ն հրատարակուած է Փետր. 10ին:

ԼԻՈՆ, Յ. Փ.— Ստացանք եռամսեան:

ՊԱԳԸՄՕՆ, Բ. Գ.— Ստացանք նոր եռամսեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յ. Դ.— Ստացանք եռամսեան: Կը ղրկուի:

ՓԱՐԻԶ, Ս. Խուպէսէրեան,— Կը պարտիք 52 ֆր. մինչեւ Մայիս 1:

ՎԱԼԱՆՍ, Ա. Ա.— Ոչ թէ 3-400, այլ 3-4000 ֆր.: Քրուպ սկսանք ղրկել: Ռօմանէն պէրք է գրեն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

— Պրուսայի Մեծ-Նոր Գիւղացի Ֆիլօր Պէնիցի Սարգիսեան կը փնտռէ իր երկու աղջիկները, Թագուհի եւ Մարգրիտ, նաեւ իր քրոջ աղջիկը Համեստիկ Քալայճի Կարապետեան՝ Պրուսայի Միջագիւղէն, կորսուած ընդհանուր աքսորին Մուսուլի ճամբաները: Գրել՝ Hagop Sarkissianի 7 rue de Tournon Paris (6e).

«Յուսաբեր»էն կը խնդրուի արտատպել:

— Բնիկ Սամսոնի Թէրմէ քաղաքին Աղասի Քէօսէեան կը փնտռէ իր հօրաքրոջ երկու աղջիկները, Ոսկիկ եւ Արուսեակ Փափազեան քոյրերը, որոնք 1922ին Սամսոնէն Յունաստան ղրկուած են, Նպաստամատոյցի որբանոցները: Նոյնպէս Սամսոնցի Մատթէոս Մելքոնեան անուն 16 տարեկան պատանին որ նախապէս Խալքիս եւ յետոյ Սիրայի որբանոցը կը գտնուէր. 1924ի միջոցները Աթէնքի ֆիքս Թաղէն լուր առնուած է իր մասին: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի միջոցով: Կը խնդրուի «Նոր Օր» եւ «Ալիք» Թերթերէն արտատպել: 3—1

— Մաղաքեան անուն որբը որ Ֆրանսա եկած է 1923ին եւ կ'աշխատէր հողագործ Տէպարէէքով, ի Շանթըմէրլը (Chantemerle) Haute Loire, թողած է իր բաժինը 9 Յուլիս 1924ին տանելով իր հետ խնայած դրամը: Այդ թուականէն ի վեր ոչ ոք իր մասին տեղեկութիւն ունի: Գրել 15 Boul. des Italiens Near East Relief.

Շապին Գարահիսարի Արդաւին գիւղէն Կարապետ Պէքտիմիրեան որ Նոյ. 23ին Յունաստանէն եկած էր Մարսիլիա, մինչեւ հիմա անյայտ ըլլալով, կը փնտռուի իր հօրաքրոջը տղաքներուն Տօնիկ եւ Աւագ Ճաճեաններու կողմէ: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի կամ 11, Rue Joseph Preppa, St. Etienne.

Զարուհի Մաճալեան կը փնտռէ իր որդին Պետրոս Մաճալեան Բաբերդցի, կորսուած տեղահանութեան ժամանակ: Գրել Պ. Թեւանեանին, 2 Cour de Commerce St. André des Arts, Hotel Rouen Paris (6)

— Կէյվէի-Էշմէէն Բարունակ Տօնիկեան, կը փնտռէ իր մօրաքրոջ որդին՝ Յարութիւն Յակոբեանը իր ընտանիքով միասին, որ Իզմիրի աղէտէն վերջ Յունաստան հաստատուած էին: Կը խնդրուի տեղեկացնել թերթիս գրաշարներէն Հ. Սրապեանի: Յունահայ թերթերէն (Նոր Օր եւ Ալիք) արտատպել:

ՍԱԿԱՐԱՆ

13 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	133
Տոլար,	Dollar	27
Մարք (ոսկի)	Mark	6
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14
Թրք. ոսկի	» or	122
Մէճիտիէ	Médjidié	10
Լէվա 100 հատը	Léva	20
Տրախմի »	Drachme	41
Լիր » »	Lire	110
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	124
Զուից. »	Frc. Suisse	530
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	135

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	2600
» II	»	1890
» III	»	1750
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	131

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration (Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն) 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57 - 82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ 19 ՄԱՐՏ 1926

19 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 99 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՍՈՒՐԻԱՆ ԴԵՌ ԿԸ ՀԵԽԱՅ ՄՏԱՀՈԳ. ԽՈՒՃԱՊ, ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԻՒՆ. ՊԱՐՏՔ ՄԸ ՉՈՒՆԻ՞ ՓԱՐԻԶԸ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՄԻԱԿ ՊԱՏՈՒԱՒՈՐ ԵԼՔԸ

Մարտ 2 Թուակիր անհատական նամակ մը, Հայաստանէն, կը յայտնէ թէ շատ ծանր վիճակի մէջ են կալանաւորները: Աքսորէն զատ, գնդակահարման ակնարկներ ալ կան, բայց մանրամասնութիւններուն ծանօթ չենք:

Հաւատարիմ իրենց կոչումին, միշտ լուռ են խորհրդային թերթերը: Մեծ բան է որ, իրենց արտասահմանի թութակներուն պէս, հերքումներ ալ չեն տեղացներ: Անշուշտ մենէ առաջ խնդացին այդ խեղճերուն վրայ, տեսնելով անոնց աճապարանքը, լուրը անպատճառ սուտ հանելու ճիգը:

Մնաց որ, այստեղ ալ կարճ կապած են արդէն: Ձերբակալութիւնները բացարձակապէս ճիշտ են, ինչպէս կը պնդենք առաջին օրէն ի վեր: Երեւանի վայրերան բարեկամներուն հովանաւորներն ալ չեն ուրանար իրողութիւնը, անշուշտ խոստովանաբար: Ինչպէս մենք, անոնք ալ գիտեն շատ մը անուններ: Պատճառները — պէտք է միշտ հարցնել իրենց, և հրապարակաւ: Քանի որ այդքան առաջ գացեր են, մէկ ազգանշանի վրայ հարիւրաւոր մարդիկ իրենց ազատութենէն, թերեւս շատեր ալ կեանքէն զրկելու համար, պէտք է քաջութիւնն ունենան պարզելու պատճառները: Այս խնդիրը չի կրնար լուծուիլ լրագրական լարախաղացութիւններով: Պէտք է պատմուի ամբողջ «Գործը», որպէս զի երեւան ելլէ արդարն ու մեղաւորը: Հայրենիքը նորէն քաւարան է դարձեր իր զաւակներուն համար, — ինչո՞ւ: Քստմնելի ողբերգութիւն մը տեղի կ'ունենայ, բայց լուռ են պատասխանատուներն ու իրաւասու բերանները, — ինչո՞ւ:

Փախստական մը կը պատմէ թէ ճիշտ Փետր. 18ի նախընթաց սարսափները կը յիշեցնէ այս նոր քաջագործութիւնը Ընդունինք թէ վայրկեանի տպաւորութիւնը մեծ տեղ ունի այս արտայայտութեան մէջ, և թէ կացութիւնը այնքան ալ սեւ չէ: Բայց ի՞նչ կը հետեւի այս վերապահումէն: Փետր. 18էն առաջ, Նորեկ մըն էր Հայաստանի պոլշեւիկեան իշխանութիւնը, առաջին գինովութեան, խելագարութեան թափին մէջ, և գործեց բարբարոսական մոլեգնութեամբ, կոտրել-թափելով: Անտակաւին չէր ճանչնար ոչ երկիրը, ոչ ալ ժողովուրդը, և գիտակից գործիք մըն էր Բագուի ռուս-թուրք-թաթար յեղկոմին ձեռքը, որ իր կարգին թև կ'առնէր ռուսական 11րդ զօրաբանակէն: Իսկ հիմա՞: Չէ՞ որ բնականոն վիճակ հաստատած են հինգ տարիէ ի վեր. չէ՞ որ այժմ չկան այլասերած, ճիւաղային Աւիսներն ու Աթարբէգովները և տիրաբար կ'իշխեն խելօք մարդիկ, Լուկաշիններն ու Համբարձումեանները: Չէ՞ որ խաղաղութիւն է ամէն կողմ, ինչպէս կը հոլովեն անդադար: (Արդարև, այն աստիճան խաղաղութիւն և բարիդրացնութիւն կը տիրէ, որ Մոսկուա և Երեւան նո՛ր իմացեր են թէ Մուսթաֆա Քէմալի գործակալները կը շարունակեն «եղբայրաբար» դաւադրել Հայաստանի կողքին, մասնաւորապէս Նախիջեւանի մէջ, գործակալներ և զէնքեր տեղաւորելով, ճիշտ ինչպէս հանրապետութեան օրերուն):

Կը հարցնենք, — այս կացութեան մէջ, որ այնքան նպաստաւոր է օրուան իշխանութեան համար, ի՞նչ կը նշանակէ նոր իրարանցումը, յամառ, յարաճուն հալածանքը ամբողջ բազմութիւններու դէմ: Ցաճախ սրտառուչ նամակներ կը կարդանք հաւատարիմ թերթերու մէջ, Երեւանէն, իբրեւ «ականատեսի վկայութիւն», նամակներ որոնք իրականութեան մասին վարդագոյն լուրեր կուտան... Մասիսն ու Արագածը, ցարերու օրերէն մնացած շէնքերն ու պողոտաները նկարագրելով: Արդ, այսքան, մը յոգնութի՞ւն ալ չեն արժեր հարիւրաւոր ձերբակալութիւնները, որոնց մասին ոչ իսկ երկտող լուր մը կ'երեւայ նոյն այդ մամուլին մէջ:

Ի՛նչ միամիտ ենք. հարցումներ կ'ուղղենք որոնց պատասխանելու համար, պէտք է իր դիրքը կամ գլուխը վտանգէ առաջին քաջորդին:

Բայց մենք մեր պարտքը կը կատարենք: Կ'արձանագրենք ինչ որ կրցած ենք ստուգել, եւ կը յանձնենք հանրային դատաստանին: Երեւանի վարիչներն ու գրիչները թող շարունակեն լռել կամ ուրանալ, այդ՝ իրենց դատապարտութիւնն է: Ու միանգամայն իրենց խաբէութիւնը և ստրկամտութիւնը կ'ապացուցանէ: Եթէ անոնք ինքնիշխան վարիչներն են «ազատ և անկախ» Հայաստանի, ինչպէս կը պնդեն ու կը հռչակեն, ուրեմն թող արիաբար հրապարակ իջնեն և յայտարարեն ամէնուն, թէ հինգ հարիւր դաւաճաններ ձերբակալուած են յանուն հայրենիքի գերագոյն շահերուն: Իսկ եթէ բարբարոսութիւնը կը կատարուի հակառակ իրենց կամքին, — գոնէ թող ազնուութիւնն ունենան խոստովանելու թէ իրենց ձեռքէն բան չի գար, և իրենք ալ զոհերն են հրէշային խաղի մը: Այն ատեն, պատմութեան առջեւ իրաւունք պիտի ունենան արժեցնելու «մեղմացուցիչ դէպք յանցանաց» մը:

Ունի՞ն աւելի պատուաւոր ելք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Երկու երկար յօդուածներով ռամկավարներու «Սպիտակ դաւադրութիւնը» և անոնց «որովայնի մէջ զարգացող իժը» նկարագրելէ յետոյ, «Պրոլետար», Ամերիկայի հայ պոլշեւիկներուն շաբաթաթերթը, այս անգամ ալ Ս. Դ. Հնչակեաններուն օձիքէն կը բռնէ (Մարտ 6): Ցարձակումը շատ բուռն, բայց լեզուն այնքան ճապաղ է —վսե՛մ ոճ— որ հարկադրուած ենք քիչ-շատ մատչելի հատուածները քաղել. (ստորագծումները բնագրէն են).—

«Առանց վերապահութեան՝ դիւային կեղծիքը ոչ մէկ առիթով, պատեհութեամբ չէ փորձած իր տիրական ներկայութիւնը ցուցարկել այնքան ԱՆՓՈՅԹ մերկութեամբ՝ որքան «Հնչակեան Մարքսիզմ»ի դիրքը Խորհրդային Հայրենիքի եւ միջազգային բանուորական շարժման հանդէպ մամուլով, բեմով, ուղղակի կամ անուղղակի արտայայտութեամբ եւ առաւելապէս գործունէութեամբ:

...Ցանուն պատեհապաշտութեան՝ Հնչակեան ՊԻԴԾ շրթունքներու վրայ ՆՈՒԻՐԱԿԱՆ խոստովանութիւն մը շրջան կ'ընէ, Սապահի ՓՇՐՈՒԱԾ նաւէն Պալքաններ, Եգիպտոս, Աթէնք կամ Պոստոն նետուած խլեակներու տխեղծ հոգեբանութեան յայտարար:

...Հնչակեան անպէտք քանակութեան թափծու բեկորները այդ խոստովանութեամբ կուսակցական ազատութեան բրաբիոններ կրնան ապահովել եւ շատ, թէեւ 35-37 տարիներու չէթէական շահատակութիւններով կազմուած դրամագլուխը աւանդապաշտ արբանեակներու մօտ նուազ սէր եւ փայփայանք չվայելեր:

Քանի՛ անգամներ, լինի ազնուօրէն կամ խաբանիչ ուժգնութեամբ, դիտել տրուած է այս «Պապը Ալի»ական «Մարքսիստ»ներուն թէ՝ տրամագծօրէն հակառակ թէզեր շոյելու քաղաքականութեան որ եւ է կերպ արդիւական ըմբռնումով առնուազն համարժէք պիտի ճանչնալ ախտաւոր մտայնութեան, սողունային նկարագրի, սկզբունքային սնանկացումի եւ բարոյական անկման»:

Ամիսներ առաջ, «Պրոլետար» կը պատմէր թէ Հնչակեանները մասնութիւն ըրած են ոստիկանութեան, պոլշեւիկեան ժողով մը խանգարելու համար: Այս պարագան նորէն շեշտելէ յետոյ, թերթը կը շարունակէ.

«Ամերիկահայ Հնչակեան ԱՌՈՂՋ տարրերը ԼՔԵՑԻՆ պառաւի աղտոտ դիրքը եւ դէպի Ամերիկայի Կոմունիստ կուսակցութեան դիմեցին: Փարիզի Հնչակեան մասնաճիւղը կարմիր դրօշ պարզեց եւ Ֆրանսայի Կոմունիստ կուսակցութեան յարեցաւ: Պալքաններու մէջ Հնչակեան ԿԱՐԵՒՈՐ ուժերը կարմիր ճակատ քալեցին: Սուրիոյ մէջ այսօր Հնչակեան ԳԻՏԱԿԻՑ ընկերներ վճռականօրէն կոմունիստական հատուած կը խուժեն, սեւ խաչ մը քաշելով անցեալի արկածախնդրութեանց եւ ներկայ կեղծարարութիւններու վրայ, նոյնը Արժենտինայի մէջ: Ցամառողները դատապարտուած են մահուան:»

ՀԱՅԵՐԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ եւ ՀՈՄՍԻ ՄԷՋ

Սուրիոյ թերթերը կը գրեն թէ անցած օր Դամասկոսի մզկիթներուն մէջ իմամներ խալամ հաւատացեալները հրաւիրած են ամէն յարաբերութիւններ խզել Հայերուն հետ: Նոյնիմաստ յայտարարութիւններ փակցուած են նաեւ մզկիթներուն պատերուն եւ դրան վրայ, սակայն գաղտնի ոստիկանները անմիջապէս պատռած են այդ գրգռիչ յայտարարութիւնները: Պօյքօթը շատ զգալի է. ուտելիք եւլն. շատ սուղ գիներով կը ծախուին Հայերուն:

Երկաթուղին ամէն օր հայ փախստականներու կարաւաններ կը տանի դէպի Լիբանան: Ընդհանուր մտահոգութիւն կը տիրէ. ամէն մարդ գործերը կարգի դնելով քաղաքէն մեկնելու պատրաստութիւններ կը տեսնէ:

Դամասկոսի երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերը հայազգի Յովհաննէս Մահիտի առաջնորդութեամբ դիմած են Դամասկոսի զինուորական կառավարիչ Անտրէայի, որ պատասխանած է թէ ամենախիստ հրամաններ տուած է Հայերը անհանգիստ չընելու համար:

Սուրիական Տրիպոլիսի մէջ եւս Հայերու դէմ պօյքօթի նշաններ տեսնուիլ սկսած են: Այդ քաղաքի մզկիթին մէջ ալ գրգռիչ քարոզներ խօսուած են Հայերուն դէմ:

Նոյնպէս Հոմսի մէջ խալամ ազգաբնակութիւնը թշնամական տրամադրութիւններով լեցուած է Հայերուն դէմ: Կը հաստատուի որ Դամասկոսէն այդ նպատակով գրգռիչ հրահանգներ ստացուած են ապստամբներու կողմէ: Անցեալ Ուրբաթ օր յատկապէս ջարդի լուրեր շրջած են քաղաքին մէջ: Այս առթիւ հայ քահանան դիմում կատարելով Ֆրանսացի կառավարիչ գնդապետ Պ. Մէթրօին, հարկ եղած ապահովութիւնը ստացած է: Հոմսի Հայերուն թիւը քանի մը հարիւրի կը հասնի, մեծ մասով գործաւորներ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԿՌԻՒՆԵՐԸ

Զօրավար Մարթիի զօրասիւնը հրոսապետ Սաուզիի հրոսախումբերուն հետ արիւնալի ընդհարումէ մը յետոյ, յաջողեցաւ մտնել Նէպէք, Դամասկոսի հիւսիսակողմը: Ապստամբները մեծ կորուստներով դէպի Ճէրուտ քաշուեցան: Ֆրանսացիներու կորուստը աննշան է: Ասկէ զատ նոր կռիւներ տեղի ունեցած են Դամասկոսի եւ Հոմսի միջեւ. Տիւրզիները 18 մեռեալ թողած են ռազմադաշտին վրայ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ

Աշխարհի 47 ազգերը Ժընեւի մէջ զոր տեղ ժողով գումարեցին ամբողջ մէկ շաբաթ եւ դիւանագիտական մարզանքներ փորձեցին: Միայն մէկ ազգի ներկայացուցչին ընդդիմութիւնը բաւական եղաւ քայքայելու համար այն բոլոր դիւանագիտական դարձուածքները, որոնց շնորհիւ կը յուսային Լօքառնօն փրկել: Հակառակ գլխաւոր պետութեանց զիջումներուն, Պրազիլիոյ պատուիրակը մինչեւ վերջին վայրկեանը յամառեցաւ իր տեսակէտին վրայ եւ միայուն աթոռ մը պահանջեց Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին մէջ, եթէ Գերմանիա ընդունուի այդ արիսպագոսին մէջ:

Ազգերու Դաշնակցութեան ընդհանուր ժողովը, որ առաջին անգամ ըլլալով արտակարգ ժողովի հրաւիրուած էր Գերմանիոյ դիմումը քննելու համար, փակուեցաւ առջի օր, առանց լուծելու այդ խնդիրը: Բացման ժողովին մէջ ընտրուած քաղաքական յանձնաժողովը, որ այս հարցը ուսումնասիրելու պաշտօն ունէր, իր տեղեկագիրը բերաւ ընդհ. ժողովին: Տեղեկաբերն էր Պ. Չէմպրլէյն, որ յայտնեց թէ Պրազիլիոյ ներկայացուցչին հակառակութեան պատճառաւ կարելի չէ եղած միաձայնութիւն գոյացնել՝ Գերմանիան ընդունելու համար Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին մէջ: Լօքառնոյի դաշինքը ստորագրող եօթը պետութեանց միջեւ ծագած բոլոր վէճերը հարթուած են, հետեւաբար այդ դաշինքը վաւերական կը մնայ եւ իր ամբողջ ուժը կը պահէ: Սակայն որպէսզի կարելի ըլլայ միաձայնութիւն առաջ բերել Գերմանիոյ ընդունուելուն համար, յանձնաժողովը անհրաժեշտ կը գտնէ խնդիրը յետաձգել Ընդհ. ժողովի յաջորդ նիստին, որ տեղի կ'ունենայ առաջիկայ Սեպտեմբերին:

Խօսեցան նաեւ Պ. Պ. Պռիան, դերկոմս Իշի, Ունտէն, Գապալլէրօ, Մօթթա, Լուտօն, Տօքթ. Նանսէն եւ ժողովի նախագահ Տա Քօսթա: Ժողովը ընդունեց Պ. Պռիանի բանաձեւը, որ ցաւ կը յայտնէ թէ կարգ մը դժուարութիւններ անկարելի դարձուցած են իրագործել ժողովին գումարման նպատակը եւ կը մաղթէ որ այդ դժուարութիւնները հարթուին մինչեւ առաջիկայ Սեպտեմբեր: Պ. Պ. Պռիան եւ Չէմպրլէյն համակրանքով խօսեցան Գերմանիոյ մասին:

Բոլոր պատուիրակները մեկնեցան Ժընեւէն:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Մասնաւոր նամակի մը համաձայն, վերջերս Պաթմանի ձորին և Պիթլիսի մօտ Թրքական քանի մը գունդեր պաշարուելով բնաջինջ եղած են: Վերջին մահավճիռներն ալ կը հաստատեն այս պարագան (տես Բ. էջ): Քիւրտիստանի լեռներուն վրայ կը շարունակուին արշաւանքները. դաշտային մասերը չարաչար կը տուժեն: Շատ մը վայրերու մէջ կը բնաջնջուին Քիւրտերը, իսկ ուրիշ տեղեր ճարահատ կը դիմեն պարսիկ խաներուն, պարսկական հողը անցնելու համար: Ցայտնի ցեղապետ մը Խոյ ապաստանած է արդէն: Քէօր Հիւսէին փաշան, որ չէր մասնակցած անցեալ տարուան ապստամբութեան, այժմ կասկածի տակ է և կը հետապնդուի:

Նոր դահլիճը խորհրդարանին առջեւ

Նոր դահլիճը երէկ ներկայացաւ խորհրդարանին առջեւ: Նախարարական յայտարարութիւնը երեսփ. ժողովին մէջ կարդաց վարչապետ Պ. Պռիան, իսկ ծերակոյտին մէջ՝ դատական նախարար Փիէռ Լավալ: Յայտարարութիւնը կը խնդրէ շուտով քուէարկել ելմտացոյցը և ընտրական օրէնքի բարեփոխումը և կը հաւաստէ թէ կառավարութեան քաղաքականութիւնը պիտի ձգտի խաղաղութեան: Ընթերցումէն վերջ երեսփոխան Պ. Էմիլ Պօրէլ հարցապնդում ուղղեց կառավարութեան՝ ֆրանքի անկումին մասին: Իր ներկայ վիճակին մէջ ելմտացոյցը երեք միլիառի բաց մը ունի: Նախարար Պ. Ռաուլ Փէրէ ծրագրած է նոր տուրք մը առաջարկել: Այդ տուրքին անունը պիտի ըլլայ քաղաքացիական տուրք (taxe civique) որմէ մէկ ուկէս միլիառ պիտի գոյանայ: Կը կարծուի թէ ութը միլիոն հոգի ենթակայ պիտի ըլլան այս տուրքին, որուն նուազագոյն սակն է 25, առաւելագոյնը 1000 ֆրանք: Ասկէ զատ Դեկտ. 4ին քուէարկուած յաւելուածական տուրքէն մէկ ու կէս միլիառ պիտի անցնի ելմտացոյցին մէջ, և այս կերպով պիտի փակուի բացը:

Պելժիական ֆրանքին տագնապը

Պելժ կառավարութիւնը վերջերս ֆրանքին կայուն վիճակ մը տուած և պաշտօնապէս յայտարարած էր որ անգլիական ոսկիին համար գին նշանակուած է 105 ֆր. և տոլարին համար 21,25 ֆրանք: Պելժ ազգ. դրամատունը այս գինով ստեռլին և տոլար հայթայթել յանձն կ'առնէր բոլոր անոնց, որոնք պիտի դիմէին իրեն: Այս յանձնառութիւնը իրագործելու համար Պելժիա յոյսը դրած էր 150 միլիոն տոլարի փոխառութեան մը վրայ, զոր պիտի հայթայթէր Ամերիկայի Մօրկան դրամատունը: Վերջերս յիշեալ դրամատունը յայտնած է որ ոչ թէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԿՐԿՆՈՒԻ

«Խորհրդային Հայաստան»ի մէջ (թիւ 40) ուշագրաւ հատուած մը կայ «Արխիւային պատառիկներ» վերնագրով. կ'արտատպենք ամբողջութեամբ, իբրեւ պատմական փաստաթուղթ մը.—

«Գահիրէի մէջ 1906ին Պօղոս Նուպար փաշայի ջանքերով հիմնուած «Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան» լիազօր բժիշկ Նազարէթ Ցաղաւարեանը եւ Թիֆլիզի «Մշակ» լրագրի խմբագիր Հ. Առաքելեանը 1914 Յունիսին խնդրագիր կը ներկայացնեն կովկասի փոխարքայ Վորոնցով-Դաշկովին, որ թոյլատրուի կովկասի սահմաններուն մէջ հիմնել այդ ընկերութեան ճիւղերը:

Անոնք մատուցանելով Վորոնցով-Դաշկովին Պօղոս Նուպար փաշայի նամակը ու ընկերութեան կանոնադրութիւնը, իրենց խնդրագրին մէջ կը պատճառաբանեն թէ այդ ընկերութիւնը բոլորովին հեռու է քաղաքական նպատակներէ եւ ներկայիս, «երբ շնորհիւ ցարական կառավարութեան մեծահոգի ձեռներէցութեան, Թուրքիոյ հայկական վիլայէթներուն մէջ պիտի մտցուին բարենորոգումներ, ցանկալի է այդ վիլայէթներու մեր հայրենակիցներուն լայն օգնութիւն հայթայթելու նպատակով բանալ կովկասի հայաբնակ կեդրոններուն մէջ ընկերութեան ճիւղերը»:

Կովկասի փոխարքան, հաւաքելով անհրաժեշտ տեղեկութիւնները վերոյիշեալ ընկերութեան մասին Կ. Պոլսի դեսպան Կիրսէն, մանրամասն գրութեամբ կը դիմէ նախարարական խորհուրդին, խնդրելով թոյլ տալ որ «Հայկ. Բարեգործական Ընդհանուր Միութեանը» ճիւղեր ունենայ ոչ միայն կովկասի մէջ, ինչպէս խնդրեր էին լիազօրները, այլ եւ ամբողջ Ռուսաստանի սահմաններուն մէջ:

Խիստ բնորոշ են այս ամբողջ պատմութեան մէջ Վորոնցով-Դաշկովի պատճառաբանութիւնները, որոնք աւելորդ անգամ մըն ալ երեւան կը հանեն թէ ի՛նչ քաղաքական միտումներով կը մօտենան Հայերուն այսպիսի դէպքերու մէջ ցարական կառավարութիւնը եւ յանձինս անոր՝ կովկասի փոխարքան: Քաղուածօրէն առաջ կը բերենք Վորոնցով-Դաշկովի այն գրութեան էական կէտերը.—

«... Դառնալով խնդրագրի քննութեանը, նախ եւ առաջ անհրաժեշտ կը նկատեմ կանգ առնել խնդրատուներու այն յայտարարութեան վրայ, թէ Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան նպատակը բացառապէս մարդասիրական է եւ ոչ քաղաքական: Այդ տեսակ յայտարարութեան հետ դժուար կարելի է համաձայնիլ, քանի որ նպաստելով բոլոր հայ ժողովրդական հատուածներու համախմբմանը, այդ բարեգործական Միութիւնը չի կրնար չհետապնդել քաղաքական նպատակներ, թէեւ կանոնադրութեամբ արգիլուած են ընդհանրապէս քաղաքական նպատակները: Գալով կառավարական իշխանութեան վերաբերմունքին դէպի այդ ընկերութեան գործունէութիւնը, անհրաժեշտ է ուշադրութիւն դարձնել հետեւեալ կէտերուն վրայ.— Այդ միութիւնն, ինչպէս կը հաւաստէ Կ. Պոլսոյ ռուսական կայսերական դեսպանը, հիմնուած է իբրեւ հակակշիռ ընդդէմ դաշնակցականներու կուսակցութեան. եթէ այդ այդպէս է, այն ժամանակ միեւնոյն միութեան գործունէութիւնը ցանկալի է կայսրութեան սահմաններուն մէջ, որով հետեւ անոր միջոցաւ հնարաւորութիւն կը ստացուի կասեցնելու այդ յեղափոխական կուսակցութեան գործունէութիւնը...

Բացի այդ ամէնէն, բարեգործական միութեան գործունէութիւնը չի կրնար չշահագրգռել նաեւ մեր արտաքին նախարարութիւնը այն տեսակէտով, որ վերջինս հնարաւորութիւններ կը ստանայ այդ Հայկական Բարեգործական միութեան Ռուսաստանի ճիւղերու միջոցաւ իր ցանկալի ազդեցութիւնն ունենալ Թուրքիայի Հայերու եւ ընդհանրապէս այդ միութեան արտասահմանեան ճիւղերու վրայ...»:

Նշենք այստեղ, որ Նախարարներու խորհուրդը նոյն թուականին երկու անգամ քննութեան առնելով այդ հարցը, որոշեր էր անոր լուծումը յետաձգել մինչեւ պատերազմի վերջը: 1917 թուականին, երբ Վորոնցով-Դաշկովին յաջորդած էր մեծ իշխան Նիկոլա Նիկոլայեւիչը, Համբ. Առաքելեանը վերստին խնդրագիր է մատուցաներ նոր փոխարքային, յիշեալ միութեան ճիւղեր բանալու համար, սակայն այդ քայլն ալ ապարդիւն անցաւ»:

* * *

Փաստաթուղթը կուգայ հաստատել թէ պոլշեւիկ իշխանութիւնը հաւատարիմ աշակերտն է Կ. Պոլսոյ ռուսական կայսերական դեսպանի եւ փոխարքայ Վորոնցով-Դաշկովներու, եւ թէ անոր սիրաբանութիւնը ռամկավար ազգային. փաշայական խմբակներու հետ, միայն մէկ սրբազան նպատակ ունի.— «կասեցնել դաշնակցական յեղափոխական կուսակցութեան գործունէութիւնը» եւ անոնց ու Հօկերու միջոցով իր ցանկալի ազդեցութիւնն ունենալ արտասահմանի մէջ: Բայց ինչպէս առաջ Ցաղաւարեան, Հ. Առաքելեան, Կիրս ու Դաշկով խմբակը չհասաւ իր նպատակին, դժուար թէ նորատունկեան - Չօպանեան ռամկավար, կոմունիստ համարուած Ա. Յովհաննիսեան, կարինեան եւ այլն հասնին: Այդ հակայեղափոխական տարրերու խնամութեան մէջն է դաշնակցութեան ուժը. պէտք է փառք տալ հակաժողովրդական տարրերու այս եղբայրակցութեան, եւ մաղթել որ երկու ծայրերու այդ գործակցութիւնը դեռ շարունակուի: Այդ համագործակցութիւնը միայն մէկ արդիւնք պիտի ունենայ,— աղմուկ, հացկերոյթ եւ խայտառակութիւն:

Ռ.

ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐ ՕՏԱՐ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Փարիզի քաղաքապետական ժողովի խորհրդական Պ. Ռընէ Ֆիքէ առաջարկ մը ներկայացուցած է ոստիկանական տեսչութեան որ այսուհետեւ ինքնութեան թուղթ առնելու կամ նորոգելու համար դիմում կատարող օտար առեւտրականներէն պահանջուի նաեւ իրենց առեւտրական արձանագրութեան (ռէժիսթրը տը գոմէռս), կամ «փաթէնթ»ի թուղթը: Պ. Ֆիքէ կը պատճառաբանէ թէ Փարիզի եւ Սէնի նահանգին մէջ բազմաթիւ օտարականներ կան, որոնք առեւտուրով կամ արհեստով կը զբաղին բոլորովին գաղտնի, եւ տուրք չեն վճարեր բնաւ: Աւելի հիմնական միջոցի դիմելու համար, Պ. Ֆիքէ կ'առաջարկէ որ ինքնութեան թուղթի ստացման առթիւ վճարուած տուրքի ընկալագրին մէկ կտրօնը հաղորդուի Սէնի ուղղակի տուրքերու վարչութեան:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ բոլոր աշխատակիցներէն գրել թուղթին մէկ երեսէն միայն:

ՀԱՅԸՆՏԻՐ ՁԵՌՆԱՍՈՒՆԸ

(Մեր մասնաւոր թղթակիցէն)

ՎԻԷՆՆԱ, 15 Մարտ

Վիէննայի հայ գաղութը հազիւ ձեռք զարկած էր համայնքի կազմակերպման գործին, որ իրականացաւ եւ շատ խաղաղ ընթացք ունէր, եւ ահա խնդիր մը, շնորհիւ տխպար հոգեւորականի մը:

Երբ համայնքը կազմակերպուեցաւ, դիմում եղաւ կաթող. պատրիարքին, որպէս զի հոգեւոր հովիւ մը ղրկէ:

Ինչպէս կ'երեւայ, Պալաքեան եպսկ., առանց անհատներու անցեալը ուսումնասիրելու, աճապարեց շարժման մէջ դնել օծման Մեքենան, եւ հատընտիր ձեռնասուն մը նշանակել Վիէննայի համար:

Դեկտեմբերի սկիզբները Վիէննա եկաւ 40ը անց, Վանեցի Սահակ վրդ. Գէորգեանը: Ոչ միայն իմ, այլ եւ գաղութի շատ անդամներու տպաւորութիւնը լաւ չէր: Թէեւ ինքը կը յայտարարէր որ աւարտած է Սորպոնի իրաւաբանական մասը, հետեւած Պերլինի համալսարանի աստուածաբանական ճիւղին, սակայն իր կեցուածքէն, իր արտայայտութեան ձեւէն յայտնի կ'երեւար որ նորընծայ վարդապետը ոչ միայն համալսարանական չէ, այլ եւ, միջնակարգի վարժարանի երեսն ալ չէ տեսած: Անծանօթ էր ոչ միայն իր կոչման ձեւականութիւններուն, այլ եւ տարրական կենցաղագիտութեան: Կարգին հայերէն չէր գիտեր. «քարոզներ» կուտար, որոնց վրայ պիտի ծիծաղէին տարրական դասարանի աշակերտները:

Գաղութիս անդամներէն մէկուն կնոջ նամակ մը ուղղած էր որ թուրքերէն էր (տեսած ու կարդացած եմ): Շատերուն հետ թուրքերէն կը խօսէր, յաճախ եւրոպական բառեր քշելով: Մէկ խօսքով, կատարեալ բռպիկ մը:

Վաղնայէն գաղթականներ անցան ասկէ Պերլին: Ի՜նչ տմարդի ընթացք բռնեց վարդապետը: Երբ գաղութը կ'ուզէր աջակցիլ, խնամք տանիլ, այս բարեծաղիկ «վարդապետը» համարձակած է գոռալ-պոռալ յղի կնոջ մը վրայ, եւ մինչեւ անգամ սպառնացեր է բոլորին ալ հոս ղրկել, որովհետեւ խեղճերը նախապէս չէին ուզած ըսել թէ որքան դրամ ունին: Անշուշտ, գաղութը ականջ չկախեց անոր խօսքերուն, եւ իր պարտքը կատարեց:

Այդ խնդրին առթիւ խօսակցութիւն մը ունեցայ իրեն հետ: «Ինչ տմարդ ժողովուրդ ենք» կ'ըսէր:

Պատմենք թէ ո՛վ է որ կ'արտասանէ այդ խօսքերը. անցնինք փաստերուն եւ իր «մորալ»ին:

«Հոգեւոր հովիւը» չկրցաւ համակրութիւն շահիլ. գաղութը համբերեց, միշտ մտածելով, որ նոր է հոգեւորական դարձած եւ դեռ ճամբան չգիտեր: Կարծեմ, կաթող. պատրիարքն ալ հրահանգ տուած էր որ աչք գոցենք իր սխալներուն: Հայրենակից մը ընտանեկան վէճ ունէր: Իբրեւ հոգեւոր հովիւ, իրեն յանձնուեցաւ խնդրին կարգադրութիւնը: Փոխանակ իր կոչման բարձրութեան վրայ կանգնելու, վարդապետը կը փճացնէ գործը եւ կինը ամուսնին դէմ կը լարէ: Ամուսինը չկրնալով համբերել այս եւ այլ պատճառներու, կ'ուզէ իր պատիւը պաշտպանել, եւ ահա ծեծկռուք մը: 15 վայրկեան իրար կը ծեծեն վարդապետն ու խեղճ Մարդը, մատուռին մէջ: Հպարտութեամբ մը կը պատմէր ինծի, թէ ինչպէս ինք յաղթանակ տարած է: Գործը կը հասնի ոստիկանութեան, եւ մեր «հոգեւորական»ը սխալ վկայութիւններ կուտայ, իբր թէ այդ հայրենակիցը ուզած է ատրճանակով սպաննել զինքը: Ցետոյ պարզուեցաւ, որ ատրճանակով սպաննելու խնդիր չէ եղած: Գաղութը ասոր ալ համբերեց, բայց իր պատիւը արդէն խաղի էր դրուած: Եւ ահա, կծիկը ինքն իրեն քակուեցաւ:

Յայտնի դարձաւ, որ այս նորընծայ վարդապետը — որ, ինչպէս ինքը միշտ կը շեշտէր, Դուրեան արքեպսկ.ի յանձնարարականով է վարդապետացած, — դեռ կարօտը կը քաշէ աշխարհիկ կեանքին: Ամէն օր սրճարաններն էր. այդ ոչինչ. գիշերները իր ժամանակը կ'անցընէր հանրակիններու հետ, նոյն իսկ իր սենեակին մէջ (մատուռին կից) կիներ բերած է: Այդ տան եւ փողոցի կիները բոլորը կը խուսափէին վարդապետէն, որովհետեւ շատ անգամ առաջարկութիւններ ըրած է միասին զբօսանքի երթալու...

Գաղութը երբ տեղեկացաւ այս բոլորին — մեծ քաղաք է, ուշ կ'իմացուին նման այլանդակութիւններ — անմիջապէս ճամբու դրաւ հովիւը: Բայց տեսէք իր անպատկառութիւնը. չէր ուզեր երթալ, եւ կը պահանջէր 45 անգլիական ոսկի (ամսական կը ստանար 45 տոլար, ձրի բնակարան, լոյս եւ վառելիք): Նոյն իսկ առաջարկած է, որ հանրագրութիւն մը կազմուի, եւ ղրկուի Պալաքեան եպսկ.ի, ըսելով թէ «մենք մեր հոգեւոր հովիւէն շատ գոհ ենք»: Պալաքեան եպսկ. հեռագրեց որ պաշտօնը ձգէ եւ փարիզ գայ: Ու ճամբեցին, վճարելով 21 անգլիական ոսկի: Մինչեւ հիմա ի զուր ստացած է, երեք ամսուայ ընթացքին, (ռոճիկ, կնունքներէ, հարսնիքէ, տնօրհնէքներէ) 72 անգլիական ոսկի, գումար մը որ պարպեց գաղութիս գանձը: Փորձեր է սպառնալ համայնքի նախագահին. բայց շուտով զղջացած է եւ այժմ շունչը Սթրազպուրկ առած է:

Պարագայ մըն ալ.— Վիէննայի մէջ շատ մը ընտանիքներ, ըստ քրիստոնէական հին սովորութեան, անկեղծօրէն վարդապետին եկած եւ իրենց «մեղքերը» խոստովանած են: Վարդապետը, այս խոստովանութիւնները յաջորդ օրն իսկ տարածած է գաղութին մէջ, վարկաբեկելով շատ պատուաւոր ընտանիքներու ներքին կեանքը:

Ի՞նչ պիտի պատասխանէ այս բոլորին համար Պալաքեան եպսկ.:

Գաղութը կը շարունակէ իր գործը: Դժուար է այլ եւս մշտական վարդապետ պահել:

Լսեցի որ Պերլինէն Արսէն վրդ. Գլտճեանը Զատկի տօներուն առթիւ հոս եկած է, եւ երէկ իր առաջին պատարագը մատուցած:

Վ. ԱՍՏՂՈՒՆԻ

ՈՐՈ՞ՆՔ ԷԻՆ ԿԱԽՈՒԱԾՆԵՐԸ

Հեռագիրը հաղորդած էր թէ 18 Թուրքեր մահուան դատապարտուած են: Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ կախուածներն էին քրտական ապստամբութեան մասնակցողներէն Խալիլ, Մուսօ, Ալլօ, Ահմէտ, Եաշար, Եօմէր, Ցավուտ, Էսէլ, Ապտուլլահ եւ Թիրանի աշիրէթէն եւ անոնց ընկերներէն տասը հոգի, ընդամէնը 18 հոգի: Ասոնք Պաթմանի կամուրջին վրայ 44րդ զօրաբաժնի 12րդ վաշտը յանկարծ պաշարելով, մեծ կորուստի ենթարկած էին զայն, վաշտին զէնքերը գրաւած եւ աւելի քան հարիւր թուրք զինուոր խեղդած էին ջուրին մէջ:

ՍԿՈՎՏԱՑԻ ՄԸ ԿԱՌՔԻՆ ՄԷՋ ԿԸ ՍՊԱՆՆԷ ԻՐ ՀԱՅ ԿԻՆԸ ԵՒ ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ Կ'ԸԼԼԱՅ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն)

ԼՈՆՏՈՆ, 16 Մարտ

Սարսափելի ոճիր մը զոհ գնաց Հայուհի մը, կովկասահայ Զաքարիա Սամուէլեանի աղջիկը, որ ամուսնացած էր Սկովտացիի մը հետ, վեց տարի առաջ:

Աղջիկը վեց տարի շարունակ դժոխային կեանք անցուցած է յիմարութեան հասնող նախանձի մը հետեւանքով: Ճարահատ քանի մը ամիս առաջ կ'իմացնէ իր հօրը (Երեւան) թէ անտանելի է իր կեանքը եւ թէ անպայման պէտք է ազատեն զինքը: Հայրը վազելով կուգայ վեց ամիս առաջ եւ Էտինպուրկ կը վազէ, որպէսզի համաձայնութեան մը գայ իր խնամիներուն հետ: Անհաւատարմութիւն կամ կռիւ գոյութիւն չունենալով, փաստաբաններու միջոցաւ կը համաձայնին որ «բնաւորութեանց անյարմարութիւն» (incompatibilité d'humeur) հետեւանքով պէտք է առանձին ապրին եւ երեք տարեկան երեխան պէտք է վեց ամիս մէկուն, վեց ամիս միւսին քով մնայ, համաձայն անգլ. օրէնքի: Հայրը կ'առնէ աղջիկը եւ կուգայ Լոնտոն, կարծելով որ ազատած է աղջիկը եւ կը սպասեն որ մայրը բերել տան Թիֆլիզէն: Ամուսինը պարբերաբար կը հանդիպի իր կնոջը եւ շատ սիրալիր կը վարուի:

Անցեալ հինգշաբթի կը պատահի անխուսափելին: Հօկի պատուիրակները եւ զոհին հայրը ճաշի կը հրաւիրուին Դատտուրօֆներու մօտ, որ իրենց դրացի են:

Ժամը 2ին ամուսինը հեռաձայնով կը կանչէ կինը, խնդրելով որ իրեն հանդիպի այսինչ տեղը —«որովհետեւ Էտինպուրկէն բերած է երախան եւ մօրը պիտի յանձնէ»: Կինը կը խնդրէ որ ինք հոն գայ եւ միասին ճաշեն հիւրերուն հետ: Ամուսինը կը մերժէ եւ աղջիկը, հակառակ սեղանակիցներուն կամքին, կը ձգէ սեղանը եւ կ'երթայ տեսնել նախանձոտ ամուսինը: Ժամը 3.30ին իրար կը գտնեն, թաքսի մը կը վարձեն, պանդոկի մը հասցէն կուտան: Հազիւ հինգ րոպէ անցած —պալատին մօտերը— թաքսիի մարդը կը լսէ երկու պայթիւն, դուռը կը բանայ եւ կը տեսնէ երկու դիակ, մէկը՝ դժբախտ Հայուհին, գանկէն ջախջախուած, իսկ միւսը՝ ամուսինը սրտէն, եւ գանկէն:

Ժամը 7ն էր երբ լուր առինք: Հայրը նոյն իրիկունը Հօկի շարժանկարին գացած էր (գիտէք որ բացի Չորեքշաբթիէ, յաջորդ օրն ալ ներկայացուեցաւ Lord Mayor's fundին կողմ.): Վերադարձին գոյժը կը լսէ —ժամը գիշերուան 1ին— Դատտուրօֆներու կողմէ:

Թերթերը լեցուն են այս դէպքին մանրամասնութիւններով, իսկ գաղութը շատ ազդուած է. Զոհին հայրը, որ Թիֆլիզի մէջ դրամատան տնօրէն եղած եւ շատ լաւ մարդ է, 65 տարեկան է, եւ երեսփոխանական ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ տակաւին անցեալ օր: Որդին թատրոնի տնօրէն է Քանատայի մէջ:

Ինչպէս ըսի, տեղական թերթերը լեցուն են մանրամասնութիւններով: Ճիգ մը կայ զոհին վրայ ձգելու յանցանքը:

Դատական քննութիւնը միայն տկարութեան կը վերագրէ ամբողջ դէպքը: Այս առթիւ քննիչ մը հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

— «Այս երկու զոհերը տարբեր ազգերու կը պատկանին, մէկը արեւելքցի, միւսը արեւմուտքցի բացայայտ էր որ երկիրով ուով եւ խառնուածքով բոլոր տարբեր երկու անհատներու Սկովտացիի մը եւ Հայուհիի մը ամուսնութիւն մը շատ հազուա պարագաներու մէջ կրնար եր ըլլալ: Կինը շատ աւելի եր սարդ էր քան ամուսինը, որ րուն օտարուհի մը տարած ըլ լով իր երկիրը, կը նախանձէր կէ: Բայց եթէ կինը իրմէ այն տարբեր խառնուածք ունէր, մանալի չէ որ ամուսինը նախ ձոտ, խոժոռ եւ կրքոտ ըլլ Բայց ատիկա պատճառ մը կին մը ձգէ իր ամուսինը»

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼԵՐ

Առաջին խօսքը, ու առ քայլը առնուած է արդէն. Ֆրանսահայ որբերու գի կից ու չափահաս տարրերը քաշեցին Հ. Ո. Ընկերակցութ մը փրկարար գաղափարը, ըլլալով որ ան ամուր ազգայ պիտի ըլլայ մեզի սպառնացո տարացման վտանգին դէմ:

Այսօր իսկ խումբերու գլ կանգնած մեր առաջաւոր ընկ ները կը հաստատեն թէ դժ չպիտի ըլլայ մեր ցանկութ իրականացումը, քանի մեզի հե միշտ հայրենասէր մտաւորակ նութեան եւ մամուլի թանկ գին աջակցութիւնը: Կը բ միայն որ Ֆրանսահայ որբե հաւաքականութիւնը ինքն իր համերաշխ, վերջնապէս կենդան թիւն տայ շարժումին: Այ կեդրոնական քաղաքներու չափահաս ընկերները անդ կ'աշխատին, ապագայ այդ շէնքի կառուցմանը համար, ուշ չէ այն օրը երբ ցնծութ պիտի յայտարարուի անոր նունդը:

Նախկին որբերու հօծ բա մութիւն մը որ կ'ապրի այս հո վրայ, դուրս կուգայ իբրեւ մակերպուած երիտասարդ ուժ, սատարելու համար բախ կիցներու մտաւոր, բարոյակ վերելքին, կռուելու բազմա դժբաղդութեանց դէմ:

* * *

Մենք դեռ մանուկ էինք գիտակ աշխարհի չարին ու րին, երբ յանկարծ մեր մայ ատելութեան, դառնութեան կ խմցուցին մեզի, անծանօթ րու վրայ: Կեանքի փոթո բաժնեց մեզի իրարմէ, եւ եղ անտիրական հալածականները խարհին: Լսեցէ՛ք մեզ. մենք ձորերուն մէջ, անապատներու կայնքին երկար թափառեցա անտուն ու անպաշտպան, կայ գազանաբարոյ տէրերու մենօրեայ սարսափին:

Այրի՛ մեր ժողովուրդը որ խռով օրերուն մեր մայրը Մենք իր գրկին մէջ մեծցա իբրեւ հարազատ զաւակներ:

Ահա այդ հալածական, սունակ սերունդի ներկայա ցիչներն են որ կուգան հաւա կազմակերպել իրենց բազմահ բեկորները, պատրաստուիլ գոյն մղումներու դէմ: Ա հայ ժողովուրդը, հակառակ բուն փափաքին, չկրցաւ պէտք ղանը տալ մեր մտաւոր կեն զարգացման համար, բայց շնչեց մեզ սրբազան խանդ

Թող մեր «մեծաւոր» թերահաւատ չըլլան: Հ. Ո. Ը րակցութիւնը ամուր կազմա ւորութիւն մը պիտի ըլլայ

...ղութահայ [illegible] մէջ։ Հեռու կուսակցական ազդեցութիւններէ, պիտի աշխատի իրեն հետեւող երիտասարդները առաջնորդել ինքնաճանաչման, բարոյական կատարելութեան։

Ահա հատուցման մեր առաջին քայլը։ Այն բազմաթիւ երիտասարդները որ դեռ երէկ խնամքի կարօտ էին, մեր պատմութեան այս չարաղէտ օրերուն պիտի գան խոշոր բաժին մը վերցնել մեր ժողովուրդի ցաւերէն։ Մենք վստահ ենք, որ հեռաւոր գաղութներէն մինչեւ Հայրենիք, մեր եղբայրները արձագանգ պիտի տան մեր կանչին։ Ամէն տեղ ուր հոծ բազմութիւններ կ՚ապրին, պիտի հետեւին Ֆրանսայի իրենց ընկերներու օրինակին, ու կազմակերպեն, զօրացնեն տեղական ընկերներու հաւաքական գիտակցութիւնը եւ գործունէութեան եռանդը։ Եւ յետոյ, անոնց բոլորին մասնակցութեամբ կարելի պիտի ըլլայ հիմնել կեդրոնական Մարմինը։

Այս բոլորին համար մենք լաւատես ենք առ այժմ, եւ մեր գործող ընկերներուն կը մաղթենք յարատեւ կամք եւ յաջողութիւն։

ՏԱՃԱՏ ԳՆԴՈՒՆԻ

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆԸ ԼԱՏԻՆԵՐԷՆ ՏԱՌԵՐՈՎ

Բագուի Թրքաբանական համագումարը, որ վերջացաւ Մարտ 10ին, որոշեց լատինական տառերով գրել Թուրքերէնը։

Այս առթիւ երկար յօդուածներ կը հրատարակեն Պոլսոյ Թուրք Թերթերը։ Կ՚ամփոփենք ամէնէն կարեւորները,—

Միլլիյէթ (Ֆալիհ Րըֆգը).— Երբ այս որոշումը գործադրուի, մեր արեւելեան սահմաններէն մինչեւ Ասիոյ ծայրերը միլիոնաւոր Թուրքեր պիտի սկսին իրենց զաւակներուն նոր գիրերով կարդալ սորվեցնել։ Տարակոյս չկայ թէ, այս որոշումը Թուրք լեզուին համար շատ կարեւոր դէպք մըն է։

Լատինական գիրերու կուսակիցները զօրաւոր փաստեր մէջտեղ դնելով, չեն կրցած համոզել իրաւասու շրջանակները։ Ընդհակառակը կորսնցուցած են քանի մը անձեր, որ մէկ երկու տարի առաջ իրենց շարքերուն մէջ կը գտնուէին։ Վիճաբանութիւններուն մէկ հետեւանքն ալ ան եղած է որ երեսի վրայ մնացած է ներկայ գիրերը բարեփոխելու ձեռնարկը, որ երբեմն շատ մը անձեր զբաղեցուցած է։

Մենք առանց թեր կամ դէմ խօսած ըլլալու, առաջարկ մը կ՚ուզենք ընել։ Կրթական գործավարութիւնը ձեռնհաս անձերէ մարմին մը կազմելով, գրի խնդիրը պէտք է անոնց քննութեան ենթարկէ։ Եթէ քննութիւնները մեր գիրերը փոխելու պէտքը ցոյց տան, այս մարմինը կը խորհի եւ կը վճարանի թէ նոր գիրերը ինչ ձեւ պէտք է ունենան եւ ո՛ր այբուբենէն առնուին. եւ առանց տագնապ մը ստեղծելու, աստիճանաբար կ՚ընդհանրացնէ նոր այբուբենին ուսուցումը։

Իգտամ, (Ահմէտ Ճէվտէթ).— Լատիներէն գիրերը գոնէ վեց տարի կը գործածուին, մինչդեռ մերինները՝ ամէնէն շատ երկու տարի։ Թուրքերէնի մէջ շատ հաստ գիր չկայ։ Եթէ ուզենք պատի ծանուցումներ տպել, նախ պէտք է ձեռքով գրել։ Դարձեալ, արաբերէն գիրերու համար կարելի չեղաւ [illegible] մեքենայ գործածել։ Ամէն [illegible] անյաջող դուրս եկաւ։

[illegible]

[illegible] Սակայն ասոնք [illegible] դժուար չէ։

Վերջապէս լատինական գիրերու հարցը մեզի համար Եւրոպայի եւ Ասիոյ խնդիր է։ Դիւրին չէ անմիջապէս գործադրութեան դնել, որովհետեւ պէտք պիտի ըլլայ բոլոր գիրքերը այդ գիրերով տպագրել։ Ասկէ զատ, կատարեալ բառարանի մը պատրաստութիւնն ալ անհրաժեշտութիւն պիտի դառնայ։

Ճիւմհուրիյէթ, (Եօնուս Նատի).— Մենք անձնապէս լատինական տառերը ընդունելու կուսակից ենք։ Հազար այսչափ տարի յետոյ, ահա կը սթափինք եւ մեր աչքերը զարմանքով կը տեսնեն թէ սեմական այբուբէնը Թուրք լեզուն արտայայտելու անընդունակ գործիք մըն է։

Միայն թէ Թուրքերէնի մէջ եթէ լատինական տառերու գործածութիւնը պիտի սկսի, ամէն բանէ առաջ սա գիտնանք թէ, ֆրանսական այբուբէնը չէ որ պիտի ընդունուի։ Ֆրանսական այբուբէնը գործածութեան մէջ ամէնէն դժուարիններէն մէկն է։ Թուրանական ցեղէն Հունգարներուն գործածած լատինական տառերը շատ պարզ են եւ մեր լեզուն կրնան ճիշդ կերպով արտայայտել։

ՄԵԾԱԳՈՒՄԱՐ ԿՏԱԿՆԵՐ ՎՏԱՆԳԻ ՏԱԿ

Հարաւային Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի հեռաւոր գաղութներու մէջ ապրող Հայերը, միշտ ալ կրօնական եւ ազգային կապերով յարաբերութեան մէջ եղած են Էջմիածնի հետ։ Իբրեւ յարաբերութեան օղակ, Էջմիածնի եւ հեռաւոր այդ գաղութներու միջեւ, եղած է Առաջնորդ մը, որ սակայն այս վերջին 7-8 տարիներու ընթացքին այլ եւս չկայ հարաւային Պարսկաստանի եւ ոչ ալ Հնդկաստանի հայ գաղթավայրերու մէջ, որով եւ այդ երկու գաղութներուն մէջ այժմ կը տիրէ անստոյգ վիճակ մը։

Էջմիածինը, երրորդ տարին է, որ նշանակեր է առաջնորդ Մեսրոպ արքեպիսկոպոսը, որ սակայն, ցարդ կը մնայ Էջմիածին, որովհետեւ խորհրդային իշխանութիւնը չի թոյլատրեր որ մեկնի։ Խուլ պայքար մը կը մղէ խորհրդային իշխանութիւնը Էջմիածնի դէմ։ Այս պայքարին ուղղակի զոհ կ՚երթան արտասահմանի մանաւանդ հեռաւոր եւ սակաւահայ գաղթավայրերը, որոնց մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Պարսկա-Հնդկաստանի թեմը։

Եթէ ոչ հարաւային Պարսկաստանի, բայց Հնդկաստանի գաղթավայրերուն համար շատ կարեւոր է Առաջնորդի մը ներկայութիւնը, բազմատեսակ նկատառումներով։

Յիշենք ամէնէն կարեւորը,— ՀՆԴԿԱՀԱՅ ԿՏԱԿՆԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ, որ հարիւր տարուայ պատմութիւն ունի եւ կը շարունակուի ցարդ։

Պաթավիայի եւ Սուրաբայայի մէջ, կը պատմեն, որ անգլիական դրամատուններու մէջ կան միլիոնոց հայկական կտակներ, որոնք այժմ կորուստի մատնուած են, եթէ Էջմիածինը չհետապնդէ զանոնք։ Կտակարարը մեռնելէ յետոյ, երբ Էջմիածինն ալ անփոյթ է գտնուեր, աւելի քան քառասուն միլիոն անգլիական ոսկիի կտակներ կորսուած են ընդ միշտ։ Ներկայիս դեռ դրամատուններու մէջ կը [illegible] արժէքը [illegible] որոնց ժամանակ [illegible] եւ կարելի է [illegible] գործել։

Մատրասի եկեղեցական [illegible] կանող 100,000 [illegible] կտակ մը, այժմ նորէն [illegible] տակ է։

Այսպիսի կտակներ ժամանակին Էջմիածնի հսկողութեան տակ եղած են Առաջնորդներու միջոցով։

Էջմիածնի, Պատրիարքարանի եւ բոլոր ազգային մարմիններու պարտականութիւնն է ուշադրութեան առնել այդ հարցը, կտակներու օգտագործումը։

Էջմիածնի պարտականութիւնն է առաջին առթիւ անգլիագէտ կարող եւ փորձառու առաջնորդ մը ղրկել Հնդկաստան։ Եթէ Էջմիածինը չի կրնար, զանազան տեղի եւ անտեղի պատճառներով, ինչո՞ւ Կ. Պոլսէն եւ կամ Երուսաղէմէն առաջնորդ մը չպիտի ղրկուի Հնդկաստան։

Անհրաժեշտ է, որ Եւրոպայի Հայոց կաթողիկոսական պատուիրակութիւնն ալ հետապնդէ այս հարցը, յարաբերութիւններ ստեղծէ Էջմիածնի հետ, որպէսզի Կ. Պոլսէն կամ Երուսաղէմէն կարող եկեղեցական մը (եպիսկոպոս կամ վարդապետ) ղրկուի Հնդկաստան, կեդրոն ունենալով Կալկաթան։

Գալով հարաւային Պարսկաստանի հայ գաղութներու առաջնորդութեան, հարկ է որ անտեղ ալ Էջմիածին առանձին Առաջնորդ մը նշանակէ, եթէ ոչ Էջմիածնի, գոնէ Երուսաղէմի կամ Կ. Պոլսոյ եկեղեցականներէն մէկն ու մէկը։

Մ.

[illegible] ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

[illegible] ատենէ մը ի վեր [illegible] պայքար կը մղէին, զանազան երեսփոխաններու տեղ [illegible] համար։ Գահիրէի մէջ [illegible] ընտրութիւնները [illegible] Յունուարի փետրուարի վերջը։ Ընտրութեանց մասնակցեցան միայն [illegible] դաշնակցութիւնը պօյքօթ հռչակեց, բողոքելով ժողովին հակասահմանադրական կազմին եւ ուրիշ ապօրինութիւններու դէմ։ Մարտ 7 կիրակի օր ալ Աղեքսանդրիոյ ընտրութիւնները պիտի կատարուէին։ Ռամկավարները զգալով որ պիտի պարտուին, զանազան մեքենայութեանց դիմած են, ընտրութիւնները յետաձգելու համար։ Իրենց հետ է նաեւ Եգիպտոսի առաջնորդ Գուշական եպիսկոպոսը, որ չկարենալով ուրիշ միջոց գտնել, դիմած է եգիպտական կառավարութեան, խնդրելով որ մէկ շաբաթ յետաձգուին ընտրութիւնները։ Տեղական կառավարութեան եւ Աղեքսանդրիոյ ազգային իշխանութեանց միջեւ այս առթիւ տեղի ունեցած բանակցութեանց իբրեւ արդիւնք, Քաղաքական Ժողովը որոշած է Աղեքսանդրիոյ թեմին յարաբերութիւնները խզել Թորգոմ եպիսկոպոսի հետ եւ խնդրին քննութիւնը յանձնել եգիպտ. կառավարութեան։

Քաղաքական ժողովը այս իմաստով յայտարարութիւն մը հրատարակած է արդէն, ուղղուած Աղեքսանդրիոյ հայ հասարակութեան։

ՏՈՔԴ. Ե. ԼԷՓՍԻՈՒՍԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մեր մասնաւոր Թղթակցէն)

ԹԱՒՐԻԶ, 4 Մարտ

Առաջնորդարանի յատուկ մահազդով, փետրուարի 28ին մայր եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգիստ մեծանուն գերմանիացի հայասէր Տօքդ. Յ. Լէփսիուսի յիշատակին։

Աւուր պատշաճի քարոզէն յետոյ, Առաջնորդ Ներսէս արքեպ.ը խօսքը մանաւորեց Տօքդ. Լէփսիուսի վրայ, յիշելով որ այս վաստակաւոր մարդը անհուն ծառայութիւններ մատուցած է հայ ժողովուրդին իր հայասիրական, որբախնամ եւ գրական ու քաղաքական եռանդուն գործունէութեամբ։

Ապա խօսեցաւ գերմանացի Պ. Էռնէստ Քրիստոֆիլը, հայերէն, ծանրանալով Տօքդ. Լէփսիուսի կեանքի եւ աստուածաբանական, հայասիրական եւ գրական բազմատեսակ գործերու վրայ։ Քրիստոֆիլը շեշտեց, որ յանձին Տօքդ. Լէփսիուսի, հայ ժողովուրդը կորսնցուց իր ամէնէն անձնուէր եւ անկեղծ բարեկամներէն մէկը։

Քանի մը խօսք ալ Պ. Արսէն Խաչիկեանն ըրաւ, չմոռնալով յիշել թէ Տօքդ. Լէփսիուս 1915-16ի տարագրութեան եւ տեղահանութեանց դէմ ուժգին բողոք բարձրացուց եւ գլխաւոր պաշտպանն եղաւ Սողոմոն Թէհլիրեանի, Թալէաթի սպանութեան դատին առթիւ։

Եկեղեցին լեցուած էր խուռն բազմութեամբ։ Պատրաստուած էր յատուկ մահարձան, որուն վրայ գրուած էր պսակ մը, հետեւեալ մակագրութեամբ.—

«Հայասէր եւ որբախնամ Տօքդ. Յ. Լէփսիուսի յիշատակին՝ երախտագէտ Հայերից»։

Յանուն Ատրպատականի հայութեան՝ Առաջնորդը, իր ցաւակցութիւնը յայտնեց ներկայ գերմանացիներուն։

ՄԱՍԻՍ

ԵՐՋԱՆԻ՞Կ ԳԻՒՂ

«Մարտակոչ»ի մէջ կը կարդանք, (23 փետր.).—

Լօռի-փամբակ գաւառի Թըրքական գիւղերէն մէկն է Լամբալօ։ Ունի 139 տուն, 900 հոգիէ աւելի։ Կայ դպրոց, երկու ուսուցչով եւ 61 աշակերտով, որոնց 47ը մանչ, եւ 14ը աղջիկ։ Բայց դըպրոցը այնքան ալ լաւ պայմաններու մէջ չի գտնուիր։ Գիւղխորհուրդը դպրոցը մատնած է անուշադրութեան։ Խորհուրդը 1925 դեկտեմբեր ամսէն մինչեւ այսօր ոչ մէկ նիստ չէ ունեցած։ Համայնական ժողով ընդամէնը եղած է երկու անգամ։

Անասունները չեն ապահովագրուած շնորհիւ գիւղխորհրդի Թուլութեան։

Շինարար աշխատանքի մասին ոչ մէկ խօսք կարելի չէ ընել։ Այդ մասին մտածող անգամ չկայ։

Գիւղխորհրդի գրասենեակը կղպուած է ամբողջ օրը։ Գրասենեակին մէջ է եւ խրճիթ ընթերցարանը։ Խրճիթվարը կը վարէ ուսուցչի, պետական լիազօրի, գիւղխորհրդի քարտուղարի, եւ ուրիշ շարք մը պաշտօններ,—թէ՛ ինչպէս կը թողում ընթերցողին գնահատութեան։

Գիւղին մէջ յաճախ կը պատահին գողութեան դէպքեր, բայց իրենք իրենց մէջ «մի կերպ եոլա» են տանում»․ այդ բանին տեղեակ է եւ գիւղխորհուրդը։

Նախագահ Բաքիր Աբդուահման օղլին հասակաւոր անուս մարդ մըն է։

Գաւառի կամ շրջանի պատասխանատու աշխատակիցներէն շատ քիչ կուգան գիւղը։ Փոխադկոմ չկայ։ Չկայ եւ ոչ մէկ հանրային կազմակերպութիւն։

Կոմբջիջ նոյնպէս չկայ։ Երիտասարդական բջիջը գոյութիւն ունի միայն թուղթի վրայ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիայէն հասած նոր տեղեկութիւններ շատ դէշ կը նկարագրեն կացութիւնը։ [illegible] ժողովուրդը [illegible] ... յերու հանդէպ։ Ամէն տեղ Հայերուն վրայ կը նային կասկածանքով, [illegible] մթնոլորտ [illegible] ... գործ ըրած են, հակահայ քարոզութիւնը։ Պէյրութի, Հալէպի եւ միւս կարեւոր քաղաքներուն մէջ հրապարակաւ կը յանձնարարեն պօյքօթի ենթարկել Հայերը։ Մառաշի մէջ արդէն զգալի է այս պօյքօթին արդիւնքը։ Հրոսապետ Ապտիւլ Գատիր աղա սպառնացած է յարձակիլ հայ թաղերուն վրայ եւ սուրէ անցընել բոլոր Հայերը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՔՐՈՒԱԶԻ ՄԷՋ

Քրուազ Վալանսէն մէկ ու կէս ժամ հեռու հնամեայ եւ քարաշէն գիւղ մըն է։ Կը գտնուի Ռօն գետին աջ ափը եւ ունի շատ սիրուն տեսարաններ։ Կան երկու գործարաններ, կիրի եւ շաղախի։ Գործաւորներուն մեծ մասը Խտալացիներ են. կան նաեւ բաւական թիւով Հայեր, մեծամասնաբար Մշեցի, Սեբաստացի, Պոլսեցի եւ Խարբերդցի։ Աշխատանքը շատ ծանր է. կը ստանան օրական 20-22 ֆր։ Քանի մը հայ փոքրիկներ ֆրանսական դպրոց կ՚երթան։ Ազգային կազմակերպութիւն չկայ, բացի Հ. Յ. Դաշնակցութենէն։ Հայերու ընդհանուր թիւն է 50։ Տեղացիները կը պատմեն թէ շատ տարիներ առաջ ալ այստեղ Հայեր ապրած են։ Գիւղը ունի պատմական բերդեր եւ աւերակ դղեակներ։

Ա.

Կ. ԽԱՉԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մարտ 7ին տեղի ունեցաւ Կ. Խաչի հանդէսը։ Սրահին ճակատը կը ծածանէին ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները։ Իսկ բեմին վրայ շարուած էին Կ. Խաչի դպրոցին երկսեռ աշակերտները, որ շատ գեղեցիկ կերպով երգեցին «Մեր Հայրենիք»ը եւ մանկավարժական երգ մը, որմէ վերջ Ատենապետուհի Տիկին Քնար Թէքզեան պարզելով իրենց նպատակը, կոչ ըրաւ ժողովուրդին որ օժանդակեն, որպէսզի իրագործուին Կ. Խաչի նպատակները։ Օր. Վառվառ Դանիէլեան կարդաց Կ. Խաչի Ծրագիր-կանոնագիրը յօդուած առ յօդուած։ Խօսեցաւ Պ. Կ. Փափազեան, շեշտելով կարմիր խաչերու օգտակարութիւնը եւ հրաւիրեց ներկաները բոլորուիլ անոր շուրջը։ Հայերէն եւ ֆրանսերէն արտասանութիւններ ըրին դպրոցի փոքրերը։ Խօսեցաւ Օր. Հ. Նաճարեան պարզելով հայ իգական սեռի պատմական [illegible] հանդէպ [illegible] ... ժողովուրդին [illegible] Օրուան ատենախօս ընկ. Հ. [illegible] ներկայացուց [illegible] գործունէութիւնը [illegible] ... սեռի ունեցած [illegible] այդ գործին մէջ [illegible] ... գործերու եւ [illegible] ... լասար իրաւունքը եւ ոչ թէ ներկաները զանոնք լոկ խոհանոցի ծառաներ»։

«[illegible]» [illegible] Կ. Փափազեան [illegible] ... ընտիր կտորներ երգեց [illegible] ... Հանդէսին երկրորդ մասը կը [illegible]

[illegible] ներկայացնէր սորբը. (Օր. Զապէլ Հայկազեան), ցնցումներու մէջ, շատ ճնշուած կերպով։ Երրորդ մասը [illegible] ... ընելու [illegible] րուն, (Տիկին Մարի Թօփալեան եւ Օր. Ի. Փափազեան)։ Տիկին Հ. Փայլունեան սեւեր հագած երգեց իմ «սիրելի դաւակներս», իսկ Օր. Ս. Թերզեան արտասանեց «Մայր Հայաստան»ը։ Վերջին մասին ներկայացուեցաւ կատակերգութիւն մը [illegible] ... թեամբ [illegible] սոյթ գոյացած է [illegible] 600 ֆրանք, որ պիտի ղրկուի Հայաստան եւ Սուրիա, որբերուն եւ հիւանդներուն։ Այս առթիւ կ՚ուզենք քիչ մը լրջութեան հրաւիրել կարգ մը երիտասարդներ, որոնք իրենք զիրենք լաւ չեն պահեր այսպիսի հանդէսներու մէջ։

Վիշապ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԶԱՏԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը հրաւիրուած է Associaton Sportive de Montmorency կողմէ մասնակցելու [illegible] ծաթ բաժակի մրցման, որ [illegible] կ՚ունենայ Ապրիլի 4ին եւ 5ին Մօնմօրանսիի դաշտին մէջ։ Այս մրցումին կը մասնակցին Փարիզի չորս խումբերը։ [illegible] հանդիսացողը պիտի [illegible] վերոյիշեալ արծաթ [illegible] եւ շահող մարզիկները պիտի ստանան մէկ մէկ արծաթ [illegible]։ Նոյն այս մրցումը [illegible] շահած էր Հ. Մ. Ը. Մ. [illegible]

Հ. Մ. Ը. Մ.[illegible] վարչութիւնը կը [illegible] կերպարդ ամսաթերթ մը հրատարակել, յաջորդ [illegible] Մայիս 16էն սկսեալ։

Վերջին մրցումներուն մէջ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը [illegible] քան դժբախտ [illegible] անցեալ կիրակի [illegible]

ՊԱՀԵՍՏԱՅԻՆ St. Maur [illegible] U. G. A. St. Maur (1B) [illegible] ԵՐՐՈՐԴԸ Bezons [illegible] Bezons A. C. (2)էն [illegible] 1ի դէմ 3 [illegible] նակէտով։

Միայն ԵՐՐՈՐԴԸ [illegible] նկատուեցաւ հակառակորդ խումբին բացակայութեան հետեւանքով։

ԿԻՐԱԿԻ [illegible] ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի (1B)ն E. S. Villejuif [illegible] դէմ ժամը 15ին, Villejuif Stade [illegible] մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի (2)ն E. S. Villejuif(2)ին դէմ, ժամը 13,30ին, Villejuif Stade [illegible] R. V. ժամը 12,30ին metro Chatelet [illegible]

Հ. Մ. Ը. Մ. (3) A. S. Saxier(1), Pont du Canal. R. V. Porte de la Chapelle ժամը 12,30, մրցումը պիտի սկսի ճիշդ 13,30ին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր [illegible] [illegible]

ՄՐՓԱՄԱՐՏ

[illegible] Պէլվիլի մէջ [illegible]

ԴՃԴՃՈՅ ԴՄԱՆ

[illegible]

150 այլ 100 հազար տոլար միայն կրնայ տրամադրել, այն ալ երեք տարի պայմանաժամով. իսկ փոխարէն իբրև երաշխաւորութիւն կը պահանջէր պելժիական երկաթուղիները, և ուրիշ կարգ մը ծանր պայմաններ կը դնէր: Այս պարագան քանի մը օր առաջ մեծ տագնապ յառաջ բերաւ Պելժիոյ մէջ և ստերլինը Պրիւքսէլի հրապարակին վրայ 105էն մինչև 121,50 ֆրանքի բարձրացաւ: Ելմտական տագնապը քաղաքական տագնապ ծնաւ և դահլիճը կը տատանի հիմա: Մասնաւորապէս խախտած է ելմտական Նախարարին դիրքը:

Ցիմարացած հայու մը ոճիրը

Պէյրութի ամերիկեան Աստուածաբանական վարժարանի տնօրէն Տօքթ. Տրէյ սպաննուած է իր քովը ծառայող Հրանտ անուն հայ պատանիի մը կողմէ: Ոճիրը կը վերագրուի խելագարութեան: Արդէն ժամանակ մը Հրանտ մտային խանգարումի նշաններ ցոյց տուած ըլլալով, արգելափակուած էր Ասֆուրիէյէի յիմարանոցին մէջ, որուն կառավարիչը յայտներ է ժամանակին Տօքթ. Տրէյին, որ կարևորութիւն չէ ընծայեր: Ոճրագործը դէպքէն անմիջապէս յետոյ, արիւնլուայ ձեռքերով ներկայացեր է համալսարանի տնօրէն Պ. Տաճին, պատմելով իրողութիւնը:

Թուրքիոյ համբերը

Էնկիւրիի ազգ. մեծ ժողովը 18 միլիոն ոսկիի վարկ մը քուէարկած է՝ չորս տարուան ընթացքին շահագործելու համար Սև ծովու երկաթի եւ ածուխի հանքերը: Այդ շրջանին մէջ մետաղագործական կեդրոն մը պիտի հաստատուի: Ասկէ զատ 14 միլիոն քուէարկուած է կեսարիոյ և Ուլու Գըշլայի միջև երկաթուղագիծի մը շինութեան համար:

Երկրաշարժ Տէնիզլիի մէջ

Պոլիսէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Տէնիզլիի մէջ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցում մը տեղի ունեցած է. 190 տուներ փլած են. 7 հոգի մեռած և շատեր վիրաւորուած են:

27 մահապարտները

Պուլկար հողագործականներու դէմ բացուած դատը վերջացաւ. ամբաստանեալներէն 27 հոգի մահուան դատապարտուեցան և հրապարակաւ պիտի կախուին: Ֆրանսացի մտաւորականներ և համայնավար ու ընկերվարական երեսփոխաններ բաց նամակ մը ուղղեցին Պօրիս Թագաւորին և վարչապետ Լիափչէֆի, մահապարտներու պատիժը թեթեւցնելու համար: Պ. Լիափչէֆի վարչապետութենէն ի վեր Պուլկարիոյ մէջ մահուան դատապարտուած են 60 հոգի:

Գերման մասնագէտներ Ռուսիոյ համար

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ աշխատանքի գործավարութիւնը որոշեց երկու հարիւր ճարտարագէտներ եւ քիմիագէտներ հրաւիրել Գերմանիայէն եւ Աւստրիայէն, երկրին վերաշինութեան օգնելու համար: Շուտով Մոսկուա կը սպասուին այս մասնագէտները եւ անմիջապէս գործի պիտի սկսին:

Չինական կռուախնձորը

Օտար պետութեանց կողմէ գրի առնուած վերջնագիրը յանձնուեցաւ Փէքինի կառավարութեան: Վերջնագիրը շատ խիստ է եւ կը պահանջէ որ մինչեւ հինգշաբթի (երէկ) թշնամութիւնները դադրեցուին Թաքուի եւ Թիէնցինի միջեւ, գետին մէջ զետեղուած ականները վերցուին, օտար նաւերու նաւարկութեան դէմ արգելքներ չըլլան, Թաքուի մօտ մարտանաւեր չպահուին եւն.: Եթէ այս պահանջներուն գոհացում չտրուի, պետութիւնները անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնեն: Բազմաթիւ օտար մարտանաւեր համախմբուած են Փէյ Հօի գետաբերանը: Ճափոնական նաւատորմին կարեւոր մէկ մասը ճամբայ ելած է դէպի չինական ջուրերը եւ իր հետ կը բերէ 2,000 հրացանակիրներ: Ճարոն սեծ մտահոգութեան մէջ է եւ կը վախնայ որ Չինաստան չընդունի պետութեանց վերջնագիրը: Այդ պարագային Ռուսիա պիտի աջակցի Չինաստանի եւ Ճափոն զէնքի պիտի դիմէ, ինչ որ շատ փափաքելի չէ իրեն համար այս պահուս:

Թաքուի մանչուրիական մարտանաւերը գրաւեցին սովեթական «Օլէկ» շոգենաւը, որ նոր Թաքու հասած էր: Այս նաւուն վրայէն գտնուեցաւ 2ուկէս միլիոն տոլար արժէքով մեծաքանակ հրացան եւ ռազմամթերք: Թիէնցինի սովեթական փոխ-հիւպատոսին ջանքերը՝ նաւը ազատ ձգելու համար, ապարդիւն մնացին:

Զօր. Պրուսիլօֆ մեռած

Մարտ 17 ին Մոսկուայի մէջ մեռաւ Զօր. Պրուսիլօֆ, թոքատապի հետեւանքով: 73 տարեկան էր: Ծնունդով ազնուական, մեծ դեր կատարած է զինուորական ասպարէզին մէջ: Մեծ պատերազմին նախ զօրաբանակի մը, յետոյ քանի մը բանակներու գլուխն անցաւ և նշանաւոր հանդիսացաւ մանաւանդ 1916ին, երբ ճեղքեց աւստրիական ճակատը: Զարութեան անկումէն յետոյ, Հանրապետութեան ծառայեց Քէրէնսքիի օրով, իսկ երբ պոլշեւիկները եկան, անոնց հրամանին տակ ծառայեց: 1920ին հրամանատարն էր Լեհաստանի դէմ գործող բանակին, բայց կարմիր բանակը յաղթուեցաւ Վարշաւայի դուռներուն առջև (որուն հետեւանքով պոլշեւիկները դէպի Կովկաս եկան): Անկէց ի վեր շատ գործօն դեր չունէր:

Շաբաթը 48 ժամ

Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Գերմանիոյ և Պելժիոյ Աշխատանքի Նախարարներուն ժողովը, որ երեքշաբթի բացուեցաւ Լոնտոնի մէջ, Մարտ 17ին սկզբունքով համաձայնեցաւ աշխատաժամի մասին: Այն երկիրներուն մէջ ուր յատուկ օրէնք կայ շաբաթական հանգիստի համար, բանուորները պիտի աշխատին 48 ժամ վեց օրուան մէջ, եօթերորդ օրը յատկապէս սահմանուած ըլլալով հանգիստի: Իսկ այն երկիրներուն մէջ ուր այդպիսի օրէնք չկայ, նորէն շաբաթը 48 ժամ պիտի աշխատին, որ կրնայ բաժնուիլ եօթը օրուան վրայ:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Փաստաբան Պ. Վահէ Պէօրէքճեան դատ բացած է Ֆաքիր Թահրա պէյի դէմ եւ 31 ֆրանքի հատուցում կը պահանջէ (30 ֆր. տոմսակի, երթեւեկի եւն. ծախք, 1 ֆր. ալ հատուցման գումար): Պ. Վահէ կ'ըսէ թէ Թրքատէրոյի ներկայացման պահուն Ֆաքիրը չէ ուզած ընդունիլ գինքը՝ միտքը կարդալու համար: Դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ երեքշաբթի օր 6րդ Թաղամասի հաշտարար ատեանին առջեւ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ
կիրակի, 28 Մարտ իրիկուան ժամը 8,30ին
Salle de Géographie ի մէջ, 184 Boulevard St. Germain.
(Métro : St. Germain-des-Prés)
կը խօսի՝ Ա. Լ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՐԵՒԱՆՆԵՐԸ Նիւթի մասին.
ՄՈՒՏՔ 1 ՖՐԱՆՔ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

27 Մարտ Շաբաթ գիշեր ժամը 8,30ին
120, Boulevard de Belleville, 120 (Métro Belleville)
կազմակերպուած ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայր. Միութեան կողմէ և մասնակցութեամբ Պ. ՍԱՔՕ ի երգչախումբին
ՆՈՒԱԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԿԸ ԲԱՆԱԽՕՍԷ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ
Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով
Տոմսերը կը ծախուին Billancourt, 28 Rue Nationale հայկական ճաշարանին մէջ, Bd. St. Michel, Café de la Source.

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած՝ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
ՎԱՂԸ ԳԻՇԵՐ 20 ՄԱՐՏ 1926 ԺԱՄԸ 8.45ին
18 Avenue de la Gare (Villiers-le-Bel) Սինէմայի սրահին մէջ
Բանախօսութիւններ, արտասանութիւններ, նուագ, ռուսական, հայկական պարեր և անակնկալներ: Հունգարական ԺԱԶ-ՊԱՆՏ:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ

Դաշնակցական այն բոլոր ընկերները, որոնք դեռ չեն արձանագրուած Փարիզի ոեւէ խումբի մէջ, պէտք է յայտնեն իրենց անունը եւ հասցէն ընկ. ՎԱՀԷ ՊԵՐՃԻՆ, «ՅԱՌԱՋ»ի հասցէով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը՝ վաղը Շաբաթ՝ երեկոյ, ժամը 8ուկէսին 2, Rue du Vieux Colombier.

Հ. Յ. Դ. «Գայլմարտ» խումբի ժողովը՝ Կիրակի 21 Մարտ ժամը 3ին սովորական հաւաքավայրը:

Հ. Յ. Դ. ԽԱԺԱԿ խումբի ժողովը՝ վաղը շաբաթ, ժամը 8,30ին, թիւ 5 սրճարանը:

Հ. Յ. Դ. ՓՕՆ-ՏԸ- ՇԷՌԻ խումբին ընկերական ընդհ. ժողովը՝ յառաջիկայ Կիրակի 21 Մարտ առտուան ժամը 10ին. Ծանօթ հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Վիէնի ենթակոմիտէին համակրական ժողովը՝ 21 Մարտ Կիրակի կէս օրէ յետոյ ժամը 2ին: Պիտի դասախօսէ ընկ. Հ. Ուզունեան:

ՓԱՐԻԶԻ Հայ Երիտ. Միութեան երկրորդ ընդհ. ժողովը՝ վաղը 20 Մարտ շաբաթ գիշեր ժամը ճշդագոյն 8.30ին Café Rocherի սրահը 128 Bd. St. Germain métro Odéon. Օրակարգ՝ Կանոնագրին վաւերացումը:

ՌՈՍՏՈՄ ԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ միութեան վճաբանական ժողովը վաղը շաբաթ ժամը 9ին 131 Fbg. du Temple. Նիւթ՝ Հօկը:

ԿԼՅՎԸԻ հայրենակիցներու ժողովը՝ 21 Մարտ Կիրակի ժամը 4ին 36 Rue Polonceau, Metro Barbes. Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն:

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի նախորդ համարը պիտի ըլլայ 98, փոխանակ 89ի:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՕՊԸՆԱՍ, (ԱՐՏԷՇ) Յ. Յ.— Իւրաքանչիւրը հինգ ֆրանք է, մէկ անգամի համար: Երեքը մէկ՝ 25 ֆրանք, երկու անգամ:

ՎԻԷՆ, Թղթակից.— Կը խնդրուի գրել օրը օրին եւ ընթեռնելի:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ա.— Նոյնպէս:

ԼՈՆՏՈՆ, Ժ. Մ.— Ստացանք երեք ստերլինը: Կարելի չէ պահել:

ԱՐԼ, Պ. Տ.— Ստացանք նուամսեան:

ԿՐԱՍ, Ա. Տ. Վ.— Ստացանք երկու եռամսեանները:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, Ն. Ե.— Ուրիշ թերթի պէտք չունինք:

ԼԻՈՆ, Գ. Պ.— Ստացանք եռամսեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յ. Թ.— Ստա. 48 ֆր.:

ՓԱՐԻԶ, Ա. Եղբ.— Ստացանք մնացորդը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Ամասիացի՝ Սարգիս Էլմասեան, կինը Արմաւենի, աղջիկը՝ Երջանիկ: Կը կարծուի թէ 3-4 տարի առաջ Մարսէյլ եկած են: Թուրքիա Ֆրանս. հիւպատոսարանին խաւան էր: Գրել Բիւզանդ Ժամակոչեանի, chez. M. Gascon, Electr. Grande Rue, Aubenas, Ardèche.

— Տիկին Սէվլի Թոմպալեան, Էնկիւրիցի: Տարի մը առաջ կը բնակէր Փիրէա: Տասը ամիս առաջ հիւանդանոց գացած է Փիրէա, անկէ վերջ լուր չկայ: Գրել Երանուհի Թոմպալեանի chez Mr. Bancillion, Pont d'Aubenas, Ardèche.

— Պրուսացի Մանուկ Տ. Սինանեան, որ 1915ին իր հօր Արսէնի հետ Ռադզա աքսորուած էր: Հայրը մեռած է Մուսուլի ճամբան: Գրել մօրը՝ Mme Sinanian, chez Mr. Gaston Geraud, Vals-les Bains, Ardèche.

Իզմիրի Գասսապայէն Սիրանոյշ Էկինեան կը փնտռէ եղբայրը Ռաֆֆի Էկինեան որ Իզմիրի աղէտէն փախած Ֆրանսա ապաստանած կը կարծուի: Nichan Bodourian Verreries de Vals, Labégude, Ardeche.

Շապին Գարահիսարի Արղաւին գիւղէն Կարապետ Պէքտիմիրեան որ Նոյ. 23ին Յունաստանէն եկած էր Մարսիլիա, մինչեւ հիմա անյայտ ըլլալով, կը փնտռուի իր հօրաքրոջը տղաքներուն Տօնիկ եւ Աւագ Ճահճեաններու կողմէ: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի կամ 11, Rue Joseph Preppa, St. Etienne.

Զարուհի Մաճալեան կը փնտռէ իր որդին Պետրոս Մաճալեան Բաբերդի Բալախոր գիւղէն: Կորսուած տեղահանութեան ատեն: Գրել Պ. Թեւանեանին, 2 Cour de Commerce St. André des Arts, Hotel Rouen Paris (6)

ՏԻԿԻՆՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ

Ձեր տունը մեքենայի վրայ աշխատելու ԿԱՐԻ գործ, պարզ, դիւրին և խիստ շահաւոր: Ժէրսէ ... աշխատանքը ... Ամբողջ ... ՕՐԱԿԱՆ 20 ՖՐԱՆՔ ՇԱՀ Ա... ԽՈՒԱԾ:
Դիմեցէ՛ք անմիջապէս 14 Թիւ ... առաւօտները 8էն 10, կէս օրէ վերջ 1.30էն 5:
ՀԱՍՑԷ.— Hotel indépendance, 19, Rue Pierre-Nys, Belleville.
... խիստ մօտը:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

Ի պատիւ Պ. ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ
27 Մարտ Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին
Théatre Renée Maubelի մէջ
8-10 Rue de l'Orient
կը ներկայացնէ Շէյքսփիրի
ՕԹԷԼԼՕ Ողբերգութիւն 5 արար

Օթէլլօյի դերը պիտի կատարէ Պ. ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ: Մանրամասնութիւնք մասնաւոր յայտագրով:

ԾԱՆՕԹ.— Կարգապահութիւնը շատ խիստ պիտի ըլլայ եւ մասնաւոր պաշտօնեաներ պիտի հսկեն թիւերու տեղաւորման:

Գիները՝ 100 (օթեակ, 20, 15 12, 7.30 բոլորն ալ թուագրուած: Տոմսերու համար դիմել դեկավարութեան 63 Rue Mr. le Prince բոլոր հայ ճաշարանները իսկ ներկայացման գիշերը կիշէն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի նախաձեռնութեամբ, տեղւոյն Տրամաթիքը մեծ պատրաստութեամբ և պատմական շքեղ հագուստներով, վաղը շաբաթ գիշեր, 20 Մարտ, ժամը 8ին, սինէմա Սէն Լուիի մէջ, կը ներկայացնէ ԲԱԶՆ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ, Աւարայրի Արծիւը, ազգ. մեծ ողբերգութիւնը:

ՊԷԼՎԻԼԻ ԾԱՆՕԹ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱ[ՌԸ] ԱՐԹԻՆԵԱՆ

(ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ)

Ներկայիս նոր վաճառատուն մը եւս բացած է 28, rue L... մէթրօ՝ Belleville.

Առջի եւ նոր խանութ... պատրաստ ենք մեր յարգելի ... ճախորդներուն գոհացում տալու համար:

Այս առթիւ մասնաւոր ... ըրած ենք մեր գիներուն վրայ...

ՎԱՐՊԵՏ ԽՈՀԱՐԱՐ

Կ'ուզուի արեւելեան մեծ ... շարանի մը համար, փոք... կեդրոնը:

Դիմել Թերթիս վարչութ...

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵ[Ր]

Սօսպոնէն վկայուած օրի... մը ֆրանսերէնի եւ հայե... մասնաւոր դասեր կը տան... Դիմել խմբագրատուն:

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

3 լաւ կահաւորուած սեն... ներ եւ խոհանոց մը վարձ... տրուի փոքր ընտանիքի մը ... րիլ մէկէն սկսեալ: Դիմել ... բագրատուն:

3-

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ[ԵԱՆՑ]
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2.30-7.30—կիրակի եւ տօն օրեր՝ 9...

ԱԴԱՄ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԴԵՐՁԱԿ ՓԱՐԻԶԻ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆՑ
Ստացած ենք սեզօնի առթիւ անգլիական եւ ֆրանսակ... նորանոր կերպասներ:
24, Rue Bergère, Paris (9) — Թելեֆօն Provence 05-4...

ԱՐԵՒԵԼ. ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐՈՒ եւ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Այցելեցէք անպատճառ հայկական նոր ճաշարանը, ուր պիտի գտնէք արեւելեան համեղ կերակուրներ, խիստ աժան գիներով: Շաբաթ եւ կիրակի գիշերները ինճէ-սազ:
36, Rue Polonceau, Paris 18e: Métro Barbès կամ Château-Rouge.
Տէր և Տնօրէն Ղ. ՋԱՓԱՐԵԱՆ

ՀՄԱՅԵԱԿ ԽՈՍՐՈՎԵ[ԱՆ]

երբեմն փրոֆէսէօր Կ. Պ... իրաւաբանական համալսար... Վերջնապէս Փարիզ ... տատուած ըլլալով, կը ... նէ փոխանորդութիւնը ... քայլին և ծովային ամէն ... առեւտրական դատերու, ... անձամբ կը վարէ Փարիզի ... տրական Դատարանին առ...

Դիմել անձամբ կամ թղ... ցութեամբ, իր բնակար... ամէն օր ժամը 9—1,
Rue Louis Philippe 1...
Neuilly s/Seine (métro-M...
Tél. Wagram 96-05

ԱՌԱՋ ՆՄՈՅՇԸ ԵՏՔԷՆ ԱՊՐԱՆՔԸ

Մաքուր եւ համեղ պուլղուրնիս բերած ենք եւ պիտի ունենանք միշտ: Ունինք նաեւ Ձիթապտուղ, Ծեծած (քէշկէք), Պոլսոյ Լօզում, Թահին Հէլվա, Ամասիայի Պամիա: կ'ուղարկուի՝ մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ Ֆրանսայի ամէն կողմ, յանձնելի յաճախորդներուն խանութները կամ տուները:
Հասցէ՝ H. ISBIRIAN
2A rue de la Pyramide Marseille

ՁԵՐ ԵՒ ՁԱԽԱԿՆԵՐՈՒՆ Շ...

ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ...
ԶԱՔԱՐ ՏԱՐԱԳՃԵ[ԱՆ]
Գործակալ Le Travail կեա...
Ապահովագրական Ընկ...
կը ստանձնէ այդ գործը ... մատչելի պայմաններ...
Գրել.— 110, Bld. Jean Ja...
Boulogne-Sur-Seine

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿ ԳԱՐԱԵԱՆ

Tailleur Mignon
5, rue Mignon,
Métro Odéon եւ St. Michel

Սօսիէթէ Սավանթի թատրոնին դէմ: Գարնան համար պատրաստած է նոխ մթերք մը ֆրանսական եւ անգլ. սիրուն կերպասներու:

Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկունները մինչեւ 8.30: իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30:

ՍԱԿԱՐԱՆ

18 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Ստերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատր	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր » »	Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de C...
80, Rue Lafay...

ՏՕՔԹՕՐ Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ
120, Boulevard de Grenelle
Métro La-Motte Picquet.
Tél. Invalides 31-48
կ'ընդունի ամէն օր 4—6
երեք., Հինգ. եւ Շաբաթ 12—1
կիրակի օրերը 10—12
իսկ Բշ., Չորեք. եւ Ուրբաթ 6-8
22, rue Nationale Billancourt

Le Gérant : H. TEURN...

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է։

ԿԻՐԱԿԻ 21 ՄԱՐՏ 1926

21 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 100 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՀԱՅԵՐԷՆԸ «ԱԶԱՏ ԵՒ ԱՆԿԱԽ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Բանբնաշխնկոոպ, փոխօգնկոմգանձարկղ, Գավֆիզկուլտխորհ, Լենխաղխորհ, գլխքաղբանկոմ. Ուզպրոմբյուրո, Հայսոցապ, Բաղգավգործկոմ, Հայգյուղկոոպ, Պարժողկոմաս, Աշխժողկոմաս, Ներգործժողկոմաս...

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՆՈՐ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄ

Բագուի Թրքաբանական համագումարը Մարտ 4ին, 7ի դէմ 101 ձայնով որոշեց ընդունիլ լատինական տառերը, Թուրքերէնի համար, Ատրպէյճանի և ուրիշ խորհրդային շրջաններու մէջ։ Վեց հոգի ձեռնպահ մնացին։

Շատոնց պատրաստ էր այս ծրագիրը և կը գործադրուէր տեղ տեղ, Երեւանի և Բագուի մէջ։ Այդ ծրագրէն ազդուելով, Թուրքիոյ մէջ ալ ջերմ պաշտպաններ գտան լատինական տառերը։ Արդէն Պոլսոյ մէջ, հոսանք մը կար մէկդի դնելու արաբական տառերը, իբրև խրթին և անբաւական։ Քանի մը տարի առաջ, Հիւսէյին Ճահիտ, տխրահռչակ «Թանին»ի աքսորական խմբագիրը, հրապարակաւ պաշտպանեց Թուրքերէնը լատիներէնով գրելու տեսակէտը։ Հարցը արծարծուելով, շատեր համամտութիւն յայտնեցին, բայց վէճ ծագեցաւ տառերու տեսակի մասին։ Մինչև անգամ շեշտուեցաւ հայերէն տառերու յարմարութիւնը։

Խնդիրը այդպէս ալ մնաց, որովհետև Էնկիւրի այդ օրերուն աւելի կենսական հոգերով զբաղած էր։ Վարչական-քաղաքական յեղաշրջումներու երկունքը, ներքին խլրտումները երկրորդ գծի վրայ նետեցին այբուբէնի վէճը։ Հիմա որ Ատրպէյճան ազդանշանը տուած է, նորէն օրակարգի վրայ է հարցը՝ Թուրքիոյ մէջ։ Արդէն իսկ յանձնաժողով մը կազմուած է, ուսումնասիրութեան համար, թէև ձևական է այդ ձեռնարկը. և եթէ միայն Մուսթաֆա Քէմալ և Ըսմէթ փաշաները ուզեն, հրամանագիրը չուշանար, ինչպէս եղաւ Հայաստանի մէջ, հայկական ուղղագրութիւնը «բարեփոխելու» համար։ Այդ է պատճառը որ, Պոլսոյ Թուրք մամուլն ալ վախկոտ կարծիքներ կը յայտնէ, և՛ համակրելով և՛ ընդդիմանալով։ «Լատինական տառերու հարցը Եւրոպայի և Ասիոյ խնդիր է մեզի համար», կը գրէր Ահմէտ Ճէվտէթ պէյ, որ առտու իրիկուն կ՚ողբայ երկրին տնտեսական քայքայումը և իր հայրենակիցներուն «տխմարութիւնը»։ Միայն քէմալական «Ճիւմհուրիյէթ»ն է որ կը ճզդէ իր դիրքը և կը յանձնարարէ ընդունիլ լատինական տառերը, բայց ոչ ֆրանսականը, այլ ցեղակից հունգարականը։ Ուշագրաւ է նաև «Վագըթ»ի կարծիքը։ Իթթիհատական ոգիով խմորուած այս թերթը, յիշելով Բագուի մէջ տրուած որոշումը, հարցին կը մօտենայ նաև քաղաքական տեսակէտէն. «Ուրեմն, Ռուսիոյ Թուրքերուն կարեւոր մասը այլ եւս լատինական տառերով պիտի կարդայ ու գրէ։ Անատոլուի Թուրքերը, որ Թրքական աշխարհի և Եւրոպայի մէջտեղը կը գտնուին, եթէ կարելի է պէտք է ընդունին լատինական տառերը և այս ձևով բարոյական կապ պահպանեն Ատրպէյճանի և հեռ. Ասիոյ Թուրքերուն միջեւ»։

Թերթին կարծիքով, տառերը փոխելու ամէնէն յարմար առիթը հիմա է, քանի որ կարդալ-գրել գիտցողներուն թիւը հազիւ երկուքէն երկուքուկէս է։

Բագուի մէջ ընդունուած բանաձեւը առանձին-առանձին կը յիշէ համամիտ երկիրներու անունները,— Ատրպէյճան, Ուզբեկիստան, Կիրգիզիստան, Դաղստան, Բաշկիրիստան, Թուրքմէնիստան, Եակուտիա և հարաւային Կովկասի ինքնօրէն շրջանները։ Ասոնք այն երկրամասերն են որոնց վրայ միշտ աչք ունեցեր է Թուրքիան,— համիտական, իթթիհատական թէ քէմալական,— առ նուազն կրօնի և մշակոյթի տեսակէտով։ Ճիշդ է որ Թուրքիան աշխարհականացաւ, գոնէ թուղթի վրայ, բայց սուլթանութեան կ՚իշխէ հին ոգին,— ձգտումը՝ դէպի Բագու, եթէ ոչ մինչև ցնորական Թուրանը։ Արդ, հոգեկան թէ ազգագրական կապի գլխաւոր ազդակը լեզուն է, նոյնիսկ անոր տառերն են։ Հիմա որ լայն անջրպետ մը կը բացուի Թուրքիոյ և Անդրկովկասի Թրքութեան միջև, Էնկիւրի չի կրնար աւելի երկար ատեն յետաձգել տառերու փոփոխութեան խնդիրը։ Երկու ճամբայ ունի ան,— կա՛մ պահել արաբական տառերը, որոշ բարեփոխումներով, կամ ընդունիլ եւրոպական տառերէն մէկն ու մէկը։ Այլապէս, շատ պիտի տկարանայ իր քաղաքական ազդեցութիւնը՝ սահմանէն անդին։

Ի՛նչ խօսք որ այս նոր յեղաշրջման դրդիչը՝ Մոսկուան է։ Լաւ կամ գէշ, կեդրոնին ներշնչումը վճռական դեր կը կատարէ այս տեսակ ձեռնարկներու մէջ։ Եթէ Երեւան ալ 1921ին տգիտական «դեկրէտ» մը արձակեց հայերէնի ուղղագրութեան համար, գլխաւոր պատճառը այն էր որ, պոլշեւիկները երկու-երեք տառ չնչեր էին ռուս լեզուէն, համաձայն ակադեմական-գիտական տեղեկագրի մը։ «Վարդապետն ասաց»։ Քանի որ նշանը տրուած էր, ալ ինչո՞ւ կանգ առնէին, հոգ չէ թէ մինչեւ ԺԲ. դար ետ երթալով։ Եւ պարտադրեցին նո՛ր ուղղագրութիւնը, որուն իրենք ալ չեն վարժուած մինչեւ այսօր։

Եւ առոր համար ալ, խրած են անելի մը մէջ, որուն մէկ ելքը՝ հին ուղղագրութեան վերահաստատման մէջ կը տեսնեն, իսկ միւսը՝ լատինական տառերու ընդունելութեան մէջ։

Մինչ այս մինչ այն, բռնօրէն կը գործադրեն հրամանագիրը, խորացնելով անջրպետը երէկուան և այսօրուան, երկրի և արտասահմանի միջև։ Դեռ չենք խօսիր բուն լեզուի մասին, որ խառնիճաղանճ Բաբելոնի մը վերածուեր է։ Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Խե՞ղճ «թշուառագոյն ծերուկ»

Ինչպէս յայտնի է, ազգ. գործիչ Մինաս Չերազի 60ամեայ գործունէութեան յոբելեանը պիտի տօնուի յառաջիկայ Մայիսին։ Այս առթիւ յանձնաժողով մըն ալ կազմուած է։ «Խորհրդային Հայաստան», երեք երկար յօդուածներու մէջ պարզելով, աւելի ճիշդ՝ ծաղրելով, ոչնչացնելով յոբելեարին գրական, ընկերային և դիւանագիտական արժէքը, կը յանգի շատ կծու եզրակացութեան մը (7 Մարտ).—

«Եւ մի անգամ, մի վայրկեան իսկ Թշուառագոյն այդ ծերուկը չի խորհում իր ամանտուրիստական դիւանագիտութեան հետեւանքների մասին։

Եւրոպական պետութիւնները շարունակում են քալել իրենց ուղիով։ Թուրքիան շարունակում է իր կոտորածները — իսկ Մինաս Չերազն անդադար քարշ է գալիս իմպերիալիստական դիւանագէտների նախասենեակներում, եւ իր տէրերի՝ գաղութահայ վաճառականների հրահանգով «պաշտպանում հայկական դատը»։

...Սակայն անհանդուրժելի է այն, երբ նոյնիսկ այսօր, նոյնիսկ այնքան սոսկալի դէպքերից յետոյ, Թիւրքահայ ժողովրդի կոտորածների հեղինակներից մէկը փոխանակ անհնկատելի կերպով մի հեռաւոր անկիւն քաշուելու, — չնայած իր զառամեալ հասակին, անփոփոխ ինքնագոհ ժպիտով բարձրանում է միլիոնաւոր աշխատաւորների, գաղթականների եւ որբերի գանգերից կազմուած մռայլ բուրգի վրայ եւ այդտեղից երգում բրքջալից երգը «քաղաքակիրթ Եւրոպայի» մասին...։»

Դժբախտաբար Պ. Մինաս Չերազ ալ, «փոխանակ աննկատելի կերպով մի հեռաւոր անկիւն քաշուելու», աճապարած էր ձայնակցիլ իր 14 եղբայրակիցներուն, առանձին ստորագրելու համար տխրահռչակ բողոքը։

Ահա՛ պատասխանը, ուղղակի Երեւանէն...

Միջդաշնակցային պարտքեր

Անգլիոյ Գանձային նախարարութեան պաշտօնական տեղեկագրին համաձայն, ԱՆԳԼԻԱ Ամերիկայի կը պարտի 960 միլիոն տոլլար, որուն 120,700,000ը վճարած է մինչև հիմա, 14,400,000 բուն պարտքի եւ 106,300,000 տոկոսի փոխարէն։

ՖՐԱՆՍԱ Անգլիոյ կը պարտի 647,105,700 տոլլար եւ Ամերիկայի՝ 800,700,000 տոլլար։ Մինչեւ հիմա ո՛չ մէկ վճարում ըրած է։ Այս հաշիւէն դուրս է պատերազմական մթերքներու գնման գինը։

ԻՏԱԼԻԱ Անգլիոյ կը պարտի 610,840,000 տոլլար, որուն 2 միլիոնը վճարած է։ Ամերիկայի կը պարտի 419 միլիոն տոլլար, որուն 1,066,000ը վճարած է։ Իտալիա վերջերս համաձայնագիր մը կնքած է Ամերիկայի հետ, որ դեռ չէ վաւերացուած։ Ուաշինկթընի մէջ պահ դրած է 1,030,000 տոլլար, որ պիտի գանձուի համաձայնագիրը վաւերացուած օրը։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ Անգլիոյ ունեցած պարտքը ջնջուած է Վէրսայլի դաշնագրին համաձայն։ Պատերազմէն վերջ Անգլիայէն փոխ առած գումարները վերադարձուած և կարգադրուած են։ Ամերիկայի կը պարտի 35,345,000 տոլլար։ Այս պարտքին, ինչպէս նաեւ պատերազմէն վերջ ըրած փոխառութեանց մասին կարգադրութիւն եղած է, բայց դեռ չէ վաւերացուած Ամերիկայի կողմէ։ Պելճիքա մինչեւ հիմա ոչ եւ է գումար չէ վճարած Ամերիկայի իբրեւ պատերազմական պարտք։

ԹՐՔՈՒՀԻ՝ ՄԸ ԴԱՏԱՒՈՐ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ՝ գործադրելով այրերու և կիներու հաւասարութեան սկզբունքը, որ ընդունուեցաւ քաղաքային նոր օրէնքին մէջ, կառավարութիւնը դատաւոր նշանակեց Թրքուհի մը, Նիկեար հանըմ։

Դատաւորուհին յայտարարած է թէ անխնայ պիտի պատժէ բազմակին այրերը։

"ԱՆԲԱՐՈՅԱԿԱՆ,, ԽԱՂ ՄԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ

Վայրկեանի պահանջին վրայ, իտալական կառավարութիւնը խստացուց թոյլ չտալ որ Հռոմի մէջ ներկայացուի Կապրիէլ տ՚Անունցիոյի մէկ թատերախաղը. «Ս. Սեբաստիանոսի մարտիրոսութիւնը»։ Վատիկան կ՚առարկէ թէ այս խաղը անբարոյական է, իսկ գլխաւոր դերին կնոջ մը կողմէ կատարուիլը՝ սրբապղծութիւն։

"ԱՆԿԱԽ,, ՆԵՐՈՒ ՆԿԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ուրբաթ օր բացուեցաւ Անկախ Արուեստագէտներու 37րդ նկարահանդէսը, Փալէ տը Պուաի մէջ։ Ցուցադրուած են 4000 նկարներ, որոնք կը ներկայացնեն ցեղի և խառնուածքի ամէն տեսակ արտայայտութիւններ։ Երբ դուռները բացուեցան, խուռն բազմութիւն մը լեցուեցաւ սրահները։ Նկարահանդէսը պիտի շարունակուի քանի մը շաբաթ։ Նկարներ ցուցադրած են նաև քանի մը ծանօթ հայ նկարիչներ։ Պ. Ռ. Շիշմանեան ունի երկու նկար։

ՆԿԱՐԻՉ Մարտիրոս Սարեան հանրապետութեան ժողովրդական նկարիչ տիտղոսը ստացաւ Փետր. 27ին. Հայաստանի գործավարներու խորհրդին որոշումով։ Պ. Սարեան ծնած է 1880ին, Նոր Նախիջեւանի մէջ։ 1904-1910 երկար պտոյտներ կատարած է Անդրկովկաս, Թուրքիա, Պարսկաստան և Եգիպտոս, ուսումնասիրելու Արեւելքի բազմագոյն կենցաղը։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻ՞ՒՆ

Թուրքիոյ հարաւային սահմաններուն վրայ տեղի ունեցած միջադէպի մը առթիւ, Ներքին Նախարար Ճէմիլ պէյ հետեւեալը յայտարարած է Անատոլուի գործակալութեան.

— Քանի մը օրէ իվեր Նիսիպինի (Մծբին) մեր պահականոցներուն վրայ կարգ մը յարձակումներ կը կատարուէին։ Յարձակողները իրենց գործունէութիւնը ծաւալեցին մինչեւ Միտիաթի շրջանը։ Միջոցներ ձեռք առած ենք ազդու կերպով զսպելու համար շարժումը։

Նոր տուրքեր պիտի հաստատուին

Ելմտական Նախարարը առջի օր տեղեկութիւններ տուաւ յատուկ յանձնաժողովին, իր ծրագիրներու մասին։ Յայտնեց թէ կառավարութեան գլխաւոր մտահոգութիւնն է վերջնապէս կարգադրել ելմտացոյցի խնդիրը։ Յառաջիկայ Մարտ 20ին կը լրանայ 3 միլիառ 160 միլիոն պարտամուրհակներու պայմանաժամը։ Նախարարը հակառակ է նոր թղթադրամներ տպելու։ Բայց աւելցուց թէ տակաւին 750 միլիոն ֆրանքի տուրք չէ գանձուած և թէ յաւելուածական տուրքերը դժուար կը գանձուին։ Նախատեսուած 2800 միլիոնէն միայն 300 միլիոն գանձուած է մինչեւ հիմա։ Հարկատուները կը կարծեն թէ մինչև Մայիս 1 ժամանակ ունին, մինչդեռ այդ տուրքերը անմիջապէս վճարելի են։

Նախարարը 4 միլիառ 905 միլիոն կը հաշուէ ելմտացոյցին ամբողջ բացը։ Երեսփ. Ժողովին հաստատած եկամուտներէն պիտի գոյանայ 1,196,500,000 ֆրանք, հաշուելով ինը ամսուան վրայ։ Այս բացը գոցելու համար, Պ. Փէռէ նոր միջոցներ պիտի առաջարկէ որպէսզի կարենայ երեք միլիառ ֆրանք եւս ճարել։ Երկուշաբթի Նախարարութիւնը խորհրդարան պիտի ներկայացնէ իր ծրագիրը, որ ի մէջ այլոց կ՚առաջարկէ «քաղաքացիական տուրք» մը, ինչպէս գրեցինք։ Եթէ ընդունուի այս տուրքը, տակաւին 2 միլիառ 500 միլիոն բաց կը մնայ, որուն համար պիտի առաջարկուին անուղղակի հարկեր։

Յունաստանի նախագահը հրաժարած

Յունաստանի հանրապետութեան Նախագահ ծովակալ Քօնտուրիոթիս իր հրաժարականը ղրկեց վարչապետ Փանկալոսի։ Հրաժարման պատճառները գաղտնի կը պահուին։ Պաշտօնաթերթը հրատարակեց հրովարտակ մը, որով նոր Նախագահի ընտրութեան օր կը նշանակուի Ապրիլ 4ը։ Քանի որ ներկայիս ոչ երեսփոխանական ժողով ոչ ալ ծերակոյտ գոյութիւն ունի, ընտրութիւնը պիտի կատարուի ժողովրդական քուէարկութեամբ։ Թեկնածու են 45էն 65 տարեկանները։ Արքայական ընտանիքի անդամներուն և Վէնիզէլոսի թեկնածութիւնը ընդունելի չէ։

Անգլիա եւ Պաղեստին

Անգլիական կառավարութիւնը յայտնեց Պաղեստինի մարզպանին թէ վաւերացուցած է բարի դրացնութեան համաձայնագիրը, Անգլիոյ և Պաղեստինի միջեւ։

Ֆրանս. զինուորները թակարդի մէջ ինկած

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ յիսուն ֆրանսացի և սենեկալցի զինուորներէ բաղկացած ջոկատ մը մը Ռաշայա պիտի երթար։ Անոնց պիտի ընկերանար նաև նոր հասած սպայ մը, որ Շիրա գտնուող զինուորներու հրամանատարութիւնը պիտի ստանձնէր։ Սխալ հրահանգի մը հետեւանքով, ջոկատը 15 Մարտին Խարապգալէէն դէպի Ռաշայա ճամբայ ելաւ, առանց սպասելու օգնական ուժերու, և Նէտօհայի մօտ թակարդի մէջ ինկաւ։ Տիւրզիները իմանալով տկար ջոկատի մը գալուստը, դարանակալ կը սպասէին ճամբան։ Թիւով գերակշիռ թշնամիներու յարձակման ենթարկուած փոքրիկ զօրախումբը դիմադրեց յուսահատօրէն։ Օգնական ուժերը շատ ուշ հասան։ Սպաննուեցան 45 հոգի, որուն մօտաւորապէս կէսը ֆրանսացի։ Սպաննուածներուն մէջ են ջոկատին հրամանատար հազարապետ Ռուսէլ, ուրիշ երկու սպաներ և 5 յիսնապետներ։ Ջարդէն ազատուած են 8 հոգի միայն, 4 ֆրանսացի և 4 սենեկալցի։ Տիւրզիները ետքէն մեռցուցած են նաև վիրաւորները։ Այս դէպքէն քանի մը ժամ վերջ Ռաշայայէն և Խարապգալէէն օգնական ուժեր հասնելով թշնամին փախուստի մատնած են ։

Գերմանիա իր դիմումը ետ չառներ

Գերմանիոյ Նախարարական խորհուրդը, վարչապետին և արտաքին նախարարին զեկուցումները լսելէ յետոյ, հաստատեց թէ Լօքառնոյի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնները և մանաւորապէս Ֆրանսան գործնապէս կ՚ընդունին դաշինքը։ Այս պատճառով, և նկատելով որ Լօքառնօյի մէջ բացուած ուղղակի համաձայնութեան քաղաքականութիւնը կենսական խնդիր մըն է Գերմանիոյ համար, Ազգերու Դաշնակցութեան թեկնածութենէն քաշուելու խնդիր չի մնար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽԱՌՆԻԽՈՒՌՆ

Աշխարըս աշխարօվ կըշտացավ իմ սիրտըս քիգնից սօվ մընաց...
Սայեաթ-Նօվա

(Աշնան տրտում ու թաց գիշերը կ'իյնայ սալայատակներուն վրայ ու լոյսերը կը բուսնին ցուցափեղկերէն հատիկ հատիկ։ Ես կը սիրեմ հանդարտ ու առանց աճապարանքի խառնուիլ բազմութեան ու մտիկ ընել մարդոց ձայներուն։ Դիտել անոնց շարժումները։ Երթն ու դարձը։ Նայիլ անոնց տղմուտ աչքերուն։ Երիտասարդներ կան որ կ'անցնին հպարտ ու զօրաւոր։ Կ'անցնին արագ ու ամուր քայլերով։ Կ'աճապարեն որովհետեւ իրենց տուներուն մէջ սէրը պիտի դիմաւորէ զիրենք։

Կան ալ որ կ'անցնին ինքնահաւան ու գոռոզ, անխրատ ու վայրի իշխաններու պէս։ Հաստ շրթունքներով կ'ըմպեն մեկ ումպով ամէն գինովութեան բաժակ ու երբ աղջիկներուն կը նային՝ չար ու թունաւոր նայուածքով՝ անոնք կը խոնարհեցնեն իրենց սեւ ու աղուոր թարթիչները։ Ա՜յ անոպայ շնագայլեր։ Թքնենք իրենց վրայ ու փակենք մեր ականջները իրենց խոժոռ ու վաւաշոտ երգերուն։

Ու վերջապէս կան նաեւ ուրիշ տղաքներ որ կը քալեն դանդաղ ու ցրուած։ Տխուր ու տրտում աչքերով կը նային անցնող բոլոր աղջիկներուն ու կարծես թէ մեծ ցաւ մը կը կործանէ զիրենք, մեծ բեռ մը կը խորտակէ իրենց ուսերը։ Իրենց թարթիչները ծանրացած են արցունքի կաթիլներով ու իրենց շրթները կծկուած աղուոր բայց հիւանդ տխրութեամբ մը։

Ու անոնք այսպէս կը խօսին, այդ բարի ու մելամաղձոտ տղաքները։

— Երբ տակաւին մայիսը կը յամենար մեր մանկութեանը պարտէզին վրայ ու լեղակները կը բուրէին։ Երբ տակաւին մանիշակներ կային կապոյտ աչուկներով մեր պարտէզին կածաններուն եզերքները։ Երբ հեռուէն ծաղկած նշենիները կը ժպտէին մեզի... Ա՜հ... Մենք կը կարծէինք թէ անտառը այսպէս ծաղկած պիտի մնայ միշտ ու սարեակները պիտի սիրերգեն այսպէս պահուած սեւ ոստերու մէջ։ Կը կարծէինք թէ երբ գարնան արահետներէն անցնէինք ջուրին երգը մեզ միշտ պիտի գինովցընէր ու հեռաւոր արտեւաններուն վրայ արեւը միշտ պիտի պարպէր իր ոսկեղէն պարունակութիւնը — կարմի՜ր սափոր։

Կ'անցնէինք գլխաբաց ու թուչուն քայլերով ու կ'ըսէինք թէ՝ միշտ կրնանք հաւաքել ծաղիկները։ Փունջ-փունջ վայրի մեխակներ, շահպրակներ, կակաչներ ու դաշտի ռեհան։ Կ'ըսէինք թէ երբեք ուշ չըլլար, սպիտակ աղջիկներ, ձեր ականջներն ի վար ընելու համար որ ձեզ կը սիրենք մենք, ճակատագրական ու կործանող սիրով։

— Ահա հիմա խոնջ ենք ալ ու խարխլած ու մեր շուրջը ծաղիկները կը թափին։ Անտառները կը հեկեկան աշնան թաց ու չար հովին վրայ ու մեր յիշատակէն հետզհետէ կը սրբուին երջանկութեան անուշ ամիսները իրենց ծիլերով ու ծաղիկներով ու ջուրերով ու սիւքերով։ Քաղաքը ահ՚ա ու ծառուղին որ կը լողայ չար ու կարմիր լոյսերու մէջ։ Մենք դուրս կուգանք մելամաղձոտ ու կիսախաւար սենեակներէ, նաւամատոյցներէ ու ծուխով բեռնաւորուած աշխատանոցներէ։ Դուրս կուգանք խոնջ ու ծարաւ ու չենք գիտեր թէ ու՞ր վազենք, ի՛նչ ուղղութեամբ, ո՞ր կասկածելի ուրախութեան, ո՞ր հաճոյքի վտանգաւոր ու խարդախ տան։

—(Կապոյտ աչքերով սպիտակ տղայ մը)· Կը կարծէինք թէ բոլոր ժամերը մէկ են ու լոյսը հարուստ ու ապրիլը իր վարդերով անվախճան։ Կը կարծէինք մեր ուրախութեան հարսանիքը յաւիտենական ու լոյս ու լոյս... Բայց ահա գիշերը կ'իջնէ ու մենք չի կրցանք սորվիլ, սպիտակ աղջիկներ, ծոփլ ձեր ուսերուն վրայ ու ըսել թէ ի՛նչպէս գորշ ու անվերջ գիշերներով, կը հսկենք առանց լոյսի ու շատ տրտում մեր երազներուն եւ մեր աղքատ ըղձանքներուն դէզին մէջտեղը։ Հիւանդ, հիւանդ...

Աղքատ ենք սիրով ու հպարտ ու երբեք չպիտի գտնանք սիրոյ բառեր մուրալ։ Ձեր գթութիւնը հայցել ու ձեր լոյսը պաղատիլ մեր գիշերին համար... —(Թուխ մը որ տժգոյն շրթունքներ ունի) Աղջիկներ սեւ կամ կապոյտ աչքերով, մազերով խարտեաշ ու թաւշային, կամ սեւ ու ալեծուփ, աղջիկներ՝ սպիտակ հագած, ինչո՞ւ չեք նայիր մեր աչքերուն մութին, ինչո՞ւ չեք տեսներ սիրոյ եւ գուրգուրանքի ալիքները որ կը ծփան... ինչո՞ւ չեք տեսներ խռովքի ու բանաստեղծութեան ոսկի շերտերը ու լոյծ երակները որ կը սողոսկին մինչեւ մեր հոգիներու հանքերուն մէջ... Ստորագնահատուած հարստութիւն...

— Ձենք ուզեր մեռնիլ այսպէս զուրկ ու անժառանգ։ Ամէն մարդ այս ցուցահանդէսին իր բաժինը խլած կ'երթայ իր տան ուրախութեան։ Ո՛չ մէկ գանձ ունինք, մենք հովիւներ դատարկ մաղախներով ու առանց հօտի։ Ըսէք, արդա՞ր է որ մեկնինք մերկ ու տրտում, այսպէս լքուած ու առանց քաջալերութեան, երկար ու վտանգներով լի ճամբուն համար...

— (Յուսահատ մը) —Ահա՛ ձիւնը կ'իջնէ ու մրրիկը կը խորտակէ մեր երդիքները։ Ձմեռը կը ցրտէ, կը ցրտէ մեր պատուհաններէն ներս, ա՜հ մենք ինչպէս տաքնանք առանց արեգակի ու յիշատակներու, առանց սիրոյ հին երգերու, առանց ջերմութեան ու գուրգուրանքի... Մենք անպահեստ տղաք...

—(Ուրիշ մը որ հարուստ է անորոշ յոյսով մը)·Կ'անցնինք տրտում ու վշտաբեկ բայց անորոշ եղանակ մը կ'երգէ դեռ մեր սրտերուն մէջ, ա՜հ աղջիկներ որ բարի էք ու սպիտակ, ձեզմէ մէկը կը սպասենք որ օր մը հանդիպի մեր ճամբուն դարձուածքին վրայ, ձեզմէ մէկը ընդունի մեզ ու լոյս վառէ մեր տանը խաւարին մէջ...

— (Սեւ տղայ մը որ խելացի աչքեր ունի ու լեցուն շրթունքներ) Մ'ի հաւատաք չարերուն ու յաղթականներուն որ կ'ըսեն թէ շատ խեղճ ենք ու յուսահատ՝ ժպտիլ կարենալու համար, շատ աղքատ ենք ու եսասէր սիրել յաջողելու ու ձեզ երջանկացնելու համար, ու շատ դժգոհ ու ամբարտաւան՝ գոհանալ կարենալու համար։ Նայեցէք մեր տրտում ու ծանրաբեռնուած թարթիչներուն ու ըսէք թէ կրնա՞նք սիրել գեղեցկութիւնը ու գարնան անուշ առաւօտը որ պիտի բացուի մեր վրայ... սպիտակ աղջիկներ ձեր հարուստ առաւօտը...

(Բայց միւսները կը խօսին ուրիշ շեշտով, անոնք որ հպարտ են ու զօրաւոր, որ կ'անցնին արագ ու ամուր քայլերով, որ կ'աճապարեն որովհետեւ իրենց տուներուն մէջ սէրը պիտի դիմաւորէ զիրենք։ Անոնց ձայնը անուշ է ուրախութեան պանդակի մը հունչին պէս ու, անոնց աչքերը վճիտ են՝ կապոյտ ակունքներու նման։ Անոնք կը խօսին բարձր ու ծաւալուն ձայնով)։

— Մենք չսպասեցինք որ գարունը հասնի մինչեւ մեր պարտէզներուն ու թափանցէ մեր յարկերուն ներս։ Իր բարի շունչով պայթեցնէ մեր սարփինաններուն աւշառատ պտուկները ու մեր լեղակները ծաղկին։ Մենք գիտէինք որ գարունը շատ հարուստ է երկարօրէն զարնելու համար մեր աղքատ ու խոնարհ կայքերուն վրայ...

Ատոր համար հագանք մեր ամէնէն թեթեւ ու ամէնէն սպիտակ պարեգօտները ու սիրոյ կանչերով գացինք անտառ պային դիմաւորելու համար... Ու դժգոհ չենք, ընկերներ. հիմա երբ ուշ է ալ ու ձիւնախառն մրրիկը կը չարխայ դուրսը մեր ծառերուն վրայ, որովհետեւ մենք հաւաքեցինք բոլոր ծաղիկները երջանկութեան հովիտներէն ու որսացինք երէները ծաղկած ու կանաչ անտառներուն...

—Դուք գլխահակ ու տրտում սրտերով՝ անցաք անտարբեր մարդոց խրախճանքի հրապարակներէն։ Վարանեցաք ձեր քայլերը ուղղել անոնց խաղաղ ու երջանիկ տուներուն։ Մտիկ չըրիք հրաւէրներուն ու տօնական բոլոր զանգակներուն։ Անցաք տժգոյն ու խստակեաց։ Զսպեցաք ցնծալ, երգել, ուրախութեան աղաղակ բառնալ, իյնալ ծաղիկներու գորգերուն մէջ։ Պարել ու արբենալ մինչեւ որ լոյսը բացուէր վրանիդ։ Ձեզի խօսեցան ու չունկնդրեցիք։ Կանչեցին ձեզ ու դուք չեկաք։

Մենք խոնարհ սրտերով զարկինք բոլոր դուռները ու յիմար կոյսերու պէս չմնացինք ողորմութեան դռներուն տակ՝ հէք ու դառնացած։ Մեղի բացին, մեզի բացին՝ ամէն դարպաս ու պատշգամ ամէն պարտէզ...

Ու հիմա, չենք տրտնջար, ընկերներ, երբ ուշ է ալ եւ մեր սիրոյ արեգակը իր վախճանին կ'երթայ արդէն, որովհետեւ փորձեցինք բոլոր ուրախութիւնները, երգեցինք բոլոր սիրոյ տաղերը ու աղուոր ջահերու տակ նուագեցինք բոլոր եղանակները՝ սպասելով որ առտուն բացուի մեր վրան...

— (Ցուզումով, երջանկութեամբ ու ցած՝ բո՛լորը մէկ)– Ու սէրը ի՛նչ անուշ էր մեր ճամբուն վրայ։ Դեռ ապրիլին, առանց սպասելու որ մայիսը գայ իր սպիտակ հարսանեկան վարդերով, մենք՝ գլխաբաց ու ոտաբոպիկ հաւաքեցինք ինչ ծաղիկ որ գտա՜նք՝ անմատչելի կատարներէն մինչեւ վըտանգաւոր գահավէժները։ Ու բեռնաւոր բազուկներով գացինք սիրոյ աղջիկներուն։ Մեր շրթունքները բարի էին ու մեր նայուածքները խոնարհ։ Մենք գիտէինք որ անոնք շատ գեղեցիկ են ու շատ սպիտակ մեղի նման սեւ տղոց համար ու չսպասեցինք որ գան ու մեզ փնտռեն։ Կեցանք մեր ճամբուն վրայ ու իրենց փափուկ ու սպիտակ ձեռքերով նշան ընեն որ մօտենանք։ Մենք գացինք կիթառներով ու մանտօլիններով ցայգերգներ լսելու անոնց պատուհաններուն տակ, ատոր համար սիրեցին մեզ ու սպասեցին ամէն գիշեր մութը իյնալէն յետոյ մեր քայլերուն ու մենք բնաւ չուշացանք։

Ու հիմա երբ ուշ է ալ, մենք դժբախտ չենք, ո՛չ ալ ծարաւ։ Օ՜հ ընկերներ որ ուշացաք, որովհետեւ սիրոյ բոլոր խօսքերը սպառելէ վերջ, լռեցինք ու ծխեցինք մեր բուրվառներուն խունկը։

Թո՛ղ գիշերը իջնէ հիմա ու թող հնչէ մեկնումի զանգակը։ Մեր հոգը չէ։ Մեր բեռները կապուած են ու կը սպասենք ազդանշանի՝ գարնան ու սիրոյ այս կայքերէն հեռանալու համար։

*
* *

— (Բարձր ձայնով միաբերան ու խորհրդաւոր) —Օ՜ ընկերներ որ ուշացաք, երջանկանալու համար հոս, այս մութ ու ցուրտ աշխարհին մէջ, Սատանայի այս խուլ որջին՝ հա՛ւատացէք մեզի, պիտի բաւէր մանանեխի հատիկի չափ հաւատք ունենալ)։

ՎԱԶԳԷՆ ՇՈՒՇԱՆԵԱՆ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐԷՆ

"ԴԸԼԷ ԵԱՄԱՆ,,

Հայ ժողովրդական երգերու մէջ, «Դըլէ Եաման»ը առանձնապէս ուշադրութեան արժանի է, ոչ միայն իր մեղմ ու յուզումնալից եղանակով (որուն մէջ կայ հայ սիրակարօտ աղջկայ գովքը) այլեւ իր բովանդակութեամբ, պատկերներու գունագեղութեամբ եւ որ գլխաւորն է իր հարազատ եւ անկեղծ շեշտով ու յոյզով։

Այս ժողովրդական երգը ստեղծագործութիւնն է Վասպուրականի գեղածիծաղ երկնքին տակ ապրող գեղջուկ անանուն եւ անյայտ հայ աշուղի մը։

«Դըլէ Եաման»ը շատ տարածուած երգ մըն է, ոչ միայն ժողովրդական զանգուածներու մէջ, այլ սեփականութիւնը դարձած է նաեւ հայ եւ օտար բեմերուն, նուագահանդէսներուն եւ նոյնիսկ, ձայնագիրներու։

Բոլոր յայտնի հայ երաժիշտները զբաղած են այս երգով —մշակելով, զարգացնելով անոր ժողովրդական «մոտիվ»ները եւն.։

Հարկ է դիտել թէ՝ որքան մեր երաժիշտները աշխատեր են մշակել ու տարածել «Դըլէ Եաման»ի եղանակը, նոյնքան անուշադրութեան մատներ են այդ երգի բուն իմաստը, հարազատ բովանդակութիւնը։ Եւ դժբախտաբար, մեր երաժիշտներէն շատեր, որքան որ ժողովրդական երգերու եղանակները ուսումնասիրեր եւ մշակեր են, նոյնքան անհոգութեամբ են վարուած այդ երգերու բովանդակութեան, ներքին իմաստի, բարբառի հարազատութեան եւ բառերու ճիշտ առոգանութեան հետ, շատ անգամ ժողովրդական բառերն ու ասութիւնները գրականի վերածելով։

Կը փութամ «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն ներկայացնել «Դըլէ Եաման»ի հարազատ ձեւը, իր բառերով եւ ասութիւններով, որպէսզի, միանգամընդմիշտ վերջ տրուին վերջէն մտած շինծու բառերն ու գրական կեղծ ձեւերը, որոնք կը նսեմացնեն բուն ժողովրդական երգին արժէքը։

ԴԸԼԷ ԵԱՄԱՆ...

Դըլէ եամա՛ն...
Գեամին(1) էկաւ վանայ ծովէն,
Վայ լէ տնաւե՛ր.
Իմ սիրտ վառուաւ քեո կարօտէն,
Եամա՛ն, եաման եա՛ր...։

Դըլէ եամա՛ն...
Գեամին էկաւ կրակի պէս,
Վայ լէ տնաւե՛ր,
Էկաւ խասաւ չուր(2) ծովու կէս,
Եամա՛ն, եաման, եա՛ր...։

Դըլէ եամա՛ն...
Մեր դուռ ձեր դուռ դիմաց դիմաց,
Վայ լէ տնաւե՛ր,
Աչքով կանչես, ունքով իմաց,
Եամա՛ն, եաման, եա՛ր...։

Դըլէ եամա՛ն...
Բախտաւոր եար, չինար բոյ եար,
Վայ լէ տնաւե՛ր,
Քեօլօզ(3) քէթրի(4), արե զիկ(5) տուր.
Եամա՛ն, եաման եա՛ր...

Դըլէ եամա՛ն...,
Քեամին տուեց ձեր դուռն ի բաց,
Վայ լէ տնաւե՛ր,
Քեո խօրօտ(6) սուրաթն(7) էրէւայ
Եամա՛ն, եաման եա՛ր...։

Դըլէ եամա՛ն...
Էլաւ ճէվար(8), կէրթամ աղբուր,
Վայ լէ տնաւեր,
Մէրի՛կ գեախն(9) ի գայ եմ խարսխուր(10),
Եամա՛ն, եաման եա՛ր...։

(1) Նաւ։ (2) Մինչեւ (ոմանք կ'ըսեն «Սեւ Ծովու կէս» ինչոր սխալ է)։ (3) Բրդեայ գլխարկ, գեղջուկներուն յատուկ։ (4) Ծուռ դի՛ր, ծռած։ (5) Իննձ։ (6) Գեղեցիկ։ (7) Պատկեր, տեսք։ (8) Երեկոյ։ (9) Ժամանակն է, մօտ է։ (10) Հարսանիք։

Դըլէ եամա՛ն...
Սիրտըս փլեր կուգայ արուն,
Վայ լէ տնաւեր,
Մէրի՛կ մէկ եար քո խեղճ որդուն,
Եամա՛ն, եաման եա՛ր...։

*
* *

Այս եօթը տուն ժողովրդական երգը, իբրեւ եօթը փունջ ծաղկեփունջ քաղուած Վանի ծովու չորս բոլորտիքի ծաղկազարդ լեռներէն, կը ձօնեմ յիշատակին այն հազարաւոր հայ կոյսերու եւ երիտասարդներու, որոնք հայկական, աւանդական սուրբ սիրով իրար կապուած էին, բայց հարսանիքի եօթն օր եօթ գիշերը չտեսած եւ սիրոյ առագաստը չմտած, երգեցին «սիրտըս փլեր կուգայ արուն» ու տասը տարի առաջ, գացին նահատակուելու։

Թաւրիզ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՆՈՐ ՀՕԿԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնէն կը գրեն մեզի.—

Հօկի եւ Կարմիր Խաչի պատուիրակները, որոնք Ամերիկա երթալէ առաջ Փարիզ պիտի դառնային շաբթուան սկիզբը, յետաձգեցին իրենց մեկնումը, վերակազմելու համար Լոնտոնի մասնաճիւղը եւ Կարմիր Խաչը։

Ժողով մը տեղի ունեցաւ Զօրեքշաբթի իրիկուն, որուն հրաւիրուած էին գաղութին երեւելիները։ Միացեալը՝ որ երկու շաբաթէ ի վեր պար կը դառնայ Հայաստանի հիւրերուն բոլորտիքը, սահմանափակած էր նեղ կաններուն թիւը։

Իբրեւ շարունակութիւն իրենց նախորդ զեկուցումներուն, պատուիրակները երկու ժամէն աւելի խօսեցան Հայաստանի շինարարական աշխատանքներու մասին։ Կրկնութիւններէ խուսափելու համար, միայն քանի մը մէջբերումներ կ'ընեմ այն խօսքերէն զորս պատուիրակները արտասանեցին Ներգաղթի եւ Հայաստանի քաղաքական արդի վիճակին մասին։

«Վերջին հինգ տարուան մէջ, ըսաւ Պ. Վարդանեան, մենք ընդունել ենք 32-35,000 գաղթականներ եւ ընդունում ենք որքան հնարաւոր է. բայց մեզ ասում են. — Բացէ՛ք դռները բոլորի առաջ. մենք էլ ասում ենք.— Լա՛ւ, բայց ո՞նց անենք։ Ի հարկէ մենք ուզում ենք քաղաքականապէս ուժեղանալ եւ մեր կառավարութիւնը որ եւ է կերպով չի հակառակում այդ ծրագրին. սակայն մենք չենք ուզում փողոցները թափել անապաստան գաղթականներ. մենք բնակարան չունինք, իսկ նրանք ոչինչ չեն ըմբռնում կացութիւնից. դրա փոխարէն մենք էլ ասում ենք եւրոպական պետութիւններին. «Դուք որ կօտորել տուիք այս ժողովուրդի զաւակները, օգնեցէք մեզ, փող տուէք որ մեր հայրենակիցները երկիր փոխադրենք»։ Իսկ մեր գաղութներից ձայն է՛լ չկայ, փող է՛լ»։ Վեց տարուան մէջ գաղութներից ստացել ենք միայն 30 հազար ոսկի։

Բանախօսը չյիշեց թէ այն եւրոպական պետութիւններու շարքին որոնց ներկայացուցիչ են օգնութեան առաջարկը, կա՞ր նաեւ Մոսկուայի իշխանութիւնը, որ այլապէս կրնար օգտակար ըլլալ։

Աւելի ուշագրաւ են Պ. Կարէն Միքայէլեանի յայտարարութիւնները.— «Կրկնում եմ որ մենք գտել ենք մեր անկախութիւնը. մեզ համար բոլորովին միեւնոյնն է թէ ո՞ր կուսակցութիւնն է գործի գլուխ, բաւական է որ պահպանուի մեր հանրապետութիւնը։ Մեր հիասթափութիւնը սկսուեց 1915-16 թուակ[...] ներին, երբ ռուսական բանակ[...] կը գրաւէին Թրքահայաս[...] նահանգները եւ սակայն [...] հայու թոյլ չէին տայ բն[...] այդ հողերի վրայ։ Եթէ չ[...] 1917ի յեղափոխութիւնը, [...] այսօր չէինք ունենար մեր ա[...] ուայ Հայաստանը։ Եւ դեռ [...] լին,— Նոյն իսկ երէկուան Հա[...] տանի հանրապետութիւնը իր [...] յութիւնը պարտական էր [...] յեղափոխութեան։ Ռուսիոյ [...] կայ իրաւակարգը լուծեց [...] յին հարցը որ կրծում էր [...] րութեան սիրտը։ Ժողովուրդ[...] ինքնորոշման իրաւունքի վր[...] կանգնած այդ իշխանութ[...] Ռուսիա այսքան ուժեղ չէր [...] ոչ մի ժամանակ»։

Ժողովի աւարտումէն [...] Միքայէլեանի կը հարցուի [...] ինչ են Նոյեմբեր 29ի եւ Մ[...] 28ի թուականները. պատաս[...] կ'ընդունի թէ իրեն համար [...] ջինը վարչաձեւի փոփոխութ[...] տարեդարձ է, իսկ միւսը [...] պետութեան հիմնարկութեան [...] րը. «բայց, հասկանում էք, էլ[...]

Բժիշկ Կամսարական շեշ[...] անապաստան երախաներու օգն[...] թեան անհրաժեշտութիւնը, [...] ռաջարկելով որ Լոնտոնի տիկ[...] ներն ու օրիորդները ձեռք ձեռ[...] տան եւ աշխատին Հայաստա[...] Կարմիր Խաչին համար։

Ուշ էր ժամանակը, երբ հ[...] ճեպով ընտրուեցան Հօկի նոր [...] նաճիւղի վարիչները, ինչպէս նա[...] Կարմիր Խաչի մարմինը՝ առա[...] 9 անդամներով, իսկ երկրորդը [...] անդամուհիներով։ Փայլուն անո[...] ներ կան Հօկի նոր վարչութե[...] մէջ — որովհետեւ ունակութ[...] եղած է մեր գաղութին հա[...] գործի գլուխ բերել միշտ երե[...] լիները։ Կանխահաս է գուշակ[...] թիւններ ընել իրենց ապագ[...] գործունէութեան մասին։

*
* * Ժողովի բացման, նախ[...] Հօկի ներկայացուցիչը պարզեց [...] րենց երկու տարուան գործունէ[...] թիւնը...։ Պ. Երզնկեանի ի պաշ[...] սարքուած հացկերոյթի մը [...] թացքին Հողագործական Դպրոց[...] տան համար արձանագրուեր [...] 7-8 անձեր, 1500 ոսկիի գում[...] մը որ դեռ ամբողջութեամբ [...] գանձուած։ Ընկէ յետոյ [...] գրեթէ ձուլուեր է Միացեալ[...] հետ եւ իրերու բնական ընթ[...] քով կասեր է ամէն գործունէ[...] թիւն։ «Այս է մեր կատար[...] խեղճ գործը ամբողջ երեք [...] ուան մէջ եւ շատ ցաւալի [...] րագայ մըն է ասիկա»։ Միացեա[...] համբաւաւոր ներկայացուցի[...] խոստովանութիւններն են ասո[...] Նոյն անձն էր որ ասկէ երեք [...] միս առաջ կրկնեց նոյն խօսք[...] Միացեալ ընկերութեան տար[...] կան հաշուետուութեան ատեն։

*
* * Պ. Ա. Ոսկեան 50 ոսկ[...] րեց՝ Երեւանի մէջ Լոնտոնահ[...] գաղութին անունով շինուել[...] բնակարանին համար։

Պ. ՊԷՐՐԻԻ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Մերձաւոր Արեւելքի Նպ[...] տամատոյց ընկերութեան ընդ[...] քարտուղար Պ. Կորտըն Պէր[...] Մարտ 23ին Փարիզէն կը մեկ[...] դէպի Արեւելք, քննական պտոյ[...] մը կատարելու համար։ Պ. Պէր[...] պիտի երթայ ուղղակի Երուսա[...] ղէմ, ուր քանի մը օր մնալէ յ[...] տոյ պիտի անցնի Միջագետ[...] Սուրիա, Յունաստան, այցելե[...] Նպաստամատոյցին բոլոր հաստ[...] տութիւնները։ Պոլիս ճամբորդ[...] թիւնը պիտի տեւէ մօտ մէկուկ[...] ամիս։ Պ. Պէրրի Փարիզ պիտ[...] դառնայ Մայիսի առաջին շաբ[...] թուն։

ԿԵԱՆՔԸ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, 18 Մարտ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ — Հայաստանի մէջ կատարուած վերջին ձերբակալութիւնները խոր յուզում պատճառեցին հոս, առաւելապէս աշխատաւորական շրջանակներու մէջ, որոնք 1-2 ամիս առաջ Հօկի պատուիրակները լսելէ եւ շարժանկարը տեսնելէ յետոյ, աչքս կը լսէն նոր պատմութիւն։ Չկայ չարիք, առանց բարիքի։ Մարսէյլի աշխատաւորները հիմա հարց կուտան.— Հայաստան անկա՞խ է, եթէ անկախ է, ինչո՞ւ ձերբակալուածները Թուրքիստանի խորերը կը քշուին, այդ որ պետութիւնն է որ իր «յանցաւոր»ները օտար պետութեան կը յանձնէ. միթէ Հայաստանը այնքան պզտի՞կ է որ «յանցաւոր»ներու համար, աքսորավայր մըն ալ չունի...։

Խարբերդի Հայրենակցական Միութիւնը, որ Մարսիլիոյ Հայրենակցական Միութիւններու ամենէն հին ու մեծն է, ժողովի հրաւիրած էր միւս Հայրենակցական Միութիւնները, վերջին ձերբակալութիւններու առթիւ, խորհրդակցելու համար։ Հրաւէրին պատասխանած էին Վասպուրականի, Քղիի, Բարձր Հայքի, Բալուի, Կիլիկեան Հայրենից Միութիւնները եւ Հայ Կարմիր Խաչը, Քղիի Երիտ. Միութիւնն ու Ցաւաշ. Երկսեռ Միութիւնը, որոնք կազմութեան տեղեկանալէ յետոյ, ստորագրեցին Թուղթ մը, թէ շուտով ժողովուրդը պիտի կանչուի միթինկի մը, բողոքի հեռագիր մը ղրկելու համար Երեւանի կառավարութեան, պահանջելով կալանաւորներուն ազատ արձակումը...։

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ ՄԸ.— Մարտ 12ին Մարսէյլ հասաւ ու 13ին Նիս մեկնեցաւ կաթոլիկոսական պատուիրակը՝ ընկերակցութեամբ պ. Ներսէս Օհանեանի։ Վերադարձին պիտի միայն մէկ շաբաթ, կ'բաղձելու համար տեղական գործերով։ Մարսիլիան, որ ամբողջ ֆրանսահայ գաղութին օրինակ հանդիսացաւ նախապէս, այժմ կազմակերպ վիճակ մը կը պարզէ։ Այդպէս կամեցաւ սոսկական անհատ մը, շահագործելով կարգ մը հանգամանքներ, իբրեւ առեւտրական գաղթ. ընդհ. ժողովին եւ Ազգ. Միութեան։ Այդ պարոնը թէ օրէնսդրական եւ թէ վարչական-գործադիր իշխանութիւնները իր անձին վրայ կեդրոնացուց ժամանակի ընթացքին, ազդեցիկ խոնարհութեամբ, որպէս գի ձեռքերը ազատ ըլլան, 71 հազարի տնօրինման մէջ։

Ցանուար 10ի ժողովին «ապօրէն» եւ «անվաւեր» հռչակումը՝ կը միայ ամէնէն տխուր փաստը իր սարքած խաղերուն։ Այդ օրէն ի վեր, պ. Աշխատեան կ'արհամարհէ ժողովուրդէն։ Հետեւա՞նքը.— պ. առեւտրականը չի կրնար վճարել ուսուցիչներուն թոշակները, չի կրնար քարտուղար մը դնել գրասենեակին մէջ, եւ իր մեծ ու պզտիկ արտանակները, գիշեր ցերեկ, կը դռները փակել... դպրոցը։

Խեղճ Մարսիլահայ ջոջեր. հաստատութիւնը այդքան չուտ։ Խնէ ձեր ինքնահաւան շարժումներէն յետոյ, գործ մը տեսնելէ...

Նէք, քար մըն ալ դուք դնէք։

Անհրաժեշտ է հրաւիրել ընդհ. ժողով, ազգային տուրք վճարող հայրենակիցներէ, ու ընտրել միակ մարմին մը, — Ազգ. Խորհուրդ։

Ասկէ դուրս՝ կայ մէկ ճամբայ.— համաժողովրդական ընտրութիւն։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ.— Ամենատոյգ աղբիւրէ կ'իմանամ որ Բժ. Կամսարականի կազմած կարմիր խաչին անդամուհիներէն մէկը շուտով դուրս տուեր է իր գոյնը, զանազան մարզանքներ կատարելով կուսակցական գետնի վրայ։ Իր խաղերէն զգուած, չէզոք անդամուհիները կը քաշուին...։ Ո՞վ պիտի կազմէ նորը։

Նորակալ։ Հօկն ալ իրական տագնապ մը կ'անցընէ։ Ուշագրաւ պատմութիւններ, իմացայ զորս ստուգելէ յետոյ պիտի հաղորդեմ յաջորդով։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԼՍԱՐԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն հաստատած է ժողովրդական լսարան մը, շաբաթը անգամ մը մեր երիտասարդութիւնը համախմբելու եւ անոնց ընկերային-քաղաքական զարգացման նպաստելու համար։ Առաջին դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ Երկուշաբթի։ Ընկեր դասախօսը տուաւ պատկերը Արեւելեան խնդրին, ծագումէն մինչեւ մեր օրերը, եւ հայկական դատին արդի վիճակը, Պերլինի վեհաժողովէն մինչեւ Հօֆ եւ Վէսթէնէնկ, մինչեւ Մայիս 28ը եւ Սեվրի ու Լօզանի դաշնագիրը։

ՏԽՐՈՒԹԻՒՆ.— Կիրակի օրը հողին յանձնեցինք մեր սրտցաւ հայրենակից պ. Սուրէն Արզումանեանի տիկինը՝ Վասիլուհի Արզումանեան, 23 տարեկան։ Ցաւակցութեան կը հետեւէր մեծ բազմութիւն մը։ Դագաղապսակ ղրկած էր նաեւ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն։

Ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ», Երկուշաբթի օր արկածի մը զոհ գնաց ուրիշ հայրենակից մը, Քղեցի Փիլիպպոս, որ կը թողու կին մը եւ 3-4 տարեկան երախայ մը։

Թղթակից

«ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ ՉԷ ՏԵՍՆՈՒԱԾ»

Պոլսոյ առեւտրական սեննակը ժխտած ըլլալով տնտեսական տագնապի մը գոյութիւնը, թուրք վաճառականները լեզու ելած են եւ ծանրակշիռ յայտարարութիւններ կ'ընեն թերթերուն։ Վաճառական մը կ'ըսէ.

— «Աչքով չենք որ՝ 40 տարիէ ի վեր այս ձեւ տագնապի չէինք հանդիպած։ Անցեալ տարուան վրայ, «քիթրէ»ն, գորտը, «մահլէպ»ը, եւ միւս ամբողջ բացառութիւն կազմելով, մեր միւս ապրանքները վար գիներով կը ծախուին։ Մինչեւ իսկ գինը անցեալ տարուան նայելով հարիւրին 30 պակաս են։

Անատոլուի դրամատուններէն մէկուն տնօրէնն ալ կ'ըսէ.— Տագնապ կայ, եթէ այսօր Պոլսոյ դրամատուններուն մթերանոցներուն նայիք, պիտի տեսնէք որ Պոլսոյ պանքայի «արտիէ»ներուն մէջ տակաւին անցեալ տարուան ապրանք ըլլալով՝ 17,658 հակ թիֆթիք կայ։ Մէկ միլիոն 225 հազար օխա կշռող այս ապրանքները անցեալ տարի վաճառականներու կողմէ 210—225 ղրշ. առնուած էին։ Այս ապրանքներուն համար գնորդ չկայ հիմա գրեթէ։ Այս ապրանքներուն՝ պանքաները միմիայն 2 միլիոն թրք. ոսկի աւանս կապած են։ Ասոնցմէ զատ 20,000 հակ ալ Անատոլուի մէջ կայ։ Ասոր վրայ նոր հունձքն ալ մօտերս պիտի առնուի։ Հետեւաբար՝ միայն այսօրուան թիֆթիքի հրապարակին դժուարութիւնները հարթելու համար 2 միլիոն ոսկի պէտք է մտնէ հրապարակ։ Թէ ինչ պիտի ըլլայ մնացեալը, ան Աստուած գիտէ։

Քանթարիէի վրայ գործ ընող հրեայ վաճառական մը.— Առեւտրական սեննակին իբր էն լաւ արտածման ապրանք ցոյց տուած ծխախոտներն իսկ տագնապ կ'անցընեն, որովհետեւ մէկ կողմէ Յունաստանի բերքը աժան է եւ միւս կողմէ Պուլղարիա Պուլկարիոյ հետ պայմանագրութիւն կնքած է եւ 3 տարուան համար պուլկարական ծխախոտ պիտի առնէ։

ԴԵՌ ՉԷ ՎԵՐՋԱՑԱԾ

Անցեալ օր հրատարակեցինք Էնկիւրիի անկախութեան դատարանին գործունէութեան տեղեկագիրը։ Ստորեւ կը ներկայացնենք Արեւելեան անկախութեան դատարանին կատարած գործերը, քաղելով ընդհ. դատախազ Սիւրէյեա պէյի յայտարարութիւններէն.—

— Արեւելեան անկախութեան դատարանին Տիարպէքիրի մէջ գործի սկսելէն մինչեւ 1926 փետր. 13 դատարան ղրկուած են 2044 հոգի, որոնցմէ 1368ը անպարտ արձակուած է եւ 678 հոգի դատապարտուած են։ 135 հոգի ի ներկայութեան մահուան դատապարտուեցան եւ բոլորին վճիռն ալ գործադրուեցաւ։ 56 հոգի իբացակայութեան մահուան դատապարտուած են։ Ասոնք եթէ ձերբակալուին, ի ներկայութեան պիտի դատուին։ 485 ամբաստանեալներ ալ բանտարկութեան, աքսորի, թիապարտութեան, բերդարգելութեան եւ զանազան պատիժներու դատապարտուած են։ Բաղդատաբար քիչ է թիւը անոնց որոնց դատը տեսնուած եւ աւարտած է։ Ձերբակալեալ, ոչ-ձերբակալեալ եւ փախստական ըլլալով թուղթերը դատարան յանձնուած 600է աւելի ամբաստանեալ կայ։ Ներկայիս 312 հոգի կայ ձերբակալեալ։ Բայց ասոնք Խարբերդի անկախութեան դատարանի բանտին մէջ գտնուածներն են։ Տիարպէքիրի եւ այլ կեդրոններու մէջ դատարան ղրկուելիք 600 հոգի եւս կայ իբր ամբաստանեալ։ Ասոնց մեծ մասը Հազրոյի վերջին ապստամբութեան հետ կապ ունին։

ԺՈՒԺԿԱԼ ԱՄԵՐԻԿԱՆ...

Ոգելից ըմպելիներու արգելքէն ի վեր, զարմանազան գայթակղութիւններ իրարու կը յաջորդեն Ամերիկայի մէջ։ Այս անգամ նոր խայտառակութիւն մը կը հաղորդուի Նիւ Եորքէն։ Դատական հրամանի մը վրայ, ձերբակալուեցան 27 բժիշկ, վեց դեղագործ եւ երեք թորիչ։

Օրէնքին տրամադրութեան համաձայն, որոշ քանակութեամբ ոգելից ըմպելի սահմանուած է բժշկական պէտքերու համար։ Հիւանդը պէտք է վկայական առնէ իր բժիշկէն, ատկէ օգտուելու համար։ Այդ վկայականին վրայ, դեղագործը կը հայթայթէ ուզուածը։ Պէտք է ըսել որ դեղագործներն ալ իրենց կարգին պաշտօնապէս արտօնուած թորիչներէ կը ստանան թանկագին ըմպելին եւ պարտաւոր են ճիշդ հաշիւ ներկայացնել ընդունուած եւ ծախսուած քանակութեանց եւ անոր գործածութեան մասին։

Վերջերս խոշոր տարբերութիւններ տեսնուած ըլլալով այս հաշիւներուն մէջ, քննութիւն բացուեցաւ եւ երեւան ելաւ որ բազմաթիւ բժիշկներ վկայական կը ծախէին արտօնուած քանակութենէն շատ աւելի, մեղսակցութեամբ դեղագործներու եւ թորիչներու։ Կ'ըսուի թէ գայթակղութիւնը կրնայ տարածուիլ եւ վտանգել ուրիշ բազմաթիւ մարդիկ որոնք պատուաւոր ճանչցուած էին։ Աւելորդ է ըսել որ խայտառակութեան հեղինակները այս ձեւով աւելի դրամ կը շահէին քան իրենց արհեստով։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՂՄԿԱԼԻՑ ՆԻՍՏԸ

Պ. ՄԱԼՎԻ ԿԸ ՄԱՐԻ

Հինգշաբթի օր երեսփոխանական ժողովին առջեւ նախարարական յայտարարութեան ընթերցումէն վերջ արքայական երեսփոխան Պատըրկարէ հարցապնդեց կառավարութիւնը։ «Երբ Էրիօ վարչապետութիւնը ձգեց, ըսաւ, ստերլինը 92 ֆր. կ'արժէր, Փէնլըվէի ինկած օրը 120 էր, իսկ այսօր Պրիանի օրով 135 ֆրանք կ'արժէ։ Ներկայ պայմաններուն մէջ ազգային միութիւնը խորհրդանշող դահլիճ մը պէտք է որ կազմուէր, մինչդեռ Պրիան Ներքին Նախարարութիւնը յանձնեց Մալվիի, գրգռութիւն առաջ բերելու եւ ասպարէզ կարդալու նպատակով»։ Երեսփոխանը հին պատմութեան անդրադառնալով յիշեց Մալվիի իբրեւ դաւաճան ամբաստանուիլը եւ ծերակոյտի գերագոյն ատեանին կողմէ դատապարտուիլը։ «Այժմ Մալվին նախարարութեան բարձրացնելով, Պրիան կը փառաւորէ զայն։ Այսօր դեռ Սուրիոյ եւ Մարոքի հետ պատերազմ ունինք, եւ Մալվի թշնամութեանց անմիջապէս դադրեցուելուն ի նպաստ քուէարկած էր, արդեօք դարձեալ կը փափաքի՞ ամէն գնով հաշտութիւն կնքել Ապտիւլ Քէրիմի հետ եւ անոր գերիշխանութիւնը ճանչնալ Ռիֆի վրայ»։ Մէկ խօսքով, երեսփոխանը յայտնեց թէ իրենք դահլիճին հաւատք քուէ պիտի տան, քանի որ Մալվին անոր մէջն է։

Վարչապետ պ. Պրիան բեմ բարձրանալով բուռն կերպով պաշտպանեց Մալվին եւ յայտարարեց թէ անիկա անիրաւ տեղ դատապարտուած էր։ «Միացեալ դահլիճ կազմելու համար ամէն ջանք ըրած ենք։ Եթէ յաճախակի կառավարութիւն փոխենք, երբեք չպիտի կրնանք մեր տնտեսականը վերականգնել. եթէ նախարարական նոր տագնապ մը եւս ծագի, աղիտաւոր պիտի ըլլայ երկրին համար։ Եթէ ժողովրդ. մեծամասնութեան նպատակը մեզ տապալել է, ըսէք անմիջապէս, որպէսզի զուր տեղ ժամանակ չկորսնցնենք»։

Երկրորդ հարցապնդողն էր պ. Պաժիյէ, որ պատերազմին մէջ անդամահատուածներուն անունով յայտնեց որ Մալվիի երեսէն շատ մը զինուորներ սպաննուած են պատերազմի ատեն։

Ասոր վրայ Ներքին Նախարարը բեմ ցատկեց եւ, աղմուկներու մէջ, բողոքեց իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւններուն համար։ «Շըմէն տէ տամ ծրագիրը ես չէ որ յանձնեցի գերմաններուն, անհիկա սպաննուած յիմնապետի մը վրայէն գտնուած է։ Մաթա Հարիի սիրահարն ալ չեմ եղած։ Այս բոլոր պատմութիւնները զրպարտութիւններ են։ Եթէ իմ ներկայութիւնս կը վնասէ դահլիճի գործին, պատրաստ եմ քաշուելու»։

«Ես վատ չեմ», բացագանչեց պ. Պրիան։

Պ. Մալվի ծափերու մէջ բեմէն վար իջաւ եւ իրեն յաջորդեց գնդապետ Ֆապրի։ Այս վերջինը հազիւ թէ սկսաւ խօսիլ, Մալվի գիտակցութիւնը կորսնցուց եւ նուաղեցաւ աթոռին վրայ։ Նախագահ պ. Էրիօ ժողովը դադրեցուց։ Մալվի քովնտի սրահ մը փոխադրուեցաւ, ուր երկու բժիշկներ օգնութեան հասան։

Նախարարը սթափելէն վերջ կրկին անգամ մարեցաւ։ Երբ նիստը վերսկսաւ պ. Ֆապրի եւ Պրիան պաշտպանեցին Մալվին, մարաջախտ Ֆոշի վկայութիւններով։ Ցետոյ երկու բանաձեւեր ներկայացուեցան. 164ի դէմ 336 ձայնով վստահութիւն յայտնուեցաւ դահլիճին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ, 17 Մարտ (Սեփ. Թղթ.).— Փետրուարի 18ին Նահանգիս Վիլ Նէօվ լը Պէր քաղաքը հասան 48 Հայեր, որոնց եօթը այր, 24ը կին, միւսները անչափահաս։ Մեծամասնութիւնը կ'աշխատին մետաքսի գործարանին մէջ։ Կ'ըսուի նաեւ թէ այդ կողմը 20 որբեր եւս բերուած են Պէյրութէն, որոնց մասին տակաւին տեղեկութիւն չունինք։

Կիրակի կը կատարուի քանի մը ամսուան մէջ եղած նշանտուքներու տասներորդը, որուն պիտի մասնակցի ազգային մասնաճիւղի վարչութիւնը։ Պիտի խօսի ձեր թղթակիցը՝ նիւթ ունենալով «Նշանախօսութիւնը վեց հազար տարի առաջ»։

Մարտ 14ի Կիրակին ֆրանսական եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատոյց գերապայծառ Պաշալեան եպիսկոպոսը։ Ազգային աւանդութիւններու ծարաւի ժողովուրդը, փութացած էր տեղ գրաւել ճիշդ ժամանակին, հաստատելու համար բնիկները թէ Հայերը քրիստոնեայ են, ոչ թէ «մահմետական», ինչպէս կ'առարկէր Օպընայի հիւանդանոցի կրօնապետը, հայ ննջեցեալի մը յուղարկաւորութեան առթիւ։

Ֆրանսացի աւագերէցը մինչեւ վերջ ներկայ ըլլալով արարողութեանց, իր հիացումը յայտնեց հայկական ծիսակատարութեան մասին։ Գերապայծառը խօսեցաւ ազգային համերաշխութեան մասին։

Կը լսուանք որ մօտերս յաջողի սեփական հաւաքատեղի մը կամ մատուռ մը հաստատելու ծրագիրը։ Այս առթիւ ուշադրութեան կը հրաւիրենք նորեկ 20 որբուհիներուն հայերէն եւ ֆրանսերէն ուսուցանելու եւ ազգային կրթութիւն տալու խնդիրը։

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Վերջերս տեղի ունեցաւ Բալուի երիտասարդաց միութեան հանդէսը։

Բացումը կատարեց պ. Ա. Ադամեան, որ հրաւիրեց Բալուի բոլոր երիտասարդները մասնակցիլ միութեան եւ աւելի արդիւնաւորել զայն։

Աճուրդի դրուեցան երկու առարկաներ, որոնց եռանդով մասնակցեցան ներկաները։ Ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը «Թիւ 5 խեղագարը», բաւական յաջողութեամբ։

Մաղթենք որ նորակազմ միութիւնը նպաստաւոր ընդունելութիւն գտնէ Մարսիլիոյ մէջ, իր արդիւնաւոր գործունէութեամբ։

Ա.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԳՌԵՀԻԿ ՍՈՒՏ ՄԸ

Զարմանքով կարդացինք «Երեւան» թերթի Մարտ 5ի թիւին մէջ «Մահափորձ» վերնագրով եւ «Այդ» ստորագրութեամբ թղթակցութիւն մը Մարթիկէն։

Ստորագրեալներս՝ զանազան հոսանքներու պատկանող անհատներ, պարտք կը զգանք հրապարակաւ յայտարարելու թէ այս լուրը բոլորովին յերիւրածոյ է, Մարթիկի հայ գաղութին հանգիստը խռովելու համար մէջտեղ նետուած սուտ մը։

Յիշուած 40-45 տարեկան ծերունին սրճարանին մէջ խօսակցութեան ընթացքին լիրբ խօսքեր կ'ուղղէ մեր ազգային նշանաւոր հերոսներէն Անդրանիկի հասցէին։ Ներկաները գրգռուելով, ճիշդ նոյն երեկոյին իրենց աշխատած գործարանին մէջ կը յանդիմանեն զինքը։ Պ. Սարգիս Գորգիկեանն ալ ուրիշ քանի մը գործաւորներու հետ միջամտեր էր կռիւի տեղի չտալու համար։

ՑԱՌԱՋ.— Ստորագրած են 93 հոգի։ Տեղի անձկութեան պատճառաւ, զանց կ'առնենք անունները։

ՃՇԴՈՒՄ

Ինչպէս իմանում եմ, Սեւրիայի «Լիբանան» եւ մի քանի ուրիշ թերթերում արտատպուած է Փարիզի մի խումբ մտաւորականների ծանօթ «բողոքը», որի տակ աւելցուած է նաեւ իմ ստորագրութիւնը։

Ցայտնում եմ, որ իմ ստորագրութիւնը դրուած է թիւրիմացութեամբ։ Ես այդ բողոքին չեմ միացել։

Աւետիք Իսահակեան
Փարիզ, 19 Մարտ

Ց. Գ.— Նոյնը ուղարկում եմ «Երեւան»ի խմբագրութեան։

«ԴՐՕՇԱԿ»ի վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ վերջին թիւին մէջ հրատարակուած ազդարարութեան համաձայն, մինչեւ Մարտ 20 իրենց տարեկան կամ վեցամսեայ բաժնեգինը չվճարողներու թերթը պիտի դադրեցուի Մարտի թիւէն սկսեալ։

Ֆրանսայի բաժանորդներէն անոնք որ իրենց բաժանորդագրութիւնը չեն նորոգեր, պարտաւոր են ղրկել այս տարուան առաջին երկու թիւերուն փոխարժէքը՝ հինգ ֆրանք։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն եւ Փարիզի Շրջանային Կոմիտէն ցաւով կը ծանուցանեն «Խաժակ» խումբի ընկերներէն

ՊԵՏՐՈՍ ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի 17 Մարտ երեկուն Սալփէթրիէրի հիւանդանոցին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ։

* *

Հ. Յ. Դ. Փարիզի «Խաժակ» խումբը խորին վշտով կը ծանուցանէ մահը՝

ԸՆԿ. ՊԵՏՐՈՍ ԲԱՐԱՂԱՄԵԱՆԻ

Ընկեր Բարաղամեան բնիկ Սարատարապատցի էր և 26 տարեկան։ Եղած է հաւատարիմ զինուորը արուեստագէտ-վրիժապետ Ս. Շահխաթունիի, Հայկական Հանրապետութեան օրով։

Նկարիչ Պ. Հրանտ Ալեանաք դժբախտութիւնն ունեցած է կորսնցնելու իր քոյրը՝ Տիկին Զապէլ Ճանիկեան, 43 տարեկան։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ։

Անատօլուի երկրաշարժը

Գրած էինք թէ Տէնիզլիի մէջ սաստիկ երկրաշարժ տեղի ունեցած է: Իտալիայէն կը հեռագրեն թէ Մարտ 18ի իրիկունը Ֆայէնտայէն 1500 քիլոմէթր հեռու, հաւանաբար Անատօլուի մէջ երկու ժամ տեւող երկրաշարժի ցնցումներ զգացուած են, այնքան սաստիկ, որ երկրաշարժը արձանագրող գործիքը կոտրած է: Անատօլուի մօտ Գասթէլլօրիզօ կղզիին մէջ ևս ցնցումը սաստիկ եղած է. 70 տուներ փլած են, մէկ հոգի մեռած է և երեք՝ վիրաւորուած են:

Իրլանտացի ազգայնականները կը գործեն

Առջի օր Անգլիոյ վարչապետ Պ. Պօլտուին Լոնտոնի մէջ իրլանտական Ս. Փաթրիքի տօնին առթիւ տրուած հացկերոյթի մը մէջ ճառ մը պիտի խօսէր, երբ վերէն ռումբ մը նետուեցաւ սրահին մէջ, այրելով գորգը և ուրիշ առարկաներ: Հրաւիրեալներն ու սպասաւորները շուտով մարեցին կրակը: Նոյն իրիկունը Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանը ճաշի հրաւիրուած էր իրլանտական ակումբի մը կողմէ, Լոնտոնի մեծ ճաշարաններէն մէկուն մէջ: Ինքնաշարժ նստած անծանօթներ դէպի ճաշարանին պատուհանը բռնծուխի ծրար մը նետեցին, առանց հասնելու իրենց նպատակին:

Չինական կնճիռը

Չինաստանի «ազգային» բանակի հրամանատարը առանց պայմանի ընդունեց մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներուն վերջնագիրը: Թաքուի իշխանութեանց և օտար նաւատորմերու հրամանատարներուն տեղեկութիւն տրուեցաւ այս մասին:

Ասոր վրայ հազարաւոր չինացի ուսանողներ ցոյց կատարեցին արտաքին նախարարութեան շէնքին առջեւ, բողոքելու համար վերջնագրին ընդունելուն դէմ: Ուսանողները փորձած ըլլալով բռնի կերպով շէնքէն ներս մտնել, քաղաքապահ զինուորները նախ սուինով յարձակեցան և ի վերջոյ կրակ բացին ցուցարարներուն վրայ, որոնցմէ 31 հոգի սպաննուեցաւ և 80 հոգի վիրաւորուեցաւ:

Ռուսիոյ տնտեսական քայքայումը

Ռէվալէն կը հեռագրեն թէ խորհրդային միութեան բոլոր երկիրներու ելմտական գործավարները հապճեպով արտակարգ ժողովի հրաւիրուած են, զբաղելու համար Ռուսիոյ տնտեսական եւ ելմտական կեանքով, որ կ՚ըսուի թէ յուսահատական վիճակի մէջ է: Օտար երկիրներէ վարկ կամ փոխառութիւն ստանալու ոեւէ յոյս չէ մնացած այլեւս: Ժողովի նախագահ Պրիւշանէֆ յայտարարած է որ եթէ կ՚ուզուի աղէտին առաջքն առնել, ճարտարարուեստներուն նիւթական աջակցութիւն պէտք է ըլլայ կառավարութեան կողմէ:

Հրեայ գոհարավաճառի մը չարաշահութիւնը

Օազիս Կօլտէնպէրկ անուն հրեայ վաճառական մը որ Փարիզի մէջ երկար ատենէ ի վեր ապառիկ գնած գոհարեղէններու փոխարժէքը չէր վճարած, այս շաբթու յանկարծ աննետացաւ հրապարակէն եւ Պելժիա անցաւ: Իր հետ տարած է 1,200,000 ֆրանքի մարգարիտ, ադամանդ եւ զմրուխտ, որ իրեն քով աւանդ ձգուած էր զանազան առեւտրականներու կողմէ: Այս առթիւ հայ գոհարավաճառներ Մաթէօ խան Ներսէսեանէն խլրացուած է 300,000, Կ. Արթինեանէն 100,000 եւ Քէրէսթէճեանէն 60,000 ֆրանքի գոհարեղէն:

«Լքեալ» գոյքերու աւարը

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ լքեալ կալուածներու թիւը հազարները կ՚անցնի: Գրեթէ ամէն օր փախստականներու վերաբերեալ «լքեալ» գոյքեր երեւան կ՚ելլեն: Վերջին երկու օրուան մէջ նորէն 2-300 հազար ոսկի արժէքով «լքեալ» գոյքեր գտնուած են: Ասոնց մէջ կան նաև հետեւեալները, կը գրէ «Ագշամ».— Բերայի շիտակը և Տէրվիշ փողոցին մէջ փախստական Գարակէօզեանի ժառանգորդներուն վերաբերեալ 12 կտոր «լքեալ» գոյք երեւան հանուած է և գրաւուելու վրայ է: Փախստականներէն Երուանդ Ազարեանի պատկանող երեք տուներ երեւան ելած են: Որոշուած է գրաւել զանոնք: Ասկէ զատ գտնուած է նաև Պետրոս Յովսէփ Ազարեանի պատկանող Թիմօնի փողոցին մէջ տպարան մը և Թէրճիման Զըգմազի կողմը 3 տուն:

«Լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը իմացած ըլլալով որ Քէօփրիւլի խանը փախստական հայու մը կը պատկանի և փոխանորդի մը միջոցաւ կը կառավարուի, յետ քննութեան որոշած է գրաւել զայն,

Օտար աշակերտները

Պաշտօնական վիճակագրութեան մը համաձայն Ֆրանսայի պետական նախակրթարաններուն մէջ 26,891, իսկ մասնաւոր վարժարաններու մէջ 3,580 օտար աշակերտներ կան: Առաջինները ընդհանուր աշակերտներու 9,54 առ 100ը, իսկ վերջինները 5,46 առ 100ը կը կազմեն:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ

կիրակի, 28 Մարտ իրիկուան ժամը 8,30ին

Salle de Géographie ի մէջ, 184 Boulevard St. Germain.

(Métro : St. Germain-des-Prés)

կը խօսի՝ Ա. Լ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՐԵՒԱՆՆԵՐԸ նիւթի մասին.

ՄՈՒՏՔ 1 ՖՐԱՆՔ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

27 Մարտ Շաբաթ գիշեր ժամը 8,30ին

120, Boulevard de Belleville, 120 (Métro Belleville)

կազմակերպուած ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայր. Միութեան կողմէ

Կը մասնակցի «ՍԻՓԱՆ» երկսեռ երգչախումբը

ՍԱՔՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆի ղեկավարութեամբ

ՆՈՒԱԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԸ ԲԱՆԱԽՕՍԷ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով

Տոմսերը կը ծախուին Billancourt, 28 Rue Nationale հայկական ճաշարանին մէջ, Bd. St. Michel, Café de la Source.

ՕՐ. ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՃԻՆՃԱՒԱԳԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՃԱՆԻԿԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱՆ

21—3—926 Սէն Շամօն

Տէր եւ Տիկին Գ. Պագալեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ս. Գըլըճեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Պագալեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Պ. Կ. Գըլըճեան, Այրի Տիկին Կ. Մանուկեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մ. Գըլըճեան եւ զաւակունք (Սելանիկ), Տէր եւ Տիկին Ե. Բամպուքճեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Այրի Տիկ. Տօքթ. Զ. Փափազեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Այրի Տիկ. Փափազեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Այրի Տիկին Թուրշուճեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Այրի Տիկին Ձիլինկիրեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Աճէմեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Սագաեան, Տէր եւ Տիկին Արծրունի, Տէր եւ Տիկ. Պէքեարեան (Պոլիս), Պ. Վ. Մանուկեան (Աթէնք), Պ. Ն. Եղիաեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տօքթ. Յակոբ Եղիաեան (Գահիրէ), Պ. Տ. Փափազեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Ձիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Թուրշուճեան, Պ. Յ. Նազարեան, Պ. Հ. Նազարեան, Պ. Ա. Ջարիֆեան, Պ. Թուրշուճեան (Սեվաստափոլ), Տէր եւ Տիկ. Մուզայեան եւ զաւակունք (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան եւ զաւակունք, Պ. Յ. Պաղճեան եւ զաւակունք՝ ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց զաւկին եւ ազգականին՝

ՓՈՔՐԻԿՆ ՌՕԶ ՊԱԳԱԼԵԱՆԻ

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը 9ին Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ուր փոխադրուած է մարմինը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Գոյամարտ» խումբի ժողովը՝ այսօր Կիրակի ժամը 3ին սովորական հաւաքավայրը:

ԿԻՅՎԼԻ Հայրենակիցներու ժողովը՝ այսօր Կիրակի ժամը 4ին 36 Rue Polonceau, Metro Barbes. Օրակարգ վարչութեան ընտրութիւն:

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի մէջ վերջնապէս կազմուած ըլլալով Շապին Գարահիսարցիներու «Ռազմիկ» Հայրենակցական միութիւն մը, կը խնդրուի Փարիզի եւ գաւառներու բոլոր հայրենակիցներէն, որ իրենց անունը եւ հասցէն ուղարկեն հետեւեալ հասցէին.— H. Bournazian 208bis Rue Lafayette, Paris (10e).

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՓԱՐԻԶ, Զ. Մ.— Ստացանք:

ՄՈՆԹԱՐԺԻ, Մ. Գ.— Ստացանք բաժնեգինը:

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ս. Ադ.—Նոյնպէս:

ԼԱԼՕՆՏ, Տ. Ղ.— Ստացանք 10 Ֆրանք:

ՏԷՍԻՆ, Ս. Ս. — Նոյնպէս:

ՄԵՐ ՔՈՎ նամակ ունի Ադասի Քէօսէեան, Թերմէցի:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

Ի պատիւ Պ. ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

27 Մարտ Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին

Théatre Renée Maubelի մէջ

8-10 Rue de l'Orient

կը ներկայացնէ Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕ Ողբերգութիւն 5 արար

Գիները՝ 100 (օթեակ, 20, 15 12, 7.30 բոլորն ալ թուապրուած:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Սօրպոնէն վկայուած օրիորդ մը ֆրանսերէնի եւ հայերէնի մասնաւոր դասեր կը ստանձնէ: Դիմել խմբագրատուն:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Լ. Շանթի ճամբուս վրայ 5 ֆրանք, կինը 5, դերասանուհին 9 եւ գարծը 9, Զօպանեանի թուղթի փառքը 5, Տղու հոգիները 6 եւ Հայրենի քնարը 10, Մաքսիմ Կորքիի Ֆօմա Կորտիէֆը 10, Զ. Եսայեանի վերջին բաժակը 6,30 եւ Ունձկութեան ժամերը 1, Հայորդիներ 8, Ափրոդիտէ 10, Հայկական երգարան 8, Երազահան 5, Փարիզէթ 6, Աշըգ Ղարիպ (հայերէն 6,30 Թրք. 5), Աբլոր եղբայր 6, Թէոդիկի 1926ի տարեցոյցը 35, Ֆրանս. բառարան 50, Ֆրանսերէն խօսակցութիւն 5, ինչպէս նաեւ ուրիշ ամէն տեսակ վէպեր, թատերգութիւններ եւ զաւեշտներ: Փափաքողներուն գրացուցակ կը ղրկուի: Կանխիկ վճարում կամ Contre Remboursement Հասցէ L. Mozian, 5, Ave. Quihou St. Mandé (Seine): 10-1

ՍԱԿԱՐԱՆ

20 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	13[...]
Տոլար,	Dollar	28[...]
Մարք (ոսկի)	Mark	6[...]
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14[...]
Թրք. ոսկի	» or	125[...]
Մէճիտիէ	Médjidié	10[...]
Լէվա 100 հատը	Léva	21[...]
Տրախմի »	Drachme	41[...]
Լիր » »	Lire	113[...]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	114[...]
Զուից. »	Frc. Suisse	545[...]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	140[...]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	280[...]
» II	»	195[...]
» III	»	178[...]
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs	135[...]

Comptoir Parisien de change et de Cré[dit] 80, Rue Lafaye[tte]

Le Gérant : H. TEURNIE[R]

Impr. MASSIS 208bis, Rue Lafayette Paris (1[0e])

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 24 ՄԱՐՏ 1926

24 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 101 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՀԱՅԵՐԷՆԸ՝ «ԱԶԱՏ» ԵՒ «ԱՆԿԱԽ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Կոմիտետի գործկոմի պլենումը.— Ռուսկոմկուսի վորոշումները ցեխբջիջների մասին.— Բանգյուղտեսչության արտապլանային ինսպեկցիան.— Ցեկոմի պլենումի արդյունքները.— Պրոլետգրողների ասոցիացիա.—

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԴԵՂՆԱԾ ՏԵՐԵՒՆԵՐ

Շաբաթ չանցնիր առանց երիտասարդ մեռելի մը:

Ինչ որ կ'իմանանք պատահաբար, դեռ մէկ մասն է իրականութեան: Հիւանդանոցներու մէջ կան երիտասարդներ, որոնց օրերը համրուած են — ինչպէս կը պատմուի բերնէ բերան: Տեղերն ու անուններն ալ կը յիշուին: Բայց այդ ալ մէկ մասնիկն է ամբողջ ողբերգութեան: Ո՞վ գիտէ պատմութիւնը այն միւսներուն, անծանօթներուն կամ անճարներուն, որոնց կուրծքերը կը քակուին ոտքի վրայ, գործարաններու ծուխին ու ժխորին մէջ, կամ պանդոկներու անկիւնը: Մէկով-երկուքով չեն համրուիր անոնք, ոչ ալ երկու բառով կը նկարագրուի անոնց քաշքշուքը:

«Վեց ամիս առաջ կայտառ երիտասարդ մըն էր». «մէկ տարուան մէջ հալեցաւ». «պարահանդէսի մը դարձին պաղ առած էր, անկողին ինկաւ ու գնաց»: — Ամէն օր կ'իմանաս այս կարգի խօսքեր, պատահական հանդիպումներու ատեն, կամ ընտանիքներու մէջ: Կը պատմեն ու կ'անցնին. այնքան սովորական է կեանքը այս երկինքին տակ, հեւ ի հեւ արշաւ մը որ շատ կը նմանի մարզական մրցումի: Աստր հետեւանքով ալ, մարդիկ հետզհետէ աւելի կը կծկուին իրենց պատեանին մէջ, կը ցամքին ու կարծրանան, իւրաքանչիւրը իր գլխուն ճարը նայելու համար:

Կա՞ն միջոցներ չարիքը սահմանափակելու:

Անշո՛ւշտ: Եւ ամէնէն առաջ, իրենց, երիտասարդներուն ձեռքն է գաղտնիքը: Մեր աշխարհին մէջ օրհնութիւն էին օդն ու ջուրը, բայց քթէ-բերնէ կը բերէին ջարդն ու թալանը, և գիշեր-ցորեկ ինքնապահպանութեան մասին կը մտածէինք: Այստեղ, գոնէ Փարիզի մէջ, թոյն կը կաթէ երկինքէն, պատերէն ու փողոցներէն: Տեղացիները իրենք շատ լաւ կը ճանչնան միջավայրը, և զգուշական միջոցներ կը խորհին: Տակաւին անցի օր, նոր հրահանգներ կը հաղորդուէին, ստորերկրեայ երկաթուղիներու (Մեթրօ) առողջապահական պակասները լրացնելու համար: Մէկ խօսքով, այստեղ ալ ինքնապաշտպանութեան կռիւ մղելու հարկադրուած ենք ո՛չ միայն հոգեկան, այլ և ֆիզիքական տեսակէտով:

Մեր երիտասարդները ո՛ր և է ատեն խորհա՞ծ են այս կենսական կէտին վրայ: Մեր գործը չէ խոհեմութեան խրատներ տալ: Կեանքը ինք ամէնէն ազդու թելադրիչն է, կը բաւէ որ ամէն մարդ աչքերը բաց տեսնէ տնոր չարն ու բարին: Մենք բաւական հետաքրքրուեցանք մանաւորապէս հիւծախտի ծաւալման պատճառներով, և լսեցինք բացատրութիւններ որոնք խելքի մօտ են: Ի հարկէ գլխաւոր պատճառը այն է որ այդ մահացու ախտը խոր և ծաւալուն արմատներ ձգած է այս քաղաքին, ինչպէս նման խոշոր միջավայրերու մէջ, իր աշխատանքի, բնակութեան, օդի և ապրուստի պայմաններով: Բայց փոքր չարիք չեն գործեր նաև տօրեայ մոլութիւնները:

Այդպէս է պարը, և, աստիճան մըն ալ՝ մարզանքը, ծայրայեղութեան պարագային: Մինչև լոյս պարել, տաքնալ, քրտնիլ յետոյ՝ անկողին ինկածներու շարք մը ունինք այսօր, իբրեւ ժամանակի նշան: Ո՛չ միայն շատ կը յոգնի, այլ և գէշ կը մնանի գաղթական երիտասարդութիւնը: Ո՛րքան կրնան տոկալ այդ ուժաթափ հասկերը, երբ վարակուին այսպէս կամ այնպէս: Ամէնէն թեթեւ տկարութիւնը, որ ոտքի վրայ պիտի անցնէր ուրիշ տեղ, յաճախ կը բարդանայ Փարիզի մէջ, ճակատագրական ելքի մը յանգելով:

Բայց բաւական չեն այս տարրական զգուշութիւնները: Կարելի չէ մինչեւ վերջը պայքարիլ վտանգին դէմ՝ անհատական ուժերով: Աւելի կը ծանրանայ մտահոգութիւնը, տերեւները դեղնելէ յետոյ: Այդ պարագային է որ պիտի հաստատուի իրական արժէքը Փարիզի զանազան մարմիններուն, որոնք օրը օրին գործեր կը տեսնեն, բայց չունին առաջադրութիւն մը որ համապատասխանէ ներկայ պահանջներուն:

Այդ մասին կը խօսինք ուրիշ առիթով մը:

Բայց ըսենք այժմէն, որ Փարիզը շատ անճարակ է այս ճամբուն վրայ: Ռուսերն ալ գաղթական են մեզի պէս, և սակայն ունին արդիական կազմակերպութիւններ, համաձայն իրենց կարողութեան: Մեր Աղքատախնամը, Կարմիր Խաչը և Բժշկական Միութիւնը կը շարունակեն գործել աւանդաբար: Սերտ կապ չկայ անոնց և սա թափառական երիտասարդութեան, անոնց և այս տարագիր բազմութիւններուն միջև:

Զի բաւեր փափաք թէ դրամ չկայ: Այս ժողովուրդը միշտ վճարած է, երբ արդիւնք տեսած է: Վկայ՝ Պոլսոյ բազմազան հաստատութիւնները, Ազգ. Հիւանդանոցէն մինչեւ ամէնէն խոնարհ թաղին աղքատախնամը, որոնց գործունէութիւնը շատ հրահանգիչ կէտեր կը պարունակէ Փարիզի մարմիններուն համար, եթէ միայն ուզեն հետաքրքրուիլ: Մենք հրաշքներ չենք սպասեր, բայց չենք ալ կրնար հանդուրժել որ աշխարհը իրենց աղմուկով լեցնեն, երկու ողորմութիւն բաշխած ատեն:

Ուրի՛շ բան կը սպասուի այս քաղաքին մէջ, մանաւանդ սա վաղահաս կորուստներուն առթիւ: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ԵՐԹԱՐ

Ամերիկայի «Հայրենիք»ը արտատպելով Հայաստանի թերթերուն տեղեկութիւնները բժիշկի պակասութեան մասին, դիտել կուտայ.

—«Մէկ կողմ դնենք խորհրդային երկիրներու կարեւոր քաղաքներուն մէջ կեդրոնացած եւ չափազանց մեծ թիւ կազմող հայ բժիշկները, որոնք այնքան դատապարտելի կերպով կը խուսափին Հայաստանի գաւառները երթալէ. վերցնենք թէկուզ միայն արտասահմանի մեր գաղութները, ուր բազմաթիւ հայ բժիշկներ, ցրուած հոս ու հոն, յաճախ հազիւ քարշ կուտան իրենց գոյութիւնը, բաւականաչափ գործ չկարենալով գտնել իրենց համար: Անոնցմէ շատեր հայրենասիրութենէ ալ կը ճառեն:

Արդ՝ կը հարցնենք, ինչո՞ւ այդ բժիշկներու գէթ մէկ մասը չպիտի փութար երթալ Հայաստանի գաւառները, ուր իրենց ապրուստը դիւրութեամբ պիտի ապահովուէր եւ ուր իրենք այնքա՛ն մեծ ու անփոխարինելի գործ ունէին կատարելու—գործ, որ թէ՛ բժշկական է եւ թէ՛ հայրենասիրական միաժամանակ:

Դաշնակցական կամ Դաշնակցութեան համակիր բժիշկներու Հայաստան երթալու դէմ դեռ կարող են ըլլալ դժուարութիւններ եւ առնձնութիւններ խորհրդային իշխանութեան կողմէ: Սակայն, ի՞նչ արդարացում կրնան ունենալ այն հայ բժիշկները, որոնք ռամկավար են, բոլշեվիկ եւ կամ չէզոք:»

ԱՒԱՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ինչպէս կ'երեւայ Գ. էջը հրատարակուած լուրերէն, թրքական կառավարութիւնը սաստկացուցած է իր հետապնդումները, «լքեալ» գոյքեր երեւան հանելու համար:

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ՛ ներքին փոխառութեան թուղթերու ամբողջովին ընդունուելուն հետեւանքով, «լքեալ» գոյքերու վաճառումը աւելցած է: Արժեթուղթով վաճառման եւ վարձքի փոխարժէքներու վճարումը՝ գնողներու 100ին 25—30 շահ ապահոված է: Մէկ տարուան մէջ 1,500,000 ոսկիէ աւելի կալուած ծախու հանուած եւ 600,000 ոսկիէ շատ աւելի վաճառում եղած է:

Լքեալ գոյքերու տնօրէնութիւնը, երեւան հանելու կ'աշխատի այն բոլոր կալուածները որոնց տէրերը փախած են: Վերջին շաբթուան մէջ գաղտնի մնացած լքեալ գոյքերէն 2,300,000 ոսկիի զանազան կալուածներ երեւան հանուած է:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ Կ'ԸՆԴԴԻՄԱՆԱՅ

Գ. էջին մէջ գրուած է Պոլսոյ Թուրքահայ Միութեան սարքած դաւադրութիւնը՝ Տօքթ. Նաղուպեանի ձեռքով:

Վերջին թղթաբերով առնուած թերթերէն կը տեղեկանանք թէ Քաղաքական Ժողովը բացառիկ նիստ գումարած է Տեղապահին նախագահութեամբ և դիտել տուած է Տօքթ. Նաղուպեանին և Հրանտ Անդրէասեանի թէ իրենք իրաւունք չունին Պատրիարքարանի անունով հանրագրութիւն տանելու Էնկիւրի: Ասկէ առաջ պատրիարքարանի կողմէ հանրագրութիւն մը ղրկուած է արդէն, հիմա աւելորդ է «նոյնիմաստ խնդրանքներով և երախտագիտական զգացումներով տաղտուկ պատճառել կառավարութեան»:

Տօքթ. Նաղուպեանի տարած հանրագրութեան մէջ առաջարկ կայ եղեր ազգ. կազմակերպութեան ձեւը փոխելու: Վարչութիւնը յայտնած է թէ իր կողմէ չի կրնար այդպիսի առաջարկ ներկայացնելու յանդգնութիւնը գործել: Եւ յետոյ Թուրքահայ Բարձրացման միութեան նպատակն է միայն մերձեցում առաջ բերել «Թուրք-իսլամ և Թուրք-հայ» տարրերու միջև, ուստի և իրաւասութիւն չունի Հայերու ներքին կազմակերպութեան ձեւը փոխելու:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԱՊՍՏԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

Վերջին թիւով գրած էինք թէ քրտական նոր ապստամբութիւն մը ծագած է: «Թայմզ»ի Պոլսոյ թղթակիցը կը հաստատէ այս լուրը եւ կ'ըսէ թէ շարժումը կը ծաւալի Նիսիպինի եւ Միտիաթի կողմերը: Թուրք մամուլը այս ապստամբութիւնը կը վերագրէ ազդեցութիւնը Անգլիոյ, որ Ֆրանքօ-Թուրք վերջին համաձայնագրէն դժգոհ մնացած ըլլալով, Քիւրտերը դրդած է ապստամբելու:

Մարտինի եւ ճէզիրէ Ամէտի կողմերը եւս քրտական շարժումներ տարածուած են: «Ճումհուրիյէթ» կը գրէ թէ կառավարութիւնը ժամանակին լուր առած է արտաքին պրպտումներով կատարուած այս դէպքերէն եւ աչալուրջ կը հսկէ: «Ցեղուղակները չեն կրցած նշանակելի յաջողութիւն ձեռք բերել: Կառավարութիւնը ամէն ատենէ աւելի տիրապետող է այդ շրջաններուն մէջ:»

ՀԱԿԱՀԱՅ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիական թերթերը կր գրեն թէ Տրիպօլիսի իսլամ բընակչութիւնը գերագրգռուած է: Անցեալ շաբաթ իսլամները սկսան կարգ մը հայ խանութպաններուն հրապարակաւ հայհոյել, անարգել և նոյնիսկ քանիներ ծեծել: Կէս օրուան մօտ գրեթէ բոլոր հայ խանութպանները գոցելով իրենց տուները քաշուեցան: Կէսօրուայ աղօթքին մզկիթներու մէջ ծայրայեղ գրգռիչ ճառեր խօսուեր են: Նոյնիսկ հոճային մէկը աւելի առաջ երթալով յայտնութիւն մը ըրեր է. «Ի՞նչ կը կենաք, Հայերը մեր մզկիթը օդը հանելու համար զէտնափոր ուղիներ պատրաստած են, արդէն քանիներ բռնուեցան»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ?

Պոլիսէն առնուած անթել հեռագիր մը կ'ըսէ թէ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ մեծ մտահոգութեան առարկայ դարձած են վերջերս Յունաստանի, Իտալիոյ և Եուկօ Սլավիոյ միջեւ կատարուած բանակցութիւնները: Կը կարծուի թէ այս երեք պետութիւնները համաձայնութիւն մը կնքած են Թուրքիոյ դէմ և թէ Իտալիա առաջին առթիւ պիտի գրաւէ Իզմիրը, իսկ Յունաստան ալ գործելու ազատութիւն պիտի ունենայ Թուրքիոյ մէջ: Այս պատճառով Թուրքիա կը մօտենայ Պուլկարիոյ, որուն հետ զինակցութիւն կնքելու մտադիր է:

Սերպիոյ և Յունաստանի արտաքին նախարարներուն Հռոմ այցելութիւնը Պալքաններու մէջ կը նկատուի խիստ ուշագրաւ պարագայ մը: Գերմանիոյ և Աւստրիոյ հաւանական մերձեցումին մէջ հասարակաց վտանգներ տեսնելով, Իտալիա և Սերպիա բարեկամաբար հարթած են կարգ մը առկախ երկրորդական խնդիրներ և իրենց արտաքին քաղաքականութեան մէջ համաձայնութիւն առաջ բերած են: Կ'ըսուի թէ հելլէն արտաքին նախարարը Մուսօլինիի առաջարկած է իրաւարարի դեր կատարել հելլէնական Մակեդոնիոյ սլաւ փոքրամասնութիւններու և Սելանիկի նաւահանգիստին մասին Սերպիոյ պահանջները գոհացնելու համար: Մուսօլինի ընդունած է իրաւարարի պաշտօնը:

«Տէյլի էքսփրէս» կը գրէ թէ գաղտնի դաշնագիր մը կնքուած է Իտալիոյ և Սերպիոյ միջեւ: Իտալիոյ զինուորական պատրաստութիւնները մտահոգութիւն կը պատճառեն կարգ մը շրջանակներու: Մուսօլինի յայտարարած է թէ իր նպատակն է «պահպանել Մերձաւոր Արեւելքի գոյավիճակը, որ ապահովուած չէ Լօզանի դաշնագրով: Բանակին բարեկարգութիւնը յարձակողական նպատակ չունի, այլ պարզապէս ընդհ. պատերազմի փորձառութեանց բնական մէկ հետեւանքն է:»

Միւս կողմէ Յունաստան և Պուլկարիա եւս բարեկամական յարաբերութիւններ կը մշակեն հիմա: Ժընեւի մէջ հելլէն արտաքին նախարար Պ. Ռուֆօս երկարօրէն տեսնուած է պուլկար արտաքին նախարար Պ. Պուրօֆի հետ: Յունաստան Պուլկարիոյ առաջարկած է Սելանիկէն մինչեւ Տէտէ Աղաճ ծովու վրայ յարմար ճամբայ մը ընտրել: Պուլկարիա նկատի առած է այս առաջարկը և ընտրութիւն մը պիտի ընէ: Նոյն օրը Պէռնէն Ժընեւ հասած է նաև իտալական դեսպան Պ. Լօնքառէ, որ Մուսօլինիի կողմէ շնորհաւորած է Յունաստանը՝ Պուլկարիոյ և Սերպիոյ հետ համաձայնութիւն գոյացուցած ըլլալուն համար:

ՊՈԼՍՈՅ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ

«Ռատիօ» գործակալութիւնը հետեւեալը կը հաղորդէ.— Էնկիւրիի կառավարութիւնը Պոլսոյ Թուրք իշխանութիւններուն հրահանգած է գրաւել Պոլսոյ մէջ Յոյներու պատկանող բոլոր կալուածները: Այս որոշումը տրուած է անոր համար որ կարելի չէ եղած համաձայնութեան եզր մը գտնել հելլէն պատուիրակ Պ. Փափայի հետ, որ այս առթիւ բանակցելու համար Էնկիւրի գացած էր: Պ. Փափա Պոլիսէն Աթէնք մեկնած է, իր կառավարութեան յայտնելու համար թէ բանակցութիւնները շատ դանդաղ կ'ընթանան և դժուար է լուծման մը յանգիլ: Թուրքերը հրաւիրուած են պատուիրակ մը ղրկել Աթէնք՝ հոն շարունակելու համար բանակցութիւնները: Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ նշանակուած խառն յանձնաժողովը, որ երկու երկիրներու միջև ժողովուրդներու փոխանակութեան խնդրով կը զբաղի, իր կողմէ ամէն ջանք թափած է որպէս զի Թուրքեւ հելլէն յարաբերութիւնները աւելի ծանր հանգամանք չստանան: Եթէ այս սպառնալիքը գործադրուի, Պոլսոյ մէջ մօտաւորապէս 50,000 Յոյներ կան, որոնց գոյքերը պիտի կրնան գրաւուիլ:

Այս 50,000 Յոյները հելլէնահպատակներ են, որոնք ոչ-թուրք կը համարուին, քանի որ Լօզանի դաշնագիրը ստորագրուած ատեն, չորս տարի չէր եղած իրենց Թուրքիոյ մէջ ապրելուն: Պոլսոյ մէջ կան նաև 150,000 Յոյներ, որոնք թրքահպատակ կը նկատուին, և որոնց կալուածները գրաւումէ ազատ են:

«Իւմանիթէ» վախ կը յայտնէ որ այս առթիւ Թուրքեւհելլէն պատերազմ մը ծագի նորէն:

Իշխաններու «լքեալ» գոյքերը

Գերմանիոյ մէջ ժողովրդական քուէարկութիւն պիտի կատարուի, որոշելու համար թէ պէ՞տք է գրաւել նախկին արքայական ընտանիքին և իշխաններուն պատկանող կալուածներն ու գոյքերը: Ընդհանուր քուէի դիմելու խնդիրը լուծելու համար նախապատրաստական քուէարկութիւն մը տեղի կ'ունենայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Պ. Արշակ Չօպանեանին

Բարեկամներէս մէկը հետեւեալ պատմութիւնը կ'ընէր.

— «Հրէշային մարդ մը, իր ազգականներէն մէկը իր կնոջը հետ միասին մէջտեղէն կը վերցնէ զանազան դաւադրական միջոցներով, կը տիրանայ անոնց հարստութեան եւ օրինաւորապէս կը դառնայ խնամակալ անոնց անչափահաս զաւկին: Դժբախտ փոքրիկը կը դրուի ծառայի վիճակին մէջ: Ժամանակի ընթացքին, երբ դժգոհութիւն կը յայտնէ խնամակալին կամ բարերարին դաժան ընթացքին դէմ, բարերարը իր երեսին կը պոռայ. «Եթէ դժգոհ ես ինձմէ, հեռացիր իմ տունէս»: Նոյնը կը յայտարարէ հասարակութեան մէջ: Ի հարկէ փոքրիկ դժգոհը չի կրնար հեռանալ տունէն, որովհետեւ փողոցը մնալու դատապարտուած պիտի ըլլար»:

Այս փոքրիկ պատմութիւնը յիշեցի, իբրեւ պատասխան, ձեր այն յայտարարութեան թէ «առանց ռուսական բանակի պաշտպանութեան Հայաստանի ժողովուրդը ֆիզիքապէս ոչնչացման պիտի դատապարտուի»:

Մեր պատմութեան հերոսը իր դաւերը կազմակերպած էր մութին մէջ եւ շատ քիչերը ծանօթ էին իրողութեան, մինչ պոլշեւիկ իշխանութիւնը եւ անոր հայազգի ծառաները բացայայտ կատարեցին իրենց դաւերը Հայաստանի դէմ. այնպէս որ, գոնէ ձեզի համար գաղտնիք մը չպիտի ըլլար այս պարագան:

Անշուշտ, եթէ մարդուկին պատմութիւնը ծանօթ չըլլար, անոր ըրածը պիտի ընդունէինք իբրեւ բարերարութիւն, ինչքան ալ բիրտ ըլլար իր արտայայտութեան մէջ, բայց քանի որ պատմութիւնը գիտենք, մէկ որակում ունինք — հրէշային:

Չէ՞ք ընդունիր որ նոյն դերը կատարեցին Հայաստանի հանդէպ խորհրդային վարիչները եւ անոր հայանուն գործակալները:

Եթէ Հայաստանի ինքնապաշտպանութեան միջոցները քայքայելու համար սուր դաւեր չլարէին եւ զայն անպաշտպան չդարձնէին, Հայաստան եւ դուք, ու ձեզի հետ մենք, պէտք չպիտի ունենայինք, յիշելու միշտ թէ՝ «կարմիր զօրքի ներկայութիւնը միակ գրաւականն է անոր ֆիզիքական ապահովութեան», ու օտար սուիններու, կամ նոյն իսկ մեր ապահովութիւնը քանդող ուժերու ներկայութիւնը երկնառաք բարիք մը չպիտի նկատէինք:

Ի՞նչ, ուրիշ ծանօթ չէ՞ ձեզի, որ, երբ Հայաստանի բանակը 1920 Յուլիս ամսուն կը յառաջանար դէպի Հին Նախիջեւան, եւ Թաթար ապստամբները կը պատրաստուէին անձնատուր ըլլալու, կարմիր զօրամաս մը անոնց օգնութեան կը հասնէր եւ կը կասեցնէր բանակին արշաւանքը: Ծանօթ չէ՞ ձեզի որ նոյն թուականի Օգոստոս ամսուն Խալիլ փաշայի հրամանին տակ զօրագունդ մը Բագուէն ճամբայ կը հանուէր Զանգեզուրի վրայէն Հայաստանի դէմ կռուելու համար: Ծանօթ չէ՞ ձեզի որ 1920 Սեպտեմբերի վերջերը երբ Թուրքերը կը յարձակէին Հայաստանի վրայ, կարմիր բանակը իր գործողութիւնները կը խտացնէր Հայաստանի հիւսիսային սահմաններուն վրայ: Ծանօթ չէ՞ ձեզի որ պոլշեւիկները բազմաթիւ գործակալներ ղրկեցին Թրքական բանակը, առաջնորդելու զայն Հայաստանի վրայ եւ միաժամանակ խաբելու հայ միամիտ զինուորները թէ եկողը ոչ թէ Թուրք, այլ ռուս կարմիր բանակն է:

Ծանօթ չէ՞ ձեզի, ինչպէս նաեւ ձեր հանրածանօթ խմբագրութեան, թէ Ալեքսանդրապոլի բանակցութիւններու ընթացքին Մտիվանին ղրկուած էր ոչ թէ միջնորդելու, այլ Թրքական զօրքերու ներկայութիւնը օգտագործելով, դաւեր լարելու եւ Հայաստանի խորհրդայնացումը փութացնելու համար:

Ծանօթ չէ՞ ձեզի որ այս բոլոր դաւերու բանալին Բագուի մէջ կազմուած "յեղկոմ"ն էր, որու անդամներէն շատեր Հայաստանի վարիչները եղան յետոյ:

Այս բոլորին հանդէպ կ'ենթադրեմ թէ մէկ հատիկ առարկութիւն ունիք, — «Այո՛, ճշմարիտ են, բայց փաստն այն է որ այսօր Ռուսաստանը կատարուած իրողութեան մը առջեւ դրած է մեզ, հետեւաբար իբրեւ անխուսափելի անհրաժեշտութիւն մը պարտաւոր ենք գլուխ ծռել»:

Դուք ձեզի համար թերեւս իրաւունք ունիք, բայց հոդ արդէն մեր ճանապարհները կը բաժնուին. մենք կրնանք կատարուած իրողութեան առջեւ ակամայ վար դնել զէնքերը, խուսափելու համար աւելի խոշոր չարիքէ մը, բայց չենք կրնար հասկնալ թէ ինչո՞ւ այդ չարիքները յանկարծ պիտի նկատենք մեծ բարիք մը եւ անոր առջեւ ծնրադիր խնկարկութիւն կատարենք: Ընդհակառակն մեր ժողովուրդի քաղաքական շահը կը պահանջէ որ ամէն օր կրկնուին այս ճշմարտութիւնները:

Դուք ուրիշ անճարակ «կաֆ» մըն ալ կ'ընէք, ըսելով թէ «մենք միշտ հզօր պետութիւն մը կը փնտռէինք եւ չէինք կրնար գտնել, մինչեւ այսօր յանձին խորհրդային Ռուսաստանի, մենք այդ պետութիւնը ունինք:»

Չեմ ուզեր այս մանուածապատ խնդրին խորերը մտնել. միայն երկու հարցումներ պիտի ուղղեմ ձեզի:

1.— Եթէ Սեւրի դաշնագրին ստորագրութենէն առաջ Հայաստանի կառավարութիւնը փորձէր նման քայլ մը առնել, դուք եւ ձեր բոլոր բարեկամները ի՞նչ պիտի ըսէիք:

2.— Արդեօք մենք կը փնտռէի՞նք այնպիսի պետութիւն մը, որ մեր հզօրութիւնը ստանձնէր, այն պայմանով որ իր առաջին գործը ըլլար քայքայել մեր պաշտպանութեան բոլոր միջոցները եւ երկրորդ, մեր հայրենի հողերու մեծագոյն մասը նուիրէր մեր թշնամիներուն իբրեւ, վարձատրութիւն իր սեփական քաղաքական շահերուն:

Այդպիսի հզօրաւորի մը պէտք չունէր Հայաստանը:

Այն իշխանութիւնը որ իր թէ խաղաղութիւնը պաշտպանելու համար, կը բաժնէ մեր հողերը բարեկամներուն ու թշնամիներուն միջեւ եւ մեր ժողովուրդը կը թողու թափառական հարիւր հազարաւորներով, զանազան երկիրներու մէջ, — շատ աւելի վտանգաւոր կառավարութիւն մըն է, որովհետեւ այդ խաղաղութիւնը կը պահուի մեր ժողովուրդին ոչնչացման գնով, սպիտակ ջարդով:

Բացէք ձեր աչքերը եւ տեսէք թէ օրական քանինե՞ր իրենց ծաղիկ հասակին մէջ գերեզման կը մտնեն: Ընդհին, Սուրիա կամ այլուր հարիւր հազարաւոր ժողովուրդ ամէն օր վտանգի տակ է:

Ո՛ր եւ է կառավարութիւն, որ կը կազմուէր Հայաստանի մէջ, առաջին եւ միակ պարտականութիւն պիտի նկատէ ամբողջացնել մեր ցիրուցան ժողովուրդը, որմէ կախուած է պետութեան ապագան եւ ապահովութիւնը:

Իսկ այս գործը լոկ բաղձանքով գլուխ չելլեր: Եւ դուք ու ձեր նմանները ի զուր կը գլլայտէք երեկուան իշխանութիւնը եւ անոր աջակից կուսակցութիւնը, իբրեւ կուսակարներ կամ խաղաղութեան խանգարողներ:

Ց. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՈՂԲԱԼԻ ԽԱՂԵՐ
ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ

ԱԹԷՆՔ, 18 Մարտ

Միշտ ալեկոծ է Յունաստանի հայ գաղթականութեան կեանքը: «Խորհրդային Հայաստանի համակիրներ» պիտակին ապաւինած գունաւոր խմբակը կը շարունակէ սրել կուսակցական կիրքերը:

Պատգամաւորական ժողովի տխուր խաղերէն յետոյ, ժողովրդական տարրերը պահ մը հանդիսատեսի դերին մէջ պահեցին իրենք զիրենք: Պօ.քը առանց հրաւէր ուղղելու 18 ընդդիմադիր պատգամաւորներուն, գաղտնաբար վարչութիւն մը ընտրեց, Նախագահութեամբ Մաղլմեան եպիսկոպոսին: Հելլէն կառավարութիւնը մինչեւ այժմ ալ պաշտօնական ո եւ է ազգային մարմին չի ճանչնար: Իրեն դիմողները ամէնքն ալ մերժ կ'ընէ առանց իրաւական ո եւ է հանգամանք տալու: Ժողովրդական տարրերը հնարաւորութիւն ունէին կառավարութեան մօտ բողոքելու բացարձակապէս ապօրէն մարմինին դէմ:

Այս քայլը չառնուեցաւ, որովհետեւ յիշեալ «վարչութիւն»ը ոեւէ թաղական խորհուրդի կողմէ չպիտի ճանչցուէր ու տիրպուած ժամանակի ընթացքին տեղի պիտի տար: Պօ.քի վարչութեան 9 անդամներէն երեքը չէզոքներ, Պ. Պ. Ն. Բաբաղամեան, Ա. Պետրոսեան եւ Խմիրեան իրենց մասնակցութեան համար պայման դրած էին ընդհանուր համերաշխութեան մը ստեղծումը, այս կէտը մերժուած ըլլալով, երեքն ալ հրաժարեցան: Չորրորդ անդամը, Պ. Յ. Սուքիասեան, իբրեւ համայնավար ձերբակալուելով կղզի մը աքսորուեցաւ: Վարչութիւնը թէեւ կազմալուծուած, բայց Նախագահ Մաղլմեան եպիսկոպոս եւ ատենապետ Աղասեան իրենց գիտցած ձեւով կը շարունակեն պաշտօնի վրայ մնալ (Վերջինը ընդհ. պատերազմի ատեն Իզմիրի «Քըսմը սիասի»ի անդամ եւ աւելի հինէն Պոլսոյ մէջ «օտապաշի» եղած է):

Պօ.քը պայքարի ամէնէն աղտոտ ձեւերը ընտրած է, խուսափելու համար ամօթալի պարտութենէն: Ցերահռչակ Թորգոմի նման ստորին արկածախնդրի մը, կառավարութեան հետ յարաբերելու պաշտօն տալէ յետոյ, այս անգամ ալ նիւթական վարձատրութիւն մը ըրած է առաւիսխաւ «զօրավար»ին, "Նոր Օր"ի դէմ անուանարկութեան դատ բանալու համար: Վերջինս շարունակեց նոր մերկացումներ ընել, կատարեալ բախտախնդիր Թորգոմի գործութիւններուն մասին, իբրեւ պատասխան դատարանի դիմելու սպառնալիքին:

Վերջերս Ամերիկեան Նպաստամատոյցը կրթական նոր ծրագիր մը հրապարակ նետեց, որով 8-10 տարեկան մանուկներուն գիտութիւնները յունարէն ըլլալով պիտի աւանդուի եւ հայերէնը իբրեւ օտար լեզու պիտի ուսուցուի: «Նոր Օր» քննադատութիւններ հրատարակեց այդ մասին: Եւ ահա խորհրդակցաբար Պօ.քի վարչութեան հետ, հելլէն կառավարութեան «ժուռնալ» մը կը տրուի Մաղլմեան եպիսկոպոսի եւ Ճեւքուիթի ստորագրութեամբ, ամբաստանելով «Նոր Օր»ը իբրեւ հակահելլէն արտայայտութիւններ ընող, եւ պահանջելով անոր դադարեցումը: Հաւաստի աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ կառավարութիւնը շատ գէշ ազդուած է այդ գրութենէն, թէեւ թերթին խմբագրութիւնը կրցաւ փարատել թիւրիմացութիւնը, բայց ճարահատ յայտարարեց թէ՝ իր կամքէն անկախ պատճառներով այլեւս տող մը չպիտի գրէ Նպաստամատոյցի հայ որբերուն շուրջ: Նպաստամատոյցը այլեւս անկաշկանդ պիտի կրնայ շարունակել իր նոր կրթական ծրագրին գործադրութիւնը:

Վեց ամիսէ ի վեր չկայ ո եւ է մարմին որ կապ պահէ կառավարական շրջանակներու հետ, գաղթականութեան իրաւունքները պաշտպանելու համար: Ամիս մը առաջ շշուկ կար թէ Քսենդոնի Յանձնախումբի շէնքերուն մէջ բնակող հայ գաղթականները տեղահան պիտի ըլլան: Ո եւ է դիմում եւ աշխատանք կատարուած ըլլալով, քանի մը օր առաջ Խնամատարական Նախարարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց իր կարգադրութիւնը: Այսպէսով չորս-հինգ հազար հայ գաղթականներ պիտի հեռացուին մայրաքաղաքէն, ուր հազիւ ապրուստի միջոցներ ստեղծած էին եւ պիտի զետեղուին քաղաքէն հեռու տաղաւարներու մէջ:

Գ. ՀԱՐԵՆՑ

ՄԻՆՉԵՒ ՎԵՐՋԸ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ

Ինչպէս յայտնի է, շաքարը, քարիւղը եւ պէնզինը մենաշնորհի վերածուեցան Թուրքիոյ մէջ: Այս նպատակով կազմուեցաւ մենաշնորհներու վարչութիւն մը, որ շատ լայն կազմակերպութիւն պիտի ունենայ: Միայն Պոլսոյ մէջ հազար նոր պաշտօնեայ պիտի առնուի: Այս առթիւ Թուրքերէն թերթ մը կ'ողբայ.

— «Ասոր համար է որ մենք կ'ըսէինք թէ, նոր մենաշնորհները պաշտօնեայ պիտի դարձնեն մեր ազգը: Այս ձեւով ամսականաւոր պաշտօնեայ պիտի դառնան մաս մը Թուրքեր, որոնք ապրուստի հարկադրանքին տակ ատաղձագործ, հիւսն, ճարտարապետ, հողագործ եւլն. պիտի ըլլային այլապէս: Երկրին արտադրող տարրը աստիճան մըն ալ պիտի պակսի, իսկ սպառողներուն թիւը պիտի աւելնայ:

«Ցարօրինակը այն է որ, կարգ մը մակերեսային անձեր կարծես ուրախութիւն զգացին, երբ իմացան թէ հազար նոր պաշտօնեայ պիտի առնուի: Ճիշդ է թէ այս ձեւով հազար հոգի գործ կը գտնեն, բայց անգամ մը հարցնելու է թէ ի՞նչ գնով: Այդ անձերուն ամսական տալու համար, տարեկան առնուազն մէկ միլիոն ոսկի պէտք է:

«Հոս չի վերջանար սակայն գործը: Այս հազարէն զատ, դեռ շատ մը ուրիշներ պաշտօնի պիտի կոչուին: Ասկէ զատ, մենաշնորհները պատճառ պիտի դառնան որ աւելի պակսի նախաձեռնութեան ոգին:»

ԺԱՄԱՆԱԿԻ ՀԱՐՑԵՐ

ՔԱՐԻՒՂԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Միշտ օրուան խնդիր է քարիւղը, իբրեւ մղիչ ուժ մը համաշխարհային քաղաքականութեան: Մուսուլի խնդիրն իսկ իր խորքին մէջ քարիւղի հարց է:

Քարիւղին կարեւորութիւնը օր աւուր աւելի կը շեշտուի, ոչ միայն իբրեւ պարզ լուսաւորութեան միջոց, այլ եւ իբրեւ վառելանիւթ մը, որ լիովին կրնայ փոխարինել քարածուխը ամէն տեսակ շոգեշարժ մեքենաներու հնոցին մէջ. նոյնիսկ պատերազմէն ի վեր քարիւղով շարժող «մօթէօռ»ներու մասնաւոր տիպարներ հնարուած եւ ընթացիկ գործածութեան մէջ են արդէն:

Քարիւղը աշխարհի ամէնաառատ հանքերէն մէկը կարելի է նկատել. չկայ երկիր մը որ զուրկ ըլլայ անկէ աւելի կամ քիչ չափով. եւ չնայելով որ հում քարիւղի տարեկան արտադրութիւնը միշտ ինքզինքը կը գերազանցէ, չէ կարելի ըսել թէ իր վերջին, առաւելագոյն սահմին հասած է, վասնզի ամէն տարի երեւան հանուած քարիւղի նոր աղբիւրներ կուգան աւելի քան փոխարինել ցամքելու հակամէտ հորերը:

Քարիւղի արտադրութեան մէջ Միացեալ-Նահանգները կը գրաւեն առաջին տեղը. 1914ին անոնք հայթայթեցին համաշխարհային արտադրութեան չորս հինգերորդ մասը. (650 միլիոն թոն, կամ մօտ 5 միլիառ թիթեղ-տակառ):

Ռուսիան կուգայ անկէ վերջ. Բագուի նաւթահորերը հանրածանօթ են. վիմագիր արձանագրութիւն մը կը ցուցնէ որ հոդ քարիւղի շահագործումը ետ կ'երթայ մինչեւ 1600 թուականը, թէեւ 1832էն ի վեր է որ կը սկսի աւելի մեթոտիկ օգտագործում մը: Ներկայիս հորեր կան այդ սեւ քաղաքի շրջանակին, մէջ որ 140 մեթր բարձրութեամբ հեղուկ կը ժայթքեն եւ օրական 8000 տակառ լեցնելու չափ արտադրութիւն մը ունին:

Ոչ նուազ կարեւոր կեդրոն մըն է Կարպաթեան գօտին, ուրկէ կը քաղեն Ռումանիան եւ Կալիցիան իրենց քարիւղը. այնուհետեւ կարելի է յիշել Մեքսիքան, Միջագետքը, Պարսկաստանը, Սումաթրա կղզին, Ալպանիան եւ նոյն իսկ Ֆրանսան: Քարիւղի ծագման մասին կարծիքները բաժնուած են թէեւ, բայց երկու տեսութիւն ամէնէն աւելի հաւանական կը նկատուին:

Առաջին տեսութեան համաձայն, քարիւղը օրկանական ծագում ունի. կ'ենթադրուի թէ երկրաբանական հին շրջաններուն, զանազան փլուզումներու հետեւանքով, բազմաթիւ կենդանիներ մնացած են հողի թանձր խաւերու տակ եւ հոն ճնշումի եւ ջերմութեան ազդեցութեամբ, անոնց ճարպային մասերը թորուեր եւ վերածուեր են քարիւղի. կամ, ինչ որ նոյնն է, ծովային միջավայրի մը յանկարծական փոփոխութիւնը պատճառ եղած է որ զանգուածօրէն բնաջնջուին հոն ապրող միլիոնաւոր ձուկեր եւ մնան հողի շերտերուն մէջ վերածուելու համար քարիւղի:

Երկրորդ տեսութիւնը աւելի բնագիտական-քիմիական պատճառներու կը վերագրէ քարիւղի ծագումը: Արդարեւ քարիւղը իբրեւ տարր, ածուխի եւ ջրածինի բաղադրութիւն մըն է, զանազան համեմատութիւններով, (գիտական լեզուով carbure d'hydrogène-ներու խառնուրդ մըն է): Բայց թէ ինչպէ՞ս ջրածին եւ ածուխ կը միանան իրարու, ատիկա ըստ Պէրթըլօի Մուասանի, կարելի կ'ըլլայ ջուրը հողի խաւերու մէջէն փանցած ատեն հանդիպի մետաղային քարպիւրներու, (մետաղի ածուխի բաղադրութեանց):

Երկու տեսութիւններու կողմնակիցներն ալ յաջողած են ուսեստական միջոցներով քարիւղ պատրաստել. օրինակ, առաջինին Էնկլէր, ձկան իւղը փակ մանի մէջ տաքցնելով քարիւղի նման հեղուկ մը ստացած է. երկրորդներէն Սապաթիէ նոյնպէս դիւնքին հասած է ջրածինը ասէթիլէնը երկաթի ներկայութեամբ 200 աստիճան տաքցնելով:

Փ. Սանասա

ԹՈՒՐՔ ԼԵԶՈՒՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՅԹԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Բագուի Թրքաբանական Համագումարը, որ ընդունեց Թ քերէնը լատիներէն տառ գրելու առաջարկը, քննարկ նաեւ հետեւեալ բանաձեւը

«Լսելով զեկոյց մը կեն եւ գրական Թրքական բարբառներուն ու լեզուներուն ուսումնասիր լու մասին, Համագումարը մի ւոր ապագայի հերթական խ դիրներն կը համարէ. նախ, առանձին լեզուներու, բարբառներու եւ ենթաբարբառներու խոր մանրազննին ուսումնասիրութիւնը ու հրատարակութիւնը, ինչպէս առանձին գիտական քերականութիւններու եւ բառարաններու կազմութիւնը. երկրորդ, նախ պատրաստական աշխատանք պատմական համեմատական րականութեան, համեմատական ստուգաբանական բառարան Թրքական լեզուներու եւ բարբառներու դասաւորութեան երրորդ, Թրքաբանութեան բաբերեալ մատենախօսութեան կազմումը. չորրորդ, Թրքական զուներու եւ ալթայեան լեզուներու միջեւ եղած կապի ուսումնասիրութեան շարունակութիւնը»:

Մայրենի լեզուի դասաւանդութեան մեթոտի մասին հանձ բանաձեւին մէջ կը շեշտուի, մայրենի լեզուի յաջող դասաւանդութիւնը թուրք ժողովուրդին մէջ չի կրնար գրուիլ առանց նաւոր լեզուներու եւ բարբառներու լուրջ ուսումնասիրութեան, ուսուցիչներու լուրջ լեզուաբանական պատրաստութեան: զարգացման տարրերը ին միջին, նոյնպէս եւ բարձրագոյն մանկավարժական դպրոցներու հաստատութիւններու մէջ պէտք գերակշիռ նշանակութիւն ունի

Կազմակերպչական հարց մասին ընդունուած է հետեւ բանաձեւը.— Կազմակերպել քաբանական կոմիտէներ, գործերը պիտի ըլլան. ա) հ քել Թրքաբանութեան վերա բաղ նիւթեր եւ հաշուառք թարկել արդէն հրատարակ ները. բ) հաւաքել եւ հաշ ենթարկել տեղական Թրք բոլոր ձեռագիրները եւ գ) ու նասիրել տեղական բարբառ ու ենթաբարբառները:

Թրքաբանութեան փոխ սպասաւորութեան եւ զարգ համար անհրաժեշտ է հրատ կել եռամսեայ ժողովածու որու մէջ պիտի տպագրուին թերը Թրքական բոլոր լեզու

Երկրորդ Թրքաբանական Համագումարը տեղի պիտի ու երկու տարի յետոյ, Սամարղ մէջ:

Թրքական լեզուներու գ կան բառագիտութեան հարցի սին ընդունուեցաւ հետեւեալ նաձեւը.

«Թրքական խօսքերէն գ

կան աստութիւններ սահմանելու ժամանակ հաշուի առնել տուեալ խօսակցութեան համախմբակցային առանձնայատկութիւնները։

Տուեալ խմբակի մէջ յարմար խօսքերու բացակայութեան պարագային, առնել բառեր միւս թրքական խմբակներէն եւ այդ պիտի խօսքերուն առաւելութիւն տալ ոչ-թրքական բառերու հանդէպ։

Թրքական լեզուներու համար անհնարին համարել՝ շարունակել փոխ առնել արաբ-պարսկական խօսքեր եւ այդ պատճառով վերջնականապէս հրաժարիլ արաբական եւ պարսկական բառերէ։ Նոր բառեր ընտրելու ժամանակ՝ բոլոր թրքական ժողովուրդները պէտք է հետեւին համեւրոպական ուղղութեան։

Համեւրոպական խօսքերն ընդունիլ միայն արմատով, համապատասխան թրքական բնական արտասանութեան։ Բոլոր հետադայ բառայնութիւնը, որ կապուած է այդ արմատներու հետ, ենթարկել թրքական քերականութեան բնոյթին։

Խօսքեր կազմելու ժամանակ անհրաժեշտ է արհեստականապէս կրճատել այն բառերը, որոնք կը դժուարացնեն այդ խօսքերուն հասկացողութիւնը ու գործածութիւնը։

ԿԵԱՆՔԸ ՓԱԶԱՐՃԸԳԻ ՄԷՋ

ՓԱԶԱՐՃԸԳ, 19 Մարտ

Վերջերս տեղի ունեցաւ գրական երաժշտական երեկոյթ մը, որուն գլխաւոր նպատակն էր հայ մտաւորական կեանքն ու գեղարուեստը ներկայացնել օտարներուն։

Երեկոյթը կազմակերպուած էր ինպաստ վարժարանին։ Զուտ հասոյթ կ'ենթադրուի 17-18000 լէյ։ Սրահը գրեթէ ամբողջութեամբ լեցուն էր հանդիսականներով, որոնց մէջ աչքի կը զարնէին օտարները։ Գծուած էին գեղարուեստական գունագեղ յայտագրեր, որոնց վրայ փակցուած էին նաեւ հայ գրողներու նկարները։

Հանդէսը բացուեցաւ ռումանական քայլերգով որ խառն խումբին կողմէ քառաձայն երգուեցաւ։

Պ. Մ. Փափազեան փազարճըգի հայ վարժարանի ռումաներէնի ուսուցիչը, ռումաներէն լեզուով դասախօսութիւն մը տուաւ հայոց ծագումին, լեզուին, բանաւոր բանահիւսութեան, գրերու գիւտին եւ անոր յաջորդող ոսկեդարի, միջնադարեան աշուղներու եւ մեր նոր գրականութեան, ինչպէս նաեւ հայ գեղարուեստի, ճարտարապետութեան ու երաժշտութեան մասին։ Այս դասախօսութիւնը մեծ գնահատման արժանացաւ օտար մտաւորականներու կողմանէ որոնք անոր միջոցաւ կրցան տեղեկանալ մեր անցեալ եւ արդի արժէքներուն։ Պիտի հրատարակուի ռուման Ուսուցչական Միութեան օրկանին յառաջիկայ թիւին մէջ։

Յետոյ տեղի ունեցաւ գեղեցիկ «պալէթ» մը աշակերտներուն կողմէ, ռուման եւ հայ դրօշներուն գոյները ներկայացնող թղթէ հագուստներով։

Յայտագրի Բ. մասին մէջ կային Կոմիտաս վարդապետի ձայնագրած երգերը, ինչպէս եւ հայերէն եւ ռումաներէն երեք արտասանութիւններ։ Յայտագրին Գ. մասը կարելի է ըսել թէ երեկոյթի աղն ու պղպեղն էր։ Ներկայացուեցաւ «Անուշ»ի «Ջան գիւլում» մասը, որ յաջող անցաւ սկիզբէն մինչեւ վերջ։

Սլաք

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ բոլոր աշխատակիցներէն գրել թուղթին մէկ երեսը միայն։

ՆՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

Կարմիր բանակի հաստատութեան տարեդարձին առթիւ, պատերազմական գործավար Վարաշիլօֆ վերջերս ուշագրաւ տեղեկութիւններ տուաւ խորհրդային ուժերու մասին։

Իր յայտարարութեան համաձայն, կարմիր բանակը կը բաղկանայ 562,000 զինուորէ։ Տարին մէկ միլիոն զինուոր կ'արձանագրուի, բայց փոքր մէկ մասը միայն գործօն ծառայութեան կը կոչուի։ 400,000 նորագիրներ կը մնան առանց որ եւ է պատրաստութեան։ Մնացածը զինուորական կրթութիւն կը ստանայ երկրապահ բանակին մէջ։ Գործավարը ուժգնօրէն բողոքեց «Տնի»ի զինուորական քննադատին այն յայտարարութեան դէմ թէ կարմիր բանակը 1,500,000 հոգիէ կը բաղկանայ։ «Տնի»ի աշխատակիցը կը պնդէ իր ըսածին վրայ, զինուորութեան շրջանի հաշիւներն ալ ներկայացնելով։

Մնաց որ, Վարաշիլօֆ ինքն ալ կը շեշտէ «հզօր եւ ստուարաթիւ» բանակի մը պէտքը։ Կը յանձնարարէ մանաւորապէս «կարելի եղածին չափ արագօրէն զինուորացնել միջնակարգ եւ բարձրագոյն կրթութեան բոլոր հաստատութիւնները («Փրավտա», 4 Մարտ)։ «Մենք կ'ուզենք մեր քաղաքային դպրոցներուն մէջ հաստատել զինուորական կարգապահութիւն, որպէս զի դպրոցական գրասեղաններէն իսկ, մեր երիտասարդները պատրաստ ըլլան լաւ զինուորներ դառնալու»։ Պ. Վարաշիլօֆ համոզուած է թէ անխուսափելի է նոր պատերազմ մը, աւելի արիւնալի քան վերջինը։ Իր կարծիքով, զինաթափութեան վրայ խօսուած ճառերը բանուորութիւնը քնացնելու միջոց մըն է։ Միեւնոյն ատեն կարմիր բանակը կը նկատուի համայնավարութեան դպրոց մը։ Քաղաքական դասընթացքները կը շարունակուին կանոնաւորապէս։ Ամէն տարի 75,000 մարզիկներ կը պատրաստուին, որոնք վարիչ պաշտօնէութիւնը կը կազմեն։ Յետոյ, սպաներ պատրաստելու համար դպրոց մը կայ իւրաքանչիւր զօրաբաժնի կից։ Ամէն տարի 12,000 երիտասարդ սպաներ կ'ելլեն այդ վարժարաններէն։

Պատերազմական գործավարը անհրաժեշտ կը գտնէ նաեւ զարգացնել պատերազմի ճարտարարուեստը։

Վերջերս 100էն 30 աւելցաւ գործօն սպաներու ռոճիկը։

Վերջին համագումարին ատեն, Լէնինկրատի ընդդիմադիրները կ'ամբաստանէին կառավարութիւնը թէ կը զօրացնէ զինուորական դասակարգի ոգին. Նոյն իսկ Զինովիէվի կուսակիցները սուրի ասպետներ կոչեցին համայնավար սպաները։ Պ. Վարաշիլօֆ կը պաշտպանէ այս դասը. Նոյն իսկ համոզուած է թէ պիտի ջնջուին քաղաքական գործավարները. այսինքն կրկին պիտի զօրանայ զինուորական պետերու հեղինակութիւնը։

ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ Ֆրանսական վարժարանին մէջ (Ռիւ Էթիէն Տօլէ) չափահաս Հայերու համար Ֆրանսերէնի դասընթացք մը բացուած է փարիզի կրթական խորհուրդը։ Դասերը կանոնաւորաբար տեղի կ'ունենան Բշ. Դշ. եւ Ուր. օրերը ժամը գիշերուան 8-10։ Կը հրաւիրուին գիւղին բոլոր երիտասարդները ներկայանալ եւ արձանագրուիլ դասերուն համար։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ ՋՆՋԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տօքթ. Նաղաւեան իր կալուածները փրկել յետոյ, գործի վրայ է, «ազգ»ն ալ փրկելու համար։ Արդէն իսկ պատրաստուած է Էնկիւրի երթալու, իբրեւ անդամ Թուրքեւհայ Միութեան։ Այս առթիւ առանց կարմրելու հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է «Վագըթ»ի.

— Անձնապէս ծանօթ ըլլալով Ընթթ փաշայի, որոշած էի Էնկիւրի երթալ եւ այցելել իրեն։ Փաշան այս առթիւ իրեն գրած նամակիս պատասխանեց թէ հաճոյքով պիտի ընդունի զիս։ Բարեկամներս իմանալով այս պարագան, առաջարկեցին որ հետս տանիմ հոս պատրաստուած հանրագրութիւն մը։ Բնականաբար ընդունեցի։ Հանրագրութեան մէջ կ'ըսուի.

«Մենք փոքրամասնութեանց իրաւունք անունով ոեւէ բան չենք ճանչնար։ Մենք կը պնդենք թէ, ճիշդ չէ թուրք եւ հայ անուններով ցեղային ու ազգային բաժանում կատարել։ Հոս Թուրքիա է, եւ հոս ծնածներս թուրք ենք»։

Զարմանութեան արդիւնք է այն լուրը, թէ կարգ մը Հայեր չեն ուզեր ստորագրել այս հանրագրութիւնը, Այս տեսակ ոեւէ հայ չեմ ճանչնար։ Միայն նկատի առնելով որ դժուար է ամէն մարդու անձնապէս ստորագրել տալ, քաղաք. ժողովի խորհրդով եւ եկեղեցիներու միջոցաւ ստորագրութիւն պիտի հաւաքենք։

*** Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Մարտ 17ին Թուրքեւհայ Միութեան կողմէ Պատրիարքարան գացին Տօքթ. Նաղաւեան եւ Հ. Անդրէասեան, ու տեսակցեցան վարչութեան հետ։

Տօքթ. Նաղաւեան յանձնարարեց որ հրահանգ տրուի թաղ. խորհուրդներուն, որպէսզի այդ հանրագրութիւնը ստորագրել տան եկեղեցի եկող Հայերու։

ԳԵՐԵԶՄԱՆԱՏՈՒՆՆԵՐՆ ԱԼ...

Պոլսոյ "Սօն Սաաթ„ կը գրէ.—

«Մեր առած տեղեկութեանց համաձայն, Յոյներն ու Հայերը իրենց գերեզմանատուներուն մէջ տեւական եւ առժամեայ ձեւով երկու տեսակ հող կը ծախեն։ Երբ պայմանաժամը լրանայ, ննջեցեալներու ոսկորները հաւաքելով ուրիշ տեղ մը կ'ամփոփուին եւ այս առժամեայ գերեզմանին մէջ ուրիշներ կը թաղուին։

Յոյներ եւ հայ եկեղեցին այս միջոցաւ մեծ հասոյթ մը կ'ապահովէին, մինչեւ նոր պատժական օրէնքով արգիլուած է ննջեցեալներուն շիրիմները բանալ։

ՑԱՐԵՐՈՒ ԳԱՀԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

Քանի մը տարի առաջ, արտասահման ապաստանող ռուս մեծահարուստ եւ միապետական գաղթականները —որոնք դեռ ցարիսմի վերականգնումը կ'երազէին— որոշեցին ցարական ընտանիքին վերապրող անդամներուն մէջէն ընտրել ապագայ «ցար»ը։

Ընտրուեցաւ նախկին մեծ դուքս Քիրիլ, ծովային սպայ, այն որ 1917 Մարտին յեղափոխական կառավարութեան առջեւ հանդիսաւոր երդում ըրաւ, կայսերական պաշտպանութեան գլուխն անցած։ Քիրիլ, որ իր ժամանակը կ'անցնէր Մօնթէ-Քարլօի, Տօվիլի եւ Մօնմարթրի մէջ, յոգնած այդ կեանքէն եւ մանաւանդ տեսնելով որ գանձը երթալով կը դատարկուէր, կայսերական կոչում զգաց իր մէջ եւ ընդունեց իրեն առաջարկուած թագը։

Ընտրութենէն անմիջապէս վերջ, առաջին գործը եղաւ սեպհական կալուած մը անուանել եւ իր հաւատարիմ հպատակներուն ուղղուած կոչ մը հրատարակել։ Յետոյ իր կինը ղրկեց Ամերիկա, քանի մը միլիոն տոլարի փոխառութեան մը մասին բանակցելու։ Դժբախտաբար Ուաշինկթընի կառավարութիւնը ականջ չկախեց «ցարուհի»ին եւ «ցար»ը իր պալատականներով Սաքսոնիոյ Քօպուրկ քաղաքը քաշուեցաւ։

Այդ պահուն ուրիշ խմբակ մը կը կազմուէր ռուս բանակներու նախկին ընդհ. հրամանատար մեծ դուքս Նիքոլա Նիքոլայեվիչի շուրջ։ Նիքոլա Բ.ի զօրավարներն ու նախարարները, անդրքրհեղեղեան ծերակուտականներ, նախկին գաղտնի ոստիկաններ, ծանրագլուխ փրոֆէսէօրներ, մեծ հողատէրեր, դրամատան ներկայացուցիչներ, նախկին Մարքսիստ եւ ազատական փրոֆէսէօր Փէթրօ Սթրուվի առաջնորդութեամբ դարձան դէպի մեծ դուքս Նիքոլան։

Սակայն Նիքոլա՝ փորձառու մարդ՝ պայման դրաւ որ գահը կ'ընդունի այն ատեն միայն, երբ «իր ժողովուրդը» հանդիսաւոր կերպով կը հրաւիրէ զինքը։ Ահա՛ այն ատեն է որ ռուս գաղթականներու ազգային համաժողով մը գումարելու խնդիր ծագեցաւ։

Մեծահարուստ ռուս մը փարիզի մէջ հիմնեց օրաթերթ մը, յիշեալ համաժողովը պատրաստելու համար։ Նախապէս խորհեցան այս համաժողովին հրաւիրել ռուս գաղթականական բոլոր քաղաքական եւ մտաւորական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։ Սակայն բոլոր չէզոք եւ ռամկավարական գոյն ունեցող կազմակերպութիւնները մերժեցին հրաւէրը։

Քօզաքները, որոնք կարեւոր թիւ մը կազմեն արտասահմանի ռուս գաղութներուն մէջ, բոլորովին քաշուեցան, անմիջապէս որ հասկցան թէ ինչ տեսակ բախտախնդրութեան կ'ուզէին առաջնորդել զիրենք։ «Ռուս ճարտարարուեստական եւ առեւտրական միութիւն»ը երկար ատեն վարանեցաւ, նախ մասնակցեցաւ կազմակերպիչ մարմին, յետոյ քաշուեցաւ, ու կրկին եկաւ՝ առաջարկելով կարգ մը պայմաններ։

Համաժողովը պիտի գումարուի Ապրիլ 4ին, Զատկի Կիրակին, փարիզի մէջ։ Քանի մը օր առաջ փարիզի պատուիրակներուն ընտրութիւնը կատարուեցաւ։ Թեկնածուներու երկու ցանկեր կային դէմ դիմաց, մէկը Պ. Մարքօֆի, ծայրայեղներու ներկայացուցիչ, միւսը իշխան Թրուպէցքոյի, չափաւոր ցարական։ Հակառակ «ցար» Քիրիլ իր բոլոր ուժերով կը պայքարի համաժողովի գումարումը արգիլելու համար։ Ռուսիոյ կ'ըսէ, օրինական ցար մը կ'ուզէ եւ ոչ թէ ընտրովի։ Եւ այդ օրինականը՝ ինքն է՝ Քիրիլը։

Այս վերջինին կողմնակից թերթ մը Նիքոլա Նիքոլայեվիչի կողմնակիցները Ֆրանս-մասօն եւ Հրեայ կ'անուանէ։

Իրականին մէջ ժողովուրդը ոչ մէկը կ'ուզէ ո՛չ ալ միւսը, այլ կը փափաքի որ անոնք երկուքն ալ որքան կարելի է հեռու մնան Ռուսիայէն։ Նախկին մեծ դուքսերն ու իրենց արքունականները գիւղացիին աչքին կը ներկայացնեն աւատապետական Ռուսիան։

Այս համաժողովը հիմա կը շահագործեն պոլշեւիկները, որոնք իրենց թերթերուն մէջ ռուս հանրապետականներն ու ընկերվարականները կը ներկայացնեն իբրեւ միապետականներու կողմնակից. եւ այս ձեւով կը յաջողին ռուս ժողովուրդի աչքին «սեւցնել» զանոնք։

«ԼԷՊԱԼ» ԳՈՅՔԵՐՈՒ ԱՒԱՐԸ

Մարտ 9էն մինչեւ 11, Լքեալ գոյքերու վարչութիւնը միայն Պոլսոյ կողմը 10 լքեալ տուն, 8 խանութ եւ երկու կալուած գրաւած է։ Ասոնցմէ զատ Պաղչէ Գափու, Սթամպուլեան եղբայրներու սեփական Էրթօղրուլ վաճառատան շէնքը եւ քովի դեղի մթերանոցը գրաւուած են։

Պաղչէ Գափու Սէլամէթ խանը աճուրդով պիտի ծախուի։

*** Լքեալ գոյքերու վարչութիւնը փախստականի մը 200000 ոսկիով «Վէֆաէն Ֆէրաղ»ի գործողութիւնը երեւան հանած է։ Փախստականը մեկնելէ առաջ, «Վէֆաէն Ֆէրաղ»ի գործողութիւն կատարեր է երեք ափարթըմաններու համար, որոնք Հայու մը կը վերաբերէին։ Սեփականատէրը պարտաւոր է կամ իր պարտական եղած գումարը լքեալ գոյքերու վարչութեան վճարել եւ կամ իր կալուածները աճուրդով ծախել։

*** Հասկցուած ըլլալով որ Բերա, Թարլա Պաշըի շրջակայքը Մէքթէպ փողոցին 26 թիւ մեծ ու քարաշէն տունը, զոր նախապէս Տիկին Շահէն անուն մէկը իբր փանսիոն վարձած էր եւ որ հիմա պարապ է, Եւրոպա գտնուող Հայու մը կը պատկանի եւ տանըն վարձքն ալ սեփականատիրոջ Պոլսոյ մէկ ազգականուհին կը գանձէ, քննութեան ձեռնարկուած է, հասկնալու համար թէ, տէրը փախստակա՞ն է թէ ոչ։

Նորատունկեանի ափարթմանը 65 հազար ոսկիի գնուած է Գասապ Ջաւտէ Էմին պէյի կողմէ։

*** Մինչեւ հիմա «լքեալ» գոյքերու վարչութեան Սթանպուլի եւ Բերայի մասնաճիւղերուն կողմէ գրաւուած կալուածները ամսական 80 հազար ոսկի վարձք կը բերեն։ Սկիւտարի կողմը գրաւուածները ամսը 10 հազար ոսկի միայն կ'ապահովեն։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՆՈՐԷՆ ԹՐՔԱԽՕՍՆԵՐԸ

Ֆրանսահայ գաղութին մէջ ալ կը հանդիպինք բազմաթիւ Թրքախօսներու՝ որոնք հայհոյանքներով համեմուած ու լղրճուկ տաճկերէնով մը իրենց միտքը կ'արտայայտեն։

Արդի տաճկախօսները երկու մասի կը բաժնուին, բուն Թրքախօսներ՝ որոնք բնաւ հայերէն չեն գիտեր եւ կամաւոր Թրքախօսներ՝ որոնց թիւը օրէ օր կը բազմապատկուի։

Անցեալները մաքուր հայերէն խօսելու կարող Օրիորդ մը կ'առարկէր թէ իր միտքը Թուրքերէնով աւելի դիւրաւ կրնայ արտայայտել.

Մայրենի լեզուն չէ՞ մեր ազգային գոյութեան գլխաւոր մէկ ազդակը։

«Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուի»ի հեղինակը աւելի լաւ ըրած պիտի ըլլար, եթէ մեր լեզուի պահպանումով հետաքրքրուէր, փոխանակ անտեղի բողոքներ խմբագրելու։

Արտէշ Օ. Ճ.

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Ստացանք փարիզի աղքատախնամին 35րդ տարեշրջանի (1925) տեղեկագիրը, միշտ Ֆրանսերէն։ Չենք ժխտեր երկրի լեզուին անհրաժեշտութիւնը, այսպիսի պարագաներու մէջ, բայց այդ պատճառ մը չէ որ հայերէնը բոլորովին մերժուի։ Վերջապէս, ո՞րու սահմանուած են այս տեղեկագիրները, Ֆրանսացիներո՞ւն, քանի մը Ֆրանսախօս Հայերո՞ւ, թէ ամբողջ հայ հասարակութեան, որ դժբախտաբար չպիտի հասկնայ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ։ Միշտ այդ հասարակութեան համար, կը թարգմանենք հաշուեկշիռը.—

ՄՈՒՏՔ

Մնացորդը պատրաստ 1925 Յունուար 1ին 2762,85 ֆրանք, ամսավճար Յունուար 981, փետրուար 201. Մարտ 1562, Ապրիլ 1274, Մայիս 715, Յունիս 415, Յուլիս 950, Օգոստոս 3000, Հոկտեմբեր 300, Դեկտեմբեր 280, զանազան նուէրներ 55347.75, Ծնունդի եւ Զատկի հանգանակութենէ 820.20, Վիճակախաղ 20000, պարահանդէս 9677.10, փարիզի քաղաքապետութենէն 500, Մարկոսեան կտակէն 1500, զանազան 133.30: Ընդհ. գումար 100419.20 ֆրանք։

ԵԼՔ

Նպաստ 1925 Յունուարին 2260, փետրուար 2322, Մարտ 2723.50, Ապրիլ 2395, Մայիս 3520, Յունիս 8258.40. Յուլիս 11272, Օգոստոս 310, Սեպտեմբեր 11821.30, Հոկտեմբեր 10462.79, Նոյեմբեր 11355,90, Դեկտեմբեր 13585.80, քարտուղարի թոշակ 2100, Տիկնանց միութեան յանձնուած 9677.10, օժանդ. աղքատներու համար 561.60, զանազան ծախքեր 568.75, Մնացորդը պատրաստ 1925 դեկտ. 31ին.— 7225.15: գումար 100419.20:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. (1B) ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Villejuifի մէջ Կիրակի օր Հ. Մ. Ը. Մ. (1 B.) մրցեցաւ E. S. Villejuif (1)ի հետ։ Մեծ մասամբ պահեստի խաղացողներէն կազմուած մեր խումբը փայլուն յաղթանակ մը տարաւ, 2ի դէմ 4 նշանակէտի առաւելութեամբ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստէն մասնաւորաբար գնահատելի խաղարկութիւն մը ունեցան Հրայր Գանթարճեան եւ Գալուստ Գափաֆեան։ Մինաս Մելքոնեան նոյնպէս կը խոստանայ լաւ խաղացող մը դառնալ։ Իսկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի նորագիր անդամներէն Նուպար Կիրակոսեան իր առաջին խաղով լաւ յատկութիւններ երեւան բերաւ։ Իր կանոնաւոր բաներով լաւ օժանդակ մը եղաւ յառաջապահներուն։

ԵՐԿՐՈՐԴ խումբը յաղթեց իր հակառակորդին 1-2ով։

ԵՐՐՈՐԴԸ Pont de Canalի շրջակայ դաշտին մէջ A. S. Sazier (1 Junior)էն պարտուեցաւ 0-3ով։

***

Հ. Մ.էն Վաղինակ Խաչիկեան ստորագրութեամբ նամակ մը ստացանք, որ կը խնդրէ հրատարակել 18 Մարտ թուակիր Echo des Sportsի մէկ հատուածը, իբրեւ պատասխան նոյն թերթին, Մարտ 12 թուակիր քննադատութեան։

Սոյն պատասխանին մէջ կ'ըսուի թէ Ֆրանսացիները Պակալէի դաշտին վրայ կը բողոքէին հանուելու տեղ չըլլալուն համար, մինչդեռ անոնց տրամադրութեան տակ դրուած էր 15—20 պահարան։ «Այս միջոցին C. S. V. (R)ի խմբապետը եկաւ եւ մրցման թուղթը ստորագրեց forfaitն ընդունելով»։ Ու կը հրաւիրէ Ֆրանսացիները որ իրենց ըսելիքը դան խաղադաշտին վրայ ճակատ ճակատի ըսեն, փոխանակ կանոնէ սեղանին շուրջը դեգերելու։

Քիչ մը անճահ ոճով շարադրուած այդ անպաշտօն հերքումագիրը չի լուսաբաներ բուն հարցը։ Ֆրանսացիները կը բողոքէին մասնաւորաբար այն տեղեկատուութեան համար որ եղած էր Fédérationին եւ տեղական թերթերուն, C. S. V.ի պահեստի եւ երկրորդ խումբերը forfaitով եւ (0—5)ով պարտուած ցոյց տալու համար։ Նամակագիրը ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընէ Հ. Մ.ի երկրորդ խումբին բնաւ դաշտ չներկայանալուն համար։

Անգամ մը եւս կը ցաւինք որ մեր մարզական վարիչները քիչ մը շրջահայեցութիւն չեն դներ իրենց շարժումներուն ու անտեղի զանգատներու առիթ կուտան Ֆրանսական խումբերու եւ մարմիններու կողմէ, որոնք այնքան սիրալիր ընդունելութիւն կը կատարեն հայ մարզիկներուն։

ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, քանի մը շաբաթէ ի վեր: Մինչեւ հիմա 12 միլիոն Գերմանիներ քուէարկած են՝ ըսել. քուէարկութեան ինդիրը պիտի ... Ապրիլ 2ին: Իսկ բուն քուէարկութիւնը պիտի կատարուի առաջիկայ աշնան:

Անւաօդային հոկայաչարժ

Էնկլիբէկն անանուան հետազօտ մը նոր տեղեկութիւններ կուտայ երկրաշարժի մասին: Ֆէթհիէի մէջ զգալի քանի մը ցնցում: Ֆէնէկէի մէջ 20, Տէմրէյի մէջ 15 տուներ փլած են: Քանդուած է Անտէֆիի գիւղը՝ Գաւթէլըրիօզի գիւղը: 24 հոգի մեռած են: Սակէ զատ երկրաշարժի ցնցումներ տեղի ունեցած են նաեւ Ատանայի, Զմիւռնիոյ եւ Սեբաստիոյ մէջ:

Իսխէնտէրունի անկախութիւն ծրագիր

Պէյրութէն կը հեռագրեն.— Իսխէնտէրունի Ներկայացուցչական ժողովը իրեն ամենամեծ ժողով գումարելով Իսխէնտէրունի պետութեան անկախութիւնը հռչակեց եւ Սանճաքի ... մը քուէարկեց: Նկատուած որ միայն ֆրանսացի նախագահ մը կրնայ առաջնորդել երկիրը իր այս նոր վիճակին մէջ, ժողովը առաջարկեց մարզպանին նաւապետութիւնը ստանձնել, այդ պաշտօնին կոչելու համար իր Իսխէնտէրունի Ներկայ պատուիրակ Պ. Տիւրիէօն:

Գաղնազիր Թուրքիոյ մէջ

Էնկլիբէկ հասած են երկու ռուս մասնագէտներ՝ Քէնին եւ Տանէվիչ, որոնք յառաջիկայ շաբաթ քանակութեամբ պիտի սկսին Խորհրդային միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ առեւտրական դաշնագիր կնքելու համար:

Թուրքական առեւտրական դաշնագրի յանձնաժողովը վերջացուց իր աշխատանքները:

Հնեաճնջուրդ Բեռլին մէջ

Գերման հանրապետութեան նախագահ մարաջախտ Հինտէնպուրկ կիրակի օր այցելեց Քէօլն, այս մեծ քաղաքին անգլիական զօրաւոր բանակին կողմէ պարպուելուն առթիւ: Հրապարակը ... ընդունելութիւն բրաւ նախագահին, կայարանին մէջ և փողոցները, ամէն տեղ միացուցին «Գերմանիան ամէն բանէ վեր»:

Հինտէնպուրկ առաջնորդուեցաւ ցուցահանդէսի մեծ սրահը, ուր հետեւեալ ճառը խօսեցաւ.—

«Բոլոր զերման սիրտերը յուզմունքով զգացուած մը համախմբուած, երբ մեր զերմանական եղած հողամասը գրաւուած օտար զինուորներու կողմէ և մեր քաղաքները ... Վերջին տարիները պատահած դէպքերը ... դուռը եկան թողլով ... Այս տարի ... մեր գերմանական ... եղբայրներուն վրայ, ... համար, ... »

Շարունակելով իր ճառը ... Պօն, ուր համալսարանին ... եւ յուզումով ... համար ... :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Նոր ելմտական նախարար Պ. Ռաուլ Փէռէի ծրագիրը, նախարարական խորհուրդին կողմէ վաւերացուած ըլլալով երկու օր է վեր կը քննուի ելմտական յանձնաժողովին կողմէ: Այդ ծրագրին համաձայն, ելմտացոյցի բացը է 4 միլիառ 534 միլիոն: Այս բացը գոցելու համար Պ. Փէռէ կ'առաջարկէ Պ. Տումէրկի կողմէ առաջարկուած կարգ մը յաւելուածական տուրքերէն զատ, որոնք կը ներկայացնեն 2.292 միլիոն ֆր.ի գումար մը գործառնութեանց վրայ դրուած տուրքը (chiffre d'affaire) հարիւրին 1.30էն 2 ֆրանքի բարձրացնել: Սակէ կը յուսայ 1,875 միլիոն ստանալ իրը ամսուան մէջ: Իսկ քաղաքացիական տուրքին մէկ տարուան մէջ պիտի գոյանայ 500 միլիոն ֆրանք: Այնպէս որ եթէ Խորհրդարանը ամբողջութեամբ ընդունի նախարարին ծրագիրը, ելմտացոյցին բացը գոցուելէ յետոյ, զանձին մէջ 33,5 միլիոն ֆրանք կը մնայ զատ:

Կը կարծուի թէ Երեսփ. ժողովը շուտով պիտի քուէարկէ այս ծրագիրը:

Քաղաքացիական տուրքը հետեւեալ կերպով որոշուած է.— 40 ֆր. պիտի վճարեն անոնք, որ ելմտական վրայ ըսել. տուրքի ենթակայ են, 60 ֆրանք. անոնք, որոնց տուրքի ենթակայ ելմտանքն է 7.100էն 10.100 ֆր., 100 ֆր. 10,100էն 20,000 ելմտանք ունեցողները, 200 ֆր.՝ 20,100էն 50,000 ֆր.ի համար, 300 ֆր. 50,100էն 100,000, և 600ֆր.՝ 100,100էն 200,000, 1000 ֆր. պիտի վճարեն անոնք, որոնց տուրքի ենթակայ ելմտանքը 200,000 ֆր.էն աւելի է:

ԱՂՄԿԱԼԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԷՄ

Լոնտոնի ամերիկեան թերթերէն մէկը, քննելով զաղութի տեղեկագիրը մը զրկելով նախ-Թուրքիոյ, կ'ըսէ թէ Եւրոպայի քաղաքաքաղաքականները ... մէկ զատ առած են մեծ պատասխանատուութիւն եւ թէ Ազգերու Դաշնակցութեան կը ներշնչեն միայն համաշխարհային կոտորածի նոյն այն վիճակը, որոնց վրայ հիմնուելով 1915ին Սարաեվոյի Զինակցութիւնը:

Դեսպանը Եւրոպայի ներկայ վիճակին վրայ պատասխանատուութեան կը նկատէ Ֆրանսան: Եւրոպայի պետութիւնները իրենց ... գիտեն ... Ֆրանսան առանց եւ.ս:

Իտալիա եւ Հարաւ ուղ կրնան Ֆրանսայի, նոյնը կ'ընէ Անգլիա, որ Արեւելքի մէջ և այլուր պէտք ունի Ֆրանսայի աջակցութեան:

Ֆրանսական թերթերը խիստ զայրացած են այս յայտնութեան դէմ: Ռուզվելթին քանի մը հրապարակներ, ... խօսքերը համարելով ... մեծ պատասխանատու պիտի կոչուին:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՐԵՍՏԻՆ կառավարական իշխանութիւնները յատուկ հրաման ... Պաղեստինեան ... եւ ... :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէին կողմէ

կիրակի, 28 Մարտ իրիկուան ժամը 8,30ին

Salle de Géographie ի մէջ, 184 Boulevard St. Germain.

(Métro : St. Germain-des-Prés)

կը խօսի ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԵՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐԱԿԱՆՆԵՐԸ Նիւթի մասին.

ՄՈՒՏՔ 1 ՖՐԱՆՔ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

27 Մարտ Շաբաթ գիշեր ժամը 8,30ին

120, Boulevard de Belleville, 120 (Métro Belleville)

կազմակերպուած ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ Հայր. Միութեան կողմէ

Կը մասնակցի «ԱՒԵՒԱՆ» երգեցիկ խմբակը
ՄԱՐՕ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ղեկավարութեամբ

ՆՈՒԱԳ, ՄԵՆԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿԸ ԲԱՆԱԽՕՍԷ Պ. Ա. ԱՃԱՐՈՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՐԵՐ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՒՕՏ

Ձոխ պիւֆէ ղեկավարութեամբ ...

Յանձնելը կը ծախուին Billancourt, 28 Rue Nationale Հայկական ճաշարանին մէջ, Bd. St. Michel, Café de la Source.

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ԵՐԵԿՈՅԹ

կազմակերպուած՝ Վ.ԱՐԼԻ-ԼԸ-ՊԻՒՍՕ Ս. Դ. ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

27 Մարտ 1926 ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ ԺԱՄԸ 8.30ին

Casino d'Arnouville ի մէջ Avenue de la Gare, Villiers-le-Bel-Gonesse

Պիտի ներկայացուի Պարոնեանի ՇՈՂՈՔՈՐԹԸ

Կենդանի պատկեր, երգեր, նուագ և ... Մինչեւ լոյս պար

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՕՐ. ՍԻՐԱՆՈՒՇ ՃԻՆՃԻՐԵԱՆ
ԵՒ
Պ. ՍԱՐԳԻՍ ՃԱՆԻԿԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

21—3—926 Սէն Ճամօն

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՏԻԿԻՆ ԳՕՀԱՐԻ Եւ ԴՕՁԱԶԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ և Գազանեան, Կարապետեան ընտանիքներու կողմէ ... հանգանակութիւն ... «Բաղդասարեանց» պատարագիչ ... յանձնուած է:

Տէր եւ Տիկին Պ. Պազաչեան ... իրենց ... կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ներկայ ... նուիրեցին

ՓՈՔՐԻԿ ՌՕԶ ՊԱԶԱՉԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան եւ բերանացի կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պէյրութէն Սարգսին Մանուկեանը կը փնտռէ իր ամուսինը Սանտուխ Մաքսուտեանը, որ 1924ին Ֆրանսա եկած է և այժմ անյայտ է մնացեր ... Ձմեռ ... կարողացողները Սաբաթիոյ ...

Ուղղակի կամ «Յառաջ»ի միջոցաւ տեղեկացնել ... Mr. Ohan Artinian 5, Rue Mistral, Salin de Geraud (France) կը խնդրէ Ստորին թերթերէն արտատպել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը՝ յառաջիկայ Ուրբաթ երեկոյ ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30 ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ .Դ. Իշխան կոմիտէի ընդհ. ժողովը Կիրակի երեկոյ ժամը 8,30ին ծանօթ հաւաքատեղին:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը 27 Մարտ Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ֆլօռիայի սրահը, 61 Rue Monsieur Le Prince, մէթրօ Օտէօն: Օրակարգ վարչութեան համարատուութիւնը:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՕՆԻ ընկերական ժողովը՝ Կիրակի 28 Մարտ ժամը 9ին 7 Փլաս տիւ Փօն, Գաֆէ Սանդրի Սրահը:

«ԼԻՕՆԻ ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը՝ Ուրբաթ 26 Մարտ իրիկուան ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքավայրը:

Դաշնակահարուհի Օր. Տ. Զառափեան իր նուագահանդէսը յետաձգած է Մայիս 5ին, չխանգարելու համար Ապրիլ 11-24ի հանդէսը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՓԱՐԻԶ. Ա. Գ.— Ստացանք 25 ֆրանք:

ԻՒՍԻԼ, Մ. Շ.— Ստացանք նուամեան:

ՎԻԷՆ, Ս. Բ.— Նոյնպէս:

ԲՈՒԹԻՒՌ, Ա. Վ.— Նոյնպէս:

ՏԻԲԱԶՎԻԼ, Զ. Պ.— Ստացանք 48 ֆրանք.— «Ճամբորդը» չունինք դեռ:

ՏԻԼԼԿԱՏ, Մ. Պ.— Ստացանք նուամեան:

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ճերմակեղէն կարելու համար գործաւորուհի կ'ուզուի, դիմել Amirkan 4 rue Massillon Paris 4e.

ՎԱՐՊԵՏ ԽՈՀԱՐԱՐ ՄԸ

կ'ուզուի արեւելեան մեծ ճաշարանի մը համար, փարիզի կեդրոնը:

Դիմել Թերթիս վարչութեան:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԵՐ

Սօրպոնէն վկայուած օրիորդ մը ֆրանսերէնի եւ հայերէնի մասնաւոր դասեր կը ստանձնէ:
Դիմել խմբագրատուն:

ԱՊԱՌԻԿ ՀԱԳՈՒԵՑԷՔ ԲՈԼՈՐԴ
ԱՌԱՆՑ ԳԻՆԻ ՅԱՒԵԼՄԱՆ
դիրձակ Վ. ՌՕՅԻԷՎԻՉԻ մօտ
ՓԵԹՐՕԿՐԱՏԷՆ
5, Rue Mogador (Օփէրա)

ԺԱՄԱԳՈՐԾԻ ԱՇԿԵՐՏ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Կ'ուզուի 18-20 տարեկան պատանի մը, որ կը փափաքի ժամագործութիւն սորվիլ:

Դիմել Պ. Թաղէոս Պէճէնեանի, 49 Rue Fondary. Metro Commerce.

ՏՈՒՆԻ ՄԷՋ ԳՈՐԾ ՈՒԶՈՂՆԵՐՈՒՆ

Տունի մէջ մեքենայով քաշգօլի եւ շրջազգեստի շահաբեր գործ ընել ուզողները թող անապարէն դիմել

Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

38 Rue Bisson. ամէն օր ամէն ժամու:

ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	13[illegible]
Տոլար,	Dollar	2[illegible]
Մարք (ոսկի)	Mark	6
Թրքական թղթ.	L. Trq.	14
Թրք. ոսկի	» or	13[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	4[illegible]
Լիր »	» Lire	11[illegible]
Պելճ. ֆրանք »	Frc. Belge	11[illegible]
Զուիցք. »	Frc. Suisse	5[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	13[illegible]

ԱՐԺԵԹՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.	280[illegible]
» II	»	195[illegible]
» III	»	178[illegible]
Թուրքիոյ երկաթ.	Lots turcs	13[illegible]

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris (10)

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆՈՐԴԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ 26 ՄԱՐՏ 1926

26 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 102 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԴԻՄ

ՀԱՅԵՐԷՆԸ՝ «ԱԶԱՏ» ԵՒ «ԱՆԿԱԽ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ.— Ա. Կ. Կ. Բայիլ-Բիբի-Հէյբաթի ռայկոմի արձանագրութիւնը հանձնարարել է Ագիտպրոպ-բաժնին՝ ձեռնարկելու կոմերիտմիութեան խաղավարողների աշխատանքը.—Ռայկոմը հանձնումների ֆրակցիաների ցուցմունքներ և տվեց.—

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՔԻՒՐՏԱԿԱՆ ԱԶԱՏԱՄԱՐՏԸ

Էնկիւրի մտահոգ է նորէն, քրտական յարաճուն խլրտումներուն հետեւանքով:

Ներքին գործավարը խոստովանեցաւ թէ դէպքեր ծագած են հարաւային սահմաններուն վրայ: Պոլսոյ Թուրք թերթերն ալ դիտել կուտան. «կառավարութիւնը հետապնդման գործողութիւններու ձեռնարկած է: Ուրեմն, ասկէ վերջն է որ պէտք է կարեւոր լուրերու սպասել»:

Երէկ, Պաղտատի մեր թղթակցէն ստացանք երկար նամակ մը, որ ուշագրաւ տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Քիւրտերու տրամադրութեան և ներքին կազմակերպութեան մասին: Չեռզհետէ կը ծաւալի Թրքական լուծը թօթափելու տրամադրութիւնը: Վերջին ջարդէն և կախաղաններէն ազատած քիւրտ վարիչները լեցուած են վրէժխնդրական ոգիով, և չեն ուզեր կանգ առնել ո՛ր և է վտանգի առջեւ, մանաւանդ որ Թուրք իշխանութիւնը անխնայ կը շարունակէ բնաջնջման քաղաքականութիւնը: Վերջերս Էնկիւրի փորձեր է Թակարդը ձգել Մլանցի աշիրէթի պետ Օսման բէկը, բայց չէ յաջողած: Քիւրտ բէկը Միջագետք ապաստանած է 15,000 հոգիով: Երեւի ատոնք ալ ուժ կուտան նոր ապստամբութեան, որ ծագած է Նիսիպինի և Միտիաթի կողմերը: Ամէն պարագայի մէջ, խոր խրամատ բացուած է երկու ցեղերուն միջեւ, և ճակատագրական կռիւը պիտի շարունակուի, մինչեւ որ մէկն ու մէկը ուժասպառ իյնայ կամ տեղի տայ: Թուրքերը այնքան կասկածի մատնուած են, որ զինուոր ալ չեն առներ Քիւրտերէն, և փրկագին կը գանձեն:

Քիւրտ վարիչները սկսեր են ժողովուրդը դաստիարակել և կազմակերպել հայ «ֆէտայի»ներու աւանդութիւններով: Երէկ այդ անունը սարսափ կամ ակնածանք կը ներշնչէր իրենց, իսկ այսօր իրենց «ֆէտայի»ներն են որ նոյն տպաւորութիւնը կը գործեն ոչ-ռազմիկներուն կամ Թուրքերուն վրայ: Քիւրտերը կը խոստովանին որ շատ ուշ մնացին այս ճամբուն վրայ, և տգիտաբար, վայրագօրէն մասնակցեցան հայ ժողովուրդի բնաջնջման գործին: Բայց այլեւս դարձ չկայ: Դանակը հասած է իրենց կոկորդին, և եթէ արագ չշարժին, այլեւս քիւրտ ալ չպիտի մնայ «արեւելեան նահանգներուն» մէջ: Էնկիւրի յատուկ ծրագիր ունի նաեւ այս արիական ժողովուրդին արմատը չորցնելու: Ասիկա գործին ձեռնարկեց գլխատելով պետերը, մտաւորական, կրօնական կամ զինուորական: Իսկ ոչ ոք լրիւ տեղեկութիւն ունի բուն ժողովուրդի նօսրացման մասին, որ զարհուրելի համեմատութիւններ առած է: Արտաքին աշխարհը շատ ուշ պիտի իմանայ անմատչելի, խաւարակուռ դաշտերու և լեռներու մէջ կատարուած ողբերգութեան մանրամասնութիւնները:

Կը յիշուի որ Միջագետքի կառավարութիւնը վերջերս որոշումներ տուաւ, քրտաբնակ շրջաններու ինքնավարութեան մասին, հրահանգելով գործածել քիւրտերէն լեզուն, քիւրտ պաշտօնեաներ ևն.: Այս կարգադրութիւնը ոգեւորած է Թուրքիոյ Քիւրտերը, որոնք մեծ յոյսեր դրած են Անգլիոյ աջակցութեան վրայ: Ի հարկէ Անգլիա ամէնէն առաջ իր շահերը պիտի մտածէ, իր քաղաքական և տնտեսական աշխարհակալութեան պահանջները: Բայց, «անճարն ուտէ բանջարը»: Քիւրտերն ալ ստիպուած են կրթնիլ ուժի մը, և, ներկայ պարագային, այդ յենարանը կը նկատեն Մեծն Բրիտանիան, որ սահմանակից է: Միւս վճռական ուժը, խորհրդային իշխանութիւնը, բոլորովին թշնամական դիրք բռնած է այս ժողովուրդին ազատագրութեան հանդէպ, և ամէն գնով կը խրախուսէ զինակից Թուրքիան, որպէսզի խեղդէ շարժումը, ոչնչացնէ Քիւրտն ու Քիւրտիստանը:

Եւ այս՝ յեղափոխակա՛ն նկատումներով, որոնք նենգ պատրուակներ են այլապէս անյագ աշխարհակալութիւն մը ոսկեզօծելու համար: Այդպէս եղաւ և մեր պարագային: Քաղքեններուն խարդախութիւնը հաւասարակշռուեցաւ յեղափոխականներուն քստմնելի «եղոյթ»ներով, որոնց վախճանը անյայտ է տակաւին...:

Այսպէս կամ այնպէս, Քիւրտերը ճամբայ ելած են արդէն, և պիտի զարնեն ու զարնուին, մինչեւ որ շահին իրենց դատը: Բաղձալի է որ շատ չտարուին կարմիր կամ ճերմակ աշխարհակալներու հաւաստիքներով, և ամէն բանէ առաջ հաւատան իրենց սեփական ուժին: Այս տեսակէտով շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ կը գտնուին, քան մեր դժբախտ ժողովուրդը, որ հարկադրուած էր դիմադրել բազմազան դաւերու, մինչեւ անգամ բախտակից ժողովուրդի անպատմելի խեղագարութեան:

Հայկական ազատամարտի պատմութիւնը անհամար դասեր կը պարունակէ, որոնց իմաստը չհասկցան, այն ատեն, քիւրտ վարիչները. բայց հիմա կրնան յիշել և անոնց թելադրութեան համաձայն դարմանել իրենց պատմական ոճիրը:

Վերջերս շա՛տ կը լսենք զղջումի խօսքեր, և ափսոսանք: Այդ ալ մեծ բան է, եւ փրկարար: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Անեղի սուր ժամ Պապը Այնն

Երեւան, Երեւանի անճարակ ու աններես մունետիկը, հետեւեալ երկտողը կը հրատարակէր Չորեքշաբթի օր, «Պաշտօնական հերքում» խորագրին տակ.—

—«Մեր դիմումին վրայ միանգամայն իրազեկ և ձեռնհաս աղբիւրէ մեզի կը հաղորդեն»:

«Ոչ Անդրկովկասի, ոչ ալ մասնաւորաբար Հայաստանի մէջ զանգուածային ձերբակալութիւններ տեղի չեն ունեցած:

Արտասահմանի մամուլին մէջ լոյս տեսած լուրերը և հրատարակութիւնները զանգուածային ձերբակալութիւններու մասին՝ ոչ մէկ չափով չեն համապատասխաներ իրականութեան»:

Յառաջի ընթերցողները կը յիշեն թէ մենք ինչպէս հրատարակած ենք ձերբակալութեանց լուրերը: Գոյժը առաջին անգամ ստացեր էինք ուղղակի հեռագրով, Յունուար 21ին, բայց հրատարակեցինք Փետրուար 14ին, երբ հասաւ մեր թղթակցին առաջին նամակը, Յունուար 30 թուակիր, որ կ՚ըսէր. «Բանտարկութիւնները ճիշդ են. շատ բաներ կան, բայց առ այժմ չեմ կրնար գրել»: Յետոյ ստացանք ուրիշ նամակ մը, Յունուար 29 թուակիր, բոլորովին տարբեր աղբիւրէ: Քանի մը օր վերջը, անհատական նամակ մը, (գրուած իր ազգականին) և բոլորովին տարբեր քաղաքէ (Անդրկովկասէն), կը յայտնէր թէ կալանաւորները 600-650 հոգի են և աքսորուածներ ալ կան»: Փետր. 22ին կը հասնէր հինգերորդ լուրը (Յառաջ 26 Փետր.), հաստատելով միեւնոյն իրողութիւնը: Փետր. 28ին կը հրատարակէինք վեցերորդ լուրը, որ կ՚աւելցնէր թէ կալանաւորներուն մեծ մասը ուսանողներ են:

Մարտ 19ին կը յիշէինք նորէն անհատական երկտող մը (Հայաստանէն), որ շատ ծանր կը ցուցնէր կալանաւորներուն վիճակը: Մինչ այս մինչ այն, ստացեր էինք ուրիշ տեղեկութիւններ, (նոյն իսկ Ռուսաստանէն), ուր անուններ ալ կը յայտնուէին:

Ի՞նչ պատասխանեցին այս փաստերուն, — «Ծայրէ ի ծայր սուտ է», պոռացին առջի բերան: Յետոյ, կէս մը խոստովանեցան, որ «եթէ իրօք ձերբակալութիւններ եղեր են, այդ սարսափին կրնան ենթարկուած ըլլալ Դաշնակցականները», և թխեցին աղբակոյտ մը բառերու: Իսկ հիմա, — մէկուկէս ամիս յետոյ, սա նշանաւոր «հերքումը», որ «պաշտօնական» է, բայց աղբիւր չունի...

Ի՞նչ ըսել կ՚ուզեն այդ կարկտանով: Ձերբակալութիւնները սու՞տ են կամ «զանգուածային» չե՞ն: Ամօ՛թ: Հանգուցեալ Պապը Այլին անգամ այդքան չպիտի գռեհկանար: Ամէն դիւրութիւն ունէին լուրին հրատարակութեան առաջին օրն իսկ, քանըչորս ժամէն ուղղակի Երեւան հեռագրելու, հերքելու կամ հաստատելու իրողութիւնը: Բայց նախընտրեցին հայհոյել ամբողջ մէկուկէս ամիս, և շարադրել սա ծիծաղելի «Պաշտօնական»ը, անոր կցելով անճոռնի բառակոյտ մը: Երեւի նոր ֆօւմիլ եկած է կեդրոնէն:

Պարոննե՛ր, մի սպասէք որ պատասխանենք ձեզի: Մենք եւ առնելիք բան չունինք: Պնակ մը ոսպի բոլորտիքը թառած թըշուառականները չեն որ քաջութեան և պարկեշտութեան ասպարէզ պիտի կարդան Յառաջին:

Ծծօնը արգիլուած

Երեսփոխանական ժողովի ամէնէն տարէց անդամը՝ փրոֆէսէօր Փինար առջի օրուան նիստին մէջ օրինագիծ մը ներկայացուց՝ ծծօններու (sucette, էմզիք) վաճառումն ու գործածութիւնը արգիլելու համար: Մանուկներու առողջապահութիւնը վեր է ամէն բանէ, ըսաւ: Քաուչուէ շինուած ծծօնները միքրոպի բոյներ են, որոնցմէ կը թունաւորուին երախաները: Հակառակ տեսակէտը պաշտպանեց Պ. Կէռէն, որ դեղագործ է և նկատի ունի դեղագործներու շահը: Պ. Կէռէն մէջբերումներ ըրաւ ծանօթ մանկատածներէ և փաստեց թէ ծծօնը նուազ վտանգաւոր է քան ուրիշ այլազան առարկաներ, զորս երախաները իրենց բերանը կը դնեն: Ուրիշ երեսփոխան մը յայտնեց որ եթէ այսպիսի օրէնք մը ընդունուի, իր ներկայացուցած շրջանին բնակիչները անգործութեան պիտի դատապարտուին, որովհետեւ այդ ճարտարարուեստով կը զբաղին: Պ. Փինար ջերմօրէն պաշտպանեց իր առաջարկը և յայտնեց թէ բժշկական Ակադեմիան ալ ծծօնները վերցնելու ցանկութիւն յայտնած է:

Աշխատանքի նախարարը համամիտ գտնուեցաւ Պ. Փինարի և յայտարարեց թէ ազգային շահին առջեւ մէկզի պէտք է դնել անձնական շահերը:

Ժողովը մեծամասնութեամբ ընդունեց արգիլել ծծօններու շինութիւնը, ներածումը և վաճառումը Ֆրանսայի մէջ: Երեք ամիս պայմանաժամ պիտի տրուի այս ճարտարարուեստով զբաղողներուն, որպէսզի ուրիշ ապրանքներու շինութեան յատկացնեն իրենց գործարանները:

ՆՈՐ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ՝ ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ ՄԷՋ

Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը Յունաստանէն եկած գաղթականներէն 9 ընտանիք, ամէնը 39 շերամապահ, ծխախոտագործ եւլն. տեղաւորած է Զանգեզուր-Ղափանի Բայղախ գիւղը: Մարդ գլուխ յատկացուած է մէկ տեսիադին վարելահող եւ 4-5 տուփ շերամի հունտ: Զմեռուան պաշարի համար տրուած է 507 րուբլի: Իւրաքանչիւր ընտանիքի տրամադրուած է երկու սենեակ: Այս գաղթականները պիտի զբաղին այգեգործութեամբ, խաշխաշի, ծխախոտի մշակութեամբ եւ շերամապահութեամբ: Գոյքեր գնելու համար յատկացուած է 2700 րուբլի:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ?

Երէկ Փարիզի սակարանին մէջ յամառ զրոյց կը շրջէր թէ քիւրտ ապստամբները կարեւոր յաղթանակ մը տարած են: Թրքական արժեթուղթերը բաւական ազդուեցան:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ընթերցողները կը յիշեն թէ անցած տարուայ վերջերը Փարիզի Թուրք հիւպատոսը պաշտօնական ծանուցումներով հիւպատոսարան կը հրաւիրէր այն բոլոր Թրքահպատակները, որոնք անկանոն անցագիրներով մեկնած էին Թուրքիայէն: Կը յիշուի նոյնպէս հիւպատոսին յայտարարութիւնները «Յառաջ»ին՝ «պիզի էնթէրէսէ էթմէզ»:

Նոյն պատմութիւնը կրկնուած է նաեւ Յունաստանի մէջ, ինչպէս կը տեղեկանանք յունահայ՝ թերթերէն:

Աթէնքի և Փիրէայի Թուրք հիւպատոսութիւնը տեղական մամուլին մէջ պաշտօնական յայտարարութեամբ հրաւիրած է բոլոր Թրքահպատակները, նորոգելու համար իրենց անցագիրները: Էնկիւրիի կառավարութենէն եկած նոր հրահանգներու համաձայն այդ կարգի դիմումները պիտի ընդունուին մինչեւ 1926 տարուոյ վերջը: Ահա թէ ինչ յայտարարած է Թուրք հիւպատոսը «Նոր Օր»ի խմբագրին.—

«Մեր տուած յայտարարութիւնը որ և է կապ չունի Հայերուն հետ: Մենք Թրքահպատակ կը ճանչնանք միայն անոնք, որոնք Թուրքիոյ մէջ Հանրապետութեան հռչակումէն յետոյ և Էնկիւրիի կառավարութեան արտօնութիւնով արտասահման մեկնած են: Էնկիւրիի Ազգ. Մեծ Ժողովին կողմէ տրուած անցագիրով մեկնողներն ալ Թրքահպատակ չենք ճանչնար: Դեռ երկու օր առաջ այդ տեսակ անցագիրով Մերսինէն մեկնած Հայու մը Թրքահպատակութիւնը մերժեցինք ճանչնալ: Մեզի եկած հրահանգը այս է: Այն Հայերը, որոնք հանրապետութեան անցագիրներով մեկնած են և «ավտէթի ղայրը գապիլ» բացատրութիւնը չէ դրուած իրենց անցագիրներուն վրայ, կը ճանչցուին իբրև Թուրքիոյ քաղաքացիներ և անոնց շահերը կը պաշտպանուին մեր կողմէ: Անոնք կրնան տիրանալ նաեւ Թուրքիոյ մէջ իրենց թողած կալուածներուն, օգտուելով այն բոլոր դիւրութիւններէն, որոնք կը բխին օրէնքէն:»

ԹՐՔԱՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Լօզանի դաշնագրին համաձայն, Սուրիացիները ազատ են մինչեւ Օգոստոս 1 ընդունելու իրենց ընտրած հպատակութիւնը: Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Պէյրութի մէջ մինչեւ հիմա 2000է աւելի անձեր Թրքական հիւպատոսարանը դիմելով Թուրք հպատակութիւնը ընդունած են: Ասոնք Սուրիա չպիտի կրնան մնալ և Թուրքիա պիտի անցնին:

Նամակադրոշմները կը սղեն

Երեսփոխան. ժողովը հետեւեալ կերպով որոշեց նամակներու եւ ծրարներու նոր սակացոյցը,— Ֆրանսա եւ գաղութները՝ նամակ եւ գոց ծրարները մինչեւ 20 կրամ պիտի արժեն 40 սանթիմ (փոխանակ 30ի), 20էն 50 կրամ՝ 0,65, 50էն 100 կրամ՝ 0,60, հարիւր կրամէն վեր իւրաքանչիւր 100 կրամի համար 0.20: Առեւտրական թուղթերը (papiers de comerce et d'affaires) նամակի պէս պիտի ընդունուին, բացառութիւն են բաց պահարանով ղրկուած հաշուեթուղթերը որոնք 30 սանթիմով պիտի ղրկուին: Սովորական քարթ-փոսթալները պիտի արժեն 30 սանթիմ (փոխանակ 20ի). պատկերազարդ քարդը եւ այցաքարդերը եթէ 5 բառէն աւելի չպարունակեն, 25 սանթիմի դրոշմաթուղթով պիտի ընդունուին: Նմոյշներուն համար մինչեւ 50 կրամ 25 սանթիմ պիտի վճարուի. 100 կրամէն վար իւրաքանչիւր 100 կրամի կամ կոտորակի համար 0,15 պիտի գանձուի: Բաթալօնները՝ մինչեւ 50 կրամ պիտի արժեն 15 սանթիմ (փոխանակ 10ի): Փնէօմաթիքները 1.50 ֆր.ի պիտի բարձրանան. գաւառի թերթերու գինը պիտի կրկնապատկուի: Հեռագրին մէկ բառը նոյն նահանգին մէջ, 0,20, տարբեր նահանգի համար 0.25 պիտի արժէ:

ԺԸՆԵՒԻ ԱԹՈՌԱՄԱՐՏԷՆ ՎԵՐՋ

Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին առջեւ Լոյտ Ճորճ հարցապնդեց արտաքին նախարար սըր Չէմպըրլէյնը Ժընեւի ձախողանքին առթիւ եւ առաջարկեց հարիւր ոսկի զեղչել արտաքին Նախարարութեան վարկերէն բողոքելու համար Անգլիոյ Ներկայացուցիչին Ժընեւի մէջ վարած քաղաքականութեան դէմ: «Ժընեւի ժողովը, ըսաւ, ողբերգութեամբ վերջացաւ, եւ Մարտի անձրեւները անցնելէ վերջ, դեռ պիտի դիմակալենք Սեպտեմբերի փոթորիկները: Անգլ. կառավարութեան վրայ պարտականութիւն կ՚իյնայ փրկել Ազգերու Դաշնակցութիւնը:

Սըր Չէմպըրլէյն պատասխանեց երկար ճառով մը եւ բա

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

Ի՜նչ չարագուշակ դարաշրջան...

Երկիրները, ժողովուրդները, պետութիւնները, ընկերային դասակարգերը կ'ատեն իրար, որովհետեւ կը վախնան իրարմէ: Մարդկութիւնը գերին է այն սարսափներուն, զորս ստեղծեց իր վրէժներուն յագուրդ տալու համար:

Եւրոպան եւ Ամերիկան կը հակակրին իրարու. Ասիան կ'ատէ Եւրոպան եւ կը խորշի անկէ: Իտալացի, Ֆրանսացի, Անգլիացի, Սլաւ, Յոյն, Թուրք, Չինացի, Ճափոնցի եւայլն, Մահմետական եւ Քրիստոնեայ երբեք իրարու այսքան խէթ աչքերով նայած չէին: Եւ սակայն անոնցմէ շատեր դեռ քանի մը տարի առաջ կողք կողքի արիւն թափեցին ընդհանուր իտէալի մը համար:

Իւրաքանչիւր ազգ ինքզինք զոհ կը նկատէ իր դրացիին, Ֆրանսան կ'ըսէ թէ անիրաւաբար իրմէ դրամ կը պահանջուի, Իտալիան կը գանգատի թէ ոեւէ գաղթավայր բաժին հանուած չէ իր յարաճուն զաւակներն ընդունելու համար...

Պատմութեան մէջ առաջին անգամն ըլլալով ահռելի պահանջներու եւ պարտքերու հաշիւ մը կը միանայ ազգերը իրարմէ բաժնող ուրիշ շատ մը իրական թէ երեւակայական պատճառներու, —փառասիրութիւն, կրօնք, վաճառականական մրցակցութիւն, բարք, մորթի գոյն եւն.: Կարծես աշխարհը վերածուած է առեւտրական դատարանի մը, որ ոչ դատաւոր ունի, ոչ բարապան: Պարտական ազգերը կ'ատեն պահանջատէրերն որպէս մարդկութեան Շայլօքները... Եւ պահանջատէրերն ալ կ'ամբաստանեն պարտատէրերն իբր անբարոյական եւ խոստմնադրուժ...:

Աշխարհի վրայ երբեք այսչափ դրամ գտնուած չէ եւ երբեք աշխարհ այսչափ թշուառ զգացած չէ ինքզինքը: Երկիրներ կան որ կը խեղդուին առատութեան մէջ եւ ուրիշներ որ կը մեռնին անօթութենէ. ոմանք կը յուսահատին թէ չեն կրնար գնել եւ ոմանք ալ կը գանգատին թէ չեն կրնար ծախել...

Հարուստներն ամենուրեք երկիւղի տակ են եւ չեն գիտեր թէ որչափ ունին եւ թէ իրենց ունեցածը որչափ ապահով է. կարծես աշխարհ անքնութեան ախտով վարակուած է.— Հարուստ թէ աղքատ, գիւղացի թէ քաղքենի, յաղթող թէ պարտեալ, խելացի թէ անխելք— անհանգիստ են ամէնքն ալ եւ ջղագրգիռ վիճակի մէջ բանի մը կը սպասեն, իրենք ալ չգիտեն թէ ինչ բանի...

Պետութիւններ խորտակուեցան, կայսրեր ու թագաւորներ կը դեգերին պանդխտութեան մէջ եւ նախկին կարգ ու սարքերը հիմնայատակ խախտած են: Ոչ միայն դեղինները, այլեւ սեւերը կը պահանջեն իրենց արդար տեղը մարդկային ընտանիքին մէջ եւ ամէնքն ալ կը խօսին արդարութեան եւ իրաւունքի անունով եւ կոչում կ'ընեն մարդկային ընդհանուր խղճին, կարծես գոյութիւն ունենար ան...

Եթէ երբեւիցէ Բաբելոն գոյութիւն ունեցած է, ապահովաբար ներկայ վիճակէն աւելի վար եղած չէ... Այսպէս կ'ըսեն Արհմնի երկրպագու յոռետեսները... Եւ սակայն քիչ մըն ալ մտիկ ընենք Որմիզդի ենթականերուն— բարիի, իմացականութեան եւ լաւատեսութեան առաքեալներուն...

* * *

Հազիւ հինգ դար առաջ մարդս տակաւին չէր ճանչնար այն մոլորակը որ իր բնակութեան սահմանուած էր. ոչ գիտէր անոր մեծութիւնը եւ ձեւը, ոչ ալ բնակչութիւնը: Մարդկային ընտանիքի ճիւղերը կը բնակէին իրարմէ անջատուած, ամէն ոք իրեն համար: Ովկիանոսները վայրի անապատներ էին, սկիզբէն եւ ոչ մէկ մարդկային էակ փորձած էր թափանցել անոր գաղտնիքներուն. մարդկութիւնը ինքզինք չէր ճանչնար. հազիւ 15րդ դարուն է որ Եւրոպացիք կը սկսին մեծ ճամբորդութեանց եւ հետախուզութեանց եւ հետզհետէ տարբեր ժողովուրդները, կրօնքները, ցեղերը, քաղաքակրթութիւնները եւ երկիրները կը սկսին իրար ճանչնալ: Բաւական դանդաղ առաջին երեք դարերուն, 19րդին արդէն հսկայաքայլ կը յառաջդիմէ երկրախուզութիւնը եւ այդ դարու վերջերը՝ մարդը կրնայ ըսել արդէն թէ իրապէս կը ճանչնայ իր բնակավայրը եւ կ'իշխէ անոր: Երկաթուղիներու գիծերն եւ հեռագրի թելերը ջիղերն են մարդկային այս հսկայ մարմնին:

Այն նպատակը, որուն կը ձգտի մարդկութիւնը — յանգէտս — այս չորս դարերու ճիգերով, ժողովուրդներու համամիութիւնն է. այնչափ ատեն որ մարդկային ընտանիքի անդամները կը բնակէին իրարմէ անջատ եւ կզզիացած վիճակի մէջ, իրար չէին ճանչնար, թէեւ չէին ալ ատեր: Բայց այն օրէն երբ իրարու հետ շփման մէջ մտան, սկսան համակրութիւններն ու հակակրութիւնները: Աւետարանին հետ սուրը, եղբայրակցութեան հետ կոտորածները եւ ապրանքներու հետ թնդանօթները ասպարէզ իջան: Ամերիկայի գիւտին կը զուգադիպի հրացանի գիւտը եւ որչափ մէկ կողմէն նորանոր երկիրներ ու ժողովուրդներ կը մտնեն մարդկային ընկերութեան մէջ, նոր պատերազմներ, նոր ապստամբութիւններ կը ծագին զանազան տեղեր հետզհետէ աւելի ուժգնօրէն:

Չորս դարերէ հետէ ժողովուրդներու, վարդապետութեանց, եւ ցեղերու մեծ բախումները անակնկալ ձուլումներու առաջնորդած են զիրենք: Այո՛, եւ այսօր իսկ, պատմութեան ամենասոսկալի բախումէն յետոյ կոյր պէտք է ըլլալ չտեսնելու համար ժողովրդական մեծագոյն խաւերու մերձեցումը հակառակ պաշտօնական հակառակութեանց կամ պետական ոտխութեանց:

Բոլոր միապետութիւններն ալ տկարացած են՝ Ռոմանօֆներու, Հապսպուրկներու, Հօէնցօլէռններու անկումով. երբ ռուսական կայսրութիւնը կործանեցաւ, աշխարհի բոլոր հարուստները— Նիւ Եօրքի դրամատէրը ինչպէս Հնդկաստանի Ռաժան, հաւասարապէս դողացին իրենց գանձերուն համար:

Պատերազմը իրար խառնեց ազգերն ու ժողովուրդները, Ամերիկացիներ, Աւստրալեացիներ, Ճափոնցիներ, Հնդիկներ, Եգիպտացիներ, Սենեկալցիներ ու Մարօքցիներ աշխարհի բոլոր ցամաքամասերէն հաւաքուեցան միլիոններով Եւրոպայի մէջ Անգլիացիներու հետ կողք կողքի կռուելու ու մեռնելու համար. այս ռազմիկներու ետեւէն՝ իրարու հետ յարաբերութեան մտան այդ երկիրներու ընտրանին եւ մտաւորականութիւնը եւ արդէն կը տեսնուի որոշապէս թէ իւրաքանչիւրն ինչ բերած է իր հետ Եւրոպա եւ ինչ տարած է անկէ իր հայրենիքը.— Պատերազմէն առաջ արդէն Եւրոպան սկսած էր Ամերիկանալ եւ Ամերիկան ալ Եւրոպականանալ:

Ասիան այսօր կ'ատէ Եւրոպան աւելի քան պատերազմէն առաջ բայց միեւնոյն ժամանակ աւելի լաւ կը ճանչնայ Եւրոպան, որովհետեւ աւելի լաւ ուսումնասիրելու առիթներ ունեցաւ պատերազմի ժամանակ եւ անկէ ի վեր:

Իսկապէս մեծ պատերազմէն ի վեր է որ Անգլիան այլեւս դադրած է կղզի մը ըլլալէ. «շքեղ մեկուսացում» բացատրութիւնը պատմութեան անցած է այլեւս եւ չեմ կարծեր որ նոյնիսկ Անգլիացիները իրենք կը փափաքին վերադառնալ նախկին կղզիացման: Միեւնոյն բախտը վիճակուած է Մընրոյի վարդապետութեան, թէեւ անոր կուսակիցները օրհասական կռիւներով յաջողեցան Ամերիկան հեռու պահել Ազգերու Դաշնակցութենէն, սակայն ո՞րչափ պիտի տեւէ այս, անտարակոյս ոչ շատ ժամանակ եւ այն ատեն ինչպէս Մանշը փոխանակ բաժնելու Անգլիան Եւրոպայէն, կը միացնէ զայն մայր ցամաքին, այնպէս ալ Ատլանտեանը պիտի ծառայէ Ափրիկէն ու Եւրոպան աւելի սերտօրէն կապելու երկու Ամերիկաներուն հետ:

Ասիան եւ Եւրոպան երկու հին ցամաքամասերն են, որովհետեւ այնտեղ էր որ ծագեցան երկու մեծագոյն աղէտները —պատերազմ եւ յեղափոխութիւնը. բայց ամբողջ աշխարհ կը տանջուի անոնց հիւանդութենէն. Եւրոպայի կործանումը եւ Ասիոյ խմորումները կը սպառնան ամբողջ աշխարհի խաղաղութեան, ու թէեւ պետութիւնները իրար կ'ատեն ու կը վախնան իրարմէ, բայց երբեք անոնց ժողովուրդներն իրարու այնչափ պէտք ունեցած չեն, որչափ այժմ: Մարդկութեան այժմեան տանջանքները անոր վերջին ճիգերն են —ամէնէն դժնդակները դէպի ընդհանուր միութիւն...

Ասոնք ալ լաւատեսներու գաղափարներն են. եթէ անոնց իրականացումը ապահով չէ, մօտաւոր ապագայի մը մէջ ոչ մէկ մարգարէ կրնայ սակայն հաստատօրէն վճռել թէ անոնք երբեւիցէ չպիտի իրականանան, որովհետեւ ցնորական են...

Ո՞րն է արդեօք ճշմարիտը այս երկու հակոտնեայ գաղափարներէն. լաւատեսութենէն եւ յոռետեսութենէն.— Երկուքն ալ հաւասարապէս սխալ եւ հաւասարապէս ուղիղ կրնան դուրս գալ, նայելով թէ մարդկութի՛ւնն ի՛նչ ճամբայ պիտի ընտրէ իր պատմութեան այս ճակատագրական ժամուն:

Չորս դարերէ ի վեր տեղի ունեցած փոփոխութիւնները.— գաղթականութիւններ, պատերազմ, յեղափոխութիւն, վաճառականութիւն, երկաթուղի, շոգենաւ, հեռագիր, հեռաձայն եւլն. անքակտելի կերպով միացուցած են բոլոր ժողովուրդները. պիտի չգա՞յ ժամանակ մը որ այդ միութենէն ծնի տիեզերական քաղաքակրթութիւն մը, իբր միակ հոգի մը այդ հսկայ մարմնին: Տիեզերական քաղաքակրթութիւն մը որ իր մէջ ձուլէր նախկին քաղաքակրթութեանց բոլոր բարձր եւ մաքուր տարրերը — քրիստոնէութեան եղբայրութիւնը, Արեւմուտքի արուեստն ու գիտութիւնները, Ասիոյ իմաստութիւնը եւ Ամերիկայի ձեռներէցութիւնը...

Եթէ հռոմէական քաղաքակրթութիւնը գերակշռեց առաջին դարուն իր տիեզերական բնոյթով, պատճառն այն էր որ Յոյներու եւ Հռոմայեցիներու ընտրանին ուզեց որ այդպէս ըլլայ. Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ամերիկայի մեծերը պիտի չուզե՞ն միեւնոյն ուզել:

Կարելի պիտի ըլլա՞յ ըսել անհրաժեշտ զոհողութիւնները — հպարտութեան, հարստութեան, զօրութեան եւ այլն — այդ տիեզերական միութիւնն իրականացնելու համար. ապագան պիտի պատասխանէ:

Ինչ որ ալ ըլլայ մեզ սպասող բախտը, մեր պարտականութիւնն է աշխատիլ եռանդով ու հաւատքով, մեր աչքերը յառած դէպ ի ապագայ տիեզերական միակ եւ բարձր քաղաքակրթութիւնը, դէպ ի աշխարհի Միացեալ Նահանգները:

Մ. Տ.

ՍՈՒՐԻՈՅ

ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԿԸ ՏԿԱՐԱՆԱՅ

(Մեր մասնաւոր Թղթակցէն)

ՀԱԼԷՊ, 18 Մարտ

Սուրիոյ ապստամբական շարժումը իր վերջին փուլին մէջ մտած ըլլալ կը թուի, իբրեւ հետեւանք նոր Մարզպանին վճռական գործունէութեան: Վերջերս Դամասկոս եւ այլուր սկսած հակաքրիստոնէական եւ մասնաւորապէս հակահայ տրամադրութիւններն ու խստութիւնները կը մատնեն տեսակ մը վհատութիւն. մանաւանդ եղած բազմաթիւ աւերումներն ու վերջնագիրներն կարգ մը պետերու կողմէ ապացոյց են ապստամբութեան վիժման:

Ցաճկական սահմանի վրայ հրոսախումբերու երեւումը, ժամանակ մը ոգեւորեց ապստամբները ու կռիւը Թուրքեւսուրիական սահմանային մասերու վրայ փոխադրուիլ սկսաւ: Սակայն Էնկիւրիի մէջ Մարզպանին կնքած համաձայնագիրը խորտակեց եւ այդ շարժումը: Թէեւ իր մանրամասնութեանը մէջ տակաւին ծանօթ չէ համաձայնագիրը, սակայն մասնաւոր աղբիւրէ քաղուած տեղեկութիւններէ կը պարզուի որ, դաշնագրի հիմնական կէտը մաքսային առեւտրական հանգամանք ունի. եղած են սահմանագլխի որոշ փոփոխութիւններ, երկաթուղիի օգտագործումը Էնկիւրիի կառավարութեան կողմէ, Թուրք չէթաներու զսպում եւլն:

Դիւրութիւններ պիտի տրուին եւ ազատ առեւտուրի հիման վրայ երկու պետութիւնները պիտի ջանան բարձրացնել երկրին դրամը:

Կ'ըսուի թէ մասնաւոր սեղմումներու պիտի ենթարկուին ուրիշ պետութիւններու հետ եղած առեւտուրը, նմանապէս Թուրքիան պիտի օգտուի, իր արտածման համար՝ Սուրիոյ նաւահանգիստներէն: Խիստ հսկողութեամբ պիտի արգիլեն մաքսանենգութիւնը՝ որ վերջերս համատարած բնոյթ ստացած էր: Սահմանագլխի վրայ եղած նոր փոփոխութիւնները թէեւ փոքր են, բայց Թուրքիոյ համար աւելի նպաստաւոր: Անկասկած իւրաքանչիւր քայլ, որ Թուրքիան կը մերձէ իր կորսնցուցած հողին մէջ, կ'օգտագործուի երկու ուղղութեամբ: Առաջին՝ որոշ չափով Թուրք ժողովուրդի աչքին կը բարձրացնէ Քէմալի հմայքն ու ազդեցութիւնը, երկրորդ ապագայի նոր անակնկալներու, նոր ակընկալութեանց յոյսեր կը ներշնչէ: Համաձայն դաշնագրին՝ Սուրիայէն Ֆրանսան կը զիջի Քիլիսէն որոշ շրջան մը, Ազազէն դէպի հիւսիս լաւագոյն արօտավայրեր: Իսկ Ֆրանսան կը ստանայ Միջագետքէն Չօպան պէյ եւ Նիսիպին (Մծբին):

Թուրքիան պիտի օգտուի երկաթուղիէն ու Պաղտատի երկաթուղին պիտի լրացուի մինչեւ Մուսուլ:

Դժուար է ըսել թէ ներկայ համաձայնագիրը ինչքան տեւական կրնայ դարձնել երկու դրացիներու բարի դրացնութիւնը, մանաւանդ բազմաթիւ կնճիռներու եւ խորհուրդներու այս շրջանին. բայց պէտք է շեշտել որ համաձայնագիրը, որուն դրդապատճառը Սուրիոյ ապստամբութիւնը եղաւ, ունեցաւ իր դրական եւ անմիջական արդիւնքը: Սահմանագլխի շարժումները դադրած են եւ Սուրիոյ ապստամբութիւնը գրեթէ կտրուած է Թուրքիայէն: Ուշ-կանուխ անշուշտ որոշ չափով պիտի մեղմանայ նաեւ տնտեսական տագնապը եւ առեւտուրը պիտի մտնէ իր բնական վիճակին մէջ:

Մարզպան տը Ժուվնէլ Էնկիւրիէն դարձին, Հալէպի Ֆրանսական ներկայացուցիչ Պ. Ռըքլուն թէյասեղան մը տուաւ, որուն հրաւիրուած էին նաեւ նորընտիր խորհրդարանին անդամները: Հոն Պ. Ժուվընէլ ճառ մը խօսեցաւ, բացատրեց Էնկիւրիի մէջ կատարած աշխատանքները ու աւելցուց. «Պ. Պ. երեսփոխաններ, ձեր վրայ դրուած են մեծ յոյսեր երկիրը կառավարելու արդարութեամբ եւ խաղաղօրէն. ձեզի կը մնան ներքին բոլոր գործերը, իսկ արտաքինը ես արդէն կարգադրած եմ...»:

Նորընտիր խորհրդարանը, դեռ իր մեղրալուսնին մէջ, բաժնուած է երկու մասերու: Առաջին մասը, որ աւելի ուժեղ է թուական առաւելութեամբը, պահանջած է վարչական նախկին սիստէմը, համասուրիական միութիւն՝ Հալէպ-Դամասկոս-Պէյրութ. այս շարժման գլուխը կեցած է Սուպհի-Պէրէքէթ: Բ. խմբակը՝ փոքրամասնութիւն, միայն հինգ հոգի, կը պահանջէ առանձին միաւորներ: Խորհրդարանին այս վիճակը եւ մեծամասնութեան պահանջը, չեն համապատասխաներ հովանաւորող պետութեան մասնաւոր հրահանգներուն: Արդիւնքը հաղորդուած է Մարզպանին:

ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Երբ ապստամբութիւնը սկսաւ աւելի տարածուիլ ու մօտենալ աւելի հիւսիսային սահմաններուն, զինուորական իշխանութիւնը, աճապարանքով կազմակերպեց կամաւորական խումբեր, տրամադիր անհատներէ: Առաջին անգամ Չէրքէզներն ու Քիւրտերը հարիւրներով արձանագրուեցան եւ սկսան կռուիլ: Հայ ղեկավար շրջանակները, մասնաւորապէս Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, մամուլով եւ տրամադրելի միջոցներով յայտարարեցին մեր չէզոքութեան անհրաժեշտութիւնը, մեր բացառիկ կացութիւնը ու թելադրեցին չխառնուիլ քաղաքական գործերու եւ բացառապէս բարի դրացնութեան հոգ տանիլ: «Փիւնիկ»ի նոյն ուղղութեամբ ըրած բոլոր հրատարակութիւնները մասնաւորաբար ուշադրութեան արժանի են:

Հակառակ եղած բազմաթիւ թելադրանքներուն, սակայն գտնուեցան անգործ, թշուառ կամ բախտախնդիր տասնեակ մը Հայեր, որոնք զանազան տեղեր՝ Դամասկոսի, Հալէպի եւ Հոմսի մէջ եւ այլուր կամաւոր գրուեցան ու մասնակից եղան կռիւներու: Ո՛չ մէկ խօսք որ նման անպատասխանատու մարդիկ ամէն տեղ, ամէն ազգի մէջ կան ու յանուն իրենց սեւ հացին՝ ընդունակ են կնճիռներ ստեղծելու. բայց այդ պատճառ չէր որ, ապստամբ Սուրիացիները որոնք գաղափարէ եւ սկզբունքներէ կը ճառեն ու իրենց անկախութեան ահազանգը կը հնչեցնեն, ազգային խնդրի կը վերածեն մանր դէպքերը:

Դամասկոսի մէջ կրօնապետ-
ներու ուղղուած մասնաւոր նա
ները, ապստամբներու հիւա
մտայնութիւնը ցոյց կու
Հոմսի մէջ վերջերս սկսած հ
հայ տրամադրութիւններն ու
ցերը շատ վատ կ'անդրադա
թափառական Հայերու տնտե
կան եւ հոգեկան վիճակին վ

Բոլորին համար պարզ պ
է ըլլայ որ, Սուրիոյ մէջ ա
Հայերը, իրենց ֆիզիքական
յութենէն զատ ուրիշ բանով
հետաքրքրուիր: Ո՛չ մէկ քաղ
կան դէպք կրնայ խախտել ա
չէզոքութիւնը: Ուրախ ենք ո
նի մը արաբ թերթեր շա
հասկցան այս պարագան: Ա
ժողովրդի քաղաքակրթակ
քաղաքական շահը կը պահ
որ ընդհանրացնեն այս միտ
մեղմացնեն խուժանային
մադրութիւններն եւ ախորժա
որոնք փոխանցուած են Թուր
րէն:

Ա. Ը.

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՏԱԳՆ

Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Սա
Բ. ընդունուեցաւ Սուրիոյ Մ
պան Հանրի տը Ժուվընէլի
եւ անոր պարզեց Սուրիոյ
յութեան տագնապալի կ
թիւնը: Կաթողիկոսը մանրամ
տեղեկութիւններ տուաւ
Մասկոսի, Հալէպի, Հոմսի եւ
պոլիսի կացութեան մասին
զեց Պէյրութի մէջ տիրող մ
նութիւնը եւ ըսաւ թէ Հայ
ամէն տեղ պօյքօթի ենթարկ
են եւ սպառնալիքի տակ կ'ա
Ցետոյ խնդրեց միջոցներ ձ
առնել կիրքերը հանդարտեցն
համար:

Մարզպանը պատասխանե
—Կը զգամ ձեր հոգեկան խռո
բայց մասամբ ալ ձեր կամա
ները ստեղծեցին Դամասկոսի
վերջին իրարանցումը: Դէպք
մասնակցողներէն ոմանք ա
արձակուեցան, իսկ ծանրագ
յանցաւորները պատժուեցան,
յերը դժուար կը կառավար
պէտք է որ ինքնապսպումի
Հայերը իրենք ըլլան իրենց
տիկանները»:

Մարզպանը հաւաստած է
"ընդհանուր ապահովութիւնը
չպիտի խանգարուի, Դամա
ամէն կերպով ապահովութեան
առնուած է, եւ խիստ կարճ ժ
մանակէն ամէն ինչ իր բնակ
վիճակը պիտի ստանայ: Պէ
չկար որ Հայերը խուճապա
Պէյրութ թափէին, յորդորե
որ վերադառնան:»

Կաթողիկոսը խնդրեց ցր
քանի մը տասնեակ Հայ կամա
ւորները, որոնց գոյութիւնը
րանսական բանակին ո՛չ ուժ
ւելցնէ, ո՛չ ալ փառքը, մինչ ան
ցրուումը կը պակսեցնէ խռովար
ներու ինքնարդարացման
փաստը: Կաթողիկոսը ըսաւ թէ ժ
ղովուրդը յորդորած է հիւրըն
երկրին ներքին վէճերուն
կռիւներուն չխառնուիլ եւ հաշ
րար ու բարեացակամ վերաբ
րում ունենալ ամէնուն համար:
կամաւոր արձանագրուողներ
շարժառիթը եղած է միայն հ
խնդիրը: Ցետոյ աւելցուց. «Հա
գոյն կը համարեմ մէկ քան
րու անօթի մեռնիլը, քան
կուշտ փորով ընդհանուրի կեն
քին դէմ վտանգ ստեղծելը:»

Մարզպանը խոստացաւ հ
եղածը տնօրինել:

Մեկնելու պահուն Կաթողիկ
ը մարզպանին յանձնեց խնդիր
աւելի մանրամասնօրէն բացատր
յուշագիր մը:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ, բոլոր աշխատա
կիցներէն գրել թուղթին մէկ ե
ՐԵՍԸ ՄԻԱՅՆ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐԸ

Ճիպլէի մէջ պատսպարուած են մօտ 650 որբեր։ Տնօրէնն է պ. Հօրն։ Ուսուցիչներու թիւը 30ը կ'անցնի։ Ունին 10 դասարաններ։ Որբերը մեծ մասով գրասեղան ու-նին։ Կ'աւանդուին նախակրթարա-նի մը յատուկ բոլոր գիտելիքնե-րը։ Ճիպլէի որբանոցը տեղաւոր-ուած է բազմաթիւ շէնքերու մէջ, բոլորն ալ լաւ կահաւորուած ու ծովահայեաց։

Սայտայի մէջ կայ Դանիական որբանոց մը՝ քաղաքէն քառորդ ժամ հեռու։ Հոս պատսպարուած են փոքրիկ երախաներ 550ի չափ, տղայ եւ աղջիկ խառն։ Հաստա-տութեան վարիչն է տանըմարքա-ցի օրիորդ մը, Միս Ճէքպսըն, որ երկար տարիներ աշխատած է Խար-բերդ եւ նուիրուած է իր առաքե-լութեան։ Որբանոցը տեղաւորուած է տիւրզի փաշայի մը ապարան-քին մէջ։ Կը պահուի դանիական ընկերութեան մը ծախքով։ 150 որբերու հոգածութիւնը ստանձ-նած է Մերձաւոր Արեւելքի Նը-պաստամատոյցը։

ՄԵՐ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մօտ երեք ամիս է որ կազմու-ած է Զափահաս Որբերու Միու-թիւնը, եւ արդէն կարելի է Ֆը-րանսայի ծիւղը նկատել ամէնէն բազմանդամը։ Փարիզէն յետոյ ահա Լիօնն ալ կազմակերպուած է հարիւրի մօտ ընկերներով. Նաեւ ձեռնարկներ կ'ըլլան Մարսիլիոյ մէջ, ուր բաւական ընկերներ ու-նինք։ Իսկ գիւղերու մեր ընկերնե-րը, պէտք է առանձին խումբեր կազմեն ու քաղաքներու հետ կապուին։

Պէտք է շուտով կազմակեր-պուինք մենք Ֆրանսայի մէջ գտ-նուողներս. կազմակերպման աշ-խատանքը պէտք է ստանձնեն մեր այն եղբայրները որ քիչ շատ գը-րել-կարդալ գիտեն։ Վարանելու պատճառ չկայ։ Հրապարակ ելէք ձեր համեստ կարողութիւններով։ Հայ մամուլը սիրայօժար կը տրամադրէ իր էջերը, կը բաւէ որ վերացական սին վէճերով չզբաղինք, այլ աշխատինք գործ-նական ըլլալ։

Տխուր լուրեր կը հասնին Պէյ-րութի մեր եղբայրներէն, որոնցմէ շատերը փողոցները մնացած են ա-նօթի ծարաւ։ Մենք որբերս շատ լաւ կը հասկնանք թէ ինչ ըսել է փողոցը մնալ, պէտք է շուտով տե-ղեկութիւն առնել Պէյրութի մեր եղբայրներէն, որպէսզի մեր ձեռ-քէն եկածը ընենք իրենց վիճակը թեթեւցնելու համար։

Բոլորուինք Զ. Ո. Մ. շուրջ եւ կատարենք մեր պարտականութիւ-նը հանդէպ մեր բախտակիցներուն, որոնք տակաւին կը հալածուին։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

ՀԱՅ ՈՐԲԵՐ ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿԻ ՄԷՋ

«Յառաջ»ի մէջ կարդացի Վիեն-նայի Հոգեւոր Հովիւ Սահակ վրդ.ի հաստատութիւնները։

Վերջին տարիներու ընթաց-քին Վիեննայի Հայ գաղութին հետ մօտէն յարաբերութեան մէջ գտնուած ըլլալով, տեղեկագրուած իրադարձութեանց ստուգութեան վրայ չեմ կասկածիր։ Մանաւանդ Վիեննահայ գաղութին անդամ-ներէն շատերուն ազգային կազ-մակերպութեան համար ըրած ձեռ-նարկներն ու գոհողութիւնները ին-ծի ծանօթ են։

Այս առթիւ կ'ուզէի ազգ. իշ-խանութեանց ուշադրութիւնը հրա-ւիրել ուրիշ կէտի մը վրայ, որ ան-միջական կարեւորութիւն ունի։

Հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, Սահակ վրդ. Սթրազ-պուրկ գացած է։ Այնտեղ կը գտնուի Հայ որբերու խումբ մը, որոնց մասին դժբախտաբար շատ քիչ բան կը լսուի Հայ մամուլին մէջ։

Այդ որբերը յանձնուած են Action Chrétienne en Orient բարեգործական ընկերութեան խնամքին։ Վարիչն է բողոքական երէց P. Berron· Վերջին անգամ Տարեգիլոու եւ Ս. Ծնունդի առ-թիւ, Սթրազպուրկի մէջ, այդ աղ-նիւ մարդուն սարքած գեղեցիկ հանդէսին առեն, գոհունակու-թեամբ տեսայ այն համակրանքը զոր Ալզասցի մարդասէրներու խումբ մը ցոյց կուտար, օտար եր-կնքի տակ հաւաքուած քանի մը տասնեակ Հայ որբերու հանդէպ։

Կ'ուզէի որ կաթող. պատուիրա-կութիւնը յարաբերութեան մէջ մտնէր երէց Պէռռոնի հետ, եւ որոշ տեղեկութիւններ տար, որպէս զի Սահակ վրդ. իր հանգամանքէն օգտուելով վնասակար միջամտու-թիւն չփորձէր որբախնամ գործին մէջ։

Այս որբերէն զատ, Սթրազ-պուրկի մէջ կան մէկ լուսաւորչ. ընտանիք ու մէկ երիտասարդ, ինչ-պէս եւ երեք տնուոր Հայ կա-թոլիկ։

Կ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԼՍԵՑԷ՛Ք ՄԵԶԻ

ՅԱՌԱՋ.— Այս բողոքին կցուած նամակի մը մէջ կը կարդանք հետեւեալ տողերը.— «Ներկայ բողոքին մէջ ինչ որ բացառիկ նշանակութիւն ունի մեզի հա-մար, այն է որ ստորագրողնե-րուն մեծ մասը կատարեալ հա-մակիրներ են խորհրդային կա-ռավարութեան։ Հօկի մասնա-ճիւղի բոլոր անդամները իրենց ստորագրութիւնը ունին հոն։»

«Մենք ստորագրեալներս բոլորս ալ բացարձակ անկուսակցական բանւորներ եւ բանւորուհիներ, ջերմ հետաքրքրութեամբ կը հե-տեւինք մեր ժողովրդի ճակատա-գրին հետ կապ ունեցող բոլոր խըն-դիրներուն։Կ'իմանանք չարագուշակ լուրեր, հալածանքի արձագանգներ այն երկրէն, ուր կ'ըսեն թէ հայ-րենանուէր ու հարազատ ձեռքեր մեզի համար ազատ ու անկախ հայրենիք մը կը շինեն։ Մենք երկա՜ր մտիկ ըրինք մեր անունով խօսող այդ առաքեալներուն, կըր-ցանք ճանչնալ թէ ինչ են անոնք։ Հինգ տարուայ մենատիրութեամբ անոնք ցոյց տուին իրենց առաքի-նութիւնները։

Այժմ եւրոպական աշխարհա-կալութեան դէմ պայքարող ռու-սական աշխարհակալութեան այդ նոյն ծառաներն են որ պատմու-թեան առջեւ կը ստանձնեն ստոր դեր մը,— բանտարկութիւն, աք-սորանք ու բնաջնջման քաղաքա-կանութիւն բոլոր անոնց դէմ, ո-րոնք տասնեակ տարիներու արիւ-նալի հերոսական պայքարներէ վերջ, հիմը դրին անկախ պետա-կանութեան, որով այսօր այնքան կը պարծենան իրենք։ Եւ կամ ա-նոնց դէմ, որոնք կը յանդգնին հայ ժողովրդի ու աշխատաւորու-թեան իսկական պահանջները մէկ-նել իրենց հայեցողութեանց բո-լորովին հակառակ ուղղութեամբ։

Մեր ձայնը միացնելով գաղու-թահայ աշխատաւորութեան ձայ-նին, կը բողոքենք հարիւրաւոր ընտանիքներու մոխրացումը ծրա-գրող բոլոր փոքր ու մեծ բռնակալ-ներուն դէմ. կը բողոքենք, որով-հետեւ չենք կրնար սպառնալ, քա-նի չունինք օտար ու անհարազատ սուիններու պաշտպանութիւնը։

Գիտենք որ մեր ձայնը չպիտի հասնի հայրենի երկրէն ներս գտնուող մեր եղբայրներու ական-ջը, բայց յանուն օտարութեան մէջ տառապող գաղութահայ աշ-խատաւորութեան, յանուն նոյնիսկ իրենց փառաբանած բանւորական յեղափոխութեան ազատատենչ սկզբունքներուն, մեր ձայնը կը բարձրացնենք իրենց առջեւ, բողո-քելու համար հարիւրաւոր արե-նակից ու բախտակից ընկերներու թշուառացման դէմ։

Կը պահանջենք ուրեմն որ մեր հասցէին անհամար պատգամներ տեղացնելու սովոր մարդիկ, անգամ մըն ալ մտիկ ընեն այդ նոյն աշ-խատաւորութեան խօսքը։ Մենք չենք կրնար երկար ժամանակ պատուանդանն ըլլալ մեր անունը չահագործող աննկարագիր խմբակ-ներու, եւ թոյլ տալ որ անոնք ա-նարգել շարունակեն կողոպտել մեր ժողովուրդի բարոյական գանձը, հալածեն անոր սրբազան իտէալին անձնուէր պաշտպանները։

Փօն տը Շէռիի Թել ի գործարանի աշխատաւորներ

(Ստորագրութիւնները տեսնել դ. էջ)

ՓԱՐԻԶԻ ՓՈՇԻՆ ԵՒ ՄԵԹՐՕԻՆ ԶԱՐԻՔՆԵՐԸ

Փրօֆէսէօր տ'Արսօնվալ տար-րալուծած է Փարիզի օդը եւ իր քննութեան արդիւնքը ներկայա-ցուցած է բժշկական Ակադեմիա-յին։ Այսպէս, գործարաններէ հե-ռու վայր մը, Փալէ Ռուայալի կողմը մէկ ամսուան մէջ մէկ քա-ռակուսի մեդր մակերեսի վրայ իջնող անձրեւը իր հետ կը բերէ 13 կրամ փոշի, որուն մէջ զանա-զան քիմիական տարրեր կան։ Այդ նիւթերն են՝ հարիւրին 20 ածուխ, հարիւրին 14 ջրածուխ, հարիւրին 20 ծծմբային թթու, հարիւրին 2 քլօր, հարիւրին 15 ամոնեաք. բոլորն ալ վնասակար թոքերու համար։

Փարիզի շրջակայ գործարա-նային կեդրոններուն մէջ կացու-թիւնը բոլորովին տարբեր է։ Այս-պէս Վիթրիի մէջ հաւաքուած փոշիին քանակը 125 անգամ աւե-լի է, այսինքն մէկուկէս քիլօէն աւելի փոշի կը կազմուի մէկ ամ-սուան մէջ եւ որուն գլխաւոր բա-ղադրութիւնն է ածուխը։

*** Փարիզի մեթրօներու օդը յաճախ անշնչելի ըլլալու աստի-ճան կ'ապականի։ Այս հակաառող-ջապահիկ վիճակին վերջ տալու համար, անցած տարի քաղաքա-պետութեան առողջապահական յանձնաժողովը մասնաւոր ուսում-նասիրութեան առարկայ դարձուց այս խնդիրը եւ որոշեց ձեռք առնել կարգ մը միջոցներ, որոնցմէ ոմանք արդէն սկսած են գործադ-րուիլ։ Ահա՛ այդ միջոցները.—

Ամէն օր քանի մը անգամ մեթրօներու ներքին մասը ամ-բողջովին մաքրել քլօրիւր տը քալսիում եւ իփօքլօրատ տը սու-տով թրջած տաշեղներով, ամէն ի-րիկուն նոյն բաղադրութեամբ խառն ջուրով եւ խողանակով լուալ գետինը, չոր օդերուն աւելով, ցե-խոտ օդերուն օ տը ժավէլով մաքրել կառքերը։ Բացարձակա-պէս պիտի արգիլուի ծխել ոչ մի-այն կառքերուն, այլ մեթրօներու ներքնամասին մէջ, որովհետեւ ծխելը առհասարակ թքնելու կը մղէ։

Դժբախտաբար ժողովուրդը շատ ուշադրութիւն չի դարձներ առողջապահական այս միջոցներուն։

Ընկերութիւնը նոյնպէս միջոց-ներ ձեռք կ'առնէ օդը մաքրելու համար, հովահարումի միջոցաւ։

Շատ տեղեր ծակեր բացուած են, ուրիշներ ալ պիտի բացուին, նոյնպէս օդը մաքրելու նպատա-կով ծխնելոյզներ պիտի շինուին։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ղրկել հին բաժ-նեգինները, առանց ազդի սպա-սելու։

ՍՏԱՑԱՆՔ.— ԵՐԿԻՆՔ, ԵՐԿԻՐ և ԽՈՐՀՈՒՐԴ (Քերթուածներ). Ռաֆայէլ Փաբլաքեանի։ 1918—1922. Նիւ Եորք, 1925։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՄԷԿ-ՄԷԿ ՊԻՏԻ ՄԵՌՆԻՆ

ՍԷՆ-ՇԱՄՕՆ, 22 Մարտ.— Քանի մը օր առաջ Ֆրանս. Կարմիր Խաչի կողմէ բժիշկներ եւ պաշ-տօնեաներ այցելեցին «Քանթօնը-ման» եւ քննութիւններ կատարե-ցին ընդհանրապէս մանուկներու վրայ։

«Քանթօնըման»ը այն վայրն է որ գործարանատէրերու կողմէ յատկացուած է Հայերու բնա-կութեան, փոքր ամսականով։ Կը բաղկանայ տաղաւարներէ, ուր կ'ապրի մեր հայրենակիցներուն մեծ մասը։ Քննիչները մխիթա-րական չգտնելով առողջապահա-կան վիճակը, հետեւեալ յայ-տարարութիւնը փակցուցին Կար-միր Խաչի դարմանատան կողմէ, հայերէն լեզուով.

— «Սէն-Շամօնի Հայ մա-նուկները հետզհետէ ենթակայ կը դառնան շատ մը տարափո-խիկ հիւանդութիւններու. անոնց փոքրերը կը մեռնան, ոսկորները կը տկարանան եւ ուրիշ ախտերու կը մատնուին։ Այս դժնդակ վիճա-կին վերջ տալու համար, պէտք է ամէն ծնողք զգուշութեամբ կի-րարկէ առողջութեան կանոնները.— 1. Կարճ հագուստներ հագցնել պզ-տիկներուն, թեւերը եւ սրունք-ները միշտ բաց. 2.- Միշտ բա-ցօթեայ պտտցնել արեւուն տակ, գլուխները գլխարկով ծածկուած։ 3.- Ընդարար կերակուրներ տալ եւ չափազանց չկերցնել։ 4.- Շա-բաթը մէկ երկու անգամ պզտիկ-ներուն մարմինները շփել «քօլօ-նիա»ով կամ օղիով. իսկ 2-3 անգամ լոգցնել։ 5. Ննջասենեակին պատուհանները բաց թողուլ քնա-ցած ատեն։ Եթէ այս օրէնքները զանց առնուին, Հայ մանուկները բոլորն ալ մէկիկ-մէկիկ կը մեռնին»։

Կ.

ՀԱՅԵՐԸ ՊՈԼԷՆԻ ՄԷՋ

ՊՈԼԷՆ, 22 Մարտ.— Մեր գաղութը տարի մը առաջ 400ի կը հասնէր։ Այժմ Ֆրանսական մարդահամարով ունինք միայն 268 հոգի. 112 այր, 103 կին, 22 մանչ եւ 31 աղջիկ։ Այրերը կ'աշխատին աղիւսի գործարան-ները, կիները տուփ շինելով կը զբաղին եւ փոքրերն ալ կը յա-ճախեն ֆրանսական վարժարանը։

Հայ գործաւորը օրական 13-15 ֆրանքի սեղմուած օրավարձ-քով չի կրնար տոկալ ֆիզիքապէս կրծող ծանր աշխատանքներուն եւ կը գաղթէ Վալանս (գլխաւո-րապէս), Լիօն, Մարսէյլ եւ այ-լուր, ուր կան ամէն կարգի գոր-ծարաններ, աւելի լաւ վճարումով. (հոս աղիւսի գործարաններէն զատ ուրիշ հաստատութիւն չկայ)։ Ար-կածներու հետեւանքով զոհ տը-ւած ենք երկու հոգի, եւ մէկ սրունք կտրուած. իսկ մանր-մունր արկածներ միշտ անպակաս են։

Հանրային կեանքի տեսակէ-տով քունի մէջ է Պոլէնը։ «Արշա-լոյս» Երիտ. Միութիւնը կորնցու-ցած է իր երբեմնի փայլը. չկայ նախկին ոգեւորութիւնը, շատ մը կարեւոր ուժեր պակսած ըլլալով։ Իսկ երիտասարդութեան մէկ մասն ալ անտարբեր է։ Ամէն ոք իր հա-ցին ճամբան կը մտածէ։

Հ. Յ. Դ. Ենթակոմիտէէն զատ, կայ Մալաթիոյ Կրթասիրացը ու Հօկի ճիւղ մը։

Գ. Ջ.

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ, 23 Մարտ.— Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Ս. Է-թիէնի Հ. Յ. Դ. Մարմինին սարքած բանախօսութիւնը, որուն համար հրաւիրուած էր ընկ. Վարդան Զուլ-ալեանը։ Ներկայ էին բոլոր ըն-կերները, համակիրները եւ Ազգ. Միութեան ատենապետը, ատենա-դպիրը եւ քարտուղարը։ Բանա-խօսութիւնը տեւեց աւելի քան երկու ժամ։ Յետոյ տեղի ունեցան հարց-պատասխանները։ Խումբ մը երիտասարդներ անդամագրուե-ցան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, սովո-րական երդումը կատարելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինանշանին առ-ջեւ։

Գ. Կ.

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի Ենթակոմի-տէի համակրական ժողովը տեղի ունեցաւ Ժողովրդային Լսարանին մէջ, Մարտ 21ի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։

Բաւական թուով երիտասարդ-ներ եկած էին լսելու օրուան դա-սախօսութիւնը։ Ժողովին բացման մեներգեց պ. Կ. Փազոսեան, որմէ վերջ օրուան դասախօս ընկ. Հ. Ու-զունեան երկարօրէն բացատրեց հայ կուսակցութիւններու ծագու-մը եւ անոնց կատարած դերը հայ ազատագրութեան համար։ «Արմե-նականները Վասպուրականի մէջ հիմը դրին Յեղափոխական կու-սակցութեան. իսկ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը եկաւ քաղաքա-կան եւ ընկերվարական համո-զումներով, բայց երկուքն ալ չկր-ցան գոհացնել օրուան պահանջ-ները եւ ծնաւ Հ. Յ. Դաշնակցու-թիւնը, որ առանձնապէս ուժ տուաւ մարտական գործունէու-թեան։» Հրաւիրեց երիտասարդները որ մտնեն քաղաքական կուսակ-ցութիւններու մէջ, մարզուելու եւ արժեցնելու իրենց քուէները։ Հար-ցումներ ալ եղան, որոնց լայնօրէն պատասխանեց դասախօսը։ Այս առթիւ չորս նոր ընկերներ արձա-նագրուեցան։

*** Զրոյց կը շրջի թէ ժողո-վրդային քուէարկութեամբ ըն-տրուած Ազգ. Միութիւնը կամաց կամաց կը դառնայ հակաժողովր-դական եւ իր հրաժարած կամ ձանձրացած անդամներուն տեղ կը հրաւիրէ նորեր, առանց գաղութին գիտութեան, ու կը մերժէ ճանչ-նալ քուէ շահած անհատները, ո-րոնք իրաւունք ունին հրաժար-եալներու տեղը բռնելու։ Երկար չի կրնար տեւել այս ընթացքը։ Պէտք է բաւ համարել ութը-ինը ամսուան փորձը եւ նոր ընտրու-թեան ձեռնարկել, որպէսզի գոր-ծերը յանձնուին ընդունակ մար-դոց։

Վ.

ՀԱՅԵՐԸ ՓՕՆ ՍԷՆ-Թ'ԷՍՓՐԻԻ ՄԷՋ

Կառի նահանգին մէջ եւ Ռօնի աջ ափին վրայ փոքրիկ՝ բայց գե-ղեցիկ քաղաք մըն է Փօն Սէն-Թ'Էսփրի, Պոլէնէն 8 ու կէս քիլօ-մեդր դէպի արեւմուտք։ Հանրա-ծանօթ է իր մէկ քիլօմեդր երկայ-նութեամբ հաժանուն կամուրջով, ձգուած Ռօնի վրայ Հռոմայեցի-ներու կողմէ։

Այստեղ կան 20-25 հայրե-նակիցներ, մեծ մասով ամուրի երի-տասարդներ, որոնք 4-5 ամիսէ ի վեր եկած են։ Կայ խճաքարի գործարան մը ուր կ'աշխատին Հա-յերը մեծամասնութեամբ։ Գործը ծանր չէ. օրավարձերը 16-22 ֆր.։ Կայ նաեւ շիշի գործարան մը, ուր կ'աշխատին երեք Հայեր միայն։ Ազգային ո եւ է Միութիւն չկայ. քանի մը փոքրիկներ կը յաճա-խեն ֆրանսական վարժարան։ Մօ-տերս տեղի պիտի ունենայ հար-սանիք մը։

Պոլէն Մ. Գ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Հայ Երիտասար-դաց Միութեան անդրանիկ բա-նախօսութիւնը տեղի ունեցաւ Մարտ 2ին։ Հրաւիրուած էր ուսու-ցիչ պ. Յ. Պապիկեան, որ պարզե-լով միութեան դերը, կոչ ըրաւ ամ-բողջ Ալֆորվիլի Հայ երիտասար-դութեան համախմբուիլ անոր շուրջ վառ պահելու համար ազգային ոգին։ Յետոյ հայրենիքի յիշա-տակներ արթնցնելով, ուրախա-ցուց եւ ոգեւորեց։ Խօսեցաւ նաեւ պ. Ս. Բաբախեան, շեշտելով միու-թեան ունենալիք օգուտները։ Եր-կու բանախօսներն ալ անդամ ար-ձանագրուեցան միութեան։

Առաջին քայլն էր այս։ Յա-ռաջիկայ միութիւնը պիտի ու-նենայ իր սեփական հաւաքատե-ղին։

Այս առթիւ 55 ֆրանք հա-ւաքուեցաւ պ. Պօրտումեանի հա-մար եւ յանձնուեցաւ իրեն։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի Հայ Բժշկ. Միու-թեան վերջին նիստը տեղի ունեցաւ Մարտ 17ին, նախագահութեամբ Տ.քթ. Թորգոմեանի։

Նախորդ վարչութիւնը զանազան պատճառներով հրաժարած ըլլա-լով, կատարուեցաւ նորին ընտրու-թիւնը հետեւեալ կերպով.—

Նախագահ Տօքթ. Քօլօլ-եան, փոխ նախագահ Կ. Յ. Բաս-մաջեան, Ատենադպիր Տօքթ. Գրի-գորեան, գանձապահ Տօքթ. Ար-թէն։ Որոշուեցաւ յառաջիկայ նիստին քննել միութեան հանրա-յին գործունէութիւնը ընդլայնելու կարելիութիւնը եւ այդ ուղղու-թեամբ բարեփոխել ծրագիրը։

Տօքթ. Գրիգորեան շահեկան զեկուցում մը կարդաց կակուղ կեղի (chancre mou) եօթը պարագանե-րու մասին, զորս արագօրէն բու-ժած է բրօֆ. Նիքօլի նոր գտած պատուաստով, մինչդեռ առանց անոր շաբաթներ կը տեւէր դար-մանումը։

Տօքթ. Արթէն զեկուցում մը կարդաց տարէց կնոջ մը պատա-հած ազդրոսկրի բեկումի մասին եւ շեշտեց ծերերու մօտ այդ տեսակ բեկումները արմատապէս բուժելու դժուարութիւնը, տարիքի հետե-տեւանքով։ Տօքթ. Քօլօլեան եւս յիշատակեց նմանօրինակ երկու պարագաներ։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Անցեալ տարիները Հայ Բժշ-կական Միութիւնը հազիւ քանի մը անգամներ հրապարակային օգտակար դասախօսութիւններ տուաւ, իսկ այս տարի ամբողջ ձմեռը անցաւ ու դեռ խոր քունի մէջ են. չենք գիտեր ինչո՞ւ։ Բը-ժշկական միութիւնը չը՞նդունիր որ ամենամեծ պարտականութիւն մը ունի հայրենակիցներու հան-դէպ։ Ինչո՞ւ կը զլանայ ստեղծել առողջապահական կարեւոր գիտե-լիքներու եւ դասախօսութեանց տեւական շարք մը, երիտասարդ հայրենակիցներուս համար։

Վարդան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿԻՐԱԿԻԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի Standard A. C. (R), R. V. ժա-մը 13։ Gare des Invalides։ Մր-ցումը կը սկսի ժամը 15ին Մէօ-տօնի դաշտը։

Հ. Մ. Ը. Մ. (2) U. A. P. (2) R. V. ժամը 13ին Porte de Vincennes. Մրցումը ժամը 13ին Pont sur la Marne։

Հ. Մ. Ը. Մ. (3) Villemomble (3), R. V. Gare de l'Est ժամը 12,30ին։ Մրցումը կըսկսի 13,30 Raincy-Villemomble Stade։

Հ. Մ. Ը. Մ. (Hir). U. S. St Victor (3)։ R. V. ժամը 2ին St Georges Argenteuil։ Մրցումը ժամը 2ին, Sannoisի դաշտը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

P. J. ANDRÉ (Pierre Redan) L'ISLAM ET LES RACES, 2 vol. in 8°, Editions de la Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 13, Rue Jacob, Paris (6) 40 francs les 2 vol.

ANDRÉ MANDELSTAM.- La protection des minorités. Edit. de la Dotation Carnégie pour la paix internationale. Paris 1925

ցատրեց թէ Ժընեւի բանակցութիւններուն մասին թերթերը չափազանցուած հրատարակութիւններ ըրին եւ թէ ինք պատասխանատու չէ՝ եթէ Գերմանիա չկրցաւ ընդունուիլ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ։ Նախկին վարչապետ Մաք-Տօնալտ եւս քննադատեց նախարարը եւ յայտնեց թէ սըր Չէմպըրլէյնի մասնաւոր տեսակցութիւններն էին որ խնդիրը ձախողեցուցին։ Քանի մը երեսփոխաններ պաշտպանեցին նախարարը, եւ 136ի դէմ 395 քուէով Լոյտ Ճորճի առաջարկը մերժուեցաւ։

Բուռն խօսքեր Ֆրանսայի դէմ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովի Մարտ 24ի նիստին մէջ, ընկերվարական Սնօտըն, նախկին ելմտական նախարարը, կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց միջդաշնակցային պարտքերու մասին։ Յայտնեց որ եթէ պարտական պետութիւնները վճարեն իրենց պարտքերը, Անգլիոյ գանձը պիտի ազատի ամէն հոգէ։ «Եւրոպական պետութեանց կողմէ Անգլիայէն կատարուած մէկ միլիոն ստերլինի փոխառութիւնը տարեկան 50,000 ստերլին պակաս կը բերէ և եթէ պարտականները հաստատուն վիճակի վերածեն իրենց պարտքը, բրիտանական գանձը տարեկան 84 միլիոն պիտի ստանայ, մինչ միայն 34 միլիոն կը վճարէ Ամերիկայի»։

Նախկին նախարարը ուժգնօրէն քննադատեց Ֆրանսայի երեսփ. ժողովը և ամբաստանեց թէ որ և է լուրջ փորձ չէ կատարած իր պարտքերու խնդիրը կարգադրելու համար։ Եթէ Ֆրանսա իր բնակիչները այնքան տուրքի ենթարկէ որքան կ'ընէ Անգլիան, Ֆրանսայի գանձը տարեկան 340 միլիոն ստերլին աւելի եկամուտ պիտի ունենայ։ Վերջին տարիներու ընթացքին ֆրանսական ելմտական քաղաքականութիւնը ամէնէն անպատուաբերն եղած է որ երբեք տեսնուած ըլլայ ազգերու ելմտական պատմութեան մէջ։ Մինչ Անգլիա կը տառապի մեծ տագնապի մէջ, Ֆրանսա կը վայելէ աննման բարգաւաճում մը։ Ֆրանսա գաղափար չունի անգործութեան վրայ և կրցած է ահագին գումարներ յատկացնել ճարտարագործական վերաշինութեան համար»։

Սնօտըն առաջարկեց մէկդի դնել Քայեօի առաջարկուած պայմանները և աւելին պահանջել Ֆրանսայէն։ Միեւնոյնատեն քննադատեց անգլիիտալական համաձայնութիւնը, որ 250 միլիոն ստերլինի նստաւ Անգլիոյ հարկատուներուն։

Յոյն զաղթականներն ալ զինուոր

Յունական թերթերը կը գրեն թէ, Սելանիկի զինուորական գրասենեակին կողմէ եղած յայտարարութեան մը համաձայն, 20-35 տարեկան յոյն գաղթականներն ալ զէնքի տակ պիտի առնուին յառաջիկայ Ապրիլ 1ին, 1926ի նորագիրներուն հետ։

Կարճ շրջազգեստին պատիժը

Մարտ 24ին Աթէնքի մէջ 24 ժամ բանտարկութեան դատապարտուեցաւ առաջին աղջիկը որ անսաստած էր կարճ շրջազգեստ հագնելու արգելքին։ Յանցաւորը քսան տարեկան է, և դատաւորի մը գեղանի աղջիկը։ Աւելի քան երեք հազար հետաքրքիրներ կը հետեւէին իրեն մինչեւ դատական ատեանը, որ սարքուած էր թաղապետական թատրոնին մէջ։ Վճիռը լսելէ յետոյ, աղջիկը պատասխանեց հերոսաբար. «Միշտ ալ կարճ պիտի հագնիմ»։

Երկրորդ յանցաւորը Պոլսէն եկած կին մըն էր, որ 100 տրախմի տուգանքի դատապարտուեցաւ։

Միայն երկու ամիս

Առջի օր վերջացաւ իտալացի ընկերվարական Մաթթէոթթիի սպանիչներուն դատավարութիւնը։ Տումինի, Փօվէրոմօ և Վոլփի, որոնք ամբաստանուած էին իբրեւ ոճրագործ, դատապարտուեցան միայն երկու ամիս բանտարկութեան։ Մէկուկէս ժամ խորհրդակցութենէ յետոյ, երդուեալները «դիպուածական մարդասպանութեան» վճիռ տուին։ Դատարանը 5 տարի, 11 ամիս և 20 օր պատիժ սահմանեց, մեղմացուցիչ պարագաները նկատի առնելով։ Այս պատիժէն 4 տարի անմիջապէս ջնջուեցաւ համաձայն ընդհ. ներման օրէնքին որ սահմանուած է Թագաւորին յոբելեանին առթիւ. իսկ մէկ տարի, ինը ամիս և 14 օր ալ զեղչուեցաւ, բանտի մէջ անցած ժամանակին համար։ Յանցաւորները տուգանք ալ պիտի վճարեն զոհի ընտանիքին, ինչպէս և դատական ծախքերը։

Վերջին օրը, դատավարութիւնը գլխաւորաբար քաղաքական հանգամանք առաւ։ Երկու ժամ ճառախօսեց Ֆարինաչչի, ֆաշիստ կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը։ «Եթէ օրէնքը թոյլատրէր, ըսաւ, ես դատարան պիտի ներկայանայի իբրեւ ներկայացուցիչը իմ կուսակցութեանս որ ամիսներէ ի վեր վայրագօրէն կը զրպարտուի անոնց կողմէ որոնք այս դատին մէջ պէտք է մեր ազգին կողմէ նկատուին իբրեւ իրական ամբաստանեալները, ըսել կ'ուզեմ ազգին և կառավարութեան ընդդիմադիրները։ Դատաւորնե՛ր, ես գթութիւն չեմ խնդրեր. գլուխս հպարտ՝ կ'ըսեմ ձեզի, — կատարեցէ՛ք ձեր պարտականութիւնը։ Քաղէլինի եւ 62 ուրիշ սեւ շապիկաւորներ որոնք սպաննուեցան մէկ տարուան ընթացքին, սարսափելի ապացոյցներ կը պարունակեն»։

Ֆարինաչչի աւելցուց թէ շատ մը սպառնալից նամակներ ընդունած է վերջին շաբթուան ընթացքին։ Մեծ խրախճանութիւններ պատրաստուած էին Ֆիօրէնցայի մէջ, տօնելու համար գլխաւոր մարդասպանին, Տումինիի վերադարձը։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ՄԱՆԱՐԱՆԸ

Երեւանէն կը հաղորդեն թէ Ալեքսանդրապոլի մանարանը Գերմանիայէն ստացած է բուրդ մանելու եւ գործելու մեքենաներ, որոնք գործելու պատրաստ պիտի ըլլան երկու ամիսէն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Փաստաբան Պ. Վահէ Պէօրէքճեանի կողմէ Ֆաքիր Թահրա պէյի դէմ բացուած դատը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օր վճռաբեկ թաղամասի հաշտարար ատեանին առջեւ։ Ֆաքիրի փաստաբան Պ. Ռընէ Իզքովսքի յայտնեց թէ իր պաշտպանեալը ժընեւ գտնուելուն պատճառաւ չէ կրցած ներկայ ըլլալ։ Դատը յետաձգուեցաւ Ապրիլ 13ին։

— Սուրիոյ մէջ ապստամբները յարձակելով Բաժթանայի վրայ, սպաննած են ոստիկան-զօրաց հրամանատարը, գերիներ առած են և այրած են կառավարական շէնքը։

— Թաքսիներու գիշերային սակը կէս գիշերէն կէս ժամ յետոյ միայն գործադրել առաջարկուած է։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբի ժողովը՝ այսօր Ուրբաթ երեկոյ ծանօթ հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30 ծանօթ հաւաքատեղին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Իշխան խումբի ընդհ. ժողովը Կիրակի երեկոյ ժամը 8,30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան ընդհ. ժողովը վաղը Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Ֆլօռիայի սրահը, 61 Rue Monsieur Le Prince, մէթրօ Օտէօն։ Օրակարգ վարչութեան համարատուութիւնը։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՕՆԻ ընկերական ժողովը՝ Կիրակի 28 Մարտ ժամը 9ին 7 Փլաս տիւ Փօն, Գաֆէ Սանդրի Սրահը։

«ԼԻՕՆԻ ՏԱՐՕՆ-ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայրենակցական միութեան ժողովը՝ Ուրբաթ 26 Մարտ իրիկուան ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքավայրը։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան դասախօսութիւնը՝ Երկուշաբթի գիշեր ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը։ Նիւթ՝ Թլկատինցիի կեանքն ու գործը։

ԼԻՈՆԻ եւ շրջականներու Ազգային միութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ ժընեւէն Պ. Մանուկ Կարապետեան երեք հարիւր ֆրանք նուիրած է Լիոնի հայ Մատրան, Միութեան նախագահ հանգուցեալ Ս. Կարապետօղլուի մահուան եւ յուղարկաւորութեան առթիւ։

Նաեւ Լիոն բնակող այրի Տիկին Պ. Պօյաճեան եւ զաւակը յիսուն ֆրանք նուիրած են փոխան ծաղկեպսակի, նոյն տխուր առթիւ։ (կնիք)

ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ

ԼԻՕՆԻ Ազգ. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ տարագրութեան միջոցին, 1915 Յունիս 15ին Մալաթիա հանգուցեալ բնիկ Արաբկիրցի Սարգիս Պետրոսոֆ Էմանէթեանի միակ ժառանգորդ կը ներկայանայ իր զաւակը Խաչատուր Էմանէթեան, այժմ Լանսէ։ Եթէ ուրիշ ժառանգորդ կայ, կը հրաւիրուի հաստատել իր ինքնութիւնը մինչեւ մէկ ամիս։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒՓ

ԹՈՒԽ, Ե.— Ստացանք նամակնիդ։

ՎԻԷՆ, Հ. Ո.— Ստացանք 293 ֆրանք։

ՊՕԼԷՆ, Մ. Գ.— Ստացանք 75 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Շ. Թ.— Գրել H. Pechdimaldjian, 100 rue Président Wilson, Le Creusot.

ՀԷՌԻՒԲՈՒՌ, Մ. Պ.— Ստացանք նամակնիդ բաժնեգինը։

ՎԷՆՍԷՆ, Ան.— Նոյնպէս։

ՓԱՐԻԶ, Օր. Ռիթա.— Կը խնդրուի ուրիշ կտորներ ալ ղրկել, ձեր իրական անունով։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Պ. Ջ.— Թերթը կը ղրկուի, շարունակեցէք, նաեւ արձակ։

ՓԱՐԻԶ, Կ. Պ.— Կը խնդրուի հաղորդել Սեթրագպուրկի հասցէն։

ԼԱ ՍԷՅՆ Յ. Թ.— Ստացանք նամակնիդ։

ՓԱՐԻԶ, Ոսկ.— Ստացանք 15 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏՐԱՄԱԹԻՔԸ

ի պատիւ Պ. ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ

վաղը Շբ. գիշեր ժամը 8.30ին

Théatre Renée Maubelի մէջ

8-10 Rue de l'Orient

կը ներկայացնէ Շէյքսփիրի

ՕԹԷԼԼՕ Ողբերգութիւն 5 արար

Գիները՝ 100 (օթեակ, 20, 15 12, 7.30 բոլորն ալ թուագրուած։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կիւրինցի Սրբուհի Ծառուկեանը կը փնտռէ իր ամուսինը Սահակ Ծառուկեանը, որ 1924ին Ֆրանսա եկած է և աշխատած Մէն է Լուար նահանգին Շոտֆօն գիւղին քարահանքը։ Յետոյ գացած է Նանթի կողմերը։ Տեղեկացնել S. Zadikian 46 Ave. Aristide Berges Lancey (Isère)

Խոտէմիջցի Պառուեանին կինը Վառվառիա Արթինեանը կը փնտռէ իր զաւակը Հաճի Արթին Յարութիւնեանը։ Պէյրութի մէջ զինքը տեսնողներ եղած են, բայց այժմ ուր ըլլալը անյայտ կը մնայ. առաջին անգամ տեղեկութիւն մը տուողին 400 ֆր. (ֆրանսական) նուէր կայ։

Ուղղակի կամ «Յառաջ»ի միջոցաւ տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին.— Mr. Ohan Artinian 5, Rue Mistral, Salin de Geraud (France)։ Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթերէն արտատպել։

— Սահակ Քէօսէեան կը փնտռէ իր եղբայրը Մարտիրոս Քէօսէեան (20 տարեկան) Պրուսայի Չէնկիլէր գիւղէն, հօրը անունը Պետրոս, մօրը անունը Վարսենիկ։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

Ամասիացի Սարգիս Քէօշկէրեանը իր հասցէն իմացնէ Յակոբ Արթինեանի, 173 rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine)

Բնիկ Մալաթիացի Ներսէս Ներսէսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Յակոբ Ներսէսեանը, որ, 1917ին Ուրֆայի շրջակայ Առընեաման գիւղը կը գտնուէր։ Յիշեալին ողջ եւ ուր ըլլալը տեղեկացնողին 500 ֆրանք նուէր կայ։ Գրել Nersès Nersessian, Place Carrée Bellène, Vaucluse, France

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Ամասիացի՝ Սարգիս Էլմասեան, կինը Արմաւենի, աղջիկը՝ Երջանիկ։ Կը կարծուի թէ 3-4 տարի առաջ Մարսէյլ եկած են։ Թուրքիա Ֆրանս. հիւպատոսարանին խափան էր։ Գրել Բիւզանդ Ժամակոչեանի, chez. M. Gascon, Electr. Grande Rue, Aubenas, Ardèche.

— Տիկին Սէվլի Թոմպալեան, Էնկիւրիցի։ Տարի մը առաջ կը բնակէր Փիրէա։ Տասը ամիս առաջ հիւանդանոց գացած է Փիրէա, անկէ վերջ լուր չկայ։ Գրել Երանուհի Թոմպալեանի chez Mr. Bancillion, Pont d'Aubenas, Ardèche.

— Պրուսացի Մանուկ Տ. Սինանեան, որ 1915ին իր հօր Արսէնի հետ Ռազգա աքսորուած էր։ Հայրը մեռած է Մուսուլի ճամբան։ Գրել մօրը՝ Mme Sinanian, chez Mr. Gaston Geraud, Vals-les Bains, Ardèche.

Իզմիրի Գասապայէն Սիրանոյշ Էկինեան կը փնտռէ եղբայրը Ռաֆֆի Էկինեան որ Իզմիրի աղէտէն փախած Ֆրանսա ապաստանած կը կարծուի։ Nichan Bodourian Verreries de Vals, Labégude, Ardeche.

Շապին Գարահիսարի Ար-

ղաւին գիւղէն Կարապետ Պէքտիմիրեան որ Նոյ. 23ին Յունաստանէն եկած էր Մարսիլիա, մինչեւ հիմա անյայտ ըլլալով, կը փնտռուի իր հօրաքրոջը տղաքներուն Տօնիկ եւ Աւագ Ճահճեաններու կողմէ։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի կամ 11, Rue Joseph Preppa, St. Etienne.

ՆԻՒԹԵՐՈՒ առատութեան պատճառաւ փոնտըշէրիի բողոքին ստորագրութիւնները պիտի հրատարակենք յաջորդ թիւով։

ՍԱԿԱՐԱՆ

23 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթեռլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	Mark
Թրքական Թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Չերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆոնսիէ	1 Cr. Fonc. Eg.
»	II »
»	III »
Թուրքի երկթղ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Crédit 80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS 208bis, Rue Lafayette Paris (10e)

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette, PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57 - 82

Մէթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ԿԻՐԱԿԻ 28 ՄԱՐՏ 1926

28 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 103 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՏԱՐԱԳԻՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԻՒՐԻ ՕՐԷ ՕՐ. Ի՞ՆՉ ԿԸ ԽՈՐՀԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՂՄԿԵԼԸ ԳՈՐԾԵԼ ՉԷ

Երթալով կը թանձրանայ մթնոլորտը՝ կարգ մը գաղութներու մէջ: Ամէնէն պզտիկ վէճը դուռ կը բանայ բուռն պայքարի: Խոշոր համեմատութիւններ կ'առնեն սովորական խնդիրներ:

Պատճա՞ռը — կանխակալ կարծիքներ, ազդեցութեան կռիւ և յաճախ անամէջ յաւակնութիւններ: Առտուն կանուխ արթնցողը գրիչ կը շարժէ, կամ շարժել կուտայ, լուցկի քսելով դիւրավառ կիրքերուն: Խօսքի տակ չմնալու համար, շատեր աչքերը կը փակեն թէ իրականութեան և թէ բանականութեան առջեւ: Հետեւանքը՝ խժալուր բարեկենդան մը, ուր աւելի շատ լալու բան կայ, քան խնդալու:

Ակնարկ մը, եթէ կ'ուզէք: Աւստրալիա, Մարսիլիան: Լաւ սկսեր էին, բայց գէշ վերջացուցին: Ամիսներէ ի վեր կը քաշքշուի վէճ մը որ աւելի շատ անհասկացողութեան, չկամութեան հետեւանք է: Երկու անգամ է որ քննութեան կ'երթայ կաթող. պատուիրակը, ժպիտ մը մէկուն, խօսք մը միւսին նետելով, բայց պառակտումը կը շարունակուի: Չենք գիտեր թէ ի՛նչ ըրած է այս միջոցին, կացութիւնը պարզելու համար: Մենք հաւատք չունինք այս կարգի միջամտութիւններու վրայ, եթէ չկայ փոխադարձ հասկացողութիւն: Տեղացիներն իրենք են որ կարգի պիտի դնեն իրենց տունը, ոչ թէ եպիսկոպոսական մականը կամ վեղարը, որ կ'երեւայ ու կ'անցնի:

Ահա Սուրիան,— Ա՛նքան լարուած են կիրքերը, որ կաթողիկոսը հա՛րկ դատեր է դիրք բռնել, ապարէզ իջնել և կոնդակ հանել որոշ հոսանքի մը դէմ— ճիշդ այն միջոցին երբ մահ և աւար կը քարոզուի փողոցներու և մզկիթներու մէջ:

Նոյնքան կնճռոտ և աւելի սուր հանգամանք առին դէպքերը Եգիպտոսի մէջ: Գահիրէ, Թեմական կեդրոնը, կառավարութեան դիմեց առաջնորդին միջոցաւ, Աղեքսանդրիոյ ընտրութիւնները խափանելու համար: Աղեքսանդրիա ընդվզելով, խզեց յարաբերութիւնները Գահիրէի հետ: Պուլկարիոյ մէջ սովորութեան կարգ անցած են խմբակցական աղմուկները. իսկ Յունաստան, որ ամէնէն վերջը հասաւ, մրցանիշը կոտրած է արդէն: Բաղդատաբար հանդարտ են Ռումանիան և Ամերիկան:

Մենք ընդհանուր ձեւով յիշեցինք այս ափսոսալի կացութեան պատճառը: Եթէ ուզենք վերլուծումներ կատարել, աչքի կը զարնէ հիմնական կէտ մը,— խաչակրութիւն Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, սրբազան զինակցութիւն՝ զայն վարկաբեկելու, կործանելու: Հիները կը դողան իրենց երանաւէտ անդորրութեան վրայ, վարժուած՝ աւանդական բարքերու և մեծապատիւ մուրացկաններու: Դաշնակցութիւնը կ'ուզէ գործել, արդիւնաւորել կամ արտադրել: Մենք չենք ծածկեր այս կամ այն Դաշնակցականին, նոյն իսկ խումբ մը Դաշնակցականներու մեղքերը: Մասնաւորապէս փոքր միջավայրերու մէջ, մեր տղաքը սխալներ կը գործեն, յաճախ մղուած անփորձութենէ կամ չափազանց եռանդէ: Բայց չենք հանդուրժեր մէկ բանի, — հակառակորդները, բորբոսած պահպանողականէն մինչեւ նորափետուր իմաստակը, ոգեւորուած են մէկ սեւեռուն գաղափարով,— քանդել Դաշնակցութիւնը:

Կը յայտարարենք թէ այդ օրը չպիտի տեսնեն: Այդ գործը նոյն իսկ վեր է իրեն, Դաշնակցութեան կամքէն և ուժէն: Այսքան հաստարմատ և ծաւալուն կազմակերպութիւն մը թաղելու համար, պէտք է իրականացուցած ըլլալ անոր հետապնդած բոլոր նպատակները: Ուրիշ ամէն փորձ՝ արկածախնդրութիւն է և ուժի վատնում: Երբ այնքան յախուռն եւ ապերասան յարձակում կը փորձուի զանազան ճակատներէ, շատ բնական է որ հակահարուածն ալ նոյնքան ուժգին պիտի ըլլայ, մինչեւ անգամ մոլեռանդութեան մղելով: «Պայքարը պայքար է ծնում», ինչպէս եւ հարուածը՝ հարուած: Չկայ ուժ մը որ կարենայ գլուխ ելլել ինքնապաշտպանութեան բնազդին հետ: Յարձակումը՝ կը զօրացնէ դիմադրական կորովը: Եթէ խաչակիրներուն մէջ կան բարեմիտ մարդիկ որ կ'ուզեն մեր այս կամ այն վրիպումը կանխել, անոնք ալ սխալ կը գործեն, ջուրը պատէն վեր հանելով: Ամէնուն համար ալ տեղ կայ հանրային կեանքին մէջ, կը բաւէ որ ըսելիք և ընելիք մը ունենան: Կը փայլի այն որ կը գործէ, պահանջ մը կը լրացնէ, շարժում կը ստեղծէ: Աղմկելը գործել չէ. պէտք է արժէք ներկայացնել: Մենք ունինք ապացուցուած արժէքներ, ունինք ծրագիր և գործելու կամք. հետեւաբար, հակազդելու, անդին հրելու մէկ միջոց կայ,— լաւագոյնը ներկայացնել:

Ասպարէզը բաց է: Բայց դուք ձեզի ճամբայ հարթած ատեն, մի փորձէք պատ շարել ուրիշին առջեւ, մի ապալինիք սուտին, քսութեան, խարդախութեան:

Կարելի չէ իրական ուժի մը գերեզմանը փորել գոյնզգոյն հրթիռներ, պարսատիկներ արձակելով առտու-իրիկուն, կամ երկու թիզ մացառ անտառ կարծելով:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԻՇՏ ԿԸ ԿԱՍԿԱԾԻՆ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

Թուրքերը յայտնապէս կը կասկածին Իտալիայէն: Պաշտօնապէս լա՛ւ են յարաբերութիւնները, բայց ամէնէն պզտիկ դէպքը խորապէս կ'ազդէ Քէմալիստանի վրայ: Վերջերս Թուրք մամուլը յաճախ կը զբաղի Իտալիոյ առած քայլերով: «Եէնի Սէս» կը գրէ (20 Մարտ).—

«Թուրք ազգը անտեղեակ չէ որ, Իտալիան աւելցուցած է իր բանակը. նաւատորմը եւ օդային ուժերը: Առանց պատճառի, ընդհ. պիւտճէին հարիւրին 31ը յատկացուցած է զինուորական ծախքերու: Ասկէ զատ, արտակարգ վարկերու շնորհիւ, բանակը այս տարի 10 ի փոխարէն 15 զօրաբանակ պիտի ունենայ, իսկ օդային ճիւղը անհագին ծախքով կը բարեկարգուի եւ կը զօրացուի:

Ինչպէս ուրիշ նշաններ, պիւտճէի իրականութիւնն ալ կասկած չի թողուր որ, Իտալիա պատերազմի կը պատրաստուի: Բայց եթէ իր նշանակէտը արեւելեան Միջերկրականի մէջ փնտռէ, այն ատեն իր դիմացը պիտի գտնէ ոչ թէ Տրիպոլսոյ Արաբները, այլ Թուրք բանակը որ ամէն տեսակէտով սպառազէն է, եւ գիտէ պաշտպանել իր հայրենիքը:

Թուրքին յարձակողականը կարելի չէ բաղդատել աւստրիական բանակին հետ, որ Իզօնցօի պատերազմը մղեց Իտալիոյ դէմ: Թուրքին ժայռերը աւելի կարծր են քան Թիւրոլի քարերը, որոնց անընդհատ գլուխ զարկին Իտալացիները:

Ասիա ատոր համար է որ, Մուսոլինի կ'աշխատի շատ մը դաշնակիցներ ճարել: Պալքանեան դաշինքը կրնայ ուրիշ պատճառներ ալ ունենալ. բայց ամէն կարեւոր ազդակը՝ շատ հաւանաբար արեւելեան Միջերկրականի խնդիր մը յարուցանելն է:

Թուրքը չի քնանար, այլ դէպքերուն հետեւելով միջոցներ ձեռք կ'առնէ: Անկարելի է անգամ մըն ալ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ յարձակումը կրկնել»:

"Ո՞Վ ԱՒԵԼԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՈՒՆԻ...,,

Վերջերս Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը տեսակցութեան մը ընթացքին, շարք մը լուսաբանութիւններ տալով Սուրիոյ մարզպանին, հաստատած էր նաև թէ Հայերը բոլորովին հեռու են պոլշեւիկեան գաղափարներէ: Այս առթիւ «Պրոլետար», Ամերիկայի հայ պոլշեւիկներուն շաբաթաթերթը, պարտք սեպած է գրել.

«Կրօնապետ մը այդչափ խոշոր և կոպիտ սուտի մը կ'ապաստանի Ֆրանսայի բուրժուազիին ծառայելու համար, սակայն գործնական օգուտ մըն ալ չի կրնար ստանալ Սուրիոյ հայ տարագիրներուն համար: Ան կը կարծէ թէ այդպիսի ստրկամտութեամբ կրնայ խաբել ֆրանսական իմպերիալիզմի գործակալը: Ո՞վ աւելի իրաւունք ունի պոլշեւիկեան գաղափարներով պարծենալու քան Հայերը, որոնք ունին պոլշեւիկ պետութիւն մը, և պոլշեւիկեան հոսանքներ ամէն երկրի մէջ: Կարծես թէ քօմիսէրը Կաթողիկոսին չափ անտեղեակ է թէ Հայերու մէջ պոլշեւիկեան գաղափարներ գոյութիւն ունի՞ն կամ ոչ: Ինչպէս Ֆրանսայի նոյնպէս Սուրիոյ մէջ կան հայ պոլշեւիկներ: Կաթողիկոսը իր ծառայութիւնը պէտք է տար՝ ներկայացնելով ընկերական հարցերը ոչ թէ ըստ ազգութեան, այլ ըստ դասակարգի, ըստ սկզբունքի. ժուվընել գիտէ նաև որ Ֆրանսա է որ պիտի երթայ Հայաստանին, ոչ թէ Հայաստանը Ֆրանսային»...:

Մեկնութիւնները աւելորդ են:

ՔՐՏԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՌԱՑԱԾ ՋՈՒՐԻ ՄԷՋ ԿԸ ԽԱՇԵՆ, ԻՍԿ ՔԻՒՐՏԵՐԸ 200 ԹՈՒՐՔ ԶԻՆՈՒՈՐ Կ'ԱՅՐԵՆ

Պաղտատի մեր Թղթակիցը կը գրէ.— Առիթ ունեցայ տեսակցելու քիւրտ վարիչի մը հետ, որ ուշագրաւ տեղեկութիւններ հաղորդեց: Ամբողջ Քիւրտիստանը կազմակերպուած է: Սասունի լեռնականներուն և Նհօ պէկի վրայ ազդելու համար, Թուրք հրամանատարը եռացած ջուրի մէջ խաշել տուեր է Թլեցի նշանաւոր Շէյխ Ապտուլ Րէզաքը, կինը և երախաները: Այս բարբարոսութիւնը մեծ յուզում պատճառած է Քիւրտերուն մէջ: Նհօ պէկը փոխ վրէժի համար գերի բռնած և այրած է երկու հարիւր Թուրք զինուոր: Թուրքերը նման վայրագութիւններ գործած են նաև Շէյ-նախի մէջ:

Քիւրտերը չարաչար կը զղջան որ ժամանակին չհասկցան Հայերուն արժէքը և հիմա ի զուր կը փնտռեն զանոնք իրենց լեռներուն մէջ:

Կառավարութիւնը այլ եւս զինուոր չառներ Քիւրտերէն և տուրք կը գանձէ: Համիտիէ հեծելագունդերն ալ կազմալուծուած են և անոնց վարիչները կը միանան քրտական կազմակերպութեան, որ հետզհետէ կ'ընդարձակուի: Ամէն տեղ յեղափոխական կորիզներ կազմուած են:

Թուրքերը վերջերս փորձեր են Թակարդի մէջ ձգել Մլանցի աշիրէթին պետ Օսման պէկը, Ջէլալցիներու ցեղապետ Լէզգին, Սիփկանցի Խուլիխան պէկը, որոնց ըմբոստ դիրքը սպառնագին համեմատութիւններ կ'առնէ: Առաջինը յաջողած է Միջագետք ապաստանիլ 15,000 հոգիով: Հայտարանցիներն ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն: Քիչ մնաց որ Քիւրտիստանը վարակուէր Ղարզանի ցեղապետ Ճէմիլի վերջին շարժումէն:

ՖՐԱՆՔԻՆ ԱՆԿՈՒՄԸ

Առջի օր ստեռլինը 141.50 ֆրանքի, տոլարն ալ 29.10ի բարձրացաւ: Առաջին անգամն է որ այսքան մեծ անկում կ'ունենայ ֆր.ը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՔՐՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

«Թայմզ»ի Պոլսոյ Թղթակիցը կը հեռագրէ.— Տեղական թերթ մը այսօր կը հրատարակէ հեռագիր մը, ղրկուած իր խմբագրապետին կողմէ, որ երեսփոխան է, որուն մէջ կ'ըսէ թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է զինաթափ ընելու համար արեւելեան նահանգներու բնակչութիւնը, նոյնպէս փոխած և աւելի զօրացուցած է ոստիկան զօրքերը: Հեռագրին քանի մը նախադասութիւններէն այնպէս կը հասկցուի որ պաշարման վիճակ հրատարակուած է. հաւանաբար ասիկա Շէյխ Սայիտի ապստամբութեան մնացորդն է: Ամէն պարագայի մէջ, հեռագիրը կրկնելով հանդերձ թէ ապստամբներու զսպումը քանի մը օրուան խնդիր է, կը հասկցնէ թէ Նիսիպինի շրջանին մէջ ծագած ապստամբութիւնը մեծ մտավախութիւն կը պատճառէ:

Ներքին նախարար Ճէմիլ պէյ, խօսելով քրտական նոր ապստամբութեան մասին, հետեւեալը յայտարարած է.—

Միտիաթի շրջաններու մեր զօրքերը կը շարունակեն հետապնդման գործողութիւնները: Ապստամբները խիստ սահմանափակ շրջանի մը մէջ նեղը դրուած են: Անոնց պետն է Հաճօ, որ Նիսիպինի շրջակայի Հօյաքի աշիրէթին պետն է և 50 տարեկան է: Յիշեալը Եէզիտիներու գլուխն է և անցեալ տարի Տիարպէքիր գալով յայտնած էր թէ կառավարութեան հաւատարիմ է:

ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՄԲԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

Նանսէնեան Յանձնաժողովը, որ Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ նշանակուած է՝ հայ գաղթականներուն զետեղման խնդիրը ուսումնասիրելու համար, Մարտ 12ին և 13ին Ժընեւ գումարուեցաւ: Կը նախագահէր ծերակուտական Պ. Փամս:

Յանձնաժողովը, քննելէ յետոյ իր Հայաստան ղրկած երկու պատուիրակներուն տեղեկագիրները, այն եզրակացութեան եկած է թէ ոռոգման ծրագիրը դիւրութեամբ կարելի է ի գործ դնել: Բայց կատարուելիք մէկ միլիոն անգլիական ոսկի փոխառութեան համար հարկ տեսած է բանակցութիւններ կատարել Մոսկուայի հետ, որոնց արդիւնքը յառաջիկայ Յունիսին պիտի տեղեկագրէ Ազգերու Դաշնակցութեան:

Բարեգործական Միութեան ներկայացուցիչ Պ. Լ. Բաշալեան Ժընեւ գացած էր Նանսէնեան Յանձնաժողովին հետ շփման մէջ մտնելու համար:

Նախակրթութիւնը թուրքերէնով

Էնկիւրիէն հեռագիր մը կը հաղորդէ թէ կրթական գործավարութեան առաջադրած նոր սկզբունքներուն համաձայն, նախակրթութիւնը Թուրք վարժարաններու մէջ տեղի պիտի ունենայ: Նոյն իսկ կը մտադրուի թոյլ չտալ որ նախակրթութիւնը Թուրքերէնէ տարբեր լեզուով ըլլայ:

Հայկ. նահանգներու Բարենորոգումները

Ներքին գործավարութիւնը Արեւելեան նահանգները քանի մը շրջանի բաժնած և ամէն մէկ շրջանի համար մէկ քաղաքային քննիչ նշանակած է, որուն տրամադրութեան տակ պիտի գտնուին ուրիշ բազմաթիւ երկրորդական քննիչներ: Ասոնց պաշտօնը ինը ամիս պիտի տեւէ: Ա. շրջանակին կեդրոնը Սվազ, Բ. շրջանակին կեդրոնը Տրապիզոն, Գ. շրջանակին կեդրոնը Տիարպէքիր պիտի ըլլայ:

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄԸ

Սուրիոյ մէջ մարզպանին կատարած աշխատանքներուն մասին հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Պ. Մէլիա, որ Սուրիոյ պետութեանց կազմական կանոնագիրը ուսումնասիրելու պաշտօն ունի.—

«Ներքին կազմակերպութեան կողմէ, Պ. տը Ժուվընէլ աշխատած է Սահմանադրութիւններ հաստատել հոն ուր կարելիութիւն կար: Այսպէս, առանձին Սահմանադրութիւն ունին Ալէվիներու պետութիւնը և Հալէպի պետութիւնը, ուր ամէնակատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ: Ընտրութիւններ պիտի կատարուին Դամասկոսի մէջ, ուր հանդարտութիւնը կը վերահաստատուի: Կը մնայ Ճէպէլ Տրուզը. մարզպանը մտադրած է վերջ տալ ապստամբութեան. և անգամ մը որ խաղաղութիւն տիրէ, այս պետութիւնն ալ պիտի ունենայ իր Սահմանադրութիւնը: Չորս պետութիւնները, պահելով հանդերձ իրենց անկախութիւնը, ըստ հոգատարութեան պայմաններուն, քաղաքական դաշնագիրներով համերաշխութիւն պիտի հաստատեն:

«Գալով արտաքին քաղաքականութեան, մարզպանը այդ մարզին մէջ ալ խիստ մեթոտի կը հետեւի: Էնկիւրի գնաց մասնաւորաբար կարգադրելու համար Թուրքեւսուրիական սահմանագլուխի խնդիրը: Առեւտրական դաշնագրի մը մասին բանակցեցաւ Իպնի Սուուտի հետ, որ Հիճազի Թագաւոր Հիւսէ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի մէջ հազարաւոր հայ բանուորներ ունինք։ Անոնք բանուորական նոյն հանգամանքը ունին, եւ, թերեւս, իրենց օտարազգի ընկերներուն իրաւունքները չունին։ Եթէ ունին իսկ, Ֆրանսայի բանուորը, հայ թէ օտարազգի, գոհ չէ իր վիճակէն։ Եւ խլրտումներ, գործադուլներ կը պատահին. այն ատեն, յանկարծ, կը հարցուի թէ «պէ՞տք է որ հայ բանուորը միանայ իր ընկերոջ»։ Անուշիկ տղայ մը, Վազգէն Շուշանեան, համարձակօրէն հարցումը ըրաւ եւ պատասխանն ալ, պատրաստ, ետեւէն դրաւ, աւելի մեծ համարձակութեամբ — որ մեզի կը զարմացնէ,— դրակա՜ն։ «Ցառաջ»ի խմբագրութիւնը ուզեց որ հրապարակային վիճաբանութիւն մը ըլլայ այս հարցին շուրջ, այնքա՜ն կենսական։ Անկէց ի վեր, պատասխանողները, — ի՜նչ բարեբախտութիւն, — Շուշանեանին համակիր չեն թուիր։

* * *

Ես ալ դէմ եմ Շուշանեանի։

Նախ անհրաժեշտ է նկատողութեան յանձնել սա պարագան որ մենք Ֆրանսայի մէջ արհեստով բանուոր չունինք։ Եւրոպական քաղաքներու մէջ արհեստ մըն է բանուորութիւնը։ Եւ այդ արհեստաւորներն են որ կը շահագործուին, փոխն ի փոխ, գործատէրերուն եւ քաղաքագէտներուն կողմէ, ինչպէս ժամանակին «Տիրոջ հաւատացեալները»՝ եկեղեցիին կողմէ։ Անհրաժեշտ էր պատմական օրինակներով խօսիլ ու ներկայացնել այս կէտը, սակայն «Ցառաջ», միշտ փութոտ, ճառերէ կը վախնայ։ Ուստի, ես միայն հայ բանուորին անհրաժեշտ քանի մը կէտերը պիտի շօշափեմ։

Այս մեր հայ բանուորը բանուոր չէ՞ր երէկ, իր այս վիճակին մէջ դրաւ քաղաքակրթութիւնը սա «մեծ»երուն, որոնց դատին պաշտպանութեան կանչուած էինք երէկ եւ ծեծ կերանք. եւ անոնց դատին պաշտպանութեան կը կանչուինք, դարձեալ, այսօր, ծեծ ուտելու համար։ Ի՞նչ է այս վերջին դատը։ Անիկա մեծ անուն մը ունի, բանուորական շահեր։ Իմ յօդուածիս առանցքը կը կազմէ «բանուորական շահերու» պարզաբանումը, եւ բաղդատութիւնը հայ բանուորին շահերուն հետ։ Եթէ այդ շահերը հասարակաց են, պարզ է որ Շուշանեանի հետ եմ, եթէ տարբեր են, դէմ եմ։

* * *

Սակայն զարմանալի չէ բանուորական շահերու ժառանգ պահանջել մէկու մը համար, որ արհեստով բանուոր չէ։ Մեր այսօրուան բանուորները երէկ իրենց տունը ունէին, իրենց եզը, կովը, արտը, այգին, հաւը. կալին ու պարտէզին մէջ կ'աշխատէին, որքան ուզէին։ Օր մը արտ վարելու կ'երթային, օր մըն ալ ցանելու, ուզէին՝ կանուխ կը վերադառնային արտէն, ուզէին՝ ուշ։ Չկար մէկը, որ բողոքէր թէ, «Չէ՛, ես միայն 8 ժամ կ'աշխատիմ, 8 ժամ կը քնանամ», կամ տղան հօրը չէր ըսեր որ «Հա՛յր, արտդ վարեցի, օրավարձքս աւելցուր»։ Նոյնիսկ գիւղի եւ քաղաքի տարբերութիւնները այնքան մեծ չէին, որքան Եւրոպայի մէջ։ Եթէ քաղաքին ու գիւղին միջեւ մեծ լեռ մը կենար, քիչ մը լեզուն ալ կը տարբերէր։ Սակայն միայնութեամբ, կենցաղով, ցաւով եւ ուրախութեամբ, երգով ու ցանկութեամբ, սովորութիւններով, իրենց գործերով ու գործելու եղանակներով մեր գիւղացին ու քաղաքացին միեւնոյն անձերն էին։ Գործատէր մը որ կենար, քանի՞ գործաւոր կրնար պահել։

Մինչդեռ Եւրոպայի մէջ քաղաքը անբնական բան մըն է, արուեստական բնակատեղի մը։ Վիպային, ախտաւոր երեւակայութեամբ տարուած մարդերու փառասիրութիւնը, երազը. ահա գիւղերն ալ այդ քաղաքային դէմքը կը ստանան։ Ու բնակիչը, որ մարդ կը կոչուի, կամաց կամաց, իր ապրելու եղանակները կը մոռնայ. ու գրեթէ հոս մարդը չապրիր։ Կ'ապրի, բայց չապրիր։

Նախ, մեքենայ մըն է քաղաքի մարդը, այո՛, սա բանուորը, որ անընդհատ գործարանի մը մէջ կ'ապրի. անիկա բնական մարդ մը չէ։ Եւ այս կը հնազանդի, կը հպատակի, անձնուիրութեան խօսք կուտայ անոր, որ յանուն իր «շահերուն» պիտի խօսի։ Այդ խօսողը հռետոր մըն է, որ քաղաքական մտադրութիւններ ունի։ Իսկ բանուորին, գիւղացիին շահերը այնքան ճապուկ են, որ քաղաքական շահերը ծածկելու դիւրութիւնը ունին։

Արձակ խօսինք. երէկ այդ բանուորը գինուորն էր, որ վարձք կը ստանար իր իսկ շահած պատերազմներու աւարէն։ Երէկ այն խամաճիկներն էին, որոնց կայսերը կը խոստանային «կրկէս ու հաց»։ Այսօր, ժամական աշխատութիւններու նուազում, (չէ մոռցուած զբօսանքը), եւ օրավարձքի յաւելում (հաց)։ Այս է պատկերը եւրոպացի բանուորին ցաւերուն։

Անդին, խորհրդային իշխանութեանց կապարէ երկնակամարին տակ, ամենէն ծանր ջերմեռանդութեամբ «բանուոր» անունը կ'արտահնչեն վարդապետութեան մը կանոնիկոսները, որոնք ցուրտերու եւ արեւմտեան պետութիւններու ճամբաներուն վրայէն կը տանին ծանրաշարժ կառք մը, հազարաւոր բանուորներ լծած։ Հո՛ն ալ բանուորը քաղաքական որոշ ծանրութեան մը լծակն է։

* * *

Իսկ դուն, հայ բանուոր, որ Ֆրանսայի գիւղերուն ու քաղքներուն մէջ կը տարուբերիս, ի՞նչ շահ կը պահանջես, եւ ո՞րն է սրբազան շահդ։

Հայ բանուորը Ֆրանսա եկած չէ աշխատանքի ժամական նուազումի, եւ օրավարձքերու յաւելումին ի նպաստ ֆրանսացի բանուորին միանալու համար։ Հայ բանուորը հոս եկած չէ դրամ շինելու համար։ Հայ բանուորը բանուոր դառնալու համար չէ որ հոս եկած է։ Սակայն հայ բանուորը բանուոր դարձուցին անոնք որ կը կռուէին հետը կամ դէմը Թալէաթի, որ «լուսթրաճի» պիտի շինէր Հայը։ Թալէաթը, գոնէ իր ժամանակին, եթէ քիչ յաջողեցաւ, կատարեա՛լ ըրին «քաղաքակիրթ»ները աղէտը։ Եւ հիմա, իբր թէ հայ բանուորը կանչուած ըլլար աշխատելու ի նպաստ այն բանուորին, որ գործիք է դարձած անոնց ձեռքը։ Բանուորը, երէկ եւ այսօր, վաղն ալ, անգիտակից է, ու պիտի թողուն որ այդպէս մնայ, իսկ հայ բանուորը, եթէ զուրկ է իր ազգային բնազդներէն, աւելի քան անգիտակից է։ Վասն զի հայ բանուորին շահը իր ֆիզիքական գոյութեան պահպանումն է այսօր, իսկ իր սրբազնագոյն շահը կը կայանայ հոն, ուր կը գիտակցի իր ազգային շահերուն համապատասխան կեցուածք մը ապահովելու անհրաժեշտութեան։

Հայ բանուորներ, ձեր ազգային բնազդները աւելի իմաստուն են, քան սա ինքնակոչ պաշտպանները։ Գալով Սէն-Միշէլի սրճարաններուն սա մեր կարմրուկ հայ բանուորներուն, ամբարտաւա՜ն յիմարներ, ո՞վ սորվեցուց ձեզ ծիծաղիլ ազգային շահերու դէմ։ Ոչ ձեր բանդող վարժապետները, որոնք քաղուածքներ կ'ընեն հոսկէ հոնկէ, ոչ ձեր ճկուն հռետորները, որոնք կէս-գիտնականի հովեր ունին եւ՝ քաղաքական զգալի նենգամտութիւններ, չպիտի կրնան ճանչնալ, ու չպիտի կրնան զոհել այն բնազդը, որ ազգային, ցեղային, շրջանային անկախութեան կը ձգտի։

Մենք, ուսանողներով, մայրերով, քոյրերով, վարժապետներով ու ազգովին բանուոր դարձանք։ Անդին որբերու բանակ մը ունինք։ Անոնք որ «բանուորական» դասակարգ մը կը ստեղծեն, յանուն որուն ազատութեան կ'երդնուն, թող երդնո՜ւն յանուն մեր օրինական ցանկութիւններուն։ Ու տեսնենք առաջին արդիւնքը։ Սակայն չունիմ իր հաւատքը։ Ոչ ո՛ք կը հետաքրքրուի մեզմով. կը հետաքրքրուին միայն այն ատեն, երբ իրենց բեռը վերցնելու համար ձեռքի կը կարօտին։ Այդպէս ըրին քաղաքակիրթ պետութիւնները, երբ պատերազմի մէջ էին, եւ կամաւորներու բանակի մը պէտք ունէին, ու լքեցին մեզ, անմիջապէս, երբ այլեւս անօգուտ դարձանք։ Ֆրանսացի բանուորն ալ տրտնջաց ամէն անգամ որ օտար բանուոր կը լեցնէին գործարաններէն ներս. եւ ահա կառավարութիւնը ինքնութեան թուղթերու վերանորոգման ատեն հայ բանուորները Ֆրանսացիներով փոխարինելու համարձակ հրամանը կուտայ, սակայն մեզի դէժ տրտնջացող բանուորը կ'ուզէ որ իր հետ ըլլանք, երբ գործադուլ կայ։

Ոչ, ընկերներ, մենք բանուորական շահեր չունինք. պէտք է կազմակերպել բանուորը, պէտք է ազգայնացնել բանուորը։ Ահա վտանգը, բանուորը իր ուժը կը տրամադրէ օտարին, ու կը մոռնայ ազգային շահերը։

Միջազգային Աշխատաւորական Սէնտիքաներու մէջ մեր դէմքը ցոյց տալու համար կ'ըսուի թէ ահա լաւագոյն առիթն է որ հայ բանուորը միանայ օտար բանուորին։ Ոչ, ասիկա այն առիթն է, որ մենք ցոյց պիտի տանք թէ, մեր հայ բանուորը գիտակից է իր ազգային շահերուն, որ նեղ կ'ապրի, քիչով կ'ապրի, բայց չի մոռնար թելը, որ զինք կը կապէ իր սրբազան դատին։ Կ'ըսեմ ու կը կրկնեմ, մենք բանուորական շահեր չունինք, եւ բանուորական սէնտիքաներու վրայ վստահութիւն բնաւ չունինք, մենք ազգային շահեր ունինք. եւ մեր հաւատքը բանուորներու ազգայնացումի կազմակերպութեան վրայ կը հիմնուի։

«Ցառաջ»ի մէջ, վերջերս գրուած էր որ Փրանսական գիւղի մը մէջ Հայ մը կը մեռնի, եւ գործարանին Հայերը իրենց գործը կը ձգեն ու յարգանքը կ'ընեն մեռելին։ Ու Ֆրանսացիները կը հիանան այս շարժումին վրայ։ Ասիկա օրինակ մըն է մեր յարգանքին հանդէպ մեռելներուն։ Ցանք նաեւ՝ օտարները հիացնելու չափ, օրինակը այն անվերապահ յարգանքին հանդէպ մեր ողջերուն. այսպէս, ամէն անգամ որ գործադուլ ըլլայ, Հայեր, ձեռնպահ մնացէք, եւ թող իմանան գործատէրերն ու գործաւորները, որ դուք ալ եւս գործիքը չէք սա «քաղաքակիրթներուն», եւ գիտակից էք այն ցաւին, որ կը հարուածէ մեզ, երկիրէ երկիր անտանելի, աքսորութեան մը դառնութեամբը, մեր (որբերը՝ ճուռթ մը խաղողին կարօտով,) թէ հաւատքն ունիք մեր ապագային, թէ, օր մը, պիտի վերադառնանք, շարականով, խունկով, արցունքով, ուրախութեամբ։ Հայ բանուորնե՛ր, մեր շահը, մեր ֆիզիքական գոյութիւնն է հիմակ, եւ մեր հաւատքը՝ դիմանալու յանուն ողջերուն ու մեռցող սիրունդին, սա մեր մինինիկ լաճերուն. մնացած շահերը, որոնցմով ձեզի կը խաբեն, գրո՜ղը տանի։ Խալայեկլեցիներն իսկ մեզի չափ չտանջուեցան. ունինա՞նք սակայն, անոնց չափ, հաւատքը վերադառնալու մեր օջախները։

Ահա մեր շահերը։

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՀԱՅ ՈՐԲԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ՄԸ

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյց Միջազգային Ընկերութեան վերջին ժամաժողովին մէջ կարդացուեցաւ հետեւեալ տեղեկագիրը.—

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյց ընկերութեան Ֆրանսայի մէջ ունեցած տղոց վիճակը այս տարի զգալապէս բարւոքած է։ Տղաքը վարժուեցան երկրին բարքերուն, կլիմային, եւ ինչ որ էական է, սորվեցան լեզուն, որով եւ աւելի լաւ հասկցան այն պայմանները, որոնց մէջ կ'ապրէին։ Միւս կողմէ, Գաղթական Տղոց Պաշտպան Կոմիտէն եւս աջակցած է անոնց։ Աւելորդ չէ յիշել նաեւ որ գործատէրերը իրենք ալ սկսան աւելի լաւ հասկնալ՝ այս օտար տղաքը, որոնք՝ շատ տարօրինակ կը թուէին իրենց սկիզբը։

Ֆրանսա ղրկուած որբերու թիւն է 722։ Անոնք Գաղթական Տղոց Պաշտպան Կոմիտէի խնամակալութեան տակ կը գտնուին, բացի 135 տղաներէ, որոնք Ժէռս (Gers) նահանգի խնամատարական քննիչի հսկողութեան յանձնուած են։ Այս տղաքը ուղղակի յարաբերութեան մէջ են փարիզի Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցին հետ։ Այս 722 հոգիէն 26ը 18 տարիքը թեւակոխած ըլլալով, իրենց ինքնութեան թուղթերը պահանջած եւ ինքնապահ դարձած են։ 102 հոգի կոմիտէին կողմէ կամ ինքնաբերաբար տեղաւորուած են արդիւնաբերական աշխատանքներու մէջ, մնացեալ որբերը կը պարապին հողագործութեամբ։ 50ի չափ ալ փախչողներ եղած են, մանաւանդ սկիզբները, երբ տեղական լեզուին, բարքերուն եւ պայմաններուն ծանօթ չէին։ Այս տարի ոչ միայն փախչողներ չկան, այլ նախապէս փախչողներէն ոմանք դիմած են Մերձաւոր Արեւելքի ընկերութեան, անոր օգնութիւնը խնդրելով իրենց օրավարձերու գանձումին եւ կամ ազգականներուն Ֆրանսա բերուելուն համար։

ՕՐԱՎԱՐՁԵՐԸ.—

Բոլոր որբերը խնայողական Սնտուկի տետրակներ ունին, ուր նշանակուած է իրենց օրավարձը. եւ որովհետեւ հիմա անոնք գրեթէ ֆրանսացի գործաւորներու հաւասար օրավարձ կը ստանան, անոնցմէ շատեր կլոր գումարներու տէր դարձած են։ Այսպէս Յակոբ Շուշանեան 2000 ֆր. ունէր, երբ գրասենեակ ներկայացաւ, ուրիշ մը՝ 1745 ֆրանք։ Տղաքը ամենէն աւելի լաւ կը վճարուին Լուառ է Շէռի նահանգին մէջ. կան որ տարեկան 4000 ֆրանք կը ստանան եւ միաժամանակ սնունդ եւ բնակարան։ Ամենէն պակաս առնողը տարին 2000 ֆրանք կը շահի։ Միւս նահանգներուն մէջ տարեկանը կը հաշուուի տարիքի վրայ, իւրաքանչիւր տարիքի 100 ֆրանք հաշուով։ Այսինքն 15 տարեկան որբ մը 1500 ֆրանք կը ստանայ։ Վճարումները կ'արձանագրուին իւրաքանչիւրին տետրակին վրայ, իր ներկայութեամբ։ Ժէռս նահանգին մէջ տղան իր ամսականին կէսը կանխիկ կը ստանայ, մնացեալը տետրակին մէջ կ'արձանագրուի։ Այստեղի որբերը իրենց խնայած գումարները պիտի կրնան գանձել 21 տարեկանին միայն, մինչ միւս նահանգներուն մէջ անոնք կրնան հսկողութենէ ազատ ըլլալ 18 տարեկանէն սկսեալ։ Լօժի նահանգին մէջ գտնուող որբերու վիճակը այնքան փայլուն չէ։ Անոնց դրամը կը ստանայ Լօժի Երկրագործական Սէնտիքաներու Միութիւնը, 21 տարեկանին միայն յանձնելու համար զայն տէրերուն։ Անոնց կը տրուի հագուստ եւ գրպանի ծախքի համար քանի մը ֆրանք միայն, հսկողութիւնն ալ շատ խիստ է։ Ամենէն շատ այս նահանգէն է որ փախած են տղաքը։ Հօթ-Լուառի մէջ օրավարձերը գոհացուցիչ չեն, սակայն Հողագործական սպասարկութեանց տնօրէնը, որ անոնցմով կը զբաղի, հայրական խնամք կը տանի եւ տղաքը չեն գանգատիր։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ.—

Առողջապահական տեսակէտէ կրնանք ըսել որ կացութիւնը գոհացուցիչ է։ Ցոյն որբ մը միայն մեռած է։ Բենիամին Շահպազեան հաշմոտ ըլլալուն չի կրնար ոտքի աշխատանք կատարել, որով դերձակի քով դրուած է։ Բաւական նեղութիւն պատճառեց Յակոբ Շուշանեանը, որ թեթեւ ջղային խանգարումներ ցոյց կուտար։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Այս փոքրիկ որբերը լաւ համբաւ հանած են իբրեւ պարկեշտ տղաներ։ Որբ մը 50 ֆրանք գտած ըլլալով փողոցին մէջ, գործատիրոջ յանձնած է։ Գործատէրերը ոչ մէկ դուռ կը կղպեն, ամէն բան մէջտեղ կը ձգեն, որովհետեւ վստահ են անոնց պատուաւորութեան վրայ։ Անոնց կարծիքով, որբերը խելացի, աշխատասէր եւ պարկեշտ են, բայց վերջին ծայր յամառ են եւ ճկուն նկարագիր չունին։ Այդ տղոց շատերը տեսնելու առիթ ունեցած ենք, գրեթէ բոլորն ալ իրենց սենեակներուն վրայ գիրք եւ տետրակ ունին եւ իրենց ազատ ժամերուն կը կարդան ու կը գրեն։ Գործատէրերու աչքին անոնց ամենէն մեծ յանցանքը շատ գրել-կարդալն է։ Իրենց ամբողջ գրպանի դրամը կը ծախսեն գրի թուղթ եւ գրիչ գնելու, որովհետեւ իրարու հետ տեւական թղթակցութեան մէջ են։ Ուրիշ նկատելի պարագայ մըն ալ, զոր գործատէրերը դիտել կուտան, այս տղաքը գինի չեն խմեր։ Ցիշենք սակայն թէ 18, 19 եւ 20 տարու որբերէն ոմանք առաւել կամ նուազ ծանր յանցանքներու մէջ գտնուած են։ Մանաւանդ մէկը գէշ վերաբերում ունեցած է աղջնակի մը հանդէպ եւ այժմ բանտն է։ Ուրիշ մը իր տիրուհիին հանդէպ անպարկեշտ վարմունք ունեցած է։ Մեր լաւագոյն որբերէն 18 տարեկան մէկը իրմէ աւելի տարիքոտ աղջկան մը հետ փախած է եւ գրած մեզ. «Կը սիրեմ եւ կը փափաքիմ ամուսնանալ»։

Մեծ ընկերականութիւն [illegible] տիրէ այս տղոց միջեւ։ Օտարներու մէջ գտնուելու պարագան բացուցած է բարեկամական [illegible] պերը։ Բարոյապէս եւ նիւթապէս կ'աջակցին իրարու։ Գրեթէ [illegible] նահանգներու մէջ, Տօրէնի [illegible] կ'աշխատին համախմբել [illegible] որովհետեւ նկատած են [illegible] չեն դիմանար առանձնութեան [illegible] Հպարտ ենք յայտնելու [illegible] մը որբեր դրամ ղրկած են [illegible] որբերուն օգնելու համար։ [illegible] մը ամիս առաջ Տրդատ [illegible] եան 20 եւ Ցովհ. Նալպանդ[illegible] 25 ֆրանք կը ղրկէին որբեր[illegible] տրուելու համար։ Այս [illegible] նոր նամակով մը կը տեղեկ[illegible] թէ 150 ֆր. կը ղրկէ իր որբ[illegible] բայրներուն։ Որբերը կը ստա[illegible] Պէյրութ հրատարակուող «Որբ[illegible] խարհի Աստղը» թերթը, [illegible] նաեւ շատ մը գիրքեր ու թերթ[illegible]

ՈՐԲԵՐՈՒ ԸՆԴՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ունինք շատ մը տաղանդ[illegible] տղաներ։ Հայկազուն Մինէլեան [illegible] կը նկարէ. Անդրանիկ [illegible] նուագէ, Արփիար Բաւական [illegible] քերթուածներ կը գրէ, [illegible] եան լաւ լուսանկարիչ է, [illegible] տիճան որ իր գործատէրը [illegible] իր աղջիկը տալ անոր, [illegible] եւ Կարապետեան վարպետ [illegible] կակարներ են։ Քիչ շատ ձիրք [illegible] նեցող ուրիշներ ալ կան։

ԱՆՈՆՑ ԱՊԱԳԱՆ.—

Քանի մը տարի աշխատ[illegible] վերջ, այդ տղաքը պիտի ունեն[illegible] քիչ շատ դրամ, որ թոյլ [illegible] տայ իրենց սեփական գործ [illegible] ըլլայ հողագործութեան, ըլլ[illegible] իրենց գիտցած արհեստներ[illegible] մէջ։ Գիտած ենք թէ իրենց ֆիզի[illegible] կան, բարոյական, եւ նիւթ[illegible] շահը կը պահանջէ որ մեծ [illegible] ղաքներէ եւ գործարաններէ հե[illegible] ապրին։ Ատոր համար կը [illegible] լերենք գիւղերու մէջ մնալ[illegible] ընտանեկան խնամք կը վայ[illegible] սնունդ եւ բնակարան կը [illegible] եւ ամսուան վերջը լաւ [illegible] կ'ունենան։ Մինչդեռ այն տղ[illegible] որոնք գործարաններու բարձ[illegible] րավարձերէն հրապուրուելով [illegible] թան, ստիպուած ըլլալով [illegible] ծախք իրենց գրպանէն ընել[illegible] սուան վերջը դրամ չեն ունենար[illegible]

Երբ կը խօսինք այս տղոց [illegible] պագային մասին, կ'ուզենք [illegible] ուշադրութիւնը հրաւիրել [illegible] իրողութեան վրայ թէ այս [illegible] ներէն շատերը ա՛յնքան սիրելի են իրենց գործատէրերուն [illegible] որ կոչուած են անոնց որդեգիր [illegible] լալու։ Տէր ընտանիք մը հայ [illegible] մը կ'աշխատցնէր իր մօտ եւ [illegible] զէր որդեգրել զայն։ Երբ [illegible] հասանք, կինը սկսաւ լալ, [illegible] լով որ եկած էինք տղան տանել[illegible] Ուրիշ որբ մը՝ Դաւիթ Փան[illegible] պիտի որդեգրուի եւ Արուե[illegible] վարժարանը պիտի ղրկուի։ [illegible] գիս Փանոսեան եւ ուրիշներ [illegible] տահաւաբար պիտի որդեգր[illegible] Ժէռսի նահանգին մէջ հար[illegible] կալուածատիրուհի մը կը գ[illegible] տէր թէ իր սանը չէր ուզ[illegible] մուսնանալ իր աղջկան հետ[illegible] է թիւը անոնց, որոնք գրաւ[illegible] կուգան եւ կը յայտարարեն [illegible] չեն ուզեր դառնալ իրենց գ[illegible] տէրերուն քով, անոր համար [illegible] գործատէրը կը փափաքի իր [illegible] ջիկը ամուսնացնել կամ [illegible] իրեն հետ։

ԿՈՄԻՏԷՆ.—

Փետրուարի վերջը Գաղթ[illegible] Տղոց Պաշտպան Կոմիտէն [illegible] իր դուռները, հասոյթի [illegible] ներ չունենալուն պատճառաւ[illegible] բերուն վերաբերեալ [illegible] թուղթերը փոխանցուած են [illegible]

...ւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի գրասենեակը, ուր պիտի զրկեն այսուհետեւ որբերը իրենց խնդրանքներն ու գանգատները։

ՈՐԲԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ.— Ներկայիս սկիզբի դժուարութիւնները հարթուած եւ որբերը իրենց նոր օճախներուն վարժուած ըլլալով, կրնանք իրականացնել երկար ատենէ ի վեր մեր ծրագրած նպատակը. այն է՝ Որբերու Միութիւն մը կազմել Ֆրանսայի մէջ, ինչպէս կայ Յունաստանի եւ Սուրիոյ մէջ։ Այս միութիւնը աւելի եւս պիտի ամրապնդէ որբերուն միջեւ բարոյական կապը, զանոնք դարձնելով աւելի զօրաւոր, եւ աւելի քաջ, դիմակալելու եւ յաղթելու համար կեանքի դժուարութեանց։ ՊԵՐՃՈՒՀԻ

ՈՉ ԻՍԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԿՈՒՏԱՆ

Ժընեւէն կը գրեն մեզի.—

Ազգերու Դաշնակցութիւնը իր ներկայ Մարտի նստաշրջանին ալ չկրցաւ կամ չուզեց վերջացնել Թուրքիոյ Հայերուն «Լքեալ» կոչուած գոյքերուն դժբախտ խնդիրը։

Կը յիշուի թէ անցեալ Դեկտեմբերի նստաշրջանին այդ գործը Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին օրակարգը անցած էր եւ Թուրք կառավարութիւնն ալ հրաւիրուած էր իր բացատրութիւնները տալու։ Իրօք Թուրքիոյ պատուիրակ Մինիր պէյ Խորհուրդէն առաջ հրապարակաւ յայտարարեց այն ատեն թէ տեղեկացած է Հայերուն բողոքին եւ ըստ օրինի ժամանակ կը խնդրէ պատասխան տալու։ Ասոր համար օրինական պայմանաժամը երկու ամիս է։ Սակայն այս Մարտի նստաշրջանին երեւան եկաւ որ Էնկիւրի հարկ դատած չէ մինչեւ հիմա պատասխան մը տալ։ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ստիպուեցաւ կուլ տալ այս նոր անարգանքը եւ որոշեց գործը Խորհուրդին յառաջիկայ նստաշրջանին օրակարգը անցընել եւ նոր հրաւէր մը ղրկել Թուրքիոյ, որպէսզի ի ներկայացուցիչ մը ղրկէ այդ թուականին՝ իրմէ խնդրուած բացատրութիւնները տալու համար։

Հ. գաղթ. կեդր. Յանձնաժողովին կողմէ Պ. Լ. Բաշալեան եւ ծանօթ իրաւագէտ Պ. Մանտէլսթամ այս գործը կը հետապնդէին այս անգամ Ազգերու Դաշնակցութեան առջեւ։

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՈՎ

Մէկ օրուան մէջ երեք զոհ՝ բնակարանի տագնապին հետեւանքով.— Այլ օր Վիեննայի Հէրնալ թաղին մէջ, մեռած գտնուեցաւ Հվայկէրհօֆէր անուն պաշտօնեայ մը եւ իր նշանածը։ Երիտասարդը քանի մը դանակի հարուած տալէ յետոյ աղջկան, ինքզինքը կրակած էր։ Երկու յուսահատները նամակ մը ձգած են, որուն մէջ կը յայտնեն թէ չկրնալով բնակարան գտնել, որոշեցին մեռնիլ։ Ուրիշ երիտասարդ մը՝ 27 տարեկան, սպաննեց իր հարազատ եղբայրը, դարձեալ բնակարանի պատճառով։ Այս տղան կ'ուզէր ամուսնանալ, բայց մայրը իր բնակարանը տուած էր անդրանիկ զաւկին, որ նմանապէս պիտի ամուսնանար։ Պզտիկը նախանձէն մոլեգնած՝ դաշոյնը քաշեց եւ գետին փռեց եղբայրը։

ՔԷՇԻՇ-ՔԷՆՏԻ գաւառական խորհուրդներու համագումարը, որոշեց այդ շրջանը կոչել «Հանքաշատ»։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ բոլոր աշխատակիցներէն գրել թուղթին մէկ երեսը միայն։

ՆՈՐ ԵՐԳՍ

ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒՆ

Կը սիրեմ քեզ հա՛յ տղայ,
իմ անձէս ա՛լ աւելի,
դուն մեծ եղար ու հսկայ
քան լեռը սա դիմացի։

Ուզեցին քեզ համոզել
ցընորքի մը հըրաշքէն,
ինչպէս մանուկ մը՝ շարժող
պուպրիկի մը հոգիին։

Աչքերուդ դէմ դեռ անփորձ
ցեխիլքներով հեռաւոր
Ու բառերով՛ ուզեցին
կարմիր աշխարհ մ'ստեղծել։

Անոնք հոգի՛դ ու Հայու
Ուզեցին սի՛րտըդ կայտառ
իրենց ոճրի ծարաւի
Արիւնել բի՛րտ ձեռքերով։

Բայց ես գիտեմ, հա՛յ տըղայ,
դուն աւելի դիմացար
քան ժայռերը հաստակող՝
Ալիքներու փըրփուրին։

Երակներըդ դուն գիտցար
վերածել յաղ՛թ փաղանգի,
Ու տիրացար արիւնիդ
Հայու հըպա՛րտ հոգիիդ.

Ինչպէս Հռոմն հինաւուրց
ձգմեց վոհմակն արշաւող
ցեղերուն զար՛շ բարբարոս,
դուն զա՛նկն անոնց փշրեցիր։

Ու կը տօնեմ ես այսօր,
Հըրճուանքով մ'անպատում,
քեզմով նաեւ իմ ցեղիս
Յաղթանակը փառայեղ։

Քեզ կը սիրեմ, հա՛յ տղայ,
իմ անձէ՛ս ալ աւելի.
դուն մեծ եղար ու հսկայ
քան լեռը սա դիմացի։

Մարսէյլ Պ. ԶԱՐՈՅԵԱՆ

ՆՇԽԱՐ ՄԸ ՀԻՆԵՐԷՆ

Իմ սիրելի Լօլլիուս, մինչ դուն Հռոմի մէջ ճարտասանութիւն կ'ուսանիս, ես կրկին կարդացի Բրէնէսթի մէջ Տրովադայի պատերազմին երգիչը։ Ես վերստին կարդացի այդ բանաստեղծը որ մեզի կը սորվեցնէ ճշմարտութեամբ եւ իմաստութեամբ թէ ո՛րն է աւելի պարկեշտն ու անպարկեշտը, օգտակարն ու անօգուտը։ Մտիկ ըրէ՛, եթէ արգելք մը չունիս, թէ ինչ բանը մտածել տուաւ ինծի ասիկա։

Քերթուածը, ուր մենք կը տեսնենք Յունաստանն ու Ասիան երկարամեայ պատերազմի բռնըռուած, մեզ ցոյց կուտայ եւ խենդութիւնը թագաւորներու եւ բարկութիւնը ժողովուրդներու։

Անթենոր՝ խորհուրդ կուտայ, պատերազմը ջնջել իր արմատէն. ինչ կ'ըսէ Փարիզը։ Ան կ'ըսէ թէ խաղաղ եւ երջանիկ թագաւորելու համար, պատերազմը անհրաժեշտ է։ Անդին՝ Նեստոր կը ջանայ հաշտեցնել Աքիլլէսն ու Ագամեմնոնը։ Բայց այս վերջինը կ'այրի սիրոյ կրակէն եւ երկուքն ալ բռնուած են հաւասար բարկութենէ մը, իբրու դէմ։ Յոյներուն վրայ է որ կ'իյնայ բոլոր խենդութիւնները թագաւորներուն։ Ընդհամրաշխուութիւնը, կատաղութիւնը, բոլոր չարիքները վերջապէս կը տիրապետեն Տրովադայի պարիսպներէն ներսը եւ դուրսը։

Հիմա, մեզ ցոյց տալու համար թէ ինչ կրնան ընել քաջութիւնն ու խոհեմութիւնը, բանաստեղծը մեզի կ'առաջադրէ օգտակար օրինակ մը, Ոդիսեւսի վրայ, որ յաղթեց Տրովադայի, թափառեցաւ այնքան երկիրներ ու քաղաքներ, ուսումնասիրեց բազմաթիւ ժողովուրդներու սովորութիւնները, եւ լայնատարած ծովերու վրայ իր եւ իրեններուն վերադարձը ապահովելով կրեց բազմաթիւ դժբախտութիւններ, առանց բնաւ խեղդուելու թշնամի ալիքներուն տակ։ Լա՛ւ ուրեմն, եթէ այդ Հերոսը, անխոհեմութեամբ պարպած ըլլար Նենգութեան բաժակը, իբրեւ սորուկը անպարկեշտ կնոջ մը (Սիրսէն), այն ատեն ի՛նչ պիտի ըլլար իր վիճակը։ Ան պիտի ապրէր վատաբար, շուն մը կամ աղտոտ խոզ մը կերպարանքին տակ։

Գալով մեզի, մենք բազմութիւնն ենք, ծնած՝ հատցնելու երկրին բարիքները, Պենելոպի տարփածուներու, կամ երիտասարդ աշխարհամոլիկներու նման, որոնք զբաղուած էին միայն իրենց մարմինին զարդարանքներու խնամքով։ Այդպիսիները կը գտնէին իրենց փառքը մինչեւ կէս օր պառկելուն մէջ եւ կ'ուզէին իրենց դժբախտ մտահոգութիւններու յիշատակները կորսնցնել քնար լարերուն վրայ։

Ի՛նչ, գողերը գիշերը կ'արթննան կարենալ խեղդելու համար մարդ մը, իսկ դուն սեփական օրերդ ազատելու համար չես ուզեր արթննալ։

Սակայն, եթէ դուն չես փափաքիր առողջ վիճակով քալել, շուտով պիտի դառնաս ջրգողեալ։ Եթէ չուզես լուսնալէ առաջ, գիրք մը ճրագով միասին, եթէ չաշխատցնես միտքդ ծանր ուսումնասիրութիւններով, եւ լուրջ աշխատանքով, անդադար պիտի ներուիս այն ատեն եւ չարչարուիս նախանձէն, ձանձրոյթէն, սէրէն։ Եթէ ամենափոքր առարկայ մը կը ներէ աչքդ, այն ժամանակ խիղճն հեռու հրէ զայն։ Եթէ հոգիդ այլասերուած է անգամ մը, գալ տարի կրնաս գտնել անոր դարմանը։ Սկսուած գործը կիսով աւարտուած է։ Համարձակէ՛ խելացի ըլլալ։ Մարդ մը որ լաւ առաջնորդուելու համար բոլորին մէջ տարբերութիւն կը դնէ, եւ կը սպասէ, նման է գիւղացիին որ կը կենայ, որպէսզի գետը դադրի վազելէ։ Բայց արագահոս գետը կը վազէ ու կը վազէ դարերուն մէջէն։

Դրամ կը փնտռեն, կը փափաքին ամուսնանալ զաւակներու տէր դառնալու համար։ Կը մշակեն արօրով անտառներ։ Երբ մարդ մը ունի այն՝ ինչ որ կը բաւէ իրեն, պէտք չէ՛ աւելին համար փառասէր դառնայ։ Տուն մը, դաշտ մը, պղինձի եւ ոսկիի դէզեր, եթէ իրենց տէրը հիւանդ է, չեն կրնար փրկել ո՛չ անոր ջերմը, ո՛չ ալ անոր հոգին կամ վիշտը։ Առողջութիւնը օգտակար բարիք մըն է, եթէ զայն կարենան վայելել հարստութեանը հետ որ կրցած են ձեռք բերել։

Ո՛վ որ ունի ցանկութիւններ, վախեր, անոր համար պալատներն ու ոսկիները օգտակար են այնպէս, ինչպէս օրինակ նկարիչի մը գեղեցիկ նկարը հիւանդին աչքին համար։ Նման են անոնք այն յօդացաւոտներուն որոնց մարմինին վրայ շիշերով տաք ջուր կը դնեն։ Կամ այն պիղծ ականջ ունեցողներուն որոնց գէշ կուգար քնարի քաղցր եւ ներդաշնակ ու աստուածային հնչիւնները...։ Եթէ սափորը մաքուր չէ, ինչ որ լեցնես մէջը, կը թթուի։

Արհամարհէ՛ հեշտանքը։ Հեշտութիւնը ճակատագրական է, երբ կը գնուի դառնութիւնով եւ ցաւով։ Ագահը միշտ աղքատ է։ Փակէ ցանկութիւններդ, ամուր սահմաններու մէջ։

Ո՛չ, Սիկիլիոյ բռնակալները չեն հնարած չարչարանք մը այնքան ահռելի, որքան նախանձը։

Նախանձողը կը նիհարնայ ուրիշներու գիրութենէն։ Մարդ մը որ չի գիտեր չափաւորել իր բարկութիւնը, պիտի փափաքէր չտեսնել կատարուիլը, ինչ որ կիրքը եւ յուսահատութիւնը անոր խորհուրդ տան։ Բարկութիւնը կարճ կատաղութիւն մըն է։ Սանձ մը դի՛ր անոր, կառավարէ՛ զայն շղթայակապ։

Հնազանդ ձին, որուն բերանը դեռ քնքուշ է, կը սորվի շուտով քալել այն ճամբան ուրկէ իր տէրը կ'առաջնորդէ։

Փոքրիկ որսի շուն մը, նախ տիրոջը բակին մէջ կը հաչէ եղնիկի մը մորթին վրայ, մինչեւ որ կարենայ անտառ փոխադրել իր կռիւը։

Երիտասարդ բարեկա՛մ, ահաւասիկ ժամանակն է կերակրելու դեռ քու մատղաշ հոգիդ բանականութեան խօսքերով։ Վստահէ՛ ամենիմաստուն վարպետներուն եւ ամենաանկեղծ մարդերուն։

Սափորը երկար ատեն կը պահէ իր մէջ առաջին անգամ լեցուած ըմպելիքին բոյրը։ Ինծի համար դուն դանդաղեցնես քալելդ թէ արագացնես, միեւնոյնն է։ Չեմ սպասեր անոնց՝ որ ետ կը մնան. չեմ ալ աճապարեր հասնելու անոնց՝ որ միշտ առաջ կը վազեն։

Թարգմ. Ա. Ա. ՈՐԱՏԻՈՍ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Յառաջիկայ Յունիս 12ին, Թաւրիզի մէջ պիտի տօնուի, Ատրպատականի վաստակաւոր Առաջնորդ Ներսէս Արքեպիսկոպոս Մելիք-Թանգեանի հանրային գործունէութեան քառասնամեայ յոբելեանը (1886-1926)։

Յոբելեանական կեդրոնական յանձնախումբը, ամիսներ առաջ արդէն հարկ եղած աշխատանքները եւ դիմումները կատարած է։ որպէսզի արտասահմանի հայ գաղութներն ալ մասնակցին յոբելեանին, բերելով իրենց բարոյական եւ նիւթական օժանդակութիւնը։

Ներսէս արքեպիսկոպոս փափաք յայտնած է, որ դրամական նուէրները յատկացուին հանրօգուտ ձեռնարկներու՝ Ատրպատականի հայութեան համար։

Կեդր. Յանձնախումբը որոշած է գոյանալիք գումարները յատկացնել Ատրպատականի Ղարատաղ գաւառի դպրոցական գործին եւ ուրիշ ազգօգուտ ձեռնարկներու, որոնց մէջ անշուշտ պէտք է նկատի առնուի նաեւ Ատրպատականի թեմական տպարանը, որ այժմ շատ անմխիթար վիճակ ունի։ Տառերը մաշած եւ կամ փճացած են։ Կը պակսին տառերու նոր, գեղեցիկ եւ ճաշակաւոր տեսակները, ծաղկազարդեր, շրջանակներ, գիծեր եւլն։ Այս պահանջները գոհացնելէ յետոյ, պիտի նկատի առնուի նաեւ տպարանի շէնքին գոնէ մէկ մասին նորոգութիւնը։ Մենք առանձնապէս Կեդր. Յանձնախումբին ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք թեմական տպարանի բարեզարգութեան վրայ, որու յաջողութիւնը վստահ ենք որ գոհունակութիւն պիտի պատճառէ Յոբելեարին։

Ամէն կողմ ղրկուած է յոբելեանական կոչը, արտասահմանի ազգային մարմիններուն, Առաջնորդներուն, դպրոցներուն, հանրային եւ գրական գործիչներուն. ամերիկահայ հայ աւետարանական եկեղեցիներուն, մամուլին, Մխիթարեան միաբանութեանց եւլն։

Կեդր. Յանձնախումբին հրատարակութեամբ, Վենետիկի Մխիթարեան տպարանէն լոյս տեսած է Ներսէս արքեպիսկոպոսի կենսագրութիւնը, Հայկ Աճէմեանի կողմէ, շքեղ տպագրութեամբ, եւ Յոբելեարին զանազան լուսանկարներով։ Այս կենսագրութիւնը կը պատկերացնէ վաթսունամեայ կեանքի մը ազգային, հոգեւոր ու գրական գործունէութեան ամփոփ պատմութիւնը։

Ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, թէ Պարսկաստանի եւ թէ արտասահմանի հայ գաղութներու մէջ, ջերմ տրամադրութիւն կայ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ տօնելու յոբելեանը։

Նախնական ծախքերը հոգալու համար, իրենց դրամական օժանդակութիւնը բերեր են՝ Ատրպատականի հայ թեմական խորհուրդը, Թաւրիզի ազգային դպրոցներու ուսուցչական եւ հոգաբարձական կազմերը, գիմնազիոնի ուսուցիչները, հայ աւետարանական համայնքը, Երիտ. Քրիստ. ընկերութեան մասնաճիւղը, հայ վաճառականները եւ արհեստակցական միութիւնները։

** Պ. Պօղոս Նուպար, որուն առաջարկուած էր ստանձնել Փարիզի յոբելեանական յանձնախումբին հովանաւորութիւնը, սիրայօժար ընդունած է այդ պաշտօնը։ Իր անձնական նամակին մէջ կը գրէ. «Քաջ գիտնալով Նորին Սրբազնութեան ազգային եւ հանրային գործունէութիւնը, որ անձնուիրութեան եւ անձնուրացութեան ոգիով դրոշմուած է, սիրով յանձն կ'առնեմ սոյն հովանաւորութիւնը, որ ինծի համար ալ նոյնքան պատուաբեր է»։

Թաւրիզ Մասիս

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Հ. Յ. Դ. ԼԻՕՆԻ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ԼԻՕՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիոնի գրադարան-ընթերցարանի բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Մարտ 21ին ընկերներու եւ համակիրներու ներկայութեան։ Նախագահ ընկեր Յ. Նիկողոսեան քանի մը խօսքով բացատրեց օտար հողերուն տակ ապրող Հայերուն համար հայ գրականութեան անհրաժեշտութիւնը եւ յայտնեց թէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղական մարմինը այդ պէտքերուն գոհացում տալու համար է որ նախաձեռնած է ընթերցարանի մը բացման։ Մինչեւ հիմա եղած նուէրներուն շնորհիւ ընթերցարանը արդէն ունի 120 հատոր գիրք եւ ձեռնարկներ եղած են աւելի եւս ճոխացնելու համար զայն։ Ներկաներէն Պ. Թորգոմ Աբրահամեան խօսք ուզելով իր յարգանքը յայտնեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ ազգին մէջ կ'ուզէ վառ պահել գրականութեան եւ գեղարուեստի սէրը, եւ որ անզուգական մտաւորականներ եւ գաղափարի զինուորներ արտադրած է։

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին։ Տեղի ունեցան երգեր, արտասանութիւններ եւ երաժշտութիւն։ Յետոյ աճուրդի դրուեցաւ ի նպաստ ընթերցարանի ֆոնտին, Հ. Յ. Դ. զինանշանը ընթերցարանին մէջ կախելու կնքահայրութիւնը։ Կէս ժամուան մէջ 375 Ֆր. գոյացաւ եւ կնքահայրութիւնը ինկաւ լէգէոնական Պետրոս Եսայեանի, որ ամէնէն վերջ 40 ֆրանք վճարեց։ Պ.

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆ.— Հ. Յ. Դ. Լուարի շրջանային կոմիտէն վարձեց սրահ մը, բաւական ընդարձակ, որ պիտի ծառայէ իբրեւ ժողովրդական լսարան-ընթերցարան։ Ակումբին բացումը պիտի կատարուի Մարտ 28ին (այսօր)։ Ընթերցարանին մէջ ժողովուրդին տրամադրութեան տակ պիտի դրուին հայերէն թերթեր ու գիրքեր։ Ամէն շաբաթ պարբերաբար հրապարակային դասախօսութիւններ պիտի կատարուին զանազան նիւթերու շուրջ։

Շրջանային կոմիտէն ծրագրած է գարնան դաշտահանդէս մը կազմակերպել։ Վերջին անգամ Վարդանանցի ներկայացումէն քաջալերուած, մօտ ատենէն պիտի բեմադրուի նաեւ «Արցունքի հովիտը»։ Վ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. շրջանային կոմիտէին նախաձեռնութեամբ տեղիս Տրամաթիքը անցեալ շաբաթ գիշեր ներկայացուց «Վարդանանց»ը։ Սրահը լեցուն էր։ Հանդիսականներ կային Լիօնէն, Փուզէնէն, Ռոմանէն եւ Պօլէնէն։

Ներկայացումը, հակառակ թատերախաղին խիստ դժուարութեանը, անցաւ յաջող։

Թատրոնը գեղեցիկ միջոց մըն է բարձրացնելու ժողովուրդի մը ազգային, բարոյական եւ մտաւորական ուժը։ Մենք մեծ յոյսեր ունինք այս նորակազմ Թատերախումբին վրայ, որուն մէջ կան մէկէ աւելի կարող եւ լաւ ուժեր։ Կը յուսանք թէ ասկէ վերջ, Վալանսը կ'ունենայ իր շարունակական ներկայացումները։ Ա.

ՃՇՏՈՒՄ ՄԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը մեզի ղրկած է երկար ճշդում մը, տեղական թերթի մը հրատարակած մէկ սուտին առթիւ։

Վարչութիւնը հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղը «Ֆրանսական Ֆութպոլի Ֆէտէրասիոնէն վաւերացուած է 4873 թիւ պաշտօնագրով։

Ինչ կը վերաբերի Շուազիի միջադէպին, վարչութիւնը բողոքած ըլլալով, «Ֆէտէրասիոն»ը պատժած էր Շուազիի խումբը, ու իր պաշտօնաթերթին մէջն ալ յայտարարած էր — «d'après la réclamation de U. G. Arménienne» *մակագրութեամբ։*

Գալով այն կէտին թէ յիշեալ խումբը պատժուած է հայ անվաւեր խումբի մը հետ խաղացած ըլլալուն համար, հոս Պ. Հարիկեան խոշոր սխալի մը զոհ կ'երթայ կամ գիտակցօրէն կը սխալի, որովհետեւ Շուազիի դէպքէն վերջ մասնաճիւղիս ֆութպոլի խումբերը կատարած են իրենց ամէնէն կարեւոր եւ պատուաբեր մրցումները։ Իբր փաստ յիշենք մէկ քանին։ — Մեր առաջին խումբը մրցած է Ֆրանսայի ախոյեան C. A. S. G.*ի հետ, խլելով երկսեռ խուռն բազմութեան ծափերը։ Մրցած է նոյնպէս* Olympique de Paris*ի,* C. A. Argenteuil*ի եւ ուրիշ յայտնի խումբերու հետ, ու դեռ պիտի շարունակէ մրցիլ, հակառակ իր ծանր պայմաններուն։*

Իրականութիւնը պարզելէ յետոյ, Վարչութիւնը հանրային դատաստանին յանձնելով խնդիրը, կ'եզրակացնէ.—

«Մենք մեր ուժերուն ներած չափով կ'աշխատինք Հ.Մ.Ը.Մ.ի Փարիզի գործը տանիլ անոր ոգիին համաձայն, առանց կարեւորութիւն տալու դիտումնաւոր քննադատութիւններու։

Ուրախ պիտի ըլլանք եթէ Պ. Հարիկեան փոխանակ հակառակորդի դերին մէջ գտնուելու, որ սպորդմէնի մը չի վայլեր, իր խումբերուն կարգապահութեան ոգի ներշնչէ, պատուաբեր մրցումներով բարձրացնելու հայ մարզիկներուն պատիւը»։

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Այս օր Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը կատարէ ֆութպոլի հետեւեալ չորս մրցումները.—

Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի— Standard A. C. (R), R. V. *ժամը 13։* Gare des Invalides։ *Մրցումը կը սկսի ժամը 15ին Մէօտոնի դաշտը։*

Հ. Մ. Ը. Մ. (2)— U. A. P.(2) R. V. *ժամը 13ին* Porte de Vincennes. *Մրցումը ժամը 13ին* Pont sur la Marne։

Հ. Մ. Ը. Մ. (3)— Villemomble (3), R. V., Gare de l'Est *ժամը 12,30ին։ Մրցումը կըսկսի 13,30* Raincy-Villemomble Stade։

Հ. Մ. Ը. Մ. (Hir). U. S. St. Victor (3)։ R. V. *ժամը 2ին* St Georges Argenteuil։ *Մրցումը ժամը 2ին,* Sannois*ի դաշտը։*

** *Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ շրջաններու օրկանը, «Հ. Մ. Ը. Մ.» պարբերաթերթի Ա. տարուան 7րդ թիւը ունենալ փափաքողները դիմեն Գ. Ճօլոլեանի, 39 ռիւ Պասնսիօն, կամ Կիրակի օրերը Հայոց եկեղեցին։*

յինի յաջորդն է։ Հիմա ալ ճամբայ ելած է դէպի Երուսաղէմ, ուր պիտի տեսակցի անգլիացի մարզպանին հետ։ Անգլիացիներուն հետ գործակցութիւնը խիստ սիրալիր է»։

ԿՌՈՒՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ

Հայֆայէն «Թայմզ»ի կը հեռագրեն թէ ֆրանսացի զինուորները գրաւած են Նէպքը, որ 8,000 բնակիչ ունի, կը գտնուի Դամասկոսի եւ Հոմսի մէջտեղ եւ շարժումին սկիզբէն ի վեր կը գտնուէր ապստամբներուն ձեռքը։ Ֆրանսական հրետանին ապստամբներուն վրայ յարձակեցաւ Գարայի մօտ, Նէպքի հիւսիսակողմը եւ ստիպեց զանոնք նահանջել դէպի յիշեալ քաղաքը։ Փալմիրիոյ մեհարիսթները գործակցեցան ֆրանսական ուժերուն։ Նէպք, որ խրամներով ամրացած էր, գրաւուեցաւ։

Դամասկոսի հարաւ արեւմուտքը Գաթանայի մէջ մեծ թիւով տիւրզի հրոսախումբեր յարձակած էին հեծելազօրաց չորս գունդերու վրայ եւ կրակի տուած էին իրենց պաշարած յիշեալ գիւղը, բայց ֆրանս. հեծելազօրքի եւ օդանաւերու հակայարձակումին ենթարկուելով, չարաչար պարտուեցան։ Տիւրզիները փախան, ռազմադաշտին վրայ թողլով 100 դիակ։ Ֆրանսացիներու կորուստը կարեւոր է։

Դամասկոսի հարաւակողմը Եաֆուրի մօտ Չէրքէզ կամաւորներու զօրախումբը ընդհարում մը ունեցաւ Ահմէտ Եուսուֆ Մասուտի հրոսախումբին հետ։ Ապստամբները ունեցան 8 մեռեալ։

Վերջերս ապստամբները սկսան աւելի յանդուգն յարձակումներ գործել Դամասկոսի վրայ։ Առաջին անգամ ըլլալով ապստամբները յարձակեցան Սալիհիյէ թաղին վրայ օր ցորեկով եւ քանի մը թրամուէյներ խորտակեցին։

ՊՈԼՍՈՅ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆՆԵՐԸ

«Թան»ի թղթակիցը խօսելով օտար դեսպանատուններու Էնկիւրի փոխադրութեան վրայ, կ'ըսէ թէ Էնկիւրիի մէջ յարմար շէնքեր չգտնուելուն պատճառաւ Թուրք կառավարութիւնը դիւանագիտական ներկայացուցիչ մը նշանակած էր Պոլսոյ մէջ եւ դեսպանները անոր հետ կը տեսնուէին ընթացիկ հարցերու համար, ծանրակշիռ պարագաներու մէջ միայն Էնկիւրի երթալով։ Բայց այս կացութիւնը դժուար թէ տեւէ, քանի որ օրէնք է որ դեսպանները իրենց գտնուած երկրին մայրաքաղաքին մէջ բնակին։ Այս դժուարութեանց առաջքն առնելու համար Ֆրանսա, Իտալիա, Ամերիկա եւ Գերմանիա Էնկիւրիի մէջ դիւանագիտական կցորդներ նշանակեցին։ Աֆղանիստան եւ Յունաստան իրենց դեսպանատունները Էնկիւրի հաստատեցին, մինչ Աւստրիա, Պելժիա, Պուլկարիա, Տանիմարքա, Եգիպտոս, Ճափոն, Հոլանտա, Ռումանիա, Եուկոսլավիա, Շուէտ եւ Չեխօսլովաքիա պահեցին իրենց Պոլսոյ դեսպանատունները։ Էնկիւրիի վարիչները ձրի հող կը տրամադրեն բոլոր պետութիւններուն, որպէսզի նոր շէնքեր շինեն Էնկիւրիի մէջ, բայց մինչեւ այսօր միայն Ռուսիան եւ Գերմանիան օգտուեցան այս դիւրութիւններէն։ Ֆրանսա վիլլա մը վարձեց. նոյնը կը մտադրեն ընել նաեւ Իտալիա եւ Միացեալ Նահանգները։ Բացի Անգլիայէն, միւս բոլոր պետութիւններուն մէջ քիչ շատ տրամադրութիւն կ'երեւի Էնկիւրի փոխադրուելու։ Սըր Չէմպըրլէյնի դեսպանատան Էնկիւրի փոխադրուելու մասին երեսփոխանական ժողովին մէջ ըրած յայտարարութիւնները բուռն վիճաբանութեան առարկայ դարձած են Թուրք մամուլին մէջ։ Պ. Չէմպըրլէյն յիշելէ յետոյ թէ Թուրք կառավարութիւնը դեսպանատան համար հող կը տրամադրէ, ըսած էր. «Անգլիական դեսպանատան համար Էնկիւրիի մէջ յարմար շէնք մը չգտնուիլը բաւարար պատճառ մըն էր, որ նոր մայրաքաղաքին մէջ չհաստատուինք։ Բայց դեսպանատան Պոլսոյ մէջ ներկայութիւնը անհրաժեշտ դարձնող բոլոր պատճառները ասոնք չեն»։ Պ. Չէմպըրլէյն ուրիշ բան չըսաւ, ու Թուրքերը կը հարցնեն թէ որո՞նք են այն խորհրդաւոր պատճառները, որոնք կ'արգիլեն անգլիական դեսպանատան Էնկիւրի փոխադրութիւնը։ Նախարարին յայտարարութիւնը Էնկիւրիի վարիչ շրջաններուն մէջ մեծ դժգոհութիւն յառաջ բերած է։ Այս միջադէպը փակելու համար վերջ ի վերջոյ Թուրքերը կը մտածեն ելմտացոյցին մէջէն ջնջել Պոլսոյ դիւանագիտական ներկայացուցչութեան համար նշանակուած վարկը։ Այն ատեն տակաւին Վոսփորի ափերուն վրայ բնակող դեսպանները պիտի ստիպուին պետութեան մայրաքաղաքը երթալ։

Նոր բարեփոխումներ մեթրոյի մէջ

Քաղաքապետարանի մեթրոյի յանձնաժողովը իր վերջին նիստին մէջ տուաւ կարեւոր որոշումներ, որոնք քաղաքապետական ժողովի վաւերացման պիտի ենթարկուին։— Երթեւեկի խճողուած ժամերուն իւրաքանչիւր մէկուկէս վայրկեանը կառախումբ մը պիտի բանի, այսինքն ժամը 40 կառախումբ։ Այս դրութիւնը պիտի գործադրուի մասնաւորաբար թիւ 1 (Վէնսէն Մայեօ), թիւ 3(Շամփէռէ-Սէն ժէռվէ), եւ թիւ 4 (Փօրթ տ'Օրլէան-Քլինեանքուռ) գիծերուն վրայ։ Նոր վակոններ պիտի շինուին, աւելի երկար, օգտագործելու համար մեթրոյի քարափներու ամբողջ երկայնքը, որ է 75 մեթր։ Նոր շինուող գիծերուն մէջ քարափներու երկայնութիւնը պիտի ըլլայ 105 մեթր։ Թիւ 1, 3 եւ 4 գիծերու քարափներն ալ 105 մեթրի պիտի վերածուին։ Մօնփառնասէն Փօրթ տը Վանվ եւ Շաթըլէէն Փօրթ տէ Լիլա նոր գիծեր պիտի շինուին։

Յանձնաժողովը կ'առաջարկէ նմանապէս՝ երթեւեկի տոմսակներ ծախել ժամը 11էն 1,30, վերջին կառախումբերը ճամբայ հանել կէս գիշերը 45 անցած, միացնել Մեթրօն եւ Նօր-Սիւտը։

Թուրքիոյ զին. պատրաստութիւնները

Թուրք մարտանաւերը մօտ օրէն ռազմափորձեր պիտի կատարեն բաց ծովերու մէջ։ Ծովային գործավար Իհսան պէյ այս մասին պատրաստութիւններ կը տեսնէ։

Թուրքիա վերջերս սկսած է մեծ զարկ տալ օդային տորմիղին։ Մտադրութիւն կայ օդանաւային գործավարութիւն մը հաստատել եւ կամ զայն միացնել ծովային գործավարութեան հետ։ Օդանաւի հանգամանքութեան մէջ առաջնութիւնը շահած են Իզմիր, Պոլիս եւ Տիւզճէ։ Նոր վիճակահանութիւն մը պիտի կազմակերպուի։

ՎԱՀՐԱՄ ԱԶԱՐԵԱՆ

Երէկ Կարկանի մէջ հողին յանձնուեցաւ երիտասարդ մը եւս, Վահրամ Ազարեան, 22 տարեկան։

Յիշեալը անդամ էր իր ծննդավայրին՝ Ատափազարի եւ ապա Փարիզի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն եւ պահեստի ֆութպօլի խումբին լաւագոյն խաղացողներէն մէկը։

Վերջերս իր առողջութիւնը խանգարուելով, թոքախտի յանգեցաւ եւ արագօրէն գերեզման իջեցուց զինքը։

* * Ազարեան ընտանիքը իր անկեղծ շնորհակալիքը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց վաղամեռիկ զաւկին մահուան առթիւ։

Պ. ՀՐԱՆՏ ԱԼԵՄԱՆԻ եւ ՕՐ. ՄԵԼԻՆԷ ՃԱՆԻԿԵԱՆ իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, այն բազմաթիւ բարեկամներուն եւ ծանօթներուն, որոնք գրաւորապէս իրենց վշտակցութիւնը յայտնեցին՝ իրենց ողբացեալ քրոջ եւ մօր

ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ՃԱՆԻԿԵԱՆԻ

(ծնեալ ԱԼԵՄԱՆԻ)

կսկծալի եւ վաղաժամ կորուստին առթիւ։

ԹԱՏՐՈՆ

ՓԱՐԻԶ հասած է կովկասահայ Տրամա Օբէրէթային խումբը՝ ղեկավարութեամբ դերասան Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ Բագուի պետական թատրոնի դերասանուհի Տիկ. ԱՍՏՂԻԿԻ։

Առաջին ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Զատկի երկրորդ օրը, 5 ապրիլ 1926 երկուշաբթի երեկոյ, Sociétés Savantesի թատրոնը։ Մանրամասնութիւնները առանձին յայտագրով։

ԱՅՍ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 8.30ին

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէին կողմէ

Salle de Géographie ի մէջ, 184 Boulevard St. Germain.

(Métro : St. Germain-des-Prés)

կը խօսի՝ ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՐԵՒԱՆՆԵՐԸ նիւթի մասին.

ՄՈՒՏՔ 1 ՖՐԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ Միութեան դասախօսութիւնը՝ վաղը երկուշբ. գիշեր ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը։ Նիւթ՝ Թլկատինցիի կեանքն ու գործը։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՌԻԻ ԲՈՂՈՔԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Տես «Յառաջ» 26 Մարտ)

Յարութիւն Բարսեղեան, Իսկուհի Բարսեղեան, Գալիթ Կիրակոսեան, Մարտիրոս Կիրակոսեան, Յակոբ Քէօսէեան, Ստեփան Քէօսէեան, Եղիա Պետրոսեան, Արտեմիս Ասատուրեան, Պերճուհի Օհնէսեան, Գառնիկ Ասատուրեան, Վահան Օհնէսեան, Շահէն Զաքրեան, Յակոբ Զաքրեան, Հայկազ Օհնէսեան, Օննիկ Պէօրէքճեան, Կարօ Օհանեան, Վահան Յակոբեան, Տաճատ Գնդունի, Նշան Դարբինեան, Հրաչեայ Պզտիկեան, Միհրան Բարսեղեան, Մանուէլ Նորիկեան, Մարիամ Զալըքեան, Հայկուհի Շահինարեան, Համբ. Ալաքէլեան, Մարիամ Գասպարեան, Միսակ Կարապետեան, Յակոբ Կէմիճեան, Թորոս Շատեան, Գալիթ Երամեան, Վարդան Մնակեան, Վարդան Քէօսէեան, Մարի Գրիգորեան, Միքայէլ Ճանճիկեան, Զարուհի Քէօսէեան, Հայկ Նահապետեան, Արմենակ Պէկեան, Արմենակ Սէմէրճեան, Սարգիս Զաքրեան, Եսայի Նալչաեան, Աւետիս Զաքմաքճեան, Նոյեմզար Պետրոսեան, Սարգիս Սալօնճեան, Կարապետ Սալօնճեան, Վարդանուշ Զաքրեան, Զաքար Զարքճեան, Աղաւնի Կիրակոսեան, Աւետիս, Յովհաննէս, Տիգրան, Հեղինէ Մալմալեաններ, Հմայեակ Գալայճեան, Մարիամ Մուրատեան, Մուրատ Մուրատեան, Խաչիկ Գալուստեան, Արամ Յակոբեան, Յակոբ Գույումճեան, Թորոս Շատեան, Բարսեղ Շատեան, Կարապետ Գալուստեան, Վարդանոյշ Գույումճեան, Գրիգոր Պէնլեան, Ստեփան Գայմագեան, Սիրանուշ Գայմագեան, Մարտիրոս Յակոբեան։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՊՐԱՆՔՈՒՌ, Յ. Թ.— Ստացանք 140 ֆր.։ Կը ղրկուի։

ԱՆԻԷՌ, Յ. Օ. Ստացանք եռամսեան։

ՀԱԼԷՊ, Ա. Ս.— Ստացանք վեցամսեան։

ՓԱՐԻԶ, Ա. Գ.— Ստացանք 25 ֆր.։ Կարգադրուած է։

ՆԻՍ, Խ. Պ.— Ստացած ենք։

ՎԻՎԻԷ, Վ. Տ.— Ստացանք եռամսեան։ Դիմել ուղղակի դրամատուն, յիշելով թերթին անունը։

ՎԻԷՆՆԱ, Պ. Հ.— Կը հրատարակուի։

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ

Դաշնակցական այն բոլոր ընկերները, որոնք դեռ չեն արձանագրուած Փարիզի եւ է խումբի մէջ, պէտք է յայտնեն իրենց անունը եւ հասցէն ընկ. Վ. ԱՀԷՊՆԵՐՁԻՆ, «ՅԱՌԱՋ»ի հասցէով։

ԱՊԱՌԻԿ ՀԱԳՈՒՍՏԵՂԷՆ ԲՈԼՈՐԴ ԱՌԱՆՑ ԳԻՆԻ ՅԱՒԵԼՄԱՆ

դիմեցէք Վ. ՌՕՅԻԷՎԻՉԻ մօտ

ՓԵԹՐՕԿՐԱՏԷՆ

5, Rue Mogador (Օփէրա)

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

3 լաւ կահաւորուած սենեակներ եւ խոհանոց մը վարձու կը տրուի փոքր ընտանիքի մը Ապրիլ մէկէն սկսեալ։ Դիմել խմբագրատուն։

ՄՂՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ՊԱՅՔԱՐ

Նոր վարչութեանս բացառիկ կարգադրութեամբ, իր տրամադրութեան տակ ունեցած մեծ պողոտայի մը վրայ օդասուն խոշոր շէնքի մէջ ունինք ամուրիներու համար առանձին մահճակալներով պառկելու տեղեր։ Խիստ մաքուր սպասարկութիւն։ Միայն օրական 2 ֆրանք 30 սանթիմ շնչին վճարումով։ Թրամուէյով եւ շոգեկառքով հաղորդակցութիւն բոլոր վայրերու համար։ Համոզուելու համար մէկ այցելութիւն բաւ է։

Դիմել նոր վարչութեանս 20 Rue de Bezons, Courbevoie. Tél. 39։

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e

ՍԱԿԱՐԱՆ

27 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.
Տոլար,	Dollar
Մարք (ոսկի)	Mark
Թրքական թղթ.	L. Trq.
Թրք. ոսկի	» or
Մէճիտիէ	Médjidié
Լէվա 100 հատը	Léva
Տրախմի »	Drachme
Լիր »	» Lire
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge
Զուից. »	Frc. Suisse
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)

ԱՐԺԷԹՈՒՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ I	Cr. Fonc. Eg.
» II	»
» III	»
Օսմանլը երկթղ.	Lots turcs

Comptoir Parisien de change et de Crédit 80, Rue Lafayette

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARSCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

Մեթրօ.— Louis Blanc կամ Jaurès

ԲԱԺՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	20 ֆր.	38 ֆր.	75 ֆր.
Անգլիա և » Եգիպտոս, Իրան		10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	100 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 2 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 31 ՄԱՐՏ 1926

31 MARS 1926

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 104 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 50 ՍԱՆԹԻՄ

ՀԻՒԾԱԽՏԸ ԴԱՐԱՆԱԿԱԼ ԿԸ ՍՊԱՍԷ ՁԵՐ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ. ԱՄԷՆ ՏԵՂ. ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ!

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՅ ԷՖԹԻՄՆԵՐՈՒՆ ԴԱՒԸ

կատարուած է ինչ որ կը նախատեսուէր երկար ատենէ ի վեր:

Ափ մը դատարկապորտներ — 15-20 հոգի, ինչպէս կը խոստովանին Թուրք թերթերն ալ — Բերայի Մատենադարանը ներկայանալով, Քաղաք. Ժողովին հրաժարականը պահանջած, հրահանգներ տուած, նոյն իսկ սպառնալիքներ ըրած են: Եւ այս բոլորը՝ «ազգ»ին անունով, որ ոչ տէր ունի, ոչ ալ ուժ: Արշաւախումբին «պայրաքտար»ն է՝ Տօքթ. Եաղուպեան, իսկ «չավուշ»ը՝ Շաւարշ Յակոբեան, Պոլսոյ երբեմնի ռամկավար օրկանին պատ. տնօրէնը, որ սկիզբէն ի վեր Թուրք ոստիկանութեան շահերը կը շփոթէ հայ ժողովուրդի բարիքին հետ:

Այնքան վրան-բաց խեղկատակութեամբ սարքուած է դաւը, որ աւելորդ կը դառնայ լուսաբանութիւններ տալ: Բայց կ'արժէ ակնարկ մը նետել, աւելի պայծառ գաղափար կազմելու համար:

Փոքր Ասիոյ աղէտէն յետոյ (1922), Պոլսոյ մէջ կը կազմուէր կարապետեան վարժարանի սաներու «Բարձրացման Միութիւն»ը, Թուրքեւհայ խառն, նախաձեռնութեամբ Թուրք դերասանի մը, որ հայերէն սորված էր այդ վարժարանին մէջ: Ինքնազարգացման պատրուակին տակ, Միութիւնը կը հետապնդէր քաղաքական նպատակներ — մերձեցում երկու ժողովուրդներու միջեւ եւլն.: Ընդհանուր խուճապէն յետոյ, Միութիւնը հետզհետէ ուժ առաւ, մանաւանդ երբ վճռուեցաւ Պոլսոյ պարպումը: Ուղերձներ, հեռագիրներ, բարի գալուստի այցելութիւններ՝ միլլի վարիչներուն: Նախապէս Միութեան անդամ էին — Հայերէն — քիչ-շատ յարգելի մարդիկ, որոնք շողոմարար ճառեր ալ խօսեցան թէյասեղաններու մէջ, անցեալ քէները մոռցնելու և սիրտ շահելու համար:

Բայց, ամէնէն առաջ իրենք յուսախաբ եղան և քաշուեցան: Զզուելի «շանթաժ» մըն էր եղածը: Թուրք թերթերը ո՛չ իսկ անունը կը յիշէին, կամ, եթէ յիշէին, կը ծաղրէին, կ'անարգէին թէ միութիւնը և թէ «դաւաճան» ժողովուրդը: Արդէն միութեան Թուրք անդամները այնպիսի մարդիկ էին, որոնց ասպարէզը շատոնց փակուած էր — հին պաշտօնեաներ, կամ աչքէ ինկած, հեղինակութենէ զուրկ անհատներ: Բուն ազդեցիկ վարիչ տարրը միշտ ձեռնպահ կը մնար:

Քանի մթագնեցաւ Պոլսոյ հորիզոնը, այնքան աւելի աղմուկ հանել սկսան Միութեան հիմնադիրները, խոշոր գումարներ հաւաքելու եւ իրենց միջեւ բաժնելու համար: Առթիւ մը քանի մը հազար ոսկի ծախսելով Էնկիւրի ղրկեցին նախագահը, որպէսզի բարեխօսէ, հաւատարիմ Հայերու վերադարձը արտօնելու համար: «Թո՛ղ տաճկնան», պատասխանեց Ըսմէթ փաշա, կարճ և կտրուկ: Զերկարենք: Միութիւնը չկրցաւ իրականացնել իր հաւաստիքներուն ո և է մէկ մասնիկը: Կառավարութիւնը անարգել գլուխ կը հանէր ինչ որ ուզէր,— և այդպէս ալ կը շարունակէ մինչև այսօր:

Անցեալ տարի, երբ կ'արծարծուէր փոքրամասնութեանց իրաւունքի խնդիրը, Լօզանի դաշնագրին գործադրութեան առթիւ, Թուրքեւհայ Միութիւնը այլ եւս մէկդի նետեց իր կեղծ դիմակը, եւ դիրք բռնեց մէկ ճակատի վրայ, — փութացնել Թրքացումը, լուծել Պատրիարքարանը եւ անոր հետ կապուած բոլոր հաստատութիւնները: Գործօն անդամներէն Հիւսամէտտին պէյ յատկապէս դրած էր այս առաջարկը Պատրիարքարանի վարիչներուն առջեւ, եւ ա՛յդ պայմանով կը խոստանար նոր «շնորհներ» ստանալ Էնկիւրիէն: Թուրքեւհայ Միութիւնը պիտի դառնար վարիչը Թուրքիոյ Հայերուն, տէրն ու տիրականը՝ անոնց ազգային հարստութեանց եւ ճակատագրին: Տեղապահը և Պ. Մոստիչեան, որոնց վզին կ'իյնան ծանր մեղքեր շատ ուշ արթնցան: Հարուածը տրուեր է արդէն: Հիմերը ներսէն փորուեցան, Տօքթ. Եաղուպեաններու, Լեւոն պէյ Փափազեաններու, Սինանեաններու և Նմաններու սեւ ձեռքերով: «Եթէ մեր առաջարկը մերժէք, միջոցներ ձեռք պիտի առնենք, մեր պահանջները ընդունիլ տալու համար», ազդարարեր է փափա Էֆթիմի ծաղրանկարը, փաստաբան Շաւարշ Յակոբեան:

Ի հարկէ: Եւ ամէն միջոց ունին գործելու: Իրենց տրամադրութեան տակ է ոչ միայն Թուրք մամուլը, որ առատ իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ, այլ և Թուրք ոստիկանութիւնը, որ գիտէ զարնելիք տեղը: Պոլսէն ստացած ենք մինչև 26 Մարտի թերթերը, որոնց համաձայն Քաղաք. Ժողովը տակաւին կ'ընդդիմանայ: Բայց, ո՛րքան կրնայ տեւել այդ ընթացքը, քանի որ Պատրիարքարանը մինակ է, «ազգը»՝ մեկուսի և զգոյշ. իսկ խառնակիչները՝ կը խրախուսուին կառավարութեան կողմէ:

Կը խօսինք տակաւին:

Դեռ կանուխ է, դաւադրութեան ամբողջ տարողութիւնը պարզելու համար: Խառնակիչները կացութեան տիրանալէ յետոյ, գործը պիտի հասցնեն իր տրամաբանական վախճանին, ոչնչացնելով մեր իրաւունքներուն վերջին մնացորդները: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՒՐԻՇՆԵՐՈՒՆ ՀԱՇԻՒ ՀԱՐՑՈՒՑԱԾ ԱՏԵՆ

Եգիպտոսէն թղթակից մը ուշադրութեան կը յանձնէ կարգ մը «մոռցուած» հաշիւներ, Ամերիկայի «Հայրենիք»ին մէջ: Կ'արտատպենք առանց մեկնութեան.—

1.— Մեծ պատերազմի սկիզբները Ռամկավարները Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ կազմած են նպաստամատոյց մարմիններ եւ հազարաւոր ոսկիներ հանգանակած: Բայց ցարդ յայտնի չէ թէ ու՞ր են մնացեր այդ գումարները. յատկացուե՞ր են իրենց նպատակին, թէ՝ մնացեր են Ռամկավարներու գրպանին մէջ:

2.— Զինադադարի սկիզբը Ռամկավարներու միջոցով հանգանակիչ մարմիններ են կազմուեր՝ կոտորածներէ եւ տեղահանութենէ ողջ մնացած հայկական բեկորներուն օգնելու համար, եւ դարձեալ հաւաքուեր են հազարաւոր ոսկիներ: Այս գումարներուն բախտն ալ անյայտ կը մնայ ցարդ:

3.— Կիլիկիոյ ի նպաստ հանգանակութիւն մը տեղի ունեցեր է Եգիպտոսի մէջ: Եւ դարձեալ հաւաքուած դրամներու գործադրութիւնը անյայտ կը պահուի:

4.— Հայ-Թրքական վերջին պատերազմի ընթացքին, Ռամկավարները Եգիպտոսի մէջ ուրիշ հանգանակութիւն մը ըրեր են օդային տորմիղ մը Հայաստանին նուիրելու համար: Սակայն, ոչ Օդային Տորմիղ է Հայաստան ղրկուեր, եւ ոչ ալ հաւաքուած գումարէն խեր մը ստացեր է մեր մայր հայրենիքը: Մինչեւ օրս ալ յայտնի չէ թէ ի՞նչ է եղեր այդ գումարը:

5.— Ասկէ երկու տարի առաջ, Հայաստանի ճահիճներու չորացման անունով Ռամկավարները մօտ երկու հազար ոսկի են հաւաքեր Եգիպտոսի մէջ: Եւ սակայն դարձեալ մութ կը մնայ թէ ու՞ր կը մնան այդ գումարները:

6.— Շիրակի ջրանցքի շինութեան նպաստելու անունով «Արեւ» տպեր եւ ծախու հաներ է Միասնիկեանի մէկ գրուածքը, որմէ հազարէ աւելի օրինակներ են սպառած: Եւ նորէն յայտնի չէ, թէ ի՞նչպէս է գործածուեր այդ գումարը:

ՄԱՀ ՀԱՅՐ ՖՐԱՆՍՈՒԱ ԹՈՒՌՆԸՊԻԶԻ

Աբբայ Տըլարիւէն եւ Տօքթ. Լէփսիուսէն վերջ, ահա նոր մըն ալ: Պէյրութէն կը գրեն թէ Մարտ 11ին հոգին յանձնուած է ֆրանս. համալսարանի ուսուցիչներէն Յիսուսեան կրօնաւոր հայր Ֆրանսուա Թուռնըպիզ: Հանգուցեալը մէկն էր այն հազուագիւտ Ֆրանսացիներէն, որոնք հետաքրքրուած են մեր ժողովրդով եւ իրենց կարողութիւնները անոր ի սպաս դրած են: Հայր Թուռնըպիզ հայերէն լեզուն սորված եւ մանրազնին ուսումնասիրութեան ենթարկած էր Հայոց պատմութիւնը: 1910ին լոյս ընծայեց «Histoire politique et religieuse d'Arménie» (*Քաղաքական եւ կրօնական պատմութիւն Հայաստանի*) *հոյակապ գործին առաջին հատորը: Մերուն գիտնականը չկրցաւ իր կենդանութեանը հրատարակել երկրորդ հատորը, որ անտիպ կը մնայ եւ մեկենասի մը կը սպասէ լոյս աշխարհ գալու համար:*

Հայագիտութեան համար մեծ կորուստ մըն է հայր Թուռնըպիզի մահը:

ՀԱՅԵՐԸ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Տիգրանակերտէն կը գրեն Պոլսոյ Թերթերուն.— *Անցած տարի քրտական ապստամբութեան ատեն Շէյխ Սայիտի բանակատեղի Հայնիի մէջ 15-20 տուն Հայեր կային, որոնք երեք ամիս ահուսարսափի մէջ մնալէ յետոյ, Քիւրտերու պարտութենէն վերջ զինուորական պաշտպանութեամբ Տիգրանակերտ կը փոխադրուին: Կառավարութիւնը վերադարձուցած է հայ լուսաւորչականներու եւ բողոքականներու եկեղեցիներն ու դպրոցները: Ներկայիս Տիգրանակերտի մէջ կան 150 տուն լուսաւորչական եւ 30 տուն բողոքական: Արհեստաւոր Հայերը շատ հանգիստ են: Ո՛չ քահանայ կայ, ոչ քարոզիչ: Թէեւ Մարտինի կողմերէն արաբախօս եւ քրտախօս քահանայ մը եւ քարոզիչ մը կան, բայց չեն բաւեր երկու համայնքներու գործերուն: Հեռաւոր շրջաններէ ճամբորդ Հայեր կուգան եւ կը մնան Տիգրանակերտ: Կառավարութիւնը չվերադառնալու պայմանաւ «վէսիքա» կուտայ Հալէպ մեկնողներուն:*

ԵՐԱԽԱՆԵՐՆ ԱԼ ՄԷԿԻԿ-ՄԷԿԻԿ

Սէն-Շամօնէն թղթակից մը անցեալ օր կը գրէր թէ ֆրանս. Կարմիր Խաչի քննիչները այցելելով հայկական տաղաւարները, շատ գէշ ազդուած են երախաներու վիճակէն: Բժիշկներուն գուշակութիւնը իրականացած է: Երէկ հասած նամակի մը մէջ կը կարդանք թէ ժողովուրդը սուգի մատնուած է: Տարափոխիկ հիւանդութիւն մը կը սպառնայ կոտորել երախաները: Մարտ 13ին մեռած է Հայկ Երանոսեանի զաւակը: Մարտ 23ին՝ Վահան Բամբակեանի, Մարտ 24ին՝ Նիկողոս Սարոյեանի զաւակը եւլն.:

ՍՈՒՐԻԱՆ ՄՈՒՍՈԼԻՆԻԻ ԿՈՒՏԱՆ...

Առջի օր Երեսփ. Ժողովը զբաղեցաւ Սուրիոյ խնդրով: Ընկերվարական երեսփոխան Պ. Պառոն, որ նոր դարձաւ Սուրիայէն, թելադրեց որ Սուրիոյ հոգատարութիւնը Մուսօլինիի փոխանցուի, ինչ որ մեծ հաճոյք պիտի պատճառէ Իտալիոյ դիկտատորին եւ Ֆրանսան պիտի ազատէ մեծ հոգէ մը եւ ծախքերէ: Յետոյ առաջարկեց Սուրիոյ համար պատերզմ. նախարար Պ. Փէնլըվէի պահանջած վարկէն տասը միլիոն ֆրանք զեղչել:

Վարչապետ Պ. Պրիան բեմ գալով յայտնեց թէ Ֆրանսա չի կրնար առանց իր պատիւը վտանգելու պարպել Սուրիան եւ Մարոքը. «այլապէս ոճրագործներ պիտի ըլլանք: Մարոքը եւ Սուրիան վաղը հրդեհներով, ջարդերով եւ թշուառութեամբ պիտի ծածկուին»: Որոշուեցաւ տասը միլիոնի տեղ մէկ միլիոնի զեղչել:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ ԹՐՔԱՑՆԵԼՈՒ ՁԵՌՆԱՐԿ

ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԵՆ

Պոլսոյ վերջին Թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Մարտ 24ին, ժամը 2,30ին, խումբ մը Հայեր Բերայի Մատենադարանը երթալով, կը պահանջեն որ Վարչութիւնը հրաժարի: Ճիշդ այդ պահուն Խառն Ժողովը նիստ ունէր եւ կը զբաղէր ծանօթ հանրագրութեան խնդրով: Ցուցարարներու կողմէ պատուիրակութիւն մը Պ. Մոստիչեանի ներկայանալով կ'ըսէ թէ ազգը դժգոհ է Վարչութենէն, եւ կը պահանջէ որ քաշուին:

Վարչութիւնը, քանի մը վայրկեան խորհրդակցելէ յետոյ, առանց որոշ պատասխան մը տալու, կ'ընդհատէ իր նիստը եւ անդամները կը հեռանան Մատենադարանէն: Իսկ հրաժարում պահանջողները, կը մնան Մատենադարանը մինչեւ ուշ ատեն: Իրենց առաջին գործը կ'ըլլայ յայտարարել Պատրիարքարանի պաշտօնեաներուն թէ, իրենց գործին վրայ կը մնան, բայց ո եւ է կապ չունին Վարչութեան անդամներուն հետ: Հրահանգներ կը տրուին նաեւ բարապաններուն:

Տեղապահը ներկայ չէր:

Միւս կողմէ, պատուիրակութիւն մըն ալ խնդրագրով դիմած է կուսակալութեան, խնդրելով որ նոր ընտրութեան հրահանգ տրուի: Կուսակալ Սամի պէյ պատասխանած է թէ, հանրապետական կառավարութիւնը չի միջամտեր համայնքներու ներքին գործերուն, եւ թէ ազատ են ընտրութիւն կատարելու:

⁂ Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ դաւադիրներէն երեք հոգի, Տեղապահին մօտ երթալով կը կրկնեն իրենց պահանջը Վարչութեան հրաժարումի մասին: Վարչութիւնը մօտ օրէն մասնաւոր ժողով մը գումարելով, պիտի ճշդէ իր դիրքը:

Մատենադարանի դէպքին հերոսն է ծանօթ խառնակիչ «շէֆ» մը՝ Վանեցի տխրահռչակ Շաւարշ Յակոբեան, «Ժողովուրդի Ձայն»ի պատասխանատու-տնօրէնը, որ ուզած է միւս պաշտպանեալին, Տօքթ. Եաղուպեանի սկսած գործը լրացնել:

Թուրքերէն թերթերը այս միջադէպը կը շահագործեն՝ յարձակելու համար Պատրիարքարանի եւ Քաղաք. Ժողովին վրայ:

Շաւարշ Յակոբեան սուտ յայտարարութիւններ ալ ըրած է Թուրք թերթերուն, ըսելով որ իբր թէ Քաղաք. Ժողովը և Տեղապահը հրաժարած են:

Քաղաք. Ժողովի անդամներէն մէկն ալ յայտարարած է թէ իրենք կառավարութեան տրուելու համար հանրագրութիւն մը կը պատրաստէին, երբ Ժողովասրահ մտան պատուիրակ[...] մեծ մասամբ Խնամատարութեան պաշտօնեաներ, որոնց [...] տօնին վերջ տուած էր Պատրիարքարանը: Կան նաեւ անձնական շահեր հետապնդող անձեր:

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Ելմտացոյցի 4,409 միլիոն ֆր.ի բացը գոցելու համար կառավարութիւնը երեսփ. ժողովի ելմտական յանձնաժողովը համաձայնութեան գետին մը գտան: Եթէ երեսփ. ժողովը վաւերացնէ այս համաձայնութիւնը, այն ատեն գործառնութեանց վրայ տուրքը (Chiffre d'Affaires) *միայն մեծաքանակ վաճառողներու համար հարիւրին 2ի պիտի բարձրանայ. մանր առեւտրականները պիտի շարունակեն 100ին 1,30 վճարել: Ասկէ զատ, անշարժ կալուածներու, խանութներու, արժեթուղթերու վաճառման պարագային արձանագրութեան համար գանձուած տուրքերը պիտի աւելնան:*

Գինիի, կազէօզի և այլ դեղագործական ըմպելիներու վրայ տուրքի յաւելում պիտի կատարուի: Նոյնպէս սուրճին վրայ 8, թէյին վրայ 7 առ 100 ներածման տուրք պիտի գանձուի:

Կառավարական նոր ծրագիրը ելմտացոյցի բացը գոցելէն զատ 47 միլիոնի յաւելում մը կը նախատեսէ:

Կիրակիի ընտրական պայքարը

Շաբաթներէ ի վեր բուռն պայքար կը մղուէր Փարիզի ընտրական երկրորդ շրջանակին մէջ, պակսած երկու երեսփոխաններու տեղ նորեր ընտրելու առթիւ: Աջակողմ և ձախակողմ դէմ դէմի կը կռուէին՝ միթինկներով, թռուցիկներով և մամուլի միջոցաւ: Առաջին քուէարկութիւնը կատարուեցաւ Մարտ 14ին: Համեմատականի մնացին աջերու թեկնածու՝ «Էքօ տը Փարի»ի խմբագիր Պ. Հանրի տը Քէրիլիս և Պ. Փօլ Ռէյնօ ու երկու համայնավար թեկնածուներ՝ Տիւքլօ և Ֆուռնիէ: Ընկերվարական և արմատական թեկնածուները փոքրամասնութեան մէջ մնացած ըլլալով, այս երկու կուսակցութիւն-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Մեր ազգային-հանրային կեանքի վերջին շրջանի ցնցումներէն զերծ չմնաց նաեւ ուսանող սերունդը. ան ունեցաւ ընդհանուր վհատութեան, յուսախաբութեան եւ համակերպման իր բաժինը եւ խարխափումներ...։

Պէտք է ըսել որ ժուժկալ եղաւ ուսանողութիւնը իր այս զոհաբերութեանը մէջ ներկայ ժամանակի շինծու քուրմերու առջեւ եւ մեր մատնանշած երեւոյթը կարելի չէ ընդհանուր համարել։

Անմիջապէս շեշտենք, թէ մեր խօսքը չի վերաբերիր այն սակաւաթիւ հայ ուսանողներուն, որոնց համար «պրօլետարական» յեղափոխութեան հսկայական ծրագիրները աւելի մեծ արժէք եւ այժմէականութիւն կը ներկայացնեն, քան փոքրիկ հայ իրականութիւնը եւ որոնք — իրապէս գաղափարական հողի վրայ կանգնած — կ'անգիտանան իրենց համար «օտար եւ անհարազատ» այդ իրականութիւնը ու անոր յարակից «մանր» խնդիրները եւ պատրաստ են ամէն վայրկեան շատ հեշտութեամբ զոհել զայն «պրօլետարիատ»ի ազատագրութեան ճամբուն վրայ։

Մեր խօսքը չի վերաբերիր նաեւ հայրենիքի մէջ ծնունդ առած եւ այնտեղ՝ ժողովրդի կողքին, իրայատուկ պայմաններու տակ մեծցած, զարգացած ու խմորուած ուսանող սերունդին, որ բնականաբար ունի իր ուրոյն դիմագիծը՝ շատ մը կէտերու մէջ. հիմնովին տարբերելով գաղութի հայ ուսանողութեան օրուայ պատկերէն։

*
* *

Հայ ուսանողութեան պատմական գոյութիւնը, 80ական թուականներէ սկսեալ, ունի յատկանշական երկու շրջաններ. առաջինը բոլորուեցաւ ընդհանուր պատերազմի տուած հարուածով, իսկ երկրորդը տակաւին հազիւ 8-10 տարիներու կեանք ունի։

Ծնունդը ըլլալով հայ ժողովրդին զարթման շրջանին, հանրային կեանքին մէջ չունենալով իր անմիջական նախորդը, նախապատերազմեան շրջանի ուսանող սերունդը նետուած է ասպարէզ պատմական վայրկեանին համապատասխանող արտասովոր թա[illegible] ռուն է եղած անոր խօսքն [illegible]րծը, վճռական ու խանդա[illegible] անոր կեցուածքն ու դի[illegible]ծը. կարճ՝ ան եղած է ժողովուրդի մը զարթման, ամենէն հարազատ արտայայտիչը, հայ ժողովուրդին էն թարմ ու էն կենսունակ խաւը։ Այդ սերունդը լիուլի արդարացուց իր գոյութիւնը. բոլորեց իր շրջանը եւ մասամբ հեռացաւ՝ յոգնած, բայց աննկուն։ Նոր սերունդին՝ պատմական գեղեցիկ անցեալէ մը զատ, դրական մէկ խոշոր ժառանգ թողուց ան — բարձրացուց հայ երիտասարդ մտաւորականութիւնը՝ հայ ուսանողութիւնը իբրեւ կարեւոր ազդակ մը։

Ներկայ ուսանող սերունդը ծնունդն է պատմական տագնապալի շրջանի մը։ Տակաւին շատ երիտասարդ՝ ան ապրեցաւ ընդհանուր պատերազմին ահաւոր դրուագները, մնաց անոր սարսափներով, մեծցաւ, զարգացաւ եւ խմորուեցաւ, երբ տակաւին օդը վառօդ եւ արիւն կը հոտէր ու դիակներ մարդկութեան երէկուայ ողբերգութիւնը կը պատմէին... աւելին — այդ սերունդին մեծագոյն մասը մարմին առաւ աւերակներու, մոխիրի տակէն՝ սուրի ու կապարի գազանային ժխորին մէջ...։

Երբ հանրային կեանքի սեմէն ներս ոտք կոխեց, նորահաս այդ սերունդը չունէր իր դիրքին ու հասակին համապատասխան առողջ ու հարազատ դիմագիծը. չունէր իր նախորդին հուժկու կառուցուածքը, թափն ու կորովը։ Հիւանդոտ շրջանի ծնունդ էր ան, մեռելներու մէջէն կեանք առած...

Բայց կար հոյակապ իրողութիւն մը, որ պիտի կենդանացնէր այդ սերունդը, — ազատ եւ անկախ հայրենիքի ստեղծումը։ Ուր որ ալ գտնուէր հայ ուսանողը, կ'ապրէր այլեւս հայրենիքի ազատ շունչովը. Արարատի գագաթը ծածանող եռագոյնը եւ անոր ստորոտը հեւացող կեանքը ներշնչարաններ էին իրեն համար։ Միւս կողմէ՝ շրջապատող մթնոլորտն ալ հետզհետէ կորսնցուցած էր իր սառնութիւնն ու թանձրութիւնը։

Նոր սերունդը ինչ քան ալ տկար երակ ունենար ու ծանր շարժում, չէր կրնար մասնակից չըլլալ օրուայ խանդավառութեան։ Ան դեռ առաջին օրերէն սթափումի նշաններ ցոյց տուաւ, շարժեցաւ եւ գրաւեց իր տեղը հանրային կեանքի մէջ։ Այդ սերունդէն չէր պահանջուէր արտակարգ ճիգ։ Անհրաժեշտ էր որ այդ սերունդը նախ ինքզինքը ճանչնար, իր հարազատ դիմագիծը կազմէր, ինքն իրմով զբաղուէր, կազմակերպուէր եւ ներքնապէս զօրանար. ապա գործելու ասպարէզ կը ներկայանար իր անմիջական միջավայրը եւ ամբողջ հայ իրականութիւնը։

*
* *

Երկար չտեւեց սակայն ինքնամփոփման եւ հանդարտ աշխատանքի այդ շրջանը։ Հազիւ առած սկզբնական քայլերը, պատմական ծանօթ դէպքերու բերումով վերջ կը տրուէր ազատ եւ անկախ հայրենիքի գոյութեան։

Շատ շատերու համար անդարձ մթագնած էր հայ քաղաքական հորիզոնը. տկարներու համար յուսախաբութեան, վհատութեան եւ համակերպման շրջանն էր։ Ուսանողութիւնը պիտի դիմագրէ՞ր այս նոր հարուածին, ունէ՞ր անհրաժեշտ կորովը, կամքն ու ինքնավստահութիւնը՝ անխախտ մնալու համար ընդհանուր ցնցման այս պահուն։ Անշուշտ ոչ։ Մենք տեսանք որ ան՝ իբրեւ հանրային ազդակ, նոր կը կազմուրուէր եւ ներքնապէս հաւասարակշռուած, ուժեղացած չէր տակաւին։ Եւ ահա այս պայմաններու մէջ կը խախտէր իր լաւագոյն յենարանը...

*
* *

Կատարուածը սովորական դէպք մը չէր։ Գոնէ սկզբի շրջանին՝ ան աւելի վատ հետեւանքներ ունեցաւ, քան պարզ լուծ մը խոկական թշնամիի թաթին տակ։ Ան կրցաւ հայ քաղաքական միտքը մեծ մասամբ շփոթութեան մատնել. աւելին՝ որոշ շրջանակներու մէջ քաղաքական ըմբռնումը այն աստիճան մնանկացաւ որ որ եւ է քաղաքական տարբեր դաւանանք այլեւս աւելորդ եւ նոյնիսկ վնասակար համարուեցաւ։ Նոյնքան աւելի բացասական դեր կատարեցին մասնաւորապէս ուսանող սերունդին վերաբերեալ հետեւեալ երկու պարագաները. առաջին՝ խորհրդային իշխանութեան զանազան ներկայացուցիչներու ըրած այն յայտարարութիւնը, թէ բոլոր այն ուսանողները, որոնք չեն մասնակցիր իրենց (խորհրդային) փորմիւլներով ձեւակերպուած ուսանողական կազմակերպութիւններուն, թշնամիներ կը համարուին եւ հետեւաբար չեն կրնար այդ կառավարութեան համակրութիւնը վայելել։ Երկրորդ խոստացուած եւ բաւական լայն չափով ալ կատարուած նիւթական օժանդակութիւնը՝ պետական ռոճիկի անուան տակ։ Այս երկու պարագաները որոշ չափով իրար կը լրացնեն կազմելով բաւական զօրեղ ազդակ մը։

Երբ մեծամասնական ներկայացուցիչներ կուսակցական փրոփականտին սիրոյն կը շահագործեն իրենց պետական հանգամանքը եւ կը հաճին պետութեան բարեկամներ նկատել միայն անոնք, որոնք առանց այլ եւ այլի խորհրդային «պլատֆորմ»ը կ'ընդունին եւ անոր հիման վրայ կը կազմակերպուին, իսկ միւս կողմէ կը փորձեն թշնամական գոյն տալ զուտ ակադեմիկ ուսանողական կազմակերպութիւններու, որոնք՝ անկուսակցական ըլլալով, միշտ հարազատ կապ պահած են հայկական պետութեան հետ եւ իրենց ոյժերու չափով օգտակար հանդիսացած անոր,— այդ մենք տարբեր ձեւով չենք կրնար որակել, բայց եթէ ոչ կուսակցական «շանթաժ»։

Այդ «շանթաժ»ին ազդեցութիւնը աւելի մեծ ծաւալ կ'առնէ ու կը զօրանայ, երբ անոր նեցուկ կը հանդիսանայ լրացուցիչ երկրորդ ազդակը, նիւթական օժանդակութիւնը։

Ճիշտ է որ կոմունիստները միջոցներ չեն խնայեր իրենց կուսակցական փրոփականտը առաջ տանելու գործին մէջ. բայց անոնք միջոցներու ընտրութիւնն ալ կ'արհամարհեն, հոգ չէ թէ անպատուաբեր ըլլան անոնք, զզուելի եւ անբարոյական. իրենց համար կուսակցական եւ հանրային բարոյական չկայ։ Կարեւորը արդիւնքն է. ինչքան աւելի բարոյալքում ու քայքայում, այդքան աւելի լաւ։ Մենք տեսանք որ նոյն միթոտները իւրացուցին անոնք նաեւ երիտասարդ սերունդին հանդէպ։ Անոնք փորձեցին ու կը փորձեն շահագործել հայ ուսանողին անկեղծ ու հարազատ տրամադրութիւնը դէպի հայրենի միջավայրը եւ մօտ ապագային հայրենիք վերադառնալու ու ժողովուրդի, կողքին աշխատելու ծրագիրները, իրենց «շանթաժ»ներով ու արծաթով խաթարեցին երիտասարդ ուսանողին հոգին։

Այս բոլորէն յետոյ զարմանալի չէ որ գտնուեցան ուսանողներ — ինչպէս նաեւ հանրային դէպքեր —, որոնք իրենց անհատականութիւնը թաղեցին այդ խորհրդային «պլատֆորմ»ին տակ եւ դարձան «պետութեան բարեկամներ» անոնք կամ տկարներ են եւ կամ շատ գործնական անհատներ... ինչ որ ալ ըլլայ, իրողութիւնը բարոյական անկում է,

Ինչպէս դիտել տուինք, ընդհանուր չէ այս անկումը, բայց այդ չի նշանակեր որ մենք կրնանք խղճի հանգստութեամբ, սառն անտարբերութեամբ դիտել այս երեւոյթը։ Վաղուան պատկերը չի կրնար աւելի մխիթարական դառնալ, այս ընթացքով։

ՊԵՐՃ ՀԱՃՕԼԵԱՆ

Վիեննա

ՕՏԱՐ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փարիզի քաղաքապետական ժողովը քուէարկեց բանաձեւ մը, որով փափաք կը յայտնուի առողջապահական տուրք մը զանձել այն օտարականներէն, որոնց պետութիւնը առողջապահական դաշնագիր չունի Ֆրանսայի հետ։

Հանրային խնամատարութեան տնօրէն Պ. Մուրիէ դիտել տուաւ թէ օտար հիւանդները ծանր բեռ մըն են խնամատարութեան վրայ։ 1925ին Փարիզի հիւանդանոցները ընդունուած են 276000 հիւանդ, որոնց 19,500ը օտարական, այսինքն 100ին 7։ Անոնց համար ծախսուած է 8 միլիոն։

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏՆԵՐ ԵՒ ԽԱՂԵՐ

Վերջերս աւելի յաճախ պտոյտներ կը կատարէ Չեխօ-Սլովաքիոյ արտաքին նախարարը, Տոքթ. Պէնէշ։ Կեդրոնական Եւրոպայի այս հոտառու եւ նոր դիւանագէտը յատուկ վակոն մը մը ունի որ ամէն վայրկեան պատրաստ կը սպասէ կայարանին մէջ։

Գերմանիոյ վերականգնումը, եւ Ազգերու դաշնակցութեան մէջ մտնելու ձեռնարկը լարած է կեդր. Եւրոպայի պետութիւններուն ուշադրութիւնը։ Իրարանցում մը կը տեսնուի։ Մուսոլինիի ռազմաշունչ ճառերը, Եուկօ-Սլավիոյ արտաքին նախարար Նինիչի այցելութիւնը Հռոմ, եւ յետոյ Փարիզ, Աւստրիոյ վարչապետին այցելութիւնը Գերմանիա եւ նման դէպքեր ժամանակի նշան են։

Գերմանիոյ վերականգնումը կը խախտէ կեդր. Եւրոպայի հաւասարակշռութիւնը։ Եուկօ-Սլաւիա մտահոգ է։ Չեխօ-Սլովաքիոյ վիճակն փափուկ է. ոչ միայն հիւսիս-արեւմուտքէն Գերմանիա է, իսկ հարաւէն Աւստրիան, այլ եւ իր երկրին մէջ 3ուկէս միլիոն գերմաններ կ'ապրին։

Փոքր Համաձայնութեան անդամներուն, նոյն իսկ Իտալիոյ համար, Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ միացումը ճակատագրական նշանակութիւն պիտի ունենայ, դուռ բանալով, սահմաններու սրբագրման, ինչպէս կ'ըսեն դիւանագիտօրէն։

Չեխօ-Սլովաքիան գաղտնի դաշնագիրներու խօսքեր լսած ըլլալով, շտապեց Վիեննա ղրկել իր շրջուն դիւանագէտը։ Աւստրիոյ մամուլը այս անգամ ալ լռութիւն պահեց, հրատարակելով միայն բաժակաճառերը։ Ջանանք բացատրել լռութեան պատճառը։

Փոքր Համաձայնութեան նեցուկն է Ֆրանսան։ Եթէ շարունակուի Ֆրանսայի ներկայ տնտեսական անկումը եւ այդ երկիրը կորսնցնէ իր հաւասարակշռութիւնը, կամ եթէ խորհրդային Ռուսիոյ հետ անոր վարած բանակցութիւնները յաջող ելքի յանգին — Ֆրանսայի եւ փոքր Համաձայնութեան կապերը պիտի թուլնան։ Պէտ չեմ խօսիր ուրիշ պատճառներու վրայ, որ կը սպառնան մեկուսացնել Ֆրանսան։ Փոքր Համաձայնութեան մէջ Չեխօ-Սլովաքիոյ կացութիւնը բոլորովին տարբեր է։ Ան կը վախնայ Ռուսիայէն, սպիտակ թէ կարմիր։ Համասլաւականութիւնը դեռ կ'ապրի ռուս հոգիներուն մէջ, իսկ Կարպատները գեղեցիկ միջանցքներ են Չեխօ-Սլովաքիան Ռուսիոյ միացնելու։ Եւ ի զուր չէ, որ Չեխօ-Սլովաքիան 4000 ռուս ուսանող, եւ նոյնքան ալ տարագիր կը պահէ իր ծոցին մէջ։ Փրակա եղած ժամանակ, ռուս միապետական ուսանող մը կ'ըսէր. «Մեր իրաւունքն է որ կուտենք, չէ՞ որ Չեխօ-Սլովաքիան Ռուսիոյ մէկ մասն է։» Անշուշտ, ուսանողը իր ուսուցիչը ունեցած է, որ անոր պէս կը խորհի։

Չեխօ-Սլովաքիան կը վախնայ նաեւ Գերմանիայէն.— Երեք կողմէ շրջապատուած գերման տարրերով եւ չորրորդ կողմէ՝ Լեհերով, եւ Կարպատներով։

Չեխօ-Սլովաքիոյ աշխարհագրական դիրքն իսկ կը ստիպէ իր շրջուն դիւանագէտը ունենալու։

Միւս կողմէ Ֆրանսան իտալական եւ գերմանական վտանգէն խոյս տալու համար, ոչ թէ Անգլիոյ, այլ Ռուսիոյ պէտք ունի։

Ռուսիա եւ Ֆրանսա պատմական դաշնակիցներ են, եւ պիտի ըլլան. այս կապը համաձայնագիրները խանգարեցին։

Հետեւապէս, Չեխօ-Սլովաքիան օդին մէջ կախուած կը մնայ։ Այսօր Չեխօ-Սլովաքիան Աւստրիոյ պէտք ունի եւ փոխադարձաբար։

Աւստրիան կ'ուզէ ազատիլ տնտեսական կաշկանդումներէ։ Աւստրիոյ տնտեսական ճնշման առաջին շղթան Պէնէշը կոփեց։ Ներքին տագնապներէ փրկուելու, վերականգնելու համար, Աւստրիա կարօտ է Չեխօ-Սլովաքիոյ բարեացակամութեան։ Տնտեսական տագնապը կը ստիպէ Աւստրիացիները Ռուսիա գաղթել։ Վերջին օրերս խումբը եւս ճամբայ ինկաւ։

Անգլին, Իտալիա կը սպառնայ Աւստրիոյ. վերջինս կ'ուզէ իր Թիրոլը շտկել — եթէ ոչ Փոքր Համաձայնութեան, գոնէ Չեխօ-Սլովաքիոյ համակրութիւնը շահիլ։ Ատոր համար, թէեւ վերջերս Կարլսպատի եւ ուրիշ գերմանաշատ քաղաքներու մէջ արիւնահեղութիւններ եւ ցոյցեր եղան, բայց Աւստրիան բացարձակ լռութիւն կը պահէ։ Ճիշդ է, Չեխօ-Սլովաքիան մէկ կողմէ կը հարուածէ գերմանները, բայց միւս կողմէ երբեք չուզեր անոնց թշնամութիւնը շարժել. եթէ պարբերական հարուածներն ալ չըլլան, գերման արթուն ազգայնականները գերմանական դրօշը կը պարզեն Փրակայի վերեւ։

Ահա, դիւանագիտական վերոյիշեալ նրբութիւնները կը ստիպեն երկու հարեւաններ իրաւախոհութեան գալ։

Պէնէշի վերջին այցելութեան մէջ բնորոշ գիծ մը կայ, որ ուշագրաւ է։

Չեխօ-Սլովաքիոյ նախագահ Մասարիկ Աւստրիոյ վարչապետին ղրկած էր «Սպիտակ Առիւծ»ի շքանշան, իսկ Աւստրիոյ նախագահը՝ Պէնէշին նուիրեց ոսկի բաժակ մը։

Անշուշտ, այս նուէրները քաղաքական իմաստ մը ունին. մէկ օրէն միւսը յանկարծ այսպիսի փոփոխութիւն։

Աւստրիոյ նախկին վարչապետ Զայփէլի այցելութիւնը Պերլին՝ մեծ նշանակութիւն ունեցաւ։ Թումէն ալ այս օրերս գնաց։

Նկատելի է, որ այս անգամ մամուլը զուսպ էր Պէնէշի հանդէպ, որ անցեալ տարի վախցաւ Վիեննա գալու քանի որ գերման ազգայնականները սպառնալիքներ ըրած էին։

Վ. ԱՍՏՂՈՒՆԻ

ՀԱՅ ՊԱՏԱՆԻԻ ՄԸ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Աթէնքի մօտ Ֆիքսի կայանին մէջ Մարտ 11ի գիշերը սպաննուած է բնիկ Տէօրթեօլցի 18 տարեկան Յովհաննէս Վասիլեանը։ Սպաննիչը անծանօթ է։ Բժշկական քննութեամբ հաստատուած է որ սպանութիւնը կատարուած է նական ատրճանակով և թէ փամփուշտը պարպուած է պատին վրայ, ուրկէ հակահարուածով մը մխուած է հէք պատանիին գլխուն մէջ։ Ոստիկանութիւնը քննութեան ձեռնարկած և լսած է 16 վկաներ։ Կը կարծուի թէ գործին մէջ կնոջ մատ կայ։ Վասիլեան կը սիրէ եղեր 15 տարեկան Ելիզապէթ Մանուկեանը, որ վերջերս կապ հաստատած է եղեր Գրիգոր Պարոյր անուն հայ երիտասարդի մը հետ. ասկէ զատ օրիորդը կը սիրաբանէ եղեր ուրիշ երեք հայ երիտասարդներու հետ։ Գրիգոր Պարոյր ոճիրէն վերջ անհետացած է։ Ձերբակալուած է Ելիզապէթ Մանուկեան։

Տարաբախտ երիտասարդին յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Մարտ 12 Ֆիքսի եկեղեցիին մէջ։ Ծաղկեպսակ ղրկած են Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն և «Արտաւազդ» թատերախումբը՝ որուն անդամներէն էր։

ԱՄԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹ[illegible]

Օր մը, բարեկամիս բարեկ[illegible] Պոլսէն Փարիզ եկաւ։ Ցնց[illegible] առջին անգամ էր տեսայ [illegible] բանին մէջ, գլխաւոր հոգս [illegible] իմանալ իր տպաւորութիւնը։

— Օ՜... Ա՜ս ինչ հրաշալի[illegible] կիր է եղեր, եղբայր. քաղաք[illegible] թուած ժողովուրդ, հրապ[illegible] տեսարաններ, զարդարուն [illegible] ներ եւ... հաճոյակատար կին[illegible]

— Քննելու եւ գնելու [illegible] կարողութիւնը նախանձելի է [illegible] տակը։

— Հիացած եմ, հիացած [illegible] խօսքով։

— Կ'աշխատի՞ք։

— Գրագիր եմ Սիթռ[illegible] գործարանին մէջ։

— Ըսել է առաւօտները [illegible] մը 9ին գործի կը սկսիք։

— Այո՛, բայց ես մեր[illegible] զով օդը անյագօրէն ծծելու [illegible] տեղիտալի փափաքէս մ[illegible] կամովին ժամը 5ին կը մ[illegible] տունէս։

— Աքանչելի՜։ Երեկոնե[illegible] անպայման ժամը 4,30ին կ[illegible] ձակուիք, անկէ վերջ ինչ [illegible] ժամանց կ'ընէք։

— Պարահանդէս կ'երթ[illegible] մինչեւ 11,30 կը պարեմ, [illegible] տուն կը հասնիմ, թեթեւ եւ [illegible] բամարս ճաշ մը կ'ընեմ, կը [illegible] պառկիմ եւ մէկէն կը քնանամ[illegible]

— Կ'երեւի թէ պարի սի[illegible] հար մըն էք. Թանկօն լաւ կը [illegible] րէ՞ք։

— Հը՜... «Թանկօ»ն [illegible] Գ. Գ. եւ Ե. «Փուկուռ»ները [illegible] չափ վարպետօրէն պարող [illegible] կարծեր որ գոյութիւն ունե[illegible] ըլլայ։

— Ձեր մէ երջանիկը [illegible] գործերնիդ գրագրութիւն, [illegible] քերնիդ դիւրատար, գիշեր[illegible] պարահանդէս եւ...

Բարեկամիս բարեկամը [illegible] իրմէ եղած՝ ընդմիջեց.

— Ամէն գիշեր նոր կնո[illegible] հետ կը ծանօթանամ. ես ալ [illegible] ւարեցայ թէ, որո՞ւ փարիզ ա[illegible]

— Ո՛վ գիտէ, այս բոլոր [illegible] ճոյքներուն հետ ալ՝ ինչ [illegible] համադամ կերակուրներ կը [illegible] շակէք. գինին եւ «պիւֆթէ[illegible] անպակաս ըլլալու են ձեր սեղա[illegible]

— Չէ, չէ՛, այդ մասին [illegible] ցարձակապէս ժուժկալութիւն [illegible] նեմ, «ռօմաթիզմա» ունի[illegible] բժիշկը արգիլած է միս եւ [illegible] գործածել. անոնց փոխարէն [illegible] րիշ տեսակ ուտելիքներ կ'առ[illegible] կաղամբեղէն, թէյ, ձիթապ[illegible] եւ այս կարգի սնդարար [illegible] որոնք սոսկալի կը գործ[illegible] գիս։ (Ցանկարծ խօսքին թելը [illegible] խելով) դուք ալ պարել գիտէ[illegible]

— Հարկաւ։

— Ինչ կը պարէք։

— «Չիֆթէ-թէլլի» իր [illegible] «փուկուռ»ներով։

Բարեկամիս բարեկամը [illegible] մը արձակելով պարահան[illegible] մեկնեցաւ։

*
* *

Այս պզտիկ հանդիպումէ[illegible] թը ամիս վերջ, բարեկամիս [illegible] կամին ստորագրութիւնով [illegible] մը ստացայ հիւանդանոցէն։ [illegible] լթեւ հարրուխի մը հետեւ[illegible] հոն իյնալը յայտնելէ վեր[illegible] խնդրեր որ, անգամ մը [illegible] տեսնեմ զինքը։

Գացի եւ գտայ զինքը՝ [illegible] քային հիւանդութեանց [illegible] սենեակի մը մէջ...։ Եթէ իր[illegible] ուրիշ հիւանդներ ալ կենայ[illegible] զինքը ճանչնալ անկարելի [illegible] ըլլար։ Աչքերը խոռոչացեր, [illegible] ը փոսացեր եւ դէմքին ալ [illegible] բամոմի տժգունութիւնն էր [illegible]

Զիս տեսնելուն պէս [illegible] բեւնալու ճիգ մը ըրաւ.

— Խնդրեմ՝ ներեցէք. անցեալ օր աւելի գէշ էի. այժմ լաւ եմ եւ կամաց կամաց կ'ապաքինիմ: Կ'աղաչեմ սա անկողնիս վրայ կախուած թուղթը մէկ մը աչքէ անցուցէք: Վրան իրր թէ, պէ... պէ... կեցիր նայիմ (չմոռնալու համար կարգին մէկ անկիւնը հայերէն երկու բառը կարդալով) «Պիլիւլ տը քօք» գրած է եղեր բժիշկը եւ այս բառերը վտանգաւոր հիւանդութեան մը անունն են եղեր... Ի սէր Աստուծոյ ճիշդը ըսէք: Ոտքիս ուռը կապելու եկող ֆրանսացի աղջիկ ըսաւ: Իմ գիտնալս «քօք» «խօրօզ» կը նշանակէ:

Թուղթը աչքէ անցուցի. ճիշդ էր կասկածը: Թուքին մէջ քօխի մանրէն էին գտած մասնագէտները...:

Ընծիղ սուտ մը յարմարցնելու համար, աչքիս ծայրով կամաց մը իրեն նայիլ փորձեցի եւ անկողնին վրայ պարի վերաբերեալ պատկերազարդ հանդէս մը նշմարելով՝ առանց յաջողութեանս վստահ ըլլալու, աւելցուցի:

— Սիրելիս, թիւրիմացութիւն մը կայ. այս թուղթը բժիշկին տուածը չէ, այլ՝ այդ գիրքէն փրթած թերթ մըն է, որ հիւանդապահուհին սխալմամբ անկողնիդ ցուցատախտակին վրայ է փակցուցեր: Հոս գրուած «պասիլ տը քօք»ը նորահնար պարի մը անունն է, որուն «ֆիգուռ»ները, ճիշդ «խօրօզ»ին հաւերուն շուրջ ըրած կնամեծար ծնծղքումներուն կը նմանին...

Բարեկամիս բարեկամը, առանց խօսքիս վերջանալուն սպասելու, ուրախութենէն սկսաւ անկողնին մէջ գլորիլ եւ հազիւ. բերանը բացած կ'ուզէր բան մը ըսել, յանկարծ զօրաւոր եւ քանդիչ հազ մը սկսաւ ցնցել խեղճին կուրծքը, մարեցնելու աստիճան...: Երկար հազալէ վերջ, գրեթէ ուշակորոյս բարձին վրայ ինկաւ...:

* * *

Բարեկամիս բարեկամը թոքախտէն մեռաւ:

Վ. ԵՂԻՇԷԵԱՆ

ՌՈՒՍԻՈՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Լենինկրատի խորհուրդին առջեւ խօսած ճառի մը մէջ, վարչապետ Ռիքօֆ պարզեց երկրին տնտեսական դժուարութիւնները: 1925-26ի տնտեսական ծրագիրը հիմնուած էր այն նախատեսութեան վրայ թէ արտադրական ուժերու զարգացումը պիտի շարունակուի միեւնոյն արագութեամբ ինչպէս 1924-25ին, մանաւանդ որ 1925-26ի հունձքը աւելի լաւ էր քան նախորդ շրջանին: Ցորենի մթերման պայմանները անհրաժեշտ դարձուցին ծրագրին վերաքննութիւնը և 10 միլիոն թոնոյի իջեցուցին ցորենի մթերումը, փոխանակ 13 միլիոնի: Այս կրճատումը անմիջական հետեւանքն էր ապրանքի նուազութեան, որ ազդեց ոչ միայն շինուած ապրանքներու հրապարակին, այլ և արտադրութեան և շինուածանիւթերու հրապարակին վրայ: Ճարտարարուեստական արտադրութիւնը հերցաւ հասնիլ գիւղացիներու ապրանքի պահանջին, որով բարձրացան երկրագործական արտադրութեանց գիները եւ դանդաղեցաւ ցորենի վաճառումը: Ցորենի մթերումի նուազման հետեւանքով, հարկ եղաւ բարեփոխել արտածման և ներածման ծրագիրը: 1925 Յուլիսի արտածման ծրագիրը, որ մէկ միլիառ 100 միլիոն րուբլի կը նախատեսէր, 1926 Յունուարին զեղչուեցաւ 700 միլիոնի: Ներածումն ալ մէկ միլիառէն 600 միլիոնի զեղչուեցաւ: Հակառակ այս ընդհանուր կրճատման, մեքենաներու և գործիքներու ներածումը 24 միլիոնէն 110 միլիոն րուբլիի բարձրացաւ:

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԻՋԱԶԳ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌԸ

Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերութեան Փարիզի համաժողովին մէջ գանձապահ Պ. Եդուար Նավիլի անունով կարդացուած տեղեկագրին համաձայն, 31 Օգոստոս 1925էն մինչեւ 1 Մարտ 1926 սնտուկը կը ներկայացնէր հետեւեալ վիճակը.—

Մինչեւ 1 Սեպտ. 1925, ընդհ. հասոյթ եղած էր 38,619.05 զուիցեր. ֆրանք եւ 4,381.95 ֆրանս. ֆրանք: Ելք՝ 35,726.25 զուիցեր. ֆրանք, եւ 4000 ֆրանս. ֆրանք, որով սնտուկին մէջ պատրաստ դրամ կար՝ 2,892.80 զուիցերական ֆրանք եւ 381.95 ֆրանսական ֆրանք:

ՄՈՒՏՔ		ԶՈՒԻՑԵՐ. ՖՐ.
դեկտ.	14 ին	25.25
»	17 »	1581.65
»	28 »	2455.80
»	30 »	4094.40
»	31 »	12.65
յուն.	29 ին	5,170.00
փետր.	10 »	112.70
		16,345.25

ԵԼՔ	ՖՐԱՆՍ. ՖՐ.
Տպագրութիւն	620.00
Գրասենեակի ծախսեր	570.15
Ամսականներու եւ սղագրութեան	57,390.60
Վարձք եւ տուրքեր	8,133.45
Ճամբորդութիւն	3,911.90
Թղթատարի	280.00
Հեռագրի	283.55
Ջերմութիւն	390.50
	71,580.15

Տարեկան ժողովի ծախսեր (զուից. ֆր.)	1,068.25
71,580.15 ֆրանս. ֆրանքը զուիցերական ֆրանքի վերածելով	14,051,35
	15,119.60

Անշուշտ գոհացուցիչ է որ սնտուկին մէջ պատրաստ դրամ կայ 1,225.65 զուիցերական ֆր.: Սեթօքհոլմ գումարուած մեր վերջին համաժողովին մէջ կը յուսայինք թէ աւելի փայլուն վիճակ պիտի ներկայացնէր մեր գանձը, բայց հին պարտքերը վճարելու անսպասելի անհրաժեշտութիւն մը նիւթապէս զեղչեց մեր շարժուն դրամագլուխը այս տարուան համար: Կը յիշէք թէ Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերութեան կազմութենէն քիչ վերջ Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցը երկու անգամէն 1,706.47 տոլարի կանխավճար ըրաւ ընթացիկ ծախսերու համար: Հիմա ստիպուած ենք այս գումարը վերադարձնել մինչեւ Սեպտեմբեր 1: Ընդհ. քարտուղարին ամսականները վճարուած են մինչեւ 1 Յունուար 1926, միւս ամսականները՝ մինչեւ Մարտ 1: Ուրիշ պարտք չկայ: Քարտուղարին Յունուարի եւ փետրուարի ամսականները կ'ընեն 2,144.50 զուիցերական ֆրանք:

Ներկայ նիւթական տարուան ընթացքին Մերձաւոր Արեւելքի Միջազգային Ընկերութիւնը պիտի ստանայ հետեւեալ գումարները՝

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյց 2000 տոլար, ֆրանս. Pro-Arménien բողոքական կոմիտէ՝ 500 ֆրանք, Action chrétienne en Orient 1500 ֆրանք: Վերոյիշեալ գումարները մօտաւորապէս 10,350 զուիցեր. ֆրանք կ'ընեն:

Ասոր դէմ ծախք նախատեսուած է՝

	զուից. ֆր.
Ընդհ. քարտուղարի ամսական	8,578
Ուրիշ ամսականներ	800
Վարձք, լոյս, ջերմու. Թիւն եւլն.	900
Թղթատար	250
Ընդհ. ելք	10.528

Նախատեսուած մուտքը ըլլալով 10,350, փոքրիկ բաց մը կ'երեւի: Ընկերութիւնը ծրագրած է կոչ ուղղել՝ հասոյթի աղբիւրները շատցնելու համար:

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մարտ 20ին Փարիզի եկեղեցիի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Առաքելական Աթոռոյ առաջնորդ Ներսէս արքեպիսկոպոս Մելիք Թանգեանի յոբելեանական յանձնախումբին անդրանիկ նիստը:

Թաւրիզի կեդրոնական յանձնախումբի դիմումներուն վրայ, շատ մը հանրային եւ քաղաքական գործիչներ պատրաստակամութիւն յայտնած էին մասնակցելու Փարիզի մէջ կազմուելիք յանձնախումբի աշխատանքներուն: Առաջին ժողովը կարգադրուած էր նախաձեռնութեամբ Պ.Պ. Համբարձում Մելիքեանի, Յ. Խան Մասեհեանի, Արշ. Խան Գորոյեանի, եւ Ալ. Խատիսեանի: Ներկայ էին նաեւ՝ Տ. Հ. Ճորժ, Պ. Պ. Խ. Ներսէսեան, Յ. Բաբայեան, Ա. Սարըբէկեան, Մայիլեան, Գ. Բալայեան, Ն. Թումանեան, Գալըպճեան, Գալուստեան եւ Ն. Ղազարեան: Ուրիշներ ալ, որոնք ներկայ ըլլալու հնարաւորութիւն չէին ունեցեր, ղրկած էին իրենց գրաւոր պատճառաբանութիւնը, միաժամանակ յօժարութիւն յայտնելով աջակցելու յանձնախումբի աշխատանքներուն: Նախագահ Պ. Ալ. Խատիսեան յայտնեց թէ յոբելեանի առթիւ ընտրելի մարմնի պատուակալ նախագահութիւնը եւ հովանաւորութիւնը ստանձնած է Պ. Պօղոս Նուպար:

Այս առթիւ կարդացուեցան Թաւրիզի կեդր. յանձնախումբին գրութիւններն ու կոչը, որ ներկայացնելով յոբելեարին կեանքի գլխաւոր գիծերը, կը հրաւիրէր արտասահմանի հանրային բոլոր մարմիններն ու անհատ գործիչները՝ իրենց մասնակցութիւնը բերել յոբելեանին: Ուշագրաւ է յատկապէս կոչի հետեւեալ մասը. «Յոբելեարի ցանկութեամբ, իր յոբելեանին նուիրաբերուած դրամական նուէրները պէտք է յատկացուին ազգօգուտ եւ հասարակական ո եւ է ձեռնարկի: Ուստի, յոբ. կեդր. յանձնախումբը որոշել է Նորին Սրբազնութեան յոբելեանին նուիրաբերուած դրամներով Ատրպատականի Ղարադաղ գաւառի մի հայաբնակ գիւղում կառուցանել դպրոցական մի նոր շէնք «Մելիք-Թանգեան դպրոց» անունով»:

Կոչին ընթերցումէն յետոյ ժողովականները խօսեցան Ներսէս արքեպիսկ.ի 40 տարուան եռանդուն եւ անձնուէր աշխատանքի մասին, իբրեւ ուսուցիչ եւ հոգեւոր ու գրական գործիչ, համարելով զայն արժանաւոր յաջորդը Խրիմեանի, Խըմիրեանի եւ Վարժապետեանի:

Ժողովը ընտրեց գործադիր մարմին մը՝ նախագահութեամբ Արշակ Խան Գորոյեանի: Փոխ նախագահներ ընտրուեցան Պ. Պ. Ալ. Խատիսեան եւ Հ. Մելիքեան, գանձապահ՝ Մ. Խան Ներսէսեան, օգնական գանձապահ՝ Յ. Բուդաղեան, քարտուղար՝ Գ. Բալայեան: Գործադիր մարմինն առաջարկուեցաւ մշակել ծրագիր մը, հետեւեալ չորս կէտերու հիման վրայ եւ ներկայացնել յանձնախումբի յաջորդ նիստին.— Ա. Ցուցատախտակ-Նուէրի ինդիր, Բ. Ուղերձ, Գ. Դրամական օգնութիւն դպրոցին եւ Դ. Հանդէս մը Փարիզի մէջ, նուիրուած յոբելեարի գործունէութեանը:

Փարիզէն տրուած այս օրինակը հրահանգիչ է նաեւ միւս գաղութներու համար: Կը լսենք թէ Մարսէյլի մէջ ալ աշխատանքներ կը կատարուին յանձնախումբ կազմելու համար:

Անդրէ

ԹԱՏՐՈՆ

ՕԹԵԼԼՕ

Դասական գործերու յաճախակի բեմադրութիւնը՝ կը ստեղծէ տեսակ մը աւանդութիւն,— ինչպէս է այսօր մեր մէջ «Օթէլլօ»ն՝ Ադամեանէն ի վեր, որուն հասարակութիւնը կը դիմէ կանխակալ մտատիպարով մը, բաղդատութեան եղբերով: Հոս է որ կը սկսի առաջին դժուարութիւնը դերասանին որ եթէ բաւական յստակատես չէ տիրելու համար հեղինակին իսկ նախատիպին, կամ բաւական յանդուգն՝ փորձելու համար ինքնատպութեան մը վտանգը, պիտի նմանցնէ..., չխրտչեցնելու համար հնամոլ հասարակութեան մըճաշակը: Բայց Շէյքսփիրի տիպարները նորութիւն չեն վերցներ. չեն կրնար արդիանալ, ինչպէս չեն հիննար, այլ կը մնան յաւիտենապէս մարդկային. դերասանին փրկութիւնը ուրեմն, հեղինակին հետ սերտ ծանօթութեան մէջ է:

Պշանեան թափանցած է այս ճշմարտութեան ու իւրացուցած դերը. իր ճիգը կը մնայ արժանի ամէն գնահատութեան: Բացի մէկ քանի թեթեւ թերութիւններէ, խաղարկութեան ընթացքին մնաց ուժգնօրէն հաւասար. կազմի եւ ձայնի իր առաւելութիւնները՝ կրցաւ յաջողութեամբ լծորդել, անձնաւորելու համար հասկնալի Օթէլլօ մը: Կասկածի ծագումէն մինչեւ վարանում եւ մտասեւեռում, վշտի ու թախիծի թուլացումէն մինչեւ կրքի լրումը եւ կատաղութեան անզուսպ պոռթկումը, տուաւ, առանց աւելորդ պոռչըտուքի եւ շարժումներու, յարափոփոխ տրամադրութեան մը յարմարագոյն կերպին ու շեշտին հետ նաեւ, մանաւանդ դիմախաղը: Դիտել տանք սակայն թէ արագ արտասանութիւնը որ, մերթ խաթարեց իր խաղը առաջին երկու արարներուն, ուր Օթէլլօ աւելի քան հանդարտ է, յատուկ է ջղային խառնուածքի, յուզումի եւ տաք մթնոլորտի. ինչպէս նաեւ «Բ»ի եւ «Դ»ի հնչական անճոռնի խառնուրդը ու վերջին բառերու շեշտումը, դերասանը հեռորութեան կը տանին: Արուեստի յուռի միջոցներ՝ որոնք մեր մէջ մուտ գործած են Վ. Փափազեանով: Կը կարծեմ նաեւ թէ՝ վերջին արարին մէջ, անձնասպանութիւնը պէտք է փորձուի, բնազդական շարժումի արագութեամբ, իբրեւ արդիւնք՝ ներքին յանկարծական մղումի մը ու ոգեւարքի տեւողութիւնը կըճատուի, չձանձրացնելու համար տպաւորութեան սաստկութիւնը:

Իսկ Եագօ՝ իբր դեր չոր եւ ապերախտ է: Բեմական կենդանի ապրող ու գործող անձնաւորութիւն մը չէ, այլ թատերգական հանճարեղ հնարք մը, ինչպէս դիտել կուտայ Սօսպօնի հեղինակութիւն մը. «Սիրահար հոգիին փատաւողջ տարրն է, այդ հոգիին հիւանդ մասը որ կը դրսեւորի, կ'առարկայանայ»: Կերպով մը, Օթէլլօն ինքն իսկ է որ իր դժբախտութիւնը կը տրամաբանէ եւ իր խորհրդածութիւնները կը նիւթականացնէ, միս ու հոգի տալով անոնց:

Այս ըմբռնումով, Եագօ՝ Օթէլլօի հետ առանձին, երրորդ եւ չորրորդ արարներուն մէջ, պիտի տայ կենդանի պատկերը բորբոք երեւակայութեան մը թաքուն աշխատանքին, հիւանդ ուղեղի մը տագնապին, ներքին շարժումներուն:

Եագօ՝ անշուշտ հակակրելի է, բայց երբեք ծիծաղելի: Դժբախտաբար սակայն, Գմբէթեան իր դերէն դուրս էր. չտուաւ ինչ որ պէտք էր եւ ինչ որ իրմէն կը սպասուէր: Հանդիսականներու քրքիջները՝ որոնց դէմ ի զուր կը ջանար զսպել իր զայրոյթը, փաստն է իր անյաջող խաղին:

Յաջող էր նաեւ Տիկին Ներշանեան Տէզտէմոնայի դերին մէջ:

ՄԿՐՏԻՉ ԵՐԻՑԵԱՆՑ

ԻՍԿ ՄԵ՞ՆՔ

Ներկայ աստանդական վիճակին մէջ, բաւական խոշոր դեր կը կատարեն Հայրենակցական միութիւնները: Որմանք մայր Հայրենիքի մէջ, իրենց ծննդավայրի անունով աւաններ եւ գիւղեր կը հիմնեն, ուրիշներ գաղթներու մէջ Ուսումնարաններ եւ Կրթարաններ կը բանան, մատաղ սերունդը այլասերումէ փրկելու համար եւն.: Իսկ մեր «Տարօն-Տուրուբերան»ի Հայրենակցական միութի՞նը:

Որքան կը յիշեմ, 1916ի աշնան էր որ հիմը դրուեցաւ «Տարօն-Տուրուբերան» Հայրենակցական միութեանը Աղեքսանդրապոլի մէջ, որ շուտով ունեցաւ իր արհեստանոց ջուլհականոցը եւ կար ու ձեւի առանձին բաժանումները: Գործը շատ յառաջ պիտի երթար եթէ վրայ չհասնէր Աղեքսանդրապոլի գրաւումը՝ Թուրքերու կողմէ: Այդ ժամանակամիջոցին միութիւնը ունէր իր կեդրոնական վարչութիւնը ընտրուած համագումարով:

Անկէ ի վեր, միութեան զանազան մասնաճիւղերը չկրցան ունենալ համագումար մը կամ պատգամաւորական ժողով մը, մէկ կեդրոն ընտրելու համար: Որքան գիտեմ, մենք մասնաճիւղեր ունինք Ամերիկա. Ֆրէզնօ, Քալիֆորնիա, Ակռօն Օհիօ, Տիթրօյիթ, Կրանիթ Սիթի, Բիթթսպուրկ, Նիւիօրք, Պոսթըն, Հարֆըրտ եւ մնացեալ քաղաքները, ուր կը գտնուին Տարօն-Տուրուբերանցիներ: Ֆրանսայի մէջ մասնաճիւղեր կան Փարիզ, Մարսէյլ, Լիոն, Սէնթ-Էթիէն եւ Սէն Շամօն միասնաբար, նաեւ Յունաստան, Պուլկարիա, Սուրիա եւ ուրիշ ուր որ կը գտնուին Մշեցիներ: Այս մասնաճիւղերը իրարմէ անտեղեակ են իրենց գործունէութեանց մէջ. իսկ ամէնէն աւելի մեղաւոր են մեր Տարօն-Տուրուբերանցի մտաւորականները, որոնք հարեւանցի կը նային հայրենակցական միութեան վրայ:

Տարօնը չէ ընկճուած աւելի գէշ օրերու մէջ: Ամերիկայի բոլոր մասնաճիւղերը պէտք է կազմեն կեդրոնական վարչութիւն մը եւ հրահանգներ տան միւս մասնաճիւղերուն:

Ներկայիս մեր միակ մխիթարական պարագան այն է որ ուր որ ստիպուած ենք գաղթելու, բոլորս միասին ենք գացած: Այդ է պատճառը որ շատ զոհեր չենք տուած: Ուրեմն, աշխատինք իրար հասկնալ, յարաբերութիւններ հաստատել եւ գործել:

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ ՄԵՍՐՈՊ ԿԱՂՆԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐՈՒ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ

«Յառաջ»ի մէջ մեր վաստակաւոր գրամշակ Հ. Ասրուշանը Արփիար Արփիարեանի մասին իր գեղեցիկ յուշերը ներկայացնելէ յետոյ, կը թելադրէր հաւաքել եւ հրատարակել մեր գրական եւ ազգային գործիչներու նամակները:

Ի գիտութիւն հայ հրատարակչական մարմիններու, գրագէտներու, խմբագրութեանց եւ գրասէր անձերու, կը յայտնեմ որ ես Պարսկաստանի մէջ այս քանի մը տարուայ ընթացքին, եւ անկէ առաջ ալ Վանի եւ Կովկասի մէջ, առիթ ունեցած եմ, յամառ պրպտումներու շնորհիւ ձեռք անցնել մեր ազգային եւ գրական գործիչներու բազմաթիւ նամակները, որոնք միանգամայն կարեւոր փաստաթուղթեր եւ սիրելի յիշատակներ են: Ահա Խրիմեան Հայրիկի նամակները, 1860ական թուականներուն գրուած, որոնցմով Վասպուրականի հանճարեղ միտքը իր ապագայ գործունէութեանց եւ «Արծուի Վասպուրական»ի մասին թելադրանքներ կ'ընէ իր մտերիմներուն, որ օժանդակեն իրեն, եւայլն: Ահա՛ հայրենախօս բանաստեղծ – բանասէր Գարեգին Սրուանձտեանցի նամակները, որոնք այնքա՜ն թանկագին յայտնութիւններ կ'ընեն 1860ական թուականներու կրթական եւ ազգային շարժումներու մասին:

Ահա՛ վիպասան Րաֆֆիի նամակները, տասնեակներով: Րաֆֆին այդ նամակներով կը պատկերացնէ «Մշակ»ի կեանքը, իր երկերու մանրամասնութիւնները, իր առօրեայ կենցաղը, իր յարաբերութիւնները ժամանակակից հայ գրական եւ ազգային գործիչներու հետ եւն.: Մէկ խօսքով Րաֆֆիի այս նամակները կը բովանդակեն գրական եւ հանրային այնպիսի հարցեր եւ նորութիւններ, որոնք ցարդ անյայտ կը մնան:

Դեռ երկար է շարքը նման նամակներու, որոնք ձեռագիրներն են՝ Գրիգոր Արծրունիի, Մատթ. Մամուրեանի, Վրթ. Փափազեանի, Կոմիտաս Վարդապետի, Պօղոս Դելիբեանի, Մինաս Չերազի, Ճարտարապետ Թորամանեանի, Մկրտիչ Աւետիսեանի եւայլն:

Պատրաստ եմ բանակցելու այդ նամակներու հրատարակութեան համար:

Թաւրիզ ՀԱՅԿ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«Յառաջ»ի 21 Մարտ թիւին մէջ հրատարակուած թղթակցութիւն մը կը հաղորդէր.— «Այդ պարոնը (Պ. Սահաթճեան) թէ՛ օրէնսդրական եւ թէ՛ վարչական գործադիր իշխանութիւնները իր անձին վրայ կեդրոնացուց ժամանակի ընթացքին, աղուէսի խորամանկութեամբ...» եւլն. քիչ մը վարը. Պ. Ատենապետը չի կրնար վճարել ուսուցիչներուն թոշակները, չի կրնար քարտուղար մը դնել գրասենեակին մէջ...» եւլն:

Պ. Սահաթճեան ո՛չ մէկ ատեն իր անձին վրայ չէ կեդրոնացուցած օրէնսդրական եւ վարչական գործադիր իշխանութիւնները, այլ գաղթ. ընդհ. ժողովի անդամներուն ստուար մեծամասնութեան քուէներով ընտրուած եւ պարտադրուած են անոր այդ պաշտօնները: Ատենագրութեանց տետրակն ալ կը հաստատէ այս պարագան:

Գալով ուսուցիչներու թոշակները վճարելուն եւ կամ գրասենեակի մէջ քարտուղար մը չդնելուն, Պ. Սահաթճեանի պարտականութեանց սահմանէն դուրս է այդ գործը: Բոլոր ուսուցիչները շատ լաւ գիտեն թէ հոգաբարձութիւն մը կայ, որ եկեղեցւոյ եւ վարժարանի միացեալ պիւտճէին վրայ կը հսկէ, գանձումները կ'ընէ, պաշտօնեաներու եւ ուսուցիչներու ամսաթոշակները կը վճարէ: Պ. Սահաթճեան անդամ չէ Հոգաբարձութեան:

Մարսէյլ Պ. ՋԱՄԱՐԵԱՆ
Ատենադպիր Գաղթ. Ընդհ. Ժողովոյ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱԽՈՅԵԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի ֆութպոլի ազգային բաժակի վերջին երկու մրցումները տեղի ունեցան կիրակի, Փէրշինկի մարզարանին մէջ 25 հազարի մօտ ժողովուրդի մը ներկայութեան: «Վալանթինէ»՝ Փէօժօ հեծելանիւի գործարանին խումբը 1ի դէմ 2ով յաղթեց Վիթթրիին և Լիօնի մէջ Օլէմբիք տը Մարսէյլ ալ 0ի դէմ 5 նշանակէտով յաղթեց Սթատ Ֆրանսէին:

Ամիս մը յետոյ Վալանթինէ, եւ Մարսիլիացիները Սթատ տը Գօլօմպի մէջ պիտի խաղան վերջնական (finale) մրցումը:

ները նախապէս համաձայնութեան եկան՝ իրենց քուէն տալու համար համայնավար թեկնածուներուն: Ինչպէս որ այս կիրակի օր երկրորդ քուէարկութեան առեն համայնավարները ընտրուեցան: Տիւքլօ 63,250 և Ալպէռ Ֆուռնիէ 63,137 ձայն ստացան: Աջակողմի թեկնածուները 1500 ձայնի չափ պակաս ստացած էին: 191,370 ընտրողներէն քուէարկութեան մասնակցեցան 134,695 հոգի, որով 57,038 հոգի ձեռնպահ մնացած էին:

Ամբողջ օրը բուռն հետաքրքրութիւն կար ընտրութեանց շուրջ: Թերթերը շարունակ յաւելուածներ կը հրատարակէին:

Վերջնական արդիւնքը ելեքտրական լոյսերով յայտնուեցաւ գիշերուան ժամը 10.45ին: Երկու հազար արքայական և ֆաշիստ երիտասարդներ, որոնք Օփէրայի հրապարակին վրայ և մեծ պողոտաներու երկայնքը անհամբեր արդիւնքի յայտնըւելուն կը սպասէին, երբ տեսան համայնավարներու յաջողութիւնը, թափօր մը կազմեցին և «կեցցէ՛ Ֆրանսա» և այլ աղաղակներով անցան մեծ պողոտաներէն, ու Մատլէնէն և Ֆօպուր Սէնթ-Օնորէ փողոցը մտան՝ ուղղուելով դէպի Ելիզէի պալատը: Այդ պահուն մեծ թիւով՝ ոստիկաններ հասնելով, ուզեցին արգիլել ցուցարարներու անցքը և փորձեցին ցրուել զանոնք: Ասոր վրայ կռիւ ծագեցաւ ոստիկաններուն միջեւ, ցուցարարներէն մաս մը յաջողեցան Նախագահի պալատին առջև հասնիլ:

Կռիւներու ընթացքին խորհրդաւոր կերպով սպաննուեցաւ 24 տարեկան ուսանող մը՝ Մօրիս Ռիտար, որ ցոյցերուն կը մասնակցէր իր 18 տարեկան եղբօր հետ միասին:

Ոստիկանութիւնը քննութիւն կը կատարէ այս սպանութեան մասին:

«Լճապ» գոյքերու առարը

Պոլսոյ «Լքեալ» գոյքերու վարչութիւնը իր քննութիւնները շարունակելով հետզհետէ կը գրաւէ փախստականներու յատուկ «լքեալ» կալուածները: Անցեալ շաբթու գրաւուեցան Սէթեան, Տիգրանեան եւ Թուաֆիէ անուն երեք մեծ խաները, եւ Մկրտիչ Զայլաքի Բերայի տունը:

⁂ Պոլսոյ մէջ աճուրդով ծախու հանուած են հետեւեալ կալուածները.— Ֆէրիգիւղ, Փօյրազ փողոց, Մարիամ Կիւրիւկեանի խանութը, Թէշվիքիէ, Հաճի Մանսուր փողոց, Նարլեանի տունը, Ֆիրուզ աղա, Բերայի պողոտան, Մարիամ Կօրեկեանի Թափուր գետինը:

⁂ «Լքեալ» գոյքերու վարչութեան տնօրէնը յայտարարած է թէ, փախստականներու կալուածները՝ իրենց տէրերու փախուստի թուականէն սկսեալ պետական գանձուն փոխանցուած են: Հետեւաբար ամէն անոնք որ այդ կարգի կալուածներուն վարձքերը գանձած են, 15 Ապրիլ 1339էն սկսեալ բոլոր եղած գանձումները պարտաւոր են 10 օրուան մէջ վերադարձնել: Հակառակ պարագային իրենց ինչքերը ծախուելով այդ գումարները պիտի գանձուին:

⁂ Ելմտական գործավարութեան կողմէ «լքեալ» գոյքերու տնօրէնութեան եկած գեկոյցի մը համաձայն, առկէ յետոյ «իզալէի շույու»ի ձեւով պիտի ծախուին այն «լքեալ» կալուածները, որոնք անանջատ մասեր («հիսսէի շայիա») ունին:

⁂ Բէհեա Օղլուի ափառթըմանը 253,203 ոսկիի Ապտիւլ Համիտ պէյ անուն անձի մը վրայ մնացած է:

Անկախ Քիւրտիստան

Էնկլիւրիէն կը գրեն թէ Մուսուլէն զատուած են չորս գաւառներ, որոնք ինքնավարութիւն պիտի վայելեն և պիտի կառավարուին Քիւրտերու կողմէ: Մայրաքաղաք հռչակուած է Մէյուկը: Թուրք շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կուտան այս լուրին և կը կարծեն թէ Անգլիոյ նպատակն է անկախ Քիւրտիստանի կորիզ մը ստեղծել Միջագետքի մէջ և զայն հետզհետէ տարածել դէպի Թրքական հողերը...

Քրտական շարժումը

«Եէնի Սէս» կը գրէ.— Միտիաթի դէպքը զուտ ներքին խնդիր մը չէ: Այս ըմբոստական շարժումին մէջ հրոսապետ Հաճօ միայն քանի մը հարիւր հոգի չունի իր գլխուն. գործին մէջ անպայման օտար մատ կայ: Այս դաւաճանները արտաքին թելադրութեամբ և օժանդակութեամբ գործի ձեռնարկեցին: Դէպքէն առաջ Բայիֆ անուն աշիրէթապետ մը յաճախակի երթեւեկած է Մուսուլի և սահմանին միջև, այս ալ ցոյց կուտայ թէ շարժման մէջ արտաքին գրգռութիւնը կարեւոր դեր մը ունի: Արեւելեան նահանգներուն մէջ ժողովուրդին ձեռքը գտնուած զէնքերը հաւաքուած են. տեղացի ոստիկանները ամբողջովին փախած են: Պաշարման վիճակի շրջանակէն հիմա ալ դուրս կը հանուին բոլոր անոնք, որոնց բնակութիւնը յարմար չի տեսնուիր:

Էնկլիւրիէն կը հաղորդեն որ քրտական ապստամբութիւնը ձախողած է: Ապստամբներու ղեկավարը թրքական սահմանէն Մուսուլի հողամասը քաշուած է: Թուրքերը կը պնդեն որ ապստամբները դրդողն էր Անգլիա, եւ գլխաւոր դերակատարներն էին Եզիտիներու Ասորիները:

Կացութիւնը Սուրիոյ մէջ

Սուրիոյ վերջին դէպքերուն առթիւ ներքին քաղաքներէն Պէյրութ հասնող հայ գաղթականներու թիւը 4000 կը հաշուուի:

Պատերազմական ատեանը 10 օր պայմանաժամ տուած է ապստամբական շարժման վարիչներէն Տօքթ. Շահպէնտէրի- Հասան էլ Խարրաթի և Սայիտ Աքքաշի, անձամբ ներկայանալու ատեանին: Հակառակ պարագային ի բացակայութեան պիտի դատուին:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ Քրէտի Ֆօնսիէի Մարտ 15ի վիճակահանութեան 50,000ական ֆրանք շահած են հետեւեալ երեք թիւերը՝ 73,410 (1886ի պարտաթուղթերէն), 554,610 (1903), 288,388 (1911): 5000 ֆրանք շահած է 353,412 թիւը (1911):

— Ապրիլ 12էն սկսեալ մէթրօներու մէջ վերջին կառախումբը պիտի մեկնի կէս գիշերը 45 անցած (12.45), փոխանակ 12.30ի:

— Փարիզի մզկիթին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի յառաջիկայ Յուլիսին, նախագահութեամբ Մարոքի Սուլթան Մուլայ Եուսուֆի, որ այս առթիւ Փարիզ պիտի գայ:

— Էնկլիւրիէն կը գրեն թէ մտադրութիւն կայ յանձնախումբեր կազմելու, որոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ յորդորներ կարդալու ժողովուրդին, որպէս զի լատին տառերուն վարժուի:

ՕՐ. ՆԷՎՐԻԿ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ

ԵՒ

Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

ՆՇԱՆՈՒԱԾ

փարիզ

Օր. Արաքսի Պասմաճեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Սահակ Զօլօեան (Երեւան), Կարապետ, Նուպար Զօլօեան (Երեւան), Մեսրոպ Զօլիկեան (Երեւան), Սամուէլ Մեսրոպեան (Փարիզ), Պետրոս Աւետիսեան (Երեւան), ցաւով կը ծանուցանեն դառնագէտ մահը իրենց նշանածին, եղբօր եւ ազգականին՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԶՕԼՕԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 26 Մարտին Սթրազպուրկի մէջ:

Հ. Յ. Դ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէնեւ Փարիզի շրջանային կոմիտէն ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝

Ընկեր ՀՄԱՅԵԱԿ ԶՕԼՕԵԱՆԻ

որ հիւծախտէ մեռաւ Սթրազպուրկի մէջ, երկարատեւ հիւանդութենէ վերջ:

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր-Թովմասեան, Ռուբէն Տէր Մինասեան, Վ. Քրմօեան, Յ. Ամատունի, Վ. Փաստրմաճեան, Անթուան, Պանջուրեան ընտանիք, Տիկին Պարգեւուհի, Ա. Զաքարեան, և Պէզազեան ընտանիքը կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց հայրենակցին, և ընկերոջ՝

ՀՄԱՅԵԱԿ ԶՕԼՕԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Մարտ 26ին Սթրազպուրկի ապաքինարանին մէջ:

Ողբացեալ երիտասարդին համար Հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Զատկի Երկուշաբթի (Մեռելոց) առաւօտ պատարագէն վերջ:

ՎԱՀԷ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ահա երիտասարդ նոր զոհ մը եւս: Վահէ Թորոսեան, Սկիւտարցի երիտասարդը, երկարատեւ եւ անբուժելի հիւանդութենէ մը վերջ, առջի օր շիջեցաւ ֆրանսական ապաքինարանի մը մէջ: Հանգուցեալը որդին էր ուսուցիչ Նշան Թորոսեանի եւ Փարիզ եկած էր քանի մը տարի առաջ, փախչելով Թրքական սարսափներէն:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ երէկ առաւօտ ժամը 10ին Հայոց եկեղեցին:

ԱՒԱԳ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԶԱՏԻԿ

Փարիզի Հայ Կաթոլիկ ժողովրդապետութիւնը կը ծանուցանէ թէ Աւագ Շաբթուան եւ Ս. Զատկի առթիւ Փարիզի մէջ հետեւեալ արարողութիւնները տեղի պիտի ունենան.—

1 Ապրիլ Աւագ Հինգշաբթի, Արարողութիւնք Խաւարման գիշերը, ժամը 20.30ին, 33, Rue de Sèvres (Métro: Sèvres).

Աւագ Շաբաթ 3 Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 17.30ին, Ջայնաւոր Պատարագ ժամը 18ին.

4 Ապրիլ Կիրակի, Զատիկ, գիշեր. եւ առաւօտ. ժամերգութիւնք ժամը 9ին, Հանդիսաւոր Ջամ. Ս. Պորք. ժամը 10.30ին:

5 Ապրիլ Բշ. օր, Մեռելոց, Ջամ. Պորք. վասն հանգստեան ննջեցելոց Ազգիս Բացի առաջիններ մեռելոց տեղի կ'ունենան 128 rue du Bac:

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ

Դաշնակցական այն բոլոր ընկերները, որոնք դեռ չեն արձանագրուած Փարիզի Ա. Է խումբի մէջ, պէտք է յայտնեն իրենց անունը եւ հասցէն ընկ. ՎԱՀԷ ՊԵՐՃԻՆ, «ՅԱՌԱՋ»ի հասցէով:

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի մէջ վերջնապէս կազմուած ըլլալով Շապին Գարահիսարցիներու «Ռազմիկ» Հայրենակցական միութիւն մը, կը խնդրուի Փարիզի եւ գաւառներու բոլոր հայրենակիցներէն, որ իրենց անունը եւ հասցէն ուղարկեն հետեւեալ հասցէին.— H. Bournazian 208bis Rue Lafayette, Paris (10e).

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

5 Ապրիլ 1926 Զատկի Բշ. գիշեր Sociétés Savantesի սրահը ժ. 8.30

Կովկասահայ Տրամա-Օբէրէթային խումբի ղեկավար դերասան Պ. Յ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ, կուտայ իր առաջին ներկայացումը, մասնակցութեամբ տեղւոյս կարող դերասաններուն: Կը ներկայացուի Փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով Փեթրօկրատի նախկին արքայական թատրոնի ռէփէրթուարէն, խիստ ծափահարուած

ԿՐԵՋԻՆՍԿՈՒ ՀԱՐՍԱՆԻՔԸ

ծիծաղաշարժ կատակերգութիւն 5 արարով եւ

ԵՍ ՄԵՌԱՅ, զաւեշտ 1 արարով

Գիներ.— 20, 15, 10, 6, 5 ֆրանք:

Տոմսերը կարելի է հայթայթել բոլոր հայ ճաշարաններէն:

ԱԹԸԼԻԷ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒՆ

ԴԵՐՁԱԿԻ, ԿՕՇԿԱԿԱՐԻ ՈՐ ԵՒ Է ԱՐՈՒ...

Փողոցէն ուղղակի ... մուտք մը եւ սենեակ մը, ... ջուր եւ ելեկտրականութիւն ... հարկին բնակարանի համար ... բորդյարկի վրայ սենեակ մը ... պիտիկրնայ տրուիլ: Դիմել ... միջապէս Նշանեանի՝ 2 ave. Docteur Leray Paris (13e) ... իթալի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կիւրինցի Սրբուհի ... ուկեանը կը փնտռէ իր ... սինը Սահակ Ծառուկեանը ... 1924ին Ֆրանսա եկած է ... խատած Մէն է Լուառ նահ... գին Շոտֆօն գիւղին քարա... քը: Յետոյ գացած է Նա... կողմերը: Տեղեկացնել S. ...dikian 46 Ave. Aristide Be... Lancey (Isère)

Էօտէմիշցի Պառաւեանին ... Վառվառիա Արթինեանը փնտռէ իր զաւակը Հաճի Ար... Յարութիւնեանը: Պէյրութի գինքը տեսնողներ եղած բայց այժմ ուր ըլլալը ան... կը մնայ. առաջին անգամ տե... կութիւն մը տուողին 400 (ֆրանսական) նուէր կայ:

Ուղղակի կամ «Յառաջ»ի ... ջոցաւ տեղեկացնել հետեւ... հասցէին.— Mr. Ohan Artin... 5, Rue Mistral, Salin de Gera... (France): Կը խնդրուի Սուր... թերթերէն արտատպել:

Բնիկ Մալաթիացի Ներ... Ներսէսեան կը փնտռէ իր բայրը Յակոբ Ներսէսեանը, 1917ին Ուրֆայի շրջակայ... Եաման գիւղը կը գտնուէր: ... եալ ինողջ եւ ուր ըլլալը տեղ... ցնողին 500 ֆրանք նուէր ... Գրել Nersès Nersessian, Pl... Carrée Bellène, Vaucluse, Fr...

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Լ. Շանթի ճամբուս վրայ 5 ֆրանք, կինը 5, դերասանուհին 9 եւ դարձը 9, Զօլայեանի թուղթի փառքը 5, Տղու հոգիները 6 եւ Հայրենի քնարը 10, Մաքսիմ կորքիի ֆօմա կորտիէֆը 10, Զ. Եսայեանի վերջին բաժակը 6,30 եւ Անձկութեան ժամերը 1, Հայորդիներ 8, Աֆրոդիտէ10, Հայկական երգարան 8, Երազահան 5, փարիզէթ 6, Աշըգ Ղարիպ (հայերէն 6,30 թրք. 5), Աքլոր եղբայր 6, Թէոդիկի 1926ի տարեցոյցը 35, ֆրանս. բառարան 50, ֆրանսերէն խօսակցութիւն 5, ինչպէս նաեւ ուրիշ ամէն տեսակ վէպեր, թատերգութիւններ եւ զաւեշտներ: փափաքողներուն գրացուցակ կը ղրկուի: կանխիկ վճարում կամ Contre Remboursement. Հասցէ L. Mozian, 5, Ave. Quihou St. Mandé (Seine): 10-1

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

3 լաւ կահաւորուած սենեակներ եւ խոհանոց մը վարձու կը տրուի փոքր ընտանիքի մը Ապրիլ մէկէն սկսեալ: Դիմել խմբագրատուն:

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e

ՍԱԿԱՐԱՆ

30 Մարտ 1926

ԴՐԱՄՆԵՐ

Սթերլին,	L. St.	[illegible]
Տոլար,	Dollar	[illegible]
Մարք (ոսկի)	Mark	[illegible]
Թրքական թղթ.	L. Trq.	[illegible]
Թրք. ոսկի	» or	[illegible]
Մէճիտիէ	Médjidié	[illegible]
Լէվա 100 հատը	Léva	[illegible]
Տրախմի »	Drachme	[illegible]
Լիր » »	Lire	[illegible]
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	[illegible]
Զուից. »	Frc. Suisse	[illegible]
Չերվոնեց	(10 Roubles or)	[illegible]

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ

Եգ. Քր. Ֆօնսիէ	I Cr. Fonc. Eg.	3200
»	II »	1950
»	III »	187[illegible]
Թուրքիոյ երկթղ.	Lots turcs	13[illegible]